

Dónbeenì páanìi fĩnle vũahũ

Buamu New Testament

Contents

Matiye	1
Maaki	40
Luki	65
Zān	108
Bè-wénia	138
Oroomusa	176
1CO	194
2CO	212
Kalasiisa	223
Efēzesa	229
Filiipusa	235
Koloosisa	239
1TH	243
2TH	247
1TI	249
Timōtee jun níí	254
Tiite	258
Filemōn	261
Hebere	263
Zaaki	276
Piere nín-yání	281
Piere jun níí	286
Zān nín-yání	289
Zān jun níí	294
Zān tīn níí	295
Zude	296
Bè-sànkanií	298

Dónbeenì páanì fīnle vūahú
New Testament in Buamu (UV:box:Buamu)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

Language: Buamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Buamu

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

ISBN 978-1-5313-0102-6

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 20 Sep 2016

331a1641-e36a-5300-8cb1-c9476fce9bf

This print-on-demand edition of Scripture is designed, produced, and provided at cost by the Digital Bible Society. This is made possible through partnerships with the Bible League of Canada, Open Doors International and other missions and translation agencies. We are deeply grateful for the sacrifices made in translating this edition of Scripture and the generosity of others in making this Bible available to you.

To order additional copies of this Bible or hundreds of translations like it or to learn more about our ministries and the mission of Scripture distribution in every language, we invite you to visit www.DBS.org (USA), www.BibleLeague.ca (Canada), and www.OpenDoors.org (Europe). May God bless your work in sharing and teaching these Scriptures, until, as it is written, the earth is *“filled with the knowledge of the glory of the LORD, as the waters cover the sea.”* (Habakkuk 2:14)

Le Dónbeeni bín-tente vūahú na ó o Matiye túara

Vūahú túaró nūhú

O Matiye lé o Yeesu nì-kenínia pírú jun nì-kení. O bía mí vūahú yi le o Yeesu *Krista lé o kánfílo na khíi buen, yia le Dónbeeni yánkaa dó mí jii non le mí ì na ba *zúífúwa yi. O mún zéenia bìo ba zúífúwa ya-díwá pánáa o Yeesu.

O Matiye bía a Yeesu teró là a háyónmu bìo. O bía le o Yeesu lé o bée na wà buée kání ba núpua mí bè-kora yi (Matiye 1-2). O mún bía bìo ó o Zān bātízéráa o Yeesu, làa bìo ó o Satāni khàráa wo lora (Matiye 3-4). O zéenia bìo ó o Yeesu sá là mí tonló ho Kalilee kōhú yi (Matiye 19-28).

O Matiye sankaa o Yeesu kāránlò làa cúa-hónú:

1. Ho tūiá poni bèrò yi bìo (Matiye 5-7).
2. Le *Dónbeeni béeni bio kenfílo (Matiye 10).
3. Há wàhio bìo hènun na wee zéeni le Dónbeeni béeni bio yahó (Matiye 13).
4. Bìo le Dónbeeni núpua ko ba bua le mítén (Matiye 18).
5. O Yeesu bíní buenlò bìo (Matiye 24-25).

O Yeesu lé o Krista bio bon (Luki 3.23-38)

¹ O Yeesu *Krista nonkāni lé diò kà: O Yeesu Krista nonkāni can o *Daviide yi, ó o Daviide nonkāni bēn can o *Abarahaamu yi.

² Ó o Abarahaamu lé o *Izaaki bàn maá.

Ó o Izaaki za lé o *Zakoobu,

ó o Zakoobu za lé o *Zudaa lè mín zàwa, *

³ ó o Zudaa zàwa na ó o yú là a Tamaare lé

o Fareesi là a Zeraa,

ó o Fareesi za lé o Hesiron,

ó o Hesiron za lé o Araamu,

⁴ ó o Araamu za lé o Aminadaabu,

ó o Aminadaabu za lé o Naasōn,

ó o Naasōn za lé o Salamōn,

⁵ ó o Salamōn za lé o Buaze na ó o yú là a Arahāabu,

ó o Buaze za lé o Obēede na ó o yú là a Uruute,

ó o Obēede za lé o Zesee,

⁶ ó o Zesee za lé o bēe Daviide.

Ó o bēe Daviide za lé o *Salamōn na ó o yú là a Uuri bàn háa,

⁷ ó o Salamōn za lé o Orobuaamu,

ó o Orobuaamu za lé o Abia,

ó o Abia za lé o Azaafe,

⁸ ó o Azaafe za lé o Zozafaa,

ó o Zozafaa za lé o Zoraamu,

ó o Zoraamu za lé o Oziasi,

⁹ ó o Oziasi za lé o Zuataamu,

ó o Zuataamu za lé o Akazaa,

ó o Akazaa za lé o Ezekiasi,

¹⁰ ó o Ezekiasi za lé o Manasee,

ó o Manasee za lé o Amōosi,

ó o Amōosi za lé o Zoziasi,

¹¹ ó o Zoziasi za lé o Zekonia lè mín zàwa.

Bún wó ká a *Isirayeele nìpomu á ho *Babiloonasa kíkàa yi á ba vaá wee kàyá ba kōhú yi.

¹² Bìo ba wi ho Babiloona yi mu kàyámu yi

ó o Zekonia ton o Salasiele,

ó o Salasiele za bēn lé o Zorobabēele,

¹³ ó o Zorobabēele za lé o Abiyuude,

ó o Abiyuude za lé o Eliakiimu,

ó o Eliakiimu za lé o Azoore,

¹⁴ ó o Azoore za lé o Sadooki,

ó o Sadooki za lé o Akiimu,

ó o Akiimu za lé o Eliyuude,

¹⁵ ó o Eliyuude za lé o Elizaare,

ó o Elizaare za lé o Matan,

ó o Matan za lé o Zakoobu,

¹⁶ ó o *Zakoobu za lé o Zozeefu, o Mari bàn baa.

O Mari mu lé wón ton o Yeesu na ba le *Krista.

¹⁷ Á wáa lá a *Abarahaamu jii wán à buee búe o *Daviide yi, á ba maáwà na sà mín á yú ho pírú náa. Ó o Daviide jii à buee búe ho pāhú na ó o *Isirayeele nìpomu á ho Babiloonasa kíkàa yi á ba vaá wee kàyá ba kōhú yi, á maáwà na sà mín á yú ho pírú náa. À bēn lá bìo ba wi mu kàyámu yi jii wán à buee búe o Krista yi, á maáwà na sà mín á mún yú ho pírú náa.

O Yeesu teró (Luki 2.1-7)

* 1:2 O Zudaa lè mín zàwa lé bía lé o Isirayeele nìpomu zì-júná pírú jun bàn maáwà. † 1:18 Mu lé mu yaamu ká lé bìo ba ñin yí pánia le zii yi. Ba zúífúwa cān ó o hínzoró hía wee wé keñí mín zii à yí le lúlú-kùure síí, à loñnáa wo ká a pūhú téréenna.

¹⁸ Bìo kà lé bìo ó o Yeesu bìo wóráa á vaá b́o á teró yi. B̀an nu Mari f́uaamu hía b́o non o Zozeefu yi.† Ká s̀ání ́ba ya ḿín, à b́ún ò o s̀ù lè s̀ání lè le Dónbeeni Hácírí p̀anká. ¹⁹ B̀an f́uaalè Zozeefu f́ù lée ǹupena na terénna. O f́ù yí wí ò o dé ǹiyio ḿín f́uaalè Mari yi, ó o wí ò o s̀anka búe mu f́uaamu. ²⁰ Bìo mu wí o s̀ii yi ká, ó o Nùhúso Dónbeeni wáayi tonkaro b́ía làa wo h́ã k̀onkórá yi: «*Daviide m̀onm̀ání Zozeefu, yí h́ézón o Mari fé yaró. Le s̀ání na wí o wán ká ó o s̀ù lè le Dónbeeni Hácírí p̀anká. ²¹ O ò te o za báa. Fo ò cé o yèni làa Yeesu.‡ Orén lé yia á à k̀ání ḿín nìpomu mí b̀e-kora yi.» ²² Mu búenb́úen wó b̀era a na à bìo ó o Nùhúso b́ía lè mí jì-cúa f̀eero jii à yèni lè. ²³ O b́ía:

«Yia yí z̄u báa á à s̀ì le s̀ání á à te o za,§

á ́ba wé è ve làa Emanuwéele.

B̀ún kúará le: «Le Dónbeeni wí làa wen.»*

²⁴ Bìo ó o Zozeefu s̀ina, ó o wó bìo le Dónbeeni wáayi tonkaro le o wé. O f́o a Mari á yan. ²⁵ Ká a Zozeefu màhá yí wó a làa háa yí m̀on f́uaa bìo ó o ton mí za, ó o Zozeefu mu có a yèni làa Yeesu.

2

Ba bè-z̄uñlowà buée búeekíó o Yeesu

¹ O Yeesu hía ton ho *Zudee k̀hú lóhó na ́ba le Beteleheemu yi. Mu p̀aahú ká a *Heroode* lé o b́ee. O Yeesu mu teró m̀ondén, á ́ba ǹupua búí na k̀arána z̄u mu bìo á z̄u h́ã mànàayio lè mí kúaráwa, á ló lè le wii h̀enífi buée d̄on ho Zeruzaleemu lóhó, ² á ́ba t̀uara: «Ba *z̄uíf̄uwa b́ee na ton á wí wen? Le mànàayiire búí h́ã lè le wii h̀enífi, á źeenía a bìo, á wa ló buara wà buée búaaní a.» ³ Bìo ó o b́ee Heroode já mu, ó orén lè ho Zeruzaleemusa búenb́úen yilera l̀unkaa. ⁴ Ó o von le *Dónbeeni yankarowá júnása lè ho *l̀andá bìo źeeníflowa búenb́úen na wí o nìpomu yi á kúaa ḿín wán. Ò o t̀uara ́ba yi làa hen na ó o k̀ánílo á ko ò o te yi. ⁵ Á ́ba b́ía non wo yi: «O ko ò o te ho Zudee k̀hú lóhó na ́ba le Beteleheemu yi. Lé bìo á bìo ká lè bìo á le *Dónbeeni jì-cúa f̀eero t̀uara:

«Beteleheemu, fo yínòfi ho *Zudaa k̀hú lórá búenb́úen òn ló-za.

Lé fo ó o Nùhúso na à dí ù nìpomu

*Isirayéle yahó á à lé yi.»†»

⁷ Ó o *Heroode wáa s̀ankaa von ́ba bè-z̄uñlowà mu, ò o t̀uara ́ba yi á z̄uñnanáa ho p̀aahú binbiri na ́ba mon le mànàayiire yi.

⁸ B̀ún m̀ón ó o le ́ba lén va ho Beteleheemu, ò o b́ía non ́ba yi: «Mí va a t̀uaka o háyónza mu bìo sese. Ká mí yú a m̀on, à mí b́ini búee bío mu na miì, á ìnén ḿín vaá búaaní a.»

⁹ Bìo ́ba já h́on b́ioní so o b́ee mu c̄on wó, á ́ba wà. Á ́ba b́inía wee mi le mànàayiire na ́ba ǹonzoñ m̀on lè le wii h̀enífi, à le wà á ́ba b̀o yi. P̀aahú na le vaá d̄on ho lahó na ó o háyónza mu wí yi, á le òn. ¹⁰ Bìo ́ba m̀on le mànàayiire ká s̀ii, á mu wó s̄i-wée ́ba c̄on làa s̀òobée. ¹¹ Á ́ba yòò zon le z̄ii yi, á zoó m̀on o háyónza mu lè ḿín nu Mari. Á ́ba líí f́ará mí nonk̀ójúná wán à ́ba búaanía a háyónza. B̀ún m̀ón á ́ba feera mí s̀ia à ́ba h́on wo lè ho s̀ánú lè mu biowa búí na s̄amu s̄i, ho *ánsán lè ho *m̀if̄re. ¹² B̀ún m̀ón le Dónbeeni já ́ba zeñ wán h́ã k̀onkórá yi le ́ba yí b́ini yí vaa lé o Heroode wán. Á ́ba wáa lá wá-veere á vannáa ḿín k̀hú.

O Yeesu òn ǹuwá l̀uwa làa wo

¹³ Ba bè-z̄uñlowà lénló m̀ón, á le Dónbeeni wáayi tonkaro búí buara a Zozeefu c̄on h́ã k̀onkórá yi, á b́ía non wo yi: «H́ini fé o háyónza lè ḿín nu à ù l̀uwí va ho *Ezipite k̀hú. Va a keeni b́in f́uuu f́uaa ká ì k̀híi le ù b́ini buen. Lé bìo ó o b́ee *Heroode á à bìo le ́ba c̀anka a háyónza mu búe.» ¹⁴ Ó o Zozeefu wáa h́inon ho t́inàahú á f́o a háyónza lè ḿín nu ò o j̄on ho Ezipite k̀hú.

¹⁵⁻²¹ Ká a Heroode z̄una le ́ba bè-z̄uñlowà khà a, ó o s̀ii c̄ã làa s̀òobée. Ó o non le j̄ii le ́ba búe ́ba zà-báawa búenb́úen na ho Beteleheemu lóhó yi, làa hía bámakaa ho yi. À wáa lá bìa l̀ulúio yú h́ã bìo j̄un j̄ii à liiraa, à héha lè ho p̀aahú na ́ba bè-z̄uñlowà źeenía le mí m̀on le mànàayiire yi. B̀ún lé bìo á le *Dónbeeni jì-cúa f̀eero Zeremii bìo na ó o b́ía á wóráa j̄ii s̀ú. O b́ía:

«Wáamakaa búí s̄á já ho Aramaa lóhó yi.

Mu wó lè minka wée.

Lé o Araseele wee wá mí zàwa bìo yi.

O yí tà le ́ba yanka mí

lé bìo ́ba j̄uhú b́ó.‡»

‡ 1:21 O Yeesu yèni kúará le: «Le Dónbeeni wee k̀ání ́ba ǹupua.» § 1:23 Mi loñ Ezayii v̄uahú 7.14 * 1:23 Mi loñ Ezayii v̄uahú 8.8, 10 * 2:1 O Heroode na bìo b́ía hen lé o Heroode Nì-beeni. † 2:6 Mi loñ Mísee v̄uahú 5.1

‡ 2:15-21 Mi loñ Zeremii v̄uahú 31.15

O Zozeefu là a háyónza lè mín nu kará ho Ezipite yi fúuu fúaa bio ó o Heroode húrun.

O *Heroode húmú mǎndén, ó o Núhúso wáayi tonkaro bínía buara a Zozeefu cǎn hā kǎnkórá yi, á buée bía nǎn wo yi: «Híní fé o háyónza lè mín nu, à ù bīnī va ho *Isirayeele kǎhú yi. Lé bio á bia lá wee cà a háyónza mu á à búe wáa húrun.» Ó o Zozeefu hínǎn á fó a háyónza lè mín nu á bínía buararáa ho Isirayeele kǎhú yi. Mu wó kà síi bèra a na à bio ó o Núhúso bía lè mí jǎ-cúa fεero jii à yio lé. O bía: «Ī von ĩ za léra ho *Ezipite kǎhú yi.»⁵ ²² Bio ó o Zozeefu jǎ á ba le o Aakelayuusi lé yia zon mín maá Heroode lahó á lé o béε ho *Zudee kǎhú yi, ó o zána ho vaa keeniló bín. Bio á bio ó o ò wé á zéeniá nǎn wo yi hā kǎnkórá yi, á ba wà jǎn ho Kalilee kǎhú. ²³ Ba vaá kará ho lóhó búii na ba le Nazareete yi. Mu wó kà síi, bèra a na à bio le *Dónbeeni jǎ-cúa fεerowá yánkaa bía à jii sí. Bán yánkaa le ba khíi wé è ve o làa Nazareete nìi.

3

*O Zān Batiisi buera le Dónbeeni bioni
(Maaki 1.1-8; Luki 3.1-18; Zān 1.19-28)*

¹ Pǎahú búii buée dǎn, ó o Zān Batiisi bio ba zūna le o wí ho *Zudee kǎhú dùure yi, á wee bue le Dónbeeni bioni. O wee bío na ba nǎpua yi: ² «Mi khíi mu bè-kora wéró yi, à bè le Dónbeeni yi, lé bio le *Dónbeeni béeni buée bó.» ³ Lé orén Zān mu á le *Dónbeeni jǎ-cúa fεero *Ezayii á bía bio kà síi:

«Nii búii wee bío pǎnpǎn le dùure yi kà síi:

«Mí wíoka ho wǎhú
ká a Núhúso o buen.

Mí muin ho wǎhú
na ò o bè.»^{*}

⁴ O Zān dà-zíni tǎ là a cón-jǎmúkù vará, á ku-ceenii wó lè ho sǎahú. O bè-díni lé ba hawá lè hā sò-kia sòró. ⁵ Ho Zeruzaleemu lóhósa, lè ho Zudee kǎhú nǎpomu, làa bia bó ho muhú na ba le Zurudēn yi búenbúen á wee buen o cǎn. ⁶ Ba wee zéeni mí bè-kora ba nǎpua yahó, ò o Zān bátízé ba ho Zurudēn mu yi. ⁷ Bio ó o mǎn à ba *Farizēwa lè ba *Sadusēwa wee lé buen o *bátéemù lahó yi, ó o bía nǎn ba yi: «Mí yí mǎn miten le, díhioni záwa yén! Le Dónbeeni sí-cǎlè na

yòo lua á mí so wee leéka le mi dà à fé miten níi yi le? Lé o yén bía mu nǎn mia? ⁸ Héyíi! Mí wé wé hā wárá na se, hīa wee zéeni le mi khú mu bè-kora wéró yi á bò le Dónbeeni yi. ⁹ Mí yí leéka le bio mi lé o *Abarahaamu mǎnmánía á búni mí dǎn wáa à yí dé. Le ĩ bio mu na mia: Mí yí mǎn hā huua na ká le? Hǎn le Dónbeeni yáa pá dà á à wé là a Abarahaamu záwa. ¹⁰ Á mí cén pa miten bio sese. Lé le dóorè hónhónía buan hā vǎnsǎa kíioró bio yi. Vǎndεε léε vǎndεε na yí máa ha hā bia na sí, á dén ñ kúii á à sía à kúee mín wán á à cǎi. ¹¹ Īnén wee bátízé mia lè mu jumu lé bio mi khú mu bè-kora wéró á bò le Dónbeeni yi. Ká yia á à buen ĩnén mǎn, wón á à bátízé mia lè le Dónbeeni Hácírí, lè ho dǎhú. O po mi. Ī yáa yí ko là a nakaa tenló huúu. ¹² O buan mí véeró dεε mí níi yi á buée véeráa mí dínló. Á hīa lé ho díni-poni o ò khuii á à kúee mí nání yi. Ká hā jǎakáa hǎn o ò cǎi ho dǎhú na máa hí huúu yi.»

*O Yeesu bátéemù bio
(Maaki 1.9-11; Luki 3.21-22)*

¹³ Mu pǎahú, ó o Yeesu ló ho Kalilee kǎhú yi á buara ho muhú na ba le Zurudēn yi. O buara a Zān cǎn le wón bátízé mí. ¹⁴ Ó o Zān pá, ò o bía nǎn wo yi: «Ūnén lé fo lá ko á ù bátízé mi, á léε webio bēn nǎn á ù le ĩnén bátízéera fo?» ¹⁵ Ká a Yeesu mǎhá bía nǎn wo yi: «Día le mu wé làa búni. Lé kà síi á wa ko à wa wéráa à tíiraa le Dónbeeni síi bio jii.» Ó o Zān wáa tà. ¹⁶ Bio ó o Zān bátízéera a Yeesu wó ó o Yeesu ló mu jumu yi. Ho pǎn-kéní mu yi, á ho wáayi jii héra, ó o mǎn le Dónbeeni Hácírí à le lion lòn háponi o wán á líi wi làa wo. ¹⁷ Á mu tǎmu búii sǎ jǎ ho wáayi á bía: «Yia kà lé ĩ Za na á ĩ bò ĩ taká wán. O bio sí mi.»

4

*O Satāni wi ó o khà a Yeesu loí
(Maaki 1.12-13; Luki 4.1-13)*

¹ Bún mǎn á le Dónbeeni Hácírí buan o Yeesu vannáa le dùure yi bèra a na ò o *Satāni khà a loí. ² Hā wizooni búará-jun lè mí tǎnǎnna búará-jun ó o Yeesu wó ò o yí dú, á le hīni dà a. ³ Ó o Satāni vá buée bó a yi, á bía nǎn wo yi: «Hā huua na kà fo yí mǎn lé? Ká fo lé le Dónbeeni Zà bio

⁵ 2:15-21 Mí loí Ozee vǎhú 11.1 * 3:3 Mí loí Ezayii vǎhú 40.3

bon kénkén, à ù bío le hā huua na kà yèrè má wé ho dínló.»⁴ Ó o Yeesu bía: «Bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bióni vūahú yi: «Dínló mí dòn yí máa na mukāni nùpue yi. O nùpue màkóo mún wi le Dónbeenì bióni na le wee bío yi.»^{*}»

⁵ Bún món ó o Satāni mu fó a vannáa ho Zeruzaleemu, á vaá yòò díní wo le *Dónbeenì zī-beenì jún-tíahú,⁶ ò o bía nòn wo yi: «Ká fo lé le Dónbeenì Za bìo bon kénkén, à ù yén lii ho tá yi, lé bìo mu túara: «Le Dónbeenì á à na le jii mí wáayi tonkarowá yi á ba à cōn fo á líí wíoka à bàrà, bèra a na à ù zèh yí túii làa huee búí.»[†]»

⁷ Ó o Yeesu bía nòn wo yi. «Mu mún túara le Dónbeenì bióni vūahú yi kà: «Yí ví ví yí khūaa ù Núhúso Dónbeenì jii yi hàrì lòn wizon-kéní.»[‡]»

⁸ Ó o Satāni mu pá bíníá fó a yòoraráa le búee búí na dōndōn wán, á yòò zééníá ho tá kána búenbúen, lè mí nāfōró, lè mí semu na wi hā yi làa wo,⁹ ò o bía nòn wo yi: «Ì ì na bìo kà búenbúen foñ ká fo tà líí fàrá ù nōnkójúná wán à ù búaaníá mi.»¹⁰ Ó o Yeesu wáa bía nòn wo yi: «Lé bín, Satāni! Mu túara le Dónbeenì bióni vūahú yi: «Ū Núhúso Dónbeenì lé yia á ù ko à ù búaaní, à mún sá na orén mí dòn yi.»[§]»

¹¹ Ó o Satāni wáa wà ò o díá a Yeesu. Á le Dónbeenì wáayi tonkarowá buara a cōn, á buée wó bìo ó o màkóo wi yi nòn wo yi.

O Yeesu búakáa mí tonló ho Kalilee kōhú yi

(Maaki 1.14-15; Luki 4.14-15)

¹² Wizonle búí, ó o Yeesu já le o Zān ba dó ho kāsó yi, ó o wà van ho Kalilee kōhú.

¹³ O yí kará ho Nazareete yi, ò o wà van vaá kará ho *Καπερναυουμύ λόχό yi. Ho lóhó mu wi ho Kalilee vū-beenì jii, ho Zabulon lè ho Nefutalii lūa na bín yi. ¹⁴ Mu wó kà síí, à hā bióní na le *Dónbeenì jii-cúa fεero *Ezayii bía à jii sí. O bía:

¹⁵ «Ūnén Zabulon lè ūnén Nefutalii kána na wi lè ho vū-beenì cōn ho Zurudēn jūhú yi.

Ūnén Kalilee na lé bìa yínóñ ba *zúífūwa kōhú.

* 4:4 Mi loí Lándá zééníló vūahú (Deutéronome) 8.3 † 4:6 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 91.11-12 ‡ 4:7 Mi loí Lándá zééníló vūahú (Deutéronome) 6.16 § 4:10 Mi loí Lándá zééníló vūahú (Deutéronome) 6.13 * 4:16 Mi loí Ezayii vūahú 8.23-9.1

¹⁶ Minén nìpomu na lá wi le tífírí yi á mōn mu khon-beenì.

Minén na lá kará mu húmú kōhú yi mu yuumu yi

á mu khoomu ló wán.*»

¹⁷ Lé bún jii wán ó o Yeesu wáa búakáa wee bue le Dónbeenì bióni. Bìo kà lé bìo ó o hía wee bío: «Mí khí mu bè-kora wéró yi à bè le Dónbeenì yi. Lé le *Dónbeenì béenì buée bó.»

(Maaki 1.16-20; Luki 5.2-11)

¹⁸ Bìo ó o Yeesu hía wee vará á bá ho Kalilee vū-beenì, ó o mōn ba ce-pawá nūwā jun. 'Ba léee maá zàwa, o Simōn na ba mún wee ve làa Piere, lè mín za Āndere. 'Ba wee yénní mí zúán dé mu jummu yi. ¹⁹ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Mí buee bè mì, á ì wé á ba nùpua lé bìa á mi wé è yí á à bua à buennáa ì cōn làa bìo mi wee paráa ba cewá bìo síí.»

²⁰ Á ba dēenía kúaará mí zúánwà à ba bò là a Yeesu wà.

²¹ Bìo ó o vá van cínú, ó o tín mōn maá zàwa nūwā jun búí. 'Ba lé o Zebedee nūwā, o Zaaki là a Zān. 'Ba wi mí woohú yi lè mín maá, á wee wíoka mí zúánwà. Ó o Yeesu von ba. ²² Mí lahó yi, á ba ló díá mí woohú lè mín maá, à ba bò là a Yeesu wà.

(Luki 6.17-19)

²³ O Yeesu hía wee vará ho Kalilee kōhú búenbúen yi, á wee kàrán ba nùpua ba *zúífūwa kàránló zíní na wi bín yi, á wee bue le *Dónbeenì béenì bín-tente. O wee weé ba nùpua na mu vāmú lè mí sííwà búenbúen tò. ²⁴ O Yeesu yèni ló fò ho Siirrii kōhú búenbúen. Á ba wee bua bìo mu vāmú lè mí sííwà wee beé lò, làa bìa sáníá wee jí bìo cèrèe bìo yi à buennáa o cōn: Bìá ba cínáwa wi yi, làa bìá á le dāndāhíoní wi yi, lè ba mùamúawá, ó o Yeesu wee weé ba. ²⁵ 'Ba zāamá-kúii hía wee bè o yi. 'Ba wee lé ho Kalilee lè hā Lórá Bìo Pírú kána yi, lè ho Zeruzaleemu lóhó yi, lè ho Zudee kōhú yi, lè hā kána na khíi lè ho Zurudēn muhú mōn.

5

O Yeesu kàrána ba nùpua le búee wán (Luki 6.20-23)

¹ Ká a Yeesu mōn bán minka nì-kúii so, ó o yòora le búee yòò kará. Ó o nì-kenínia wà

* 4:4 Mi loí Lándá zééníló vūahú (Deutéronome) 8.3 † 4:6 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 91.11-12 ‡ 4:7 Mi loí Lándá zééníló vūahú (Deutéronome) 6.16 § 4:10 Mi loí Lándá zééníló vūahú (Deutéronome) 6.13 * 4:16 Mi loí Ezayii vūahú 8.23-9.1

bueé b6 a yi. ² Ó o wáá lá le bíonì ò o wee kàrán 6a kà síí:

³ «Bia zū le mí khon mí yiwa bán júná sī,
lé bìo le Dónbeenì béenì á 6a níní wi yi.

⁴ Bia wee wá, bán júná sī,
lé bìo le Dónbeenì khíí hǐí 6a sīa.

⁵ Bia wayika bán júná sī,
lé bìo ho tá na le Dónbeenì dó mí jii le
mí í na, á bìo á à sǐ 6a yi.

⁶ Bia le Dónbeenì sī bio wéró poni wee búe,
bán júná sī,
lé bìo á bìo 6a wee ca á 6a à yí á mu jii í
sí.

⁷ Bia zū mí ninzàwa màkárí bán júná sī,
lé bìo le Dónbeenì mún khíí zūn 6a
màkárí.

⁸ Bia hácírí bò le Dónbeenì bìo mí dòn wán
bán júná sī,
lé bìo 6a khíí mi le Dónbeenì.

⁹ Bia wee wé à ho héerá keń bìa làa ba páanía
wi pàahú bán júná sī,
lé bìo le Dónbeenì khíí ve 6a le mí
zàwa.

¹⁰ Bia 6a wee beé lò lé bìo 6a wee wé bìo le
Dónbeenì sī và yi bán júná sī,
lé bìo ho wáayi béenì bìo sà 6a yi.

¹¹ Ká 6a nùpua wee là mia, á wee beé mi lò,
á wee fúaa há sabóní lè mi síwà mi dání yi
ínén bio yi, se mi júná sī. ¹² Mi zámaka, mi le
mí sīa wa làa sòobé, lé bìo le Dónbeenì bùá
beenì pan mia ho wáayi mu bio yi. Mu bon,
lé kà síí á 6a beéráa le *Dónbeenì jii-cúa
feerowà na dú mi yahó lò.

(Maaki 9,50; Luki 14,34-35)

¹³ «Minén ka lòn yámú ho dímjná nùpua
tíahú. Ká mu yámú yonyoró ló mu yi, á 6a à
wé kaka á mu ù bǐnì í zoráa. Mu cúnú máa
keń ká mu yínó à léé yénní mu kúia à 6a
nùpua wé yonka.

¹⁴ «Minén ka lòn khoomu ho dímjná
nùpua tíahú. Ho lóhó na son le búee wán
wé òn denkhéen. ¹⁵ Ba máa wé dé fǐntání à
bún yi làa láahó. Ba wé dé le bàrá hen na
le ko le bàrá yi, à bia wi le zǐi yi búenbúen
keń mu khoomu yi. ¹⁶ Minén mún ko mi keń
lòn khoomu 6a nùpua yahó, bèra a na ká
6a mǝn mu bè-tentewà na mi wee wé, à 6a
búaaní mǐn Maá na wi ho wáayi.

O Yeesu kàrána 6a nùpua ho làndá bìo
dání yi

¹⁷ «Mí yí leéka le í buara á wà bueé búe o
*Moyiize làndá lè 6a jii-cúa feerowà kàránlò
jùhú dé. Búeé. Í wà bueé tíí mu jii lé
bìo. ¹⁸ Le í mì ho tǔiá na mia: Hàrí ho wáayi
lè ho tá à mía kaka, á ho làndá bàn bín-za
na khúekhúe á máa fá ho jii, fúaa mu bio
búenbúen véro. ¹⁹ Lé búnn nǝn ká yia wó
khon há làndáwá mu bàn dà-za búí dání yi,
á wee kàrán 6a nùpua le 6a wé wé làa búnn,
wón bànso khíí keń cǐnú ho wáayi béenì
yi. Ká yia bèn wee tà bè ho làndá yi, á wee
kàrán 6a nùpua le 6a wé wé làa búnn wón
bànso khíí wé o nǐ-beenì ho wáayi bá-zàmu
yi. ²⁰ Le í bío mu na mia: Ká mí yí máa bè bìo
le Dónbeenì le mí wé yí á yí po ho *làndá bìo
zéénlòwa lè 6a *Farizíewa, á mí máa dàń
máa keń ho wáayi bá-zàmu yi.

Ho héerá keńlò minén lè 6a nùpua na ká
pàahú bio

²¹ «Mí já à 6a bíá bìo kà nǝn wàn búaa
ya: «Yí búe nùpue.» * Yia wó nǐ-búe á bànso
6a à bua á à varáa le cííí fǐnǐí. ²² Ká ònén
màhá à bío á à na mia: Yia sǐ cá mǐn za yi,
wón 6a à bua á à varáa le cííí fǐnǐí. Yia bíá
le mǐn za léé bǝnbú, wón bànso á ho làndá
tǔiá feerowà ko 6a cííí. Á yia bia le mǐn za
lé o khéero, wón bànso ko ò o dé le Dofǐnǐ
dǝhú yi. ²³ «Ká fo wà bueé wé mu hǎmu á à
na le Dónbeenì yi mu hǎmu cíííí lahó yi, ká
ù hácírí fúara le fo wó khon lè mi ninza ó o
sǐi wee cííí foh, ²⁴ à ù bàrá ù hǎmu mu hǎmu
cíííí lahó yi, ká ù lén va a cǝn à mi vaá véení
mu. Ká búnn wó vó, à ù màhá buee wé ù
hǎmu à na le Dónbeenì yi.

²⁵ «O búí lá le fo wó khon làa mí síí, ó o
von fo le cííí fǐnǐí, à únén na wó khon à fèn
wé le jii dà-kéní làa wo ho wǝhú wán ká mi
dǐn yí vaá dǝn. Ká búnn míá á wón vaá dé fo
o cííí-fǐ níí yi, á wón bèn á à yèrèma khíí dé
fo o paro níí yi o ò dé ho kàsó yi. ²⁶ Le í mì
ho tǔiá na foh: Ho kàsó mu á fo máa lé yi
húú, ká ù yí wá le wárí na á fo ko à ù na
búenbúen á yí tíira jii.

Mí yí le mí sīa và nùpue bàn háa yi
(Matiye 18.8-9; Maaki 9,43, 47-48)

* 5:21 Mi loń Léró vūahú (Exode) 20.13; Làndá zéénlò vūahú (Deutéronome) 5.17 † 5:27 Mi loń Léró vūahú (Exode) 20.14; Làndá zéénlò (Deutéronome) vūahú 5.18

²⁷ «Mi já à ɓa bía bio kà: <Yí wé há-fé tàá bá-fé.>[†] ²⁸ Ká ìnén màhá à ɓío bio kà á à na mia: Yia lora mín za ɓàn háa á sīi vá a yi, se ɓànsò fó a wó mí yilera yi. ²⁹ Ká mu lé ũ nín-tiáni yèrè wee dé fo mu bè-kohó wéró yi, à ũ còkon lè lèe díá. Mu súaani à ũ sánfa bio ɓúí yí keñ bín, á po bio há jii sù à ɓa lèera dó le Dofíni dōhú na máa hí lùe yi. ³⁰ Ká mu lé ũ nín-tiáni ní wee dé fo mu bè-kohó wéró yi, à ũ kúii le lèe díá. Mu súaani à ũ sánfa bio ɓúí yí keñ bín á po bio há jii sù á fo ò zoráa le Dofíni dōhú na máa hí lùe yi.

O ɓúí yí dindin ja mín háa
(Matiye 19.7-9; Maaki 10.11-12; Luki 16.18)

³¹ «Mu túara: <Yia le mí ì ja mín háa, á ɓànsò ko ò o wé mu yaamu fáaró vūahú à na a yi.>[‡] ³² Ká ìnén màhá wee ɓío mu na mia: Báa na díá mín háa, à ɓàn háa mu jɔn yí fó báa, ká a wà vaá yan bá-veere, se le ɓàn báa mu dó a ho bá-fénló yi. Á yia mín fó a háa na ɓàn báa díá wo á yan, wón mín lé o há-fé.

Mi wé yí báa bio huúu

³³ «Mi mún já à ɓa bía non wàn ɓuaawa yi: <Bio fo báa le Dónbeenì yahó le fo ò wé à ũ yí khíni yi. Wé mu.>[§] ³⁴ Ká ìnén màhá wee ɓío mu na mia: Mi yí báa huúu. Mi yí báa lè ho wáayi, lé bio á bín lé le *Dónbeenì béeni lùe. ³⁵ Mi yí báa lè ho tá, lé bio á hón lé le Dónbeenì zenì bēení. Mi yí báa lè ho Zeruzalemu, lé bio á hón lé ɓa bá-zàwa béé lóhó. ³⁶ Yáá mún pá yí báa lè ũ jūhú, lé bio le jún-vāni dà-kéní mí dòn ɓàn cemu lè le ɓàn bímú á fo yí dà máa wé. ³⁷ Mi wé le ũuu, à mi dīn bīn wán. Ká mi le ɓùeé, à mi dīn bīn wán. Ká bio mi wee bīni báa à bè mu wán bīn wee lé o *Satāni yi.

Mi wé yí dī yúaa mín wán
(Luki 6.29-30)

³⁸ «Mi já à ɓa bía: <Ká yia fía mí ninza yèrè á ɓa mún ñ fío ɓànsò yèrè. Yia kéra mí ninza jin-kéza á ɓa mún kén ɓànsò jin-kéza.>^{*} ³⁹ Ká ìnén màhá wee ɓío na mia le ká a nì-sūmúí wí ò o wé mu bè-kora làa mia, à mí díá le o wé. Hen ká a ɓúí dó ũ nín-tiáni sáahó yi, ũ jì mu yi ká ũ yèrè mà hía so dá a

† 5:31 Mi loñ Lándá zéénlò vūahú (Deutéronome) 24.1 vūahú (Nombres) 20.3; Lándá zéénlò vūahú (Deutéronome) 23.22-24

yi. ⁴⁰ Hen ká a ɓúí le mí ì cítí làa fo á à féraa ũ báká, ũ bè ũ kánbun ho wán na a yi. ⁴¹ Ká ho pánká ton-sá ɓúí kíkáa foñ le ũ sè bio ɓúí à varákaráa ho kilomētere dà-kéní, à ũ sè mu à varákaráa há kilomēterewa bio jun làa wo. ⁴² Yia flora bio ũ cōn, à ũ na mu wo yi. Yia le mí ì ke bio ũ cōn à ũ yí pí.

Mi wé wañ mi zúkúsa
(Luki 6.27-28, 32-36)

⁴³ «Mi já à ɓa bía: <Fo ko à ũ wañ mí ninza ká ũ jin ũ zúkúso.> ⁴⁴ È ká ìnén wón wee ɓío mu na mia: Mi wañ mi zúkúsa. Mi wé fio na bìa wee beé mi lò yi, ⁴⁵ lé bín á à zéeni le mí lé mìn Maá na wi ho wáayi zàwa. Orén lé yia wee wé à le wii hà ɓa nì-sūmáa lè ɓa nì-tentewà wán. O wee wé à ho viohó tè bìa téréna làa bìa yí téréna cōn. ⁴⁶ Ká bìa wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi wee leéka le mí so pá à bīni ì yí cūnú mu mōn le? Hàri ɓa *lānpó féwá wee wé ká sīi. ⁴⁷ Ká mìn zàwa lè mìn hínni lé bán mí dòn mi wee tēni yi, se mi so pá yú bio wó lé? Hàri bìa yí zū le Dónbeenì wee wé ká sīi. ⁴⁸ Mi wé ɓa nūpua na jii tun làa bio á mìn Maá na wi ho wáayi tentemu jii tunnáa bio sīi.»

6

O Yeesu kàránlò na ó o non mu hāmu wéró dāni yi

¹ «Héyii! Hen ká mi wé le mí ì wé bio le Dónbeenì lándá bò, à mí yí wé mu le ɓa nūpua mi. Ká mi wó mu ɓa mōn, á mí máa yí cūnú mìn Maá na wi ho wáayi cōn. ² Hen ká fo wé le fo ò há mu bio lè ɓa nì-khenia, à ũ yí yényéni mu le ɓa nūpua jí làa bio ɓa nì-khàwa wee wéráa mu ho kàránlò zīni lè há ɓonfúaa yi bio sīi. ʼBa wee wé mu à cà lè le yēni. Le ī mī ho tūiá na mia: Bánsowa so yú mí cūnú vó. ³ È ká ìnén, fo wé le fo o há mu bio lè ɓa nì-khenia, à ũ yí le hàri mìn ɓōnlo binbirì à zūñ dēe ɓúí mu yi. ⁴ Le mu hāmu mu à wé bio na sànkāa wó. Á mìn Maá na wee mi mu bio na sànkāa á à na mu cūnú foñ.

O Yeesu kàránlò na ó o non ho fioró lè le jii līró dāni yi
(Luki 11.2-4)

§ 5:33 Mi loñ Levii nūwā vūahú (Lévitique) 19.12; Miló * 5:38 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 21.24; Levii nūwā vūahú (Lévitique) 24.20; Lándá zéénlò vūahú (Deutéronome) 19.21

⁵ «Hen ká mi wé wee fio, à mi yí wé lè ɓa ni-khàwa bio sí. Bán wee wé ðin ho kàránlò zíní làa hen na há wána fò mín yi à wéráa mí fioró, bèra a na à ɓa nùpua búenbúen wé mi ɓa. Le ī mī ho tūiá na mia: 'Ba yú mi cùnú vó. ⁶Έε ká ũnén wé le fo o fio, à ũ yòo zo ũ zū à pe ho zūajii, à ũ fio mìn Maá Dónbeenì yi. Le làa fo páanía zoó wi bín. Á lerén na zū bio fo zoó wee wé á à na mu cùnú foñ.

⁷ «Hen ká mi wé wee fio, à mi yí ðin la há minka bioní yi làa bio á bia yí zū le Dónbeenì wee wéráa mu. 'Ba wee leéka le ká mí yí bía cèrèè á le Dónbeenì máa jí mí cón. ⁸ Mi yí wé bio ɓa wee wé ɓan síí, lé bio á mìn Maá Dónbeenì á fèra zū bio mí màkóo wi yí vó, ká mi ðin yí fiora.

⁹ «Mi wé wee fio, à mi fio ká síi: Wán Maá na wi ho wáayi, wé á ɓa nùpua zūn le fo lé le Dónbeenì na ɓan síí mía.

¹⁰ Dí ũ béenì há làa búenbúen yi. Le ũ sī bìo wé ho tá wán làa bio mu wee wéráa ho wáayi bio síí.

¹¹ Há wen lè mu bè-ðinii na ko làa wen ho zuía.

¹² Sén wa bè-kora díá, làa bio á warén mún wee tà sén díá à na bìa wó khon làa wen yi.

¹³ Pa wen bio wee khà wen dé mu bè-kohó wéro yi bìo yi. Kànñ wen o *Satāni níi yi.

[Le béenì, lè ho ðánlò, lè ho cùkú bìo sà foñ fèe. *Amiina.]

¹⁴ «Ká bia wó khon làa mia bio á mi wee tà sén díá, á mìn Maá na wi ho wáayi mún wé è sén mi bè-kora á à díá. ¹⁵ Ká mi yí máa tà sén díá na ɓa yi, á mìn Maá na wi ho wáayi mún máa wé è sén mi bè-kora máa díá.

¹⁶ «Hen ká mi wé lù mi jiní, à mi yí sè mi yara làa bio á ɓa ni-khàwa wee wé wéráa mu. 'Ba wee wé sè mí yara à ɓa nùpua búenbúen zūn le ɓa lù mí jiní. Le ī mī ho tūiá na mia: 'Ba yú mí cùnú vó. ¹⁷ Έε ká ũnén wé le fo ò lè ũ jii à ũ sèe ũ yahó, à wíoka ũ jùhú sese, ¹⁸ bèra a na à ɓa nùpua yí zūn le fo lù ũ jii. Mìn Maá Dónbeenì mí ðon na wi le lùe na sànkāa yi á mōn bìo fo sànkāa wó. Orén lé yia á à na ho cùnú foñ.»

*Ho nàfòró binbiri bìo
(Luki 12.33-36)*

¹⁹ «Mí yí sá ho nàfòró ká lè miten ho ðímíná yi. 'Ba sūnɓowa lè ɓa làkàbúaaawa wi

bín á à yáa ho. 'Ba kōnlòwà wee wé háaka há wonna ká ɓa zoo juuaa ho. ²⁰ Ho wáayi lé bín á mi sá ho nàfòró binbiri bàrà yi à ká lè miten. Bín á sūnɓowa tàà làkàbúaaawa máa yí ho máa yáa. Kōnlòwà mún yí dà máa yòó háa woohú bín á máa juuaa bio. ²¹ Mu bon, hen na á ũ nàfòró wi yi lé bín á ũ sī búenbúen á à dé yi.

²² «O nùpue yio lé o sánia fíntání. Ká ũ yio se, á ũ sánia búenbúen á à keñ mu khoomu yi. ²³ Ká ũ yio yí se, á ũ sánia búenbúen á à keñ le tífirí yi. Hen ká mu khoomu na wi foñ hía yèrémáa wó le tífirí, à ũ loñ bìo le tífirí mu á à keñnáa cícici.»

(Luki 16.13)

²⁴ «Nii woon yí dà máa sá máa na júnása nùwā jun yi. O ò jin o ni-kéní ká a wañ yia so. O wé è jí o ni-kéní bioní, ká yia so ó o máa kōnbi. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeenì yi ká mi mún pá henía le wári càró bio.»

Mi dé mi sīa le Dónbeenì yi

(Luki 12.22-31)

²⁵ «Lé búñ non á ī wee bíoráa bio ká á à na mia: Mi wé yí yáa mi yilera mi mukāni bìo yi, le mi ì yí mu bè-ðinii lè mu bè-junii wen, tàà mi sánia bìo yi, le mi ì yí há sī-zínia wen á à zí. Le mukāni bìo po mu bè-ðinii, á há sánia bìo po há sī-zínia, mu so yí bon le? ²⁶ Mi loñ ɓa júnzāwa. 'Ba yí máa ði bio á mún yí máa lá ðínlò. 'Ba náa mía, ká mìn Maá na wi ho wáayi màhá pá wee ðíni ɓa. Á minén so bìo jùhú yí wi yí po ɓa júnzāwa le? ²⁷ Minén tíahú á yia dà mí mukāni wizooní á à dé wán cínú mí yilera yáaró bio yi so wi le?

²⁸ «Á mi yilera yáaró há sī-zínia bio yi so jùhú wi le? Mi loñ le pūiílè. Le yí máa sá ðèe, á mún yí máa tí sīa. ²⁹ Le ī bío mu na mia: Hàri o *Saļomōn lè mí cùkú búenbúen ká wón pá yí zā sīa na se yú lerén búí yi. ³⁰ Ká le Dónbeenì wee donkhueé le jíní ká síí, ðio wé keñ ho zuia ká ho yiró à ɓa cíí le, à sōnkú minén á le è wé kaka máa zíní. Mi sīaderó le Dónbeenì yi bèntín fòora.

³¹ «Àwa, á mi wé yí yáa mi yilera à ðin bío le léee webio mi ì dí tàà léee webio mi ì ju, tàà le mi ì yí há sīa wen á à zí. ³² Mu bon, bia yí zū le Dónbeenì búenbúen wee ðin cá

bún fɛɛɛ, ká minén mìn Maá na wi ho wáayi wón zū bio ko làa mia. ³³Mi le mi yara sí le Dónbeeni béeni bio làa bio téréna le cǎn, á bio ká búenbúen á le Dónbeeni á à na mia. ³⁴Mi cén yí yáa mi hácirí ho yiró bio yi. Lé ho yiró bio wi lè mi wǎhú. Hā wizooni lè mi dà-kéní kéní bè-wénia á à kǎja hā.»

7

Mi wé yí cítí nùpue à síni júhú
(Luki 6.37-38, 41-42)

¹«Mi wé yí cítí nùpue à síni júhú, á le Dónbeeni mún máa cítí mia á máa síníia júná. ²Lé bio á bio mi wee síníi lè ba nùpua júná, lé bún òan síi le Dónbeeni khíi síníiná mi júná. Le wíló dèe na á mi wee mǎnzá lè mu bio, lé dén òan síi á le Dónbeeni á à mǎnzá lè mí bio. ³Le zóore na wi ũ yère yi á fo yí zū bio, à le zàn-dèe na wi mi ninza yère yi á fo màhá mon wee zéeni. ⁴Fo dà à wé kaka à bío le mi ninza díá le ũ lén le zàn-dèe na wi o yère yi, ká le zóore na wi ũnén yère yi á fo yí zū bio le? ⁵Yí mǎn á ũten na le! Le zóore na wi ũ yère yi lé òo á ũ ko à ũ lén vé, á ũ yio màhá à mi wéréwéré á à dàri ò lénáa le zàn-dèe na wi mi ninza yère yi.

⁶«Mi yí lá mu bio na bio sǎ le Dónbeeni yi à na ba booni yi. Nún-sí, á ba dà à yèrémá à cǎaaka mia. Mi mún yí kúia ho lóro na yàwà here ba nǎnbùeení tá le ba yonka.»

Mi wé cà mu bio le Dónbeeni cǎn
(Luki 11.9-13)

⁷«Mi wé fio le Dónbeeni cǎn, á le è hā mia. Mi wé cǎnka mu bio le Dónbeeni cǎn, á mi ò yí. Mi wé búanbúa ho woohú á le è hén ho mi ò zo. ⁸Lé bio á yia wee fio á le è hā, yia wee cà bio le cǎn, ó ò yí mu, yia wee búanbúa ho woohú á le è hén ho ó ò zo.

⁹«Minén tíahú ó o búii za fiara ho búurú o cǎn, ó o so ò na huee wo yi le? ¹⁰Táá ká a fiara ceza o cǎn ó o so na háa wo yi? ¹¹Àwa, á bio minén na yí seka á zū bio se naló mi zàwa yi, à sǎnkú mìn Maá na wi ho wáayi á à wé kaka máa nanáa mu bè-tentewá à wee fio mu o cǎn yi?

¹²«Bìo mi wi á ba nì-vio wé na mia búenbúen à mi mún wé mu òan síi na ba yi. Bún lé bio ó o Mǎyiize làndá lè le *Dónbeeni jì-cúa fɛerowá zéeniá.»

Mi bánbá à mi cà le mukāni na máa vé
(Luki 13.24)

¹³«Mi zo lè ho zūajii na fínia. Lé bio á hia búaa wǎhú bèró sí, ká ba nùpua na màhá wee bè ho á à hí mu húmú binbirì. Bìá wee bè ho á boo. ¹⁴Ho zūajii na fínia hón wǎhú bèró do, ká bìá màhá wee bè ho á à yí le mukāni binbirì na máa vé. Bìá wee bè ho á yí tà yí boo sese.»

Ba jii-cúa fɛerowá na bio yí bon wee zūii kaka?

(Luki 6.43-44)

¹⁵«Bìá le mí lé le *Dónbeeni jii-cúa fɛerowá ká mu yí bon, á mi pa miten bio yi. Ba wee wayíi miten lòn pia bio síi, ká ba yiwa yí se lòn dakhínkhínwa. ¹⁶Mi ò zūii ba bio ba wára yi. Nìá máa wé khé kíkahó wán. Á lunkúnsòró mún máa wé fáa bóóhóhó wán. ¹⁷Le vǎndèe na se wee wé ha hā bia na se. Á le vǎndèe na yí se wee wé ha hā bia na yí se. ¹⁸Le vǎndèe na se máa wé ha bia na yí se, á le vǎndèe na yí se máa we ha bia na se. ¹⁹Vǎndèe léé vǎndèe na yí máa ha hā bia na se, dén ò kúii á à síá à kúee mìn wán á à cíi. ²⁰Lé ká síi á mi ò zūii náa bìá le mí lé ba jii-cúa fɛerowá à ba yí non ba, hā wára na ba wee wé yi.»

(Luki 13.25-27)

²¹«Bìá búenbúen na wee ve mi le «Núhúso! Núhúso!» yínòú bìá khíi kerí le Dónbeeni béeni yi. Bìá wee wé wán Maá na wi ho wáayi síi bio lé bán khíi kerí mu yi. ²²Le cítíi fí nǎnzoñ, á nùpua cèrèe á à bío ò na mi: «Núhúso, ba buera le Dónbeeni bíoni, á non ba cínáwa léra ba nùpua yi, á wó mu yéréké biowa cèrèe lè ũ yèni.» ²³Á ì wáa à bío ò na ba yi: Ì yí zū mia hùúu. Mì vá lé ì nísání, bè-kora wérowá yén.»

Hā zíní bio jun wàhiire

(Luki 6.47-49)

²⁴«Àwa. Nùpue léé nùpue na wee jí ì bíoni à bè hā yi wón òanso bio bonmín làa nùpue na hácirí wi, á son mí zii ho búaa hó wán. ²⁵Ho viohó buée tò, á hā bònnaa sú cáa, á ho pinpiró và lè mí pánká le zii mu wán à le yí tò, lé bio le júhú fàrá ho búaa hó wán. ²⁶Ká nùpue léé nùpue na wee jí ì bíoni, ò o yí máa bè hā yi, wón òanso bio bonmín là a nùpue na lé o bǎnbú, á son mí zii le hònlè wán. ²⁷Ho viohó buée tò, á hā bònnaa

sú cáa, á ho pinpiró và là mí pànká le zii mu wán, á le tò pùpè.»

²⁸ Bìo ó o Yeesu bía wó, á ba zàamáa wó coon làa sòobéé bìo ó o wee kàrán là ba nùpua bìo yi. ²⁹ Lé bìo ó o yí kàránna ba nùpua là ho *làndá bìo zéeníflowa bìo síi. Orén wó mu là ho pànká na le Dónbeenì non wo yi.

8

O Yeesu weéra a bùeré búí
(Maaki 1.40-45; Luki 5.12-16)

¹ O Yeesu yòó ló le búee wán lion, á ba zàamá-kúii bò a yi. ² Ó o *bùeré búí và bueé bó a yi, á líí fàrá mí nonkójúná wán o yahó, ò o bía: «Núhúso, fo dà à weé mi ká fo tà.» ³ Ó o Yeesu líí bò mì níí o wán ò o bía non wo yi: «Í tà mu, wáa wa.» Mí lahó yi, ó o ni dèení wan. ⁴ Bún món ó o Yeesu bía non wo yi: «Bìo wó foñ á ù yí bío le nùpue jí. Ká ù màhá vaa zéení ütèn là le *Dónbeenì yankaro. Á ù mún wé mu hāmu bìo na ó o *Moyiize bò le ba wé wé mu dání yi, á ba búenbúen zún ká ù wan bìo bon.»

O Yeesu weéra ba dásíwá jùhúso ton-sá
(Luki 7.1-10)

⁵ Bìo ó o Yeesu vaá wee zo ho *Kapenayuumu lóhó yi, á ho Oroomu dásíwá jùhúso búí và bueé bó a yi, á fìora a le o sèení mí. ⁶ O bía: «Núhúso, ì ton-sá dūmaná le zii yi. O lé o mùamúa, á lò wee be dakhíina.» ⁷ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Í bueé weé wo.» ⁸ Á ba dásíwá jùhúso bía non wo yi: «Núhúso, ù buenlò ì zii lée bìo na á ì yí koráa. Na le jii mí dòn, á ì ton-sá pá à wa. ⁹ Inén ì beere júnása wi á ì wee bè bioní yi. Á inén mún wi ba búí jùhú wán, á bán mún wee jí ì cón. Í le ya va hen à wón va bín. Í le o búí buen ò o dèení buen. Í le ì ton-sá wé bìo na, ò o dèení wé mu mí lahó yi.»

¹⁰ Bìo ó o Yeesu já hñ bioní so, ó o wó coon, ò o bía non bìà bò a yi: «Le ì mì ho tiiá na mia: O *Isirayeele nìpomu búenbúen yi á ì ò yí fò mín làa nùpue na siidéro mii yú yà ká yi. ¹¹ Nùpua cèrèè khii lé là le wii hènéní là le tènéní, á bueé kèení ká ba à dí ho sánú le *Dónbeenì bèení díníí là a *Abarahaamu, là a *Izaaki, là a *Zakoobu. ¹² Ká bìà lá ko à ba níní kèní le Dónbeenì bèení

yi, bán ba à ja lée kúia ho khūuhū le tìbírí yi, á ba lée wá á yiwa à và bín.»

¹³ Bún món ó o Yeesu wáa bía non ba dásíwá jùhúso yi: «Lén khífo, bìo fo fìora á à wé, lé bìo fo dó ù síi mi.» Lé hón pòn-kéní so yi, á ba dásíwá jùhúso ton-sá á wan yi.

O Piere bàn hio háa là ba vánvárowà búí
weéró bìo

(Maaki 1.29-34; Luki 4.38-41)

¹⁴ O Yeesu van o Piere zii. O vaá yú a Piere mu bàn hio háa le dāmu dèe yi à le tènèni wee zèè wo. ¹⁵ Ó o Yeesu buan o níí yi á le tènèni khíina. Ó o háa mu dèeníá hínnon non ho dínlò wo yi. ¹⁶ Ho tá yuumí, á ba buan ba nùpua cèrèè na ba cínáwa wi yi á buararāa o Yeesu cón, ó o wee bío à ja ba cínáwa lén ba yi. O mún weéra ba vánvárowà búenbúen na ba buan buararāa o cón. ¹⁷ O wó mu bèra a na à le *Dónbeenì jì-cúa fèero *Ezayii bìo na ó o bía à wé: «O lá wa lònbee. O fó wa vāmú bò mí wán.»*

Ba nùpua nùwā jun búí na wi ba bè là a
Yeesu bìo

(Luki 9.57-62)

¹⁸ O Yeesu non ba zàamáa na kínía wo yi, ó o non le jii mí nì-kenínia yi le ba le mí khíí là ho vū-beení món. ¹⁹ Á ho làndá bìo zéenílò búí bueé bó a yi, á bía non wo yi: «Nì-kàránlò, ì ì bè foñ á à varáa hā lùà búenbúen na á ù wee va yi.» ²⁰ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Ba cawanwà yú hā kána wee zo. Á ba júnzàwa mún yú mí lenna. Ká a *Nùpue Za wón màhá yí yú ho lahó na ó o dà à vūn yi.» ²¹ Ó o nì-kenínia nì-kéní búí bía non wo yi: «Í ì bè foñ. Ká ù màhá díá le ì vaa nùu wàn maá vé.» ²² Ó o Yeesu bía non wo yi: «Díá le ba nì-hía à nùu mí nì-hía, ká ùnén buee bè miì.»

O Yeesu díníá ho pinpi-beení

(Maaki 4.35-41; Luki 8.22-25)

²³ O Yeesu yòó zon ho woohú là mí nì-kenínia á ba wà. ²⁴ Cúa-yen à ho pinpi-beení wee và ho vū-beení wán a wee yānbónka mu jumú kúee ho woohú yi fúaa ho wi ho lí. Mu wee wé ká a Yeesu dūma. ²⁵ Ó o nì-kenínia và bueé bó a yi, á sīnía wo, à ba bía non wo yi: «Núhúso, wa à hí. Kàní wen.»

* 8:17 Mí loñ Ezayii vūahú 53.4

²⁶ Ó o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Lée webio nɔn á mi zánanáa? Mi sía déro mi bèntín fòora.»

Ó o wáa líf hínɔn, á yòò nàmakaa ho pinpiró lè mu jummu na wee yànbónka yi, á mu wó tétété. ²⁷ Ba búenbúen á mu wó coon, á ba wee bío mín yi: «Páa! O núpue mu lè o yén síi kà? Hàrí ho pinpiró lè mu jummu ó o bía raa, á mu pá bò a bíoní yi.»

Ba núpua nùwā jun cínáwa ja lenló bìo (Maaki 5.1-20; Luki 8.26-39)

²⁸ Bìo ó o Yeesu khíi dǎn ho Kadaraa kǎhú yi, á núpua nùwā jun búii ló ɔa nì-hía nùnúní wee sí a yahó. Ba núpua mu ɔa cínáwa wi yi á ɔa záníi wi fúaa nìi woon yi máa khà miten à lá ho wǎhú mu. ²⁹ Bìo ɔa mɔn o Yeesu á ɔa wee bío kà pǎnpǎn: «Dónbeení Za, lée webio fo lon làa wen. Fo buara wà buée beé wa lò ká mu pàahú dǎn yi dǎn le?»

³⁰ Mu wee wé à nònɔn-ɔoohú búii khèra vaá wee dí. ³¹ Á ɔa cínáwa mu yankaa o Yeesu kà síi: «Hen ká ũ wi ũ ja wen, ũ wáa bío le wa vaa zo ho nònɔn-ɔoohú na kà yi.»

³² Ó o Yeesu le ɔa vaa zo. À ɔa cínáwa mu ló ɔa núpua nùwā jun mu yi á vaá zon ɔa nònɔnɔn yi. Á ɔa búenbúen yòò lùwa le búee wán á kùenkaa líf zon ho vū-beení yi á húrún.

³³ Á bía lá wee pa ɔa á lùwá lion ho lóhó, á líf lá bío wó búenbúen á fɛera, sǎnkú bìo wó ɔa núpua nùwā jun na ɔa cínáwa lá wi yi. ³⁴ Á ho lóhó núpua búenbúen ló wà lée sí a Yeesu yahó. Bìo ɔa lée yú a, á ɔa yanka wo le o sáberé ò o lè mín kǎhú yi à lén.

9

O Yeesu wéera a nìi búii na sánia húrún (Maaki 2.1-12; Luki 5.17-26)

¹ O Yeesu yòò zon ho woohú á yèrèmaa káa ho vū-beení á khú mí lóhó. ² Á ɔa buan o mùamúaa búii lè mí dāmu dēe á buararāa o cǎn. Bìo ó o Yeesu mɔn bìo ɔa dórāa mí sīa wo yi, ó o bía nɔn o nìi mu yi: «Wān bǎnlo, hení ũ sīi, ũ bè-kora séra díaa.» ³ Á ho *lándá bío zéniílowa nùwā yén búii wee bío mín yi: «O nìi na kà wee mànì miten lè le Dónbeení.» ⁴ Ó o Yeesu zūna ɔa yilera ó o bía nɔn ɔa yi: «Lée webio nɔn á hā yile-kora

wirāa mia. ⁵ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à bío le o bè-kora séra díaa lée, tàa lè à bío le o híní varāka? ⁶ Ká í mǎhá wi mi zūn le o *Núpue Za yú ho pánká ho tá wán à sénnāa mu bè-kora díaa.» Ó o wáa bía bìo kà nɔn o mùamúaa yi: «Lii híní, lá ũ dāmu dēe à ũ khífo.» ⁷ Ó o nìi mu hínɔn yòò dǎn, á wà van mí zīi. ⁸ Bìo ɔa zāamāa mɔn mu, á ɔa zāna, á wee khòoní le Dónbeení ho pánká na kà bǎn síi na le nɔn ɔa núpua yi bío yi.

O Yeesu von o Matiye le o bè mí yi (Maaki 2.13-17; Luki 5.27-32)

⁹ Bún mǎn ó o Yeesu ló hón lahó so yi wà. Bìo ó o wee khíi, ó o mɔn o nìi búii na ɔa le Matiye ká a kará mí tonló lahó yi, á wee fé ho lǎnpó. Ó o bía nɔn wo yi: «Híní bè miil.» Ó o Matiye líf hínɔn bò a yi.

¹⁰ O Matiye von o Yeesu lè ho dǎnló mí zīi. Ho *lǎnpó féwá lè ɔa nì-kora cǎrɛe wi ho dǎnló mu dǎnii là a Yeesu lè mí nì-kenínia. ¹¹ Bìo ɔa *Farizíewa mɔn mu ká, á ɔa bía nɔn o nì-kenínia yi: «Lée webio nɔn á mi nì-kàránlo wee dí lè ho lǎnpó féwá lè ɔa nì-kora na kà?» ¹² Ó o Yeesu já bìo ɔa bía, ó o bía nɔn ɔa yi: «Héyii! Minén! Núpua na lò hereka so wee wé cǎ tǎni bǎnso dǎnii le? Bùee. Ba vǎnvarowá lè bía wee wé cǎ a dǎnii. ¹³ Mi lén vaa kǎrán le Dónbeení bioní na kà à zūn kúarā: «Bìo á í mǎkóo wi yi lé le yi na se. Ká ɔa bà-kùio na ɔa wee wé lè mu hāmu á í pá bìo.»[†] Mi zūn mu sese. Ínén yi buara bía wee leéka le mí téréna bío yi dé. Bía zū le mí lè ɔa bè-kora wérowá lè bía á í buara bío yi.»

O Yeesu bía hā jinií lírò bìo (Maaki 2.18-22; Luki 5.33-39)

¹⁴ O Zǎn Batiisi nì-kenínia vá buée bó a Yeesu yi à ɔa wee tūa wo yi: «Lée webio nɔn á warén lè ɔa *Farizíewa wee lí wa jinií túntún, únén nì-kenínia yí máa lí mí jinií?»

¹⁵ Ó o Yeesu bía nɔn ɔa yi: «Mí wee leéka le bía ɔa von mu yaamu sǎnú dǎnii yara so dà à sè ká a hǎ-fia bǎn báa làa ba páania wi le? Bún yí dà máa wé. Èe ká pàahú búii khíi dá, ó o hǎ-fia bǎn báa ɔa à lén ba tǎhú, bún ká ɔa mǎhá wé è lí mí jinií. ¹⁶ Núpue máa lá nín-ké-finle bío búii máa la làa báká kǎnle. Lé bìo ká a wó mu, á le nín-ké-finle á a wíoka a lèe

* 9:1 O Yeesu bǎn lóhó na ó o Matiye bía bìo hen lè ho Kapereyayumu. Mí loí Matiye vūahú 4.13 † 9:13 Mí loí Ozee vūahú 6.6

wé bue: Le *Dónbeeni bèeni á sùaráa. ⁸ Mi wéé ɓa wánvárowà. Bía húrun á mi véeni. ɓa bùeréwà à mi wéé, à jia ɓa cínáwa lén bía ɓa wi yi. Mi yú mu làa káamáa, à mi bèn mún wé na mu làa káamáa. ⁹ Mi yí lén làa sánú, tàá wáí. Hàrí le wén-wíníwà à mi yí ɓua. ¹⁰ Mi yí ɓua puure. O ɓúí yí ɓua báká tàá nakāa à séení hía ó o zǎ. O ɓúí yí ɓua bün-za. Ī bía bún lé bìo ó o ton-sá ko lè mí jii dñlò. ¹¹ Mi wé vaá zon lóhó léé lóhó yi, à mi cà yia á à tà mi ì làa o wán, à keení wón ɓanso cǔn fúaa mi léró ho lóhó mu yi. ¹² Mi wé vaá zon zii léé zii na yi, à mi bío le ho hээрà à keń le zii mu nùpua wán. ¹³ Ká bía wi le yi á tà mi bìo, á mi hээрà á à keń ɓa wán. Ká ɓa pá mi bìo, à mi fé mi hээрà tènéní. ¹⁴ Mi wé vaá zon zii, tàá lóhó na yi, ká bía wi bún pá mi bìo á le mí máa jí mi cǔn, ká mi wee lé bún, à mi púaa mi zení khúnkhūni kúia. †
¹⁵ Le ĩ mi ho tuiá na mia: Le cítí fĩ nǔnzoh, á hón lóhó so nùpua bìo na khií sá ɓa yi á à poń bio sá ho *Sodǎomu lè ho Komǎore lórása yi.»‡

*O Yesu bía le lònbee na yòó lua bìo
 (Maaki 13.9-13; Luki 21.12-17)*

¹⁶ «Mi jí bio kà: Ī wee tonka mia. Mi ka lòn pia na wà vaá zo ɓa dakhínkhínwa tǎahú. Mi zūń miten guaró làa bìo ɓa háwá zūnáa míten guaró bio síi, à wé ɓa nùpua na wayika lè ɓa búaabúuní bio síi. ¹⁷ Mí pa miten bìo. ɓa nùpua khií wé è ɓua mia á à varáa ho pánká ɓansowà cǔn á bán vaá cítí mia. ɓa wé è ha mia lè hā labāani ɓa *zúifūwa kàránlò zíní yi. ¹⁸ ɓa wé è ɓua mia á vaá díní hā kána júnása lè ɓa bá-zàwa yahó bio mi tà mi bìo yi. Lé bún mi ì bè yi á à zéenínaa ĩ bio lè ɓarén làa bía yínóí ɓa zúifūwa.

¹⁹ «Hen ká ɓa khií wé ɓuan mia vannáa le cítí fíiní, à mi yí le mi yiwa dè bìo mi ì láráa mi jii-cúaa làa bio mi ì ɓfo bio yi. Mi ì yí hā bióní na mi ì bío ho pǎahú mu yi. ²⁰ Hā bióní mu máa wé mi kùrú bióní. Mìn Maá Dónbeeni Hácírí lé dio á à dé hā mi jiní yi á mi ì ɓfo. ²¹ ɓa nùpua ɓúí wé è dé mìn kùrú

zàwa á à na ɓa à ɓúe. Hàrí ɓa maáwà ɓúí á à wé mu ɓàn síí lè mí zàwa. ɓa zàwa ɓúí mún ñ híní mìn maáwà wán, á à na ɓa ɓa à ɓúe. ²² ɓa nùpua ɓúenbúen á à jin mia bio mi tà mi bìo yi. Ká yia màhá hà mí sūi fúaa mu véení, wón á à fen. ²³ Hen ká ɓa khií wee beé mi lò lóhó na yi, à mi lùwí va dà-veere yi. Le ĩ mi ho tuiá na mia: O *Isirayeele kǔhú lórá ɓúenbúen á mi máa bèeni máa vé ká a *Nùpue Za yí ɓuara.

²⁴ «Nì-kenínii na po yia wee kení a wón mia. Á ton-sá na po mí júhúso wón mún mia. ²⁵ Ká a nì-kenínii hía ka làa yia kenía wo bìo, se bún á à kǎjia. Ká a ton-sá mún hía ka le mí júhúso bìo, se bún á à kǎjia. Ká le zī-júhú nì-kínle ɓa hía wee ve là a *Belezebuule, § á se o zii nùpua á ɓa a ve lè hā yènnáa na yí seka po dén.

*Le Dónbeeni lé dio mi wé zǔn
 (Luki 12.2-7)*

²⁶ «Mi cén wé yí zǔn ɓa nùpua. Mu bio na sánkaa ɓúenbúen khií mi, á bio sá yi ɓúenbúen mún khií zūń. ²⁷ Bìo á ĩ bía non mia le tǎbíí yi, à mi mì wéréwéré le ɓa nùpua jí. Bio á ĩ hūmǎnkāa làa mia à mi yòo bue hā lǎra. ²⁸ Mi wé yí zǔn bía wee ɓúe o nùpue ká ɓa yí dà máa ɓúe o mànáká. Le Dónbeeni na dà a yáa hā sǎnía lè ho mànáká le Dofnii dǔhú na máa hí yi, dén lé dio mi wé zǔn. ²⁹ ɓa júnzà-wíníwà búaa jun so yí máa wé yéé ho tǔmón dà-kení le? Èe ká hàrí ɓa yà-kení máa kúen ká mìn Maá Dónbeeni yí zū mu. ³⁰ Ká mu lé minén, hàrí mi jún-vāní ɓúenbúen á le Dónbeeni zū jii. ³¹ Mi wáa yí zǔn dèe, lé mi bìo júhú wí po ɓa minka júnzà-wíníwà.

*O Yesu bio tǎró tàà mu pǎlò
 (Luki 12.8-9)*

³² «Yia dñn ɓa nùpua yahó ò o bía wéréwéré le mí bio sǎ mi, á ĩnén mún khií bio mu wéréwéré wàn Maá na wi ho wáayi yahó le ɓanso bio sǎ mi. ³³ Ká yia ɓèn bía wéréwéré ɓa nùpua yahó le mí yí zū mi, á

† 10:14 Hā zení khúnkhūni púaa kúiaró léé bio na ɓa zúifūwa wee wé hón pǎahú so yi ká ɓa vaá ló ho kǎ-veere búí yi á bīnía wà ɓueé zo mìn kǔhú. Ká bio hen ká bún lé ɓarén zúifūwa wee wé mu làa mìn, á zéení le le pání mia ɓarén làa bía pá le Dónbeeni bèeni bìo pǎahú. ‡ 10:15 Mi loń Bio júhú ɓúenbúen vūahú (Genèse) 18–19 § 10:25 Belezebuule: Mu pǎahú ká le yèni mu á ɓa zúifūwa cèrèe hía zū le lé ɓa cínáwa júhúso na lé o Satāni te le.

ínén mún khií bío wàn Maá na wi ho wáayi yahó le í yí zū òanso.

O Yeesu bío wee kheé ba nùpua
(Luki 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Mi yí leéka le í buara wà bueé dé ho héerá ho dímjná yi. Bùeé. Í yí wà bueé dé héerá ho yi. Hā fio lé hĩa á í wà bueé dé. ³⁵ Í wà bueé kheé o za lè mín maá, á à kheé o nu lè mí hínló, là a òuaa hĩa lè mí yàró hĩa. ³⁶ O nùpue bàn zii nùpua lé bán á à yèrémá à wé o zúkúsa. ³⁷ Yia wa mín maá tàà mín nu á po mi, wón òanso yí dà máa páaní làa mi. Á yia wa mí za tàà mí hínló á po mi, wón òanso yí dà máa páaní làa mi. ³⁸ Yia yí máa lá mí *kùrúwá pí* à bèráa mìl, wón òanso mún yí dà máa páaní làa mi. ³⁹ Yia wi ò o pa mí mukāni bío wón á à víiní le. Ká yia màhá víiní mí mukāni ínén bío yi, wón á à bīnī í yí le.

Yia buan le Dónbeenì ton-sá cùnú na ó ò yí

(Maaki 9.41)

⁴⁰ «Yia buan mia sese, se lé ínén á òanso buan sese. Á yia buan mi se, se lé yia tonkaa mí á òanso mún buan se. ⁴¹ Hen ká yia buan le *Dónbeenì jì-cúa fεero búí se lé bío ó o lé le Dónbeenì jì-cúa fεero, á òanso khií yí ba jì-cúa fεerowà cùnú na ba à yí. Hen ká a búí buan o nùpue na téréna lé bío ó o téréna, ó o khií yí bìà téréna cùnú na ba à yí. ⁴² Ká nùpue non hārì ho kóo-za yimù cúee jun-wia bìà wi hen na jùhú míà nì-kéní búí yi, lé bío ó o lé í nì-kenínii, wón òanso á à yí mu cùnú máa khií.»

11

¹ Bío ó o Yeesu zééní mí nì-kenínia vó, ó o ló bín wà, á wà vaá kàrán ba nùpua ká a bue le Dónbeenì bío ho kòhú mu lórá yi.

O Zān Batiisi tonkaa ba nùpua o Yeesu cón

(Luki 7.18-35)

² Bío ó o Zān Batiisi wi ho kàsó yi, ó o jía bío ó o *Krista wee wé, ó o tonkaa mí nì-kenínia nùwà yen búí ³ le ba va a tùa wo yi: «Ūnén lé fo á wa jía bío le fo ko ū buen léé, tàà wa pá ko à wa lòní nì-veere?» ⁴ Ó o Yeesu bíà non ba yi: «Bíó mí wee jí làa

bíó mí wee mí á mí vaa bío na a Zān yi.

⁵ Ba muiiwá yio wee mí, á ba mùamúawà hínon wee varáka. Ba òueréwà wee wa. Ba bekwà jìkōnna wee jí mu bío. Ba nì-hía wee vèe. Á le bín-tente wee bue na ba nì-khenia yi. ⁶ Yia yí pá í bío ká a tà mu yi, se wón òanso jùhú sí.»

⁷ Bío ó o Zān nì-kenínia bīnía wà, ó o Yeesu wee bío o Zān mu bío lè ba zàamáa ká síi: «Lée webio á mí van vaá lora le dùure yi? Lée ho konkohó na ho pinpiró wee héé vīnvā léé? Bùeé. ⁸ Á léé webio mí vaá lora? Lée nùpue búí na sía hōnbōnōn le? Bìà wee zí hōn sī-seniso á wi ba pāmá-beera zīnī yi.

⁹ Á lé o yén mí van bío yi? Lé le *Dónbeenì jì-cúa fεero búí le? Ká mu lé wón, se mi tūiá sí. O yàá pá po wón, le í bío mu na mia.

¹⁰ O Zān mu lé yia á le Dónbeenì bioní vūahú bíà bío ká síi: «Í ì tonka í tonkaro ò o dí ū yahó á bueé wíoka ū wōhú.»

¹¹ Le í mì ho tūiá na mia: ba nùpua na wi ho dímjná yi búenbúen á yia bío jùhú wi po a Zān wón mia. Èε ká le *Dónbeenì béenì zàwa mōn-dí màhá pá po a. ¹² Pàahú na ó o Zān Batiisi wee zéení le Dónbeenì bío yi à buee búie ho zuia yi, á le Dónbeenì béenì bío á ba wee firáa lè mí sòobéε. Á bìà wee fi làa bún wi ba fé mu lè ho pánká. ¹³ Le Dónbeenì jì-cúa fεerowà búenbúen là a *Moyiize làndá á bíà le Dónbeenì béenì bío yi fúuu á bueé ó o Zān Batiisi pàahú. ¹⁴ Ká mi tà le bío bíà búenbúen bon, se o Zān mu lé yia lé o *Elii na buenlò bío fèra bíà. ¹⁵ Yia wee jí bío, à wón jí bío bíà sese.»

¹⁶ O Yeesu pá bīnía bíà: «Ho zuia nùpua á í dà à tèé lè ba yén? Ba ka lè ba háyúwá na léé kará ba nùpua fémínló lahó yi, à ba wee háaní na mí nīnzàwa na zoó le bonfónii yi ká: ¹⁷ «Wa búà hā sía san, à mi le mí máa léé yo. Wa bó le yèni, á mi le mí máa.» ¹⁸ Mí loí. Bío ó o Zān buara, á yí máa dí dín-poni, á mún yí máa ju divén, á ba le o cíná wi o yi. ¹⁹ Ó o *Nùpue Za bèn buara, á bueé wee dí ká a ju, á ba wee bío bío kà: «Mí loí. O nì na kà yí máa wé bío búí ká mu yínón dínló díró làa divén juló. O lé ba *lànpó féwá lè ba nì-kora bàn bōnlo.» Èε ká le Dónbeenì bè-zūmīnī wee zéení mí

* ^{10:38} Ho kùrúwá pílo bío wee zéení le òanso sà mu hómú yi. Hen ká á mu wee zéení le yia tà a Yeesu bío á zū le bún síaani orén mí bæere mukāni.

térénló ɓa bè-zūñlowà bè-wénia yi.

*Hã lórà na nùpua pá a Yeesu bio
(Luki 10.13-15)*

²⁰Bún món, ó o Yeesu wee zá lè hã lórà na ó o wó mu yéréké biowa cêrɛ yi, lé biò á ɓa nùpua na wi hã yi á yí yèrémáa mi yilera lè mi wárá. O wee bío biò kà: ²¹«Ūnén Korazēn lóhó lè ūnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á á sá mia. Lé biò ká mu yéréké biowa na wó mi cón ɓàn síi lá wó ho Tiire lè ho Sidōn lórà* yi, se hã lórà mu nùpua lá hínon hààni á khuiira hã pórókowá zá† á kúaa le sãni mi wán, á zéenianáa le mí wi á mí khi mu bè-kora wéro yi. ²²Lé bún non á ĩ wee bíoráa mu na mia: Le cítii fĩ nñzonò á ho Tiire lè ho Sidōn lórà lònbee na a yí hã, á à wé làa yi minén lònbee yi.

²³«Èe ká ūnén *Kapɛɛnayuumu, fo wee leéka le ɓa khií lá fo á à yòoráa ho wáyí yi le? Bùeé. Ho ni-hñnbó-lóhó lé hia ɓa khií líí dé fo yi. Lé biò ká mu yéréké biowa na wó ū cón ɓàn síi lá wó ho *Sodōmu yi, se ho lóhó mu pá lá wi hãrì lòn zuia. ²⁴Lé bún non á ĩ wee bíoráa mu na mia: Le cítii fĩ nñzonò á ho Sodōmu biò á à wé làa yi ūnén biò yi.»

*O Yeesu dó mín Maá Dónbeenì bārākà
(Luki 10.21-22)*

²⁵Cíinú bún món, ó o Yeesu bínía wee bío biò kà: «Ī Maá, ūnén lé ho wáyí lè ho tá Nùhúso, ĩ wee dé ū bārākà. Lé biò mu biò na fo sà mu bè-zūñminì ɓànsowà lè le hácírí ɓànsowà yi á fo tà zéenia làa bia bio jùhú mia. ²⁶Ī Maá, mu bon. Biò mu wóráa kà lé biò sí foñ.

²⁷«Ī Maá dó mu bio búenbúen ĩ níi yi. Nii woon yí zū a Za, ká mu yínóñ o Maá. Á nii woon mún yí zū a Maá, ká mu yínóñ o Za, làa bia ó o Za mu wi ò o zéeni làa wo.

²⁸«Minén búenbúen na ho sèrò na lì wee beé lò, mí buen ĩ cón, á ĩ na hã vūñnà mia. ²⁹Mí lá ĩ zúu bè mí wán à día le ĩ kàrán mia. Lé biò á ĩnén wayi, á wee liiní iten, á minén mi beere á à yí hã vūñnà. ³⁰Ī zúu na á ĩ bè mí wán á yí lì, á ho sèrò na á ĩ bè mí wán á mín záyí.»

* 11:21 Ho Tiire lóhó lè ho Sidōn lóhó: Hã hía le ho Fenisii kōhú ló-beera búí. Lé bún á ho wàahú na ɓa le Baale wi yi. Hón wàahú so lé hia ó o béé háa na ɓa le Zezabele fó zonnáa o Isirayeele kōhú yi. Hã lórà mu firó biò bía o Ezekiyeele vūahú yi 26.1–28.19. † 11:21 Hen ká ɓa zúifūwa fū wi ɓa zéeni le mí wi le wée yi, tãá ká ɓa wi ɓa zéeni le mí wi á mí khi mu bè-kora wéro yi, á ɓa wé khuii hã pórókowá zí, ká ɓa wé kúee le sãni mí wán. * 12:4 Mi loñ Samuwēle nín-yání vūahú 21.2–7 † 12:7 Mi loñ Ozee vūahú 6.6

12

*O Yeesu lé yia á ho Sabaa bio wi níi yi
(Maaki 2.23-28; Luki 6.1-5)*

¹Cíinú bún món, ó o Yeesu wee káa hã mana búí yi ho *Sabaa zoñ. Á le hĩni dà a ni-kenínia, á ɓa wee khé ho dínlò na bon dín à là. ²Bio ɓa *Farizíewa non mu á ɓa wee bío là a Yeesu: «Loñ ū ni-kenínia. Bio ɓa wee wé yí ko làa wéro ho Sabaa zoñ. Wa làndá hò mu.» ³Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Bio ó o *Daviide yankaa wó ká arén lè mí nùpua le hĩni dà á mí dñ yi kàránna yí non le? ⁴O wà zon le Dónbeenì pñsòni bùkú yi, á zoó lá ho búurú na ɓa wó lè mu hãmu á ɓa là. Ká ɓa non lá yí ko á ɓa là ho. Le *Dónbeenì yankarowá mí dòn lé bia á ho làrò níi non yi.* ⁵Tàá mi so dñ yi kàránna mu o *Moyiize làndá yi, le le Dónbeenì yankarowà na wee sá le Dónbeenì pñsòni bùkú yi, á máa wé bè ho Sabaa làndá yi ká mu non pá yí non wé khe le? ⁶Le ĩ bío mu na mia: Bio wi hen á jùhú wi po le Dónbeenì pñsòni bùkú. ⁷Ká le Dónbeenì bóni vūahú bíoní na le bía le minén màkóo wi le yi na se yi, ká ɓa bà-kúio na ɓa wee wé lè mu hãmu á mí pá biò,† á mí lá zū kúará, se bia yí wó yí khon á mí lá máa síiní júná. ⁸Lé biò ó o *Nùpue Za lé yia á ho Sabaa bio wi níi yi.»

*O Yeesu weéra a nii na bàhó húrún
(Maaki 3.1-6; Luki 6.6-11)*

⁹Bún món ó o Yeesu ló bún á wà van ɓa *zúifūwa mu kàránlò zii yi. ¹⁰Mu zoñ à nìi búí wi bún á bàhó húrún. Á bia wi bún wi ɓa kooní a Yeesu yi. Lé bún non á ɓa tũara a yi kà: «Wa làndá yia á nùpue so dà wee weé *Sabaa zoñ le?» ¹¹Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Minén ó o búí pio yà-kéní mí dòn lá wi síí, á wó wó kũera zon le buii yi ho Sabaa zoñ, ó o so máa líí lén wo le? ¹²Á biò ó o nùpue bio jùhú màhá wi po a pio há. Á bún wa làndá yi, á nùpue dà à wé tentemu làa nùpue ho Sabaa zoñ.» ¹³Bún món, ó o Yeesu yèrémáa

bía là a nni: «Hóóní ù bàhó.» Ó o nni hóóní mí bàhó, á ho dèenía wan òn làa hía so bio.

¹⁴ Á ba *Farizíewa wà ló, á bìo ba à wé á à yíráa o Yeesu á à búe lé bún ba léee wee wàaní wán.

O Yeesu lé le Dónbeenì ton-sá na le m̀on léra

¹⁵ Bìo ó o Yeesu zūna mu, ó o ló b́n wà. Á ba minka zàamáa bò a yi. Ó o wéera ba v́náv́arowà búenb́uen na wi b́n, ¹⁶ ká a màhá henía mu ǹon ba yi le ba yí bá mí bìo na ǹupua yi. ¹⁷ Mu wó kà síi, bèra a na ò o j̀i-cúa f́eero *Ezayii b́oní na kà à j̀ii sí. ¹⁸ Le le Dónbeenì bía:

«Yia kà lé ì ton-sá na á ì m̀on léra,
yia á ì bò ì tàkà wán.

Ì síi wan o bìo yi.

Ì ì liiní ì Hácírí o wán,
ò ò bue ì cítí bìo á à na hã síwà yi.

¹⁹ O làa ǹupue máa wàaní.

O máa wáamaka bìo.

Ba máa jí a sã bonfúaa yi.

²⁰ Le ǹaaninle na numaa

ó o máa khé máa día.

Á le f́intání na wee hí
ó o mún máa búe.

O ò búa mítén kà síi,
fúaa bìo ó o térénló bìo yòò có ló,

²¹ á hã síwà búenb́uen màhá à dé mí sã wo yi.»[‡]

O Yeesu pànká á yí ló Satāni c̀on
(Maaki 3.22-30; Luki 11.14-23)

²² Ba buan o nni búí buararàa o Yeesu c̀on ò o cíná wi o yi, ó o lé o muíi á mún yí dà máa bío. Ó o Yeesu wéera a, ó o j̀ii dèenía fá á wee bío, á mún wee mi. ²³ Á ba zàamáa wó coon mu bìo yi, á ba wee bío: «Yia kà màhá lé o *Daviide Za léee?»

²⁴ Ká bìo ba *Farizíewa já mu, á ba wee bío: «O nni na kà á wee ja ba cínáwa lén bía ba wi yi là a *Belezebuule pànká, yia lé ba cínáwa júhúso.» ²⁵ Ká a Yeesu màhá zūna ba yilera, ó o bía ǹon ba yi: «Kḡhú léee kḡhú na ǹupua wee fi mún yi á à fi ì vé. Lóhó léee lóhó, tàà zīi léee zīi na ǹupua wee fi mún yi á júhú á à búe. ²⁶ Ká bìo ó o *Satāni te ó o wee b́nì j̀i se o wee fi lè mítén. Á bía bìo sá a yi júhú so máa búe le?»

²⁷ «Mí wee bío le ì wee ja ba cínáwa lé bìo ó o Belezebuule wee na mu òn pànká miì.

Ká lé bún mu wóràa, á yia bèn wee na ho pànká minén ǹupua yi à ba ja le ba cínáwa lé o yén? Bía làa mia léee dà-kéní bán mí bæere yàá wee zéení le mi bìo yí bon. ²⁸ Ká le Dónbeenì Hácírí lé dìo wee na ho pànká ìnén yi, à ì ja le ba cínáwa, se bún wee zéení le le *Dónbeenì b́eenì á dèenía búee bó mia.

²⁹ «Nii woon yí dà máa zo pànká ònso zīi á máa zoó khuii o níi bìo, ká a yí can o pànká ònso mu yí vó. Ká a màhá can wo vó, ó o zoó khuii bìo wi o zīi búenb́uen.

³⁰ «Yia yí wi làa mi, se wón wee fi làa mi. Á yia mún yí máa séení mi ho vá kúeemínwánlò yi, se wón wee saawaní. ³¹ Lé bún ǹon á ì wee bío mu na mia: Ba ǹupua bè-kora na ba wó búenb́uen lè hã b́in-kora na ba bía búenb́uen, á bìo khíi sén ò díá á à na ba yi. Ká yia bía khon le Dónbeenì Hácírí dání yi, wón ba khíi máa sén bìo máa día.

³² Yia bía le b́in-kohó o *Ǹupue Za dání yi, wón ba à sén ò díá á à na yi. Ká yia bía khon le Dónbeenì Hácírí dání yi, wón ba khíi máa sén máa día máa na yi, hãrì ho zuia.»

Le v̀ind̀e semu wé zūn hã bía na le wee ha yi

(Luki 6.43-45)

³³ «Hen ká le v̀ind̀e se, à le bía wé sí. Ká le v̀ind̀e yí se, à le bía máa wé sí. Le v̀ind̀e semu wé zū hã bía na lé wee ha yi. ³⁴ Dìhioní yén! Bìo mi yí se, á mi dà à wé kaka á à bioráa mu bìo na se. O ǹupue bìo na wi o síi yi, bún lé bìo ó o wee wé bío. ³⁵ O ǹupue na se wón wee wé bío hã b́in-tentewà, lé bìo á bìo wi o síi yi se. Ká yia yí se wón wee wé bío hã b́in-kora lé bìo á bìo wi o síi yi yí se. ³⁶ Le ì mì ho tuiá na mia: Le Dónbeenì cítíi f́ì ǹonzoò, á hã b́in-conconwà na ba ǹupua bía á ba à zéení júhú. ³⁷ Lé bìo á ù j̀i-cúa lé hía ba à òn wán á à f́ináa le cítíi á à zūnnaa ká ù téréenna, tàà ká ù yí téréenna.»

Ba le o Yeesu wé yéréké bìo búí à mí mi

(Maaki 8.11-12; Luki 11.29-32)

³⁸ Á ho *lándá bìo zéenílowa lè ba *Farizíewa ǹuwá yen búí wáa bía ǹon o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa wi à ù wé bìo búí à wa mi.» ³⁹ Ó o Yeesu bía ǹon ba yi: «Ho zuia ǹupua na yí se, na wee b́nì le Dónbeenì m̀on à wé mu bè-kora, á wee cà à ba mi yéréké bìo. Èe ká ba máa mi yéréké

bio búí ká mu yínón le *Dónbeenì jì-cúa fεero Zonaasi bìo. § ⁴⁰ Mu bòn. O Zonaasi wó hā wízoní bio tìn lè mí tìnònnà bio tìn o ceza pìohó yi. Lé kà sí ó o Nùpue Za mún khíí wéráa hā wízoní bio tìn lè hā tìnònnà bio tìn ho tá yi. ⁴¹ Ho Niniivesa yèrémáa mí yilera lè mí wárá, lé bìo 6a já a Zonaasi bíoní. À yia wi minén tíahú, wón bìo jùhú wi po a Zonaasi. Lé bún non á le Dónbeenì cítíí fí nònzon, á ho Niniivesa mu á à híni ì òn ho lònbiò nùpua yahó, á à kooní 6a yi. ⁴² O bée háa na híá wi ho Saba kòhú jùhú wán á híá ló lùe na dání nà yi làa sòobée, á buée já a *Salomòn bè-zūnminí bíoní.* À yia wi minén tíahú, wón bìo jùhú wi po a Salomòn. Lé bún non á le Dónbeenì cítíí fí nònzon, ó o bée háa mu á à híni ì òn ho lònbiò nùpua yahó á à kooní 6a yi.

Bìo ó o cíná wee bīnī buee zoráa yia ó o lá ló yi

(Luki 11.24-26)

⁴³ «Hen ká a cíná ló a nùpue na ó o lá wi yi, ò o vaa hée vará le dùure yi, à cà ho lahó na ó o keení á à vūn yi ká a máa yí ho. Ká a híá cà san, ⁴⁴ ò o bío mí yi: «Ì ì bīnī ì va hen na á ì ló yi.» Ká a bīnía van bīn ò o vaa yí ho lahó mu mí káamáa ká ho sàara, á wíokaa sesese. ⁴⁵ Ká a mōn mu, ò o bīnī vaa fé 6a cínáwa búaa hējūn na bēn jii po arén, à 6a páanī buee zoo keení cicàkà ho lahó mu yi. Ká mu wó kà, à wón nùpue so bìo wíokaa yáa poñ bìo mu fù karáa. Lé làa bún síí á ho lònbiò nùpua na yí se bìo khíí wéráa.»

O Yeesu bān nu lè bān zàwa lé 6a yén?

(Maaki 3.31-35; Luki 8.19-21)

⁴⁶ O Yeesu wee bío lè 6a zàamáa, à bún à bān nu lè bān zàwa buée dōn. Ba léé òn ho khūhū, á wi 6a bío làa wo. ⁴⁷ Ó o búí bía là a Yeesu: «Loñ. Mìn nu lè mìn zàwa léé òn ho khūhū á wi 6a bío làa fo.» ⁴⁸ Ó o Yeesu bía lè fānsō: «Wàn nu lé o yén? Á wàn zàwa lé 6a yén?» ⁴⁹ Bún mōn ó o dá mí níí mí nì-kenínia yi ò o bía. «Mi loñ. Wàn nu lè wàn zàwa wi hen. ⁵⁰ Lé bìo á yia wee wé wàn Maá na wí ho wáayi síi bìo, wón lé wàn za, lè wàn hínló, lè wàn nu.»

§ 12:39 Zonaasi: O bio bía le Dónbeenì páanī kínle vūahú na 6a le Zonaasi vūahú yi. * 12:42 Mi loñ Bā-zàwa nín-yání vūahú (1 Rois) 10.1-13; Wízoní bè-wénia cúajūn níí vūahú (2 Chroniques) 9.1-12

13

O òro wàhiire

(Maaki 4.1-9; Luki 8.4-8)

¹ Bún zòh ó o Yeesu hínon le zīi yi ló, à wà vaá kará ho vū-beení jii, á wee kàran 6a nùpua. ² Ba minka zàamáa kínia wo yi, ó o wó san zon ho woohú á zoó kará, à 6a zàamáa bán òn mu jumu jii.

³ O wee wà hā wàhio à kàránnáa 6a nùpua làa bio cērē. O bía: «Níi búí ló van mí mohú yi, á wà vaá dé mí bè-dà. ⁴ Bìo ó o wee dé mu á mu búí lion ho wòhú nìsání, á 6a jínzàwa sèekaa bún vā. ⁵ Mu búí lion ho búaa hó na le tīnī wi wán ká le yí lí, á mu ònénia ló, lé bio le tīnī yí boo bīn. ⁶ Bio le wii jná lè mí sòobée, á ho ònínló na ló wínwíní á hon, lé bio ho naní yí vā yí lion. ⁷ Mu búí lion hen na hā kíkara bia héra yi, á mu ló, á hōn kíkara so hínon yòò pà mu. ⁸ Mu búí bún lion ho tá na se yi, á mu ló, á yòò han mí bia. Hā búí yú khīmàni khīmàni, hā búí yú búarà-tīn tīn, hā búí yú bōnī làa pírú pírú.»

⁹ O Yeesu pá bīnía bía bō mu wán: «Yia wi ò o jí bìo, á wón jí bìo bía sese.»

Lée webio non ó o Yeesu wee wàráa hā wàhio

(Maaki 4.10-12; Luki 8.9-10)

¹⁰ Ó o nì-kenínia vā buée bó a yi, á wee tūa wo yi. «Lée webio non fo wee wàráa hā wàhio na 6a yi?» ¹¹ Ó o Yeesu bía non 6a yi: «Le Dónbeenì wó á le bēení bìo na sà yí á mí yú zūna, à 6a nì-vio yí zūna mu. ¹² Lé bìo á yia bìo wi á 6a khíí bīnī yòò bè mu búí wán á à na a yi, ó o bìo á à wé boo. Ká yia ònén búi mía, wón á hàrì mu bè-za na ó o wee leéka le mu wi mí cōn á 6a pá à fé. ¹³ Lé bún non á ì wee wàráa hā wàhio na 6a yi. Ba wee loñ coon, ká 6a yí máa mi. Ba wee jí mu bìo ká 6a yí máa 6ua mu à zūn kúará. ¹⁴ Lé kà síí á le *Dónbeenì jì-cúa fεero *Ezayii bìo na ó o bía 6a dání yí á jii súrúaa. O bía bìo kà:

«Mí khíí wee jí mu bìo

ká mí máa zūn mu kúará.

Mí khíí wé è loñ coon

ká mí máa mí hàrì ònén.

¹⁵ Mu nìpomu na kà bēntīn bōnbúra.

Ba tun mí jikōnna,

á muunía mí yío.

‘Ba yí wi à ɓa mi bío.

‘Ba mún yí wi à ɓa jí bío.

‘Ba yí wi à ɓa zúń mu bío

à yèrémá buen ínén Dónbeenì cón à ì wéé ɓa.*

¹⁶ «Èe ká minén bán júná sī. Mí yìo wee mi, á jikōnna mún wee jí mu bío. ¹⁷ Le ì mī ho tūiá na mia: Le Dónbeenì jii-cúá fēerowà cēēē lè ɓa nùpua búí na téréenna á sia hía vá à ɓa mi bío minén wee mi, à ɓa yí mōn mu. ‘Ba sīa hía vá à ɓa jí bío minén wee jí, à ɓa yí já mu.

O Yeesu zéenia o diro wahiire kúará
(Maaki 4.13-20; Luki 8.11-15)

¹⁸ «Mí wáa jí yia wee dé mu bè-dà wahiire kúará. ¹⁹ Bía wee jí le *Dónbeenì béenì bío á ɓa yí zū mu kúará á ka lè ho wōhú nìsání na mu bè-dà lion yi. O *Satāni wee buee lén mu ɓa sia yi. ²⁰ ‘Ba búí ka lòn búaaahó. ‘Ba wee jí le Dónbeenì bíonì, à tà le yi fúafúá, à zámaka le bío yi. ²¹ Ká ɓa màhá yí máa díá à le zo ɓa. ‘Ba wee tà le bío ho pàahú na cínú yí mí dòn. Ká le lònbee, tàá ho kúará lénlò yú ɓa le Dónbeenì bíonì bío yi, à ɓa dèenì pí le Dónbeenì bío. ²² ‘Ba búí ka lè ho tá na hā kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. ‘Ba já le Dónbeenì bíonì, ká ho dímjá bio yilera, lè ho nàfòró poni na wee khà ɓa nùpua, á wee hè le bíonì mu, à le máa wé bío ɓa yi. ²³ ‘Ba búí bèn ka lè ho tá na se bío, na mu bè-dà lion yi. ‘Ba wee jí le Dónbeenì bíonì, à zúń le kúará, á ɓa bèn wee ha hā bia. ‘Ba búí khīmàni khīmàni, ɓa búí búará-tīn tīn, ɓa búí bóńi làa píru píru.»

Le jí-kohó wahiire

²⁴ O Yeesu bīnía wà le wahiire búí non ɓa yi: «Ho wáayi béenì bío ɓonmín làa bío kà: Nii búí dó mu bè-dà tente mí mōhú yi. ²⁵ Á ho tīnàahú búí ká ɓa nùpua búenbúen dūma, ó o nīi mu zúkúso buara, á buee dó le jíní bia ho mōhú mu yi, ò o bīnía wà. ²⁶ Pàahú na ho dínló ló á yòó wee te yi, á le jíní mún líf ló. ²⁷ Á ho mōhú òanso ton-sáwá bía non wo yi: ‘Núhúso, fo yí dó mu bè-dà tente ū mōhú yi le? Á le jíní bèn ló wen bín.» ²⁸ Ó o bía non ɓa yi: ‘Lé ì zúkúso wó mu.» Ó o ton-sáwá bía: ‘Fo wi à wa vaa dē le jíní mu le?’ ²⁹ Á ho mōhú òanso bía non

ɓa yi: ‘Bùeé. Mí díá, lé bío ká mi le mi ì dē le jíní ká mi yí wó sese á mi ì dē le á à leé lè ho dínló. ³⁰ Mí díá le mu páanì dā fúaa ho dínló láró pàahú. Hón pàahú so yi, ká ì bío ò na ɓa ton-sáwá na à lá ho dínló yi le ɓa dē le jíní vé, à kúia lè mí kúnkúwá à cīí. Bún mōn à ɓa màhá lá ho dínló kúee ì nání yi.»

Ho mútáàdè bēere lè le ja-fini wahiio
(Maaki 4.30-34; Luki 13.18-19)

³¹ O Yeesu tīn bīnía wà le wahiire búí non ɓa yi: «*Le Dónbeenì béenì bío ɓonmín lè ho mútáàdè bēere na ó o nīi búí vaá dù mí mōhú yi. ³² Lé ka cínú po hā bia na ká búenbúen. Ká le màhá ló, à le dā poń ho zen-ɓuahó bè-vànií búenbúen, à wé mí vīndè-kùure, à ɓa jīnzàwa wé buee tá mí lenna lakara wán.»

(Luki 13.20-21)

³³ O Yeesu bīnía wà le wahi-veere búí non ɓa yi: «Ho wáayi béenì bío ɓonmín lè le ja-fini na ó o hāa búí zúnzúio kúaa mu dūmu kiloowa bóńi làa hònú yi á khan bàrá á mu ló.»

O Yeesu wee wà hā wahiio á zéenináa mu biowa yara

(Maaki 4.33-34)

³⁴ Bún búenbúen ó o Yeesu wee wà lè hā wahiio à na ɓa zāamāa yi. O hía yí máa wé kārán ɓa ká a yí wà wahiio. O hía wee wé kà síí, ³⁵ bēra a na à le *Dónbeenì jii-cúá fēero bío na ó o bía à jii sí: «Ī khíí wé è bío làa ba lè hā wahiio.

Mu bío na sà yi

hàri ho dímjá júhú búeenii

á ì khíí zéení yara làa ba.»†

O Yeesu zéenia le jí-kohó wahiire kúará

³⁶ Bún mōn ó o Yeesu wà vaá zon le zī yi ò o díá ɓa zāamāa. Ó o nī-kenínia wà zon o cón, á zoó bía làa wo: «Le jíní na ló ho mōhú yi wahiire kúará á ū zéení làa wen.»

³⁷ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Yia wee dé mu bè-dà tente lé o *Nùpue Za. ³⁸ Ká ho mōhú lé ho dímjá. Mu bè-dà tente lé bía bío sà le Dónbeenì béenì yi. Ká le jí-kohó lé bía bío sà o *Satāni yi. ³⁹ O zúkúso na dó le jí-kohó bja lé o Satāni. Ho dínló láró wee zéení ho dímjá véro bío. Ká ɓa ton-sáwá na wee lá

* 13:15 Mi loń Ezayii vūahú 6.9-10 † 13:35 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 78.2

ho dínlò lé le Dónbeenì wáayi tonkarowà.
⁴⁰ Bìo ɓa wee dɛɛráa le jíní à kúee ho dǎhú
 yi, lé bún ɓàn síi mu khíi wéráa ho dímíjǎ
 véro pàahú. ⁴¹ O Nùpue Za khíi tonka mí
 wáayi tonkarowà, á ɓa ɓueé lén ɓia wee khà
 ɓia ká dé mu bè-kora wéró yi, làa ɓia wee wé
 mu bè-kora. ⁴² Ba khíi kúee ɓa ho dǎ-sūmú
 yi, hen na le minka yi véɛ wi yi, á ɓa à wá
 bín. ⁴³ Ká ɓia térénná bán á à juiika lè le wii
 bio síi mín Maá Dónbeenì béenì yi. Yia wi
 ò o jí bio, à ɓànsò jí bio ɓia sese.

Ho nàfóro na sànkkaa lè ho lóro wàhio

⁴⁴ «Ho wáayi béenì bio ɓonmín lè mu bè-
 senì búii na ɓa lú ho mǎhú yi. Ó o búii
 zūna mu dǎní vaá khéra á bíníá sà vaá lú.
 O síi wan wan, á vaá yéera bio wi o cǎn
 búenbúen, ò o ɓueé yà ho mǎhú mu.

⁴⁵ «Ho wáayi béenì bio ɓonmín là a duanlo
 búii na wee cà ho lóro na yàwá here. ⁴⁶ Bìo ó o
 yú ho búii na yàwá here, ó o vaá yéera bio wi
 o cǎn búenbúen, ò o yà ho lóro mu.

Ho zúán wàhiire

⁴⁷ «Ho wáayi béenì bio pá bíníá ɓonmín lè
 ho zúán na ɓa wee lèe dé ho muhú yi à vínáa
 ɓa cewa lè mí síiwà. ⁴⁸ Ká ho sú, à ɓa ce-pawà
 vá ho léráa mu jummu jii, à léee kéenì ká ɓa
 hueeka ɓa. Á ɓia se ɓa wee kúee mí sàkíwá
 yi, ká ɓia yí se bán ɓa wee kúia. ⁴⁹ Lé bún
 ɓàn síi khíi wé ho dímíjǎ véro pàahú. Le
 Dónbeenì wáayi tonkarowà á ɓueé lén ɓia
 yí térénná ɓia térénná tíahú, ⁵⁰ á à kúee ho
 dǎ-sūmú yi, hen na le minka yi véɛ wi yi, á
 ɓa à wá bín.»

⁵¹ Bún mǎn ó o Yeesu tùara ɓa yi: «Bìo
 ká búenbúen mí zū kúará le?» Á ɓa le ũuu.
⁵² Ó o Yeesu wáa ɓia nǎn ɓa yi: «*Làndá bio
 zéénfio léee làndá bio zéénfio nà keníá mifen
 á zū ho wáayi béenì bio jùhú á ka lòn zīi
 ɓànsò búii na nàfóro á mu bè-fia lè mu bè-
 káa wi yi.»

Ho Nazareete lóhósa yí tà a Yeesu bio
 (Maaki 6.1-6; Luki 4.16-30)

⁵³ Bìo ó o Yeesu wà hǎn wàhio so vó, ó o
 ló bín, ⁵⁴ á wà van ho lóhó na ó o dǎn yi.
 O wà vaá wee kàrán ɓa nùpua ɓa *zúífúwa
 kàránlò zíní yi. Á ɓa nùpua na wi bín
 búenbúen wó coon á ɓa wee bío: «Bún bè-
 zūmínì so ó o yú wen? O wó kaka wee

wéráa mu yéréké ɓiowa na kà? ⁵⁵ Yínǎn o
 òuen-khèero te mí za le? Á ɓàn nu yínǎn o
 Mari le? O Zaaki là a Zozeefu là a Simǎn là
 a Zude so yínǎn ɓàn zàwa le? ⁵⁶ Á ɓàn hínni
 so làa wen yí wi mín wán hen le? Á lé wen
 ó o yú hǎn pànká so búenbúen yi?» ⁵⁷ Lé bún
 bio yi á ɓa yí wi à ɓa dé mí sia wo yi. Ó o
 Yeesu wáa ɓia nǎn ɓa yi: «Le *Dónbeenì jì-
 cúa fɛero wé yí le kǎnbii hā lùà búenbúen
 yi. Ká ɓa lóhósa lè ɓàn kùrú zīi nùpua bán
 máa wé kǎnbi o.» ⁵⁸ O Yeesu yí dǎnna yí wó
 yéréké bìo cèrɛe bín lè bio ɓa síadéro wo yi
 fǎora.

14

O Zān Batiisi ɓúeró

(Maaki 6.14-29; Luki 9.7-9)

¹ Mu pàahú ó o *Herodee* na wi ho
 Kalilee kǎhú jùhú wán á ná bio ɓa wee bío o
 Yeesu dǎní yi. ² Ó o ɓia nǎn mí mǎnsa na làa
 wo páania wi yi: «O nùpue mu na kà lé o Zān
 bíníá vèera. Lé bún nǎn ó o dà wee wéráa
 mu yéréké ɓiowa.» ³⁻⁴ Mu ɓon. O Herodee
 hía nǎn le jii le ɓa wii o Zān. Á ɓa wiiira
 a can dó ho kàsó yi. O Herodee wó mu lé
 bio ó o Zān ɓia nǎn wo yi le o lá yí ko ò o fé
 mín za Filiipu ɓàn háa Herodiade à ya. ⁵ O
 Herodee lá wi ò o búe o Zān ká a mǎhá zǎna
 ɓa zǎamáa lé bio ɓa búenbúen wee léeka
 le o Zān lé le *Dónbeenì jì-cúa fɛero. ⁶ Ɛɛ
 ká a Herodee teró wonle sǎnú díró yi, ó o
 Herodiade hínlò yon bia ɓa von yahó. Ó o
 Herodee mu síi wan mu yi, ⁷ ó o báa le ká a
 hínzoró mu fióra bio na mí cǎn á mí ì na mu
 wo yi. ⁸ Ó o hínzoró vaá ɓia mu nǎn mín nu
 yi, á ɓàn nu le o bío le o Zān Batiisi jùhú lé
 hia à ɓa dé ho lenbuen yi à na a yi. ⁹ Bìo ó o
 hínzoró ɓueé ɓia mu, ó o bée sǎnía tò mu
 bio yi. Ká bio ó o báa ɓia ó o von yahó, ó o
 nǎn le jii le ɓa wé mu na a yi. ¹⁰ Ò o tonkaa o
 búii le o va ho kàsó yi à vaa kúii o Zān Batiisi
 jùhú. ¹¹ Á ɓa vaá kúio ho dó ho lenbuen yi
 ɓueé nǎn o hínzoró yi ó o ɓuan vaá nǎn mín
 nu yi. ¹² Ó o Zān mu nì-kenínia ɓueé lá a
 nùna, à ɓa wà vaá ɓia bio mu wóráa á nǎn
 o Yeesu yi.

O Yeesu díníá ɓa minka zǎamáa

(Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17; Zān 6.1-14)

* 14:1 O Herodee mu lé yia ɓa wee ve làa Herodee Āntipaasi.

¹³ Bìo ó o Yeesu já bìo wó kà, ó o zon ho woohú wà, á wi ò orén mí dòn va ho lahó búí na á nùpue mía yi. Ká ba nùpua màhá zūna mu. Á ba lóka hā lórá yi á vará mu jumu jii bò a Yeesu yi. ¹⁴ Pàahú na ó o zoó ló ho woohú yi, ó o mɔn ba minka zāamāa. Á ba màkárí buan wo yi, ó o búakáa wee weé ba vánvárowà na wi ba tíahú. ¹⁵ Bìo ho zīihú dòn, ó o nì-kenínia wà buée bó a yi, á bía nɔn wo yi: «Le wii tò, à ho lahó na kà á bìo búí mún mía yi. Bío le ba nùpua lén va hā lórá yi, à vaa yí mu bìo yà dí.» ¹⁶ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Ba varó bín júhú mía. Minén miten na mu bè-dínii ba yi.» ¹⁷ Á ba bía nɔn wo yi: «Bìo wi wa cón hen, léé búurú bi-zàwa bìo hònú làa cezàwa bùaa jun.» ¹⁸ Ó o Yeesu bíá: «Mí bua mu buennáa.» ¹⁹ Ò o bía nɔn ba zāamāa yi le ba líf kɛnɛn le jíni wán. Ò o fò ho búurú bìo hònú lè ba cezàwa bùaa jun, ò o hóonia mí yahó ho wáayi, ò o dó le Dónbeeni bārākà, ò o cèekaa ho búurú nɔn mí nì-kenínia yi. Á bán fò sankaa nɔn ba zāamāa yi. ²⁰ Á ba búenbúen dú sù. Á bìo dú ká ba khuiira á mu sú hā sàkíwá píru jun. ²¹ Bía búenbúen na dú mu, á ba báawa mí dòn á à yí ho muaseé hònú síí, ká ba háawa lè ba háyúwá níí ló.

*O Yeesu wee varáka mu jumu wán
(Maaki 6.45-52; Zān 6.16-21)*

²² Bún món, ó o Yeesu dɛɛnía kíkáa mí nì-kenínia yi le ba zo ho woohú dí mí yahó khí ho vū-beeni món ká mínén ò na ho wǎhú ba zāamāa yi á ba à boka. ²³ Bìo ó o wó bún vó, ó o wà yòora le búee wán mí dòn, á yòó wee wé mí fioró á ho tá hūn yú bín. ²⁴ Bún pàahú à ho woohú vá zon mu jumu yi, á ho pinpi-beeni hínnon wee va lè mí pànká á wee lá mu jumu buee hénka lè ho woohú. ²⁵ Hā tá-tīa yi, ó o Yeesu zoó wee varáka mu jumu wán á mà mí nì-kenínia. ²⁶ Bìo ba mɔn wo ò o wee varáka mu jumu wán, á ba zāna dàkhīna, á ba wee bío: «O léé nì-hónbóni.» Á ba wee wāamaka. ²⁷ Ó o Yeesu dɛɛnía bía ká síí nɔn ba yi: «Mí hení mí sía, mu lé ínén, mí yí zón bìo.» ²⁸ Ó o Piere wáa bía nɔn wo yi: «Núhúso, ká mu lé fo bìo bon, ũ bío le í varáka mu jumu wán à buen ũ

cón.» ²⁹ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Buen!» Ó o Piere ló wee varáka mu jumu wán á wee va a Yeesu cón. ³⁰ Ká bìo ó o mɔn bìo ho pinpiró wee wéráa ó o zāna. Á bìo ó o wà líf lí mu jumu yi, ó o wāamāa: «Núhúso fení mi.» ³¹ Ó o Yeesu dɛɛnía dá mí níí cāna a, ò o bía nɔn wo yi: «Ū siidéro fɔora. Léé webio nɔn á fo titikaarāa?» ³² Bìo ba mí nùwā jun yòó zon ho woohú yi, á ho pinpiró dín. ³³ Á ba nì-kenínia na wi ho woohú yi á fārā mí nɔnkójúná wán o Yeesu yahó, à ba bía nɔn wo yi: «Fo bèntín lé le Dónbeeni Za bìo bon.»

*O Yeesu weéra ba vánvárowà búí
(Maaki 6.53-56)*

³⁴ Bìo ba káa ho vū-beeni khí dòn ho Zenezareete kǎhú, ³⁵ á ba nùpua na wi bín zūna a Yeesu, á ba bía a buenlò bìo nɔn bía sùarākaa bín búenbúen yi. Á ba buan ba vánvárowà búenbúen buararāa o cón. ³⁶ Á ba wee fio wo le o díá le ba pá wáa yí o dà-zínii jii-kání túii yi. Á bía búenbúen na wee yí le túii yi á wee wa.

15

*O Yeesu lè ba Farizēwa wee wāaní
(Maaki 7.1-13)*

¹ Ba *Farizēwa búí lè ho *lándá bìo zééniflowa búí ló ho Zeruzaleemu yi buara a Yeesu cón á buée tūara a yi: ² «Léé webio nɔn á ũ nì-kenínia yí máa wé bìo á wán maáwà bò nɔn wen le wa wé wé? Ba yí máa sɛɛ mí níni á bè yi díráa làa bìo mu koráa.» ³ Ó o Yeesu bía nɔn ba yi: «Léé webio nɔn á mínén bèn yí máa wé bìo le Dónbeeni henía nɔn mía, à mí bò mí kùrú kàránlò yí?

⁴ Le Dónbeeni bía bìo kà: «Kǎnbi mìn maá lè mìn nu* le mún bía: «Yia bía khon mún maá táá mìn nu dání yi, wón ko làa búero.»†

⁵ Ká mínén wee kàrán ba nùpua le ká a búí bān maá lè bān nu ó o bía bìo kà nɔn yi: «Bìo á í ko à í na à séení làa fo á í hōn lè le Dónbeeni,» ⁶ se wón bānso màkóo mía ò o séení mìn maá. Mí wee pí le Dónbeeni bíoni ká síí à wé le làa bè-kāamāa ká mí bè mí kùrú kàránlò yí. ⁷ Mí yí mɔn miten na le? Yaa o *Ezayii túii sí mí wán pàahú na ó o fɛera le *Dónbeeni jii-cúa na ká mí dání yi: ⁸ «Ba nùpua na kà wee bùaaní mí lè mí jíni

* 15:4 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 20.12; Lándá zéénifló (Deutéronome) vūahú 5.16 † 15:4 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 21.17

ká ba yiwa yi á ba khèra làa mi.

⁹Le òuàaní na ba wee na miì jùhú míá.

Lé bìo ba nùpua làndáwá lé hĩa ba wee kàrán làa mín.†»

*Bìo wee tíí o nùpue
(Maaki 7.14-23)*

¹⁰Bún món ó o Yeesu von ba zàamáa á bía nòn ba yi: «Mí jí bìo kà à zúń kúará. ¹¹Bìo wee zo a nùpue jii yí máa tíí wo. Hã bíoní na wee lé là a nùpue jii, hñn lé hĩa wee tíí wo.» ¹²Ó o Yeesu nì-kenínia vá buée bó a yi, á bía nòn wo yi: «Fo zú le ù bíoní mu á vá ba *Farizíewa yi le?» ¹³Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Bè-fánii lée bè-fánii na á ĩ Maá na wi ho wáayi á yí fá, á khíí dee á à kúia. ¹⁴Mí díá ba. Ba lé ba muíiwà na tò ba muíiwà búaa wán. Ká a muíi tò mí ninza muíi búini wán, á ba à páani váa zo ho kǎhú.» ¹⁵Ó o Piere wáa bía nòn wo yi: «Zéeni le wáhiire mu kúará làa wen.» ¹⁶Ó o Yeesu bía nòn wo yi «Éee! Lé minén pá ðìń yí zú mu biowa yara le? ¹⁷Mu bìo búenbúen na wee zo a nùpue jii, à lii zo a píohó yi, bún ó o wee bíni lée ní kúia. ¹⁸Èe ká hã bíoní na ó o wee bío le mí jii, á wee lé o sīi yi, hñn lé hĩa wee tíí o nùpue. ¹⁹Mu bon. Hã yile-kora wee lé le sīi yi. Lé bún te le nì-búee, le ho há-fénlò le ho bá-fénlò le mí sífwa, le ho kònlò, làa bio yí bon bforó o nùpue jii, le ba nùpua yènnáa yáaró. ²⁰Bún biowa so lé bío wee tíí o nùpue, ká ho dí le hã níni na yí seera, bún yí máa tíí nùpue.»

*O sīi veere háa na tà a Yeesu yi bìo
(Maaki 7.24-30)*

²¹Bún món ó o Yeesu ló bín wà, á van ho kǎhú búii na sùaràa ho Tjire le ho Sidǎn lórà yi. ²²Á ho Kanan kǎhú háa búii na wi ho kǎhú mu yi, á wà buara a cǎn, á buée wee bío pǎnpǎn kà síí: «Núhúso, *Daviide Za, màkárí mi. ĩ hínlò á cíná búii wi yi á wee beé o lò làa sòobé.» ²³Ó o Yeesu yí dó mí jii wo yi. Ó o nì-kenínia vá buée bó a yi, á wee bío làa wo: «O háa mu na bò wá món wee wáamaka fǎee á ù bío le o bíni.» ²⁴Ó o Yeesu bía: «O *Isirayeele nìpomu na ka lòn pia na vúnun lé bán ba tonkaa mi bio yi.» ²⁵Ó o háa yáá wáa wà buée líí fàrá mí nǎnkóúná wán o Yeesu yahó, ò o bía: «Núhúso, seeni mi.»

²⁶Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Mu yí se à ba lá ba háyónzàwa ðínlò à yénní kúia na ba booní yi.» ²⁷Ó o háa bía nòn wo yi: «Núhúso, búń bon. Èe ká ba booní wee wé sèeka ho ðínlò na wee kǎjenka lii kúia mín so tá à dí.» ²⁸Ó o Yeesu wáa bía nòn o háa mu yi: «Fo ðèntín dó ù sīi miì làa sòobé.» Mu ù wé làa bìo fo lonnáa mu. Ó o hínlò ðèeníá wan bún wán.

*O Yeesu weéra ba vánvárowà cèrèe
(Maaki 7.31)*

²⁹Bún món ó o Yeesu ló hón lahó so yi á van ho Kalilee vù-beeni jii, á vaá yòora le búee wán yòò kará. ³⁰Á ba minka zàamáa buara a cǎn le ba lóni, le ba muíiwà, làa bía sánia bìo búii míá bín, le ba bekewà, le ba vánvárowà cèrèe búii. Ba buée bàraka ba o Yeesu tá, ó o weéra ba. ³¹Bìo ba zàamáa mòn à ba bekewà na lá yí dà máa bìo á wee bío, á mòn à bía sánia bìo búii lá míá bín á wan, á mòn à bía lá lé ba lóni wee varaka sese, á mòn à bía lá lé ba muíiwà á wee mi, á mu wó ba coon dàkhíina, á ba wee òuàaní o *Isirayeele ðan Dónbeeni yèni.

*O Yeesu bínia ðínia ba minka zàamáa
(Maaki 8.1-10)*

³²O Yeesu von mí nì-kenínia á bía nòn ba yi: «Ba nùpua na ká màkárí buan miì. Bìo ká lé ba wizooni tìn ká ba wi làa mi, á ba bè-ðíni wáa vó. ĩ yí wi à ĩ díá ba à ba bo ká ba yí yú bìo yí dú. Lé bìo ba dà vaá lé è lùiorá ho wǎhú wán lé le hīni.» ³³Ó o nì-kenínia tùara a yi: «Wa à yí mu bè-ðíni wen le dùure na ká yi á à na bán minka zàamáa so yi?» ³⁴Ó o Yeesu tùara ba yi: «Lée búurú bìo yen wi mi cǎn?» Á ba bía nòn wo yi: «Lée búurú bìo hènun làa cezàwa búaa yen búii.» ³⁵Ó o Yeesu wáa bía nòn ba zàamáa yi le ba lii keeni, ³⁶ò o fó ho búurú bìo hènun le ba cezàwa, ò o dó le Dónbeeni bàraka, ò o cèekaa mu nòn mí nì-kenínia yi á bán sankaa nòn ba zàamáa yi. ³⁷Ba búenbúen dú sù, ó o nì-kenínia khuiira bìo ká, á mu sù hã sàkiwá bìo hènun. ³⁸Bia búenbúen na dú mu, á ba báawa mí ðon á à yí muaasee náa síí, ká ba háawa le ba háyúwá ní ló.

³⁹Bún món ó o Yeesu nòn ho wǎhú ba zàamáa yi le ba boka, ò o zon ho woohú mí ðon á van ho Makadan kǎhú.

16

*Ba wi ò o Yeesu wé yéréké bio
(Maaki 8.11-13; Luki 12.54-56)*

¹ Ba *Farizēwa lè ba *Sadusēwa wi à ba khūaa o Yeesu nii yi, á ba vá buée bó a Yeesu yi á bía non wo yi le o wé yéréké bio búii na wee zéení le o dànló ló le Dónbeeni cón. ² Ó o Yeesu bía non ba yi: «Hen ká le wii líí wee zo, á ho wáayi mùia, à mi le ho tá hía wé se. ³ Ká le yinbí búrii, ká ho wáayi mùiamu á dó mí yuumu, à mi le ho viohó á à buen. Ká mi wee loí ho wáayi à zūnnaa bio a à wé, á léé webio non á bio wee zéení bio wee wé bio ká wán á mí yí zū? ⁴ Ho zuia nùpua na yí se, na wee bíní le Dónbeeni món à wé mu bè-kora wee cà à ba mi yéréké bio. Èε ká ba máa mi yéréké bio búii ká mu yínón le *Dónbeeni jii-cúa fεero Zonaasi bio.* » Bún món ó o wà ò o díá ba.

*Ba Farizēwa lè ba Sadusēwa bio
(Maaki 8.14-21)*

⁵ Bio ba nì-kenínia wee kší lè ho vū-beeni món o Yeesu cón, á ba nōnsāa yí buan ho búurú. ⁶ Ó o Yeesu wáa bía làa ba: «Mí pa miten ba *Farizēwa lè ba *Sadusēwa bio yi. Ba bìo bonmín lè le ja-fini.» ⁷ Ó o nì-kenínia wee bío làa mín: «O wee bío ká síí lé bio wa yí buan ho búurú.» ⁸ Ó o Yeesu zūna bio ba wee bío, ó o tūara ba yi: «Lée webio non mi wee bíoráa le lé bio mi yí buan ho búurú? Mí siadéro mù òentín fòora. ⁹ Mí pá diñ yí máa jí mu bìo à zūn mu kúará le? Ho búurú bio hònú na á ì cēekaa non ba báawa muaaseé hònú yi, lè hā sákíwá na mi khuiira bio ká kúaa yi jii á mí nōnsāa bìo yi le? ¹⁰ Á ho búurú bio hējun na á ì cēekaa non ba báawa muaaseé náa yi, lè hā sákíwá na mi khuiira bìo ká kúaa yi jii á mí nōnsāa bìo yi le? ¹¹ Á léé webio non á mí le mu lé ho búurú bio á ì wee bío? Mí pa miten ba Farizēwa lè ba Sadusēwa na bìo ka lòn ja-fini bio yi.» ¹² Ó o nì-kenínia mahá wáa zūna le o lá yí bía le ba pa miten le ja-fini na ba wee wé lè ho búurú bìo yi, ká lé ba Farizēwa lè ba Sadusēwa kàránló na ba wee na ó o le ba pa miten bìo yi.

O Piere bía le o Yeesu lé yia le Dónbeeni mōn léra

(Maaki 8.27-30; Luki 9.18-21)

¹³ O Yeesu wà van ho kōhú na sùarāa là a Filiipu ló-fáránii na ba le *Sezaaree yi. Ó o tūara mí nì-kenínia yi: «Ba nùpua wee bío webio o *Nùpue Za dání yi?» ¹⁴ Á ba bía non wo yi: «Ba búii le fo lé o Zān Batiisi. Ba búii le fo lé o *Elii. Ba búii yàá bèn le fo lé o Zeremii, tàà le *Dónbeeni jii-cúa fεero búii.» ¹⁵ Ó o Yeesu tūara ba yi: «Minén cón á ì bèn léé wée?» ¹⁶ Ó o Simōn Piere bía non wo yi: «Fo lé o *Krista, le Dónbeeni na wi fεεε Za.» ¹⁷ Ó o Yeesu wáa bía non wo yi: «Zān za Simōn, ū jūhú sī. Mu yínón nùpue zéénia ho tūiaa poni na ká làa fo. Lé wàn Maá na wi ho wáayi á zéénia mu làa fo. ¹⁸ Á ìnén bèn ñ bío bìo ká á à na foñ: Fo lé o Piere bún kúará le huee. Á lé dén huee so á ì ò fàrá ì kuure wán, á hàrì mu húmú máa dàñ bio búii máa wé làa de. ¹⁹ Ho wáayi béenì won-zàwa á ì na foñ. Bìo léé bìo na á fo kší wé pá bìo ho tá wán, á le Dónbeeni mún ñ pí mu bìo ho wáayi. Á bìo na fo kší wé tà bìo ho tá wán, á le Dónbeeni mún ñ tà mu bìo ho wáayi.»

²⁰ Ò o Yeesu wáa henia mu non mí nì-kenínia yi le ba yí bío le mí lé o Krista.

*O Yeesu wee bío mí húmú lè mí vèeró bio
(Maaki 8.31-9.1; Luki 9.22-27)*

²¹ À lá bún jii wán, ó o Yeesu búakáa wee bío bìo ká wéréwéré lè mí nì-kenínia: «Ì ko à ì va ho Zeruzaleemu, à lò vaa be bín làa sòobée ba *nì-kía, lè ba yankarowà júnáasa lè ho *làndáa bìo zééniflowa níi yi. Ba à búe mi, ká hā wizoón tìn zoñ á ì ò vèe.» ²² Ó o Piere wáa fó a ba vá ló, ò o wee bío: «Ébé! Nùhúso, bún máa wé làa fo. Le Dónbeeni á à kání fo mu yi.» ²³ Ká a Yeesu mahá yèremáa bía non wo yi: «Vá lé ì nísání lè ū *Satāni bioní. Fo wee bümaka ì tonló. Ū yilera yínón Dónbeeni yilera. Hā lé ba nùpua yilera.» ²⁴ Bún món ó o Yeesu bía non mí nì-kenínia yi: «Yia wi ò o bè mi, à bànso kší mí kùrú sī bìo wéro yi, ká a wé lá mí *kùrùwá pí à bèráa mi. ²⁵ Lé bìo á yia wi ò o kání mí mukāni wón á à vīnii le. Ká yia mahá tà le mí ì vīnii le ìnén bìo yi, wón á à yí le.

²⁶ O nùpue lá yú ho dímjáa bìo búenbúen, ò o khon le mukāni bimbiri yi, se lé ho cùnú yén á bànso yú? O nùpue lá khon le mukāni bimbiri yi, ó o so dà à na bio búii á à bini ì

* 16:4 Mí loí Matiye vūahú 12.39

yíráa le le? ²⁷ Mu bon. O *Nùpue Za khií buen mín Maá cùkú beenì yi lè mí wáayi tonkarowà, á buée sàání ba nùpua ni-kéní kéní yi, á à héha làa bìo ba wó. ²⁸ Le ì mí ho tuiá na mia: 'Ba nùwā yēn zāwa búí na wi bia hen tiahú máa hí ká ba yí mōn o Nùpue Za buenlò lè mí béeni.»

17

O Yeesu miníkaa le búee wán
(Maaki 9.2-9; Luki 9.28-36)

¹ Wizooní bìo hēzìn búñ mōn, ó o Yeesu fò a Piere là a Zaaki là a Zān na ló o Zaaki bàn za á yòoraráa le búee búí na dōn wán. Bìo ba yòó wi bín mí dòn, ² ó o Yeesu miníkaa ba yio yi, á yahó wee juííka lè le wii bìo síí, á sī-zínia ka píiapúia lòn khoomu. ³ Á ba ni-kenínia le mí ì loí, á ba mōn o *Moyiize là a *Elii* à ba dīn wee tà hā láakáwá là a Yeesu. ⁴ Ó o Piere wáa bíá nōn o Yeesu yi: «Núhúso, mu wó se á wa wi hen. Ká fo tà á ì tá hā búkú zāwa bìo tīn. Ūnén dà-kéní, o Moyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.» ⁵ Bìo ó o wee bío, à búñ le dūndúure búí na wee juííka á yòó ló líf pon ba yi. Á mu tāmú búí sā ná le dūndúure mu yi: «Yia kà lé ì Za na á ì bō ì tàkà wán. O bìo sī mìl. Mí wé jí a cōn.» ⁶ Bìo ó o ni-kenínia ná mu tāmú mu sā, á ba zónkaa dàkhíina, á líf búrá mí yara ho tá yi. ⁷ Ó o Yeesu buée bó ba yi, á bō mí níí ba wán, ò o bíá: «Mí líi híní. Mí yí zōn bìo.» ⁸ Á ba wáa hóonia mí yara á ba yí mōn nùpue ká yinoó o Yeesu mí dòn. ⁹ Bìo ba ló le búee wán wee líi, ó o Yeesu henía bìo kà nōn ba yi: «Bìo mí mōn kà à mí yí bío le nùpue jí fúaa o *Nùpue Za húrun á vèera ló ba ni-hía tiahú.»

(Maaki 9.10-13)

¹⁰ Ó o ni-kenínia tūara a yi: «Lée webio non ho *lándá bìo zéeniłowa le o Elii ko ò o buen ho yahó?»† ¹¹ Ó o bíá nōn ba yi: «Mu bon. O Elii ko ò o buen vé, à buee kúee mu biowa búenbúen mí lará yi. ¹² Le ì bío mu na mia: O Elii mu yàa buara wó. Ká ba nùpua màhá yí zūna le lé orén. Á ba wó a làa bìo ba sīa vá yi. Lé búñ síí ba mún ñ beéráa o Nùpue Za lò.» ¹³ Ó o ni-kenínia wáa zūna le lé o Zān Batiisi ó o wee bío bìo.

O Yeesu weéra a háyónza na le dāndāhioní wi yi

(Maaki 9.14-29; Luki 9.37-43a)

¹⁴ Bìo ba líf dōn hen na ba zāamāa wi yi, ó o nīi búí vá buée bó a Yeesu yí á líf fárá mí nonkópúná wán o yahó, ò o bíá: ¹⁵ «Ni-kàránlo, loí ì za màkárí yi. Le dāndāhioní wi o yi. Le wee beé o lò. Pōnna cèrèe le wee lá a dé ho dōhú tàà mu numu yi. ¹⁶ Á ì buan wo buararáa ù ni-kenínia cōn, ká ba màhá yí dāina yí weéra a.» ¹⁷ Ó o Yeesu wāmaa: «Éee! Mí zuia nùpua bēntín yí máa dé mí sīa le Dónbeení yi bìo bon, á mí mún yí máa jí hárí dēe. Mí wee leéka le ì keení làa mia á wé è kàrán mia fúuu le? Mí bua a háyónza mu buennāa.» ¹⁸ Bìo ba buara làa wo, ó o Yeesu nāmakaa o cíná yi, ó o ló. Ó o háyónza dēenia wan mí lahó yi.

¹⁹ Búñ mōn ó o Yeesu wà. Ó o ni-kenínia wà vaá bó a yi à ba tūara a yi: «Lée webio nōn á warén yí dāina yí jōnnaa o cíná mu.» ²⁰ Ó o Yeesu bíá nōn ba yi: «Lé bìo mí sīidéro mìl ka cīnú dàkhíina. Le ì mí ho tuiá na mia: Hen ká mí sīadéro mìl na khúekhúe lè ho mūtáàde beere bìo á mí yàa pá lá tà le mìl wé làa bìo, á mí lá dà à bío ò na le búee na kà yi le le lé ho lahó na le wi yi, à va lòn-veere, á mu ù wé. Bìo woon á mī lá máa wé è wé máa sa. ²¹ [Ée ká mu màhá lé ho fióró lè le jii líró mí dòn lé bìo dà à ja a cíná na kà bàn síí á à lén.]»

O Yeesu wiokaa wee bío mí húmú lè mí vèeró bìo

(Maaki 9.30-32; Luki 9.43-45)

²² Wizonle búí ká a Yeesu lè mí ni-kenínia búenbúen páanía wi ho Kalilee kōhú yi, ó o bíá nōn ba yi: «O *Nùpue Za á ba à dé ba nùpua níni yi. ²³ Ba à búe o, ká mu wizooní tīn zoñ o ò vèe.» Á ba ni-kenínia yilera yáara làa sòobée.

Le Dónbeení zī-beeni lānpó cāló bìo

²⁴ O Yeesu lè mí ni-kenínia wà van ho *Kapēnayuumu lóhó. Á le *Dónbeení zī-beeni *lānpó féwá wà buée bó a Piere yi à ba tūara a yi: «Mí ni-kàránlo so wee sàání le Dónbeení zī-beeni lānpó le?» ²⁵ Ó o Piere bíá: «Ūuu o wee sàání ho.» Pàahú na ó o Piere wà vaá zo le zīí na ó o Yeesu wi yi, ó o Yeesu dēenia wee tūa wo yi: «Simōn, lée wée ko ò o wé sàání ho lānpó lè mí síwà

* 17:3 Mí loí Luki vūahú 9.31 † 17:10 Mí loí Malasii vūahú 3.23

à na ho dímjí ná na kà bá-zàwa yi? Fo wee leéka webio mu dání yi? Lé ho kǒhú nùpua mí bæere léé tàá lé bia ɓa funná á dàǎna?» Ó o Piere le lé bia ɓa dàǎna. ²⁶ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Áwa, bún wee zéeni le ho kǒhú nùpua yí ko ɓa wé sàání ho lànpo. ²⁷ Èé ká wa màhá máa lúnka ɓa nùpua mu yilera. Lén lii ho vū-beeni yi, à lii pa le ce-hīni. Ò o nín-yání ceza na fo ò vī à ù lén à léé hén jii, á fo ò yí le wén-hōnló le yi na dà warén wa nùwā jun lànpo á à sàání. À ù wāa ɓua dén à ù wa ɓa cǒn vaa sàání wa lànpo.»

18

Lée wée po bia ká

(Maaki 9,33-37; Luki 9,46-48)

¹ Hón pàahú so yi, ó o Yeesu nì-kenínia wà ɓueé ɓó a yi, à ɓa wee túa wo yi: «Yia bio jùhú wi po bia ká le Dónbeeni béeni yi lé o yén.» ² Ó o Yeesu von o háyónza ɓueé dǎnia ɓa yahó, ³ ò o bíá: «Le ī mī ho túiá na mia: Hen ká mí yí yèrémáa á yí ka le ɓa háyúwá bio síí, á mí máa zo le *Dónbeeni béeni yi. ⁴ Yia bio jùhú wi po bia ká le Dónbeeni béeni yi lé yia wee liiní mīten à wé là a háyónza na kà bio síí. ⁵ Yia ɓuan háyónza ɓúí na ka làa yia kà bio síí sese, se mu lé inén ī bæere á ɓanso ɓuan sese.

Mu bè-kohó wéro yí se

(Maaki 9,42-48; Luki 17,1-2)

⁶ «Ba háyúwá na dó mí sia mi nì-kení á nùpue khà dó mu bè-kora wéro yi, se mu súaani á ɓa ca le hue-beeni ɓanso fonle yi à lèe dé ho mu-beeni yi ò o lii lí. ⁷ Ho dímjí ná á ho yéréké khíí sá yi, lé bio á bio wee khà ɓa nùpua dé mu bè-kora wéro yi á wi ho yi. Mu bon, mu lée bio na wéro máa khí ho yi. Èé ká yia níí wee bè mu, á ho yéréké khíí sá yi. ⁸ Ká mu lé ū níí tàá ū zeñ wee dé fo mu bè-kora wéro yi, ū kúio hā lèe kúia. Fo zon le mukāni na máa vé lùe yi le ū nín-kení táá le ū zeñ-kení, se mu súaani bio ɓa à lèe fo á à dé ho dǒhú na máa hí máa mi yi le ū níí mí bio jun tàá ū zení mí bio jun. ⁹ Ká mu lé ū yere wee dé fo mu bè-kora wéro yi, ū còkon le lèe díá. Fo zon le mukāni na máa vé lùe yi le ū yén-kení, se mu súaani bio ɓa à lèe fo ò dé le *Dofní dǒhú yi le ū yio mí bio jun.

O pio na vūnun bīnia yú wahiire

(Luki 15,3-7)

¹⁰ «Mī pa mīten bio, à ɓa háyúwá na kà nì-kení ò o ɓúí yí zuañ yi. Lé bio ɓa háyúwá mu wáayi tonkarowà wi le wàn Maá Dónbeeni fǎe. ¹¹ [O *Nùpue Za ɓuara wà ɓueé cà bia khèra le le Dónbeeni á à fení.] ¹² Le ī túa mia. Hen ká a ɓúí pia khīmāni lá wi síí, ó o yà-kení wó wó séra vūnun, ó o so máa kúia ɓa khīmāni yà-kení mia na ká le ɓúee yi ká a máa cànka yia vūnun le? ¹³ Le ī bío mu na mia: Ká a híá yú a, ó o síí á à wa wa a bio yi á à poñ ɓa khīmāni yà-kení mia na yí vūnun. ¹⁴ Lé làa bún síí á mīn Maá na wi ho wáayi mún yí wi à ɓa háyúwá na kà nì-kení à ví.

Ká mīn za ɓúí wó khon làa fo

¹⁵ «Hen ká mīn za wó khon làa fo, à ū vaa zéeni a wékheró na a yi, ūnén làa wo mi nùwā jun mī dòn. Ká a tà, á mí ì bīnī ì wé ɓa zàwa. ¹⁶ Ká a pá, à ū cà nùpue nì-kení táá nùwā jun dé ū wán, à héha làa bio le Dónbeeni bioní vūahú bíarāa mu: «Mu bio ɓúenɓúen á wa à lén yio ɓa seérāsa nùwā jun táá nùwā tīn bè-bionii wán.» ¹⁷ Ká a pá le mí máa jí bán cǒn, à ū bío mu le mīn zàwa na kúaa mīn wán. Ká a pá le mí máa jí bán cǒn, à ū wāa wé o lòn lànpo fé, tàá nì-veere ɓúí na yí zū Dónbeeni. ¹⁸ Le ī mí ho túiá na mia: Bio lée bio na mi khíí wé pá bio ho tá wán, á le Dónbeeni mún ñ píí mu bio ho wáayi. Á bio lée bio na á mi khíí wé tà bio ho tá wán, á le Dónbeeni mún ñ tà mu bio ho wáayi.

Mí wé ɓunɓua fio

¹⁹ «Le ī mún bío mu na mia. Hen ká nùwā jun ɓúí wé ló mí tíahú á ɓunɓuaa fīora bio lée bio ho tá wán, á wàn Maá na wi ho wáayi á à na mu ɓa yi. ²⁰ Mu bon, hen na á nùwā jun táá nùwā tīn kúaa mīn wán yi ī yèni yi, se ī wi ɓa tíahú.»

O ton-sá na pá ho séndiáro bio

²¹ Ó o Piere wāa vá ɓueé ɓó a Yeesu yi ò o túara a yi: «Núhúso, ká wàn za wee wé khe làa mi fǎe, á ī ko à ī sén díá na a yi cúa-yen? Léé cúa-hèjun léé?» ²² Ó o Yeesu le ɓúee. «Ī yí bíá le cúa-hèjun mí dòn. Ī le ɓúará-tīn làa píru píru cúa-hèjun. ²³ Lé bún

* 18:16 Mi loñ Lándá zéeniól vūahú (Deutéronome) 19,15

nɔn á ì ì tée ho wáayi béenì làa bìo kà: Bée búí le mí ì càtí mí kení na wí mí ton-sáwá yi. ²⁴ Bìo ó o búakáa wee càtí há, á ba buan o búí buararáa, à le wárí na ó o ko o ò wí mí jùhúso yi á boo dàkhíina. ²⁵ O nìi mu yi dà le máa wí. Á ba jùhúso nɔn le jii le ba wáa yéé wo ò o wé o wobá-nii, à yéé bàn háa, là a zàwa, làa bìo wi o cón búenbúen, à màhá wínáa le kee. ²⁶ Ó o ton-sá mu líí fàrá mí nɔnkójúná wán mí jùhúso yahó ò o wee yanka a: «Sabéré ù jì ù yi. Ì ì wí le kee mu búenbúen.» ²⁷ Á ba jùhúso zúna a màkárí, ó o séra mu díá nɔn wo yi ò o le o lén.

²⁸ «Ó o ton-sá mu wà léé sá mí ninza búí yahó ò orén kee bèn wón yi. Le léé wén-hàani khímàni. Ó o wira mí ninza mu tɔn kónlè ò o wee bío: «Ì wárí na wí foñ á ù wí.» ²⁹ Á ba ninza mu líí búrá à tá, á wee yanka a kà: «Sabéré ù jì ù yi. Ì ì wí le kee mu.» ³⁰ Ká a màhá pá, ò o vaá dó a ho kàsó yi á pannáa o kee wíló. ³¹ Bìo ba ton-sáwá na ká mɔn bìo wó, á mu wá ba yi làa sòobé. Á ba wá vaá lá mu búenbúen fèera nɔn mí jùhúso yi. ³² Á ba jùhúso von o ton-sá mu á buée bíá nɔn yi: «Yí kohó bànso yén! Ùnén á ì séra bìo díá lé bìo fo yankaa mi. ³³ Fo bèn mún lá ko à ù zún mi ninza màkárí làa bìo á ìnén zúnaná à ù màkárí. ³⁴ Ba jùhúso sīi cā dàkhíina, ó o le ba bua a ton-sá mu vaá dé ho kàsó yi à pa le kee na wi o yi búenbúen wí véro.» ³⁵ Bún món ó o Yeesu bīnía bíá: «Lé kà síí á wán Maá na wí ho wáayi á khíí wé làa mia, ká mi yi máa tà sɛn díá na mìn zàwa lè mìn hínni yi lè mi sīa búenbúen.»

19

Bìo ó o Yeesu bíá mu yaamu fáaró dání yi (Maaki 10.1-12)

¹ Bìo ó o Yeesu kàrána ba nùpua kà síí vó, ó o ló ho Kalilee kòhú yi á wà khú ho *Zudee kòhú sòn-kéní na wí ho Zurudén muhú món. ² Nùpua cèrèe jɔn o món khú bín lè mí vánvárowà, ó o wèera ba.

³ Á ba *Farizéwa búí wi ba khúaa o Yeesu jii yi, á ba wà buée bó a yi, à ba tùara a yi: «Wa làndá yi, ká nùpue bàn háa dá wó khon làa wo, á níi so nɔn wo yi ò o dèení ja a le?» ⁴ Ó o Yeesu bíá nɔn ba yi: «Mi so yí kàrána

bìo kà yí mɔn le Dónbeeni bíonì vūahú yi le? «Mu jùhú búeení, á le Dónbeeni léra a báa á léra a háa.» ⁵ Lé bún nɔn ó o báa á à díá mín maá lè mín nu, ká à leé lè mín háa. Á ba mí nùwā jɔn á à wé sánia dà-kéní.† ⁶ «Ba wáa yi nɔn nùwā jɔn, ba léé nì-kéní. Bìo le Dónbeeni cèera mín yi à nùpue yí fáa.» ⁷ Á ba *Farizéwa bíá nɔn wo yi: «Lée webio nɔn ó o Mòyiize bíaràa le ká báa le mí ì ja mín háa, o ò wé mu yaamu fáaró vūahú na a yi?»‡ ⁸ Ó o Yeesu bíá nɔn ba yi: «O Mòyiize nɔn le níi le mí dà a ja mi hánání, lé bìo mi yi máa jí dèe. Èe ká mu jùhú búeení á mu lá yí ká kà síí. ⁹ Le ì bío mu na mia: Báa na díá mín háa à bàn háa mu jɔn yí fó báa, ò o kún fó há-veere yan, se wón léé há-fé.»

¹⁰ Ó o Yeesu nì-kenínia bíá nɔn wo yi: «Ká mu lé kà síí ó o báa ko ò o buaràa miten mín háa dání yi, ká nùpue wáa yi yan se mu súaani.» ¹¹ Ó o Yeesu bíá nɔn ba yi: «Hón kàránlò so na ká á báawa búenbúen yi dà máa tà yi. Bia le Dónbeeni nɔn mu pánká yi, bán mí dòn lé bia dà à tà mu yi. ¹² Bìo wee hè ba báawa búí à ba máa ya á síiwá boo. Ba búí wee te ká ba bámu húrun. Ba búí lé ba nùpua bó ba bámu. Ba búí bèn wee pí mu há-yaamu ho wáayi béenì bìo yi. Yia dà hón kàránlò so á à tà yi, à wón tà ho yi.»

O Yeesu dúbuua ba háyúwá yi (Maaki 10.13-16; Luki 18.15-17)

¹³ Nùpua búí buan ba háyúwá buararáa o Yeesu cón le o bè mí níni ba wán, ò o fio na ba yi. Ó o nì-kenínia wee zá làa ba. ¹⁴ Ó o Yeesu wáa bíá nɔn ba yi: «Mí díá ba háyúwá le ba buen ì cón. Mí yí hè ba. Lé bìo ho wáayi béenì bìo sà bia ka lè ba bìo síí yi.» ¹⁵ Ò o Yeesu wáa bò mí níni ba wán. Bún món ó o ló hón laho so yi wà.

Ho nàforò le le Dónbeeni béenì bìo (Maaki 10.17-31; Luki 18.18-30)

¹⁶ Yìo buée tí, à nùpue búí vaá vá buée bó a Yeesu yi, á tùara a yi: «Nì-kàránlò, léé webio á ì ko à ì wé ká mu se à yíráa le mukāni binbiri na máa vé?» ¹⁷ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi: «Lée webio nɔn á fo wee tuiaràa mi lè mu bìo na se bìo? Le Dónbeeni mí dòn lé dío se. Ká fo wí à ù yí le mukāni binbiri

* 19:4 Mí loñ Bìo jùhú búeení vūahú (Genèse) 1.27; 5.2 † 19:5 Mí loñ Bìo jùhú búeení vūahú (Genèse) 2.24 ‡ 19:7 Làndá zéénlò vūahú (Deutéronome) 24.1

na máa vé, à le Dónbeenì bíoní na le heníá bio à ù bè yi.»¹⁸ Ó o nìi tùara: «Hón lé há bíoní yén?» Ó o Yeesu bíá: «Yí búe nùpue. Yí wé há-fénlò táá bá-fénlò. Yí juuaa bio. Yí fí sabéré mi ninza jii. ¹⁹ Kònbì mìn maá lè mìn nu. Waí mi ninza làa bìo á fo waráa ütèn bìo síi.»²⁰ Ó o yàrónza bíá nòn o Yeesu yi: «Bún búenbúen á ì bò yi. Lè mu yén á ì pá bíníá ko à ì wé.»²¹ Ó o Yeesu bíá nòn wo yi: «Ká fo wí ù wé o nùpue na bìo jii sí, à ù lén vaa yéè bio wí ù cón búenbúen, à na wárfi ba nì-khenia yi, á fo khíi yí ho nàfòró ho wáayi. Bún món à ù bíní buee bè mi.»

²² Bìo ó o yàrónza já hón bíoní so, ó o bíníá wá ká a sáníá tò, lé bìo ó o nìi bìo boo dà.

²³ Ó o Yeesu bíá nòn mí nì-kenínia yi: «Le ì mí ho tuiá na mia: Ho nàfòró ònsò zoró le *Dónbeenì béèni yi bènín do. ²⁴ Ì pá à bíní ì bío bìo ká á à na mia: O cón-juumúkù zoró lè ho mísímí kòhú á à wé wayi á à poí o nàfòró ònsò zoró le Dónbeenì béèni yi.»

²⁵ Bìo ba nì-kenínia já há bíoní mu, á ba wó coon dàkhíina, á ba bíá: «Èè! Á yia wáa dà à fen lée wée?»²⁶ Ó o Yeesu yòó fá mí yio ba yi ò o bíá: «Ba nùpua cón á mu yí dà máa wé, èè ká le Dónbeenì cón á bìo búenbúen dà wee wé.»²⁷ Ó o Piere wáa bíá nòn o Yeesu yi: «Loí, warén ló díá bìo lá wí wa cón búenbúen à wà bò foñ, á wa bìo khíi wé kaka?»²⁸ Ó o Yeesu bíá nòn ba yi: «Le ì mí ho tuiá na mia: Hen ká a *Nùpue Za khíi kará mí cùkú beenì kanmúini wán ho díimíjá finle yi, á minén píru jun na bò mi á mún ò keení ba bá-zàwa kanmúini wán, á à citíráa o *Isirayeele zì-júná píru jun.

²⁹ Á bìá búenbúen na ló díá mí zíní, lè mín zàwa, lè mín hínni, lè mín maawá, lè mín nuwá, lè mí zàwa táá mí manawá ínén bìo yi, bán khíi yí mu bàn cúa-khīmàni khīmàni á mún ò yí le mukàni binbirì na máa vé.³⁰ Èè ká bìá dú ho yahó há làa na ká wán, á cèrèè khíi wé ba món-díwá. Á bìá dú ho món há làa na ká wán, á cèrèè khíi wé ba ya-díwá.

20

Ho èrèzén vìnìá buahó vàrowà wàhiire

¹ «Mi loí, ho wáayi béèni bìo ka làa bìo ó o nìi búí na èrèzén vìnìá buahó wí á híá

wó. Wizonle búí ó o fèra hínnon ló le yìnbíi búirri, á wà lée cà ba vàrowà á à kúee mí èrèzén vìnìá buahó yi. ² Á ba vàrowà mu làa wo wàania tò le wén-hónlò dà-kéní na lé o nùpue nì-kéní wizon-kùure sámú sàání wán, ó o le ba wáa vaa sá mí èrèzén vìnìá buahó yi. ³ Bún món ó o bíníá ló le yìnbí-wi-bee yi, á lée yú ba búí ba nùpua fémínlò laho yi à ba yí máa wé dèè. ⁴ Ó o bíá nòn ba yi: «Minén mún lén vaa sá ì èrèzén vìnìá buahó yi, ká ì na le wizon-kùure sámú sàání mí nì-kéní kéní yi.»⁵ Á bán wà van. Bún món á ho mòhú ònsò tìn bíníá ló ká le wii yòó fàrá, á kùn ló le wi-hàarè, á lée wó bìo ó o wó khíina bàn sí. ⁶ Mu véení ó o bíníá ló ho zìihú jii, á tìn lée yú ba nùpua búí ho fémínlò laho yi. Ó o tùara ba yi: «Mí kará hen á tò le wii káamáa le we?»⁷ Á bán bíá nòn wo yi: «Lé bìo á nùpue yí lá wen.» Á ho mòhú ònsò bíá nòn ba yi: «Minén mún lén vaa sá ì mòhú yi.»

⁸ «Bìo le wii tò, á ho mòhú ònsò bíá nòn mi ton-sáwá júhúso yi le o ve ba vàrowà buee sàání yi. Le o búaká làa bia buara ho món, à vaa véení làa bia buara ho yahó. ⁹ Á bia van ho mòhú yi ho zìihú á buara. Á ba lè mí nì-kéní kéní yú le wén-hàani dà-kéní kéní. ¹⁰ Á bia van ho mòhú yi ho yahó wee leéka le minén ò yí á à poí ba. Bìo ba buara, á ho mòhú ònsò mún nòn le wén-hàani dà-kéní kéní ba yi. ¹¹ Bìo ba fó mí sàání, á ba sía yí wan le bìo yi, ¹² á ba wee bío là a mòhú ònsò: «Bia ká sá ho zìihú jii mí dòn. À ù pá sàání ba yi á mànía lè warén na tà le wizon-kùure sámú lònbee yi le wiso-hádòhú yi.»

¹³ Á ho mòhú ònsò bíá nòn ba vàrowà mu nì-kéní yi: «Wán bònlo, ì yí tò ù wán. Wa so fú yí wàania yí tò le wén-hónlò dà-kéní wán le wizon-kùure sámú bìo yi le?»¹⁴ Àwa, fé ù wárfi ù lén. Yia buara ho món á ì mún wí à ì sàání yí à màní lè únén. ¹⁵ Inén lé yia te ì wárfi. Ká ì le ì wé le làa bìo na, á ì ì wé. Táá lé bìo á ì wó mu sàamu lé bún wee vá foñ le?»¹⁶ Ó o Yeesu bíníá bia bò mu wán: «Ba món-díwá khíi wé ba ya-díwá, á ba ya-díwá khíi wé ba món-díwá.»

O Yeesu wiokaa wee bío mí húmú lè mí

§ 19:19 Mí loí ho Léró vūahú (Exode) 20.12-16; Lándá zéénlò vūahú (Deutéronome) 5.16-20; Levii nūwā vūahú (Lévítique) 19.18.

vèerò bìo

(Maaki 10.32-34; Luki 18.31-34)

¹⁷ Bìo ó o Yeesu wee va ho Zeruzaleemu, ó o fò mí nì-kenínia píru jun mí jii yi, á wee bíoráa làa bìo kà ká ba wi ho wǎhú wán varákaa wà: ¹⁸ «Mi loí, wa wee yòo ho Zeruzaleemu. Lé bín ó o *Nùpue Za ba à dé le *Dónbeenì yankarowá júnása lè ho *làndá bio zéenílowa ní yi. Ba à síní a jùhú á à búe. ¹⁹ Ba à na a bia yí zū le Dónbeenì yi á ba à zùarika yi, á à ha a lè hā làbàaní. Bún món, á ba à búee wo ho *kùrúwá wán o ò hí. Ká mu wizooní tìn zoñ o ò vèe.»

Bìo ó o Zaaki là a Zān bàn nu flora a Yeesu cǎn

(Maaki 10.35-45; Luki 22.25-27)

²⁰ O Zebedee bàn háa lè mí zàwa nùwā jun wà buée bó a Yeesu yi, ó o háa mu líí fàrá mí nonkópúná wán o yahó, á wi ò o fio bìo búí o cǎn. ²¹ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Lée webio á ù màkóo wi yi?» Ó o bíá: «Dé ù jii na mì le ì zàwa nùwā jun na kà ò o nì-kéní khíi keñ ù nín-tiání, ká a nì-kéní keñ ù nín-káahó* ù béení yi.» ²² Ó o Yeesu bíá non ba yi: «Bìo mi wee fio mi yí zū. Le lònbee na á ì ì lá bàn síí á mí so dà à lá le?» Á ba le ùuu le mí dà mu. ²³ Ó o Yeesu bíá non ba yi: «Mu bon, mi lò á à be. Ká inén màhà yí dà máa bío wéréwéré le lé yà kà á à keení ì nín-tiání tàá ì nín-káahó. Hǎn lùu so bìo sà bíá á wán Maá wíokaa hā káráa yi.»

²⁴ Bìo ba nì-kenínia nùwā píru na ká jà mu, á ba sía cǎ ba nùwā jun mu yi làa sòobé. ²⁵ Ó o Yeesu wáa von ba búenbúen á bíá non yi: «Mí zū le hā kána júnása wee wé mí pánkà bíá ba wi jùhú yi wán. Á bíá lé ba nì-beera wee zéení làa bíá ká le mí po ba. ²⁶ Èe ká minén bìo yi ko mu wé ká síí. Hen ká minén nì-kéní búí wi ò o bìo jùhú wé poñ bíá ká, ó o ko ò o wé ba ton-sá. ²⁷ Ká minén nì-kéní búí wi ò o dí bíá ká yahó, á bànsò ko ò o wé mi wobá-nii. ²⁸ Lé ká síí ó o *Nùpue Za bio karáa. O yí buara à ba sá na a yi. O buara wà buée sá á à na ba nùpua yi, á mún ò na mí mukāni á à lénnáa ba nùpua cèrèe júná.»

* 20:21 Nín-tiání làa nín-káahó: Mu wee zéení le hǎn lara bìo jun so lé hā bìo jùhú wi. * 21:5 Mi loí Zakari vūahú 9.9 † 21:9 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 118.25-26

O Yeesu héra ba muiiwá nùwā jun yio
(Maaki 10.46-52; Luki 18.35-43)

²⁹ Bìo ba ló ho Zerikoo lóhó yi, á ba zàamá-kúii bò a Yeesu yi. ³⁰ Mu wee wé à muiiwá nùwā jun búí kará ho wǎhú nisání, á jà á ba le o Yeesu wee khíi. Á ba wee bío pǎnpǎn: «Núhúso, *Daviide Za, màkárí wen!» ³¹ Á ba zàamáa wee zá làa ba le ba wé tété. Á ba yáa wáa wíokaa wee bío pǎnpǎn: «Núhúso, Daviide Za, màkárí wen!» ³² Ó o Yeesu òn ò o von ba tùara yi: «Lée webio á mi wi à ì wé na mia?» ³³ Á ba bíá: «Núhúso, wé le wa yio à wé mi.» ³⁴ Á ba màkárí buan o Yeesu yi, ó o òn ba yio lè mí níni. Mí lahó yi á ba yio òn ba wee mi, á ba bò a Yeesu yi.

21

O Yeesu zoró ho Zeruzaleemu lóhó yi
(Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40; Zān 12.12-19)

¹ O Yeesu lè mí nì-kenínia vaá suaráa ho Zeruzaleemu yi. Bìo ba wi le búee na ba le Oliiwewa vǎnsiá búee wán, ho Betefazee lóhó jii, ó o fèra tonkaa mí nì-kenínia nùwā jun á bíá non ba yi: ² «Mí lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mi vaa òn ní bín, á mi ì mi sùnpè-nu ká a can òn lè mí za. Mí fee ba búee na mi.» ³ Ká ba tùara mia à mí bío le o Núhúso màkóo wi ba yi, á ba à òn ní ì díá ba mi ì lénnáa.

⁴ Bún wó ká síí bèra a na le *Dónbeenì jii-cúa fèero bíoní na kà à bìo wéráa.

⁵ «Mí bío na ho Sion lóhó nìpomu yi:

«Loí, lé ù béee na bò o buen ù cǎn.

O wayi.

O yòora a sùnpè-nu

lè mí za.»*

⁶ Á ba nì-kenínia wáa wá, á vaá wó bìo ó o Yeesu le ba wé. ⁷ Ba vaá buan o sùnpè-nu lè mí za buararáa, á bò mí kánbunwá ba wán ó o Yeesu yòo kará wán. ⁸ Ba minka zàamáa na bò a yi á ba cèrèe wee bá mí kánbunwá ho wǎhú wán o yahó. Ba búí lé hā vǎnsiá vǎnna ba wee khé à bá. ⁹ Ba minka zàamáa na varákaa dú a Yeesu yahó làa bíá bò a yi á wee bío pǎnpǎn:

«Le ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.

Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewá làa yà bìo o buen o Núhúso yèni yi.

Le le Dónbeeni na wi ho wáayi à ho cùkú dé yi.»[†]

¹⁰ Bìo ó o Yeesu vaá zon ho Zeruzaleemu, á ho nìpomu búenbúen kánkáa. 'Ba wee tũaka mín yi: «Yia kà léee wée kà?»[†] ¹¹ Á ba nùpua wee bío: «O lé o Yeesu, le *Dónbeeni jì-cúa fero. O ló ho Kalilee kòhú lóhó na ba le Nazareete yi.»

O Yeesu zon le Dónbeeni zì-beeni yi

(Maaki 11.15-19; Luki 19.45-48; Zàn 2.13-16)

¹² O Yeesu vaá zon le *Dónbeeni zì-beeni yi, á zoó jòn bia wee yèé mu bìo làa bia wee yà mu bín. 'Ba wén-pùarflowà tàbàriwa làa bia wee yèé ba bùaabúuni kanmúini ó o dónkaa kúaa, ¹³ ò o bía non ba yi: «Le Dónbeeni bíoni vūahú bía bio kà: «Ì zii ba wé è ve làa fioró zii.»[‡] Ò o bínía bía: «Á minén bèn wó le lè ba kónlowà lùe há?»[§] ¹⁴ 'Ba muiwà lè ba mùamúawà búii wà bueé bó a Yeesu yi, ó o wééra ba. ¹⁵ Á ba yankarowà júnása lè ho *lándá bio zéénflowa yiwa cà bio ba mòn ò o Yeesu wee wé mu yéréké biowa bìo yi làa bio ba háyúwá wee bío pónpón kà síi bìo yi: «Ho cùkú à dé o *Daviide Za yi.» ¹⁶ Á ba wáa bía non o Yeesu yi: «Fo wee jí bìo ba wee bío le?» Ó o Yeesu le: «Úuu, ì wee jí mu. Minén so yí kàrána bio kà le Dónbeeni bíoni vūahú yi yí mòn le? «Fo wó, á hàri ba háyúwá lè ba kúnkúzawa wee khòni fo.»^{*}

¹⁷ Bún món ó o ló ho lóhó yi wà día ba, á van ho Betanii lóhó vaá càana bín.

O Yeesu dánkánia le vîndèe na ba le fikíyée

(Maaki 11.12-14, 20-25)

¹⁸ Mu tá na léee tōn yinbii, ká a Yeesu bínía bò o buen ho Zeruzaleemu, á le hīni dà a. ¹⁹ Ó o mōn le vîndèe búii na ba le *fikíyée ho wòhú nìsání. Ó o wà vaá bó le yi, ká a mahá yí yú bia le wán, léee vōnna mí dòn. Ó o wáa bía non le yi: «Fo máa bīni máa ha bià hūuu.» Á le vîndèe mu dèenía hon mí lahó yi. ²⁰ Bìo ó o nì-kenínia mōn mu, á mu wó ba coon. Á ba tũara a Yeesu yi: «Le vîndèe mu dèenía wó kaka honnáa kà?»[†] ²¹ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Le ì mí ho tũii na mia: Hen ká mí dó mi sīa mi, á yí máa titika, á bio á ì wó lè le vîndèe na kà bàn síi á mí wé è wé. Ká

mi mún pá dà à bío ò na le búee na kà yi: «Híní hen na fo wi yi à vaa zo ho mu-beeni yi), á mu ù wé. ²² Ká mí dó mi sīa mi, á bio búenbúen na mi wee fio le Dónbeeni cōn, á mí ì yí.»

O Yeesu pánká ló wen?

(Maaki 11.27-33; Luki 20.1-8)

²³ O Yeesu yòó zon le *Dónbeeni zì-beeni yi zoó wee kàrán ba nùpua. Á ba yankarowà júnása lè ba *zúifúwa *nì-kía wà bueé bó a yi, á ba tũara a yi: «Fo yú le níi wen wee wéera bio kà? Lé wée non mu wéro níi foñ?»[†] ²⁴ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Ìnén bèn mún ò tũa mia làa bio dà-kéní mí dòn. Ká mí zéénia mu, á ìnén mún ò zéení yia non le níi mi á ì wee wéera bio kà. ²⁵ Yia tonkaa o Zàn le o wé bátizé ba nùpua léee wée? Lé le Dónbeeni léee, tàà lé ba nùpua?» Á ba ñin wee wáani mín yi: «Ká wa le lé le Dónbeeni tonkaa wo, o ò bío le léee webio non á wa yí tãraa o bio. ²⁶ Ká wa mún le lé ba nùpua tonkaa wo, á ba zàamáa máa día wen. Lé bio ba búenbúen wee leéka le o Zàn lé le *Dónbeeni jì-cúa fero.»[†] ²⁷ Á ba wáa bía non o Yeesu yi: «Wa yí zū yia tonkaa wo.» Ó o Yeesu bía non ba yi: «Áwa, á ìnén mún máa zéení yia non le níi mi á ì wee wéera bio kà.»

Ba zawa nùwā jun wāhiire

²⁸ O Yeesu pá bínía bía: «Mí jí bìo kà: Nii búii zawa nùwā jun hía wi. Ó o von o nì-kéní á bía non yi: «Ì za, lén vaa wà ho èrèzèn vînsia buahó yi ho zuia.»[†] ²⁹ Ó o le mí máa va. Ó o hía bínía lon mi yi, ó o wà van á vaá va. ³⁰ Bún món, ó o maá mu bía mu bìo dà-kéní mu làa yia so. Á wón le mí ì va, ò o mahá yí van. ³¹ Áwa, ba nùwā jun mu tíahtú, á lé o yén wó bio á bán maá láa wee cà?» Á ba bía: «Lé yia ó o bíaara ho yahó.» Ó o Yeesu bía non ba yi: «Le ì mí ho tũii na mia: 'Ba *lànpo féwá lè ba háawa na wee yèé míten á à zo le *Dónbeeni béeni yi á à dí mí yahó. ³² Lé bio ó o Zàn Batiisi buara, á bueé wee zéení ho wā-tente bio làa mia, á mí yí tà mu yi. Ká ba lànpo féwá lè ba háawa na wee yèé míten bán tà mu yi. Á bio mí yáa pá mōn bún, à mí pá yí yèrèmaa mi yilera lè mí wára, á yí tà a bio.»

† 21:13 Mi loñ Ezayii vūahú 56.7

§ 21:13 Mi loñ Zeremii vūahú 7.11

* 21:16 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 8.3

*Ho èrèzén vînsîa buahó vàrowà wàhiire
(Maaki 12.1-12; Luki 20.9-19)*

³³ «Mi wíoka jí wàhiire búii: Mòhú ònso búii híá fá ho èrèzén vînsîa mí mòhú yi, á son ho dándá kíníá yi. Ò o có ho kòhú á wíokaa, híá ho èrèzén wee jaa yi. O mún son o paro lùe. Bún mún ó o wàaná tò lè ba nùpua búii na à vâ ho, ò orén wà van le khúii. ³⁴ Pàahú na ho èrèzén wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sáwá le ba va ba nùpua mu cón le ba khé bìo bìo sà mí yí à na. ³⁵ Ká ba nùpua mu màhá vaá wíikaa ba, á han o nì-kéní, á bó a jun ní so, á mún lèekaa o tìn ní so lè hā huaa bó. ³⁶ Ó o mòhú ònso bíníá tonkaa ba ton-sáwá mu búii. Bán boo po bìá lè ho yahó. Ká ba nùpua mu màhá vaá wó bán làa bìo ba wó làa bìá so. ³⁷ Mu véení, ó o tonkaa mí za, ò o wee leéka: «Í za wón ba à kònbí.» ³⁸ Ká bìo ba nùpua mu yère dá a wán, á ba wee bío mún yi: «Yia lua ká lé yia á ho mòhú bìo khíí sè yi. Mi wa búe o, á ho mòhú bìo wáa à sè wen.» ³⁹ À ba hínon wíira a, á khèra léé bó díá.»

⁴⁰ Ó o Yeesu tùara ba yi: «Àwa, ká a mòhú ònso khíí òuara, ó o buée wé ba nùpua mu kaka?» ⁴¹ Á ba bíá non wo yi: «O máa cèe ba bìo máa díá. Ba nì-sūmáa mu o ò búe, ká a cà nì-vio á à kúee mí mòhú mu yi. Ó orén làa bán á à wàaní í tè bìo ba khíi na a yi wán, ho pàahú na ba dó non mún yi.» ⁴² Bún mún, ó o Yeesu bíá non ba yi: «Mí òn yí kàrána bìo ká yí mún hùúu le Dónbeení bíonì vūahú yi le? «Le huee na ba so-sowa fù pá díá lé dìo híá buée òuan ho soró òníná. Bìo ká lé bìo ó o Nuhúso Dónbeení wó, mu léé bè-tente wa yèn-dání yi.»[†]» ⁴³ O Yeesu pá bíníá bíá: «Lé bún non á í bíoráa mu, á à na mia. Le *Dónbeení bée mí á à fé mí cón á à na nì-vio yi, bíá á à ha le bée mí mu òn bíá mí bæere. ⁴⁴ Yia lùwá le huee mu wán, á ònso sáníá á à yáa. Ká yia á le bèn kùera lion wán, á ònso á à fùfúuka.»

⁴⁵ Bìo ba yankarowá júnása lè ba *Farizéwa ná a Yeesu wàhio na ó o wà, á ba zūna le lé barén ó o wee bío bìo. ⁴⁶ Á ba wáa wee cà bìo ba à wé wé á à búeráa wo, ká ba màhá zána ba zàamáa na wee lá a Yeesu lè le *Dónbeení jí-cúa fèero.

[†] 21:42 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 118.22.

22

*Mu yaamu sánú ònso wàhiire
(Luki 14.15-24)*

¹ O Yeesu pá bíníá wà hā wàhio á bíaráa làa bìá wee jí a cón. O bíá bìo ká non ba yi: ² «Ho wáayi bée mí bìo ònso mí bío ká: Bée búii sá ho ònso mí za yaamu yi. ³ Ó o tonkaa mí ton-sáwá le ba vaa yí bíá ó o vonka ho ònso mí bìo yi le ba òn. Ká ba màhá yí wi ba òn. ⁴ Ó o bíníá tonkaa mí ton-sáwá búii á non le jii na ká ba yi: «Mi vaa bío bìo ká à na bíá á í von yi: Í òn le í òn na jini wi á fūaana, í ònso bío ònso wíokaa wó. Mi wáa òn mu yaamu sánú ònso ònso.» ⁵ Ká bíá ba von màhá yí càtio mu, á ba wà vaá wee sáka mí tonni. Ba búii vonka mí mana. Ba búii vaá wee òn. ⁶ Á bíá ká wíira ba ton-sáwá mu han lè mí sòobé, à ba bó ba. ⁷ Ó o bée sū cà, ó o tonkaa mí dásiwá le ba vaa búe bíá wó mu, à cìí ba lóhó. ⁸ Bún mún ó o bíá non mí ton-sáwá yi: «Mu yaamu sánú ònso sá wó, ká bíá á í von lè bíá yí ko ba dí ho. ⁹ Mí wáa lén zo ho lóhó ònso fūaana yi, à bíá mí zoó yí bín ònso ònso à mí ve le ba buée dí ho ònso mu.» ¹⁰ Á ba ton-sáwá wà zoó von bíá ba fòráa mí ònso ònso, ba nì-kora lè ba nì-tentewá. Á ho sánú ònso zī buée sú lè ba nùpua.

¹¹ «Ó o bée yéó zon le zī yi, á zoó wee loí bíá ba vonka. Ó o mún o nì-kéní búii ba fíahú ò o yí zā ho sánú báká. ¹² Ó o bíá non wo yi: «Wán ònso, fo wó kaka zonnáa hen à ū yí zā ho sánú báká? Ó o nì yí ònso ònso yí bíá. ¹³ Ó o bée non le jii mí ton-sáwá yi: «Mí wíi wo ca zení là a níní, à léé lèe díá ho khúuhú le túbíí yi, hen na le wée lè le minka yi véé wí yi.»»

¹⁴ Ó o Yeesu bíníá bíá «Bíá von boo. Ká bíá hueekaa bán yí tà yí boo.»

*Ho lànpo cālò à na ho Oroomu bée yi bìo
(Maaki 12.13-17; Luki 20.20-26)*

¹⁵ Ba *Farizéwa wà vaá wàaná tò bìo ba à tùa là a Yeesu yi wán, á à yíráa o níi í bua yi.

¹⁶ Á ba tonkaa mí nì-kéníá nūwā yen búii là á *Herodee mún nùpua nūwā yen le ba vaa bío bìo ká na a Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa zū le fo wee mí ho tùá. Bìo le Dónbeení le ba nùpua bua lè miten, lé bún ònso kàránlo binbíí á fo wee na. Fo yí máa zón nùpua. Fo

mún yí máa kà nùpue yìo. ¹⁷ Àwá, á ù zéení bio fo wee leéka bio kà dání yi: Wa làndá yí á ho lànpó ko ho wé cā na ho Oroomu béé yi léé, tàà mu yí ko làa wéró?»

¹⁸ Ó o Yeesu zūna hā yile-kora na wi ɓa yi, ó o bía non ɓa yi: «Mi yí non miten le. Mi wee cà ī nī á à ɓua yi le we? ¹⁹ Le wá rí na á mi wee sàání lè ho lànpó á mi na le ī loí.» Á ɓa ɓuan le wén-hōnló ɓueé non wo yi. ²⁰ Ó o Yeesu tūara ɓa yi: «Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hōnló mu wán á wée te?» ²¹ Á ɓa bía: «Lé o béé Sezaare.» Ó o Yeesu wáa bía non ɓa yi: «Áwa. Bio sà a béé yi, à mi na mu wo yi. Ká bio ɓèn sà le Dónbeenì yi, à mi na bún dén yi.» ²² Bio ɓa jà bio ó o Yeesu bía kà, á ɓa wó coon, á ɓa wáa díá wo à ɓa wá.

Ba ni-hía vèeró bio
(Maaki 12.18-27; Luki 20.27-40)

²³ Mu zoñ, á ɓa *Sadusíewa wà ɓuara a Yeesu cón. (Barén lé bía le ɓa ni-hía máa vèe.) ²⁴ Ba tūara a Yeesu yi làa bio kà: «Nì-kàránlo, bio kà lé bio ó o *Moyiize bía: «Hen ká báa ɓúí yan mín háa á húrún ò o yí yú za làa wo, á ɓàn za ɓúí ko ò o ya a maháa mu, à te ɓa zàwa yi mín za mu yèni yi.» ²⁵ Mu ù wé à zàwa nùwā hẹ̀jun ɓúí hía wi làa wen. Yia nín-yání yan á húrún ò o yí yú za lè mín háa. ²⁶ Á yia sà fó a maháa mu yan á wón húrún. Ó o tīn nī so fó a, á wón mún húrún. Ba mí nùwā hẹ̀jun ɓúenbúen yan wo ɓènia á húrunka. ²⁷ Bio ɓa ɓúenbúen húrún, ó o háa mu mún húrún. ²⁸ Àwá, á ɓa ni-hía vèe nōnzoñ ó o háa mu bio á à sà a yén yi ɓa nùwā hẹ̀jun mu tíahú? Bio ɓa ɓúenbúen màhá yan wo ɓènia.» ²⁹ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Mi wee vīnī miten. Mi yí zū hārī dèe le Dónbeenì bionì vūahú bio dání yi. Mi mún yí zū le le Dónbeenì dà bio ɓúenbúen wee wé. ³⁰ Bio wi bín, hen ká ɓa ni-hía khíi vèera, á ɓa báawa lè ɓa háawa máa ya mín. Ba à wé lè le Dónbeenì wáayi tonkarowà bio síi ho wáayi. ³¹ Ba ni-hía vèeró bio dání yi, á mi so ññ yí kàrána bio le Dónbeenì bía non mia le? ³² Le bía le minén lé o *Abaraahaamu, là á *Izaaki, là á *Zakoobu ɓàn Dónbeenì. Le Dónbeenì lè bía yio wi lua ɓàn Dónbeenì. Le yínoñ ni-hía

ɓàn Dónbeenì.»[†] ³³ Ba zàamáa na jà a bioní á wó coon o kàránlo bio yi.

Le Dónbeenì làndá na bio jùhú wi po hía ká

(Maaki 12.28-34; Luki 10.25-28)

³⁴ Bio ɓa *Farizíewa jà ò o Yeesu bía ɓó ɓa *Sadusíewa jùhú, á ɓa kúaa mín wán. ³⁵ Á ɓa nì-kéní na lé ho làndá bio zéenílo wi ò o yí o nī ɓua yi, ó o tūara a yi: ³⁶ «Nì-kàránlo, hā bioní na bio henía ho làndá yi, á lé le yén jùhú wi po hía ká?» ³⁷ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Fo ko ù wañ ù Nuhúso Dónbeenì lè ù sī ɓúenbúen, lè ù mànáka ɓúenbúen, lè ù yilera ɓúenbúen.»[‡] ³⁸ Dén lé ñio bio here, á jùhú wi po hía ká. ³⁹ Ñio sà le yi na mún jùhú wi lè lerén bio síi lé ñio kà: «Fo ko ù wañ mi nínza làa bio á fo waráa ūten bio síi.»[§] ⁴⁰ O *Moyiize làndá ɓúenbúen, lè le *Dónbeenì jì-cúa fèerowà kàránlo ɓúenbúen, á can hā bioní bio jun na bò henía ká yi.»

Yia le Dónbeenì mōn léra bio
(Maaki 12.35-37; Luki 20.41-44)

⁴¹ Bio ɓa *Farizíewa kúaa mín wán, ó o Yeesu tūara ɓa yi: ⁴² «Mi wee leéka le *Yia le Dónbeenì mōn léra nonkani can wen?» Á ɓa bía non wo yi: «O lé o *Daviide mōnmānii.» ⁴³ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Á bio le Dónbeenì Hácírí dú a Daviide yahó, ó o ɓèn wó kaka vonnáa wo le mí Nuhúso? Bio kà lé bio ó o Daviide bía: ⁴⁴ «O Nuhúso Dónbeenì bía non ī Nuhúso yi: Buee kēnī ī nīn-tiānī fúaa ká ī ɓurá ù zúkúsa ù tá, á ù bò ù zení wán.» ⁴⁵ Ká a Daviide wáa wee ve o Yia le Dónbeenì mōn léra le mí Nuhúso, ó o wé o Nuhúso ká a mún pá à bīnī ù wé o mōnmānīi kaka?» ⁴⁶ Á ɓa nīi woon yí ñāna dèe yí bía. À lá bún zoñ ó o ɓúí yí bīnīa yí khā mīten yí tūara a yi làa bio ɓúí.

23

Mi pa miten ɓa zúífūwa ya-díwá bio yi
(Maaki 12.38-40; Luki 11.43, 46; 20.45-47)

¹ Ó o Yeesu wáa yèrèmaa wee bío lè ɓa zàamáa lè mí nì-kenínia: ² «Ho *làndá bio zéenílowa lè ɓa *Farizíewa wee kàrán o

* 22:24 Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 25.5-6 † 22:32 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 3.6 ‡ 22:37 Mi loñ Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 6.5 § 22:39 Mi loñ Levii nùwā vūahú (Lévitique) 19.18 * 22:44 Mi loñ Levii vūahú (Psaumes) 110.1.

*Moyiize lándá làa mia. Hón lé 6a tonló. ³Mi ko mi wé jí 6a cón, à bè bìo 6a wee bío na mia búenbúen yi. Ká 6a wára hǎn mi yí dé miten yi. Lé bìo á bìo 6a wee kàrán làa mia 6a yí máa wé. ⁴Ba wee jì ho sèrò na li 6a nùpua bà-júná wán, ká barén mí bæere màhá yí máa dé mí níni hàri cínú à séení 6a sèráa ho. ⁵Ba wee wé mí bìo búenbúen à zéenínaa mítén. O Moyiize lándá bíoní búí kúeení lùakua zàwa na 6a wee ca mí buráa lè mí bàra yi á barén wee wé à hā wé òaaka. Ba kánbunwà jì-káa dùbúaaní á wee keñ khèekháa. ⁶Ho dínló díiní keenína na seka, lè ho kàránló zíní yahón lù, á 6a wa keeníló. ⁷Ba wa à 6a nùpua wé tēení 6a yi lè le kǎnbii 6a zàamaa fémínló lara yi, á mún wa à 6a nùpua wé ve 6a làa nì-kàránlowà. ⁸Èe ká minén ó o búí yí tà le 6a ve o làa nì-kàránlo. Mi búenbúen lè 6a zàwa mún yi, á mi nì-kàránlo mún lé o nì-kéní. ⁹Mi wé yí ve nìi woon lè mìn maá ho tá wán. Lé bìo á mìn Maá lé o nì-kéní, wón wi ho wáayi. ¹⁰O búí yí tà le 6a ve o làa jùhúso. Lé bìo mi jùhúso lé o nì-kéní. Wón lé o *Krista. ¹¹Yia po mi búenbúen ko ò o wé mi ton-sá. ¹²Yia yòonia mítén, á wón 6a à liiní. Ká yia liinia mítén, á wón 6a à yòoni.

Ho yéréké khíi sá 6a zúifúwa ya-díwá yi (Maaki 12.40; Luki 11.39-52; 20.47)

¹³«Minén *lándá bio zéenílowa lè minén *Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bìo mi wee hè 6a nùpua lè ho wáayi béeni díró. Minén mi bæere yí dà máa dí le, á bia wi 6a dí le á mi mún wee hè.

¹⁴«Nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Mi wee fé 6a maháawa ní bìo búenbúen véení, ká mi pá bíní wé ho fioró na túee à zéenínaa le mi téréna. Lé bún non á minén cítí khíi wé here làa sòobée.]

¹⁵«Nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Mi wee vará ho tá lùu búenbúen yi, à pà hā muna hée cà 6a nùpua le 6a yèrèma mí yilera lè mí wára. Ká mi yú a nì-kéní sāani à mi wé ò o bio sǐ le *Dofíní dǎhú yi poí minén làa cúa-jun.

¹⁶«Minén ya-dí muiiwà yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bìo mi wee bío bìo kà: Yia baa lè le *Dónbeeni zī-beeni yèni, se bún dèe búí mia. Ká a màhá baa lè le Dónbeeni zī-beeni bàn sánú yèni, se bún yí dà máa dí kà. ¹⁷Mi lè 6a bǎnbúwá, á lé 6a muiiwà. Lé mu yén

jùhú wi po mu yén? Lé ho sánú lée, tàá lé le Dónbeeni zī-beeni na non á ho sánú mu bìo sánáa le Dónbeeni yi? ¹⁸Mi mún wee bío le yia baa lè mu hāmu cíníni bàn yèni, se bún dèe búí mia. Ká a màhá baa lè mu hāmu na wi le wán yèni, se mu máa dí kà. ¹⁹Muiiwà yén! Lé mu yén jùhú wi po mu yén? Lé mu hāmu lée, tàá lé mu bàn cíníni na non á mu hāmu mu bìo sánáa le Dónbeeni yi? ²⁰Yia cén baa lè mu hāmu cíníni, se bànso baa làa bio búenbúen na wi le wán yèni. ²¹Á yia baa lè le Dónbeeni zī-beeni yèni, se bànso baa lè le zī-beeni mu, á mún baa lè le Dónbeeni na wi le yí yèni. ²²Á yia mún baa lè ho wáayi yèni, se bànso baa lè le *Dónbeeni béeni kanmúini yèni, á baa lè le Dónbeeni mí bæere na kará lè wán yèni.

²³«Minén lándá bio zéenílowa lè minén Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bìo hā wéni-zà-wíniwà lè mí síwà na 6a wee kúee le zéeni yí á mi wee na bàn cúa-pírú níi, à ho lándá kàránló na jùhú wi á mi màhá wee pǎn dí. Bún na lé ho térénló, lè le hii, lè le Dónbeeni bìo tào. Á bún lé bìo mi jòn lá ko mi wé wé, ká mi mún yí nǎnsá bio ká wéro yi. ²⁴Ya-dí muiiwà yén! Mi wee líi mi bè-junii à lén o dònwáa dí, ká a cón-júmúkù wón mi màhá wee ví.

²⁵«Minén *lándá bio zéenílowa lè minén Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia. Lé bìo mi wee sèe mu jumu juuní lè ho dínló díiní sǎa bàn máa, ká hā yiwa màhá zoó sú lè mí kǎnló bìo, lè mi yile-kora.

²⁶Farizíe muii yén! Û yi lé òo ù cé wé, lé bún á à na ká bio ho khūuhū á à ce.

²⁷«Minén lándá bio zéenílowa lè minén Farizíewa, nì-khàwa. Ho yéréké khíi sá mia. Mi ka lè hā buráa na 6a khūunía máa á hā se, ká hā yiwa màhá zoó sú lè 6a nì-hía hūaa lè mu bè-sooní lè mí síwà. ²⁸Minén mún ka ká síi. Ho khūuhū á mi ka lè mí lé 6a nì-tentewà 6a nùpua yahó, ká mi yiwa hǎn sú lè ho nì-khènló lè mu bè-kora lè mí síwà.

²⁹«Minén lándá bio zéenílowa lè minén Farizíewa nì-khàwa yén! Ho yéréké khíi sá mia, lé bìo mi wee so le *Dónbeeni jì-cúa fèerowà na húrún buráa, á wee donkhueé bia fù téréna mítén buráa. ³⁰Mi wee bío: Ká wán maáwà pàahú á warén lá yánkaa wi yi, se 6a jì-cúa fèerowà búeró bio á wa níni mia yi. ³¹Á bún mi bíoní lè mí wára wee

zéeni le bia bó le Dónbeeni jì-cúa fεerowà, bán m̀ǹm̀ǹǹa lé minén mi bære. ³²Àwa á m̀ǹ maáwà mu bio na á ba búaa júhú á mi wáa bánbá tí jii. ³³Mi ka lòn háwá, díhioni yén! Mi wee leéka le mi dà a k̀ǹi le Dofiní d̀hú yì le? ³⁴Lé bún non, á ìnén á à tonka ba jì-cúa fεerowà lè mu bè-z̀m̀m̀ǹi b̀nsowà, làa bia k̀r̀ǹna d̀ǹ mi c̀ǹ. Á mi ì búe ba búu, ká ba búu mi ì búee há *k̀r̀ẁwá wán. Ba búu bán mi ì ha lè há làb̀ǹǹi mi k̀r̀ǹl̀o z̀ǹi yì, á wé è j̀aka ba há lórà yì á à beé l̀o. ³⁵Lé bún á à na ká bia minén lè m̀ǹ búaawà bó ká ba bè-ỳǹǹi m̀a, l̀ǹbee na wi ba búeró m̀ǹ á à yì mia. Le nì-búee mu búakáa o *Abεee nì-tente búero jii wán, á buée bó a Barasii za Zakari yì, wón na ba bó le s̀obá-l̀uè lè mu h̀mu c̀ǹi páahú. ³⁶Le ì m̀ ho t̀iá na mia: Ho zuia ǹpua lé bán á le l̀ǹbee na wi dén nì-búee so m̀ǹ á à yì.»

O Yeesu bía ho Zeruzalemu lóhó bio
(Luki 13.34-35)

³⁷«Éee Zeruzalemsua! Minén na wee búe le *Dónbeeni jì-cúa fεerowà, á wee l̀eka bia le Dónbeeni tonkaa mi c̀ǹ lè há huua à búe. Léee zen cúa-yen á ì wi á ì ve mia kúee m̀ǹ wán làa bìo ó o k̀erèrè wee wé veráa mí z̀awa kúee mí m̀a tá bìo sí à mi yì tá mu. ³⁸Àwa, le Dónbeeni á à pí mia á mi z̀i á à d̀ǹ coon. ³⁹Le ì bío mu na mia: À lá ho zuia jii wán, á mi máa b̀ǹi máa mi mi, fúaa ǹǹzoñ na mi khíi wee bío bìo kà: «Le le Dónbeeni dúbua yia bò o buen o Núhúso yèni yì.»*»

24

Le Dónbeeni z̀i-beeni fioró bio
(Maaki 13.1-23; Luki 21.5-24)

¹Bún m̀ǹ ó o Yeesu ló le *Dónbeeni z̀i-beeni lún yì. Bìo ó o wee l̀ǹ, ó o nì-kenínia vá buée bó a yì à ba wíokaa wee zéeni bìo le Dónbeeni z̀i-beeni sonnáa sí láa wo. ²Ó o Yeesu wáa bía non ba yì: «Bìo ká búenbúen mi yì m̀ǹ le? Le ì m̀ ho t̀iá na mia: Mu búenbúen khíi fì, á hàrì huee máa keñ mi nínza huee wán.»

Mu bè-s̀m̀aá na khíi wé bìo

³O Yeesu yòo kará há Otiivewa v̀nsàa búee wán, ó o nì-kenínia mí jii yì vá buée bó a yì, à ba t̀ara a yì: «Zéeni ho páahú na le Dónbeeni z̀i-beeni mu á à fì yì láa wen. Lé

mu biowa yén khíi zéeni ù buenlò páahú lè ho dímjná véro páahú?» ⁴Ó o Yeesu bía non ba yì: «Mì pa miten bìo. Mì yì día le ǹpue khá mia. ⁵Lé bìo á ǹpua c̀èrè khíi buen ì yèni yì á à bìo le mí lé o *Krista. Ba à khá ba ǹpua c̀èrè á à v̀ini. ⁶Há h́a t̀aró á mi khíi wé è jí s̀a, h́a bó mia làa h́a khèra. Ká mi màhá yì z̀ǹ. Lé bìo á bún biowa so ko mu wé ho yahó. Èe ká bún d̀ènia máa wé ho dímjná véro. ⁷Ho síi búu khíi wé è lé vaá fì làa síi veere. Á ho k̀hú búu khíi wé è lé vaá fì lè ho k̀-veere. Le h́ni, lè ho tá d̀keró á khíi wé è wé há l̀a búu yì. ⁸Bún biowa so búenbúen wéro á khíi keñ làa bìo ó o há-s̀ǹiso s̀ni yia wee wé búakáa bìo síi.

⁹«Hón páahú so yì, á ba ǹpua á à dé mia á à na ba à beé l̀o, á à búe. Há síwá ǹpua búenbúen khíi jii mia bìo mí tà mì bìo yì.

¹⁰Hón páahú so yì, á ǹpua c̀èrè á à khíi mí síadéro mì. Ba wé è b̀ǹi m̀ǹ máa, á wé è jii m̀ǹ. ¹¹Bia le mí lé le *Dónbeeni jì-cúa fεerowà ká mu yì bon á khíi keñ c̀èrè. Ba à v̀ini ǹpua c̀èrè. ¹²Mu bè-kora khíi dé wán, á ba ǹpua c̀èrè wamini á à tí yì. ¹³Ká yia màhá há mí síi fúaa mu véeni, wón á à fen. ¹⁴Le *Dónbeeni béeni b̀ǹ-ente mu ko le bue ho dímjná l̀a búenbúen yì, à há síwá búenbúen jí le, à ho dímjná màhá bè yì véraa.

¹⁵«Mì khíi mi mu bè-s̀m̀ú na wee yáa mu bìo ká mu wi le Dónbeeni z̀i-beeni yì, bìo á le *Dónbeeni jì-cúa fεero Daniyεee bía bìo.* (Yia wee k̀r̀ǹ bìo kà, à z̀ǹ mu kúará sese.) ¹⁶Hón páahú so yì ká bia wi ho Zudee yì à bán l̀wí yòo há búaa. ¹⁷Yia á à keñ mí z̀i l̀ho yì ko ò o lii zoo lá mí bìo búu mí z̀i. ¹⁸Yia á à keñ há mana yì mu páahú yì ko ò o b̀m̀i òo à lii lá mí kánbun mí z̀i. ¹⁹Ho yéreké khíi sá ba há-s̀enasa le ba há-j̀aawa yì mu zoñ. ²⁰Mi fio le Dónbeeni yì à mi l̀wílò mu yì wé há yio páahú, tàá ho *Sabaa zoñ. ²¹Lé bìo á hón páahú so yì ká le l̀ǹbee á à wé búaa á à poñ dìo khíina, à lá ho dímjná júhú búeeñi na le Dónbeeni léra mu bìo búenbúen yì à buee búe ho zuia yì. Á le bàn síi mún máa b̀ǹi máa keñ húu. ²²Ká le Dónbeeni lá yì khò há wizooni mu yì, á ǹi woon lá máa k̀ǹ. Èe ká le màhá khò

* 23:39 Mi loñ Lení v̄ahú (Psaumes) 118.26.

* 24:15 Mi loñ Daniyεee v̄ahú 9.27; 11.31; 12.11.

hã yi ɓa nùpua na le hueekaa bio yi.»

*O Nùpue Za bīnī buenlò bio
(Maaki 13.24-31; Luki 17.23-24; 21.25-31)*

²³ Ká a búí khíí bía non mia: «Mi loń, lé o *Krista na hen, tàà nín-yia vaá hen, à mi yí tà mu. ²⁴ Mu bon. ʼBa kristawa lè ɓa ɓi-cúa fεεrowà na bio yí bon khíí keń. ʼBa khíí wé è we mu yéréké biowa lè mí síwà na ka lè mu wee zéení le Dónbeenì pánká á à vīnínáa ɓa nùpua. Hãrí ɓia le Dónbeenì hueekaa ká mu lá dà à wé, á ɓa mún ñ vīnín bán. ²⁵ Àwa, ĩ ɓèn wáa fεra bía mu non mia.

²⁶ «Ká ɓa wáa khíí bía non mia le o Krista wi ho tá henì yi, à mi yí va bín. Tàà ká ɓa bía le lé hen kà ó o sànkkaa mĩten yi, à mi yí tà mu. ²⁷ Làa bio ká ho vlohó ɓuúina ho wáayi lùe búí à mu khoomu dēení keń lùe búenbúen, lé búń ɓàn síí ó o *Nùpue Za bīnī buenlò bio khíí wéráa. ²⁸ Hen na ó o yà-hīnii día yi, lé búń ɓa dúbúawá wee wé fè mún yi. ²⁹ Hón wizooní so ɓàn lònbee khííló món, á le wii á à dé mí yuumu. Ho ɓiíhú khoomu máa bīnī máa keń. Hã mànáyio á à kùenka à lii. Ho wáayi bio búenbúen á à dèké.† ³⁰ Bún ká bio wee zéení a Nùpue Za buenlò á à mi ho wáayi. Á ho dímjíná nùpua búenbúen wé è wá ká ɓa à zúnzúrú. ʼBa à mi a Nùpue Za buenlò hã dundúio wán ho wáayi lè mí dāńlò lè mí cùkú beeni. ³¹ Le búaa-beenì sã á à ɓí. O mún ñ tonka mí wáayi tonkarowá ho tá kónbúaa mí bio náa yi, á ɓa à ve ɓia le Dónbeenì hueekaa á à kúee mún wán.

³² «Mi loń ho fíkíyée vīndēe bio le wee wéráa. Hen ká le ɓàn lakara hía wee nàma, á wee sà mí vñn-yórowá, se mi zū le ho vlohó tērò dñ. ³³ Lé làa búń síí ká mi khíí wee mi búń biowa so búenbúen wéró, à mi mún zūn le o Nùpue Za buenlò sùaráa. O ò buen máa khíí. ³⁴ Le ĩ mĩ ho tūiá na mia: Ho pàahú na kà nùpua máa hí máa vé ká búń bio so búenbúen yí wó. ³⁵ Ho wáayi lè ho tá khíí vé, ká ĩ bioní hñn ñ keń bín fεε.»

Le Dónbeenì mí dòn zū ho dímjíná véró pàahú

(Maaki 13.32-37; Luki 17.26-30, 34-36)

³⁶ «Nii woon yí zū ho dímjíná véró wizonle lè ho pàahú máa zéení. Le Dónbeenì wáayi tonkarowá yí zū mu, hãrí le Dónbeenì Za mí

beere yàá pá yí zū mu. O Maá mí dòn lé yia zū mu. ³⁷ Bio wó a Nōwee pàahú lé bio ɓàn síí khíí wé o *Nùpue Za bīnī buenlò pàahú. ³⁸ Pàahú na mu ɓun-beenì ñin yí buara, ká ɓa nùpua wee dí ká ɓa a ɓu, á wee ya mún ká ɓa a yeé mí hĩnni. Fúaa nònzoñ na ó o Nōwee zon ho won-beenì yi. ³⁹ ʼBa yí zūna bio búí yahó fúaa bio mu ɓun-beenì buara ɓueé lá ɓa búenbúen. Lé búń ɓàn síí mún khíí wé o Nùpue Za buenlò pàahú.‡ ⁴⁰ Mu pàahú ká báawa nùwā ɓun wi mana yi, ó o ñ-kéńí á à fé è lénnáa, ká yia so á à día. ⁴¹ Ká háawa nùwā ɓun páania ñin wee ni mu bio, ó o ñ-kéńí á à fé, ká yia so á à día. ⁴² Mi cén tĩnĩ mí yio, lé bio mí yí zū le wizonle na mi Núhúso á à buen yi. ⁴³ Mi zū mu le ká le zīi ɓanso lá wee wé zūn o kñnlo buenlò bio ho tĩnāahú, se o lá wée tĩnĩ mí yio, á máa día ó o máa zo a zīi. ⁴⁴ Lé búń non á minén mún tĩnĩ mí yio, lé bio ó o Nùpue Za khíí buen ho pàahú na mi yí máa dé le o ò buen yi.

*O ton-sá tente là a ton-sá kohó wàhiire
(Luki 12.41-48)*

⁴⁵ «O ton-sá na yí máa lé mí ɓuhúso món, na hácirí wi lé o yén? Lé yia ɓa ɓuhúso dó ɓa ton-sáwá na ká bio níi yi, ò o wé na ho dínlò ɓa yi ho pàahú na mu ko yi, ⁴⁶ ó o wee sá ho tonlò mu á ɓa ɓuhúso bīnía ɓueé kúaa wán. O ton-sá mu ɓuhú sí. ⁴⁷ Le ĩ mĩ ho tūiá na mia: O ɓuhúso mu á à bàrá a mí bio búenbúen ɓuhú wán. ⁴⁸ Èe ká a lé o ton-sá kohó, ó o wé è bío bio ká mí yi: «Ĭ ɓuhúso míana ò o máa buen». ⁴⁹ Ká à hĩnĩ wé è ha mí ninzawa ton-sáwá, ká à dí ká à ɓu lè ɓa ɓa-ɓuwá. ⁵⁰ Wón ton-sá so ɓa ɓuhúso khíí buen le wizonle na ó o yí zū yi, lè ho pàahú na ó o yí dó yi. ⁵¹ Ká a khíí ɓueé dñ, ó o ɓueé beé o lò làa sòobée, á à dé o ɓa ton-sáwá na ló mí ɓuhúso món tīahú.»

25

ʼBa hĩnii nùwā píru wàhiire

¹ «Ho wáayi béení bio ɓonmín làa bio kà: Hĩnii nùwā píru búí hía buan mí fĩtēena wà vaá sīnāa o há-fia ɓàn báa yahó. ² ʼBa nùwā hònú lé ɓa ɓónbúwá ká ɓa nùwā hònú na ká lé ɓa hénlowá. ³ ʼBia lé ɓa ɓónbúwá

† 24:29 Mi loń Ezayii vūahú 13.10; 34.4 ‡ 24:39 Mi loń mu Bio ɓuhú búeenii vūahú (Genèse) 6–7.

á buan mí fíntéena à ba yí buan ho jiló yí séenia. ⁴ Á ba hénlowà bán buan ho jiló á séenia hía wi ba fíntéena yi. ⁵ Bio ó o há-fía bàn báa yuaania ò o máa buen, á ba hínni mí nùwá píru búenbúen dūma á mu dāmu bó.

⁶ «Ho tá tiahú á le zèèrè sã já: «Lé o há-fía bàn báa lua, mi lé léé sí a yahó». ⁷ Á ba hínni mí nùwá píru sìnkaa, á wee wíoka mí fíntéena. ⁸ Á ba bónbúwá wee bíó làa bia hénkaa: «Mí há wen là mí jiló cínú. Wa fíntéena wee hí.» ⁹ Á bán bía non ba yi: «Bùéé. Wa máa wé mu. Ho jiló na wa buan máa yí warén làa mia. Mu súaani à mi va ba jì-yèérowà cón vaa yà mi jiló.» ¹⁰ Á ba bónbúwá wáa hínon wà van ho jiló yèení. «Ba lénló món, ó o há-fía bàn báa buara. Á ba hínni nùwá hònú na wíokaa mí fíntéena vó pan wo, á páania yòò zon làa wo mu yaamu sánú díní zii. Á ba pon ho zūajii á dó. ¹¹ Mu ù dé mí yi, à bún ba hínni na so bèn buée dñ, á buée wee wāamaka: «Núhúso, Núhúso, hén le wa zo.» ¹² Ó o há-fía bàn báa bía non ba yi: «Le í mí ho tūiá na mia: Í yí zū mia.»» ¹³ Ó o Yeesu bíní bía bò mu wán. «Mí cén tīnī mi yio. Lé bìo mi yí zū le wizonle là ho pāahú na ó o *Nùpue Za á à buen yi.»

*Ba ton-sáwá nùwá tīn wāhiire
(Luki 19.11-27)*

¹⁴ «Ho wáayi béeni bìo bonmín làa bìo kà: Nii búí le mí l va le khúii, ó o von mí ton-sáwá á kàràfáa mí ní bìo yi. ¹⁵ O nì-kéní ó o non ho sánú kùráa khíá-hónú yi. Á yia sã ó o non há kùráa khíá-jun yi. Ó o tīn ní so wón ó o non há kùráa khímàni yi. «Ba nì-kéní kéní yú á héhaa làa bìo ba dà wee sáráa. Bún món ó o wà. ¹⁶ Á yia yú há kùráa khíá-hónú dēenia hínon wee duan làa há, á yú há kùráa khíá-hónú bò há wán. ¹⁷ Yia yú há kùráa khíá-jun mún wó làa bún bìo sí, ó o yú há kùráa khíá-jun séenia. ¹⁸ Ká yia yú há kùráa khímàni wón wà wáa có ho kōhú á lá mí jùhúso sánú kùráa yi.

¹⁹ «Mu míana, bún món á ba ton-sáwá mu jùhúso bíní buara. Ó o wáa le ba zéení bio mí sánú bìo wóráa. ²⁰ Ó o ton-sá na ó o non há kùráa khíá-hónú yi buara, á buée zéenia há kùráa khíá-hónú na ó o bíní yú ò o bía:

«Núhúso, fo hía non ho sánú kùráa khíá-hónú mi. Loí, lé há khíá-hónú na á í bíní yú.» ²¹ Á ba jùhúso bía non wo yi: «Fobúa, fo wó se. Fo léé ton-sá tente. Bìo fo téréna mu bìo na jùhú tà mia bio yi, lé bún non á bio jùhú wi po bún á í khíi kàràfá foñ. «Buen buée zàmaka làa mi.»

²² «Bún món á yia yú há kùráa khíá-jun buara á bía: «Núhúso, fo hía non ho sánú kùráa khíá-jun mi. Loí, lé há khíá-jun búí na á í bíní yú.» ²³ Á ba jùhúso bía non wo yi: «Fobúa, fo wó se, fo léé ton-sá tente. Bìo fo téréna mu bìo na jùhú tà mia bio yi, lé bún non á bio jùhú wi po bún á í khíi kàràfá foñ. «Buen buée zàmaka làa mi.»

²⁴ «Á yia yú há kùráa khímàni bèn buara, á buée bía: «Núhúso, í zū le fo lé o nùpue na lònbee wi. Fo wee lá ho dínló ho lahó na fo yí te yi, à lá ho dínló hen na fo yí dù yi. ²⁵ Á í zána, á í vaá lú ù sánú kùráa ho tá yi. Àwa, fé ù sánú.» ²⁶ Á ba jùhúso bía non wo yi: «Ton-sá kohó yén! Fo lé o pa-dí. Bìo fo zū à í wee wé lá ho dínló ho lahó na á í yí dù yi, ²⁷ á fo so lá yí ko ù vaa bàrà í wári ho banki yi le? Se bìo á í buara, á í lá vaá fé lé là le bàn cúnú. ²⁸ Àwa, mi fé ho sánú kùráa khímàni mu o cón, à na yia há kùráa khíá-píru wí cón yi.»

²⁹ «Yia bìo wi á ba à na mu búí bànso yi yòò bè, o ò yí á à puuní. Ká yia bìo mía, á hàri mu bè-za na wí o cón, á ba pa à fé. ³⁰ Ká a ton-sá na dà-jíani mía á mí lá léé lèe día ho khúuhú, le tífí-cūaa yi, hen na le minka yi véé là lé wée wi yi.»

O Nùpue Za khíi buée cítí ba nùpua

³¹ «Ká a *Nùpue Za khíi bíní bò là mí wáayi tonkarowà búenbúen buara le mí cùkú beeni, ó o buée kéní mí bá-zamu kanmúini wán á à fínáa le cítí. ³² Á há siíwà nùpua búenbúen á à kúee mín wán o yahó, ó o wáa à sanká ba nùpua mín yi, làa bìo ó o pí-pa wee wé sénnáa ba pia lén ba via yi bìo sí. ³³ Á ba pia ó ò kúee là mí nín-tiáni, ká ba via ó ò kúee là mí nín-káahó. ³⁴ Bún món ó o bée á à bío á à na bía wi là á nín-tiáni yi: «Minén na á wán Maá dúbuwa yi, mi buen buée fé le béeni kía na wíokaa mi bìo yi hàri ho dímíjá lénló pāahú. ³⁵ Mu bon. Le híni hía dà mi á mi non ho dínló mi. Á le ju-hānī dà mi á mi non mu jummu mi. Á bìo

á ì lé o nì-hāni á mi tà á ì huera mi wán. ³⁶ Á bio á ì fù wee vará ì bírí á mi nòn le dà-zínii miì. Ì lò fù yí here á mi buan mi sese. Ì fù wi ho kàsó yí, á mi buée búeékíó mi.» ³⁷ Á bìa térénna á à bio bìo kà: «Núhúso, lé wen wa mòn fo yi à le hīni dà fo á wa nòn ho dínló foñ, tàá lè ju-hāni dà fo á wa nòn mu jumu foñ á ù jun. ³⁸ Lé ho pàahú yén á wa mòn à ù lé o nì-hāni á wa tà á ù huera wa wán. Tàá lé wen á wa mòn fo à ù wee vará ù bírí á wa nòn le dà-zínii foñ. ³⁹ Lé ho pòn-yén á ù lò yí here, tàá á ù zon ho kàsó yí á wa vaá búeékíó fo.» ⁴⁰ Ó o bée á à bio ò na ba yi. Le ì mi ho tuiá na mia: Mi wé sansan wó mu nòn wàn zàwa nì-kéní búí na cínú yí, se mu lé ìnén á mi wó mu nòn yi.

⁴¹ «Bún mōn ó o bée á à bio ò na bìa wi là a nín-káahó yi: «Minén na le Dónbeenì dánkánia, mi khèn làa mi. Mi lén vaa zo ho dōhú na máa hí máa mi yi, hía lò á pan o *Satāni lè mí tonkarowà. ⁴² Mu bon, le hīni fù dà mi, á mi yí nòn ho dínló miì. Le ju-hāni fù dà mi, á mi yí nòn mu jumu miì. ⁴³ Ì fù lé o nì-hāni á mi yí tà á ì huera mi wán. Ì fù wee vará ì bírí, á mi yí nòn le dà-zínii miì. Ì lò fù yí here, á fù wi ho kàsó yí, á mi yí búeékíó mi.» ⁴⁴ Á ba wáa à bio bìo kà: «Núhúso, lé wen wa mòn fo yi à le hīni lè le ju-hāni dà fo, à ù lé o nì-hāni, à ù wee vará ù bírí, à ù lò yí here, à ù wi ho kàsó yí, á warén yí séeníá fo?» ⁴⁵ Ó o bée á à bio ò na ba yi: «Le ì mi ho tuiá na mia: Mi wé sansan yí wó mu yí nòn bìa wíníwíní kà nì-kéní búí yí, se mu lé ìnén á mi yí wó mu yí nòn yi.» ⁴⁶ Bán núpua so á à va le lònbee na máa vé lahó yi. Ká bìa térénna bán á à va le mukāni binbiri na máa vé lahó yi.»

26

Ba zúífúwa júnása wee lè o Yeesu wán
(Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2; Zān 11.45-53)

¹ Bio ó o Yeesu bía hñn bioní so vó, ó o bía nòn mí nì-kenínia yi: ² «Mi zū le hen làa wizooni bìo jun ká ho *Paaki sánú á à dí. Ó o *Núpue Za ba à dé á à na ba à búe ho *kùrúwá wán.» ³ Á ba yankarowà júnása lè ba *zúífúwa nì-kía wáa kúaa mín wán ba yankarowà júnúso beeni na ba le Kayiifu lún yi. ⁴ Ba wānía tò le mí ì wii o Yeesu ká mu yí zū, á à búe. ⁵ Ba wee bío: «Wa yí ko

wa wii wo ho sánú pàahú. Ká wa wó mu, á ba zàamáa á à kánká mu bio yi.»

O háa búí kúaa ho jiló o Yeesu júnú wán

(Maaki 14.3-9; Zān 12.1-8)

⁶ Bìo ó o Yeesu wi ho Betanii lóhó yi o Simòn na hía lé o *bùeré nì zī á wee dí, ⁷ ó o háa búí buée zon ká a buan ho dūukó-za na sú lè ho jiló na sāmu sī á yàwá here. O háa mu vá buée bó a Yeesu yi, ò o kúaa ho jiló mu o júnú wán. ⁸ Bio ó o nì-kenínia mōn mu, á ba yiwa cà mu yi, á ba wee bío: «Bio ká yí nòn bè-yàarè le? ⁹ Ho jiló mu nòn lá dà à yéé ho yàwá na here yi á à sanká bān wárí á à na ba nì-khenia yi.» ¹⁰ Ó o Yeesu zūna bio ba wee bío, ó o bía nòn ba yi: «Mí wee zá là a háa mu le we? Bìo ó o wó làa mí á se. ¹¹ Ba nì-khenia bán làa mia á a keñ mín wán féé, éé ká ìnén wón máa keñ làa mia féé. ¹² Ho jiló mu ó o kúaa ì wán á fera wíokaarāa ì sánia ì nuuló bio yi. ¹³ Le ì mi ho tuiá na mia: Le Dónbeenì bín-tente wé buera lue lée lue yi, ho dímjíná búenbúen yi á ba à bio bìo ó o háa na ká wó, á ba à leéka a bio.»

O Zúdaa wi ò o dé o Yeesu na

(Maaki 14.10-11; Luki 22.3-6)

¹⁴ Lé mu ó o Yeesu nì-kenínia píru jun nì-kéní na ba le Zúdaa Isikariote wá van ba yankarowà júnása cōn, á vaá bía nòn ba yi: ¹⁵ «Hen ká ì dó a Yeesu nòn mia, á mi ì na webio mi?» Á ba mà le wén-hāni bóñ làa píru nòn wo yi. ¹⁶ Á lá bún jii wán ó o Zúdaa wáa wee cà bìo ò o wé wé è dérāa o Yeesu ba ní yi.

O Yeesu wee dí ho Paaki dínló lè mí nì-kenínia

(Maaki 14.12-16; Luki 22.7-13)

¹⁷ Ho *búurú na á ja-fini yí dó yi sánú díró bān nín-yání wizonle zoñ, ó o Yeesu nì-kenínia wá buée tūara a yi: «Lé wen á fo wi à wa wíoka ho *Paaki sánú dínló bio yi.» ¹⁸ Ó o Yeesu wáa bía nòn ba yi: «Mi lén zo ho lóhó yi, ká mi zoó fò mín làa núpue na, à mi bío na bānso yi: O Núhúso bía le mí pàahú dōn, á lé ùnén cōn á mí buée dí ho Paaki sánú yi lè mí nì-kenínia.» ¹⁹ Á ba nì-kenínia wó bio ó o Yeesu bía le ba wé, á wíokaa ho Paaki dínló bìo.

(Maaki 14.17-21; Luki 22.14; Zān 13.21-30)

²⁰ Bìo ho zìihú dǎn, ó o Yeesu lè mí nì-kenínia píru jun kará ho dínló júhú yi. ²¹ Bìo ba wee dí, ó o Yeesu bía non ba yi: «Le ì mi ho tuiá na mia: Minén nì-kéní lé yia á à dé mi ì na.» ²² Ó o nì-kenínia yilera lunkaa mu bìo yi làa sòobéé, á ba búakáa wee tùa wo yi lè mí nì-kéní kéní. À yia le: «Núhúso, mu lé mínén le?» À yia le: «Mu lé mínén le?» ²³ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Yia páanía zoó cà làa mi, wón lé yia á à dé mi ì na. ²⁴ O *Nùpue Za á à hí làa bìo le Dónbeenì bionì vūahú biaráa mu. Ká yia màhá níi ì bè mu á ho yéréké è zo júhú. Bānsò yáá lá yí ton, se mu sūaaní.» ²⁵ Ó o Zudaa na á à dé wo ò na á lá le bionì ò o tùara: «Nì-kàránlo, á lé ìnén le, tàá?» Ó o Yeesu bía non wo yi: «Ūnén lé yia bía mu.»

O Núhúso dínló
(Maaki 14.22-25; Luki 22.15-20; 1 Korente 11.23-25)

²⁶ Bìo ba wee dí, ó o Yeesu lá ho búurú, á dó le Dónbeenì bārākà, ò o cēēkaa ho non mí nì-kenínia yi ò o bía: «Mí fé là. Hón lé ì sánia.» ²⁷ Bún món ó o lá le juunú dèe na ho *divén wi yi, á dó le Dónbeenì bārākà ò o non ho ba yi ó o bía: «Mí búenbúen fé juuka. ²⁸ Dén lé ì cāni na wíokaa wee zéni le Dónbeenì páanii na le bò bìo, dén lé ì cāni na kúaará ba nùpua cērèe bè-kora sēndiaró bìo yi. ²⁹ Le ì bío mu na mia: À lá bìo kà jii wán, á ì máa bīnī máa ju ho divén mu, fúaa nōnzoñ na á ì khhí bīnī ì ju ho wàn Maá Dónbeenì béni yi.» ³⁰ Bún món, á ba sía ho sánú lení à ba wà yòora hā Oliiwewa vīnsià búee wán.

O Yeesu bía le o Piere á à pí mí bìo
(Maaki 14.26-31; Luki 22.33-44; Zān 13.37-38)

³¹ O Yeesu wáa bía non mí nì-kenínia yi: «Ho tīnñ-kéní na kà yi, ká mi búenbúen á à pí ì bìo. Mu bon. Mu túara le Dónbeenì bionì vūahú yi kà síi á ba wee kàrán:

«Ì ì búe o pi-pa,

á ho pi-boohú pia á à kénná à lén ñ va hā lùà búenbúen yi.»*

³² Èe ká ì vèeró món, á ì ì dí mí yahó vaá pa mia ho Kalílee kǎhú yi.»

* 26:31 Mi loñ Zakari vūahú 13.7.

³³ Ó o Piere lá le bionì á bía non wo yi: «Hàrí à bìa ká búenbúen pí ū bìo, á ìnén wón máa pí mu húúu.» ³⁴ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Le ì mi ho tuiá na foñ: Ho tīnñ-kéní na kà yi, ó o kò-béé máa wá, ká ūnén bía hā cúa-tīn le fo yí zū mi.» ³⁵ Ó o Piere bía: «Ì máa bío le ì yí zū fo húúu, hàrí ká ì ko á ì hí làa fo.» Á ba nì-kenínia na ká búenbúen bía mu bìo dà-kéní mu.

O Yeesu wee fio ho Zetesemanii yi
(Maaki 14.32-42; Luki 22.39-46)

³⁶ Ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wáa vaá dǎn le lùe búí na ba le Zetesemanii, ó o bía non ba yi: «Mí kēenī hen, ká ìnén wón á à lén ñ va vaá hen, á vaá fio.» ³⁷ Ò o fó a Piere là a Zebedee zàwa nùwā jun wàráa. Ó o yi wáa búakáa wee dè, á hácirí yáara. ³⁸ Ó o bía non ba yi: «Ì hácirí yáara dākhhíina. Ì ka lè ì máa fen. Mí kēenī hen làa mi à tīnī mí yio.» ³⁹ Bún món ó o wáa vā van cīnínú, á vaá líí búrá, ò o wee fio ká síi: «Ì Maá, ká mu lá dà à wé, à ū yí le le lònbee na kà à yí mi. Èe ká búee. Ì yi le ìnén síi bìo wé. Ūnén lé yia síi bìo wé.»

⁴⁰ Ò o bīnía buara mí nì-kenínia nùwā tīn mu cǎn, á buee yú ba à mu dāmu bó ba. Ó o bía non o Piere yi: «Èee minén, le lèèrè dà-kéní na mi fání mí yio yi á à fio làa mi lé bún mí yí dàña yí wó lon?» ⁴¹ Mí fání mí yio, à fio, bèra a na à mí yí zo mu bè-kora wéro yi. O nùpue síi wee wé vā mu bè-tente wéro yi, èe ká ho pànká na ó o ò wé làa bī lè hā mia.»

⁴² Ó o Yeesu bīnía wà mu cúa-jun níi, á vaá wee fio ká síi: «Ì Maá, hen ká le lònbee na ká yí dà máa dà ì wán ká le yí yú mi, à ūnén lé fo síi bìo pá wé.» ⁴³ Ò o tīn bīnía buara mí nì-kenínia cǎn, á buee yú ba à mu dāmu bó ba. Ba yí dàña yí fánía mí yio. ⁴⁴ Mu cúa-tīn níi, ó o bīnía wà, á tīn vaá fiora mu bìo dà-kéní mu.

⁴⁵ Bún món, ó o bīnía buara mí nì-kenínia cǎn, á buee bía non ba yi: «Mí dūma wee vūnka le? Mí loñ, ho pāhú dǎn. O *Nùpue Za á ba à dé ba bè-kora wérowà níi yi. ⁴⁶ Mí híní wa lén. Yia á à dé mi ì na buee dǎn.»

Ba wira a Yeesu
(Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53; Zān 18.2-11)

⁴⁷ Pāhú na ó o Yeesu wee bío yi, à bún ó o Zudaa buee dǎn. O lé ba nì-kenínia píru jun

nì-kéní. Ba zàamáa na bò làa wó á buan hã khà-túa lè hã búaa. Lé le *Dónbeenì yankarowà júnása lè ba *zúífúwa *nì-kíá lè bán tonkaa ba. ⁴⁸ O Zudaa, yia á à dé o Yeesu mu á à na, á zééníá bio ba zàamáa á à zúrnáa wo. O bía: «Í hía vaá tēéníá nùpue na yi lè le kònbii, se wón lé yia mi wee cà, à ba wáa wii wo.» ⁴⁹ Ò o dēéníá wà buéeé bó a Yeesu yi ò o bía nòn wo yi: «Nì-kàránlo, foó.» Ò o tēéníá wo yi lè le kònbii. ⁵⁰ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Wán bónlo, bio fo wà buéeé wé hen, à ù wáa wé.»

Á bia ká wà buéeé bó a yi, á wiira a. ⁵¹ Á bia wi là a Yeesu mu nì-kéní búii dò mí khà-tóní ò o hà le Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì ton-sá nín-tiání níkãahú kúio. ⁵² Ó o Yeesu wáa bía nòn wo yi: «Dé ù khà-tóní mí lóorè yi. Lé bio á bia wee khuii hã khà-túa búenbúen khíi hí làa hã. ⁵³ Fo yí zū ká í lá dà à ve í Maá le o buee séení mi le? Ó o lá à dēení í tonka mí wáayi tonkarowà hīn-táwá ká ba po kuio píru jūn le?† ⁵⁴ Èé ká mu wó kà, á bio túara le Dónbeenì bíoní vūahú yi á à wé kaka jūii í síráa? Mu bon, ho vūahú mu yi á mu bía le lé ká síí á mu ko mu wéráa.» ⁵⁵ Bún món ó o Yeesu bía nòn ba zàamáa yi: «Mí so lá ko mí bua khà-túa làa búaa buee wiiraa mí lòn nì-káanii le? Làa wizoóní búenbúen ká í lá wee wé kēní le *Dónbeenì zī-beení yi à kàrán ba nùpua á mi yí wiira mí. ⁵⁶ Èé ká bún búenbúen wó léé bēra a na, à le *Dónbeenì jī-cia fēerowà bio na ba bía le Dónbeenì bíoní vūahú yi à jūii síí.» Á ba nì-keníníá búenbúen wáa lùwa ba díá a.

Ba buan o Yeesu vannáa ho làndá tūiá fēerowà cón

(Maaki 14.53-65; Luki 22.54-55, 63-71; Zān 18.12-14, 19-23)

⁵⁷ Bía wiira a Yeesu á buan wo vannáa ba yankarowà jùhúso na ba le Kayiifu cón. Lé bín á ho *làndá bio zééníflowa lè ba *zúífúwa nì-kíá kúaa mín wán yi. ⁵⁸ O Piere khèra bò a Yeesu món fúaa o Kayiifu lún, á vaá zoó páanía kará lè ba parowà, á wee loñ bio mu hía wéráa. ⁵⁹ Ba yankarowà júnása, lè ho làndá tūiá fēerowà búenbúen wee cà bio ba à koonínáa o Yeesu yi á à bè yì lè síínínáa

o jùhú á à na ba à búe. ⁶⁰ Ká ba màhá yí yú bio búii, hàrì bio ba nùpua cèrèè pá wáa buara buéeé kooníá o yi mí cúee. Mu véení, á nùpua nùwā jūn búii ⁶¹ buara buéeé bía bio kà: «O nìi mu bía le mí dà à fio le Dónbeenì zī-beení á à bīnì lè so hã wizoóní bio tīn yi.»

⁶² Á ba yankarowà jùhúso líf hīnòn yòò ò ò o bía nòn o Yeesu yi: «Bio ba nùpua mu wee bio ù dání yi á fo le fo yí máa bío dēc búii yi le?» ⁶³ Ó o Yeesu cèkè ò o ò ò. Á ba yankarowà jùhúso wáa bía nòn wo yi: «Í wee fio fo, le Dónbeenì na wi fēee yèni yi, ká fo lé o *Krista, le Dónbeenì Za, ù bio mu na wen.» ⁶⁴ Ó o Yeesu bía nòn wo yi: «Lé fo bía mu. Le í mí ho tūiá na mia: Á lá bio ká wán, á mí lè mi a Nùpue Za ká a kará le Dónbeenì na dà mu bio búenbúen nín-tiání.‡ Mí mún khíi mí a ká a kará hã dùndúio wán wà à buen.»§

⁶⁵ Á ba yankarowà jùhúso wáa lēekaa mí dà-zīnii lé bio mu vá a yi dàkhīina, ò o bía: «Lé le Dónbeenì ó o là. Wa màkóo yáá wáa mía sēéràsa yi. Mí já bio ó o là lè le Dónbeenì. ⁶⁶ Áwa, á lé mu yén á mi wee leéka?» Á ba bía: «O wó khon, ó o ko ò o búe.» ⁶⁷ Á ba wee pūiní mí jīnsāni kúee o yahó wán, ká ba a vūaa wo lè mí nín-kuio. Ba búii wee fio o sáarà, ⁶⁸ ká ba a bío: «Ūnén Krista, wáa zéení yia vīna fo làa wen.»

O Piere pá a Yeesu bio

(Maaki 14.66-72; Luki 22.56-62; Zān 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Hón pàahú so yi, ò o Piere pá kará ho lún yi, á ba yankarowà jùhúso beenì ton-sá háa nì-kéní vá buéeé bó a yi, á bía nòn wo yi: «Ūnén mún já wí là a Kalilee nìi Yeesu.» ⁷⁰ Ká a Piere màhá pá mu ba nùpua búenbúen yio yi, ò o bía: «Bio fo wee bio ká á īnén yí zū.»

⁷¹ Ò o wà vaá ò ò ho lún zūajūii. Ó o ton-sá háa nì-kéní tīn mōn wo, á wón bía làa bia wi bín: «Yia ká là a Nazareete nìi Yeesu lá páanía wí.» ⁷² Ó o Piere tīn pá mu ò o bía: «O nìi na ká a īnén yí zū.»

⁷³ Mu dó mi yi cīnínú, á bia bín vá buéeé bó a Piere yi, à ba bía nòn wo yi: «Mu bon kēnkēn. Fo lé ba nì-kéní búii. Ū bíoní wee zéení mu.» ⁷⁴ Ó o Piere wíokaa báa lè mí

† 26:53 Ho wáayi tonkarowà hīn-táwá kuio píru jūn na bio bia ká á kuure dà-kéní wee yí hīn-táwá muaseé hēzīn síi. ‡ 26:64 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1 § 26:64 Mí loñ Daniyele vūahú 7.13

sòobée á bía: «O nìi na kà á ì yí zū hùúu.» Ho pòn-kéní mu yi, ó o kò-bée wá. ⁷⁵ Ó o Piere hácírí màhá bíníá guara bìo ó o Yeesu bía non wo yi wán: Sáni ò o kò-bée wá, bún ká ùnén pá le fo yí zū mí á dṣn hā cúa-tīn. Ó o Piere ló, á lée wá bùbùbù.

27

Ba buan o Yeesu vannáa o Pilaate cón
(Maaki 15.1; Luki 12.1; Zān 18.28)

¹ Le yìnbíi b̀̀irìi á le *Dónbeeni yankarowà júnása, lè ba *zúífùwa nì-kíá búenbúen páaníá wó le jii le mí ì na a Yeesu ba à búe. ² Á ba non le jii le ba ca a, à bua varáa o *Pilaate cón, yia ho *Oroomu bée bàrà ho Zudee kṣhú júhú wán.

O Zudaa húmú bio
(Bè-wénia 1.18-19)

³ Bio ó o Zudaa, yia dó a non á mṣn ò o Yeesu ba síníá júhú le mí ì búe, ó o zūna le mí wó khon, ó o yilera yáara, ó o buan le wén-hāani bóni láa píru á bíníá buée non le Dónbeeni yankarowà júnása lè ba nì-kíá yi, ⁴ ò o bía: «Ì b̀̀ntín wó khon lé bìo á ì non yia yí yáara d̀̀e le ba búe.» Ká bán màhá bía non wo yi: «Á bún ciran warén le? Ùnén lé yia làa bú.» ⁵ Ó o Zudaa miina le wári kúaará le *Dónbeeni zī-beeni yi, ò o ló lée wá, á vaá lù ho hùlò zon. ⁶ Á le Dónbeeni yankarowà júnása khuiira le wári, à ba bía: «Wa làndá yi, á dén wári so síi yí ko le kúee le Dónbeeni zī-beeni wári wán, lé bìo á le lé le cāni wári.»

⁷ Á ba wānía tò, à ba yà ho mòhú búii na ba wee ve làa «Có-mí Mòhú» làa de, á wó lè ba nì-hānì ǹ̀unfí. ⁸ Lé bún te b̀̀jo ba wee veráa ho mòhú mu làa cāni mòhú hàrì lòn zuiá. ⁹ Á le *Dónbeeni jii-cúa f̀̀ero Zeremii bìo na ó o bía á jii súrāa: «Ba khuiira le wén-hāani bóni láa píru, dén na lé le wári na ó o *Isirayeele nipomu héhaa là a yāamu ¹⁰ á yà là a có-mí mòhú làa bìo ó o júhúso bíarāa mu non mi.»*

O Pilaate wee tùaka a Yeesu yi

(Maaki 15.2-5; Luki 23.2-5; Zān 18.29-38)

¹¹ Bìo ba buan o Yeesu vannáa o *Pilaate cón, á wón tùara a yi: «Lé ùnén lé ba *zúífùwa bée le?» Ó o Yeesu bía non wo yi: «Fo bía mu.» ¹² Bún mṣn, á bìo ba yankarowà

júnása lè ba nì-kíá wee kooní a yi, ó o yí bía d̀̀e. ¹³ Ó o Pilaate wáa bía non wo yi: «Bìo ba wee bío ù jii búenbúen á fo yí máa jí le?» ¹⁴ Ó o Yeesu yí bía d̀̀e mu búii dānì yi. Á mu wó a Pilaate coon dākhiína.

Ba síníá o Yeesu júhú le mí ì búe

(Maaki 15.6-15; Luki 23.13-25; Zān 18.39-40; 19.4-16)

¹⁵ Ho *Paaki sánú lée Paaki sánú díró yi, à yia ho *Oroomu bée bàrà ho Zudee kṣhú júhú wán à lén o kàsó nìi búii díá, yia ba zàamāa le o díá. ¹⁶ Mu ù wé à kàsó nìi búii wi bín á yèni ló. «Ba wee ve o làa [Yeesu] Barabaasi. ¹⁷ Ó o Pilaate wáa tùara ba zàamāa na kúaa mín wán yi: «Lé o yén á mi wi à ì lén díá? Lé o [Yeesu] Barabaasi lée tàà lé o Yeesu na ba le *Krista?» ¹⁸ Ó Pilaate zū kēnkēn le ba dó a Yeesu non mí yi lé bìo le yandee wi ba yi o bio yi.

¹⁹ Pàahú na ó o Pilaate wé cítií f̀̀iníi lahó yi, á bàn háa le ba buée bío bìo kà na a yi: «Yí dé ù jii o nìi mu bio búii yi. Lé o yí wó yí khon. Ho t́nàahú, á ì b̀̀ntín lò bon hā k̀̀nkórá yi o bio yi.»

²⁰ Á le *Dónbeeni yankarowà júnása lè ba *zúífùwa nì-kíá á bía bó ba zàamāa júhú, le ba fio o Barabaasi lén díaró ká ba búe o Yeesu. ²¹ Ó o Pilaate lá le bíonì ò o tùara ba yi: «Ba nùwā jun na kà tíahú, á lé o yén á mi le ì díá?» Á ba bía non wo yi: «Día a Barabaasi.» ²² Ó o Pilaate tùara ba yi: «Ká a Yeesu na ba le Krista á mi le ì wé kakarāa?» Á ba búenbúen bía: «Búee wo ho *kùrùwá wán ò o hí.» ²³ Á wón tùara ba yi: «Lée webio ó o wó khon yi?» Á ba wíokaa wee bío p̀̀np̀̀n: «Búee wo ho kùrùwá wán ò o hí.»

²⁴ Bìo ó o Pilaate mṣn ò o yí dà bìo búii máa wé, à ba nùpua hoorá wíokaa wee dé wán, ó o lá mu jumú ò o seera mí níni ba zàamāa yahó ò o bía: «Ì níi ló a nìi na kà búero bìo yi.» ²⁵ Á ba zàamāa búenbúen bía: «Le o húmú b̀̀jo sánsá warén lè wa zàwa.» ²⁶ Ó o Pilaate wáa léra a Barabaasi díá, ò o le ba ha a Yeesu lè hā làbāani. Ó o non wo le ba búee ho kùrùwá wán.

Ba dásíwá wee zùarika a Yeesu yi

(Maaki 15.16-20; Luki 23.11; Zān 19.2-3)

* 27:10 Mi loñ Zakari vūahú 11.12-13; Zeremii vūahú 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15

²⁷ O Pilaate dásíwá buan o Yeesu zonnáa le zĩ-beeni lún yi, á ba von mí ninzáwa na ká búenbúen á ba buée kíniá wo yi. ²⁸⁻²⁹ Bìo ba le mí ì zùañka a yi, á ba tera a sì-zíniá, á ba zĩniá wo lè ho kánbun muhú†. Ba tá ho jùhú kírí lè hā kíkara á yòò bò a jùhú wán á wó là a bá-zàmú khònlúee, á ba dó le káani o nín-tiáni, á wee lii fàrá mí nònkójúná wán o yahó, ká ba a bío: «Zúifùwa bée, foó!» ³⁰ Ba wee pùini mí jinsáni kúee o wán, á wee fé le káani vín là a jùhú. ³¹ Bìo ba zùañkaa wo yi vó, á ba tera ho kánbun muhú, á ba biníá zĩniá wo là a kùrú sà, á buan wo wà vaá búee ho kùrúwá wán.

O Yeesu ba búaa ho kùrúwá wán
(Maaki 15.21-32; Luki 23.26-43; Zān 19.17-22)

³² Bìo ba zoó wee lé ho lóhó yi, á ba fò mín làa ni búii na ba le Simōn. O wee lé ho Sireena lóhó yi. Á ba dásíwá kíkàa wo yi le o fé o Yeesu kùrúwá pì. ³³ Bìo ba vaá dōn ho lahó na ba wee ve làa Kolokota, búii kúará le «jún-bòkuee lahó,» ³⁴ á ba nōn ho *divēn na ba lunkaa lè mu bìo búii na hēe o Yeesu yi le o ju. Ká a dindío mu, ó o pá le mí máa ju mu.

³⁵ Bìo ba búaa wo ho kùrúwá wán vó, á ba wó le jún-sini bìo á sankaaráa o sì-zíniá, ³⁶ á ba kará bín pan wo yi. ³⁷ Ba túara bìo nōn ba siinánáa o jùhú ho penpenen wán á yòò búaa o jùhú yi: YIA KÀ LÉ O YEESU, BA ZÚIFÚWA BÉE. ³⁸ Nì-wanna nùwā jun ba mún búaa hā kùrúwáwá wán là a Yeesu. O nì-kéní wi là a nín-tiáni, ó o nì-kéní wi là a nín-káahó.

³⁹ Ba nùpua na wee khíi làa bín wee kíbón mí júná ká ba à là a, ⁴⁰ ká ba a bío na a yi: «Ūnén na lá wi à ū fio le *Dónbeeni zĩ-beeni à bini so le ãn dà-veere hā wizooní bio tĩn yi, wáa fení ütēn. Ká fo lé le Dónbeeni Za, á ū lé ho *kùrúwá wán lii.» ⁴¹ Hārí le Dónbeeni yankarowā, lè ho lándá bìo zéénfílowa, lè ba nì-kía wee yáa mí jini yi na a yi ká ba a bío: ⁴² «O feníá ba búii, ò orén màhá yí dà máa fení mítēn. O yí le mí lé o Isirayeele nípomu bée le? Ó o wáa lé ho kùrúwá wán lii, á wa à dé wa sīa wo yi. ⁴³ O dó mí sīi le Dónbeeni yi, á bíá le mí lé le Dónbeeni Za. Àwa, ká le Dónbeeni mu wa a,

à le wáa fení a.» ⁴⁴ Ba nì-wanna na ba búaa hā kùrúwáwá wán o nísáa mún wee là a làa búii sīi.

O Yeesu húrún
(Maaki 15.33-47; Luki 23.44-56; Zān 19.25-42)

⁴⁵ Le wii yòò fàráló pàahú, á ho kōhú búenbúen dindin wó le tibirí, á míana fúuu fúaa le wi-háarè. ⁴⁶ Le wi-háarè mu pàahú, ó o Yeesu bíá biò kà pōnpōn: «Elii, Elii, lama sabatani?» (Bún kúará le «wán Dónbeeni, wán Dónbeeni, fo pá mí díá le we?») ⁴⁷ Á bíá wi bín nùwā yen búii jíá mu, á ba bíá: O wee ve o *Elii. ⁴⁸ Á ba nì-kéní lùwa vaá lá le dēe búii na wee kúini mu jumu bua, á buée zíira mu bē-jia yi, á can le búaaahiire yi yòò dá a Yeesu yi le o ju. ⁴⁹ Ba búii bán bēn wee bío: «Mí díá le wa loí le o Elii buée fení a le?»

⁵⁰ Ó o Yeesu wíokaa wāamaa pōnpōn, ò o húrún. ⁵¹ Hón pàahú so yi, á ho pōnsò-beeni na zoó céra le Dónbeeni zĩ-beeni yi á yòò lèera mí tíahú líí ló. Á ho tá dèkíó, á hā búaaarà benkaa. ⁵² Hā búráa jini hénkaa, á le Dónbeeni nùpua cèrèe búii na lá húrún á vèera. ⁵³ Ba ló hā búráa yi, ó o Yeesu vèeró mōn, á ba líí zon le Dónbeeni lóhó Zeruzaleemu yi. Á ba nùpua cèrèe mōn ba.

⁵⁴ Á ho Oroomu dásíwá jùhúso lè ba dásíwá na lá pan o Yeesu yi á mōn ho tá dèkéroo làa bio wó, á ba zāna dàkhíina, á ba wee bío: «O fēntín lá lé le le Dónbeeni Za binbirí.» ⁵⁵ Háawa cèrèe mún kera bín, á khèra ãn wee loí. Ba lé bíá bò a Yeesu yi hārí ho Kalilee yi, á wee sá na a yi. ⁵⁶ Ba háawa mu tíahú ó o Makadala Mari, là a Zaaki là a Zozeefu òan nu Mari, là a Zebedee nùwā ãn nu á wi yi.

⁵⁷ Bìo ho zihú dōn, á ho Arimatee lóhó nìi búii na lé o nàfòro ãnso á wà buara. O yēni ba le Zozeefu. O mún lá lé o Yeesu nì-kéníniá nì-kéní búii. ⁵⁸ Wón lé yia wà vaá fióra a Yeesu nì-hínmu o *Pilaate cōn. Ó o Pilaate le ba díá le o lá. ⁵⁹ Ó o Zozeefu lá hā, á bá lè ho pōnsò-finle, ⁶⁰ á dó mí kùrú búure yi na ó o có ho búaaahó yi. Ó o ãiniá le hue-beeni á pon le jii, ò o wà. ⁶¹ Mu wee wé ò o Makadala Mari lè mí yèn-bua Mari na so á kará sánsáa le búure.

† 27:28-29 Mí loí Maaki vūahú 15.17 ‡ 27:46 Mí loí Lení vūahú (Psaumes) 22.2

Ba dásíwá pan o Yeesu búure yi

⁶² Mu tá na lée t̄ɔn, ho *Sabaá zòn, á ɓa yankarowà júnása, lè ɓa *Farizíewa páanía van o Pilaate c̄ɔn, ⁶³ á vaá bía n̄on wo yi: «Cùkúso Pilaate, o sabín-fūaalo mu bióni búí á wa hácírí buara wán. Bìo ó o yìo lá wi lua, ó o bía le mí húmú wizooní t̄in zòn ká mí ì vèe. ⁶⁴ Cén na le jii le ɓa pa le búure yi fúaa mu wizooní t̄in níi, bèra a na ò o nì-kenínia yí buee lén o s̄anía ká ɓa bío na ɓa z̄aamáa yi le o vèera. Á dé n sabé r̄e so á à poñ dìo ho yahó.» ⁶⁵ Ó o Pilaate bía n̄on ɓa yi: «Ba dásíwá na a pa le búure yi wi hen, nín-bia. Mi fé ɓa à mi lén vaa pa le yi làa bio mi dà à wé làa b̄u.» ⁶⁶ Á ɓa wáa wà vaá léra le búure mu paró bio yìo. Le hue-beeni na pon le búure jii á ɓa wiokaa pon k̄iink̄iin, á bàrà ɓa dásíwá le ɓa pa le yi.

28

O Yeesu vèera

(Maaki 16.1-10; Luki 24.1-12; Z̄an 20.1-10)

¹ Ho dimaasi zòn tá-t̄ia yi, ká ho *Sabaá k̄hiína, ó o Makadala Mari lè mí yèn-ɓua Mari na so á wà van le búure wán. ² Yìo ɓueé t̄i, à ho tá dèkíò le mí p̄nká, ó o Núhúso Dónbeeni wáayi tonkaro búii yòò ló líi b̄iínia le huee k̄híi bàrà á yòò kará wán. ³ O wee juiíka lè ho viohó juiíkaró bìo síi, á s̄i-z̄ínia ka p̄iiaap̄iiaap̄iia. ⁴ Ba parowà z̄ána fúaa ɓa wee z̄a, á ka lè ɓa húrun.

⁵ Á ho wáayi tonkaro lá le bióni, ò o bía n̄on ɓa háawa yi: «Minén háawa mu, mi yí z̄ón. Ì z̄u le mi wee cà a Yeesu, yia ɓa búaa ho *kùrùwá wán. ⁶ O mía hen, o vèera làa bio ó o hía bíaràa mu. Mi buen buee loñ ho lahó na ó o lá d̄uma yi. ⁷ Mi bánbá vaa bío na a nì-kenínia yi le o vèera. Á bio kà wán, ó o dú ɓa yahó van ho Kalilee k̄ɔhú, lé b̄in ɓa vaá mi a yi. B̄in lé bìo á ì lá wi à ì bío na mia.»

⁸ Á ɓa d̄eenia b̄iínia f̄uaf̄ua ká ɓa z̄ónkaa, á ɓa sía mún pá wan làa s̄oòb̄eé, á l̄uwa vaá bía mu là a Yeesu nì-kenínia. ⁹ Yìo ɓueé t̄i, ò o Yeesu wee sí ɓa yahó, á bía làa ba: «Mi foó.» Á ɓa vá ɓueé bó a yi, á líf buan o zení yi à ɓa búaanía wo. ¹⁰ Ó o Yeesu wáa bía n̄on ɓa yi: «Mi yí z̄ón. Mi lén vaa bío na wàn z̄awa yi le ɓa lén va ho Kalilee k̄ɔhú, lé b̄in ɓa à mi mi yi.»

Ba dásíwá na lá pan o Yeesu búure yi jii-cúa

¹¹ Bìo ɓa háawa wi ho w̄ɔhú wán wà, á ɓa dásíwá n̄uwá yen búii na lá pan le búure yi f̄èn wà lion ho lóhó yi, á líf bía bìo wó búenb̄uén n̄on ɓa yankarowà júnása yi. ¹² Le *Dónbeeni yankarowà júnása kúaa mín wán lè ɓa *nì-kía á w̄aanía tò, à ɓa n̄on le wá r̄i na boo ɓa dásíwá yi, ¹³ à ɓa bía n̄on ɓa yi: «Mi bío le o nì-kenínia ɓueé juaana a ho tá t̄iahú ká mi d̄uma. ¹⁴ Hà r̄i ká a *Pilaate wó wó j̄á mu, á wa à z̄uñ bìo wa à bío á à búeráa o j̄uhú, á mi j̄uná á à lé.» ¹⁵ Á ɓa parowà f̄o le wá r̄i, à ɓa wó làa bìo ɓa bíaràa mu n̄on ɓa yi. Á mu bènb̄éra f̄o h̄a l̄ua búenb̄uén ɓa *z̄uíf̄uwa c̄ɔn á ɓueé bó ho zuia yi.

O Yeesu z̄eenia m̄iten lè mí nì-kenínia

(Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49; Z̄an 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)

¹⁶ Ba nì-kenínia pí r̄u d̄on wà van ho Kalilee k̄ɔhú, le búe-za na ó o Yeesu z̄eenia làa ba wán. ¹⁷ Bìo ɓa m̄on wo, á ɓa búaanía wo, ká ɓa búii wi ɓa t̄iahú pá titikaa. ¹⁸ Ó o Yeesu vá buara, ò o bía n̄on ɓa yi: «Mu bìo búenb̄uén wéró ho wáayi lè ho tá wán á le Dónbeeni n̄on p̄nká mìi. ¹⁹ Mi wáa lén va h̄a s̄iíwà n̄upua búenb̄uén c̄ɔn, à vaa wé ɓa lè ì nì-kenínia. Mi bátízé ɓa o Maá là a Za lè le Dónbeeni Há cí r̄i yèni yi. ²⁰ Mi k̄arán ɓa à ɓa wé bè bìo búenb̄uén na á ì henia n̄on mia yi. Mi z̄uñ mu, ì ì keñ làa mia h̄a wizooní búenb̄uén yi fúaa ho d̄m̄i j̄ná véró.»

Le Dónbeeni bín-tente vūahú na ó o Maaki tuara

Vūahú tuaró nūhú

O Maaki hía wee bè là a Piere là a Poole, á wee séení ba le Dónbeeni tonló yi (Bè-wénia 13.5; Koloosisa 4.10; Piere nín-yání 5.13). O Maaki vūahú wee zéení le o Yeesu lé le Dónbeeni Za na yú ho pànká mu bio búenbúen wán (Maaki 1.1; 15.39).

Bio ó o Zān na hía wee bátízé ba nùpua á buara buée wiokaarāa ho wōhú ká là a Yeesu, lé bún ó o Maaki nín-yání tuara mí vūahú yi. O mún zéenia bio ó o Yeesu buara buée bátízéarāa o Zān cón làa bio ó o Satāni khārāa wo loína bio (Maaki 1.1-13).

Bio ó o Yeesu von lè mí nì-kenínia, làa bio ó o wó, bún búenbúen ó o Maaki tuara mí vūahú yi (Maaki 1.14-10.52).

O Yeesu fèra bía bio va á wé o yi ho Zeruzalēmu yi á non mí nì-kenínia yi. Ká ba màhá yí zūfina a bioní mu kúará (Maaki 8.31; 9.30-32; 10.32-34).

Pàahú na ó o Yeesu wee zo ho Zeruzalēmu yi, á ba zāamāa dó ho cùkú beeni wo yi. Ká ba *zúifūwa ya-díwá bán pá a bio (Maaki 11-13). O Maaki vūahú véení, ó o zéenia o Yeesu húmú là a vèeró bio (Maaki 14-16).

Le Dónbeeni tonkaa o Zān Batiisi

(Matiye 3.1-12; Luki 3.1-9, 15-17; Zān 1.19-28)

¹ Dìo ká lé le bín-tente, dìo wee zéení le Dónbeeni Za Yeesu *Krista bio nūhú búeenii ² làa bio le Dónbeeni bía mí jì-cúa fèero *Ezayii vūahú yi:

«Ì ì tonka ì tonkaro

o ò dí ù yahó á buée wíoka ù wōhú.*

³ Nii búii wee bío pǎnpǎn le dùure yi ká síi:

«Mí wíoka ho wōhú ká a Núhúso ò buen.

Mí muin ho wōhú na o ò bè.†»

⁴ Á lé bún mu bèn wórāa. O nii búii na ba le Zān hía wi le dùure yi, á bio ká lé bio ó o wee bue: «Mí buen à ì bátízé mia, lé bún á à zéení le mi khú mu bè-kora wéró yi, á bò le

Dónbeeni yi, á le è sén mi bè-kora á à día.»

⁵ Ho Zudee kōhú nùpua lè ho Zeruzalēmu lóhósa búenbúen wee lé buen o cón. Ba wee zéení mí bè-kora ba nùpua yahó, ò o Zān bátízé ba ho Zurudēn muhú yi. ⁶ O Zān dà-zínii tá là a cón-júmúkù varà, á ku-cēēnii wó lè ho sāhú. O bè-dínii lé ba hawà lè hā sò-kia sōró. ⁷ Bio ká lé bio ó o hía wee bue na ba zāamāa yi: «Nùpue búii wi ì món wà a buen, wón po mi. Ì yàá yí ko là a nakāa tenló hūú. ⁸ Inén bátízéra mia lè mu jumu yi, ká arén wón khíi bátízé mia lè le Dónbeeni Hácírí.»

O Yeesu bátéemù là a kúará lénló bio

(Matiye 3.13-17; 4.1-11; Luki 3.21-22; 4.1-13)

⁹ O Yeesu wáa ló ho Kalilee kōhú lóhó na ba le Nazareete yi á van o Zān cón, á wón bátízéra a ho Zurudēn muhú yi. ¹⁰ O Yeesu zoo léenii mu jumu yi, ó o mōn ho wáayi à ho jii héra lè mí pànká, á le Dónbeeni Hácírí lion lòn háponi o wán. ¹¹ Á mu tāmua búii sá já ho wáayi, á bía: «Fo lé Ì Za na á Ì bò Ì taká wán, ù bio sí mi.»

¹² Bún món á le Dónbeeni Hácírí dēenia jàana a vannāa le dùure yi. ¹³ O wó hā wizooní búará-jun bún. Lé hón pàahú so búenbúen ó o Satāni khā a yi loína. O kera ba nānuwà tīahú bún á bio ó o màkoo wi yi, á ho wáayi tonkarowà wee wé na a yi.

O Yeesu von ba ce-pawà nūwā náa

(Matiye 4.12-22; Luki 4.14-15; 5.1-11)

¹⁴ O Zān déró ho kàsó yi món, ó o Yeesu wà van ho Kalilee kōhú á vaá wee bue le Dónbeeni bín-tente na ba nùpua yi. ¹⁵ O wee bío na ba yi: «Ho pàahú jii tun, le *Dónbeeni béeni buée bó. Mi khí mu bè-kora wéró yi à bè le Dónbeeni yi, à mi tà le bín-tente bio.»

¹⁶ Bio ó o Yeesu hía bá ho Kalilee vū-beeni jii wà, ó o vaá mōn ba ce-pawà nūwā jun. Ba lé o Simōn lè mín za Àndere. Ba wee yénni mí zúán dé mu jumu yi. ¹⁷ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mí buée bè mi, á Ì wé á ba nùpua lè bía mi wé è yí á à bua à buennāa Ì cón làa bio mi wee parāa ba cewà bio síi.»

¹⁸ Á ba dēenia kúaarā mi zúánwà à ba bò là a Yeesu wà.

¹⁹ O Yeesu dá vá van mí yahó, ó o mōn o nii búii na ba le Zebedee zāwa, o Zaaki lè

* 1:2 Mi loñ Malasii vūahú 3.1 † 1:3 Mi loñ Ezayii vūahú 40.3

mín za Zān à ba wi mí woohú yi wee wíoka mí zùánwà. ²⁰ Ó o Yeesu dɛɛnía von ba, á ba ló díá mín maá Zebedee lè ba ton-sáwá ho woohú yi, à ba bò là a Yeesu wà.

*O nìi na ó o cíná wee beé lè
(Luki 4.31-37)*

²¹ O Yeesu lè mí nì-kenínia wà van ho *Kapɛɛnayuumu lóhó yi. Ba *zúífùwa vùrílò wizonle na ba le *Sabaa zòh ó o zòh ba kàránlò zī yi, á zoó wee kàrán ba. ²² Á bia já a bíoní wó coon làa sòobé. Lé bio ó o yí kàrána ba nùpua lè ho *lándá bio zéénílowa bio sí. Orén wó mu lè ho pànká na le Dónbeení non wo yi.

²³ Mu pàahú mí bæere yi, à bún ò o nìi búí na ó o cíná wi yi buée zon ba zúífùwa kàránlò zī yi, á bía pónpón: ²⁴ «Nazareete nìi Yeesu! Lée webio á ù wà buée cà wa cón hen? Fo buara wa yáaró bio yi lée? Ba le í yí zū fo le? Ünén lé yia lé le Dónbeení nùpue na le tonkaa.» ²⁵ Ó o Yeesu nàmakaa wo yi: «Wé tété. Lé o nìi mu yi lónbio.» ²⁶ Ó o cíná zékéra a nìi lè ho pànká, ò o ló a yi ká a wáamaa pónpón. ²⁷ Á ba nùpua wó coon dàkhíina, fúaa ba wee bío mín yi: «Éee! Bìo kà lée webio? Ho lée kàránlò finle na pànká wi. Hàrí ba cínáwa ó o nùpue mu wee na le jii yi, à ba wé bio ó o wi à ba wé.» ²⁸ Ó o Yeesu yèni dɛɛnía ló fúafúu ho Kalilee kǎhú búenbúen yi.

*O Yeesu weéra ba vánvárowà cèrèe
(Matiye 8.14-17; Luki 4.38-41)*

²⁹ Bún món ó o Yeesu ló ba *zúífùwa kàránlò zī á bò mín là a Zaaki là a Zān á téréna van o Simón là a Àndere bàn zī. ³⁰ Mu wó ò o Simón bàn hio háa wi le dāmu dɛɛ yi, lé bio le tɛɛni wee zéé wo. O Yeesu buée dɛɛní á ba bía a bìo làa wo. ³¹ Ó o Yeesu vaa váa dín o nùhú yi, ò o líí fú a níi yi hóonía làa wo, á le tɛɛni khíina ó o dɛɛnía hínon non ho dínlò ba yi. ³² Le wii zoró món, ho tá yuuní, † á ba nùpua buan mi vánvárowà làa bia ba cínáwa wi yi búenbúen buararaa o Yeesu cón. ³³ Ho lóhó nìpomu búenbúen ló buée kúaa mín wán le zī zūajii. ³⁴ O Yeesu weéra ba nùpua cèrèe na mu vāmú lè mi

† ^{1:32} Ho Sabaa nùhú wee wé búa ho yezúmá zòh zīhú à vaa vé ho tībírí zòh le wii zoró pàahú. Lé bún non á ba bíaraa hen le ba nùpua pan le wii líi zoró á wee buaraa mí vánvárowà buennaa o Yeesu cón, lé bio ba lá yí dà máa wé mu le wisoni yi ho Sabaa bio yi.

síwà lá wee beé lè, á mún non ba cínáwa cèrèe léra bia ba wi yi. O yí máa díá à ba cínáwa mu bío, lé bio ba zū a sí.

(Luki 4.42-44)

³⁵ Mu tá na lée tōn yinbíi búirri, ká ho tá ka yúúí, ó o Yeesu hínon le zī yi, á wà ló ho lóhó món le lùe búí na á nùpue mía yi, á lée wee fio le Dónbeení yí bín. ³⁶ Ó o Simón lè mi ninzàwa ló lée wee cà a. ³⁷ Bio ba vaa yú a, á ba bía non wo yi: «Loí, ba nùpua búenbúen wee cà fo.» ³⁸ Ká a Yeesu màhá bía non ba yi: «Mí wa lén va há lórá na bāmakaa yi. Í mún ko à í vaa bue le bín-tente bín, lé bio á bún lé í buenlò nùhú.» ³⁹ Ò o wáa hínon tò ho Kalilee kǎhú búenbúen yi wà, á wee bue le Dónbeení bíoní na ba nùpua yi ba *zúífùwa kàránlò zī yi, á mún wee já ba cínáwa lén bia ba wi yi.

*O Yeesu weéra a búeré búí
(Matiye 8.1-4; Luki 5.12-16)*

⁴⁰ *Búeré búí wà buara a Yeesu cón, á buée líí fàrá mí nonkójúná wán ò o wee yanka a kà síi: «Fo dà à weé mi ká fo tà.» ⁴¹ Ó o nìi màkárí buan o Yeesu yi dàkhíina. Ó o líí bò mi níi o wán ò o bía non wo yi: «Í tà mu, wáa wa.» ⁴² Ó o búeré sàahú dɛɛnía bínía se dín. ⁴³ Ó o Yeesu le o lén, ò o henía bio kà non wo yi: ⁴⁴ «Háyà. Bìo wó foñ á ù yí bio le nùpue jí. Ká ù màhá vaa zéení úten lè le *Dónbeení yankaro. À ù mún wé mu hámu bio na ó o *Moyiize bò le ba wé wé mu dání yi, à ba búenbúen zūú ká ù wan bio bon.» ⁴⁵ Ká bio ó o nìi mu wà ó o wee yényení bio wó a yi há làa búenbúen yi. Lé bún non ó o Yeesu yí máa tà zo lóhó à nùpue mi, ò o wee khèn kɛɛní ho donkiahú lùe búí na á nùpue mía yi. Á ba nùpua wee lé làa búenbúen yi à buen o cón.

2

O Yeesu weéra a mùamúá á mún séra a bè-kora díá

(Matiye 9.1-8; Luki 5.17-26)

¹ Wizooní bio yɛn bún món, ó o Yeesu bínía buara ho *Kapɛɛnayuumu. Á ba já a sã le o wi le zī yi. ² Á ba zāamāa buée fò mín

bùirí bùirí á lùe yí ká, hàrì ho zūanjii. Ó o Yeesu wee zéeni le Dónbeeni bíoni na ba yi. ³ Á ba nùpua nùwā yēn búí vaá ló wee buen. 'Ba nùwā náa ba tíahú buan o mùamúá. 'Ká ba màhá yí dà máa zoó bàrá a o Yeesu yahó ba nùpua booró bio yi. Á ba yòó kara ho lòho sànsáa hen na ó o Yeesu wi yi. Lé hón kǎhú so á ba dó a mùamúá yi lè há hūni á liiniá ká a dūma mí dāmu dēe wán. ⁵ Bìo ó o Yeesu mōn bio ba dórāa mí sia wo yi, ó o bía non o mùamúá mu yi: «Wān bōnlo, ū bè-kora séra díá.» ⁶ Á ho *lándá bio zéenslowa na wi bín wee bío mí yiwa. ⁷ «O nùpue mu wee bío ká síi le we? O wee mànì míten lè le Dónbeeni. Lée wée dà à sēn mu bè-kora á à díá ká mu yínōi lè Dónbeeni mí dōn.» ⁸ Ó o Yeesu dēeniá zūna ba yilera ó o bía non ba yi: «Lée webio non á há yilera na ká síi wiráa mia? ⁹ Lé mu yén biforó wayi? Lé à bío na a mùamúá yi le o bè-kora séra díá lée, táá lé à bío na a yi le o híni lá mí dāmu dēe ò o varáka? ¹⁰ Ká í màhá wí á mí zūn na lé o *Nùpue Za yú ho pánká ho tá wán à sēnnáa mu bè-kora díá.» Ò o wáa bía bio ká non o mùamúá yi: ¹¹ «Le í bío mu na foñ, lii híni, lá ū dāmu dēe á ū khífo.» ¹² Mí laho yi ó o nūi mu dēeniá hínon yòó ñin, á líf lá mí dāmu dēe ò o lée wá ká ba búenbúen ñin wee loñ. Á ba búenbúen wó coon mu bio yi. Á ba wee khōni le Dónbeeni ká síi: «Bìo ká bàn síi wa ñin yí mōn hūuu.»

O Yeesu buara ba bè-kora wérowà bio yi (Matiye 9.9-13; Luki 5.27-32)

¹³ O Yeesu yèrémáa van lè ho Kalilee vū-beeni jii. Á ba zàamáa wee buen ò o kàrán ba. ¹⁴ O wee khíí, ó o mōn o nūi búí na ba le Alifee za Levii ká a kará mí tonló lùe yi, á wee fé ho lànpo. Ó o Yeesu bía non wo yi: «Híni bè mi.» Ó o Levii líf hínon bò a yi.

¹⁵ O Levii von o Yeesu lè ho ñínló mí zii. Ho *lànpo féwá lè ba ni-kora cèrèe wi ho ñínló mu ñínfi là a Yeesu lè mí ni-kenínia. Mu bon. 'Ba nùpua cèrèe na hía wee bè làa wo lé bán nùpua so síi. ¹⁶ Ho *lándá bio zéenslowa na lé ba *Farizíewa kuure nùpua búí á mōn ò o Yeesu wee dí lè ba ni-kora lè ho lànpo féwá, á ba bía non o ni-kenínia yi: «Lée webio non ó o wee díráa làa bán nùpua so síi?» ¹⁷ Ó o Yeesu pá bio ba bía, ó o bía non ba yi: «Héyì! Minén! Nùpua na lò hereka

so wee wé cà tíni bànsò ñánì le? 'Bùeé. 'Ba vánvárowà lé bía wee wé cà a ñánì. Inén yi buara bía wee leéka le mí téréna bio yi dé. Bía zū le mí lè ba bè-kora wérowà lé bía á í buara bio yi.»

Mu bè-kía lè mu bè-fia wi mín júná yi (Matiye 9.14-17; Luki 5.33-39)

¹⁸ Wizonle búí ó o Zān Batiisi ni-kenínia lè ba *Farizíewa ni-kenínia lè mí jinií. Á ba nùpua búí wà buéé tūara a Yeesu yi: «Lée webio non ó o Zān Batiisi ni-kenínia lè ba Farizíewa ni-kenínia wee lí mí jinií à ünén ni-kenínia bēn yi máa wé mu?» ¹⁹ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mí wee leéka le bía ba von mu yaamu sánú díró yi á ba so dà a bío le ba lí mí jinií ká a há-fia bān báa làa ba wi mín wán le? Bún yi dà máa wé. ²⁰ Èe ká pāahú búí khíi dā, ó o há-fia bān báa ba à lén ba tíahú, bún ká ba màhá wé è lí mí jinií.

²¹ «Nùpue máa lá nín-ké-ñinle bio búí máa la làa báká kínle. Lé bio ká a wó mu, á le nín-ké-ñinle á à wíoka à lèe ho. ²² Làa bún síi, á nùpue máa kúee *divén fia sūmāni-kía yi. Lé bio ká a kúaa ho bín, ká ho hía wee za, á há à nàma. Á ho ñiyén lè há sūmāniwa á à páani í yáa. Ho ñiyén fia ko ho kúee há sūmāni-fia yi.»

O Yeesu wee zéeni ho Sabaa bio ya-binbiri (Matiye 12.1-8; Luki 6.1-5)

²³ Ho *Sabaa búí zoñ ká a Yeesu wee káa há mana búí yi, ó o ni-kenínia wee khé ho ñínló ho wōhú nisāni à là. ²⁴ Á ba *Farizíewa wee bío là a Yeesu. «Loñ, lée webio non á ū ni-kenínia wee sárāa ho Sabaa zoñ ká wa lándá non hò mu?» ²⁵⁻²⁶ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Bìo ó o *Daviide yánkaa wó á mí ñin yí kárāna yí mōn le? Mu wó le *Dónbeeni yankarowà nūhúso beeni Abiataare pāahú. O Daviide lè mí ninnzáwa á le híni hía dá á ba yí yú bio ba à dí. Ó orén mí bæere zon le Dónbeeni zii yi á zoó lá le Dónbeeni hāmu búurú là, ò o mún buan ho búí lée non mí ninnzáwa yi, ká le Dónbeeni yankarowà mí dōn lé bía non lá ko ba wé lá ho làa bio ho lándá bòráa mu.» ²⁷ Ó o Yeesu pá bínfa bía non ba yi: «Ho Sabaa bàrá ò o nùpue bio wé se, ká nùpue yí léra Sabaa bio yi. ²⁸ Lé bún non ó o Nùpue Za á ho Sabaa bio mún wi níi yi.»

* 2:25-26 Mi loñ Samuwēele nín-yání vūahú 21.1-7

3

O Yeesu weéra a nni na bàhó húrun
(Matiye 12.9-14; Luki 6.6-11)

¹ Bún món ó o Yeesu bñía van ba *zúí-fúwa kàránlò zīi yi. Mu zoñ à nni búí wi bñín á bàhó húrun. ² Á ba *Farizīewa na wi bñín bò mí yìo o Yeesu wán le mí ì loñ ká a weé o nni mu ho *Saba a zoñ, lé bìo ba wi ba zéení a Yeesu mu wékheró bio. ³ Ó o Yeesu bíá non o nni na bàhó húrun yi: «Lii híni buee léé òn ba nùpua búenbúen yahó le ba mi fo.» ⁴ Bún món ó o Yeesu tũara bia wi bñín yi: «Wa làndá yí á lé mu yén ó o nùpue ko ò o wé ho Sabaa zoñ? Léé bè-tente léé, tàá léé bè-kohó? Lé ho káni a nùpue léé, tàá lé ho díá ò o hí?» Á bia wi bñín yí bíá ðe. ⁵ Ó o Yeesu loóna ba búenbúen yi khíi fò le le sī-cīlè. O mún yi wee vá lé mi sòobéé bìo ba yiwa tunka bìo yi. Ó o wáa bíá non o nni yi: «Hóoní ū bàhó.» Ó o nni hóonía ho á ho ðeenía wan. ⁶ Á ba Farizīewa fó mín à ba ló á ðeenía léé kúaa mín wán là a *Heroode kuure nùpua, à ba wee loñ bio ba à wé á à búeráa o Yeesu.

Ba zāamāa wee lé buen o Yeesu cōn

⁷⁻⁸ O Yeesu le mí nì-kenínia wà van ho Kalilee vū-beeni nni á ba minka zāamāa bò a yi. Ba nùpua mu búí ló ho Kalilee kōhú yi. Ba búí ló ho Zudee kōhú lóhó na ba le Zeruzaleemu yi, le ho kōhú mu lórá búí yi mún. Ba búí ló ho Idumee kōhú yi, le ho Zurudēn muhú món. Ba búí ló hā ló-zàwa na bāmakaa ho Tiire le ho Sidōn lórá yi. Bán zāamā-kúii so hía wee buen o Yeesu cōn, lé bio ba já bio ó o wee wé búenbúen. ⁹ Ó o Yeesu wáa le mí nì-kenínia ħua ho woohú búí buennáa bèra a na ká ba zāamāa hía wee hénka a, ò o zo hon. ¹⁰ Mu bon. Bio ó o wee weé ba nùpua cèrèè ká síi, á bia mu wámú wee beé ló wee jáa mín o wán, bèra à na ò o yí ba túii yi. ¹¹ Ba nùpua na ba cínáwa wi yi ká ba sansan mōn o Yeesu, à ba lé lùiorá a tá, à wé wāamaka ká ba à bío: «Fo lé le Dónbeeni Za.» ¹² Ká a Yeesu màhá wee hení mu na ba yi le ba yí bá mí bio na nùpua yi.

O Yeesu hueekaa mí tonkarowá pírujúun
(Matiye 10.1-4; Luki 6.12-16)

* ^{3:17} Ba zúífúwa cōn, ó o nùpue na ka lòn vohó na wee nāmaka lé o nùpue na sīi khúaa.

† ^{3:18} Mí loñ Matiye vūahú 10.4 ‡ ^{3:22} Mí loñ Matiye vūahú 10.25

¹³ Bún món ó o Yeesu yòora le búee búí wán, ò o von ba nùpua búí á ba bueé yòora a cōn. ¹⁴ Ó o hueekaa ba pírujúun ba fíahú á có yèni làa tonkarowá. O hueekaa ba à ba keñ mín wán làa wo ò o wé tonka à ba bue le Dónbeeni bio. ¹⁵ O mún non ho pánká ba yi à ba wé ja le ba cínáwa lén bia ba wi yi.

¹⁶ Bia ó o hueekaa yènnáa lé híia kà:

O Simōn, yia ó o có yèni làa Piere.

¹⁷ O Zaaki le mí za Zān na lé o Zebedee za-wa. O Yeesu có ba yèni làa Buaneezeesi, bún kúará le «nùpua na ka lòn vohó na wee nāmaka.*»

¹⁸ O Ándere, o Filipu là a Baatelemii,

o Matiye là a Toma,

o Zaaki na lé o Alifee za,

o Tade, o Simōn na lé ba Zelootewa†
kuure nùpua nì-kení.

¹⁹ O Zudaa Isikariote na khíi dé o Yeesu mí zúkúsa níi yi.

O Yeesu ðànló yí ló Satāni cōn

(Matiye 12.22-32; Luki 11.14-23; 12.10)

²⁰ Bún món ó o Yeesu bñía bueé lion le zīi yi. Á ba minka zāamāa tñ bueé fò mín fúaa o Yeesu le mí nì-kenínia yáa yí yí pàahú máa díráa. ²¹ Bìo á bàn nùwā jáa mu, á ba ló wá bueé fé o, à ba wee bío le o júhú míá bñín.

²² Ho *làndá bìo zéénflowa na ló ho Zeruzaleemu yi guara bñín bán ðèn wee bío: «Mu le ba cínáwa júhúso na ba le *Belezebuule‡ lé yia wi o yi. Lé wón non ho pánká wo yi ó o dà wee janáa ba cínáwa lén bia ba wi yi.» ²³ Ó o Yeesu wáa von ba wee bíoráa le hā wàhio: «O *Satāni yí dà máa ja mí ninzàwa cínáwa. ²⁴ Ká kōhú ðà-kení nùpua hía wee fi mín yi, se hón kōhú so máa va yahó. ²⁵ Ká zī-júhú ðà-kení nùpua hía wee fi mín yi, á hón zī-júhú so máa va yahó. ²⁶ Ká a Satāni hía wee fi le mí ninzàwa cínáwa, ká a bëeni sankaa, ó o pánká máa va yahó ká ho ò yáa. ²⁷ Nii woon yí dà máa zo pánká ðanso zīi á máa zoó khuii o níi bio ká a yí can o pánká ðanso mu yí vó. Ká a màhá can wo vó, ó o zoó khuii o zīi bìo búenbúen á à lénnáa. ²⁸ Le ī mi ho túiá na mí: Ba nùpua bè-kora le ba bñín-kora na

ba à bío le Dónbeeni dání yi búenbúen á le Dónbeeni dà khíi sèn ò díá á à na ba yi.

²⁹Ká yia màhá khíi bíá le bín-kohó á l'éra le Dónbeeni Hácírí yi, wón bìo á le Dónbeeni máa sèn máa díá máa mi hùúu. Mu ù jì a jùhú yi f'èè.» ³⁰O Yeesu bíá kà síi non ba yi, lé bìo ba wee bío le o cíná wi o yi.

*O Yeesu bàn nùwā binbirí
(Matiye 12.46-50; Luki 8.19-21)*

³¹Bìo ó o Yeesu bàn nu lè bàn zàwa wáa buée dñ, á ba lée ðin ho khúuhú, à ba tonkaa o búí le wón zoo ve o. ³²Ba núpua na kará kínía o Yeesu yi boo, à búñ à yia ba tonkaa buée wee bío làa wo: «Loñ, mìn nu lè mìn zàwa [lè mìn hínni] wee cà fo, ba lée wi ho khúuhú.» ³³Ó o Yeesu bíá: «Lé o yén lé wàn nu? Á wàn zàwa lé ba yén?» ³⁴Ò o loína bia kará kínía wo yi khíi fò, ò o bíá: «Mi loñ! Wàn nu lè wàn zàwa wi hen. ³⁵Lé bio á yia wee wé le Dónbeeni síi bìo se wón lé wàn za, táá wàn hínló, táá wàn nu.»

4

*O ðiro wàhiire
(Matiye 13.1-9; Luki 8.4-8)*

¹O Yeesu tìn wíokaa wee kàrán ba núpua ho Kalilee vū-beeni jii. 'Ba minka zàamáa kínía wo yi, ó o wó san zon ho woohú á zoó kará. Ho woohú mu wi mu jumu yi, ká ba zàamáa bán lée wi le fónbóore yi mu jumu jii. ²O hía wee wà há wàhio à kàránnáa ba núpua làa bìo cèrèè. Bìo kà lé bìo ó o kàránnáa làa ba: ³«Mi tántá mi jikónna. Nii búí ló van mí mòhú yi, á wà vaá dé mí bè-dà. ⁴Bìo ó o wee dé mu, á mu búí lion ho wòhú nìsání, á ba jínzàwa sèekaa búñ vè. ⁵Mu búí lion ho búaa hó na le t́ńi wi wán ká le yí lì, á mu ðèèniá ló, lé bìo le t́ńi yí boo b́n. ⁶Bìo le wii já mu lè mí sòbée, á mu hon, lé bìo mu naní yí zon ho tá yi sese. ⁷Mu búí lion hen na há kíkara bia héra yi, á mu ló, á h́n kíkara so hínnon yòò pà mu, á mu yí yú bia hùúu. ⁸Mu búí búñ lion ho tá na se yi, á mu ló, á yòó dñ, á yú há bia bóni láa píru píru, búará-t́n t́n, khímàni khímàni.» ⁹Bún món ó o bíá non ba yi: «Yia wee jí bìo, à wón jí bìo bíá sese.»

*O Yeesu wàhio wàró jùhú
(Matiye 13.10-17; Luki 8.9-10)*

¹⁰Bìo ó o Yeesu páanía wi làa bìa yí máa tà lé o món là a nì-kenína píru jùn, á ba fiora a le o zéeni há wàhio mu kúará làa mí. ¹¹Ó o bíá non ba yi: «*Le Dónbeeni béeni bìo na kúará lá ðin yí zū á minén yú zūna. Ká ba nì-vio wee jí mu bìo búenbúen lòn wàhio.

¹²Lé búñ non
«á ba lé ba núpua na yìo wi
ká ba yí máa mi sese.
'Ba mún wee jí mu bìo,
ká ba yí máa zūñ mu bàn kúará binbirí.
Ká búñ míá se ba lá á à yèrè mà à buen le
Dónbeeni cón,
á dén lá à sèn ò díá á à na ba yi.»*

*O Yeesu zéeniá o ðiro wàhiire kúará
(Matiye 13.18-23; Luki 8.11-15)*

¹³Bún món ó o Yeesu bíá non ba yi: «Ká le wàhiire na kà bàn kúará á mí yí zū, á mí ì wé kaka á à zūnnáa há wàhio búenbúen na ká bàn kúaráwa? ¹⁴Le Dónbeeni bíoni ká lè mu bè-dà na ó o ðiro wee dé. ¹⁵'Ba núpua búí ká lè ho wòhú nìsání na le bíoni lion yi. Hen ká ba já le Dónbeeni bíoni, ò o Satáni ðèèni lén le ba yiwa. ¹⁶'Ba búí ká lè ho búaa hó na le t́ńi wi wán ká le yí lì. Hen ká ba já le Dónbeeni bíoni, à ba tà le yi, à zàamaka le bìo yi. ¹⁷Ká ba màhá yí máa tà à le bíoni mu wii ba sese à va yahó. Ká le lònbee, táá ho kúará lénlò yú ba le Dónbeeni bíoni bìo yi, à ba ðèèni pí le Dónbeeni bìo. ¹⁸'Ba búí ká lè ho tá na á há kíkara bia héra yi á mu bè-dà lion yi. 'Ba já le Dónbeeni bíoni, ¹⁹èè ká ho yiró bìo yilera, lè ho nàfóro símu na wee v́ini ba núpua, lè mu biowa síwà cèrèè na ba núpua sía wee vá yi, búñ wee wii ba, à hè le bíoni mu à le máa ðàni ðèè búí wé. ²⁰'Ba búí bèn ká lè ho tá na se bìo. 'Ba wee jí le Dónbeeni bíoni à tà le yi. Bán ka lòn ðínlò na yòó ton, á ho búí yú há bia bóni láa píru píru, búará-t́n t́n, khímàni khímàni.»

*Le f́ntání wàhiire
(Luki 8.16-18)*

²¹Bún món ó o Yeesu bíniá bíá non ba yi: «O búí so wee wé dé f́ntání à b́ni lá láahó búñ yi le? Táá òanso so wee wé dé le zoo bàrà kàtà tà le? 'Bùèé. 'Ba wé dé le bàrà hen na le ko le bàrà yi. ²²Mu bìo na sànkáa

* 4:12 Mi loñ Ezayii vūahú 6.9-10

búenbúen khíi mi. Á bìo sà yi búenbúen bìo khíi zúú. ²³Yia wee jí bìo, à ònso jí bìo bía sese.»

²⁴O Yeesu pá bíníá bía bìo kà non ba yi: «Mí wé jí bìo wee bío na mia sese. Le wíló dèe na mí wee mònzá lè mu bìo, lé dén òn sá á le Dónbeení á à mònzá lè mí bìo á à wíoka à bè mu búí wán á à na mia. ²⁵Lé bìo á yia bìo wí á le è bíní ì na mu búí wo yí á à bè mu wán. Ká yia dèe búí mía, á hàrí mu bè-za na ó o wee leéka le mu wí mí cón, á le pá à fé.»

Bìo mu bè-dínii wee wé wé dānāa bàn wāhiire

²⁶O Yeesu tín bíníá bía: «*Le Dónbeení bēeni bìo bonmín làa bìo kà: Nii búí dó mí bè-dà mí móhú yi. ²⁷O wee da à lée sín làa wizooní. Hón pāhú so ká hā bia wee hàa à yòo lé ká a yí zū bìo mu wee wéráa. ²⁸Ho tá mítēn wee wé à mu bìo na dó à lé, à wé mí mùuní, à te, à kúee mí yìo. ²⁹Ká ho dínílo hía bon, á láró dōn, ò o móhú ònso dēeni lá mí khónle ká a khè ho.»

Ho mútáàdè vīndēe bēere wāhiire
(Matiye 13.31-32; Luki 13.18-19)

³⁰Bún món ó o Yeesu tín pá bíníá bía: «Lé mu yén á wa dà à tēe lè le Dónbeení bēeni? Lé le wāhiire yén á wa à dīn wán á à zēenínáa le bēeni mu bìo? ³¹Mu bìo dà à tēe lè le vīndēe na ba le mútáàdè bàn bēere. Le ka cínú á po hā bia búenbúen na ho dīmíná yi. ³²Ká ba dù le à le lé, à dā poñ ho zen-buahó bè-vānii búenbúen, à lakara keí á tarò wé, à ba jínzàwa wé dàn tá mí lenna yi.»

(Matiye 13.34-35)

³³Lé ká sīi ó o Yeesu hía wee wārāa hā wāhio cērēe làa hā kà bàn sīi bìo, à zēenínáa le Dónbeení bioní na ba nupua yi. O hía wee kārán ba à héha làa bìo á bia wee jí a cón dà à zūrnáa hā kúará. ³⁴O hía máa wé býo lè ba zāamāa ká a yí máa wā wāhio. Ká pāhú na ó orén lè mí nì-kenínia wí mí dòn, ò o zēeni hā kúará na bán yi.

O Yeesu dīnía ho pinpiró
(Matiye 8.23-27; Luki 8.22-25)

* 5:1 Ho Zerasaa lé hā Lórá Bio Pírú kōhú ló-beeni. Le Dónbeení bioní vōnna búí yi á ho Kadarāa lè ho Zēekesa lórá lé hāa bìo bía. † 5:2 Ba zúifūwa búráa lè warén búráa yínóñ dà-kéní. Ba fū wee wé cé mí búráa hā ó-łeera yi kúia. Lé hōn búráa so sīi ó o khēero ló yi guararāa o Yeesu cón.

³⁵Mu nōnzoñ mí bēere zīihú, ó o Yeesu bía non mí nì-kenínia yi: «Mí wa khí lè ho vū-beeni món.» ³⁶Á ba wāa wā día ba zāamāa. Ho woohú na ó o Yeesu lá wí yi lé hía ó o nì-kenínia zon làa wo á ba wā. Hā wonna búí mún sàarāa yi làa ba. ³⁷Cúa-yen à ho pinpi-beeni hīnon wee và, á mu jumu wee yānbónka zo ho woohú. Lōnbìo à ho yòo wee sí lè mu jumu. ³⁸Mu wee wé ò o Yeesu líi dūma ho woohú fīkōhú sá mí júhú á mu dāmu bó. Ó o nì-kenínia sīnia wo á bía non wo yi: «Núhúso, wa à hí. Mu so lée bio na yí ciran fo lée?» ³⁹Ó o Yeesu sīna nāmaka ho pinpiró yi, ò o bía non ho vū-beeni jumu yi: «Wé tété.» Á ho pinpiró dēenía dīn. Á mu búenbúen wó tété. ⁴⁰Ó o Yeesu bía non mí nì-kenínia yi: «Lée webio non á mí zānanāa? Á lé minén pá dīn yí dó mí sīa miì lon?» ⁴¹Ká bìo ba zāna dākhiína, á ba wee bío mín yi: «Páa! O nupue mu lé o yén sīi ká? Hàrí ho pinpiró lè mu jumu ó o bíarāa, á mu pá bò a bioní yi.»

5

O Yeesu non ba cínāwa léra o nìi búii yi
(Matiye 8.28-34; Luki 8.26-39)

¹Bún món á ba wā khíi dōn ho Kalilee vū-beeni món ho Zerasaa* kōhú yi. ²Bìo ó o zoó ló ho woohú yi lée wee dīn, à bún ò o nìi búii ló ba nì-hía nūuní† à wee sí a yahó. O cíná búii wí o nìi mu yi á wee beé o ló. ³O wee cāa ba nì-hía nūuní. Nupue yí dà máa bīnī máa ca a làa dēe woon, hàrí lè hā zúakuaríwā. ⁴Pōnna cērēe ba can wo lè hā zúakuaríwā. Ká a màhá wee wé khòo hā zúakuaríwā, à háaka hā cīnání na wí o zení yi. Pànká ònso na dà a bìo wón mía. ⁵Fúuu lè hā wizooní, ká lé ba nì-hía nūuní lè hā búaa ó o wí yi, á wee wāamaka ká a húaa mítēn bóonfika yi lè hā huua.

⁶O nìi mu khēra mōn o Yeesu ó o lūwa guarā á buée líi búrá a tá † ò o wee bìo bìo ká pōnpōn: «Dónbeení na wí mu bìo búenbúen júhú wán Za Yeesu! Lée webio fo lon làa mi? Sábéré, ī wee yanka fo le Dónbeení yēni yi, yí yáa ī bìo.» ⁸O bía bún, lé bìo ó o Yeesu wee kíká a cíná na wí o yi le o lé. ⁹O o Yeesu

tùara a yi: «Û yèni ba le we?» Ó o bía: «Û yèni ba le Zàamáa, lé bio wa boo.»¹⁰ Ò o wee yanka a le o yí ja mí lén ho kǎhú mu yi.

¹¹ Mu wee wé à nǎnbùe-foohú búí wee dí le búee nisání. ¹² Á ba cínáwa mu yankaa o Yeesu kà: «Na ho wǎhú wen le wa vaa zo ba nǎnbùeení na kà yi.»¹³ Ó o Yeesu nǎn mu wǎhú ba yi. Á ba cínáwa mu ló a nǎi yi á vaá zon ba nǎnbùeení yi. Á ba búenbúen yòo lùwa le búe wán á kùenkaa líf zon ho vū-beení yi á húrun. Ba à yí lòn muaaseé jun síi.

¹⁴ Á bía lá wee pa ba lùwa vaá bía mu nǎn bía wi mí manawà yi, á bía mu nǎn bía wi ho lóhó yi. Á ba nùpua ló wà buée loń bio wó. ¹⁵ Bio ba buée dǎn hen na ó o Yeesu wi yi, á ba mǎn o nǎi na ba minka cínáwa lá wi yi, ò o wó mí nǎ-tente á zǎ mí sǎa kará, á ba zǎna. ¹⁶ Á bía mu wó yòo yi lá bio wó a nǎi na ba cínáwa lá wi yi làa bio wó ba nǎnbùeení yi á ferra nǎn bía ló buaraka yi. ¹⁷ Á ba wee yanka a Yeesu le o sáberé ò o lén día mí.

¹⁸ Pàahú na ó o Yeesu bínía wà yòo zo ho woohú yi, ó o nǎi na yú míten ba cínáwa níi yi yankaa wo le o día le mí bè làa wo. ¹⁹ Ó o Yeesu pá ò o bía nǎn wo yi: «Bíní va mǎn zǎi à vaa bío ù màkárí na ó o Nùhúso zǎnna, làa bio ó o wó nǎn foń búenbúen à na ba nùpua yi.»²⁰ Ó o nǎi mu bèn wáa wà á tò hǎ Lórá Bìo Pírú kǎhú yi ká a wee yényení bio búenbúen na ó o Yeesu wó nǎn wo yi. Á bía búenbúen na ja mu á mu wó coon dǎkhíina.

O Zayiruusi hínló là a háa búí wééró bio (Matiye 9.18-26; Luki 8.40-56)

²¹ Bún mǎn ó o Yeesu zon ho woohú, á yèrémáa khú ho vū-beení mǎn, hen na ó o ló yi buararáa. Á ba minka zàamáa buée kíniá wo yi ká a wi mu jumu jii. ²² Hón pàahú so yi à bún ba *zúífúwa kàránlò zǎi ya-dí búí na yèni ba le Zayiruusi buée dǎn. Bio ó o buée bó a Yeesu yí ó o líf búrá a tá, ²³ á wee bǎnbǎn a kà síi: «Û hínló máa fen, ï wee fio fo, sáberé à ù buee bè ù níi o wán ò o lò fá.»²⁴ Ó o Yeesu wáa bò làa wo á ba wà. Á ba minka nùpua bura bò a yi. ²⁵ Háa búí wi ba tíahú á wee mi mí seeró féee á dǎn hǎ lúlúio píru jun à ho máa fi.²⁶ Ó lò bon làa soobé le tǎni bǎnsowà níni yi, á níi bio

búenbúen wó. Ká a màhá pá yí yú míten. O vǎmú yáa wíokaa wee dé wán. ²⁷ O háa mu hía ná a Yeesu bio, lé bún nǎn ó o buée zon ba zàamáa yi, á jàana zoó bo a Yeesu yi, á túaa o dà-zínii yi là a mǎn. ²⁸ O lá wee bio bio kà mí yi: «Hen ká ï dàina túaa o dà-zínii yi, á ï wa.»²⁹ Bìo ó o bèn yú zoó túaa o dà-zínii yi, ó o seeró dèeniá dǎn, ó o zǎna mu mí sǎniá yi le mí wan. ³⁰ Mí lahó yi, ó o Yeesu zǎna le pánká búí ló mí yi, ó o yèrémáa dǎn ba zàamáa yi ò o tùara: «Lée wée túaa ï dà-zínii yi?»³¹ Ó o nǎi-keníniá bía nǎn wo yi: «Fo yí mǎn bio ba nùpua buraráa foń á wee jàa mín le? À ù pá wee tùu le lée wée túaa foń.»³² Ká a Yeesu wi ò o zǎn yia wó mu, ó o wee loń mí nisáa yi. ³³ Ó o háa zǎna, ó o wee zà, lé bio ó o zǎ bio wó a yi. Ó o wà buée líf búrá a Yeesu tá, ò o ferra bio mu wóráa búenbúen nǎn wo yi. ³⁴ Ó o Yeesu bía nǎn wo yi: «Wàn hínló, bio fo dó ù síi mi, lé bún wéera fo. Wáa lén, vaa yí héera. Fo wan mu vóráa.»

³⁵ Bìo ó o Yeesu wee bío kà síi à bún ba tonkarowà búí ló a Zayiruusi zǎi nǎn o mǎn á buée wee bío làa wo: «Û hínló wáa húrun. Fo tǎn pa à seé o nǎi-kàránlò le?»³⁶ Ká a Yeesu màhá yí lońna lè ba cǎn ò o bía nǎn o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ù síi mi.»³⁷ O Yeesu yí tà le nùpue léni mí ká mu yínó o Piere là a Zaaki lè mǎn za Zǎn. ³⁸ Bìo ó o vaá dǎn o Zayiruusi mu zǎi, ó o Yeesu mǎn bio le lùe kánkáa dǎnnáa. Ba nùpua wee wá pǎnpǎnpǎn. ³⁹ Ó o Yeesu yòo zon le zǎi yi ò o bía nǎn ba yi: «Lée webio te hǎn minka kánkáa so. Lée webio nǎn mi wee wáráa kà síi? O híngo-za mu yí húrun, o lée yia na dǎma.»⁴⁰ Á ba wee zǎnka a yi. Ó o wáa le ba búenbúen lé, ò o fó a híngo-za bǎn maá lè bǎn na lè mí nǎi-keníniá nùwá tǎn á zonnáa hen na ó o híngo-za wi yi. ⁴¹ Ò o líf fù a níi yi ò o bía: «Talita kumi.» (Bún kúará le «híngo-za, le ï bío mu na foń, lii híni»).⁴² Ó o híngo-za dèeniá líf hínon wee varáka. O teró lúlúio yú píru jun. Bio ba mǎn mu kà síi á ba wó coon dǎkhíina. ⁴³ Ká a Yeesu màhá heníá mu nǎn ba yi le ba yí bío mu le nùpue jí. Ò o bímíá bía le ba na mu bio wo yi le o dí.

‡ 5:25 Mí loń Levii nùwá vǎhú 15.25-33

6

Ho Nazareete lóhósa yí tà a Yeesu bio
(Matiye 13.53-58; Luki 4.16-30)

¹ Bún món ó o Yeesu ló hón laho so yi á wà van ho lóhó na ó o dōn yi. Ó o nì-kenínia bò làa wó. ² Bio ho Sabaa dōn ó o zoó kàrána ba nùpua ba *zúífúwa kàránlò zī yi. Ba minka nùpua na já a bioní á wó coon dàkhīna. Á ba wee bío: «Bìo kà búenbúen ó o yú wen? O bè-zúrīmīnì lè mu yéréké biowa na ó o wee wé ó o yú wen? ³ Yínōn orén lè o búen-khèero le? Á bàn nu yínōn o Mari le? O Zaaki là a Zozee là a Zude là a Simōn, bán so yínōn bàn zàwa le? Á bàn hīnni làa wen yí wí mín wán hen le?» Lé bún non á ba yí tàràa o Yeesu bio. ⁴ Ká a Yeesu màhá bía non ba yi: «Le *Dónbeenì jì-cúa fèero wé yí le kònbii lùà búenbúen yi. Ká bàn kùrú lóhó mí beere nùpua, lè bàn temínlowà lè bàn zī-júhú nùpua bán máa wé kònbì o.» ⁵ O Yeesu yí wó yéréké bìo bín, ká mu yínōn ba vánvárowà nùwā yen na ó o bò mí nínì wán á weéra. ⁶ Bìo ba yí dó mí sīa wo yí á wó a coon.

O Yeesu tonkaa mí nì-kenínia lè ba nùwā jun jun

(Matiye 10.5-15; Luki 9.1-6)

Bún món ó o Yeesu tò há lórà na bámakaa bín yi, á wee kàrán ba nùpua. ⁷ O von mí nì-kenínia píru jun á wee tonka lè ba nùwā jun jun. O non ho dàrló ba yi, à ba wé kíkánáa ba cínáwa yi, ⁸ á bía bìo kà non ba yi: «Mí yí bua dèè à láràa ho wōhú ká mu yínōn le búen-za mí dòn. Mí yí bua bè-dínii, tàá puure. Mí yáá pá yí bua wárí. ⁹ Mí zí há nakāa ká a búí yí bua báká búí à séení hía ó o zá.» ¹⁰ Ó o bínia bía: «Mí wé vaá zón lóhó lée lóhó yi, à le zī na mí làara yi lè bín à mi keení yi fúaa mi léró ho lóhó mu yi. ¹¹ Ká lóhó na sa wé pá le mi máa làa mí wán, tàá ká ba pá le mí máa jí mí cōn, ká mi wee lé ho yi, à mi púaa mi zení khúnkhūnì kúia bín.* Á bún ñ zéení làa bán le ba wó khon.» ¹² Á ba bèn wà dén jii so wán, á vaá wee hée bue mu na ba nùpua yi le ba yèrè má mí yilera lè

* 6:11 Mí loñ Matiye vūahú 10.14 † 6:14 O Heroode na ba bía bìo hen lé o Heroode Āntipaasi.

‡ 6:17-20 O Filiipu na ba bía bìo hen lé yia hía wi ho Oroomu lóhó yi. Wón wi mí dòn là a Filiipu na fàrá ho Sezaaree lóhó. O Heroode hía fó bàn háa yan ká a yìo wi lua. § 6:17-20 Mí loñ Levii nùwā vūahú (Lévitique) 18.16

mí wárá. ¹³ Ba cínáwa cèrèè ba wee ja lén bía ba wi yi, á mún wee khii ho jiló lè ba vánvárowà cèrèè, à weè ba.

O Zān Batiisi búeró bìo
(Matiye 14.1-12; Luki 9.7-9)

¹⁴ Bún ñ wé ò o béé *Heroode† já a Yeesu bio, lé bìo ó o yèni ló há lùà búenbúen yi. Ba nùpua búí wee bío le lé o Zān Batiisi á vèera, le lé bún non ó o dà mu yéréké bio wee wéráa. ¹⁵ Ká ba búí bán bèn wee bío le mu lé o *Elii. Ba búí yáá bèn wee bío le mu lé le *Dónbeenì jì-cúa fèerowà na yánia nì-kení. ¹⁶ Bìo ó o Heroode já mu kà, ó o le éee! Le o Zān Batiisi na mínén non le jii ba kúio júhú lé wón bínia vèera le.

¹⁷⁻²⁰ Bìo kà lé bìo mu wóràa: O Heroode hía fó mín za Filiipu‡ bàn háa Herodiade yan. Ó o Zān bía non wo yi: «Mín za bàn háa á fo yí ko à ù fé ya.»§ Bìo ó o Herodiade já mu ó o sīi cà a Zān yi, á wi ò o cà a búeró yahó ká a màhá yí dàina mu yí wó, lé bìo ó o Heroode mu fù wee hézón o Zān. O zū le o lée nì-tente na bìo sà le Dónbeenì yi, ó o bènntín fù pan o bìo. Hen ká a wee jí a bioní, ò o máa zūn bìo o ò wé sese, ò o non pá wa a bioní jiló. Ká bún pá yí hò bìo ó o non le jii á ba wiira a Zān mu can dó ho kàsò yi, á weéràa o Herodiade sīi.

²¹ Á nònzòn na ó o Heroode mu teró wiz-onle bánbáa buée dōn yi, ó o Herodiade wáa bò bún yi á wóràa bìo ó o lá wee leéka. Mu zoñ ó o Heroode wó ho sōn-beení ò o von mí béeni nì-beera, á von ba dásíwá júnása lè ho Kalilee kōhú bá-zàwa. ²² Mu zoñ ó o Herodiade hínlò á wà zon hen na ba wee dí ho sánú yi, á zoó yon. Ó o bìo weéra a Heroode làa bìo ó o von sīa. Ó o Heroode wáa bía non o hínzoró yi: «Bìo fo le fo ò cà à ù zéení, á ñ na mu foñ.» ²³ Fúaa o hía baa á bía bìo kà: «Bìo búenbúen na á fo le fo o cà à ñ na foñ, hàri mu wé ñ béení bán sanká mànì, á ñ pá à na mu foñ.» ²⁴ Ó o hínzoró wáa wà lée tuara mín nu yi: «Lé mu yén á ñ ko à ñ bío le o *Heroode na mi coon?» Á wón bía non mí hínlò yi: «Lén zo o bìo le o Zān Batiisi júhú lé hía ò o na foñ.» ²⁵ Ó o hínzoró

dèenía yèrèmaa bánbáa zon o béé cón á zoó bíá bìo kà nòn wo yi: «O Zān Batiisi jùhú lé hia à ũ wáa dé ho lenbuen yi na mi.»²⁶ Ó o béé sánía búenbúen yòò tò. Ká á màhá yí wi ò o pí bíá ó o von yahó bio ó o báa bìo yi.²⁷ Mí lahó yi ó o dèenía tonkaa mí dásí nì-kéní, á nòn le jii yi le o vaa kúii o Zān Batiisi jùhú bua buennáa. Ó o dásí nì wà van ho kàsó zii yi, á vaá kúio o Zān Batiisi jùhú,²⁸ á dó ho lenbuen yi á buée nòn o hínzoró yi, á wón buan vaá nòn mín nu yi.²⁹ Bìo ó o Zān Batiisi nì-kenínia ná mu, á ba buée lá á vaá nùuna.

O Yeesu dínía ba minka zàamáa
(Matiye 14.13-21; Luki 9.10-17; Zān 6.1-14)

³⁰ Ba tonkarowà vaá bínía buara a Yeesu cón, á buée fεera bìo ba wó làa bio ba kàranna búenbúen lè ba nùpua á nòn wo yi.
³¹ Ba nùpua na wee buen ká ba bíní lén á boo dà, fúaa o Yeesu lè mi tonkarowà yí yú ho pàahú máa díráa. Lé bún nòn ó o bíaráa bìo kà nòn ba yi: «Mí buen le wa khèn lé à mi léé yí vūn cínú.»³² Á barén mí dòn wáa zon ho woohú á khèra ló van hen na á nùpue mía yi.³³ Ká nùpua cèrèè màhá mòn ba lénlò, á zūna ba. Á ba lóka hā lórá búenbúen yi á búunia dú a Yeesu lè mí tonkarowà yahó van ho lahó mu yi.³⁴ Bìo ó o Yeesu zoó ló ho woohú yi, ó o mòn ba minka zàamáa. Á ba màkàrí buan wo yi, lé bio ba bonmín lòn pia na paro mía. Ó o wáa kàranna ba làa bio cèrèe.³⁵ Bìo le wii wee tè, ó o Yeesu nì-kenínia vá buée bó a yi á bíá nòn wo yi: «Le wii tò, à hen na wa wi yi, á nùpue mía yi.³⁶ Bìo le ba nùpua mu lén va hā manawà lè hā lórá na sùarákaa hen, à vaa yà mu bìo dí.»
³⁷ Ó o Yeesu bíá nòn ba yi: «Mínén miten na mu bè-dínii ba yi.» Á ba bíá nòn wo yi: «Hàrí wa vaa yà wén-hāani* khíá-jun búurú buée na ba yi, á hon pá máa yí ba.»³⁸ Ó o Yeesu bíá nòn ba yi: «Mí vaa loí le léé búurú bio yen ká mí cón.» Bìo ba van buara, á ba bíá nòn wo yi: «Léé búurú bi-zàwa bìo hònú làa cezàwa bùaa jun.»³⁹ Ó o Yeesu wáa nòn le jii mí nì-kenínia yi le ba sanká ba nùpua le ba keení lè mí kuio le jí-sio wán.⁴⁰ Á ba kará lè mí kuio. Ba búí lé ho khímàni khímàni, ba búí lé ho búará-jun làa píru píru.⁴¹ Ó o

Yeesu wáa fó ho búurú bi-zàwa bìo hònú lè ba cezàwa bùaa jun buan, ò o hóonía mí yahó ho wáayi á wee fio, ò o dó le Dónbeeni bārāká, ò o cèkæa ho nòn mí nì-kenínia yi le ba sanká na ba nùpua yi. O mún sankaa ba cezàwa bùaa jun nòn ba búenbúen yi.
⁴² Ba lè mi nì-kéní kéní yú dú á sù.
⁴³ Ho búurú lè ba cezàwa na là ká á ba nì-kenínia khuiira, á mu sí hā sàkíwá píru jun.
⁴⁴ Bìá dú mu, á ba báawa mí dòn á yú ho muasee hònú.

O Yeesu wee varáka ho vū-beeni jumu wán

(Matiye 14.22-33; Zān 6.15-21)

⁴⁵ Bún món ó o Yeesu dèenía kíkáa mí nì-kenínia yi le ba zo ho woohú à dí mí yahó khí ho vū-beeni món lè ho Betesayidaa lóhó cón, ká minén nà na ho wóhú ba zàamáa yi á ba à boka.
⁴⁶ Bìo ba saawaa mín yi vó, ó o vaá yòora le búee búí wán á wà yòò fio le Dónbeeni yi.
⁴⁷ Ho tá á á bío le mí l hī, à bún ho woohú na ó o nì-kenínia zon á zoó wi ho vū-beeni sī yi. Ò o Yeesu mí dòn léé dīn le bónbóore yi.
⁴⁸ Ó o mòn ò o nì-kenínia lè wee be lè ho woohú paró, lé bio ho pinpiró wee sí ba yahó. Hā tá-tīa yi, ó o Yeesu wee varáka mu jumu wán á mà ba, á wà vaá níkhíí ba.
⁴⁹ Bìo ba mòn wo ò o wee varáka mu jumu wán, á ba wee léeka le o léé nì-hónbóní. Á ba wee wāamaka.
⁵⁰ Ba búenbúen á yia yí mòn wo mía. Á ba zónkaa dàkhíina. Ká a Yeesu dèenía bíá làa ba: «Mí hení mí sīa, mu lé ínén, mi yí zón bio.»
⁵¹ Ó o yòò zon ho woohú yi làa ba, á ho pinpiró dīn. Ó o nì-kenínia wó coon dàkhíina.
⁵² Ba yí zūna mu yéréké bio na ó o wó lè ho búurú bān kúará, lé bio ba tun mí yiwa.

⁵³ Ba káa ho vū-beeni khíi dōn ho lahó na ba le Zenezareete kōhú, á ba can mí woohú mu jumu jii.
⁵⁴ Bìo ba zoó ló ho woohú yi á ba nùpua na mòn o Yeesu dèenía zūna a,
⁵⁵ á ba héera bíá a bua. Á ba nùpua wee lé làa búenbúen yi à bua mí vānvārowà ká ba wi mí dāmu sīa wán, à varáa o cón hen na ba wee jí le o wi yi.
⁵⁶ Lúa búenbúen na ó o Yeesu wee va yi, hā ló-zàwa lè hā ló-beera lè hā manawà, á ba nùpua wee bua mí vānvārowà à varáa ho femínlò lara yi ká ba yanka a le o díá le ba tūiika a dà-zíinii jii-káa

* 6:37 Le wén-hōnlò dà-kéní wee yi o nùpue nì-kéní wizon-kùure sámú sàánín.

yi. Á bía wee yí le túii yi, bán búenbúen wee wa.

7

O Yeesu lè 6a Farizēwa wee wàani
(Matiye 15.1-9)

¹Ba *Farizēwa lè ho *lándá bio zééniflowa nùwā yen búii na ló ho Zeruzalemu yi, á buéé kúaa mín wán kínía o Yeesu yi. ²Ba loína mon ò o nì-kenínia búii wee dí à 6a yí sɛera mí níní á yí ceéraráa míten làa bio ho lándá bòráa mu. ³Mu bon, 6a Farizēwa lè 6a *zúifúwa búenbúen á wee bè ho lándá na á bán maáwà zééní nɔn 6a yi. 'Ba máa wé dí ká 6a yí sɛera mí níní sese. ⁴Ká 6a vaá ló ho yáwá yi à 6a máa dí ká 6a yí sɛera míten. *Lándáwá cèrèe na 6a yú mín maáwà cón á 6a wee bè yi: Hā nuuníi sà, lè hā dúunà lè hā bánámáwá, bio na á hā ko à hā wé sɛeráa. ⁵Á 6a Farizēwa lè ho lándá bio zééniflowa wáa túara a Yeesu yi: «Lée webio nɔn á ũ nì-kenínia yí máa bèráa ho kàránlò na á wán maáwà nɔn wen yi, á wee dí ká 6a níní yí sɛera làa bìo ho lándá bòráa mu?» ⁶Ó o Yeesu wáa bía nɔn 6a yi: «Nì-khàwa yén! O *Ezayii túiá sī mí wán pàahú na ó o fɛera le *Dónbeenì jì-cúa na kà mi dání yi. Bìo kà lé bìo ó o hía túara:

«Ba nùpua na kà wee bùaani mi lè mí jini, ká 6a yiwa yi, á 6a khèra làa mi.

⁷Le bùaani na 6a wee na miì jùhú mía.

Lé bìo 6a nùpua lándáwá

lé hía 6a wee kàrán làa mín.»*

⁸Ò o Yeesu bíníá bía: «Le Dónbeenì lándáwá á mi wee pí díá, ká mi bè 6a nùpua kàránlò yi.» ⁹Ò o pá bíníá bía: «Bìo mi pá le Dónbeenì lándáwá à mi bò mín kùrú lándáwá yi léé bìo na se mi cón sál! ¹⁰Mu bon. O *Moyiize bía: «Kònbì mìn maá lè mìn nu.»† Mu mún bía: «Yia bía khon mìn maá tàá mìn nu dání yi, wón ko làa búeró.»‡ ¹¹Ká minén bán wee kàrán 6a nùpua le ká nùpue bía nɔn mìn maá yi tàá mìn nu yi le mí níi bìo na mí lá ko à mí séení làa wò lée Koroban. (Bún kúará le hāmu na bìo sà le Dónbeenì yi.) ¹²Se mi nɔn le níi wo yi ò o yí séení mìn maá tàá mìn nu. ¹³Ká mi wee wé kà síi se lé le Dónbeenì bióni bán báhéé á mi wee lén

le wán lè mì kùrú lándáwá na mi wee zéení làa mín. Bún bán síwá cèrèe á mi wee wé.»

Mu bìo na wee tíí o nùpue
(Matiye 15.10-20)

¹⁴Bún món ó o Yeesu von 6a zàamáa á bía nɔn yi: «Mì búenbúen jí bìo kà à zún kúará: ¹⁵Bìo ó o nùpue wee dí, bún dèe woon yí máa tíí wo. Bìo wee lé o sīi yi, bún lé bìo wee wé tíí wo. ¹⁶[Yia wee jí bìo à wón jí bìo bía sese.]» ¹⁷Bìo ó o Yeesu wà díá 6a zàamáa ó o vaá zon le zīi yi, ó o nì-kenínia zoó wee túa wo yi lè le wàhiire mu bán kúará. ¹⁸Ó o bía nɔn 6a yi: «Minén mún yí zū mu biowa mu yara le? Mì yí zū le bìo ó o nùpue wee dí dèe woon yí máa tíí wo le? ¹⁹Mu yí máa zo a sīi yi, ká mu wee zo a píhó yí ò o bīnī lée ní kúia.» O Yeesu wee zéení làa hún bióni so le ho dínlò búenbúen dà wee dí. § ²⁰O pá bíníá bía: «Bìo wee lé o nùpue sīi yi lé bìo wee tíí wo. ²¹Lé bìo ó o nùpue sīi lé bún á hā yile-kora wee lé yi à dé o ho há-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síwá yi, lè ho kónlò lè le nì-búee yi. ²²Hā wee na ò o wé o bá-fé tàá o há-fé, à sīi wé vá 6a nùpua biowa yi, à wé o nì-sūmúii, à wé khà 6a nùpua víiní. O yú bìo na ò o wé. Le yandee wee keñ wo yi. O wé yáa 6a nùpua yèni, à wé bùaani míten, à wé o bónbú. ²³Bún biowa so búenbúen wee lé o nùpue sīi yi. Bún lé bìo wee tíí wo.»

O síí veere hāa na tà a Yeesu yi bìo
(Matiye 15.21-28)

²⁴Bún món ó o Yeesu ló dén lùe so yi á wà van ho kòhú na sùaràa yi lè ho Tiire lóhó. O vaá zon le zīi búii yi, á yí wi à 6a zún o bìo. Ká a màhá yí sà míten yí yú. ²⁵Háa búii na hínlò ó o cíná wi yi á já a sà. Ó o dèení wà buara a cón á buéé líí búrá a tá, ²⁶ò o fiara a Yeesu le o ja a cíná lén mí hínlò yi. O háa mu yínón zúifú, o ló ho Siiro-Fenisii kòhú yi. ²⁷Ó o Yeesu bía làa wo: «Día le 6a háyúwá dí vé. Mu yí se à 6a lá 6a háyónzàwà dínlò yénni kúia na 6a booní yi.» ²⁸Ó o háa bía nɔn wo yi: «Núhúso, mu bon. Èe ká 6a booní jòn mún pá wee wé sèeka ho dínlò na 6a háyónzàwà wee dí ká ho ò kùenka.» ²⁹Ó o Yeesu wáa bía nɔn wo yi: «Ū bioni na

* 7:7 Mi loñ Ezayii vūahú 9.13 † 7:10 Mi loñ Léró (Exode) vūahú 20.12; Lándá zééniflò (Deutéronome) vūahú 5.16

‡ 7:10 Mi loñ Léró (Exode) vūahú 21.17; Levii nùwā (Lévitique) vūahú 20.9 § 7:19 Mi loñ Bè-wénia vūahú 10.9-16

á ũ bía kà bìo yi, á ĩ ɲɔn o cíná léra ũ hínló yi wó. Wáa hínlí lén va ũ zii.»³⁰ Ó o háa bèn bínía wà van mí zii, á vaá yú mí hínló ò o dūma le dāmu dēe wán, ò o cíná ló a yi.

O Yeesu wéera a beke búii

³¹ Bún món ó o Yeesu ló ho kōhú na á ho Tiire lóhó wi yi, á ló ho Sidōn lóhó yi, á káa há Lórá Bio Pírú kōhú yi bínía buararāa lè ho Kalilee vū-beeni cōn. ³² Á ba bò là a nìi búii buararāa o cōn ò o lé o beke, á bioní mún yí máa jí. 'Ba fióra a Yeesu le o bè mí níni o wán. ³³ Ó o Yeesu wáa fó arén mí dòn wàráa á khèra lè ba zāamāa, ò o kúaa mí nín-kízawa o ɲikōnna yi. Bún món ó o bò mí ɲinsāni o nìi denle wán,³⁴ ò o hoonía mí yahó ho wáayi á wee fio, ò o vūuna sūe ò o bía nɔn o nìi yi: «Efata.» (Mu kúará le «hén»). ³⁵ Mí lahó yi ó o nìi ɲikōnna dēeniá wee jí mu bìo, á denle fá, á wee bío sese. ³⁶ Ó o Yeesu henía mu nɔn bía wi bín búenbúen yi le ba yí bío bìo wó kà à na núpue yi. Ká bìo ó o hò ba kà síi, á ba wáa wíokaa wee yényéni mu. ³⁷ Ba núpua wó coon mu bio yi dàkhíina. 'Ba wee bío: «Bìo ó o wee wé búenbúen bēntín se. Hàri ba bekewà ɲikōnna wee jí mu bìo. Á bìa bioní lá yí máa jí wee bío sese.»

8

O Yeesu bínía díníia ba minka zāamāa
(Matiye 15.32-39)

¹ Hón pāahú so yi á ba minka zāamāa tín wà buéé kúaa mín wán. Bio á bìo ba à dí mía, ó o Yeesu von mí nì-kenínia á bía bìo kà nɔn yi: ² «Ba núpua na kà màkárí buan mi. Bìo kà lé ba wízoní tín ká ba wi làa mi, á ba bè-dínii wáa wó. ³ Ká ĩ dífa ba kà síi ba wà, á ba wé é lé è lùiorá ho wōhú wán lé le híni. Lé bìo ba cēreé léeniá nà yi.» ⁴ Ó o nì-kenínia bía nɔn wo yi: «Wa à yí mu bè-dínii wen le dùure na kà yí á à na bán minka zāamāa so yi?» ⁵ Ó o Yeesu tūara ba yi: «Lée búurú bìo yen wi mi cōn?» Á ba bía nɔn wo yi: «Lée búurú bìo hēɲun.» ⁶ Ó o bía nɔn ba zāamāa yi le ba lii keení. Ò o fó ho búurú bìo hēɲun, ò o dó le Dónbeeni bārākà, ò o cēekaa ho nɔn mí nì-kenínia yi le ba sankaa na ba zāamāa yi, á ba sankaa ho nɔn ba yi. ⁷ Cezawa bùaa yen búii mún lá ká ba cōn. Ó o Yeesu dó le Dónbeeni bārākà ba cezawa mu

bìo yi, ò o le ba nì-kenínia mún sankaa bán na ba yi. ⁸ Ba búenbúen dú sù, ó o nì-kenínia khuiira bìo ká, á mu sú há sàkíwá bìo hēɲun. ⁹ Ba báawa na kera bín á à yí muaaseé náa síi. Bún món ó o Yeesu nɔn ho wōhú ba yi le ba boka. ¹⁰ Ò o yòò zon ho woohú bún wán lè mí nì-kenínia á ɲɔn ho Dalamanuta kōhú.

Ba Farizēwa le o Yeesu wé yéréké bìo búii à mí mi
(Matiye 16.1-4)

¹¹ Á ba *Farizēwa buara buéé wee wāani là a Yeesu. 'Ba wi ba khūaa o ɲii yi, á ba le o wé mu yéréké bìo búii na wee zéeni le o dànló ló le Dónbeeni cōn. ¹² Ó o Yeesu yòò vūuna sūe ò o bía: «Lée webio nɔn á ho zuia núpua wee càraa mu yéréké bìo? Le ĩ m̀ ho tūiá na mia: Yéréké bìo dēe woon máa zéeni làa mi.»

¹³ Ò Yeesu wà dífa ba, á bínía yòò zon ho woohú lè mí nì-kenínia á ɲɔn lè ho vū-beeni món.

Ba Farizēwa là a Heroode bìo
(Matiye 16.5-12)

¹⁴ Ó Yeesu nì-kenínia nɔnsāa á yí buan mu bè-dínii. Búurú bi-za dà-kéni mí dòn lé hía wi ba cōn ho woohú yi. ¹⁵ Ó o Yeesu wáa bía bìo kà henía nɔn ba yi: «Mí fání mí yìo, à pa miten bìo ba *Farizēwa là a *Heroode bìo yi. 'Ba bìo bonmín lè le ɲa-fíni.» ¹⁶ Ó o nì-kenínia wee bío mín yi: «O wee bío kà síi lé bìo wa yí buan ho búurú.» ¹⁷ Ó o Yeesu zūna bìo ba wee bío, ó o tūara ba yi: «Lée webio nɔn mi wee bíorāa le lé bìo mi yí buan ho búurú? Mí pá dīh yí máa jí mu bìo à zūni mu kúará le? Mí tun mi yiwa le? ¹⁸ Mí léé muuwa léé, tàa mi yí máa jí bìo. Mí so yí máa leéka mi yiwa bìo kà wán le: ¹⁹ Bìo á ĩ cēekaa ho búurú bìo hònu nɔn ba báawa muaaseé hònu yi, á bìo dú ká na mí khuiira wàráa sú sàkíwá bìo yen?» Á ba bía: «Lée sàkíwá píru ɲun.» ²⁰ Ó o bínía tūara ba yi: «Á bìo á ĩ cēekaa ho búurú bìo hēɲun á nɔn ba báawa muaaseé náa yi, á bìo dú ká na mí khuiira wàráa á sú sàkíwá bìo yen?» Á ba bía: «Lée sàkíwá bìo hēɲun.» ²¹ Ó o Yeesu wáa bía nɔn ba yi: «Ó, o! À hàri lòn zuia à mí pá yí zū mu bìo yara le?»

O Yeesu wó ó o muui búii wee mi

²² Bún món á ba wà vaá dōn ho Betesayidaa lóhó. Á ba búii buan o muui

guararáa o Yeesu cón à ɓa fiara a le o túii wo yi. ²³ Ó o Yeesu tò a muui mu níi yi á lóràa ho donkíahú, á lée bò mí jinsáni o yio wán, ò o bò mí níni o wán ò o tùara a yi: «Fo wee mi bio búii le?» ²⁴ Ó o muui yòò loóna ò o bía: «Í wee mi ɓa nùpua. ʼBa wee varáka, ká ɓa màhá ka lòn vɛnsia.» ²⁵ Ó o Yeesu pá bɛnía bò mí níni o yio wán, ó o loóna sese á mɔn mu bio wéréwéré. O wan á weɛ mi mu bio búenbúen wɛɛn. ²⁶ Ó o Yeesu wáa le o lén va mí zii, ká a yí líi zo lóhó yi.

O Piere bía le o Yeesu lé yia le Dónbeenì mɔn léra

(Matiye 16.13-20; Luki 9.18-21)

²⁷ Bún mɔn ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wà jɔn lè hã lórà na sùaràa yi là a Filipu ló-fáránii cón, hia ɓa le Sezaaree. Bio ɓa lá ho wɔhú wà, ó o Yeesu tùara ɓa yi: «Lée webio ɓa nùpua wee bío í dání yi?» ²⁸ Á ɓa bía: «Ba búii le fo lé o Zàn Batiisi. Ba búii le fo lé o *Elii. Ba búii bán ɓɛn le fo lé *Dónbeenì jì-cúa fɛɛrowà búii na yáania nì-kení.» ²⁹ Ó o bɛnía tùara: «Ká minén bán ɓɛn le í lée wée?» Ó o Piere bía nɔn wo yi: «Ūnén lé yia le Dónbeenì mɔn léra.» ³⁰ Ó o Yeesu wáa henía mu nɔn ɓa yi le ɓa yí bío mu na nùpue yi.

O Yeesu wee bío mí húmú lè mí vèeró bio
(Matiye 16.21-28; Luki 9.22-27)

³¹ Bún mɔn ó o Yeesu wee kàrán mí nì-kenínia ká a bío: «O *Nùpue Za ko ò o lò be làa sòobɛɛ. Ba *nì-kía, lè le *Dónbeenì yankarowà júnása, lè ho *lándá bio zéénlɔwa á à pí a bio. Ba nùpua à búe o ká hã wizoóni tɛn zoñ o ò vɛɛ.» ³² O hía wee bío mu na ɓa yi wéréwéré. Ó o Piere wáa fó a á ɓa vá ló, á lée wee bío làa wo. ³³ Ká a Yeesu màhá yèrémáa khíi loóna mí nì-kenínia yi ò o nàmakaa o Piere yi ká síi: «Va lé í nísání lè ū *Satāni bioní. Ū yilera yínón Dónbeenì yilera. Hã lé ɓa nùpua yilera.»

³⁴ Bún mɔn ó o Yeesu von ɓa zàamáa lè mí nì-kenínia á bía nɔn yi: «Yia wí ò o bè mi, à ɓanso khí mí kùrú sīi bio wéro yi, ká a wé lá mí *kùrúwá pí* à bèráa mi. ³⁵ O nùpue na wi ò o kǎn mí mukānì wón á à vīnì le. Ká yia màhá tà le mí í vīnì le īnén

lè le Dónbeenì bín-tente bio yi, wón á à kǎn le. ³⁶ O nùpue lá yú ho dímjǎa bio búenbúen ò o khon le mukānì binbirì yi, se lé ho cùnú yén á ɓanso yú? ³⁷ Lée webio ó o nùpue dà à kǎn lè mí mànakà? ³⁸ Yia wee niyi īnén lè ī bioní bio yi ho zuia nùpua tǎhú, bía wee bīnì le Dónbeenì mɔn à wé mu bè-kora, ó o Nùpue Za bɛn mún khíi niyi ɓanso bio yi ká a khíi bɛnía guara mín Maá Dónbeenì cùkú beenì yi lè le Dónbeenì wáayi tonkarowà.»

9

¹ O Yeesu pá bɛnía bía nɔn ɓa yi: «Le ī mi ho tūiá na mia: Ba nùwā yɛn búii wí hen á máa hí ká ɓa yí mɔn le *Dónbeenì béeni láró lè ho pánká.»

O Yeesu miníkaa le búee wán
(Matiye 17.1-13; Luki 9.28-36)

² Wizoóni bio hɛzìn bún mɔn, ó o Yeesu fó a Piere là a Zaaki là a Zàn á yòoraràa le búee búii na dɔn wán á ɓa yòò wi bɛn mí dòn. Ó o Yeesu dɛndɛn miníkaa ɓa yahó, ³ á sī-zínia wee juiíka kùiakùú, á ka píuapúia. Hã cemu ɓàn síi a nùpue na dà à ceé làa sīa ho dímjǎa yi wón mía. ⁴ Yìo buée tī, ò o *Elii là a *Moyiize* dɛndɛn ló buée wee bío là a Yeesu. ⁵ Ó o Piere wáa bía nɔn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, mu wó se á wa wí hen. Wa à tá hã bùkú zàwa bio tɛn: Ūnén dà-kení, o Moyiize dà-kení, o Elii dà-kení.» ⁶ O yí zū bio o ò bío lè bio ɓa ninzàwa là arén mí bæere á zána dàkhíina. ⁷ Á le dundúure búii yòò ló líi pon ɓa yi á mu tãmu búii sã wee jí le dundúure mu yi: «Yia kà lé ī Za na á ī bò ī tàkà wán, mi wé jí a cón.» ⁸ Mí lahó yi á ɓa nì-kenínia lońkaa mí nísáa yi, à ɓa màhá yí mɔn nì-veere ká yínón o Yeesu mí dòn.

⁹ Bio ɓa ló le búee wán wee líi, ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Bio mi mɔn ká á mi yí bío le nùpua jí, ká mu yínón o *Nùpue Za húmú là a vèeró mɔndén.» ¹⁰ Á ɓa tà bio ó o bía yi ká ɓa màhá wee tũaka mín yi: «Ho vèeró mu húmú mɔndén ɓàn kúará lè mu yén?» ¹¹ Á ɓa tũara a Yeesu yi: «Lée webio nɔn á ho *lándá bio zéénlɔwa le o Elii ko ò o buen ho yahó?» ¹² Ó o bía nɔn ɓa yi: «Mu bon. O Elii ko ò o buen ho yahó à buée kúee mu biowa

* 8:34 Mí loń Matiye vūahú 10.38

* 9:4 Mí loń Luki vūahú 9.31

† 9:4 O Elii là a Moyiize lé le Dónbeenì

nùpua na yánkaa wee fɛɛ le jì-cúa na le nìpomu yi. Ba húrun míana. ‡ 9:11 Mí loń Malasii vūahú 3.23

mí lara yi. Èε ká lée webio bèn mún non á mu túararáa le Dónbeenì bíonì vūahú yi le o Nùpue Za lò ò be làa sòobéε, á ba mún máa mì a máa dé dèε yi. ¹³ Áwa, á le ī bío mu na mia: O *Elii mu búara ho yahó, á ba nùpua wó a làa bio ba sía vá yi làa bio mu túararáa le Dónbeenì bíonì vūahú yi o dání yi.[§]»

O Yeesu weéra a háyónza búí
(Matiye 17.14-20; Luki 9.37-43a)

¹⁴ Bio ba buée dñn ba nì-kenínia na ká, á ba buée yú à ba zàamáa kínífa ba yi, á ho *lándá bio zéénílowa búí dñn wee wàanì làa ba. ¹⁵ Ba nùpua miiníi là a Yeesu á mu víníkaa ba. Á ba búunia wà buée tēení a yi. ¹⁶ Ó o Yeesu tūara mí nì-kenínia yi: «Lée webio mi wee wàanì wán làa ba?» ¹⁷ Ó o búí ló ba zàamáa yi á bía non wo yi: «Nì-kàránlo, ī lá buan ī za buararāa ū cñn, cíná búí wi o yi á wee beé o lò. O wee hē o ò o máa bío yí. ¹⁸ Lùe lée lùe ká a bio mu hínnon o wán, ò o cíná mu fé o dé ho tá yi, ò o jinsā-khùankhúwa wé lé, à wé là mí jia, à pà dífa. Á ī fióra ū nì-kenínia le ba ja a cíná mu lén wo yi, ká ba màhá yí dàrina mu.» ¹⁹ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mí zuia nùpua bēntín yí dó mí sía le Dónbeenì yi bio bon. Ī màhá wáa à jì ī yi mi bio yi, á wé è kàrán mia vaá dā ho pāahú yēn coon? Mí bua a háyónza mu buennāa.»

²⁰ Á ba buan wo buararāa. O cíná miiníi là a Yeesu ó o zèkéra a háyónza lè mí pánká. Á wón líí lùwá ho tá yi, á wee birónka, á jinsā-khùankhúwa wee lé. ²¹ Ó o Yeesu tūara a háyónza bàn maá yi: «Mu wee wé o yi míana lée tàà lé lònbio?» Á bàn maá bía: «Lé o kúnkúzàmu pāahú á mu búakāa yi.

²² Pāanna cèrèε yí ó o cíná mu wé lá a à dé ho dāhú yi tàà mu jumu yi le mí ī búe. Ká fo dà à wé bio búí, à ū màkárí wen à ū séení wen.»

²³ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Fo bía le ká ī dà mu. Yia dó mí síi mi à bìo búenbúen dà wee wé cñn.» ²⁴ Mí lahó yí ó o háyónza bàn maá dēenia zoó wāamaa: «Ī dó ī síi foñ ká ū màhá séení mi à ī yí titika.» ²⁵ Ó o Yeesu mōn à ba zàamáa búunia wà buée búe ba yi, ó o wee zá là a cíná kà síi: «Ūnén cíná na wee wé ò o nùpue máa bío yí, à mún máa jí mu bio, le ī bío mu na foñ, lé o háyónza mu yi, à yí biní yí zo a yi hūuu.» ²⁶ Ó o cíná wee wāama,

ò o zèkéra a háyónza lè mí pánká ò o ló. Ó o háyónza dífa lòn nùpue na húrun. Fúaa bia wi bñn cèrèε wee bío le o húrun. ²⁷ Ká a Yeesu màhá líí fù a níi yi á hóonia làa wo ó o yòò dñn. ²⁸ Bio ó o Yeesu wà van le zīi yi á lè mí nì-kenínia mí dòn páania wi, á ba tūara a yi: «Lée webio non á warén yí dàrina yí jonnāa o cíná mu?» ²⁹ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Ho fióro mí dòn lé hia dà à ja a cíná na kà bàn síi á à lén.»

O Yeesu wíokaa wee bío mí hómú lè mí wèeró bio

(Matiye 17.22-23; Luki 9.43-45)

³⁰ Bún mōn ó o Yeesu lè mí nì-kenínia ló dén lùe so yi á kaa ho Kalilee kōhú wà. O Yeesu yí wi à ba nùpua zūn o dání. ³¹ Lé bio ó o wee kàrán mí nì-kenínia. O wee bío na ba yi: «O *Nùpue Za á ba à dé ba nùpua níni yi á ba à búe. Ó o hómú mōn wizooní tñn ká a vèe.» ³² Ká a nì-kenínia màhá yí zūna a bíonì mu kúarā. Á ba mún zāna, á yí wi ba tūa wo yi lè mu júhú.

Lée wée po bia ká?

(Matiye 18.1-5; Luki 9.46-48)

³³ Bún mōn ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wà vaá dñn ho *Kapēnyuumu lóhó. Bio á ba wà van le zīi yi ó o tūara ba yi: «Lée webio mi lá wee wàanì wán ho wōhú wán?» ³⁴ Á ba wó tēté, lé bio ba lá wee wāanì, á wi ba zūn yia po barén na ká. ³⁵ Ó o Yeesu wáa líí kará ò o von ba mí píru jun á bía non yi: «Hen ká yia wí ò o kení bia ká júhú wán, à bànso líiní miten ba búenbúen yahó, à wé ba búenbúen ton-sá.» ³⁶ Ò o fó a háyónza búí buée dñnia ba yahó, á líí lá a yòò buan ò o bía: ³⁷ «Nùpue lée nùpue na buan o háyónza na kà bàn síi sese ínén bio yi, se le ínén ī beere á bànso buan sese. Á yia buan mi sese, se mu yínoñ ínén á bànso buan sese, mu lé yia tonkaa mí ó o buan sese.»

Yia yí máa fí làa wen se wón làa wen lée dà-kéní

(Luki 9.49-50)

³⁸ Ó o Zān bía non o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, wa mōn o nìi búí ò o wee ja ba cínáwa lè ū yēni, á wa lá wí à wa hē o, lé bio ó o mía wa kuure yi.» ³⁹ Ká a Yeesu màhá bía non ba yi: «Mí yí hē o, lé bio á Nùpue na wó yéréké

§ 9:13 O Elii na ó o Yeesu le o buara ho yahó lé o Zān Batiisi ó o bía bio.

bio lè ì yèni á yí dà máa bío bín-kohó ì dání yi mí lahó yi. ⁴⁰Yia yí máa fi làa wen se wón làa wen lée dà-kéní. ⁴¹Le ì mí ho tuiá na mia: Yia non mu jumu koo-cúe mia lé bio mi bio sá yia le Dónbeeni non léra yi, wón ònso á à yí mu cùnú máa khí.

Mi pa miten bio mu bè-kohó wéro yi (Matiye 18.6-9; Luki 17.1-2)

⁴²«Ba háyúwá na dó mí sía mi á yia khá dó mu bè-kohó wéro yi, wón ònso á ba lá can le hue-beeni fonle yi á lèra dó ho muhú yi, bún pá à wé síaani le lònbee na à yí o. ⁴³Ká mu lé ù níi wee dé fo mu bè-kora wéro yi, à ù kúii le díá. Fo yú le mukáni binbirí na máa vé lè ù níi dà-kéní bún síaani bio ba à dé fo le Dofíní dshú na máa hí lùe yi lè ù níi bio jun. ⁴⁴[«Ba súnbowa na wee là há sánia wi bín, ba yí máa hí. Á ho dshú mún yí máa hí bín hùúu.»] ⁴⁵Ká mu lé ù zeñ wee dé fo mu bè-kora wéro yi, à ù kúii le díá. Fo yú le mukáni binbirí na máa vé lè ù zeñ kéní bún síaani bio ba à dé fo le Dofíní dshú na máa hí lùe yi lè ù zení mí bio jun. ⁴⁶[«Ba súnbowa na wee là há sánia wi bín, ba yí máa hí, á ho dshú mún yí máa hí bín hùúu.»] ⁴⁷Ká mu mún lé ù yere wee dé fo mu bè-kora wéro yi, à ù còkon le lén díá. Fo yú le *Dónbeeni béeni lè ù yèn-kéní bún síaani bio ba à dé fo le Dofíní dshú na máa hí lùe yi lè ù yio mí bio jun. ⁴⁸«Ba súnbowa na wee là há sánia wi bín, ba yí máa hí. Á ho dshú mún yí máa hí bín hùúu.»*

⁴⁹«Nùpue lée nùpue á le Dónbeeni khíi khén kúará lè le lònbee na ka lòn dshú bio, á à ceéráa wo, làa bio ba hía wee wé kúeeráa mu yámú mu hámú wán à ceéráa mu bio síi.† ⁵⁰Mu yámú yoo. Èe ká mu yámú yonyoró hía ló mu yi, á ba à wé kaka á mu ù bíní ì zoráa? Minén mi beere kení lòn yámú na yonyoró wi. Mí kení mín wán làa héerá.»

10

Bio ó o Yeesu bia mu yaamu fáaró dání yi (Matiye 19.1-12; Luki 16.18)

¹Bún món ó o Yeesu ló bín á wà van ho *Zudee kshú, á khú ho Zurudēn muhú món.

* 9:48 Mi loñ Ezayii vūahú 6.24 † 9:49 Mi loñ Levii nūwā vūahú (Lévitique) 2.13 * 10:4 Mi loñ Lándá zéeniłó vūahú (Deutéronome) 24.1, 3 † 10:6 Mi loñ Bio jūhú búeení vūahú (Genèse) 1.27; 5.2 ‡ 10:8 Mi loñ Bio jūhú búeení vūahú (Genèse) 2.24

Á ba zàamáa tñ kúaaaka mín wán hen na ó o wi yi. Ó o wee kàran ba làa bio ó o lá wee wé wéráa mu. ²Á ba *Farizēwa nūwā yen búii vá bueé bó a yi. Ba wi à ba yí o níi bua yi, á ba tūara a yi: «Wa lándá wee na níi báa yi ò o ja mín háa le?» ³Ó o Yeesu mún tūara ba yi: «Lé mu yén ó o *Moyiize lándá henía non mia mu dání yi?» ⁴Á ba bíá: «O Moyiize non le níi le ká báa wi ò o díá mín háa ò o lén, ò o wé mu yaamu fáaró vūahú vé à bè yi díaráa wo.» ⁵Ó o Yeesu wáa bíá non ba yi: «O Moyiize mà bún lé bio mi yí máa jí dèe. ⁶Bún míá á mu jūhú búeení ká mu lá yí ka kà. Mu bio búenbúen lénló pāahú, á le Dónbeeni (léra a báa, á léra a háa.)† ⁷«Bún bio yi ó o báa á à díá mín maá lè mín nu ká à lèé lè mín háa, ⁸á ba mí nūwā jun á à wé sánia dà-kéní.»‡ Ba wáa yínóñ nūwā jun, ba lée ni-kéní. ⁹Bio le Dónbeeni ceéra mín yi à nùpue yí fáa.»

¹⁰Á bio ó o Yeesu lè mí ni-keninia hía zon le zii yi, á ba wíokaa tūara a yi mu bio mu dání yi. ¹¹Ó o bíá non ba yi: «Báa na díá mín háa ò o kún fó há-veere yan, se wón lée háfé bàn nín-yání háa cón. ¹²Mu lée dà-kéní là a háa na díá mín báa ò o wà vaá yan bá-veere. Wón mún lée bá-fé.»

O Yeesu wee fan ba háyúwá bio yi (Matiye 19.13-15; Luki 18.15-17)

¹³Ba nùpua búii buan mí háyúwá buararáa o Yeesu cón le o bè mí níi ba wán. Ó o ni-keninia wee zá làa ba. ¹⁴Ká bio ó o Yeesu mōn mu, ó o síi cà ó o bíá non mí ni-keninia yi: «Mí wé díá le ba háyúwá buen ì cón. Mí yí hē ba. Mu bon, bia ka lè ba háyúwá na kà bio síi, lé bán á à kení le Dónbeeni bá-zamu yi. ¹⁵Le ì mí ho tuiá na mia: Yia yí tà le *Dónbeeni béeni bio là a háyónza bio síi á ònso yí dà máa zo le yi hùúu.» ¹⁶Bún mōn ó o wee láka ba bua ò o bò mí níi ba ni-kéní kéní wán ò o fara le le Dónbeeni wé mu bè-tentewá làa ba.

Ho nàfóró ònso lè le Dónbeeni béeni bio (Matiye 19.16-30; Luki 18.18-30)

¹⁷Bio ó o Yeesu wee lá ho wshú á à lén, à bún ò o nìi búii lùwá mà a, á bueé líí fárá

mí nonkójúná wán o yahó ò o tùara a yi: «Nì-kàránlo tente, lée webio á i ko á i wé à yiráa le mukāni binbirì na máa vé?»¹⁸ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Lée webio non fo wee veráa mi làa nì-tente? Nì-tente mía ká mu yínón le Dónbeenì mí dòn. ¹⁹Fo zū le Dónbeenì làndáwá na kà: Yí búe nùpue, yí wé há-fénló tàà bá-fénló, yí juuaa bio, yí fí sabéré nùpue jii, yí khà nùpue à fé bio, kànbì mìn maá lè mìn nu.»²⁰ Ó o nì bía: «Nì-kàránlo, bún búenbúen á i bò yi hàrì i yàrónzàmu pàahú.»²¹ Ó o Yeesu loína a yi, á wara a. Ó o bía non wo yi: «Bìo dà-kéní ká á fo yí wó. Lén vaa yèè bio wi ù cón búenbúen à sankà bàn wárí ña ba nì-khenia yi, bún ká le Dónbeenì kía na ho wáayi á fo ò yí. Bún món à ù bíní buee bè mì.»²² Ká a nìi jà hñn bioní so, ó o sánía tò, á yèrémáa wà ká a yilera yáara, lé bio ó o nìi bio ɓoo. ²³ Ó o Yeesu loína mí nì-kenínia na kínia wo yi ò o bía: «Ho nàfòró bànsowà zoró le *Dónbeenì béeni yi bènín lònbee wi.»²⁴ Hã bioní mu yáara ba hácirí làa sòobée. Ó o Yeesu pá bínía bía non ba yi: «Wàn bñnlowà, ho zoró le Dónbeenì béeni yi bènín lònbee wi. ²⁵ O cón-juumùkù zoró lè ho misimí kòhú á à wé wayi á à poñ o nàfòró bànso zoró le Dónbeenì béeni yi.»²⁶ Ba nì-kenínia wó coon dàkhiina hã bioní mu bio yi. Á ba wee tũaka mìn yi: «Éee! Á yia wáa dà à fen lée wée?»²⁷ Ó o Yeesu loína ba yi ò o bía: «Bìo yí dà máa wé ba nùpua cón á dà wee wé le Dónbeenì cón. Lé bio le Dónbeenì dà bìo búenbúen wee wé.»²⁸ Ó o Piere bía non wo yi: «Loñ, warén ló día bìo lá wi wa cón búenbúen à wa bò foñ.»²⁹ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Le i mì ho tũiá na mia: Yia ló día mí zii, lè mìn zàwa, lè mìn hínni, lè mìn nu, lè mìn maá, lè mí zàwa, lè mí manawà inén lè i bín-tente bìo yi, ³⁰ á bànso ò yí hã zini, lè mìn zàwa, lè mìn hínni, lè ba nuwà, á à yí ba zàwa, lè hã manawà. Á le lònbee mún ò yí o. Mu bàn khimani khimani á bànso ò yí ho pàahú na wa wi yi. Á mún ò yí le mukāni binbirì na máa vé ho pàahú na wà à buen yi. ³¹ Ée ká bìa dú ho yahó bìo ká wán á cèrèe khíi wé ba món-díwá. Á bìa dú ho món bìo ká wán á khii

wé ba ya-díwá.»

O Yeesu wíoka wee bío mí húmú lè mí vèeró bio

(Matiye 20.17-19; Luki 18.31-34)

³² Ó o Yeesu làa bìa làa wo bò mìn wáa lá ho wòhú wee yòo ho Zeruzaleemu. Ó o varákaa dú mí nì-kenínia yahó. Ó o nì-kenínia hácirí yáara, á bìa làa ba bò mìn zána. Ó o Yeesu tìn bínía fó mí nì-kenínia píru jun, ò o wee bío bìo ko mu wé o yi hen làa cínú à na ba yi: ³³ «Mi loñ, wa wee yòo ho Zeruzaleemu, hen na ó o *Nùpue Za ba à dé le *Dónbeenì yankarowà júnása lè ho *làndá bìo zéenflowa ní yi. 'Ba à síni a jùhú, á à na bìa yínón ba *zúifúwa yi á ba à búe. ³⁴ Bán á à zũarika a yi, á à püini mí jinsani i kúee o wán, á à ha a lè hã làbaani, á à búe o. Ká hã wizooni tìn zoñ o ò vèe.»

Bìo ó o Zaaki là a Zãn wee fio o Yeesu cón (Matiye 20.20-28)

³⁵ Bún món ó o Zebedee zàwa Zaaki là a Zãn á buée bó a Yeesu yi á bía non wo yi: «Nì-kàránlo, wa wi à ù wé bìo wa à fio ù cón à na wen.»³⁶ Ó o Yeesu tũara ba yi: «Lé mu yén á mí le i wé na mia?»³⁷ Á ba bía non wo yi: «Hen ká ù khii wi ù béeni cùkú yi, à ù tà día le wa keeni ù nísáa. O nì-kéní keñ lè ù nín-tiáni, à yia so keñ lè ù nín-káahó.»³⁸ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Bìo mi wee fio á mi yí zū jùhú. Mí so dà a lá le lònbee na à dé mi mu húmú yi làa mi le?»³⁹ Á ba le ũuu le mí dà mu. Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mu bon. Le lònbee na à yí mi bàn síi á à yí mia. Mí i zo le lònbee mu yi. ⁴⁰ Ká mu màhá yínón inén á à bío le yia kà bànso à keeni i nín-tiáni tàà i nín-káahó. Hñn lùà so bìo sã bìa le Dónbeenì wíokaa hã karáa yi.»

⁴¹ Ká bìo ba nì-kenínia nuwã píru na ká jà mu, á ba sã cà a Zaaki là a Zãn yi. ⁴² Ó o Yeesu von ba búenbúen á bía non yi: «Mí zū mu le bìa ba nùpua yio wi wán le ba lé hã kãna júnása, bán júnása so á wee wé zéeni mí pánkà ba nùpua wán. Á ba nì-beera wee wé zéeni làa bìa ká le mí po ba. ⁴³ Ée ká minén bìo lá yí ko mu wé ká síi. Hen ká mí nì-kéní búu wi ò o bìo jùhú wé poñ bìa ká, à bànso wé minén na ká ton-sá. ⁴⁴ Hen ká mí nì-kéní búu wi ò o dí bìa ká yahó, á bànso ko

§ 10:19 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 20.12-16; Làndá zéenlò vūahú (Deutéronome) 5.16-20

* 10:37 Mi loñ Matiye vūahú 20.21

o ò wé mi búenbúen wobá-nì. ⁴⁵ O Nùpue Za mí beere yáá yí búara à ba sá na a yi. O búara wà buée sá à na ba nùpua yi, á mún ñ na mí mukāni á à lénnáa ba nùpua cèrèe júná.»

O Yeesu weéra a muui búii na ba le Baatimee yio

(Matiye 20.29-34; Luki 18.35-43)

⁴⁶ O Yeesu lè mí nì-kenínia lè ba zàamáa vaá dñn ho Zerikoo lóhó. Bio ba wee lé ho yi, à búnn ò o muji búii na ba le Baatimee á kará ho wǎhú nísání wee fioka. «Bàn maá ba le Timèe. ⁴⁷ Bio ó o já le mu lé o Nazareete nùii Yeesu, ó o bía pǎnpǎn: «*Daviide Za, Yeesu, màkárí mi.» ⁴⁸ Á ba nùpua cèrèe wee zá làa wo le o wé tété. Ó o yáá wáa wíokaa wee bío pǎnpǎn: «Daviide za, màkárí mi.» ⁴⁹ Ó o Yeesu ñnn ò o bía: «Mi ve o le o buen.» Á ba bía nnon o muui mu yi: «Hení ũ sīi, lii híni, lé o wee ve fo.» ⁵⁰ Ó o wáa lèera mí kánbun díá, ò o líí tá hínnon á mà a Yeesu wee buen. ⁵¹ Ó o Yeesu tũara a yi: «Lée webio á fo le í wé na fon?» Ó o muui bía nnon wo yi: «Nì-kàranlo wé le í yio à wé mi.» ⁵² Ó o Yeesu bía nnon wo yi: «Lén, bio fo dó ũ sīi mi lé búnn á í weéraráa fo.» Mí lahó yí ó o dèenía wee mi á bò là a Yeesu wà.

11

O Yeesu zoró ho Zeruzaleemu yi

(Matiye 21.1-11; Luki 19.28-40; Zān 12.12-19)

¹ Bio ó o Yeesu lè mí nì-kenínia vaá sũarāa ho Zeruzaleemu yi, ho Betefazee lè ho Betanii lórá nísání, lè hā Oliiwewa vǐnsiá búee cǎn, ó o Yeesu tonkaa mí nì-kenínia nùwā jun le ba dí mí yahó, ² á bía nnon ba yi: «Mí lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi. Mi vaa dèenii á mi ì dèení ì mi sùnpè-bòohú búii na á nùpue ñnn yí yòora yí mǎn hũúu ká a can ñnn. Mi fee wo à bua buee na mi. ³ Ká a búii tũara mia le lée webio nnon mi wee feeráa wo, à mi bío na bānsa yi le o Núhũso màkóo wi o yi, ó o mún ñ bñi ñ buen làa wo lǎnbio.»

⁴ Á ba wà van á vaá zoó yú a sùnpè-bòohú búii le bonfónii ho wǎhú nísání ká a can ñnn le zīi búii zũañii. Á ba feera a. ⁵ Á ba nùpua nùwā yen búii na wi bín á tũara ba yi: «Lée webio mi wó kà? Mi feera o sùnpèenì mu le

we?» ⁶ Á bio ó o Yeesu lá bía nnon ba yi lé búnn á ba bía nnon ba nùpua mu yi. Á ba díá ba á ba wà. ⁷ Ba buan o sùnpèenì mu buée nnon o Yeesu yi, à ba bò mí kánbunwà o mání wán, ó o Yeesu yòò kará wán. ⁸ Ba nùpua cèrèe wee bá mí kánbunwà ho wǎhú wán o yahó. «Ba búii lé hā vǐnsiá vǎnna na ba kǎhó hā mana yi á ba wee bá. ⁹ Bìá dú a yahó làa bìá dú a mǎn á wee bío bio kà pǎnpǎn:

«Le ho cùkú à bio sǐ le Dónbeenì yi.

Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewà làa yia bò o buen o Núhũso Dónbeenì yèni yi.*

¹⁰ Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewà làa yia wà buée fàrá wàn búaa *Daviide béenì á à ñni.

Le ho cùkú à bio sǐ le Dónbeenì na dà mu bio búenbúen wán yi.»

¹¹ Bio ó o Yeesu vaá dñn ho Zeruzaleemu, ó o wà van le *Dónbeenì zī-beenì lún yi, á zoó loĩkaa le kǎhí fò. Bún mǎn ó o fó mí nì-kenínia píru jun à ba bñiá nnon ho Betanii. À búnn à le wii wáa tò.

O Yeesu dánkánia le vǐndèe na ba le fikíyee

(Matiye 21.18-19)

¹² Mu tá na lée tǎn, pǎahú na ba wee lé ho Betanii yí á à lén, à búnn ò o Yeesu á le híni dà. ¹³ O khèra mǎn le vǐndèe na ba le fikíyee à le sà ñnn. Ó o wà le mí vaá loĩ le mí ì yí bia le wán lé. Ó o vaá yú à lée vǎnna mí jii yi, lé bio mu yí wó hā vǐnsiá mu haró pǎahú. ¹⁴ Ó o Yeesu wáa bía nnon le vǐndèe mu yi: «Fo máa bñi máa ha bia hũúu á nùpue máa dí.» Ó o nì-kenínia já bio ó o bía.

O Yeesu nnon ba bè-yèerowà

(Matiye 21.12-17; Luki 19.45-48; Zān 2.13-22)

¹⁵ Ba vaá dñn ho Zeruzaleemu ó o Yeesu wà vaá zon le *Dónbeenì zī-beenì lún yi á zoó wee ja ba bè-yèerowà lè ba bè-yàwa. Ba wén-pũarilowà tabáriwa, làa bia wee yèé ba búaa búuní kanmúini ó o dónkaa kúaa. ¹⁶ O wee hè ba le nùpue yí bua dèe à káanāa ho lún mu yi. ¹⁷ Ò o mǎhá wáa wee kǎrán ba nùpua làa bio kà: «Le Dónbeenì bioní vǎhú yi á mu bía: «Í zīi ba wé è ve le kǎna nùpua búenbúen fioró zīi.»†» Ò o Yeesu bñiá bía: «Á minén wó le lè ba kǎnlowà lùe há?» ¹⁸ Á le

* 11:9 Mi loĩ Lení vǎhú (Psaumes) 118.25-26 † 11:17 Mi loĩ Ezayii vǎhú 56.7

*Dónbeenì yankarowà júnása lè ho *lándá bio zéenílowa já mu á ba wee cà bio ba à wé wé è búeráa o Yeesu. Ba zána a lé bio ó o kàránló á ba zàamáa búenbúen sīa wee wa bio yi. ¹⁹Bio le wii tò ó o Yeesu lè mí nì-kenínia á ló ho lóhó yi lée wà.

*Mi dé mi sīa le Dónbeenì yi
(Matiye 21.20-22)*

²⁰Mu tá na lée tōn yìnbíi búirìi ká ba lá ho wōhú wà, á ba vaá mōn ho fíkíyée mu à ho hon lè mí naní búenbúen. ²¹Ó o Piere leékaa bio wó kñíina bio, ó o bía nōn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, loñ. Ho fíkíyée na fo dánkánia á hon.» ²²Ó o Yeesu wáa bía nōn mí nì-kenínia yi: «Mi dé mi sīa le Dónbeenì yi. ²³Le t̄ mi ho tūiá na mia: Ká a búii lá bía lè le búee na kà: «Híní hen na fo wi yi à vaa zo ho mu-beenì yi.» Ká òanso yí titikaa ò o dó mí sīi le Dónbeenì yi le bio mí bía á à wé, á mún n̄ wé á à na a yi. ²⁴Lé búin nōn á t̄i wee bíoráa mu á à na mia: Hen ká mi wé wee fio bio búii le Dónbeenì cōn à mi láa mu yi le mu yú vó. Le è wé mu á à na mia. ²⁵Mi wé sansan wee fio, ká a búii wó khon làa mia á mi sīa wee c̄i bio yi, à mi sēn mu día. Bún ká mìn Maá Dónbeenì á mún n̄ sēn mi bè-kora á à día.» ²⁶[Ká mi yí máa tà sēn día na ba yi, á mìn Maá na wi ho wáayi mún máa wé è sēn mi bè-kora máa día.]

*O Yeesu pànká ló wen?
(Matiye 21.23-27; Luki 20.1-8)*

²⁷Bún mōn á ba wáa nōn ho Zeruzaleemu. Bio ó o Yeesu zoó wee varáka le *Dónbeenì zī-beenì lún yi, á ba yankarowà júnása lè ho *lándá bio zéenílowa lè ba nì-kíá á wà buée bó a yi ²⁸à ba tūara a yi: «Fo yú le níi wen wee wéráa bio ká? Lée wée nōn mu wéró níi fòh?» ²⁹Ó o Yeesu bía nōn ba yi: «Ínén mún n̄ tūa mia làa bìo dà-kéní. Ká mi tà á zéénia mu, á t̄i bēn mún n̄ zéení yia nōn mu biowa mu bàn wéró níi mi làa mia. ³⁰Yia nōn le níi o Zān yi le o wé bátízé ba nùpua lée wée? Lé le Dónbeenì lée, tàá lé ba nùpua? Mi bío lon!» ³¹Á ba yèrémáa wee wàani mìn yi: «Ká wa le lé le Dónbeenì tonkaa wo, o ò bio le lée webio nōn á wa yí tàràa o bio. ³²Tàá ká wa bēn le lé ba nùpua tonkaa wo, á mu ù wé kaka?» Ba zána ba zàamáa lé bìo á bán búenbúen wee leéka le o Zān hía lé le *Dónbeenì jii-cúa fēero binbiri. ³³Á ba wáa

bía nōn o Yeesu yi: «Wa yí zū yia tonkaa wo.» Ó o Yeesu bía nōn ba yi: «Áwa, á ínén mún máa zéení yia nōn le níi mi á t̄i wee wéráa bio kà.»

12

*Ho èrèzēn v̄insia buahó v̄arowà wahiire
(Matiye 21.33-46; Luki 20.9-19)*

¹Bún mōn ó o Yeesu wáa wee bío làa ba lè hā wāhio: «Nii búii hía léra ho èrèzēn v̄insia buahó á son ho dándá kínia yi, á có ho kōhú na ó o wé è jaa ho èrèzēn yi. O mún son o paro lùe. Bún mōn ó o wāania tò lè ba nùpua búii na à vā ho, ò orēn wā van le khúii. ²Pāhú na ho èrèzēn wee be yi, ó o tonkaa mí ton-sá nì-kéní le o va ba nùpua mu cōn le ba khé bio bìo s̄a mí yi à na. ³Á ba nùpua mu vaá han wo á día ó o wà lè mí níi káamáa. ⁴Ó o mōhú òanso bīnīa tonkaa mí ton-sá veere. Á wón ba vaá vūaana vūaana jūhú, à ba là là a. ⁵Ó o mōhú òanso t̄in pá bīnīa tonkaa nì-veere. Á ba vaá bó wón. Lé ká sīi ba wó lè ba ton-sáwá c̄erēe na ó o mōhú òanso tonkaa. Ba búii ba han, à ba búii ba bó. ⁶O mōhú òanso za na ó o bò mí taká wán lé yia wáa ká a cōn. Á wón lé yia ó o tonkaa, ò o wee leéka: Í za wón ba à kōnbi. ⁷Bio ba nùpua mu yèrē dá a wán, á ba wee bío mún yi: «Yia lua ká lé yia á ho mōhú bio khúii s̄i yi. Mi wa búe o á ho mōhú bio wáa à s̄i wen.» ⁸Á ba hínōn wīara a za mu bó, á lá lée lèera díá lè ho soró mōn.» ⁹Ó o Yeesu wáa tūara ba yi: «Lé mu yén á ho mōhú òanso wáa à wé? Ò o ò buen buée búe ba nùpua mu, ká a cà nì-vio á à kúee mí mōhú mu yi. ¹⁰Le bíon̄i na kà á mi so òñ̄ yí kàráanna le Dónbeenì bíon̄i vūahú yi yí mōn le? «Le huee na ba so-sowa fū pá díá lé òio hía buée buan ho soró òñ̄ia. ¹¹Bio kà lé bio ó o Nuhúso Dónbeenì wó, mu lée bè-tente wa yèn-dán̄i yi.*»

¹²Ba *zúifūwa júnása wee cà bio ba a òñ̄ wán á à wīarāa o Yeesu, lé bio ba zū le lé bārén̄ á le wāhiire mu wà bò wán. Èe ká bio ba zána ba zàamáa, á ba día wo à ba wà.

*Ho lànpo cāló à na ho Oroomu bée yi bio
(Matiye 22.15-22; Luki 20.20-26)*

¹³Bún mōn á ba tonkaa ba *Farizēwa nùwā yen búii là a *Herodee kuure nùpua

* 12:11 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 118.22-23

nùwà yèn búí o Yeesu cón le ba buée tùa wo yi, à yíráa o níí bua yi. ¹⁴ Á ba buée bíá nòn wo yi: «Nì-kàránlo, wa zū le fo wee mì ho tùíá. Fo yí máa zón nùpue. Fo mún yí máa kà nùpue yìo. Bìo le Dónbeenì le ba nùpua wé bua lè mítén lé búñ bàn kàránlò binbirì á fo wee na. Àwa, á ù bío na wen. Wa làndá yí á ho lànpó ko ho wé cā na ho Oroomu kóhú bée yi lée, tàá mu yí ko làa wé ró? Wa ko wa wé cā ho lée, tàá wa wé yí cā ho?»

¹⁵ Ó o Yeesu zūna le bìo ba lon binbirì á ba yí bíá. Ó o wáa bíá nòn ba yi: «Mì wì mì khūaa ĩ jii yí à yíráa ĩ níí bua yí le we? Mì cà le wén-hónlò búí na mìi le ĩ loí.» ¹⁶ Á ba cà le buée nòn wo yi. Ó o Yeesu tùara ba yi: «Ho yahó lè le yèni na wì le wén-hónlò mu wán á wée te?» Á ba bíá: «Lé ho Oroomu bée.» ¹⁷ Ó o Yeesu wáa bíá nòn ba yi: «Àwa. Bìo sà ho Oroomu bée yi à mì na mu wo yi. Ká bìo bèn sà le Dónbeenì yí à mì na mu le yi.» Á ba wó coon bìo ó o bíá bio yi.

Ba nì-hía vèeró bìo

(Matiye 22.23-33; Luki 20.27-40)

¹⁸ Ba *Sadusíewa lé bìa le ba nì-hía máa vèe. Wizonle búí, á ba búí á buée bó á Yeesu yí á tùara a yí kà: ¹⁹ «Nì-kàránlo, bìo ó o *Moyiize tùara henía nòn wen lé bìo kà: «Hen ká a búí yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo, á bàn za ko ò o fé bàn háa ya à te ba zàwa yi mín za mu yèni yi.»[†] ²⁰ Àwa. Ka lòn nùpua nùwà hẹ̀jun búí yánkaa lée zàwa síi. Ó o yahón so yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo. ²¹ Ó o jun níí so fó a maháa mu yan á húrun ò o yí yú za làa wo. Lé búñ ó o tìn níí so bìo mún wóráa. ²² Ba mí nùwà hẹ̀jun yan wo bèenia á húrunka ò o búí yí yú za làa wo. Mu bàn véeníí ó o háa mu mún húrun. ²³ Àwa. Nònzoñ na ba nì-hía á à vèe yí ó o háa mu bìo á à sǐ a yén yi? Bìo ba mí nùwà hẹ̀jun màhá yan wo bèenia.» ²⁴ Ó o Yeesu bíá nòn ba yi: «Mì wee v́iní miten. ĩ bíá búñ lé bìo mì yí zū le Dónbeenì bíonì v́uahú bíoní kúará. Mì mún yí zū le le Dónbeenì dà bìo búenbúen wee wé. ²⁵ Mu bon. Ba nì-hía khíi vèera á ba báawa lè ba háawa máa bíni máa ya mín. Ba à bonmín lè le Dónbeenì wáayi tonkarowá

ho wáayi. ²⁶ Ba nì-hía vèeró dání yí á mì so òon yí kàránna ho lahó na wee bío le v́indè-za na ho dǒhú wì yí bìo o Moyiize v́uahú yí yí mǎn le? Mu tùara bíñ le le Dónbeenì bíá nòn o Moyiize yi: «Ĭnén lé o *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu bàn Dónbeenì.»[‡] ²⁷ Ó o Yeesu wáa bíá: «Le Dónbeenì lé bìa yìo wì lua bàn Dónbeenì ká le yínón nì-hía bàn Dónbeenì. Mì sòobáa wee v́iní miten dà.»

Le Dónbeenì làndá na bìo here po hía ká
(Matiye 22.34-40; Luki 10.25-28)

²⁸ Ho *làndá bìo zéenílo búí ná ba wáaní. Ó o mǎn ò o Yeesu bíá se nòn ba Sadusíewa yí ó o vá buée bó a yí ò o tùara a yi: «Le Dónbeenì làndáwá búenbúen tíahú á lé ho yén bìo here po hía ká?» ²⁹ Ó o Yeesu bíá nòn wo yi: «Le Dónbeenì làndáwá yí á hía ká lé hía bìo here po hía ká: «*Isirayele nìpomu, ní bìo kà: Wa Núhúso Dónbeenì lé o Núhúso mí dön. ³⁰ Fo ko à ù wañ ù Núhúso Dónbeenì lè ù sǐi búenbúen, lè ù mànáká búenbúen, lè ù yilera búenbúen, lè ù pànká búenbúen.»[§] ³¹ Hia sà ho yí lé hía ká: «Fo ko à ù wañ mí nínza làa bìo fo waráa ütèn bìo síi.» *Làndáwá na kún bìo here á po há bìo jun na kà hǒn mía.» ³² Á ho làndá bìo zéenílo wáa bíá nòn o Yeesu yi: «Nì-kàránlo mu se, bìo fo bíá lé ho tùíá. O Núhúso lé le Dónbeenì mí dön. Dónbeenì búí kún mía ká mu yínón lerén. ³³ Á wañ le Dónbeenì lè ù sǐi búenbúen, lè ù yilera búenbúen lè ù pànká búenbúen, à mún wañ mì nínza lè ütèn bìo síi, búñ súaani mu háamu na ba wee wé na le Dónbeenì yí lè ba bà-kúio na ba wee ya lè le muini na le Dónbeenì yi.» ³⁴ Ó o Yeesu mǎn ò o nìi mu bíá ba bè-zúñlowà bíoní ó o bíá nòn wo yi: «Hen làa cǐnù ká fo ò keñ le Dónbeenì bá-zàmu yi.» Bún món ó o búí wáa yí bíniá yí khà mítén yí tùara a yí làa bìo búí.

Yia le Dónbeenì mǎn léra bìo
(Matiye 22.41-46; Luki 20.41-44)

³⁵ Mu wó ká a Yeesu wee kàrán ba nùpua le *Dónbeenì zǐ-beeni yí, ó o tùara bìo kà: «Ho *làndá bìo zéenílowa dà a wé kaka a bíoráa le yia le Dónbeenì mǎn léra lé o *Davide

† 12:19 Mi loí Làndá zéenílo v́uahú (Deutéronome) 25.5-6
loí Làndá zéenílo v́uahú (Deutéronome) 4-5

‡ 12:26 Mi loí Léro v́uahú (Exode) 2.6

§ 12:30 Mi

* 12:31 Mi loí Levii nùwà v́uahú (Lévitiq) 19.18

mònmàníí? ³⁶ Lé bìo ó o *Daviide mí bæere á le Dónbeenì Hácírí wó ó o bía bìo kà: «O Nùhúso Dónbeenì bía non ì Nùhúso yi: 'Buee keení ì nín-tiàni fúaa ká ì búrá ù zúkúsa ù tá á ù bò ù zení wán.»[†]

³⁷ «Bìo ó o *Daviide wee ve yia le Dónbeenì mən léra le mí Nùhúso. Ó o wé o Nùhúso ká a mún pá à wé o mənmaníí kaka?» 'Ba zàamáa wee jí a Yeesu cón lè le sí-weε.

Mi yí wé lè ho làndá bio zéenlowa bio
(Matiye 23.1-36; Luki 20.45-47)

³⁸ Bìo ó o Yeesu wee kàrán ba zàamáa ó o wee bío na ba yi: «Mi yí wé lè ho *làndá bjo zéenlowa bio. Bán na wa hā báká-beera zíló à wé héekaráa. 'Ba wi ba nùpua wé tēeni ba yi lè le kònbii ba zàamáa fēmínló lara yi. ³⁹ 'Ba *zúifúwa kàránló zīnī yahón kanmúiní lè ho dínló díiní keenína na seka á ba wé hueeka keení yi. ⁴⁰ 'Ba wee khà ba maháawa à fé níi bìo búenbúen. 'Ba mún wa ho fióró na túee wéro à wé lè ba téréna. 'Barén cítíí khíi wee here le Dónbeenì cón.»

O mahá-khenii hāmu bio
(Luki 21.1-4)

⁴¹ O Yeesu kará le *Dónbeenì zī-beeni hāmu bonkonì nisānī á wee loí bìo ba zàamáa wee kúeeráa le wá rí le yi. Ho nàfòró bānsowá cērēe wee búee kúee le wá rí na boo. ⁴² Mahá-khenii búii mún búee kúaa mí tōmónwá bio jun. ⁴³ Ó o Yeesu wáa von mí nì-kenínia á bía non yi: «Le ì mí ho tūiá na mia: O mahá-khenii na kà bio na ó o kúaa á boo po bía ká búenbúen bio. ⁴⁴ Lé bio le wá rí na ba búenbúen wó lè mu hāmu lé dio ba yú puunía. Ò orén lè mí khemu, ò o pá kúaa bio wi o cón búenbúen na ó o lá wé è dí.»

13

Ho díimíná véro là a Nùpue Za buenló bio
(Matiye 24.1-44; Luki 21.5-33)

¹ Bìo ó o Yeesu zoó ló le *Dónbeenì zī-beeni lún yi, ó o nì-kenínia nì-kení bía non wo yi: «Nì-kàránlo, hā huua na kà bēntín seka, á hā mún búaaaka. Hā soni dāamu yáa!» ² Ó o Yeesu bía non wo yi: «Fo mən hā dāamu lon? Èε ká huee khíi máa keení mí nínza huee wán. Mu búenbúen khíi fi.»

³ Bún món ó o Yeesu yòó kará hā Oliiwewa vīnsāa búee wán á sánsāa le Dónbeenì zī-beeni. Ó o Piere là a Zaaki là a Zān là a Āndere na wi làa wo mí dòn á tūara a yi: ⁴ «Lé ho pāahú yén á mu bìo mu ù wé yi? Á lé mu bìo yén khíi zéení le mu wéro pāahú dōn?» ⁵ Ó o Yeesu wáa bía non ba yi: «Mí pa miten bio. Mi yí día le nùpue khà mia. ⁶ Nùpua cērēe khíi buen ì yèni yi á à bío: «Ì lé o Krista.» 'Ba à khà nùpua cērēe á à vīiní. ⁷ Ká mi khíi wee jí hā hīa tāró sā, hīa lúio yi làa hīa khèra làa mia à mi yí le mi yiwa dé, lé bio á bún biowa so ko mu wé ho yahó. Ká bún dēenia máa wé ho díimíná véro. ⁸ Ho síi búii khíi wé è lé vaá fi lè ho síi veere. Á ho kōhú búii khíi wé è lé vaá fi lè ho ká-veere. Ho tá dèkéro khíi wé hā lùu búii yi. Á le hīni khíi lé. Mu ù wé làa bìo o há-sāniso sānī vīa wee wé búakarāa bio síi.

⁹ «Èε ká minén pa miten bio. 'Ba nùpua khíi wé è bua mia á à varáa ho pānká bānsowá cón á bán vaá cítí mia. 'Ba wé è ha mia ba *zúifúwa kàránló zīnī yi. 'Ba wé è bua mia á vaá díiní hā kána júnása lè ba bá-zāwa yahó bio mi tà mī bìo yi. Lé bún mi ì bè yi á à zéenināa ì bìo làa ba. ¹⁰ Mu bon, sāni ho díimíná vé, á le Dónbeenì bín-tente ko le bue à na hā síiwá búenbúen yi. ¹¹ Hen ká ba khíi wé wiikaa mia á buan vannáa le cítí yi à mi yí le mi yiwa fèn dè bìo mi vaá bío bìo yi. Hón pāahú so yi á hā bíoní na à bío ò na mia lé hīa à mi bío. Lé bìo á hā máa lé minén mi bæere yi. Mu lé le Dónbeenì Hácírí á à dé hā mi jīnī yi. ¹² 'Ba nùpua búii wé è dé mín kúrú zāwa á à na ba à búe. Hārì ba maáwá búii á à wé mu bàn síi lè mí zāwa. 'Ba zāwa búii mún ò hīnī mín maáwá wán, á à na ba ba à búe. ¹³ 'Ba nùpua búenbúen á à jīnī mia bio mi tà mī bìo yi. Ká yia mahá hā mí síi fúaa mu véenii, wón á à fèn.

¹⁴ «Mí khíi mí mu bè-sūmú* na wee yáa mu bìo ká mu wi hen na mu yí ko mu keení yi. (Yia wee kàrán bio kà à zūn mu kúará sese.) Hón pāahú so yi ká bía wi ho Zudee yi à bán lúwí yòó hā búaa. ¹⁵ Yia á à keení mí zīi lòho yí ko ò o líi zoo lá bio búii. ¹⁶ Yia á à keení hā mana yi mu pāahú yí ko ò o bīnī bo à líi lá mí kánbun mí zīi. ¹⁷ Ho yéréké khíi sá ba há-

[†] 12:36 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 110.1 * 13:14 Mi loí DaniyeEle vūahú 9.27; 11.31; 12.11

sɛɛnasa lè ɓa há-ɲàawa yi mu zoñ. ¹⁸ Mi fiò le Dónbeeni yi à mu biowa mu wéro yí lì há yio yi. ¹⁹ Lé bio ho pàahú mu bàn lònbee á à wé ɓuáa á à poi dío khiína. Hàri ho dímiɲá ɲúhú búaró pàahú na le Dónbeeni léra mu bio búenbúen yi à buee búe ho zuia yi, á le lònbee mu sí yí kera yí mən. Á le bàn síi mún máa bini máa keɲ hùuu. ²⁰ O Nuhúso lá yí khò le lònbee mu wizooni yi, á ni woon lá máa kani. Ká a màhá khò há yi ɓa nùpua na ó o hueekaa á ɓa wé làa wo bio yi. ²¹ Ká a búii bíá non mia ká síi: «Mi loí. Lé o *Krista na hen, tàá nín-ɲia vaá hen», à mi yí tà mu. ²² Mu bon, ɓa Kristawa lè le Dónbeeni ɲi-cúa fɛerowà na bio yí bon khií keɲ. ɓa à wé mu yéréké biowa lè mí síwà na ka lè mu wee zéeni le Dónbeeni pánká á à vínináa ɓa nùpua. Hàri bíá le Dónbeeni hueekaa ká mu lá dà à wé, á ɓa mún ñ vini bán. ²³ Àwa. Á minén cén pa miten bio. Í fèra bíá mu búenbúen non mia vó.

²⁴ «Le lònbee khiíló mɔndén á <le wii á à dé mí yuumu.

Ho piíhú khoomu máa bini máa keɲ.

²⁵ Há mànàayio á à kùenka à lìi.

Bio buan ho wáayi biowa ñinía búenbúen á à dèké.»[†]

²⁶ Hón pàahú so yi á ɓa à mi a Nùpue Za buenló há ñundúio wán lè mí ñaríló lè mí cùkú beeni. ²⁷ O khií tonka le Dónbeeni wáayi tonkarowà ho tá kónbúaa bio náa yi lè ho dímiɲá búenbúen yi á ɓa a ve bíá le Dónbeeni hueekaa á à kúee mín wán.

²⁸ «Mi loí ho *fikíyee vɛndèe bio le wee wéráa. Hen ká le bàn lakara híá wee nàma á wee sà mí vɔn-yórowà, se mi zú le ho viohó téré ñ. ²⁹ Lé làa bún síi ká mi khií wee mi mu biowa mu wéro, à mi mún zú le o *Nùpue Za buenló sùaráa. O ò buen máa khií. ³⁰ Le í mi ho tuiá na mia: Ho pàahú na ká nùpua máa hí máa vé ká bún biowa so búenbúen yí wó. ³¹ Ho wáayi lè ho tá khií vé, ká í bioní hɔn ñ keɲ bíi fɛɛ. ³² Ni woon yí zú ho dímiɲá véro wizonle lè ho pàahú máa zéeni. Le Dónbeeni wáayi tonkarowà yí zú mu, hàri le Dónbeeni Za mí beere yáá pá yí zú mu. O Maá mí ñon lé yia zú mu.

³³ «Mi pa miten bio. Mi yí wé lòn nùpua na ñuma. Lé bio mi yí zú ho pàahú na mu ù

wé yi. ³⁴ Mu bio bonmín làa bio kà: Ni búii le mí ì va le khiíi. Ó o kàrafáa mí zii mí tonsáwá yi, á sankaa há tonni non ɓa lè mí ní-kéni kéni yi. Bún mɔn ó o bíá non o paro yi le o tini mí yio. ³⁵ Minén mún tini mí yio, lé bio mi yí zú a zii ɓanso bini buenló pàahú. O dà à buen ziihú tàá tá fiahú, tàá kò-bá-wéé yi, tàá yinbíi. ³⁶ Ká a khií ñinín buara ò o yí buee yí mia ká mi ka lòn nùpua na ñuma. ³⁷ Bio á í wee bío na mia ká, á yahó sá ɓa nùpua búenbúen. Mi yí wé lòn nùpua na ñuma.»

14

Ba zúifúwa ɲúnása wee lè o Yeesu wán (Matiye 26.1-5; Luki 22.1-2; Zān 11.45-53)

¹ Wizooni bio ɲun wáa ká ho Paaki sánú díro lè ho *búuru na á ɲa-fini yí dó yi sánú díro yi. Á le *Dónbeeni yankarowà ɲúnása lè ho *landá bio zéeni lowa wee cà bio ɓa à wé wé è wiiraa o Yeesu ká mu yí zú, á à na ɓa à búe. ² Ba wee bío: «Wa yí ña máa wii wo ho sánú díro yi. Ká wa wó mu á ɓa zàamáa á à kánká mu bio yi.»

O háa búii kúaa ho ɲiló o Yeesu ɲúhú wán

(Matiye 26.6-13; Zān 12.1-8)

³ O Yeesu kera ho Betanii lóhó yi o Simɔn na híá lé o *búere ni zii. Pàahú na ó o kará wee dí à bún à háa búii buee wee zo, á buan mí ñúukó-za búii na wó lè le huee na ɓa le alibaatere à ho sú làa ɲiló búii na sámu sí. Ho ɲiló mu ɓa le nàarè á yàwá here làa sòobéɛ. Bio ó o buee bó a Yeesu yí ó o ɲiina ho ñúukó-za mu ɲii, ò o kúaa ho ɲiló mu o Yeesu ɲúhú wán. ⁴ Á bíá wi bíi búii síá cà. Á ɓa wee bío mín yi: «Ho ɲiló na ká yáaró ɲúhú lé mu yén? ⁵ Ho ɲon lá dà à yèé á à yí há wén-hāani khiá-tin* á à sankaa na ɓa ni-khenia yi.» Á ɓa lan wee zá làa wo. ⁶ Ó o Yeesu wáa bíá: «O háa mu mi díá bio. Mi wee zá làa wó le we? Bio ó o wó làa mi á se. ⁷ Ba ni-khenia bán làa mia á à keɲ mín wán fɛɛ. Á pàahú léé pàahú á mi dà wé è wé mu sáamu làa ba ká mi tà. Èe ká inén wón máa keɲ làa mia fɛɛ. ⁸ Bio ó o dà à wé lé bio ó o wó. O kúaa ho ɲiló na sámu sí í sánia wán à fèn wiokaráa há paráa há ñuuló. ⁹ Le í mi

[†] 13:25 Mi loí Ezayii vūahú 13.10; 34.4 * 14:5 Mu pàahú á há wén-hāani khiá-tin lé o nùpue lúlu-kùure sámú sàání.

ho tũia na mia: Le Dónbeeni bín-tente wé buera lùe lée lùe yi ho dímjí ná búenbúen yi, á ba à bío bio ó o háa na kà wó, á ba à leéka a bio.»

*O Zudaa wi ò o dé o Yeesu na
(Matiye 26.14-16; Luki 22.3-6)*

¹⁰ O Yeesu ni-keninia píru jun ni-kéni na ba le Zudaa Isikariote á wà vaá bíá non ba yankarowá júnása yi le mí wi à mí dé o Yeesu na ba yi. ¹¹ Á bán sīa wan wan á dó mí jini non le mí i na le wári wo yi. Ó o wáa wee cà ho pàahú na o ò dàñ n̄ wé mu yi, á à déráa wo ba níni yi.

*O Yeesu wee dí ho Paaki dínló lè mí ni-keninia
(Matiye 26.17-25; Luki 22.7-14, 21-23; Zān 13.21-30)*

¹² Ho *búurú na á ja-fini yó dó yi sánú díró bàn nín-yání wizonle zòñ, ò ba wee wé fúaa ho Paaki piozáwa yi, † ó o Yeesu ni-keninia tũara a yi: «Lé wen á fo wi à wa vaa wíoka ho Paaki dínló yi?» ¹³ Ó o tonkaa mí ni-keninia nùwā jun á bíá non yi: «Mi lén zo ho lóhó yi, á mi zoó sí a n̄i búí yahó ká a sò mu jumu lè ho dúuhú. Mi bè o yi, ¹⁴ ká a vaá zon zīi na yi à mí bío na le zīi mu òanso yi: O ni-kàránlo le wa tũa foñ: Ho lahó na á ònén lè i ni-keninia á à dí ho Paaki dínló yi lé ho yén? ¹⁵ O ò zéeni la-beeni búí làa mia ho nónwíohú yi na s̄a bàráka wó. Lé bín à mí wíoka wa Paaki dínló bìo yi.» ¹⁶ Á ba wà vaá zon ho lóhó yi, á zoó yú mu búenbúen làa bìo ó o Yeesu bíaráa mu. Á ba wíoka ho Paaki dínló bìo.

¹⁷ Bìo le wii tò, ó o Yeesu lè mí ni-keninia píru jun buara. ¹⁸ Bìo ba kará wee dí ó o Yeesu bíá: «Le i mì ho tũia na mia: Minén na làa mi páania kará ho dínló jũhú yi ni-kéni á à dé mi i na.» ¹⁹ Ó o ni-keninia yilera lunkaa, á ba wee tũaka a yi lè mí ni-kéni kéni. À yia le: «Mu lé ònén le?» À yia le: «Mu lé ònén lé?» ²⁰ Ó o Yeesu bíá non ba yi: «Mu lé minén píru jun ni-kéni, yia làa mi páania wà zoó c̄i. ²¹ Mu bon. O *Nùpue Za á à hí làa bìo le Dónbeeni b̄oni v̄ahú bíaráa mu. Ká

yia màhà ní i bè mu á ho yéréké è zo jũhú. Bànsò yàá lá yí ton se mu súaani.»

(Matiye 26.26-30; Luki 22.15-20; 1 Korente 11.23-25)

²² Bìo ba wee dí, ó o Yeesu lá ho búurú á dó le Dónbeeni bàráka. Ò o wee c̄eka ho na mí ni-keninia yi ká à bío: «Mi fé là, hón lé i s̄ania.» ²³ Ò o b̄inia lá le juunfi d̄e na ho *d̄iv̄én wi yi ò o dó le Dónbeeni bàráka. Ò o non ho ba yi á ba búenbúen jun. ²⁴ Ó o bíá non ba yi: «Dén lé i c̄ani na wíoka wee zéeni le Dónbeeni páanii na le b̄o bìo, dén lé i c̄ani na kúaará ba n̄pua c̄èr̄e bio yi. ²⁵ Le i mì ho tũia na mia: I máa b̄ini máa ju d̄iv̄én h̄uúu fúaa ho pàahú na á i kh̄i ju ho bàn bè-f̄ia yi le Dónbeeni b̄éeni yi.» ²⁶ Bún món á ba s̄ia ho s̄anú lení, à ba wà yòora h̄a Oliiwewa v̄ins̄a búee wán.

*O Yeesu bíá le o Piere á à pí mí bìo
(Matiye 26.31-35; Luki 22.31-34; Zān 13.36-38)*

²⁷ O Yeesu bíá non mí ni-keninia yi: «Mi búenbúen á à l̄uw̄i día mi. Làa bìo le Dónbeeni b̄ioraa mu mí b̄oni v̄ahú yi ká s̄i: «I i búe o pi-pa á ba pia á à k̄enná à lén n̄ va h̄a l̄ua búenbúen.» ‡ È ká i v̄er̄o món, á i dí mí yahó vaá pa mia ho Kalilee k̄h̄u yi.» ²⁹ Ó o Piere bíá: «H̄ari à bia ká búenbúen pí ū bìo, á ònén wón máa pí mu h̄uúu.» ³⁰ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Le i mì ho tũia na foñ. Ho t̄in̄on-kéni na ká yi, s̄ani ò o k̄ò-b̄eé wá h̄a c̄ua-jun, bún ká ònén bíá le fo yí z̄u mi á d̄ñ h̄a c̄ua-t̄in.» ³¹ Ó o Piere pá b̄inia wíoka t̄ina mí b̄oni yi: «I máa bìo le i yí z̄u fo máa mi h̄uúu, h̄ari ká i ko à i hí làa fo.» Á ba ni-keninia na ká búenbúen bíá mu bìo dà-kéni mu.

*O Yeesu f̄iora ho Zetesemani yi
(Matiye 26.36-46; Luki 22.39-46)*

³² Bún món á ba wà vaá d̄ñ le l̄ue búí na ba le Zetesemani. Ó o Yeesu bíá non mí ni-keninia yi: «Mi k̄eni hen le i lén vaa fio.» ³³ Ò o fó a Piere là a Zaaki là a Zān á b̄oraa. O búakaa z̄ana á yi wee d̄e ³⁴ ó o bíá non ba yi: «I h̄ac̄iri ȳara d̄akh̄ina. I ka le i máa fen. Mi k̄eni hen, á t̄ini mi ȳo.» ³⁵ Bún món ó o wáa vá van c̄in̄u, á vaá líf̄ búrá ò o f̄iora le ká mu dà à wé, à le lònbee na kà à yí yí mí. ³⁶ O

† 14:12 Mi loí Léró v̄ahú (Exode) 12.6, 14-20 ‡ 14:27 Mi loí Zakari v̄ahú 13.7

bía bìo kà: «Ì Maá, fo dà bìo búenbúen wee wé. Yí le le lònbee na kà à yí mi. Èé ká mu yí wé ínén sī bìo. Le únén lé yia sī bìo à wé.»

³⁷ Ò o bīnía buara mí nì-kenínia cǎn á bueé yú ba à mu dāmu bó ba. Ó o bía nǎn o Piere yi: «Simǎn, dāmu bó fo le? Fo yí dà máa tīnī ũ yio hàrì le lèèrè dà-kéní yi le? ³⁸ Mi fání mi yio à wé fio bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wéro yi. O nùpue sīi wee wé vá mu bè-tente wéro yi, èé ká ho pànká na ó o ò wé làa bún lé hía mía.» ³⁹ Ò o tīn wíokaa khèra vaá fíora ò o bía hā bioní dà-kéní mu. ⁴⁰ Bún mǎn ó o bīnía buara mí nì-kenínia cǎn á bueé yú ba à mu dāmu bó ba. Ba yí dàinna yí fánía mí yio. Á bìo ba wáa à bío á à na a Yeesu yi á ba yí zū. ⁴¹ Bìo ó o Yeesu wà á bīnía buara mún cúa-tīn níi yi, ó o bueé bía nǎn ba yi: «Mi pá dūma wee vūnka lon? Mu wáa vó. Ho pāahú dǎn. O *Nùpue Za á ba à dé ba bè-kora wérowà níi yi. ⁴² Mi híni wa lén. Yia á à dé mi ì na bueé dǎn.»

Ba wíira a Yeesu

(*Matiye 26.47-56; Luki 22.47-53; Zān 18.3-12*)

⁴³ Pāahú na ó o Yeesu wee bío yi, à bún ò o Zúdaa bueé dǎn. O lé ba nì-kenínia píru jun nì-kéní. Ba zāamāa na bò làa wo á buan hā khà-túa lè hā būaa. Bía tonkaa ba lé le *Dónbeeni yankarowà júnása lè ho *lándá bìo zéeniłowa lè ba nì-kía. ⁴⁴ O Zúdaa, yia á à dé o Yeesu mu á à na, á zéeniá bìo ba zāamāa á à zūnnāa wo. O bía: «Ì hía vaá tēeniá nùpue na yi lè le kǎnbii, se wón lé yia mi wee cà. À mi wáa wii wo à bua sese lénnāa.» ⁴⁵ O Zúdaa bueé dēenií ó o wà vaá bó a Yeesu yi ò o bía nǎn wo yi: «Nì-kàránlo.» Ò o tēeniá wo yi lè le kǎnbii. ⁴⁶ Á bía làa wo bò mín wáa wíira a Yeesu. ⁴⁷ Á ba nì-kéní búii dǎ mí khà-tóní á hà lè le *Dónbeeni yankarowà júnáso beeni ton-sá nì-kéní jikāahú kíuo. ⁴⁸ Ó o Yeesu bía nǎn bía wà bueé wii wo yi: «Mí so lá ko à mi bua khà-túa làa būaa à bueé wíirāa mi le? Ì lée nì-kāanii le? ⁴⁹ Ì làa mia lá wee kerí mín wán túntún, á wee kàrán ba nùpua le *Dónbeeni zì-beeni lún yi á mi yí wíira mi. Èé ká mu wó kà, à le Dónbeeni bioní vūahú bìo jii síráa.»

⁵⁰ Ó o nì-kenínia búenbúen wáa lùwa wà à ba día a. ⁵¹ Yàrónza búii lé yia bò a Yeesu yi. Lée bunló mí dǎn wí o wán. Ba le mí ì wii wo, á

ba buan o bunló yi, ⁵² ó o kueera ho día, ò o lùwa wà mí káamāa.

O Yeesu ba buan vannāa ba tūiá fēerowà yahó

(*Matiye 26.57-68; Luki 22.54-55, 63-71; Zān 18.13-14, 19-24*)

⁵³ Bún mǎn á ba buan o Yeesu vannāa le *Dónbeeni yankarowà júnáso zīi, hen na ba yankarowà júnása lè ba nì-kía lè ho *lándá bìo zéeniłowa búenbúen kúaa mín wán yi. ⁵⁴ O Piere khèra bò a Yeesu mǎn. O bueé zon ba yankarowà júnáso lún yi, á zoó páania kará lè ba parowà á wee huee ho dǎhú. ⁵⁵ Ba yankarowà júnása lè ba *zúifúwa tūiá fēerowà búenbúen wee cà bìo ba à koonínāa o Yeesu yi á à bè yi ì súnínāa o júnú á à na ba à búe. Ká ba màhá yí yú bìo búii. ⁵⁶ Nùpua cèrèè wee bueé fūaa hā sabioní o jii, ká ba màhá wee bīnī kán mín. ⁵⁷ Á ba nùwā yén búii wáa hínon koonía o yi lè le sabéré na kà: ⁵⁸ «Wa já ò o bía le mí ì fio le Dónbeeni zīi na ba nùpua son, á à bīnī ì so le búii hā wizooní tīn yi ká dén á nùpua máa so.» ⁵⁹ Hàrì bún á ba yáa pá wee kán mín wán. ⁶⁰ Á ba yankarowà júnáso wáa lii hínon yóo òo òo òo búenbúen yahó ò o tūara a Yeesu yi: «Bìo ba nùpua wee bío ũ dǎn yi á fo le fo máa bío dèè búii yi le?» ⁶¹ Ó o Yeesu cèkè ò o òo òo. Á ba yankarowà júnáso wíokaa tūara a yi: «Le únén lé o Krista, le Dónbeeni na wa wee khòni za le?» ⁶² Ó o Yeesu bía: «Ūuu, ì le órén. Mi búenbúen á à mi a *Nùpue Za ká a kará le Dónbeeni na dà mu bìo búenbúen nín-tiáni. Mí mún khíi mí a ká a kará hā dundúio wǎn bò ò buen.» ⁶³ Á ba yankarowà júnáso wáa lēekaa mí dà-zínii lé bìo mu vá a yi dàkhíina, ò o bía: «Wa màkóo wáa mía seérāa yi. ⁶⁴ Hā bín-kora na ò o mà léera le Dónbeeni yi á mi já. Àwa, á lé mu yén á mi wee leéka?» Á ba búenbúen le o wó khon ó o ko ò o búe. ⁶⁵ Ba nùwā yén zàwa búii ba tíahú á búakāa wee khàani kúee o Yeesu wán. Ba pon o yahó yi à ba wee vūaa wo lè mí nín-kuiio ká ba à tūa wo yi le o zéeni yia wó mu làa wo. Le *Dónbeeni yankarowà júnáso lún parowà fó a, á wee dé sáarà yi.

O Piere pá a Yeesu bìo

(Matiye 26.69-75; Luki 22.56-62; Zān 18.15-18, 25-27)

⁶⁶Pàahú na ó o Piere pá líf wi ho lún yi, à b́n le Dónbeeni yankarowà j́húso beeni ton-sá háawa nì-kéní b́i bueé d́n. ⁶⁷Bìo ó o m̀n o Piere ò o wee huee ho d́hú, ó o wíokaa loína a yi sese ò o b́a: «Ūnén mún lá wi là a Nazareete nìi Yeesu mu.» ⁶⁸Ó o Piere pá mu ò o b́a: «Bìo á fo wee bío ká á ĩ yí zū.» B́n m̀n ó o wà vaá b́nía òn ho lún zūajni. [Ó o kò-béé wá.] ⁶⁹Bìo ó o ton-sá háa mu m̀n o vaa b́níló, ó o wee bío làa bia wi b́n: «O ǹpue na ká lé b́rén nì-kéní b́i.» ⁷⁰Ó o Piere t́n pá. Mu yáá yí míana, à b́n à b́a wi b́n t́n b́a non o Piere mu yi: «Ho t́iá poni. Fo lé b́rén b́i. Ūnén mún lé o Kalilee nìi.» ⁷¹Ó o Piere wáa b́a: «Ká ĩ f́a sabéré à le Dónbeeni le ĩ mi mu. ĩ ì b́a mu j́ii wán, o ǹpue na mi wee bío bìo á ĩ yí zū.» ⁷²Hón pàahú so yi ó o kò-béé wá h́a cúa-jun ní. Ó o Piere hácírí m̀há b́nía guara bìo ó o Yeesu f́i b́a làa wo yi wán: «Sáni ò o kò-béé wá h́a cúa-jun b́n ká ūnén pá le fo yí zū mi á d́n h́a cúa-t́n.» Ó o Piere wáa wee wá.

15

Ba buan o Yeesu buararáa o Pilaate ćn (Matiye 27.1-2, 11-14; Luki 23.1-5; Zān 18.28-38)

¹Le yinb́i b̀irì à ba *yankarowà j́násá, là ba nì-kía, là ho *lándá bio zéenílowa, b́n búenb́uen na là ba *zúífúwa t́iá f́erowà á kúaa mún wán, bèra a na à ba bío tè bìo dà-kéní wán. Ba can o Yeesu, á buan bueé non o *Pilaate yi. ²Ó o Pilaate t̀ara a yi: «Lé ūnén lé ba zúífúwa b́é le?» Ó o Yeesu b́a non wo yi: «Fo b́a mu.» ³Ba yankarowà j́násá wee kooní a Yeesu yi làa bio c̀èrè. ⁴Ó o Pilaate wíokaa t̀ara a yi: «Fo le fo máa bío d̀e le? Bìo ba wee bío ū j́ii á fo yí máa j́i le?» ⁵Ká a Yeesu m̀há yí b́nía yí b́a d̀e. B́n wó a Pilaate coon.

Ba le o Yeesu ko ò o búe

(Matiye 27.15-26; Luki 23.13-25; Zān 18.39-19.16)

⁶Hen ká ho *Paaki sánú sansan d́n, ò o Pilaate lén o kàsó nìi b́i díá, yia ba zàamáa le o díá. ⁷Mu ù wé à nìi b́i na ba le Barabaasi pánía wi ho kàsó yi là ba b́i na làa wo ká á bó a nìi b́i. ⁸Á ba zàamáa wáa wá van o Pilaate ćn á vaá wee fio wo ò o wé bìo ó o lá wee wé na ba yi. ⁹Ó o Pilaate b́a non ba yi: «Mí wi à ba zúífúwa b́é lé yia à ĩ díá le?» ¹⁰O Pilaate zū ḱnḱn le ba yankarowà j́násá dó a Yeesu non mí yi lé bìo le yandee wi ba yi o bio yi. ¹¹Ká ba yankarowà j́násá m̀há śkúra ba zàamáa le ba fio o Pilaate ćn le o Barabaasi lé yia ò o díá. ¹²Ó o Pilaate wíokaa t̀ara ba zàamáa yi: «Lé mu yén mi le ĩ wé làa yia mi wee ve làa zúífúwa b́é?» ¹³Á ba wee bío na a yi ká ba a wáamaka: «B́e wo ho *kùrúwá wán ò o hí.» ¹⁴Ó o Pilaate t̀ara ba yi: «O wékhe lé ho yén?» Á ba yáa wíokaa wee wáamaka p̀np̀n: «B́e wo ho kùrúwá wán ò o hí.» ¹⁵O Pilaate wi ò o wé ba zàamáa śi, ó o lera o Barabaasi díá, ò o le ba ha a Yeesu là h́a làb́ani, ò o non wo le ba b́e ho kùrúwá wán.

Ba dásíwá wee z̀aríka a Yeesu yi

(Matiye 27.27-31; Zān 19.2-3)

¹⁶Á ba dásíwá buan wo zonnáa ho *Zudee ḱhú b́e lún yi, à ba von mí ninzàwa na ká búenb́uen. ¹⁷Ba źinía o Yeesu là le dà-muhú, á tá ho kirí là h́a kíkara á dó a j́hú yi.* ¹⁸B́n m̀n á ba wee t̀ení a yi ká: «*Zúífúwa b́e, fo!» ¹⁹Ba wee v́aa o j́hú là le káani, á wee khàani kúee o wán ká ba à f́ará mí nonkójúná wán à lii búrá a yahó. ²⁰Bìo ba z̀aríkaa wo yi vó, á ba tera le dà-muhú o wán, à ba źinía wo là a kùrú s̀a. B́n m̀n á ba buan wo lóráa ho donkíahú á wá lée b́e ho *kùrúwá wán.

Ba búaa o Yeesu ho kùrúwá wán

(Matiye 27.32-44; Luki 23.26-43; Zān 19.17-27)

²¹O Sireena nìi Sim̀n na lé o Aleksándere là a Urufuusi b́an maá, á ló h́a mana yi bò ho ẃhú bueé wee khíi, á ba dásíwá bueé kíkáa yi le o fé o Yeesu kùrúwá p̀. ²²Ba buan o Yeesu vannáa lahó b́i na ba le Kolokota yi, b́n kúará le «j́n-b̀okuee lahó.» ²³Ba

* ^{15:17} Ba bá-zàwa là ba nì-beera lé bia yánkaa dà h́a s̀i-muna wee źi. H́a yáwá f́i here. H́a kiríwá ba wee wé, à kúee ba bá-zàwa j́násá yi à zéenínáa ba bá-zámu pánká bio. Ká bio ba wi ba z̀aríka a Yeesu yi, á ba źinía wo là ho kánbun muhú á dó h́a kíkara kirí o j́hú yi.

lũnkaa ho *divén lè mu bìo búí na ɓa le mífirè á wi ɓa na a Yeesu yi ò o ju, ká a màhá yi jun mu. ²⁴ Bún món á ɓa búaa wo ho kùrùwá wán. ɓa le mí ì sanká a sì-zíñia á ɓa wó le jún-síni bìo à zúñnáa ðio á à sì yia làa yia yi. ²⁵ Le wi-bee pàahú lé bìo ɓa búaa wo yi ho *kùrùwá wán. ²⁶ Bìo ɓa túara le ðe wán, bìo wee zéeni bìo non ɓa búaaráa wo lé bìo ká: «ZÚFÚWA BÉ.» ²⁷ Ba mún búaa ɓa ni-wanna nùwā jun búí là a Yeesu. O ni-kéní wí là a nín-tiáni ká a ni-kéní wí là a nín-káahó. ²⁸ [Bún wó à le Dónbeeni bíoni vūahú bíoni na ká a jii sí: «ɓa mà a dó ɓa ni-kora tíahú.»]† ²⁹ ɓa nùpua na wee khíí làa bún wee kíbón mí júná ká ɓa a là a. ɓa wee bío: «Fo yí mən mu le. Únén na lá le fo ò ffo le *Dónbeeni zī-beeni á à bīnī ì so le ɓàn dà-veere hā wizooni bìo tīn yi, ³⁰ wāa fení ütēn. Lii ho *kùrùwá wán le wa loí.» ³¹ Le *Dónbeeni yankarowá júnása lé ho *làndá bìo zéeni lowa mún wee yáa mí jini yi na a yi ká ɓa a bío làa mín: «O fenía ɓa búí ò orén màhá yí dà máa fení mítēn. ³² Le o Krista, o *Isirayeele bē, à lé ho kùrùwá wán lii. Ká wa mən mu á wa à dé wa sia wo yi.» Bia páania búaa hā kùrùwá wán là a Yeesu bán mún wee là a.

O Yeesu húmú

(Matiye 27.45-56; Luki 23.44-49; Zān 19.28-30)

³³ Le wii yòo fàráló pàahú á ho kōhú búenbúen ðinðin wó le tíbirí. Mu míana fúuu fúaa le wi-háarè. ³⁴ Le wi-háarè mu pàahú, ó o Yeesu bíá bìo ká pōnpōn: «Eloyii, Eloyii, lama sabatani?» Bún kúará le «Wàn Dónbeeni, wàn Dónbeeni, fo pá mí díá le we?» ³⁵ Á bia wi bún nùwā yen búí já mu á ɓa bíá: «Mí loí, o wee ve o *Elii.» ³⁶ Á ɓa ni-kéní búí lùwa vaá lá le ðe búí na wee kùiní mu jummu á zífra mu bē-jia yi á can le búaaahiire jii yi á yòò dá a Yeesu yi le o yē, ò o bíá: «Mí ðin, wa à loí ká a Elii buéé liiní a ho *kùrùwá wán.» ³⁷ Lé bún pàahú ó o Yeesu wāamaa yi pōnpōn, ò o húrún. ³⁸ Á ho pōnsò-beeni na zoó céra le *Dónbeeni zī-beeni á yòò lèera mí tíahú líf ló. ³⁹ Ho Oroomu dásíwá júhúso na ðin o Yeesu yahó á mən bìo ó o húrúnnaa ó o bíá: «O nùpue na ká ðentín lá lé le Dónbeeni Za binbirí.»

† 15:28 Mí loí Ezayii vūahú 53.12

⁴⁰ Háawa nùwā yen búí mún híá wi bún á khèra ðin wee loí. ɓa háawa mu tíahú ó o Mari wi yi, yia wee lé ho Makadala lóhó yi. À séení a Mari na lé o Zaaki háyónza là a Zozee ɓàn nu, là a Salomé. ⁴¹ ɓa híá wee bē o Yeesu yi ká a wi ho Kalilee yi á wee séení a, Háawa cèrèe búí mún híá wi ɓa háawa mu tíahú á bò là a Yeesu ɓuara ho Zeruzaleemu yi.

Ba nùna a Yeesu

(Matiye 27.56-61; Luki 23.50-56; Zān 19.38-42)

⁴² O Yeesu hí-nənzoh ho zīhú jii, à bìo á lé bún zoñ á ɓa wee wíoka mítēn ho *Sabaa bìo yi, ⁴³ ó o Zozee fu na wee lé ho Arimatee lóhó yi á ɓuara. O fù lé ɓa *zúfúwa túiá feerowá ni-kéní na ɓa ninzàwa wee kəñbi. Wón mún lá wee lōoni le Dónbeeni bēeni láró pàahú. O henía mí sī ò o van o *Pilaate cōn á vaá fióra a Yeesu ni-hínmu. ⁴⁴ Ká a Pilaate já bìo ó o Yeesu ðeenía húrún ó o wó coon mu bìo yi. Ó o von ɓa dásíwá júhúso á buéé túara yi le o Yeesu mu húrún míana le. ⁴⁵ Á bìo ó o já mu ɓa dásíwá júhúso cōn wó, ó o non le jii o Zozee fu yi le o lá a sánia. ⁴⁶ Ó o Zozee fu yá ho bun-seni dà-poni ò o liinía o Yeesu ho *kùrùwá wán á líf bá lé ho bunló ɓuan vaá dó le búure yi, ðio ɓa lá có ho búaaohó yi díá. Bún món ó o bíinía le hue-beeni pon le búure mu jii. ⁴⁷ O Makadala Mari là a Zozee ɓàn nu Mari á ðin mən hen na ó o dó a yi.

16

O Yeesu vèeró

(Matiye 28.1-8; Luki 24.1-12; Zān 20.1-10)

¹ Bìo ho *Sabaa khíina, ó o Makadala Mari là a Zaaki ɓàn nu Mari là a Salomé á yà ho jiló na sāmú sí le mí vaá khii làa Yeesu sánia. ² Ho dimaasi zoñ yinbí búiri, le wii hāró pàahú, á ɓa hínon wà non le búure. ³ ɓa wee bío mín yi: «Lé wée yáa vaá bíiní le hue-beeni na pon le búure jii á à na wen coon?» ⁴ Ká bìo ɓa vaá ðn, á ɓa le mí ì loí, à le hue-be-beeni bíinía ló le búure jii á khíí díá le nisání. ⁵ Á ɓa wà vaá zon le yi, á zoó mən yàronza búí ò o kará lé le nín-tiáni, á zā ho báká poni na túee. Á ɓa zāna. ⁶ Ká a yàronza mu màhá bíá non ɓa yi: «Mí yí zōn. Í zū le lé o Nazareete nii Yeesu na ɓa búaa

ho *kùrùwá wán á mi wee cà. O mía hen, o vèera. Mi loí. Lé ho lahó na kà á ba lá bàrà a yi. ⁷Mi lén vaa bío mu na a Piere là a Yeesu mu nì-kenínia na ká yi le o dú ba yahó van ho Kalilee kòhú. Lé bín ba vaá mi a yi làa bio ó o biaráa mu.» ⁸Á ba yilera lùnkaa, á ba wee zà. Á ba ló á léé lùwa wà. Ba yí bía dèè yí nòn nùpue yi lé bìo ba zána.

*O Yeesu zéenia míten lè mí nì-kenínia
(Matiye 28.9-10; Zân 20.11-18)*

⁹[O Yeesu vèeró mòn ho dimaasi zoñ yinbíi á mu nín-yání, ó o zéenia míten là a Makadala Mari, wón na ó o hía nòn ba cínáwa bùaa hènun léra yi. ¹⁰Ó o Mari wà van bía là a Yeesu lá páanía wi cón, á vaá yú ba à ba yara sò á wee wá, ó o bía làa ba le mí mòn o Yeesu. ¹¹Ká bìo ba já bìo ó o Mari bía le o Yeesu vèera, ó o mún mòn wo, á ba yí tà mu.

¹²Bún món ó o Yeesu zéenia míten làa síf veere lè mí nì-kenínia nùwā nùn ká ba nòn hā mana. ¹³Á ba bínía buée bía mu lè ba nì-kenínia na ká á bán mún yí tà mu yi.

¹⁴Mu bán món, ó o Yeesu zéenia míten lè ba nì-kenínia píru dòn ká ba wee dí. O zá làa ba bìo ba yí dó mí sīa wo yi, làa bìo ba tun mí yiwa á yí tà bía bía le mí mòn wo ò o vèera bio. ¹⁵Ó o wáa bía nòn ba yi: «Mi lén va ho dímíjā lùa búenbúen yi à vaa bue le Dónbeenì bín-tente na ba nùpua búenbúen yi. ¹⁶Yia á à dé mí sīi le yi, á ba à bátízé, wón á à fēn. Ká yia yí dó mí sīi le yi, wón nùhú á à sí. ¹⁷Bia dó mí sīa le yi wé è wé mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeenì pánká: Ba à nā ba cínáwa á à lén bía ba wi yi lè ī yēni; ba a bío hā síf-viò bíoní; ¹⁸yia wé buan háa yi, tǎá ká a nùn bē-nūnii búí na dà a búe nùpue, á dèè woon máa wé bānso; ba à bè mí níni ba vānvárowā wán á bán á à wa.»

¹⁹Bìo ó o bía bún vó, ó o Núhúso Yeesu buan yòdora ho wáayi á yòó kará le Dónbeenì nín-tiáni. ²⁰Á ba nì-kenínia wà vaá wee bue le bín-tente hā lùa búenbúen yi. O Núhúso wee séeni ba, á ba wee wé mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeenì pánká à zéeni le bio ba wee bío á léé tūiá poni.]

Le Dónbeenì bín-tente vūahú na

ó o Luki túara

Vūahú túaró júhú

O Luki hía wee bè là a Poole va hā kúio. O yínón zúifù. O lé o *Kereesi nìi. O fù lé o òkòtúaràn. Lé orén túara ho vūahú mu, á mún túara ba Tonkarowà bè-wénia vūahú.

Bio non ó o Luki túararàa mí bín-tente:

1. O Luki wi à ba kèrètiewa búenbúen zūn le bia dó mí sia o *Krista yi á bio bò bio na wó mōn kénkén wán. ò o wi ò o hení ba sia à ba wíoka fárá tìn.
2. O mún wi ó o zéeni le ba kèrètiewa yínón nùpua na wi à ba fá mí jii òn òn lè ba *zúifúwa.
3. Nún-sí ó o Tiofiile hía lé o Poole jii-tà ho Oroomu yi. Ó o Luki túara ho vūahú mu non wo yi, à séniá o tonló yi.

O henía mu bè-kora séndiaró lè ho fioró bio. O zéeniá a *Isirayeele nipomu làndáwá yara.

Yia lé ba nùpua búenbúen kànílo ó o zéeniá bio mi vūahú mu yi.

¹² Tiofiile,* bio wó khiína wa cón lè mí dà-kéní kéní búenbúen le Dónbeenì dání yi à lá mu júhú búenií á ba búí mōn á lé mu seéràsa, bán lé bia wó le Dónbeenì bín-buerowà na zéeniá mu làa wen. 'Ba cèrèe wi à ba kúieeka mu mín wán à túa hā wōnna yi. ³ Á bio á ònén mún wi á ò túa mu lè ba bio síi, á ò tūakaa mu cinciíra bia mōn mu lè mí nì-kéní kéní cón á zūnnanáa mu ya-tente. Á bio mu sàmaanáa lé búin á ò wi à ò túaràa mu à na únén Tiofiile cùkúso yi, ⁴ búin lè bio o na á fo ò zūn kénkén ká bio á ba fù kàrána làa fo búenbúen lé ho tūiá poni.

O Zān Batiisi teró bio zéeniílo

⁵ Ho Zudee kōhú bée *Herodee pàahú, á le Dónbeenì yankaro búí fù wi búin á yèni ba le Zakari. O lé o Abia kuure nùpue búí. Bàn háa yèni ba le Elizabæeti. Wón fù lé le *Dónbeenì yankarowà júhúso *Aaron nonkāni hínló búí. ⁶ 'Ba mí nùwā jun fù

léé nùpua na téréenna le Dónbeenì yahó, ó o Nuhúso làndáwá là a bè-zéeniá lè mí dà-kéní kéní búenbúen á ba wee bè yi lè mí jii-káa. ⁷ 'Ba lá ònén yí yú za lé bio ó o Elizabæeti híana yí máa te, à ba mí nùwā jun mún kínkaa.

⁸ Wizonle búí, ó o Zakari zon le *Dónbeenì zī-beeni yi lé bio á ba kuure nùpua lé bán ho yankaró pàahú yèrèmaa buée òn, ⁹ á bio ba le mí ò cà yia zoó cii mu bio na sāmú sī le *sòobá-lùe† yi làa bio mu bòráa le Dónbeenì yankarowà làndá yi á ba wó le jún-sini bio, ó orén lé yia ó o Nuhúso léra.

¹⁰ Hón pàahú so yi, ká ba zāamaa léé òn ho khūuhū á wee wé ho fioró. ¹¹ Yio buée tī ò o Nuhúso wáyai tonkaro líf òn o yahó mu bio na sāmú sī ciiñii òn nísání bán nín-tiáni. ¹² Pàahú na ó o Zakari mōn wo, ó o zāna làa sòobé á wee zà wàwàwà. ¹³ Ká a tonkaro màhá bíaa làa wo: «Zakari, yí zón òn, le Dónbeenì já ò fioró. Mìn háa Elizabæeti á à si le sání á à te o za báa; ká a khií ton à ò cé o yèni le Zān. ¹⁴ O bio khií wé hā zāmakaa lè le sī-wee ò cón, á nùpua cèrèe mún khií zāmakaa a teró bio yi. ¹⁵ Lé bio ó o khií wé nì-beeni o Nuhúso yèn-dání yi. Bè-junii na dà a ví hā yio ó o máa bè mí jii yi hūúu, á le Dónbeenì Hácírí á à fèn òn keri wo yi ká a yàá ònén yí ton. ¹⁶ Orén lé yia khií bini ò fé o *Isirayeele nipomu cèrèe á ba à yèrèma à buen ba Nuhúso Dónbeenì cón. ¹⁷ Orén mí beere lé yia khií fèn òn wíoka a Nuhúso wōhú lè le Hácírí lè ho ònén na le Dónbeenì yankaa non mí jii-cúa fèero *Elii yi. Ò za mu lé yia khií véeni hā bíoní na wi ba maáwà lè mí zàwa pàahú, á mún òn yèrèma bia pá le Dónbeenì bíoní sīa á ba à wé lè ba nùpua na téréenna lè ba bè-zúnlowà bio síi. Lé ká síi o ò wíokaràa ba nùpua á à paráa o Nuhúso buenlò.»

¹⁸ Ó o Zakari bíaa non le Dónbeenì tonkaro mu yi: «Bio ò wé á ò tārāa mu yi lé mu yén? Bio á ò màhá kína, á wán háa mún yio tōn yú.» ¹⁹ Á le Dónbeenì tonkaro bíaa: «Ìnén na ònén ò yahó ká lé o Kabiriyele. Ì wi le Dónbeenì nísání á wee sá na le yi. Lerén lé

* 1:1-2 Tiofiile: Le yèni mu kúarà lé bio ká: «Yia le Dónbeenì wa». Yia ó o Luki von lè le yèni mu á bio yí tà yí zū sese.

† 1:9 Le sòobá-lùe: Lé le Dónbeenì zī-beeni lahó búí na à nùpue woon yí dà máa zo yi ká mu yínón le Dónbeenì yankarowà mí òn.

dio tonkaa mi le ĩ buee bío le bín-tente na kà na foñ. ²⁰ Àwa! Á bio fo yí tà ĩ bioní yí, lé búñ nòn á ù jii á à lí á máa bíní máa bío fúaa ù za báa mu te nònzoñ. Loñ mu sese, bio á ĩ bía làa fo búenbúen á à wé ho pàahú na le Dónbeenì le mu ko yí.»

²¹ Hón pàahú so yí ká ba zàamáa pá lée ãññ ho khũuhũ á pan o Zakari. Ho pòn-tóní na ó o zoó wó le sòobá-lùe yí á lùnkkaa ba yilera. ²² Pàahú na ó o wà buée lé yí, à búñ ò o jii lù, ó o wee bío lè ba nùpua lè mí níní. Á ba dèenía zũna mu le o bio mu yínóñ káamáa, Dónbeenì zéenía bio búí làa wó zoó le sòobá-lùe mu yí. ²³ Nònzoñ na ó o Zakari mu tonló wó yí, ó o wà van mí zĩ.

²⁴ Lé búñ món á bàn háa Elizabæeti sùráa mí sãní. Bio ó o zũna mí sãní mu bio, ó o wó há pĩina bio hònú búenbúen ká a yí máa tà lé khũuhũ. Hón pàahú so yí ó o wee bío mí yí: ²⁵ «Páti! Bio kà yàá ãññ yí bon. O za máa teró bio na fũ wee wé bío na mi fèe á wáa wó ho zuia. O Núhúso na pànká wi á zũna ĩ makárí á hóonia ĩ jũhú.»[‡]

O Yeesu teró bio zéeníló

²⁶ Pĩina bio hèzĩn búñ món, á le Dónbeenì bía nòn mí tonkaro Kabiriyele yí le o tĩn lén va ho Kalileë kũhú lóhó búí na ba le Nazareete yí, o hĩnzo-sínii búí cõn. ²⁷ O hĩn-zoró mu fúamu[§] á bò nòn o bée *Daviide nonkãni nùpue búí na yèni ba le Zozeefu yí. O hĩnzo-sínii mu yèni ba le Mari. ²⁸ Bio ó o Kabiriyele vaá zon o zĩ yí ó o tèenía a yí: «Mari, foó. O Núhúso Dónbeenì wó mí sãamu làa fo: Orén mí bæere món wi làa fo. Wáa zãmaka.» ²⁹ Ó o Mari kará çoñ á yilera yáara. O wee le mí yí, le dèn tènii so jũhú lé mu yén. ³⁰ Á le Dónbeenì tonkaro bía: «Mari, yí zõn dèe woon, le Dónbeenì sãamu á dõn fo. ³¹ Loñ! Bio fo kará wán á fo ò sè le sãní á a te o za báa, ká ù le fo ò cé o yèni à ù bío le Yeesu. ³² O khíí wé nùpue na jũhú wi á ba wé è ve o lè le Dónbeenì na wi mu bio búenbúen jũhú wán Za. Á le Dónbeenì mún khíí bàrá a bàn búaa Daviide bá-zamu kanmúiní wán. ³³ O khíí lá lé bèeni o *Zakoobu nìpomu zĩ, á bá-zamu máa ve máa mi.»

³⁴ Ó o Mari bía nòn wo yí: «Mu dà a wé kaka? Bio á ĩ màhá yí zũ báa.»

³⁵ Á ho wáayi tonkaro zéenía mu ya-tente làa wo: «Le Dónbeenì Hácírí á à lii ù wán, á le Dónbeenì na wi mu bio búenbúen jũhú wán dànló á à búñ foñ lè ho tãró bio síi. Lé búñ nòn ó o za na á ù khíí te á ba wé è ve le yí poni bãnsò, làa Dónbeenì Za. ³⁶ Loñ! O Elizabæeti na làa fo te mín pá sù le sãní lè mí há-kínmu; wón na ba fũ le o híana yí máa te, nín-yia sãní pĩina yú há bio hèzĩn. ³⁷ Lé bio á bio na le Dónbeenì á à wé è sa búñ bio so mía huúu.» ³⁸ Hón pàahú so yí ó o Mari bía nòn ho wáayi tonkaro yí: «Ĭ wi o Núhúso ní yí ho zuia, ĩ wi o ní yí ho yiró. Le mu wé miì làa bio fo bíaráa mu.» Á ho wáayi tonkaro zoó ló lée wà ò o díá a Mari.

O Mari búeekíró là a Elizabæeti bio

³⁹ Wizooní bio yen búñ món, ó o Mari hĩnòn bánbáa jòn ho lóhó búí na wi ho *Zudaa kũhú búaa yí. ⁴⁰ Bio ó o vaá dõn ó o téréna vaá zon o Zakari zĩ, á zoó tèenía a Elizabæeti yí. ⁴¹ Bio ó o Elizabæeti já a Mari tènii sã, ó o za dèenía zoó kùrúnna a yí, á le Dónbeenì Hácírí wáa sú a Elizabæeti mu, ⁴² ó o zoó bía põnpõn: «Ba háawa búenbúen tãhú ùnén lé yia le Dónbeenì dúbuua wi wán, ó o za na sãní wi ù wán á le mún dúbuua yí. ⁴³ Ìnén lée wée á ĩ Núhúso bàn nu ló guararáa ĩ cõn! ⁴⁴ Loñ! Pàahú na á ĩ já ù tènii sã, á ĩ za sũ wan wa a kùrúnna ĩ yí. ⁴⁵ Yia tà le bio ó o Núhúso bía nòn mí yí á à wé máa khí bènĩn bio se.»

Le Dónbeenì khòoníló leni na ó o Mari sía

⁴⁶ Ó o Mari wáa bía: Ìnén wee dé o Núhúso yèni wán, ⁴⁷ á ĩ sũ mún wan le Dónbeenì na lé ĩ kãnílo bio yí. ⁴⁸ Lé bio le lora mí ton-sá háa na bio jũhú mía. Bio ká wán á ba nùpua búenbúen na wee te lè mí põnna á à bio lé ĩ bio se. ⁴⁹ Lé bio le Dónbeenì na dà mu bio búenbúen á wó mu bè-beera nòn miì. Le yèni po há yènnáa búenbúen. ⁵⁰ Le sãamu á bènbera fò ba nùpua na wa le á wee kõnbi

[‡] 1:25 Ba zúifúwa cõn ó o háa na ton hĩnòn yòó kína ò o yí fò za huúu á bio fũ lée niyio na búaa dàkhĩna. [§] 1:27 Mi lorí Matiye vūahú 1.18

- hã p̄nna búenbúen yi.
⁵¹ Le wee wé zéeni mí pànká
 bia wee òuani mifen wán
 á ja ba vínvíná.
⁵² Le wee wé liini ba bá-zàwa mí kanmúini
 wán
 à hóoni ba yídàwa júná.
⁵³ Bia le hīni wee búe
 á le wee wé sīni níni
 lè mu bè-tentewà cērèè,
 à ja ho nàfōrò bànsowà
 á ba lén lè mí nín-káamáa.
⁵⁴ Le séeniá mí ton-sá *Isirayeele,
 à zéeniáa le le yi yí nōnsāa mu sāamu
⁵⁵ na le wee wé là a *Abarahaamu lè mí
 món yi fúuu,
 làa bìo le hía dóràa mí jii nōn wán
 maawà yi.
⁵⁶ Ó o Mari wáa kará là a Elizabēeti á yú hã
 p̄ina tīn síi, búin món ó o bīniá wà bon.

O Zān Batiisi teró

⁵⁷ Bìo ó o Elizabēeti teró d̄n, ó o ton mí
 za báa. ⁵⁸ Á bia làa wó kará bó mín yi lè bàn
 temínlowà já le o Núhúso wó mí sāamu làa
 wo, á ba páaniá wee zámaka làa wo. ⁵⁹ O
 kúnkúza mu teró wizoóni bìo hētīn zoñ á
 ba búan wo búeé *kúio,* á ba le mí ì cé bàn
 maá Zakari yèni á à na a yi. ⁶⁰ Á bàn nu
 Elizabēeti pá ò o bíá: «Búeé. O yèni ba le
 Zān.» ⁶¹ Á ba bíá non wo yi; «Lée webio? Le
 yèni mu ba yèn-bua mía mìn zīi.» ⁶² Á ba wáa
 wee túa bàn maá yi lè mí níni le lé le yèni
 yén ó o le mí ì cé á à na mí za yi. ⁶³ Ó o Zakari
 le ba lá le d̄èè na wee túa wán na mí yi, á
 bìo kà lé bìo ó o túara: «O yèni ba le Zān.»
 Á mu wó ba coon. ⁶⁴ Lé búin wán ó o Zakari
 jii d̄eniá feera wee bío, á wee búani le
 Dónbeenì. ⁶⁵ Á bia sùaràkaa bīn búenbúen
 zāna, á ho *Zudee kōhú búaa lùu búenbúen
 yi á ba wee bío bìo wó. ⁶⁶ Á bia wee jí mu
 búenbúen wee bua mu mí sīa yi. Ba wee túa
 mifen yi: «O kúnkúza mu bìo khii wé kaka
 coon?» O Núhúso pànká b̄entīn wi làa wo.

Le Dónbeenì khòniló leni na ó o Zakari sía

⁶⁷ Ó o kúnkúza mu bàn maá Zakari á le
 Dónbeenì Hácíri sú á le le o bío hã bíoni na
 kà:

⁶⁸ «Mí wé sío búani a Isirayeele nìpomu

* ^{1:59} Mu lé o n̄pue bámu d̄èè bàn jii s̄ahú w̄endífaró. Ba zúifuwa c̄n á mu fū lée bìo na ba wee
 wé à zéeniáa mu temínmu na yánkaa wi le Dónbeenì là a Abarahaamu lè mí món n̄pua
 p̄ahú. H̄ari ho zuia á ba món n̄pua pá wee wé mu. Mi loñ Levii n̄wā v̄uhú (Lévitiq̄ue)
 12.3

- bàn Dónbeenì na lé o Núhúso.
 Lé bìo le buara k̄aniá mí nìpomu
 á mu w̄i mifen.
⁶⁹ Le n̄n ò k̄ani lo na pànká wi w̄en
 na ló le ton-sá *Daviide zī-júhú yi.
⁷⁰ Le yánkaa bia bìo kà hàani
 mí jii-cúa f̄erowà jini yi:
⁷¹ Ī khii k̄ani mia mi zúkúsa
 làa bia jina mia búenbúen níni yi.
⁷²⁻⁷³ Bún s̄amu so lé bìo le hía wó,
 le hía wó mu á n̄n wán búaa wa yi.
 Le yi pá yí nōnsāa bìo lerén làa ba jini tò
 wán
 le mí ì bua làa mín yi.
 Le yánia báa lè wán búaa *Abarahaamu
⁷⁴⁻⁷⁵ le mí ì fé w̄en wà zúkúsa níni yi,
 Á wa à dàñ ò ò ò ò wé è sá a na le yi
 wa muk̄ani wizoóni búenbúen yi.
 Mu húaaramu lè mu tentemu yi
 le yahó ká z̄ani mia w̄en.
⁷⁶ Ūnén háyónza mu, ba khii ve
 làa yia dà mu bìo búenbúen wán jii-cúa
 f̄ero.
 Fo khii dí o Núhúso yahó loo
 á à wíoka a w̄hú á à na a yi.
⁷⁷ Ò o nìpomu à zūn ho fenló
 bìo ba bè-kora séndíaró bìo yi.
⁷⁸ Wán Dónbeenì s̄i se, á hii wi
 le lée wamini b̄anso.
 Le wó á mu koomu ló ho wáayi
 lè le wii na líi há bìo síi.
⁷⁹ Le koomu mu ù lé á à kúia
 bia kará le t̄ibíri yi wán
 làa bia na wi mu húmú yuumu yi,
 á à dí wa yahó ho h̄erà w̄hú wán.»

⁸⁰ Ó o háyónza mu wáa wee d̄a á hácíri
 wee dé wán ká le wà. Ò o ò k̄eni hã mana
 tá henì yi fúaa n̄nzoñ na ó o khii ò ò
 Isirayeele nìpomu yahó á ba a mi.

2

*O k̄ani lo teró bìo
 (Matiye 1.18-25)*

¹ O Zān mu teró p̄ahú lé búin á ho
 *Orooomu b̄é Okusite á n̄n lè jii, le hã k̄ana
 na bìo s̄a mí yi á ba túa n̄pua búenbúen
 yèniáa à mí zūn jii. ² Hón n̄n-yáni miló so
 wó ká a Kiriniyuusi lé yia ó o b̄arà ho Siirii

kǎhú jǎhú wán. ³ Lé bún nɔn ká nùpue na nɔnkāni can lóhó na yi ò o lén va bín à vaa túa mí yèni.

⁴ Ó o Zozɛɛfu mún hínnɔn ló ho Kalilee lóhó na ba le Nazareete yi á wà van ho Zudee kǎhú lóhó yi, hía yèni ba le Beteleheemu. Lé bín ó o bɛɛ *Daviide ton yi. O Zozɛɛfu mu lé o Daviide mɔnmàní búí.

⁵ Ó o Zozɛɛfu mu lè mín fūaalè Mari hínnɔn pàanía bò mín á wà vaá túa mí yènnáa bín. Hón pàahú so yi ká òn fūaalè mu sání dǎn.

⁶ Bìo ba vaá wi ho Beteleheemu yi, ó o Mari teró pàahú dǎn, ⁷ ó o ton mí hínbíi za á ba bá a lè ho pǔnsòró á dó ho boohó yi, lè bìo ba yí yú le lùe ba ni-hāni làaníí.

Ba pi-pawà jà le bín-tente

⁸ Mu wee wé ká ba pi-pawà khèra vaá wee pa mí pia fé mín yi hā mana na sùarāa bín yi. ⁹ Yio buée tí à le Dónbeeni wáayi tonkaro búí òn ba yahó, ó o Nùhúso khon-be-beeni lion ba wán lè mí pànká á ba yiwa lèekaa á zāna dàkhíína. ¹⁰ Ká ho wáayi tonkaro mahá bía á híina ba sīa: «Mí yi zǎn wà. Lée bín-tente á í bío á à na mia. Le bìo á à wé hā zāmaka-beeni mìn nipomu búenbúen cǎn. ¹¹ Mí yú a kǎnílo, o ton ho tǎnàhú na kà yi o Daviide ba lóhó yi. O lé o *Krista á lé o Nùhúso. ¹² Bìo mi ì zūnnáa wo lè bìo kà: Mí wáa lén, ká mi hía vaá mɔn kúnkúza yia ká a dūma ho boohó yi á bá lè ho pǔnsòró se wón lé orén.»

¹³ Mí lahó yi à bún à ho wáayi tonkarowà ku-beeni búí yòò ló lion o cǎn á ba pàanía wee khòní le Dónbeeni:

¹⁴ «Ho cùkú lè le yèn-beeni à bìo sǐ le Dón-beeni na dà mu bìo búenbúen jǎhú wán yi! Ò o hээрà na ó o wee na óa nùpua na bìo sǐ a yi à yí mí pànká ho tá wán.»

¹⁵ Bún mún á ho wáayi tonkarowà bínía yòò wà à ba día ba pi-pawà, á ba yèrémáa wee bío mín yi: «Mí híni le wa bánbá va ho Beteleheemu yi à vaa mi bìo ó o Nùhúso zéénia làa wen à zúni mu yahó.» ¹⁶ Mí lahó yi á ba dèénia hínnɔn bánbáa vaá yú à Mari là a Zozɛɛfu là a kúnkúza yia mu ká a dūma ho boohó yi. ¹⁷ Bìo ba mɔn wo ká síí, á ba dèénia

lan wee bío bìo ho wáayi tonkaro bía nɔn ba yi o kúnkúza mu bìo yi à na bìa wi bín yi.

¹⁸ Á bìa jà ba pi-pawà mu jii-cúa búenbúen á òn coon mu bìo yi. ¹⁹ Ò o Mari wón bèn fuan hā bíoní mu mí yi, á wee le mí yi hā bìo yi fɛɛɛ. ²⁰ Bìo ba vaá mɔn o wán vó, á ba bínía wà ká ba wee búaaní le Dónbeeni yèni, á wee khòní le bìo ba jà làa bìo ba mɔn búenbúen bìo yi.

O Yeesu ba vaá nɔn le Dónbeeni yi

²¹ O teró wizooní bìo hètín níi zòh á ba *kúio* wo, á có yèni le Yeesu. Dén yèni so le òn á ho wáayi tonkaro hía zéénia lè òn nu ká a sání yàá òn yí sù. ²² Bún mún á bìo ba ceéra mǐten vó làa bìo mu bòráa o *Moyiize làndá yi, ó o Mari là a Zozɛɛfu buan mí za Yeesu yannáa ho Zeruzaleemu á wà vaá na a jǎhúso yi, ²³ làa bìo mu túararāa o jǎhúso làndá vūahú yi: «Ba nùpua hínbíi zà-báawa lè ba sároní búaa nín-yání zà-tenia bà-báa búenbúen bìo sǎ a Nùhúso yi.»[†] ²⁴ Ba mún ko ba na ba búaa búuní búaa jun, ká bán yí yú, á ba a na ba háponí búaa jun à á wé lè mu hāmu, làa bìo mu túararāa o Nùhúso làndá vūahú yi.[‡]

²⁵ Bún pàahú ká a ni-kínle búí fù wi ho Zeruzaleemu yi á yèni ba le Simion. Le Dónbeeni Hácírí fù wi làa wo. O lée nùpue na fù téréenna ba nùpua yahó, á dó mí sīi le Dónbeeni yi, á mún bò le làndáwá lè mí dà-kéní kéní yi. O fù kará wee lóoní yia wà buée kǎni a *Isirayeele nipomu mí wobámu yi. ²⁶ Le Dónbeeni Hácírí yánkaa bía nɔn wo yi: «Fo máa hí ká fo yí mɔn o *Krista na lè le Dónbeeni tonkaro lè ù yio.»

²⁷ Ho pàahú na ó o Yeesu òn nùwā buan wo wà buée tíirāa o Nùhúso làndá jii, lè hón pàahú so yi á le Dónbeeni Hácírí dà-kéní kéní mu á jàana a Simion buararāa le *Dónbeeni zǐ-beeni yi. ²⁸ Bìo ó o mɔn o kúnkúza mu ó o dèénia vaá fó a buan mí bàra yi, ò o wee khòní le Dónbeeni ká síí:

²⁹ Nùhúso, bìo á ù fù bía

ɛɛ lé mu wáa wó ho zuia.

Lònbìo ù ton-sá à ù wáa día

o ò yí níi à hí làa hээрà.

³⁰ O kǎnílo á í yio á wáa mɔn,

* 2:21 Mí loí 1.59 † 2:23 Ba sároní búaa nín-yání zà-tenia bà-báa bán wee búe à wé lè mu hāmu na a Nùhúso yi. Mí loí Léro vūahú (Exode) 13.2, 12, 15 ‡ 2:24 Mí loí Levii nùwā vūahú (Lévítique) 12.1-8

³¹ yia ũ fèra wíokaa bàrá
hã síwà búenbúen yahó loo,
o ò wé yia wé è dé hã khoomu.
³² Orén lé yia á à wé mu khoomu
á hã síwà nùpua á à bè yi ì zūnnaa fo
o ò wé ũ nìpomu *Isirayeele
cùkú là ho yèni loo.

O Simion là a Aana bìo na ba bía a Yeesu
dání yi

³³ Ó o Yeesu bàn maá là bàn nu wó coon hã
bióni na ó o Simion bía ba za dání yi bio yi.
³⁴ Bún món ó o Simion dúbuua ba yi, ò o bía
non o Yeesu bàn nu Mari yi: «Awa! Le ì fèn
bí mu na foñ: Ũ za mu na kà bìo khíi wé hã
kánkáa o Isirayeele nìpomu búenbúen cón.
Orén bìo yi, á le Dónbeeni khíi síni ba cèrèè
júná, á le orén bìo yi, á le mún nì lén ba cèrèè
bíi júná. O ò wé yia wé è zéni le Dónbeeni
bí, ká ba nùpua màhá máa tà a yi. ³⁵ Bún lé
bí á à na ká ba nùpua cèrèè sía bìo na fù
tun yi, á à lé ho khúhú. Èé ká únén Mari, le
lònbee na à yí fo á à kerí lòn cànbúaa na ba
cú là ũ kosji.»

³⁶ Hón pàahú so yi ò o há-kínle bíi mún
bueé dón. O lé le *Dónbeeni ji-cúa fèero. O
yèni ba le Aana, ká bàn maá lé o Fanuwèele
na ló a Azeere nùwã zii. Bàn báa na ó o hía
yan là mí hímmu ó o karáráa dón hã lúlúio
bío hènun. ³⁷ Bìo á wón húrun ó o yí bínía
yí yan á teró lúlúio yòó yú ho útará-náa làa
bío náa. O fù wee wé buen le *Dónbeeni zì-
beeni yí túntún á buee sá na le yi là mí jii
lìrò lé mí fióró le wisoni là ho tìnàhú. ³⁸ Bìo
ó o mton o kúnkúza Yeesu ká bàn nùwã buan
wo, ó o dèenía wee khòni le Dónbeeni ká a
bí o háyónza yia mu bío à na bía búenbúen
na fù wee lòni ho pàahú na le Dónbeeni á à
kani ho Zeruzaleemu yi.

Ho Nazareete bini varó bìo

³⁹ Bìo ó o Yeesu bàn nùwã wó bìo ó o
Núhiso làndá lé ba bè yi á mu búenbúen
jii tun wó, bún mómón dé á ba van ho Kalilee
kòhú yi, ho Nazareete lóhó na ba lá wi yi.
⁴⁰ Ó o háyónza mu wee dá ká a líika, á hácírí
wee dé wán. O fù sú là mu bè-zúnmìni á le
Dónbeeni dúbuua mún fù wi o wán.

O Yeesu fo mín là ho làndá zūnlòwà

§ 2:41 Ba zúifúwa Paaki sánú là ba kèrètíewa Paaki sánú yínón dà-kéní. Mi loñ Dónbeeni bíoni
vūahú bíoni bíi bàn kúará vūahú yi. * 2:42 Ba zúifúwa cón ká a za báa teró lúlúio hía yú ho
pírú jun bún ká a wáa dà wee mì dé ba nùpua na yio tñn fíahú le Dónbeeni bío dání yi.

⁴¹ Lúlúure léé lúlúure ká a Yeesu bàn
nùwã fù wee wé va ho Paaki sánú[§] díníi
ho Zeruzaleemu yi. ⁴² Bìo ho pàahú mu
yèrèmaa bueé dón, á ba le mí ì va bín làa bìo
ba lá wee wé wéráa mu. Hón pàahú so yi,
ò o Yeesu lúlúio wáa yú ho píru jun^{*} ó o bò
lè mín nùwã van ho sánú mu díníi. ⁴³ Bìo ho
Paaki sánú mu vaá dú wó, á ba bínía wee bó,
à ba za Yeesu wón pá kará ho Zeruzaleemu
yi ká ba yí zū mu. ⁴⁴ Barén hácírí yi á ba wee
leéka le o wi mí nínzàwa tíahú. Lé ba wizon-
kúure vèeni món, á ba màhá zūnnána mu
ká a yí bò làa bán. Á ba màhá wáa wee hée
tùjaka a bìo mín temínlowà là mí nì-zūnlòwà
cón. ⁴⁵ Á bìo ba tùakaa san, á ba bínía lá ho
wòhú van ho Zeruzaleemu á vaá wee cànkà
a bín.

⁴⁶ Mu wizooni tñn níi zòh á ba vaá zoó yú a
le *Dónbeeni zì-beeni yi ká a páania kará là
ho làndá zūnlòwà á wee jí ba cón ká a tùaka
ba yi. ⁴⁷ Á bía wee jí a bíoni búenbúen wee
wé coon le hácírí na ó o wee cikonnáa mu
bío dání yi, làa bìo ó o wee bini zéeniína mu
yara bío yi.

⁴⁸ Bìo ó o Yeesu bàn maá le bàn nu zoó
mton wo bín á ba dín concáan. Á bàn nu
bía làa wo: «Eee! Ünén, fo wó wen kà le
we? Loñ! Mìn maá làa mi cànkaa fo hã lùaa
búenbúen yi san à wa yí mton fo, á wa hácírí
yáara làa sòobé ũ bío yi.»

⁴⁹ Ó o Yeesu bía non ba yi: «À mí là wee
cànkà mi le we? Mi so yí zū ká ì ko à ì pa bìo
bío sà wán Maá yi sese à wé o sñi bìo le?» ⁵⁰ Á
bàn nùwã yí zūna a bíoni mu kúará.

⁵¹ Bún món ó o Yeesu hínon bò ba yi
vannáa ho Nazareete á vaá wee bè ba bíoni
yi. Bún biowa so na wee wé là mí dà-kéní
kéní búenbúen á bàn nu fù wee bua mí sñi yi,
á wee le mí yi mu wán fèere. ⁵² Ó o Yeesu wáa
wíokaa wee dá ká a líika. O hácírí là a bè-
zúnmìni wee dé wán ká mu wà. Lé bún non
ó o bío weéraráa le Dónbeeni là ba nùpua
sía.

3

O Zān Batiisi tonló júhú

(Matiye 3.1-10; Maaki 1.1-6; Zān 1.19-23)

¹ Bún pàahú ká ɓa bá-zàwa bée Tibεere wi mí pànká láró lúlúio píró hònú ní yi.* Á bìo kà lé bìo ó o bàraka lè mí nùpua hā kāna búí na bìo sǎ a yi júná wán: O *Pǒnsi Pilaate lé ho Zudee á wón wi jùhú wán; ká a *Herodee lé ho Kalilee. Bàn kínlé Fíliipu lé ho Ituree lé ho Tarakoniite á wón wi júná wán; ò o Lizaniasi bèn lé ho Abilene á wón wi jùhú wán. ² Bia hía lé le *Dónbeeni yankarowà júnása mu pàahú lé o Aana là a Kayiifu. Lé hón pàahú so yi á le Dónbeeni dó mí bióni o Zakari za Zān jii yi ká a wi hā mana yi ho tá heni yi. ³ Ó o wáa hínnon tò hā lórá na bá ho Zurudēn muhú á wee bue bìo kà na ɓa nùpua yi: «Mi buen à ì bítízé mia, lé bún á à zéení le mi khú mu bè-kora wéro yi, á bò le Dónbeeni yi, á le è sén mi bè-kora á à díá.» ⁴ Bún lé bio wee zéení le le *Dónbeeni jii-cúa fεero *Ezayii bìo mu na ó o yánkaa túara mí vūahú yi kà wéro dōn: «Nii búí wee bío pǒnpǒn le ðuure yi kà síi: «Mi wíoka ho wǒhú ká a Núhúso o buen.

Mi muin ho wǒhú na o ò bè.

⁵ Hīa léé bonconí à mi ti hā.

Hā búaa lè hā búe-zàwa

à mi dà le hā maní.

Hā wāna na kunka

à mi bíní téréen.

Hā wā-zàwa na kùarànkúaràn

à mi bíní wíoka.

⁶ Hón pàahú so yi á ɓa nùpua

na wi ho síi yi búenbúen

á à mi bìo le Dónbeeni wi à le kànináa ɓa.»[†]

⁷ Á bìo ɓa zāamāa lè mí kuio wee lé buen o Zān mu cǒn bèra a na o ò bítízé ɓa, ó o wee bío na ɓa yi: «Mí yí mǒn miten le, díhioni zàwa yén! Le Dónbeeni sí-cíflè na yòó lua á mi so wee leéka le mi dà a fé miten ní yi le? Lé o yén bíá mu non mia? ⁸ Héyii! Mí wé wé hā wárá na se, hīa wee zéení le mi khú mu bè-kora wéro yi á bò le Dónbeeni yi. Mí yí bío mi yiwa le bìo mi lé o *Abarahaamu mǒnmáníá á bún mí dòn wáa à yí dé. Le ì bío mu na mia: Mí yí mǒn hā huua na kà le? Hón le Dónbeeni yàá pá dà à yèrémá à wé là a Abarahaamu zàwa. ⁹ Á mi cén pa miten bìo

sese. Lé le dóorè hónhóníá ɓuan hā vǐnsíá kúioró bio yi. Vǐndēe léé vǐndēe na yí máa ha hā bia na sí, á dén ñ kúii á à sía à kúee mín wán á à cǐí.»

¹⁰ Á bia wi bún búí túara a yi: «Àwa! Á bio wa wáa ko wa wé lé mu yén coom?» ¹¹ Á bio kà lé bìo ó o bíá non ɓa yi: «Hen ká yia bákáwá léé bio jun ká a mǒn mí ninza búí na báká mia huúu, ó o ko ò o na ho búí wo yi. Ká yia bè-dínii wi ò o mún páaní sanká mu làa yia bè-dínii woon mia máa dí.»

¹² Ba *lǎnpó féwá búí mún ɓuara a Zān mu cǒn á wà bueé bítízé. Á bán mún túara a yi: «Nì-kàránlo, lé mu yén á warén bèn ko wa wé?» ¹³ Ó o bíá non ɓa yi: «Mí yí fé ho lǎnpó à yòo poín bio ho lándá zéeniá làa mia.»

¹⁴ Á ɓa dásíwá mún ɓuara á bueé túara a yi làa bìo á barén bèn ko ɓa wé. Ó o bíá non ɓa yi: «Mí wé yí hihíika ɓa nùpua à fé wári, à mún yí báká nùpue woon yi le sáberé jii wán, ká mi sáanii lé ðiò à mi kǎja yi.»

(Matiye 3.11-12; Maaki 1.7-8; Zān 1.24-28)

¹⁵ Bún búenbúen yi ká ɓa nùpua kará dó mí sía wee lònin bìo le Dónbeeni le mí ì wé. Ba mí mǐ-kéní kéní wee leéka le jùhú sí ó o Zān mu lé yia lé o *Krista. ¹⁶ Ká a màhá bíá non ɓa yi: «Inén wee bítízé mia lè mu jummu, èe ká a búí na bèn pànká po ínén á wi lè ho mǒn bò o buen. Ì yàá yí ko là a nakāa tenló huúu. Wón lé yia bueé bítízé mia lè le Dónbeeni Hácírí lè ho dǒhú. ¹⁷ O ɓuan mí véeró ðee mí ní yi á bueé véeráa mí dǐnló. Á hīa lé ho dǐn-poni o ò khuii á à kúee mí nání yi. Ká hā jàakáa hǒn o ò cǐí ho dǒhú na máa hí huúu yi.»

¹⁸ O Zān mún pá kún hīa bíá bióní cèrèè làa bún fàn síí á non ɓa nùpua yi á mún zéeniá le Dónbeeni bín-tente bìo làa ɓa.

O Zān kàsò zoró bìo

(Matiye 14.3-4; Maaki 6.17-18)

¹⁹ Bún wee wé ká a *Herodee, yia wi ho Kalilee kǒhú jùhú wán á fó mín kínlé bàn háa Herodiade yan. O mún lá wee wé hā wén-kora lè mí síiwà á séeniá bìo kà. Bún búenbúen lé bio ó o Zān já ó o vaá yú a á bíá non wo yi le o lá yí ko ò o wé mu. ²⁰ Ó o

* 3:1 Bìo ó o Tibεere wi mí pànká láró lúlúio píró hònú ní yi, à bún ò o Yeesu teró lúlúio yú ho bóní làa píró. Bún wee zéení le o Yeesu lúlúio píró jun bìo na bíá là a Zān Batiisi bìo mu yí cèera mín yi, ká lúlúio cèrèe wi mu pàahú. [†] 3:6 Mi loñ Ezayii vūahú 40.3-5

yàá wíoka dó mu wán, ò o le ɓa fé o Zān vaa pe nii ho kàsó yi.

O Yeesu bátéémù bio
(Matiye 3.13-17; Maaki 1.9-11)

²¹ Bìo ɓa nùpua hía wee lé buen o Zān cón à buee bátízé, ó o Yeesu mún ɓuara ó o Zān bátízera a. Bìo o Zān bátízera a wó ó o Yeesu wee fio. Lé hón pàahú so á ho wáayi jii héra ²² á le Dónbeeni Hácírí lá a háponi sí, á lion o wán. Á mu tãmu búí sã já ho wáayi á bía: «Fo lé í Za na á í bô í tàkà wán, ù bio sī miil.»

O Yeesu nonkãni
(Matiye 1.1-17)

²³ Pàahú na ó o Yeesu hía wee ɓúa mí tonló júhú yi ká a teró lúluúio wee yí ho ɓóní làa píru sí. Á bio ɓa yánkaa wee leéka làa búni ó o hía lé o Zozeɓfu za, ká a Zozeɓfu mu bàn maá ɓèn lé o Helii,

²⁴ ó o Helii bàn maá lé o Mataate,

ó o Mataate bàn maá lé o Levii,

ó o Levii bàn maá lé o Meliki,

ó o Meliki bàn maá lé o Zanayii,

ó o Zanayii bàn maá lé o Zozeɓfu,

²⁵ ó o Zozeɓfu bàn maá lé o Matatiasi,

ó o Matatiasi bàn maá lé o Amwosi,

ó o Amwosi bàn maá lé o Nahuumu,

ó o Nahuumu bàn maá lé o Hesilii,

ó o Hesilii bàn maá lé o Nakayii,

²⁶ ó o Nakayii bàn maá lé o Maate,

ó o Maate bàn maá lé o Matatiasi,

ó o Matatiasi bàn maá lé o Semeɓɓe,

ó o Semeɓɓe bàn maá lé o Zozeeki,

ó o Zozeeki bàn maá lé o Zoda,

²⁷ ó o Zoda bàn maá lé o Yuanan,

ó o Yuanan bàn maá lé o Erezaa,

ó o Erezaa bàn maá lé o Zorobabele,

ó o Zorobabele bàn maá lé o Salasiéle,

ó o Salasiéle bàn maá lé o Nerii,

²⁸ ó o Nerii bàn maá lé o Meliki,

ó o Meliki bàn maá lé o Adii,

ó o Adii bàn maá lé o Kosaamu,

ó o Kosaamu bàn maá lé o Elemadamu,

ó o Elemadamu bàn maá lé o Eere,

²⁹ ó o Eere bàn maá lé o Zozue,

ó o Zozue bàn maá lé o Eliyezere,

ó o Eliyezere bàn maá lé o Zoriimu,

ó o Zoriimu bàn maá lé o Mataate,

ó o Mataate bàn maá lé o Levii,

³⁰ ó o Levii bàn maá lé o Simion,

ó o Simion bàn maá lé o Zudaa,

ó o Zudaa bàn maá lé o Zozeɓfu,

ó o Zozeɓfu bàn maá lé o Zonaamu,

ó o Zonaamu bàn maá lé o Eliakiimu,

³¹ ó o Eliakiimu bàn maá lé o Meleyaa,

ó o Meleyaa bàn maá lé o Mena,

ó o Mena bàn maá lé o Matataa,

ó o Matataa bàn maá lé o Natān,

ó o Natān bàn maá lé o *Daviide,

³² ó o *Daviide bàn maá lé o Zesee,

ó o Zesee bàn maá lé o Obεede,

ó o Obεede bàn maá lé o Buaze,

ó o Buaze bàn maá lé o Sala,

ó o Sala bàn maá lé o Naasōn,

³³ ó o Naasōn bàn maá lé o Aminadaabu,

ó o Aminadaabu bàn maá lé o Ademen,

ó o Ademen bàn maá lé o Aanii,

ó o Aanii bàn maá lé o Hesiron,

ó o Hesiron bàn maá lé o Farεsi,

ó o Farεsi bàn maá lé o *Zudaa,

³⁴ ó o Zudaa bàn maá lé o *Zakoobu,

ó o Zakoobu bàn maá lé o *Izaaki,

ó o Izaaki bàn maá lé o *Abarahaamu,

ó o Abarahaamu bàn maá lé o Teraa,

ó o Teraa bàn maá lé o Nahoore,

³⁵ ó o Nahoore bàn maá lé o Seruuki,

ó o Seruuki bàn maá lé o Arakoo,

ó o Arakoo bàn maá lé o Faleki,

ó o Faleki bàn maá lé o Ebεere,

ó o Ebεere bàn maá lé o Sala,

³⁶ ó o Sala bàn maá lé o Kayinaamu,

ó o Kayinaamu bàn maá lé o Aafakisaade,

ó o Aafakisaade bàn maá lé o Sεemu,

ó o Sεemu bàn maá lé o Nwεe,

ó o Nwεe bàn maá lé o Lamεeki,

³⁷ ó o Lamεeki bàn maá lé o Matuzala,

ó o Matuzala bàn maá lé o Enɔki,

ó o Enɔki bàn maá lé o Yarεede,

ó o Yarεede bàn maá lé o Maleleyεe,

ó o Maleleyεele bàn maá lé o Kayinaamu,

³⁸ ó o Kayinaamu bàn maá lé o Enwosi,

ó o Enwosi bàn maá lé o Sεete,

ó o Sεete bàn maá lé o Adāma,

ó o Adāma bàn maá lé le Dónbeeni.

4

O Yeesu kúará lénló bio

(Matiye 4.1-11; Maaki 1.12-13)

¹ Le Dónbeeni Hácírí pánká wi o Yeesu wán. Ó o wáa ló ho Zurudēn yi léee wà, á le Dónbeeni Hácírí lēnia wo vannáa le dùure yi. ² Á mu yú wizooní ɓúará-jun ká a *Satāni wee khà a loñ bín. Hón wizooní so yi búenbúen ó o yí dú bio húúu. Hā wizooní mu vaa véenii, á le hīni dà a. ³ Bìo ó o Satāni mɔn mu kà, ó o bía non wo yi: «Le huee na kà á fo yí mɔn le? Ká fo lé le Dónbeeni Za bìo bon kénkén, à ù bío le le huee na kà yèrémá wé ho dínló.» ⁴ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Bìo kà lé bio túara le Dónbeeni bionii

vūahú yi: «Dínló mí dòn yí máa na mukāni nùpue yi.»^{*}

⁵Bún món ó o Satāni mu fó a yòorarāa le búee búí na dōn wán á yòó dīn ò o zéeniá ho tá kána búenbúen làa wo le cúekúee wán, ⁶ò o bía non wo yi: «Í ì na ho pánká foñ á fo ò keñ hā nūhú wán, á à na hā nàfòró lè hā semu na wi hā yi foñ, lé bio le Dónbeenì non hā mì. Í dà a na hā yia á ì sīi vá yi. ⁷Ká fo tà á líí fàrá ù nonkójúná wán à ù búaaní mi, á hā bio ò sí foñ.» ⁸Ó o Yeesu bía non wo yi: «Mu túara le Dónbeenì biónì vūahú yi: «Ū Núhúso Dónbeenì lé yia á ù ko à ù búaaní à mún sá na orén mí dòn yi.»[†]»

⁹Bún món ó o Satāni mu pá bíníá fó a vannáa ho Zeruzalemu, á vaá yòó dīniá wo le *Dónbeenì zī-beenì jún-tíahú, ò o bía non wo yi: «Ká fo lé le Dónbeenì Za bio bon kénkén, à ù yén líi ho tá yi, ¹⁰lé bio mu túara: «Le Dónbeenì á a na le jii mí wáayi tonkarowà yi le ba pa ù bio sese.»

¹¹Á mu mún bíníá túara: «Ba à cōn fo á líí wioka à bàrá, bèra a na ù zeñ yí túii làa huee búí.»[‡]»

¹²Ó o Yeesu bía non wo yi: «Mu mún túara le Dónbeenì biónì vūahú yi: «Yí ví ví yí khúaa ù Núhúso Dónbeenì jii yi hàrí lòn wizoñ-kéní.»[§]»

¹³Bio ó o Satāni mu khà a làa bio búenbúen san ó o wà ò o díá a, á pannáa pòn-veere.

O Yeesu bàn kùrú nùwā pá a bio
(Matiye 4.12-17; Maaki 1.14-15)

¹⁴Bio á bún búenbúen wó khiina, ó o Yeesu wà van ho Kalilee kōhú ká le Dónbeenì Hácírí pánká wi o wán. O yèni ló ho Kalilee mu kōhú lórá búenbúen yi. ¹⁵O fù wee wé kàránlò zīi làa bio ó o lá wee wé wéráa mu. Bio ó o le mí ì kàrán le Dónbeenì biónì vūahú, ó o líí hīnon yòó dīn, ¹⁷á ba lá le

(Matiye 13.53-58; Maaki 6.1-6)

¹⁶Bún món ó o wà van ho Nazarete, hen na ó o dōn yi. Ho *Sabaá zoñ ó o van ba zúífúwa kàránlò zīi làa bio ó o lá wee wé wéráa mu. Bio ó o le mí ì kàrán le Dónbeenì biónì vūahú, ó o líí hīnon yòó dīn, ¹⁷á ba lá le

*Dónbeenì jii-cúa fεero *Ezayii vūahú non wo yi. Ó o fó ho bèra á fó mín làa bio kà:

¹⁸«O Núhúso Hácírí á wi mìl.

Lé bio ó o léra mi

le ì vaa bío le bín-tente bio
à na bia lé ba ni-khenia yi.

Le tonkaa mi

le ì bio na ba kàsósa yi

le ba à keñ mítén,

à ì mún bío na ba muuwà yi

le ba yio á à bíní wé è mi.

À ì na hā sānī-wia

bía ba wee beé lò yi.

¹⁹À ì mún bue le lúlúure na ó o Núhúso sāamu bio ò wé yi bio.»^{*}

²⁰Bún món ó o bun ho vūahú á khií non ho kàránlò zīi ton-sá yi ò o líí kará á wee zéeni hā bióní mu júná làa ba. Á bia wi le zīi yi búenbúen fá mí yio o yi. ²¹Bio ó o jii zoó wee hen á bio kà lé bio ó o bía non ba yi ho yahó: «Mí yí mōn le? Le Dónbeenì jii-cúa fεero bióní na mi já lé hōn bio lan wee wé ho zuiá.»

²²Bia wee jí hā bióní mu búenbúen wee wíoka a yèni á mún wó coon hā bio yi. «Ba lá yí máa dé le hōn bín-tentewá so na kà ó o dà wee bio. Á ba wee bío mún yi: «Yia kà kùaní yínóñ o Zozeefu yàró na wa búenbúen zū lé wón wee bío hā bióní mu na kà.»²³ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mí túúá sí, mi dà à wà le wàhiire na kà á à na mì: «Tini bānsō weé ütēn ütēn.» Lé bún non á mi yáá pá dà à bíní ì bíoráa bio kà á à na mì: «Bio á fo wó ho *Kapεenayuumu yi búenbúen á wa já, á ù bēn wé mu bàn síi hen kà mún kùrú lóhó yi le wa mi.»²⁴ Ó o Yeesu pá bíníá bía: «Le ì mì ho túiá na mia: Le Dónbeenì jii-cúa fεero na dà à yí le yèn-tente mún kùrú lóhó yi, wón mia. ²⁵Le ì mì ho túiá poni na mia: Le Dónbeenì jii-cúa fεero *Elii pàahú, á ho viohó hía dīn á yí máa tè à dōn hā lúlúio bio tīn lè mí pīina bio hēzīn, á le hīni ló ho kōhú búenbúen yi. Bún pàahú ká ba maháawa mún boo o *Isirayeele nīpomu tíahú. ²⁶Ká le Dónbeenì mahá pá yí tonkaa o Elii ba ni-kéní woon cōn, ká yínóñ ho Sīdōn kōhú lóhó búí na ba le Sareputaa maháa

* 4:4 Mi loñ Lándá zéenióló vūahú (Deutéronome) 8.3 † 4:8 Mi loñ Lándá zéenióló vūahú (Deutéronome) 6.13 ‡ 4:11

Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 91.11-12 § 4:12 Mi loñ Lándá zéenióló vūahú (Deutéronome) 6.16 * 4:19 Mi loñ «Dónbeenì sāamu lúlúure» Dónbeenì biónì vūahú bióní búí bàn kúará vūahú yi.

jumu yi á hã líi vūn ɓa cewà cèrɛɛ, lée cínú ká hã zùánwà hūni lá à fáa. ⁷ Á ɓa von mí ninzàwa ce-pawà na wi ho won-veere yi le ɓa ɓuee séeni mí. Á bán ɓuara ɓueé séenia ɓa á hã wonna mí bio jun sù lè ɓa cewà fúaa hã wi hã líi lí mu jumu yi.

⁸ Bìo ó o Simɔn Piere mɔn mu kà síi, ó o líi fúrá a Yeesu tá ò o bía non wo yi: «Bú! Núhúso, í yàá ðɛntín lá yí ko à í sùará foñ lé biò á í lé o bè-kora wéro.» ⁹ O Simɔn wee bjo kà síi lé biò ɓa ce-kuui na ɓa vūn kà biò zánía wo ðàkhíína, orén làa bìa páanía wi ho woohú yi làa wo. ¹⁰ Hàrí o Zebedee nùwá Zaaki làa Zàn na mún lé ɓa ce-pawà, bán mún zána lè ɓa bjo síi. Ó o Yeesu bía non o Simɔn mu yi: «Áy! Yí zón ðɛɛ woon. Lii híni. Á lá ho zuia nii wán, á ɓa nùpua lé bìa fo wé è yí á à ɓua à ɓuennáa í cón.» ¹¹ Bún món á ɓa vá mí wonna ɓueé ðínia mu jumu nii, à ɓa kúará mí biò ɓúenɓúen bín, à ɓa bò là a Yeesu wà.

O Yeesu weéra a ɓùeré ni
(Matiye 8.2-4; Maaki 1.40-45)

¹² Wizonle ɓúí ká a Yeesu wi ho lóhó ɓúí yi, ó o fò mín là a *ɓùeré ni ɓúí. Bìo ó o mɔn o Yeesu ó o ðɛɛnía líi fúrá à yahó á ɓuure ɓó ho tá yi. Ò o fióra a yi kà: «Núhúso! Fo dà à weé mi ká fo tà.» ¹³ Ó o Yeesu líi bò mi níi o wán ò o bía non wo yi: «Í tà mu, wáa wa.» Mí lahó yi ó o nii ðɛɛnía wan. ¹⁴ Bún món ó o Yeesu henía biò kà làa sòobéɛ non wo yi: «Bìo wo foñ á ù yí biò le nùpue jí. Ká ù màhá vaa zéeni úten lè le *Dónbeeni yankoro. Á ù mún wé mu hāmu bio na ó o *Moyiize bò le ɓa wé wé mu dání yi à ɓa ɓúenɓúen zūn ká ù wan biò bon.»

¹⁵ Ká bún yí hò biò ɓa wíokaa wee bjo o Yeesu bio hã lūa ɓúenɓúen yi. Á ɓa nùpua cèrɛɛ wee vá kúee mín wán à jínáa o bioní à mún ɓua mí vānvarōwà lè mí sifwà à ɓuennáa ó cón le o weé. ¹⁶ Ká a Yeesu wón màhá wee wé wé ká a lén mí ðon vaa fio le lūe ɓúí na wan ɓúirin yi ká a bini buen.

O Yeesu weéra a mùamúá
(Matiye 9.1-8; Maaki 2.1-2)

¹⁷ Wizonle ɓúí ò o Yeesu wee kàrán ɓa nùpua. Mu nnon ká ɓa *Farizíewa lè ho *làndá biò zéenílowa wi bín á kará ɓó a yi. ɓa ló ho Kalilee lè ho *Zudee lórá cèrɛɛ yi. ɓa ɓúí yàá pá ló ho Zeruzaleemu lóhó yi. O Núhúso Dónbeeni pánkà na wi o Yeesu yi lé

hà non ó o wee weéraa ɓa vānvarōwà. ¹⁸ Yìo ɓuee tí, à nùpua ɓúí sò mí mùamúá luaráa ká a wi mí dāmu ðɛɛ wán. Bìo ɓa ɓueé ðōn á ɓa wi ɓa zo le zī yi làa wó à zoó bàrà a Yeesu yahó. ¹⁹ Á ɓa wó fúuu san lé bio ɓa nùpua boo dà. Á ɓa día ɓa yòora làa wó le zī mu lòho, á yòò kara ho sōn-kéní à ɓa can hã hūni o mùamúá mu dāmu ðɛɛ yi á liinía làa wó líi bàrà a Yeesu yahó bìa wi bín ɓúenɓúen tíahú. ²⁰ Bìo ó o Yeesu mɔn biò ɓa dóráa mí sīa wo yi, ó o bía non o mùamúá yi: «Wàn bōnlo, ù bè-kora séra día.»

²¹ Bìo ó o bía bún ká á ho làndá biò zéenílowa lè ɓa Farizíewa á wee bío mí yiwa: «O nùpue mu lée weé á wee màní mítén lè le Dónbeeni ká síi? Lé weé dà a sén mu bè-kora á à día ká yínón le Dónbeeni mí ðon.»

²² Ká a Yeesu màhá zūna ɓa yilera ó o bía non ɓa yi: «Lée webio non á hã yilera na ká síi wiráa miá? ²³ Lé mu yén bíoró wayi? Lé à biò le o bè-kora séra día lée tàá lé à bío le o híni varáka? ²⁴ Ká í màhá wi á mí zūn le o *Nùpue Za yú ho pánkà ho tá wán à sénnáa mu bè-kora día.» Ò o wáa bía biò kà non o mùamúá yi: «Le í bío mu na foñ, lii híni, lá ù dāmu ðɛɛ á ù khífo.» ²⁵ Ó o nii mu ðɛɛnía hínon yòó ðin bún wán ɓa ɓúenɓúen yìo yi á líi lá mí dāmu ðɛɛ ò o wee ɓuani le Dónbeeni ká a wà non mí zīi. ²⁶ Á ɓa ɓúenɓúen wó coon mu biò yi. Á ɓa zána à ɓa pá wee khōnó le Dónbeeni ká síi: «Wa ɓɛntín mɔn yéréké bè-bárakáwá zuia.»

O Yeesu von o Levii le o bè mí yi
(Matiye 9.9-13; Maaki 2.13-17)

²⁷ Bún món ó o Yeesu ló lée wà. O vaá wee khíí ó o mɔn o lànpó fé ɓúí na ɓa le Levii ká a kará mí tonló lūe yi. Ó o bía non wo yi: «Híni bè mi.» ²⁸ Ó o Levii ðɛɛnía hínon día mí tonló lè mí biò ɓúenɓúen, ò o bò a Yeesu yi.

²⁹ O Levii sá ho ðínló o Yeesu bio yi, ò o von wo mí zīi. O mún von ɓa nùpua ɓúí ɓa ɓueé páanía kará wee dí. ɓa cèrɛɛ lé ɓa ninzàwa *lànpó féwá. ³⁰ Á biò ɓa Farizíewa lè ho làndá biò zéenílowa na biò sà ɓa yi mɔn mu á ɓa wee khí mí kío yi. Á ɓa tūara a Yeesu ni-kenínia yi: «Lée webio non á mí pá tà wee dí ká mi ù ju lè ɓa lànpó féwá lè ɓa ni-kora na kà?» ³¹ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Héy! Minén! Nùpua na lò hereka so wee wé cà tīni ɓānsō dání le? ɓueé, ɓa

vánvárowà lé bìà wee wé cà a dání. ³² Ìnén yí ùara bìà wee leéka le mí térénnà bio yí dé. Bìà zū le mí lé 6a bè-kora wérowà lé bìà á ì ùara bio yí, bèra a na à 6a khi mu bè-kora wéro yí.»

O Yeesu bíà le jii líró bio
(Matiye 9.14-17; Maaki 2.18-22)

³³ Bún mún á 6a nùpua búí tùara a Yeesu yí: «O Zān nì-keníniá wee wé lí mí jinií à mún wé mí fióró, á 6a Farizíewa nì-keníniá mún wee wé kà síí. À ünén nùpua bán bèn wee dí ká 6a a ju léé webio?» ³⁴ Ó o Yeesu bíà non 6a yí: «Mí yí mən le: Pàahú na 6a nùpua wí mu yaamu sánú díró yí là a há-fia bán báa á 6a so dà à bío le 6a lí mí jinií le?»

³⁵ Ho pàahú búí khií dā ó o há-fia bán báa 6a a lén 6a tíahú, bún ká 6a màhà wé è lí mí jinií.»

³⁶ Ó o mún bíníà wà le wàhiire na kà non 6a yí: «Nùpue na a lá mí báká finle á à kúii bio búí á à là le mí báká kínle na lèera wón mía. Lé bio ká a wó mu, á ho dà-finle á à yáa. Á bio lan mín yí mún máa wii mín. ³⁷ Làa bún síí, nùpue máa kúee *divén fia sùmàni-kía yí. Lé bio ká a kúaa ho bún ká ho hía wee za, á hā à nàma, á ho divén á à kúia, á hā sùmàniwa mún n̄ yáa. ³⁸ Ho divén fia ko ho kúee hā sùmàni-fia yí. ³⁹ Á nùpue mún máa díà divén kía ká a máa ju divén fia. Lé bio á 6a wee bío le ho divén kía lé hia sí.»

6

O Yeesu zéeniá ho Sabaa bio là 6a nùpua
(Matiye 12.1-8; Maaki 2.23-28)

¹ Mu wó ká a Yeesu wee káa hā mana búí yí ho *vūnló wizonle na 6a le Sabaa zoñ, ó o nì-keníniá wee báaraá zoo khé ho dínló léé pùkà là. ² Á 6a *Farizíewa búí mən mu á 6a wee bío làa ba: «Léé webio non mí wee wéráa bio kà? Wa làndá hò mu.» ³ Ó o Yeesu bíà non 6a yí: «Bìo ó o *Daviide yánkaa wó ká arén le mí nùpua á le hīni dà á mi ñin yí kàrána yí mən le? ⁴ Orén mifen zon le Dónbeeni zii á zoó lá le Dónbeeni hāmu búurú á là, ò o ùuan ho búí léé non bia làa wó bò mín yí. Ká a non lá yí ko ò o wé mu, lé bio le *Dónbeeni yankarowà mí ñon lé bán wee wé là ho.» ⁵ Ò o tín pá bíníà bíà non 6a

yí: «O *Nùpue Za lé yia á ho Sabaa bio wi níi yí.»

(Matiye 12.9-14; Maaki 3.1-6)

⁶ Ho Sabaa mu búí zoñ ó o Yeesu van ho kàránló zii yí á vaá zoó wee kàrán 6a nùpua. Mu zoñ à nìi búí wi bín á nín-tiáni bàhó húrún. ⁷ Á ho *làndá bio zéenílowa le 6a Farizíewa bò mí yio o Yeesu wán le mí ì loí ká a pá à wéé nùpue ho Sabaa zoñ, lé bún 6a à ñin wán á à yíráa wo ò kooní yí. ⁸ Ó o Yeesu zūna 6a yilera ò o pá bíà non o nìi na bàhó húrún yí: «Lii híni vá ùeé léé ñin hen ká 6a nùpua yahó le 6a mi fo.» Ó o nìi líí hínon á vá ùeé léé ñin. ⁹ Ó o Yeesu bíà làa ba: «Le ì tūa mia làa bio búí: Lé mu yén ó o nùpue ko ò o wé ho Sabaa zoñ? Léé bè-tente léé, tàá léé bè-kohó? Lé ho kání a nùpue léé, tàá lé ho búe o?» ¹⁰ Ò o Yeesu lora 6a búenbúen yí khií fò ò o bíà non o nìi yí: «Hóoni ū bàhó.» Ó o nìi hóoniá ho á ho ñeniá wan. ¹¹ Á ho làndá bio zéenílowa le 6a Farizíewa sía cà mu yí làa sòobéé, á 6a wee wāaní mín yí: «Léé webio á wa yáà à wé á à yíráa wo ò fi níi yí coon?»

O Yeesu hueekaa mí tonkarowà píru jun
(Matiye 10.1-4; Maaki 3.13-19)

¹² Wizonle búí ó o Yeesu hínon le mí yòó wé mí fióró le búee wán, ó o yòó fióra le Dónbeeni yí bín fúuu càana. ¹³ Bio ho tá tñn, ó o von mí nì-keníniá kúaa mín wán, á hueekaa 6a píru jun 6a tíahú á có yèni làa tonkarowà. Hia ká lé 6a yènnáa:

¹⁴ O Simon na ó o có yèni làa Piere,
o Ìndere na lé o Simon mu bán za,
o Zaaki là a Zān, o Filiipu là a Baatelemii,
¹⁵ o Matiye là a Toma, o Alifee za Zaaki,
o Simon na lé 6a Zelootewa *kuure nùpua nì-kéni,
¹⁶ o Zaaki za Zudaa,
là a Zudaa Isikariote na khií dé o Yeesu o zúkúsa níi yí.

O Yeesu kàrána 6a nùpua á wéera 6a búí
(Matiye 4.23-25; Maaki 3.7-11)

¹⁷ Bún mún, ó o Yeesu bíníà bò le mí nì-keníniá lion ho tá pèrú yí hen na ó o món-bèwa cèrèè ñin yí. Ba minka zàamáa mún wi bín. Ba ló 6a *zúifūwa kōhú kuaráa búenbúen yí, ho Zeruzalēemu lóhó, le ho Tiire le ho Sidōn lórà na wi mu yámú numu

* 6:15 Mí loí Matiye vūahú 10.4

jii ló-zàwa yi. ¹⁸ Ba búenbúen wà buee jí a Yeesu cǎn á mún ò cànka ò o weé ba véena. Bia ba cínáwa wee beé lò wee yí míten. ¹⁹ Ba nùpua búenbúen wee cànka à ba yí o túii yi, lé bìo le Dónbeenì pànká na wi o yi á wee lé léee weé ba nùpua búenbúen.

(Matiye 5.1-12)

²⁰ Ó o Yeesu wáa yòò lora mí nì-kenínia yi ò o bía:

«Minén na lé ba nì-khenia, mi júná sī,
lé bìo le Dónbeenì béénì á mi níní wi
yi!

²¹ Minén na le hīni wee búee ho zuia, mi júná
sī,
lé bìo á bìo mi wee ca á mi ì yí á mu jii ì
sī!

Minén na wee wá ho zuia, mi júná sī
lé bìo mi kǎí dī hā konsīnī!

²² «Ká ba nùpua kǎí jina mia, á pá mia,
á wee là mia, á wee yáa mi yèni o *Nùpue
Za bìo yi, se mi júná sī. ²³ Mi zámaka à wé
coronka lé bìo le Dónbeenì búúá beenì pan
mia ho wáayi mu bìo yi. Mu bon, lé ká sī á
barén bàn búaawa mún yánkaa beéarará le
*Dónbeenì jii-cúa fèerowà lò.

²⁴ Èe ká minén nǎfóò bànsowà á ho yéréké
kǎí sá yi,

lé bìo á mu bìo búenbúen mí yú wó,
á bio máa bīnī máa bè mu wán máa na mia.

²⁵ Minén na wee dí bùubaa ho zuia á ho
yééréké kǎí sá yi,

lé bìo á bìo cèrèè hīni kǎí tē mia.

Minén na wee dī hā konsīnī ho zuia á ho
yééréké kǎí sá yi,

lé bìo mí bìo kǎí wé ho yahó sèrò le le
wéé.

²⁶ Minén na ba nùpua wee wíoka yèni á ho
yééréké kǎí sá yi,

lé bìo á lé ká sī á bàn búaawa mún
yánkaa wó làa bia fù le mí lé le
Dónbeenì jii-cúa fèerowà ká mu jii
yí bon.

Wa ko wa wé we mu bè-tentewà làa bia yi
wa wen

(Matiye 5.38-48)

²⁷ «Àwa, minén na wáa òò wee jí ì cǎn
búenbúen lé minén á ì wee bío bìo ká a na
yi:

Mi wañ mi zúkúsa.

Bia jina mia à mi wé mu bè-tentewà na yi.

²⁸ Bia wee dǎnkání mia
à mi wé dúbua yi.

Bia wee yáa mi yèni

à mi wé fio na yi.

²⁹ Hàrì ká a búii dó ù sáhó yi,
à ù yèrèrà hia so dá a yi.

Ká a búii fó ù kánbun,
à ù mún díá le o fé ù báká.

³⁰ Yia fióra bio ù cǎn,
ù na mu wo yi.

Yia lá ù bio,
à ù díá le o bua.

³¹ Bio mi wi à ba nì-vio wé na mia,
à mi wé mu bàn sī à na ba yi.

³² Ká bia wa mia lé bán mí dòn á mi wa, á mi
wee lééka le mi so pá à bīnī ì yí bio mu mǎn
le? Hàrì ba bè-kora wérowà mún wa bia wa
ba. ³³ Ká bia wee wé mu bè-tentewà na mia
lé bán mí dòn mi wee wé mu bàn sī na yi,
á mi wee lééka le mi so pá à bīnī ì yí bio mu
mǎn le? Hàrì ba bè-kora wérowà mún wee
wé bún. ³⁴ Ká bia kǎí dàñ mu á à wí mia, lé
bán mí dòn á mi wee ke le mí bio, á mi wee
lééka le mi so pá à bīnī ì yí bio mu mǎn le?
Hàrì ba bè-kora wérowà mún wee ke mín
biowa làa mín làa bún sī à paráa mu kǎí
wíló. ³⁵ Èe ká minén yí wé bún. Mi wañ mi
zúkúsa, mi wé wé mu bè-tente na ba yi. Ká
nùpue kon ù bio, ù yí dé ù sīi mu kǎí bīnī
wíló yi. Lé bún ò na ká mi ì wé le Dónbeenì
na wi mu bìo búenbúen júhú wán zàwa, lé
bìo á ba bè-yízúnlòwà le ba nì-sūmáa á le
wee wé mu bè-tentewà na yi. ³⁶ Mi zūñ le
hii wéró làa bìo á mìn Maá Dónbeenì zūnáa
le hii wéró bio sīi.

Mi wé yí cǎí nùpue
(Matiye 7.1-5)

³⁷ «Mi wé yí cǎí nùpue, á le Dónbeenì mún
máa cǎí mia. Mi yí sīnī nùpue júhú, á le
Dónbeenì mún máa sīnī mí júná. Mi wé
sén díá na mún yi, á le Dónbeenì mún wé è
sén ò díá á à na mia. ³⁸ Mi wé hā mu bìo, á
le Dónbeenì mún wé è hā mia. Mu bìo na le
Dónbeenì á à hā làa mia á à wé bio na à kúee
mí ðee yi á à didíi fúaa ká mu sú cáa pūuu.
Lé bìo le wíló ðee na mi wee mǎnzá le mu
bìo, lé dén bàn sī á le Dónbeenì á à mǎnzá
lè mí bìo á à na mia.»

³⁹ O bīnia wà le wǎhjiire na kà: «Muui so dà
a tē mí ninza muui búini wán le? Búee. Lé
bio ká ba vaá ðñ ho kǎhú á ba mí nùwá jun
á à páanī ì zo ho. ⁴⁰ Nì-keníni na po yia wee
kení a wón mia. Nùpue léee nùpue na kenía
ðñ ó o dà à wé làa yia kenía wo bìo sīi. ⁴¹ Léee
webio non á le zóore na wi ù yère yi á fo yí
zú bio, à le zàn-ðee na wi mi ninza yère yi á

fo màhá mɔn wee zéení? ⁴²Fo dà a wé kaka à bio le mi ninza díá le ù lén le zàn-dèe na wi o yèrè yi, ká le zóore na wi ùnén yèrè yi á fo yí zū bio le? Yí mɔn ùten na le! Le zóore na wi á ù yèrè yi lé dio á ù ko à ù lén vé, á ù yio màhá à mi wéréwéré á à dàñ ò lénnaa le zàn-dèe na wi mi ninza yèrè yi.

*Le vɛ̀ndèe lè mí bia wàhiire
(Matiye 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³«Vɛ̀ndèe na se máa wé ha bia na yí se, á le vɛ̀ndèe na yí se mún máa wé ha bia na se. ⁴⁴Mu bon, le vɛ̀ndèe bia lé hɔ́n ba wee wé bè yi à zúnnáa le síi. Lunkúnsòrò máa wé fáa bódíohó wán. Á jia mún máa wé khé kíkáhó wán. ⁴⁵O nùpue na se wón wee wé bío hã bín-tentewá lè bío á bío wi o síi yi se. Ká yia yí se wón wee wé bío hã bín-kora, lé bio á bio wi o síi yi yí se. O nùpue bio na wi o síi yi, lé bún wee wé lé là a jii.

*Hã zíní bio jun wàhiire
(Matiye 7.24-27)*

⁴⁶«Mí wee ve mi le «Núhúso! Núhúso!» à mi màhá yí máa wé bío á ù wee bío na mia á mu júhú so wi le? ⁴⁷Mí òn le ù zéení a nùpue na wee buen ù cón, à jí ù bióní, à mún bè há yi bio ó o bio òonnáa mún làa mia. ⁴⁸O bio òonmín làa nùpue búí na le mí ù so mí zii ó o náana ho tá á líí bó le huee yi a màhá bò yi fàráráa le júhú. Hã vi-beera tèrò pàahú á mu jun-beeni buée òkíó le à le pá òn. Le yí tò lé bio le júhú fàrá se. ⁴⁹Èe ká yia wee jí ù bióní ò o yí máa bè há yi, wón fànsò bio òonmín làa nùpue búí na fàrá mí zii júhú ho tá káamáa yi á son. Bio ho vi-beeni tò á mu jun-beeni buara buée bó le yi, à le dèenia tò pùpè.»

7

*Ba dásíwá júhúso ton-sá weéró bio
(Matiye 8.5-13; Zān 4.46-54)*

¹Bío ó o Yeesu bía hɔ́n bióní so búenbúen á nɔn ba zāamáa yí vó, ó o wà van ho *Kapɛɛnayuumu. ²Mu pàahú ká ho *Oroomu dásíwá júhúso búí wi bín á ton-sá òn-kéní na ó o bɛ̀ntín wa làa sòobéé á lò yí here díá mu húmú jii wán. ³Bío ba dásíwá júhúso mu já a Yeesu bio, ó o tonkaa ba *zúífúwa òn-kía nùwá yen búí le ba vaa fio wo le o buee weé mí ton-sá. ⁴Á bán wà van

o Yeesu cón á vaá wee bónbóní a ká ba à bio làa wo: «O òn mu na tonkaa wen bɛ̀ntín ko lè ù séení, ⁵lé bio ó o wa wa òn pomu. Orén lé yia léra mí níi yí á séení le á sonnáa wa kàránlò zii.» ⁶Ó o Yeesu dèenia bò làa ba á ba wà. Bio ba vaá sùarāa o òn mu zii à bún ò o tìn tonkaa mún bɔ́nlowà le ba léé bio na a yi: «Núhúso, yí seé ùten ù bio yi. ù buenlò ù zii yi léé bio na á ù yí korāa. ⁷Lé bún bio yi á ù yí henianāa ù síi á yí buara ù cón ùten. Na le jii á ù ton-sá pa à wa. ⁸Ìnén ù beere júnāsa wi á ù wee bè bióní yi. Á ùnén mún wi ba búí júhú wán, á bán mún wee jí ù cón. ù le yia va hen à wón va bín, ù le o búí buen ò o dèení buen. ù le ù ton-sá wé bio na, ò o dèení wé mu mí laho yi.» ⁹Bío ó o Yeesu já hɔ́n bióní so, ó o wó coon o òn mu bio yi, ó o yèrémāa khii bía lè ba zāamāa na bò a yi: «Le ù bio na mia: O *Isirayeele òn pomu búenbúen yi á ù òn yí fò mún làa nùpue na síidéro múi yú yia ká yi.» ¹⁰Á ba dásíwá júhúso bān bɔ́nlowà bínía khífon á vaá yú ò o ton-sá mu wan.

O Yeesu vènia o Naɛɛ mahāa za

¹¹Bún mɔn ó o Yeesu wà wee va ho lóhó búí na ba le Naɛɛ. Ó o òn-kéní lè ba zāamā-kúii bò làa wo. ¹²Bío ó o vaá òn ho lóhó jii, ó o fò mún làa nùpua búí à ba buan mí òn-hío wà vaá nùu. Yia húrun léé mahāa búí te mí za kéní. Ho lóhó nùpua cèrèe ló á bò là a háa mu. ¹³Bío ó o Núhúso mɔn o háa mu ó o màkárí buan wo yi. Ó o bía làa wo: «Háa mu, yí yáa ù yilera.» ¹⁴Ò o wà wá bó ba yi á lá mí níi bò le khāare wán á bía buan o òn-hío òn. Ó o Yeesu bía: «Yàronza, líi híni, lé mi bía mu.» ¹⁵Ó o dèenia líf hínon yò ò kará wee bio. Ó o Yeesu hóoní wo yò ò fò bān nu níi yi. ¹⁶Á bía wi bín búenbúen zāna á ba wee khòoní le Dónbeeni ká síi: «Yia ká màhá lé le *Dónbeeni jii-cúa fèro binbirì á wa yú. Le Dónbeeni ló buara á wà buée fení mí òn pomu.» ¹⁷O Yeesu bio na ó o wó ká dèenia já ba *zúífúwa kǎhú búenbúen yi á dà khii zon hã làa ba bó mún yi mún.

O Yeesu zéenia mí buenlò júhúso òn o Zān Batiisi yi

(Matiye 11.2-6)

¹⁸O Zān Batiisi òn-kéní vaá bía bio wó búenbúen á nɔn wo yi. Bún mɔn ó o von ba nùwá jun búí ba táhú ¹⁹á tonkaa le ba vaa

tùu o Yeesu yi: «Ūnén lé yia á wa já bìo le fo ko ù buen léé, tàá wa pá ko á wa lòní nì-veere?»²⁰ Á bán wà vaá yú a Yeesu á bía non wo yi: «O Zān Batiisi tonkaa wen ù cón le wa buée tùu foñ le lé fo lé yia ko ù buen léé, tàá wà pa nì-veere?»²¹ Á mu wáa wó se à ba buée dñn ò o lan wee weé ba nùpua cêrɛɛ na mu vāmù lé mí sīwà tò. O mún wee ja ba cínáwa lén bia ba wi yi, á mún wee hén ba muiiwà yio à hā mi wéréwéré.²² Bún wéro món, ó o màhá yèrèmaa wee bío là a Zān tonkarowà: «Mí lén vaa zéeni bio mí mōn làa bio mí já à na a Zān yi: Lé ba muiiwà yio wee mi, á ba mùamúawà híñon wee varáka, ba bũerwà wan, ba bekewà jikōnna wee jí mu bio, ba nì-hía wee vèe, á le bín-tente wee bue na ba nì-khenia yi.*²³ Yia yí pá ì bìo ká a tà mu yi se wón òanso júhú sī.»

*O Yeesu wee bío o Zān Batiisi bio
(Matiye 11.7-11)*

²⁴ Bìo ó o Zān tonkarowà bīnía wà, ó o Yeesu wáa wee bío o Zān mu bio lè ba zāamāa kà sī: «Lée webio á mi van vaá lora le dùure yi? Lé ho konkohó na ho pinpiró wee héé vīnvā léé? Bùéé.²⁵ Á léé webio mi vaá lora? Lée nùpue búí na sīa hñbññ le? Hñ sī-sení òansowà so lé ba pāmá-beera zīnía á ba wi yi.²⁶ Á lé o yén mi van bio yi? Lé le *Dónbeeni jì-cúa fεero léé? Ká mu lé wón se mi tūiá sī. O yàá pá po wón, le ì bío mu na mia.²⁷ Orén lé yia le Dónbeeni fεra bía bio mí vōnna yi: ì ì tonka ì tonkaro o ò dí ù yahó á buée wóka ù wōhú.»[†] ²⁸ Le ì bío mu na mia: «Ba nùpua na ho dí mí já yi búenbúen á yia júhú wi po a Zān wón mia. Èé ká le *Dónbeeni béeni zāwa món-dí màhá pá po a.

(Matiye 11.16-19)

²⁹ «Ba nùpua búenbúen, hàri ho *lānpó féwá á hía wee buée jí a Zān cón. Á ba tà zūnna le le Dónbeeni bìo bon á ba wee buen o cón ò o bátízé ba.³⁰ Ká ba *Farizíewa lè ho *lāndá bio zéeni lowa bán yí tà bio le Dónbeeni le mí ì wé è na ba yi, á ba bèn mún pá à Zān *bátéemù bio.»³¹ Ó o Yeesu bīnía bía: «Ho zuia nùpua na ká á ì dà à tèé lè ba yén? Lé ba yén á ba bìo òonnáa mín? ³² Ba ka lè ba háyúwá na léé kará ba nùpua fémínló

lahó yi, á wee háaní na mí ninzàwa na zoó le bonfónii yi kà:

Wa búá hā sīa san,
à mi le mi máa léé yo.

Wa bó le yèni,

á mi le mi máa wá.

³³ Bìo ó o Zān Batiisi buara á yí máa dí dñn-poni, á mún yí máa ju *dívén, á mi le o cíná wi o yi.³⁴ Á bìo ó o *Nùpue Za bèn buara wee dí, á mún wee ju ho dívén á mi mún yí tà bún, à mi wee bío bìo kà: «Mí loñ! O nii na ká yí máa wé bio búí ká mu yínóñ dñnló díró làa ja-ñunló. O lé ba *lānpó féwá lè ba bè-kora wérowà bàn bñlo.»³⁵ Èé ká bía búenbúen na mu bè-zūmīni wi yi bio bon, bán wé è wé mu bè-zūmīni mu bàn wára.»

*O bá-fé na bè-kora séra día bio
(Matiye 26.1-13; Zān 12.1-8)*

³⁶ Wizonle búí ó o Farizíe búí von o Yeesu le o buée dí mí zīi. Ó o Yeesu van á ba vaá khónkaa dūmaka[‡] wee dí.³⁷ Hón pāhú o yi ò o háa búí na á ho lóhó nùpua búenbúen zū bá-fénló bìo á já bìo ó o Yeesu wi o nii mu zīi, ó o buan mí dēé búí na yàwá here na sú lè ho jiló na sāmú sī á buararāa bín.³⁸ Bìo ó o buée zon, ó o bánbáa khíi huérá a Yeesu món ò o wee wá, ó o yèn-caa wee lii o Yeesu mu zení wán. Ó o jún-vānī lé dío ó o wee bīnī sùuka làa hā, bún món ò o wee bīnī yèè hā ká a kúee ho jiló mu hā wán.

³⁹ Á bìo ó o Farizíe na ó o wi zīi á mōn mu, ó o wee bío mi yi: «Yia ká cén lá léé Dónbeeni jì-cúa fεero kénkén, ó o lá a zūn o háa mu na wee lanlāka a zení léeníi, là a bè-wénia.»⁴⁰ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Simōn, ì ì bío bìo búí á à na foñ.» Ó o Simōn le: «Núhúso, bío.»

⁴¹ Ó o bía làa wo: «Nùpua nùwā jun hía kon nāfóro òanso búí wári. O nì-kéní léé wén-hāani khíá-hònú, ò o nì-kéní na so léé wén-hāani búarā jun làa píru.⁴² Bìo á yia ba kon le cón zū à ba yí dà le máa wí, ó o bó ba mí nùwā jun kení. Àwa! Ba nùwā jun mu tíahú, á ù wee leéka le lé o yén n wān o nii mu á à poñ mí ninza.»⁴³ Ó o Simōn bía: «Ì wee leéka le lé yia ó o día le kee na bùaa non yi.» Ó o Yeesu le: «Ū bio bon, fo mà ho tūiá.»

* 7:22 Mí loñ Ezayii vūahú 35.5; 61.1 † 7:27 Mí loñ Malasii vūahú 3.1 ‡ 7:36 O Yeesu pāhú ká ba zúifūwa le mí ì dí, à ba khón daráka kíni ho dñnló yi díráa.

⁴⁴ Ò o yèrèmaa khíi sánsáa o háa mu ò o wee bío là a Simòn: «Fo yí m̀on le: ì bueé zon hen coon à ù yí le ba bua mu jumu buee seé le ì zení, ò o háa na kà wón wá siinia há á bínía sùukaa lè mí jún-vání. ⁴⁵ Bìo á ì bueé d̀on ù z̄i, á ù yí h́non yí wira mí á yí yèera ní, ò orén lè mí buee zoró hen á ì zení lè h́on ó o wira lè ho yèeró. ⁴⁶ Fo mún yí kúaa jiló ì jùhú wán á yí dóráa ho cùkú mi, ò orén wón lè ho jiló na sámu sí ó o kúaa ì zení wán. ⁴⁷ Lé búnn non à ì ì bío mu á à na foñ: Bìo ó o háa mu ba séra bè-kora cèrèe díá lè búnn non ó o waminí wára booráa. Èé ká yia bè-kora na séra díá ka cínú, wón waminí wára na o ò zéeni à ò èn ñ kèñ cínú.»

⁴⁸ Búnn món ó o Yeesu bíá non o háa yi: «Û bè-kora séra díá.» ⁴⁹ Á bíá làa wo páanía wee dí wee bío mí yiwa: «O nùpue mu lée wée á wee hení mí s̄i à bío le mu bè-kora séra díá?» ⁵⁰ Ó o Yeesu bíá non o háa yi: «Fo wáa yú ho héerá, h́nín lén, ù s̄idéro mi á fenía fo.»

8

Ba háawa na fù wee bè là a Yeesu

¹ Búnn món ó o Yeesu h́non tò háa ló-beera lè háa ló-zàwa yi á wee bue le *Dónbeeni béeni b́n-tente. Bìá bò làa wó lè o nì-kenínia píru jun, ² lè ba háawa nùwá yen búí, bíá ó o jun ba cínáwa léra yi á mún weéra vééna. Ba lè o Mari na ba wee ve làa Makadala* Mari, yia ó o jun ba cínáwa bùaa h̀ejun léra yi, ³ là a Kuza na ó o *Heroode bàrà mí z̄i tonni jùhú wán bàn háa Zaana, là a Suzaana. Háawa cèrèe mún h́a wi b́n á séenia barén á fù wee wé lén mí ní bío à séeni là a Yeesu lè mí nì-kenínia.

O Yeesu wà o díro wàhiire á b́nía zéenia kúará

(Matiye 13.1-9; Maaki 4.1-9)

⁴ Ba nùpua h́a wee léka háa lórá yi buen o Yeesu c̄n. Bìo ba ḱnía wo yi boo, ó o wà le wàhiire na kà non ba yi: ⁵ «Nii búí h́a ló wan mí mohú yi, á wà vaá dé mí bè-dà. Bìo ó o vaá wee dé mu á mu búí lée lion ho w̄hú wán, á ba wā-bèwa yonkaa, à mu búí

á ba júnzàwa b̀en sèekaa v̄. ⁶ Mu búí lion há huaa yi hen na le t́nín yí boo yi, á mu ló ká mu d̀enia b́nía hon, lè bío á ho h́nló mía b́n. ⁷ Mu búí búnn lion hen na há ḱkara bia héra yi, á mu ló á yòò zon mín yi làa há, á h́on pà mu. ⁸ Mu búí búnn lion ho tá na se yi, á mu ló á yòò d̀on á han mí bia, á há lè mí dà-kéní kéní á yú há bia khimani khimani.» Búnn món ó o pá b́nía bíá bío kà non ba yi: «Yia wee jí bío, à wón jí bío bíá sese.»

(Matiye 13.10-13; Maaki 4.10-12)

⁹ Ó o Yeesu nì-kenínia t̀ara a yi: «Le wàhiire mu kúará lè mu yén?» ¹⁰ Ó o bíá non ba yi: «Le Dónbeeni béeni bío na ó o nùpue yí z̄i kúará á le wee zéeni á céé na minén mí d̀on yi. Ká ba nùpua na ká wee jí mu lòn wàhio káamáa, lè búnn non á ba lè ba nùpua na yio wi ká há yí máa mí, á mún wee jí mu bío ká ba yí máa z̄i mu kúará.†

(Matiye 13.18-23; Maaki 4.13-20)

¹¹ «Le wàhiire mu kúará lè bío kà: Mu bè-dà lè le Dónbeeni bíoni. ¹² Bìo lion ho w̄hú wán lè ba nùpua na ká ba jí le Dónbeeni bíoni à ba máa yí tà le yi, ká a *Satáni d̀eni bánbá buee lén le ba yiwa yi, à mún ti ba k̀nínló w̄hú. ¹³ Bìo lion há huaa na le t́nín yí boo yi lè ba nùpua na ká ba jí le Dónbeeni bíoni à ba tà le yi, à z̀amaka le bío yi, ká ho kúará lénló yú ba p̄ahú na yi, à ba d̀eni lè lè mí món, lè bío á le bíoni mu yí wira ba sese. ¹⁴ Bìo lion há ḱkara yi lè bíá wee jí le Dónbeeni bíoni ká ba jún-sèró, lè ho d́míná nàfóro, lè ho bàn símu á wee h̀e le à le máa dàñ ha há bia na d̀on. ¹⁵ Bìo b̀en lion ho tá na se yi lè bíá wee jí le Dónbeeni bíoni à bua le lè le s̄i na se, dío púaara díá. Ba yí máa b́nín lè lè mí món. Búnn lè bío non á ba wee haráa há bia na se.

Le f́ntání wàhiire

(Maaki 4.21-25)

¹⁶ «Nùpue na à dé le f́ntání mí z̄i á à b́nín ì lá le d̀eé búí á à pe yi, tàà ká a dó le wó o ò lá le zoó bàrà mí kàtà tá wón mía. Ba wé dé le bàrà hen na le ko le bàrà yi, à bíá wee zo le z̄i wé mí. ¹⁷ Mu bè-s̀ankani na mu khoomu khíi máa lè wán búnn mía. Hàri bío kúará yí z̄i búnn búnn bío khíi bío yi le wizoñ-kéní.

§ 7:46 Le ní yèeró, háa zení seeró lè ho jiló kúeeró ho jùhú wán, búnn búnn búnn lè bío á ba zúífúwa fù wee wé à déráa ho cùkú mí nì-h́nín yi. * 8:2 Makadala: Lè ho lóhó búí na wi ho

Kalilee v̄-beeni jii lè le wii t̀eni. † 8:10 Mí loñ Ezayii v̄ahú 6.9.

¹⁸ Á mi cén wé jí bìo wee bío na mia sese, lé bio á yia bìo wi á ba à bíní ì na mu búí wo yi á à bè mu wán. Ká yia dèe búí mia, á hàrí mu bè-za bìo na ó o wee leéka le mu wi mí cón á ba pa à fé.»

*O Yeesu bàn nu lè bàn zàwa bìo
(Matiye 12.46-50; Maaki 3.31-35)*

¹⁹ O Yeesu bàn nu lè bàn zàwa buara a cón à ba màhá yí dà máa zoó búe o yi, lé bìo ba nùpua boo dà. ²⁰ Ó o búí bía mu non wo yi: «Mín nu lè mín zàwa wi ba mi ù wán, ba lée òn ho khūuhū pan fo.» ²¹ Ó o Yeesu bía non bia wi bín búenbúen yi: «Bia wee jí le Dónbeenì bíonì à bè le yi, bán lé wán nu lè wán zàwa.»

*O Yeesu òn ho pinpiró
(Matiye 8.23-27; Maaki 4.35-41)*

²² Wizonle búí, ó o Yeesu zon ho woohú lè mí nì-kenínia, ò o bía non ba yi: «Mí wa khí lè ho vū-beenì món.» Á ba dèenía zoó wá mu jummu yi bún wán. ²³ Bìo ba vá zon yú, á ho pinpi-beenì hínon wee wá lè mí pánkà ho vū-beenì wán, á mu jummu wee yànbón zo ho woohú, lònbiò à ho yòò wee sí lè mu jummu. Bún búenbúen wee wé ká a Yeesu wón mu dāmu bó. ²⁴ Ó o nì-kenínia vaá wee síní a ká ba à bío bìo kà: «Núhúso! Núhúso! Wa à hí.» Bìo ó o sīna, ó o líí hínon á nāmaka ho pinpiró lè mu jummu na wee yànbónka yi á mu búenbúen òn wó tétété. ²⁵ Ó o Yeesu bía làa ba: «Mí sĩa déró mii wáa wi wen?» Á ba búenbúen zónkaa òn concáan, á wee bío mín yi: «Páa! O nùpue mu lé o yén síi kà? Hàrí ho pinpiró lè mu jummu ó o bíarāa, á mu pá bò a bíonì yi.»

*O Yeesu wéera a nìi na ba cínáwa wi yi
(Matiye 8.28-34; Maaki 5.1-20)*

²⁶ Á ba khíi òn ho Zerasaa kōhú, hà sánsáa mín lè ho Kalilee kōhú. ²⁷ Bìo ó o Yeesu ló ho woohú yi líí lè mí ì òn, à bún ho lóhó na ba wi yi nùpue búí na ba cínáwa wi yi á wee sí a yahó. O wee vará mí bíí míana. O mún yí máa da zīi yi, lé ba nì-hía nūnúní ó o wee da yi. ²⁸⁻²⁹ Pōnna cērēe ká ba cínáwa mu hínon o wán, à ba sí sa ca a níí là a zení lè hā zúakùaríwà ò o yí òn yí va lùe. Ká a màhá wee khò hā búenbúen kúia, à ba cínáwa na wi o yi ja a dé hā mana yi.

Ó o Yeesu non le jii ba cínáwa na wi o yi le ba lé. Lé bún non ó o miiní là a Yeesu mu, ó o líí búrá a tá ò o wee bío bìo kà pónpón: «Dónbeenì na wi mu bìo búenbúen jūhú wán Za Yeesu, lée webio á ù lon làa mi? Sábéré, ì wee yanka fo, yí yáa ì bìo.» ³⁰ Bún món ó o Yeesu tūara a nìi mu yi: «Ū yèni ba le we?» Ó o bía: «Ī yèni ba le Zāamāa.» Lé bìo ba cínáwa na wi o yi á boo dà. ³¹ Á bán lé bia wee yanka a Yeesu le o yí ja mí vaa kúee ba cínáwa kōhú na nàyló jii mía yi. ³² Mu wee wé à nònbùe-booohú búí yòò wee dí le búee yi. Á ba cínáwa mu yankaa o Yeesu le o sábéré ò o na ho wōhú mí yi, à mí vaa yòò zo bán yi. Ó o non mu wōhú ba yi. ³³ Lé bún wán ba cínáwa mu ló a nìi mu yi á vaá zon ba nònbùeení yi. Á ba búenbúen yòò lùwa le búee wán á kùenkaa líí zon ho vū-beenì yi á húrún.

³⁴ Bìo á bia lá wee pa ba mon bìo wó kà, á ba lùwa vaá bía mu non bia wi mí manawà yi, á bía mu non bia wi ho lóhó yi. ³⁵ Á ba nùpua ló le mí buée loñ bìo wó. Bìo ba buée òn o Yeesu, á ba mon o nìi mu na ba cínáwa lá wi yi, ò o wó a nì-tente á zā mí sĩa kará a Yeesu tá. Á ba zána. ³⁶ Á bia mu wó yio yi wee bío bìo ó o nìi mu wó wó wannáa làa ba. ³⁷ Ho Zerasaa kōhú nìpomu yi á yia yí zána mu bìo mu wón mía, fúaa ba wee yanka a Yeesu le o sábéré ò o lén día mí. Ó o Yeesu wá vaá zon ho woohú le mí ì bíní ì lén ò va hen na ó o ló yi, ³⁸ ó o nìi na yú míten ba cínáwa níi yi yankaa wo le o día le mí bè làa wo. Ó o Yeesu pá ò o bía non wo yi: ³⁹ «Lén va mìn zīi à vaa bío bìo búenbúen na le Dónbeenì wó non foñ à na ba nùpua yi.» Ó o nìi mu bínía wá á vaá wee yényení bìo búenbúen na ó o Yeesu wó non wo yi ho lóhó búenbúen yi.

*O Zayiruusi hínló là a háa búí wééró bìo
(Matiye 9.18-26; Maaki 5.21-43)*

⁴⁰ Bìo ó o Yeesu bínía khíi òn hen na ó o ló yi buararāa, ó o khíi yú ba nùpua cērēe à ba wee zāmaka a bíní buenlò bìo yi. Ba búenbúen lá wee lòoní a. ⁴¹ Hón pàahú so yi à bún ò o nìi búí na lé ba *zúífùwa kàránlò zīi ya-dí na yèni ba le Zayiruusi buée òn, á

‡ 8:31 Ba zúífùwa cón á ho kōhú na nàyló jii mía mu lé ba cínáwa kàsò lùe.

bueé líf búrá a Yeesu tá ò o wee yanka a le o bè làa mí va mí zīi, ⁴² lé bìo ó o hínló yà-kéní na ó o yú á wee hí. O lúlúio wáa lá wee yí ho píru jun síi. Bìo ó o Yeesu bò làa wo wá a va a zīi, á ba minka nùpua bura bò a yi.

⁴³ Hãa búí wi ba tíahú á wee mi mí seeró fée á dñn hã lúlúio píru jun à ho máa fí. O ní bìo yáara le tñni òansowá cèrèe cón ká bán búenbúen màhá yí òaína a yí weéra. ⁴⁴ Bìo ó o vá zoó bó a Yeesu yi, ó o zoó túaa o dà-zínii ji-kání yi là a món. Ó o seeró dèenía òò bñn wán. ⁴⁵ Ó o Yeesu òò o túara: «Lé o yén túaa mi?» Á bía bó a yi búenbúen à yia le mí yí túaa wo yi, à yia le mí yí túaa wo yi. Ó o Piere lé yia bía làa wo: «Éee! Núhúso! Fo yí mən bìo ba nùpua burarãa foñ á wee jàa mín le?» ⁴⁶ Ó o Yeesu le: «Ī mən mu, ká a búí màhá pá túaa mi. Lé bìo á ĩ zūna mu le pànká búí ló mi.»

⁴⁷ Bìo ó o háa mu mən ò o zūna a bìo ó o wá buara ká a wee zàka á bueé líf búrá a Yeesu tá, ò o zéenia bìo nən ó o túaanãa wo yi, làa bìo ó o wó wó wannãa mí laho yi bía wi bñn búenbúen yahó. ⁴⁸ Ó o Yeesu bía nən wo yi: «Wàn hínló, bìo fo dó ũ sīi mi, lé bñn weéra fo. Wáa lén, vaa yí héera.»

⁴⁹ Bìo ó o Yeesu wee bío ó o jii yàa yí tò, à bñn ò o tonkaró búí ló a Zayiruusi zīi á jnon o món bueé òò á bueé wee bío làa wo: «Ū hínló wáa húrun. Wáa yí seé o ñ-kàranlo.» ⁵⁰ Bìo ó o Yeesu jã mu, ó o bía nən o Zayiruusi yi: «Yí titika, dé ũ sīi mi, á ũ hínló á à wa.» ⁵¹ Bìo ba vaá òò, ó o le bía ká òò ho khūuhū, ò o Piere là a Zãn là a Zaaki là a híngo-za bàn maá lé bàn nu lé bán ó o fó zonnãa le zīi yi. ⁵² Ba nùpua búenbúen wee wá kuaará a híngo-za mu bìo yi. Ó o Yeesu bía: «Mí yí wá bìo. O híngo-za mu yí húrun, o léé yia na òò.» ⁵³ Á ba nùpua wee zūańka a yi lé bìo ba zū kénkén le o húrun. ⁵⁴ Ó o Yeesu líi fù a ní yí, ò o von wo pónpón: «Ī hínló, líi híni.» ⁵⁵ Ó o vèera á dèenía líf híno. Ó o Yeesu bía le ba na mu bìo wo yi le o dí. ⁵⁶ Á bàn nùwã can òò coon mu bìo yi. Ká a Yeesu màhá henía mu nən ba yi le ba yí bío bìo wó ká le nùpue jí.

* 9:5 Mi loí Matíye vñahú 10.14

9

O Yeesu tonkaa mí ñ-kenínia píru jun
(Matíye 10.5-9, 11-14; Maaki 6.7-13)

¹ O Yeesu von mí ñ-kenínia píru jun á nən ho òańlò lé le jii ba yi, à ba wé kíkãnaa ba cínawa yi á mún weéraa mu vãmú lé mí síwã. ² O tonkaa ba le ba vaa bue le *Dónbeeni béeni bìo à mún weé ba vánvárowã. ³ Bìo ká lé bìo ó o henía nən ba yi: «Mí yí bua hàri òò à lárãa ho wòhú. O búí yí bua búin-za, tàa puure, tàa bè-díni. Mí yàa pá yí bua wári. O búí yí bua báká búí à séeni hia ó o zã. ⁴ Mí wé vaá làara nùpue na wán, à wón zīi lé òò mi kèeni yí fúaa mí léro ho lóhó mu yi. ⁵ Mí wé vaá zon lóhó na yi, ká bía wi ho yi pá mi bìo, ká mi wee lé ho yi, à mi púaa mi zení khúńkhūni kúia bñn.* Á bñn ñ zéeni làa bán le ba wó khon.» ⁶ Á ba bèn wá òò jii so wán á vaá wee héé bue le Dónbeeni bñn-tente, á mún wee weé ba vánvárowã hã lórá lé mí òò-kéní kéní yi.

O Heroode hácirí yáara a Yeesu bìo yi
(Matíye 14.1-2; Maaki 6.14-16)

⁷ Bñn biowa so na wee wé ká búenbúen ó o *Heroode na ba bàrá ho kòhú jùhú wán jã á mu lunkaa o yilera, lé bìo ba búí wee bío le lé o Zãn Batiisi vèera. ⁸ Ba búí bèn le lé o *Elii bñnia buara. Ba búí yàa bèn wee bío le mu lé le *Dónbeeni ji-cúa fèerowã na yáania ñ-kéní lé yia vèera. ⁹ Ká a Heroode wón wee bío mí yi: «O Zãn á ínén ĩ beere nən le jii á ba kúio jùhú. Ó o ñi mu na bèn wee wé bñn bè-beera so na à ĩ jã bìo léé wée coon?» Ó o wáa wee cà ò o mi a Yeesu wán konloon.

O Yeesu òò ña ba nùpua na po muaaseé hònu
(Matíye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Zãn 6.1-15)

¹⁰ Bìo ó o Yeesu tonkarowã bñnia bueé òò á bìo ba wó búenbúen á ba lá fèera nən wo yi. Bñn món ó o fó barén mí òò á ba khèra van lé ho lóhó búí na ba le Betesayidaa cón. ¹¹ Á bìo ba zãamãa zūna mu, á ba bò a món. Ó o Yeesu mən ba ó o yèrèmaa sã ba yahó, á wee bío le Dónbeeni béeni bìo na ba yi. Á bía wee cà le lòn-hebúee ó o mún weéra. ¹² Bìo ó o ñ-kenínia píru jun mən à le wii wee tè, á ba vaá bueé bó a yi à ba bía làa wo: «Bìo na ba zãamãa yi le ba lén va hã ló-zàwa lé hã

manawà na sùaràa hen à vaa làa, à mún yí mu bìo dí. Lé bìo á hen na wa wi yí á lóhó yí sùaràa yí, dèe woon mìa hen.»¹³ Ó o Yeesu bíá nòn ɓa yí: «Minén miten na mu bè-dínii ɓa yí.» Á ɓa bíá nòn wo yí: «Búurú bi-zàwa bìo hònú làa cezàwa bùaa jun mí dòn lé bún wi wa cón hen, tàá fo le wa lén vaá yà ho dínlò à buée na ɓa ni-kúii na kà yí le?»¹⁴ Lé bìo á ɓa báawa na wi bún mí dòn mu zoñ á à yí ho muaaseé hònú sfi. Ó o Yeesu bíá nòn mí ni-kenínia yí: «Mí sankà ɓa nùpua le ɓa keení lè mí kuio ho búarà-jun làa píru píru wán.»¹⁵ Á ɓa híñon sankaa ɓa á ɓa búenbúen karáka.¹⁶ Ó o Yeesu wáa fó ho búurú bìo hònú lè ɓa cezàwa bùaa jun mu á buaon ò o hóonía mí yahó yòó dá ho wáyí, ò o dó le Dónbeenì bārākà mu bìo yí. Bún món ó o cèekaa mu nòn mí ni-kenínia yí le ɓa dá lè ɓa zàamáa.¹⁷ Á ɓa búenbúen dú sù, á bìo ká á ɓa khuiira á mu sú hā sākíwá píru jun.

O Piere le o Yeesu lé o Krista
(Matiye 16.13-21; Maaki 8.27-31)

¹⁸ Wizonle búí, ó o Yeesu khèra vaá wee fio, ò o ni-kenínia wi bún, ó o tũara ɓa yí: «Ba nùpua wee bío webio ĩ dání yí?»¹⁹ Á ɓa ɓa: «Ba búí le fo lé o Zān Batiisi, ɓa búí le fo lé o Elii. Ba búí bán bèn le fo lé le Dónbeenì jii-cúa fèerowà na yánía ni-kéní búí na vèra.»²⁰ Ó o Yeesu bínia tũara ɓa yí: «Ká minén cón á mi le ĩ lée wée?» Ó o Piere bíá: «Fo lé o *Krista na le Dónbeenì tonkaa.»²¹ Ó o bíá bìo kà henía nòn ɓa yí: «Mí yí ví ví bío mu le nùpue jí dé.»²² Ó o pá bínia bíá nòn ɓa yí: «O *Nùpue Za ko ò o lò be. Ba ni-kía, lè le *Dónbeenì yankarowà júnása, lè ho *lándá bìo zéénflowa á à pí a. Ba à na a ɓa à búe, ká hā wizooní tĩn zoñ ò ò vèe.»

O Yeesu wee bè yí kaka
(Matiye 16.24-26; Maaki 8.34-9.1)

²³ Bún món ó o yèrèmaa wee bío làa bìa wi bún búenbúen: «Yia wi ò o bè miì, à ɓanso khí mí kùrú sfi bìo wéro yí, ká a wé lá mí *kùrùwá pí† lè hā wizooní búenbúen, à bèráa miì.²⁴ O nùpue na wi ò o kàní mí mukàni, wón á à wíni le. Ká yia màhá tà le mí ì wíni le ĩnén bìo yí, wón á à kàní le.

† 9:23 Mí loñ Matiye vūahú 10.38 ‡ 9:30-31 O Mōyiize bìo wee zéení ho Lándá bìo o Isirayeele nìpomu cón. Ká a Elii bìo bún wee zéení le Dónbeenì bíoní tánílò bìo. O Yeesu lé yia ɓèn buée tífra mu mí cúa-jun jii.

²⁵ O nùpue lá yú ho dímíjā bìo búenbúen ò o khon le mukāni binbirì yí, tàá o bìo yáara búenbúen, se lé ho cúnú yén á ɓanso yú?²⁶ Yia wee niyi ĩnén lè ĩ bíoní bìo yí, ó o Nùpue Za ɓèn mún khíi niyi ɓanso bìo yí ká a khíi bínia ɓuara lè mí cùkú beeni, là a Maá Dónbeenì lè mí wáyí tonkarowà cùkú beeni yí.²⁷ Le ĩ mi ho tũia na mia: Bia wi hen tíahú, á ɓa búí wi yí á máa hí ká ɓa yí mən le *Dónbeenì bēeni.»

O Yeesu miníkaa le búee wán
(Matiye 17.1-8; Maaki 9.2-8)

²⁸ Bìo á bún búenbúen bíá khíina, wizooní bìo hētĩn bún món ó o fó a Piere là a Zān, là a Zaaki á yòorarāa le búee wán á wà yòó fio.²⁹ Pàahú na ó o wee fio yí, ó o yahó dindĩn miníkaa, á sì-zĩnia mún yèrèmaa wee juiika kùiakùia.³⁰⁻³¹ Yio buée tĩ à nùpua nùwā jun búí dĩn là a Yeesu ho wáyí cùkú beeni yí á wee tà hā láakáwá làa wo. *Ba lé o Mōyiize là a *Elii.† Hā láakáwá na ɓa wee tà lé o Yeesu bìo na ó o ò va ho Zeruzaleemu á vaá hí á à tíráa ho tonlò na ó o ɓuara bìo yí jii.³² Bún búenbúen wee wé ká a Piere lè mí ninzàwa dũma kákáká. Bìo ɓa sɪna á ɓa mən o Yeesu cùkú beeni lè ɓa nùpua nùwā jun na páania dĩn làa wo.³³ Pàahú na á ɓa nùpua mu le mí ì lén, ó o Piere wáa yí zũ bìo ò ò bó, ó o bíá nòn o Yeesu yí: «Núhúso, mu wó se á wa wi hen. Wà à tá hā bùkú-zàwa bio tĩn: Ünén dà-kéní, o Mōyiize dà-kéní, o Elii dà-kéní.»³⁴ Pàahú na ó o wee bío yí, á le dùndúure búí yòó ló lii pon ɓa yí. Bìo ó o ni-kenínia mən bún, á ɓa zána.³⁵ Á mu tãmu búí sã wee jí le dùndúure mu yí: «Yia ká lé ĩ za na á ĩ mən léra. Mí wé jí a cón.»³⁶ Bún tãmu so bío vaa véení, á ɓa le mí ì loñ ò o Yeesu dĩn mí dòn. À lá bún jii wán á ɓarén ó o búí yí bíá bìo ɓa mən yí nòn nùpue yí hũúu.

O Yeesu wéera a háyónza na ó o cíná wi yí

(Matiye 17.14-18; Maaki 9.14-27)

³⁷ Mu ɓan tá na lée tōn ká ɓa ló le búee wán wee lii, á ɓa zàamáa lée sã a Yeesu yahó.³⁸ Ba ni-kúii mu tíahú á ni búí dĩn dĩn ò o wáamaa yí: «Ni-kàranlò! ĩ wee yanka fo,

loñ ī za bìo yahó yi; lé orén mí dòn lé yà á ī ton káŋaa yi. ³⁹ Cíná búii wi o yi, á wee òn òn fé wo dé, ò o wé wāama ká a táará, à jinsā-khùankhúá wé lé. Mu wee wé híni o wán túntún. Hen ká mu hínon o yi à mu bío le mí ì khíi ká a díá sùrèn lòn nì-hío. ⁴⁰ Á ù nì-kenínia á ī yàá fèra yú á yankaa le ba ja a lén wo yi, ká ba màhá yí dàina mu.» ⁴¹ Ó o Yeesu bíá: «Mí zuia nùpua bēntín yí máa dé mí sīa le Dónbeenì yi bon, á mí mún yí máa jí hàrì dē. Mí wee leéka le ī keení làa mia á wé è kàrán mia fúuu le?» Bún món ó o mún bíá là a nii: «Bua ū za mu à ū buen le ī loñ.» ⁴² Bìo ó o háyónza vá wá buée sùará a yi, ó o cíná mu tñn fó a dó ho tá yi ó o lii wee dá kèkèkè. Ó o Yeesu kíkáa o cíná mu yi le o lé, ò o wéera a yàrónza non bàn maá yi. ⁴³ Á bía wi bñn búenbúen can òn le Dónbeenì na dá mu bìo búenbúen pànká na ba non bìo yi.

O Yeesu wee bío mí húmú lè mí vèeró bìo (Matiye 17.22-23; Maaki 9.30-32)

Bìo là le mí nì-kení kénì òn wee loñ mu bè-beera na ó o Yeesu wó ká, ó o yèrèmaa wee bío lè mí nì-kenínia: ⁴⁴ «Hā bíoní na á ī ì bío ò na mia á mí jí à bua mí yiwa: O *Nùpue Za á ba à dé ba nùpua níi yi.» ⁴⁵ Le bíoní mu ó o nì-kenínia yí jí júhú sese, le kúará á tun ba yi, lé bún non á ba yí zú le bàn ya-tente, á ba mún hézána mu bñn tũaró làa wo.

Lée wée po bía ká?

(Matiye 18.1-5; Maaki 9.33-37)

⁴⁶ O Yeesu nì-kenínia wee wāaní mún yi á à zūnāa yia po ba búenbúen. ⁴⁷ Bìo ó o Yeesu zūna ba yilera, ó o vaá fó a háyónza búii buée bàrá mí nisání ⁴⁸ ò o wee bío làa ba: «Nùpue léee nùpue na buan o háyónza na ká sese ínén bìo yi, se lé ínén á bānsō mún buan sese. Á yia buan mi se, se wón mún buan yia tonkaa Mi sese. Lé bìo á yia bìo júhú mía mi búenbúen tíahú wón lé yia po minén na ká.»

§ ^{9:54} Le Dónbeenì bíoní vōnna búii yi á bìo ká lé bìo túara sà le bíoní mu jii: «Làa bìo ó o Elii híá wórāa mu bìo sí.» * ^{9:55} Le Dónbeenì bíoní vōnna búii yi á bìo ká lé bìo túara sà le bíoní mu jii: «Le hácirí na wee jaà mia dé bìo ká yi á mí yí zū sí. O Nùpue Za buara ba nùpua kànfló bìo yi ká a yí buara ba búeró bìo yi.» * ^{10:1} Le Dónbeenì bíoní vōnna búii yi á ba tonkarowá mu léee búarā-tñn làa píru.

Yia yí máa fi làa mia se wón sà mi jii (Maaki 9.38-40)

⁴⁹ Ó o Zān lá le bíoní ò o bíá: «Núhúso, wa non o nii búii ò o wee ja ba cínáwa le ū yēni, á wa lá wi wa hē o, lé bìo ó o mía wa kuure yi.» ⁵⁰ Ó o Yeesu bíá bìo ká non ba yi: «Mí yí hē o, lé bìo á yia yí máa fi làa mia se wón làa mia léee dà-kení.»

Ho Samarii lóhó búii nùpua yí tà a Yeesu bìo

⁵¹ Bìo ó o Yeesu léró ho dímíjā yi pāahú wá buée sùará, ó o hà mí sīi ò o le mí wāa à lén á à va ho Zeruzalēemu. ⁵² Ó o fèra tonkaa ba nùpua á ba dú a yahó. Á ba wá vaá zon ho *Samarii lóhó búii yi le mí zoó wíoka le lùe á à ká làa wo. ⁵³ Á ho lóhó mu nùpua pá le o máa làa mí wán, lé bìo ó o veeni yahó sá ho Zeruzalēemu. ⁵⁴ Bìo ó o Zaaki là a Zān non mu ká, á ba bíá non o Yeesu yi: «Núhúso, fo le wa bío le ho dōhú lé ho wáayi à lii cīi ba búe júhú le?» § ⁵⁵ Ó o Yeesu yèrèmaa khíi zá làa ba. * ⁵⁶ Bún món á ba wá van ló-veere.

Yia le mí ì bè o Yeesu bìo (Matiye 8.19-22)

⁵⁷ Pāahú na á ba wi ho wōhú wán, ó o nii búii vaá ló buée wee bío là a Yeesu: «Ī ì bè foñ á à varáa hā lùu búenbúen na á ū wee va yi.» ⁵⁸ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Ba cawanwá yú hā kāna wee zo, á ba jínzawa mún yú hā lenna. Ká a *Nùpue Za wón màhá yí yú ho lahó na ó o dà à vūn yi.»

⁵⁹ Ó o Yeesu bínia bíá làa búii: «Buee bè mi.» Á wón bíá làa wo: «Ī ì bè foñ. Ká ū màhá díá le ī vaa nūu wán maá vé.» ⁶⁰ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Día le ba nì-hía à nūu mí nì-hía, ká únén vaa bue le Dónbeenì béeni bìo.»

⁶¹ Ó o búii pá bínia bíá làa wo: «Núhúso, ì ì bè foñ, ká ū màhá díá le ī vaa dé wán nūwā cāawése vé à ī bñn buen.» ⁶² Ó o Yeesu bíá làa wo: «Yia wee và le mí náwa sūnbúahó ká a yèrèma khíi loñ lè mí món, wón yí ko lè le *Dónbeenì béeni.»

10

O Yeesu tonkaa mí nì-kenínia búii

¹ Bún món ó o Núhúso pá bīnía hueekaa ba núpua búará-tín làa píru làa nùwā jun* búí á tonkaa là ba nùwā jun jun le ba dí mí yahó va hā ló-beera là hā lùu búenbúen na ó orén mí beere ko ò o va dā. ² Ó o bía non ba yi: «Ho dínlò bon dín cèrèe, ká ho láròwà lé bía yí boo. Áwa. Á mi fio o mǎhú òanso yi le o wíoka na ba ton-sáwá le ba lá ho. ³ Mí lén! Ká mí jí bio kà: Ī wee tonka mia. Mi ka lòn piowà na wà vaá zo ba dakhínkhínwa tíahú. ⁴ Mí yí bua wári, mí yí bua puure, hàri nakāa. Mí yí dín la ba núpua tènfiló yi ho wǎhú wán.

⁵ «Mí wé vaá zon zīi lée zīi, à mí fèn bío le ho hээрà ке́и le zīi mu yi. ⁶ Ká núpue na ko là ho hээрà wi le yi, á mí hээрà á à dā òanso. Ká a bèn yí ko làa ho, á ho máa dā a. ⁷ Dén zīi so lé dío à mí keeni yi, ká mí wé yí làa zīi yi à bīnī lé vaa làa le búí yi. ⁸ Ba wé yú bio na non mia à mí dí bún. Ī bía bún lé bio ó o ton-sá ko là mí jii dínlò.

⁸ «Lóhó lée lóhó na mí wé vaá zon yi, ká ba tà buan mia, ká ba wé yú bio na bàrá mi tá, à mí dí bún. ⁹ À ba vánvárowà na wi ho lóhó mu yi à mí wéé, à mí mún bío na ho núpua yi le le *Dónbeeni béeni bueé bó ba yi. ¹⁰ Ká lóhó na mí vaá zon yi ká ho núpua yí tà mi bio, à mí zoo dín ho lóhó mu sīi yí ká mí bio bio kà na ba yi: ¹¹ «Mí lóhó khúnkhūni na fà wa zení á wa à púaa á à kúee mi wán, † ká mí mǎhá pá zūu mu le le Dónbeeni béeni bueé bó.» ¹² Le Ī bío mu na mia: Le cítí fí nònzoñ, á hón lóhó so núpua bio na khúí sá ba yi á à poñ bio sá ho *Sodǎomu lóhósa yi. ‡

(Matiye 11.20-24)

¹³ «Ūnén Korazén lóhó là ūnén Betesayidaa lóhó, ho yéréké á à sá mia. Lé bio á ho yéréké bè-beera na wó minén cǎn bān sīi lé bún lá wó ho Tiire là ho Sidǎn lórá§ yi, se hā lórá mu núpua lá hínon háani á khuiira hā pórókówá zá, á kúaa le sāni mí wán, á zéeniánaa le mí wi à mí khí mu bè-kora wéro yi. ¹⁴ Lé bún non le cítí fí nònzoñ á ho Tiire là ho Sidǎn lórá lònbee na à yí hā á à wé làa yi minén lònbee yi. ¹⁵ Èe ká ūnén *Kapeɲayuumu, fo wee leéka le ba

khí lá fo á à yòoráa ho wáayi le? ¹⁶ Bùee. Ho ni-hǎnbó-lóhó lé hia ba khí líí dé fo yi.»

¹⁶ Ó o wee bío là mí ni-kenínia: «Yia wee jí mí cǎn, se òanso mún wee jí ĩ cǎn. Á yia pá mia se wón mún pá mi. Á yia pá mi, se lé yia tonkaa mi ó o mún pá.»

Ba tonkarowà bīnī buenlò bìo

¹⁷ Bía ó o tonkaa mí búará-tín làa píru làa nùwā jun* bīnía buara à ba sīa wan làa sòobée, á ba bía non o Yeesu yi: «Núhúso, hàri ba cínáwa ká wà von ū yèni le ba wé bio na, à ba wé mu.» ¹⁸ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Ī lá wee wé mi a *Satāni, ba cínáwa jùhúso ká a yòó kùera ho wáayi wee lii là ho viohó na juiína bio sīi. ¹⁹ Mí loí! Ī non ho pánká mia, hia mí wé è varákaráa ba háwá, là ba naawá wán, à mún púpúuraa o zúkúso pánká búenbúen, ká dèe woon máa yí mia. ²⁰ Èe ká mí mǎhá yí zǎmaka bío mí yú ho pánká ba cínáwa wán bio yi, ká mí zǎmaka lé bio á mí yènnáa túara ho wáayi le Dónbeeni cǎn.»

(Matiye 11.25-27)

²¹ Hón pǎahú dà-kéni so yi á le Dónbeeni Hácírí wéera Yeesu sīi, ó o wee bío bio kà: «Èee! Ī Maá, ūnén lé ho wáayi là ho tá Núhúso, ĩ wee dé ū bǎrákà. Lé bio mu bio na fo sà mu bè-zūmimi òansowà là le hácírí òansowà yi á fo tà zéeniá làa bía bio jùhú mia. Ī Maá, mu bon. Bío mu wóráa ká lé bio sī foñ. ²² Ī Maá dó mu bio búenbúen ĩ níi yi. Nii woon yí zū a Za, ká mu yínóñ o Maá. Á nii woon mún yí zū a Maá, ká mu yínóñ o Za, làa bía ó o Za mu wi ò o zéeni làa wo.»

(Matiye 13.16-17)

²³ Bún món ó o yèrémáa wee bío là mí ni-kenínia mí jùhú wán: «Minén na wee mí bio kà là mí yìo, mí júná bèntín sī. ²⁴ Lé bio le *Dónbeeni ji-cúa fèerowà là ba bá-zàwa cèrèe sīa hía vá à ba mí bio minén wee mí à ba yí mǎn mu. ²⁵ Ba sīa hía vá à jí bio minén wee jí, à ba yí ná mu.»

O Samarii nii na wó le hii wǎhiire

²⁵ Ho *lǎndá bio zéeni lo búí wi ò o yí o Yeesu níi bua yi, ó o túara a yi: «Ni-kǎránlo,

† 10:11 Mí loí o Matiye 10.14

‡ 10:12 Ho Sodǎomu lé hā ló-beera bio jun na le Dónbeeni yánkāa bó jùhú o Abarahaamu pǎahú dà-kéni. Ho bio wee zéeni mu bè-kora mónlò là le Dónbeeni cítí bio. Mí loí Bio jùhú búeeñi vǎhú (Genèse) 18.20-21; 19.24-25

§ 10:13 Mí loí Matiye vǎhú 11.21

* 10:17 Mí loí o Luki 10.1

ĩ ko à ãĩ wé kaka à bè yi yírãa ho yìrón mukāni na máa vé?»²⁶ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Lé mu yén tũara wa làndá vùahú yi? Fo wee jí mu kaka?»²⁷ Ó o nìi bía non wo yi: «Fo ko ù wañ ù Nùhúso Dónbeenì lé ù sīi búenbúen, lè ù mànakà búenbúen, lè ù pánkà búenbúen, lè ù yilera búenbúen[†] à ù mún wañ mi ninza làa bìo á fo waráa ütèn bìo síi.[‡]»²⁸ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Fo bía se. Bánbá ù wé bún, á fo ò yí le mukāni.»

²⁹ Ó o nìi pá wi ò o cà ho tũiá sīni, ó o bīniá tũara a yi: «Lé o yén lé wa ninza?»

³⁰ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Nii búii hĩa ló ho Zeruzaleemu yi á wee va ho Zerikoo, á ba wā-tiwa vaá tun wo ho wǎhú kuio yi á fó sīa, à ba han wo fooniá yi ó o yuunia día, à ba wà. ³¹ Mu wó fò mún à le *Dónbeenì yankaro búii lá ho wǎhú mu. Bìo ó o buée mōn o nìi mu ò o díá ó o hà yòò ló á khii lá mí wǎhú wà. ³² Ó o *Levii nùwā nì-kéní búii mún lá ho wǎhú mu á buée mōn o nìi mu ò o díá, á wón mún hà yòò ló á khii wà.

³³ Bún mōn ó o *Samarii nìi búii mún lá ho wǎhú dà-kéní mu. Bìo ó o buée mōn o nìi ó o màkárí buan wo yi. ³⁴ Ó o vaá bó á yi, á kúaa ho divén lè ho jiló o dokuaa wán á bá, ò o lá á yóò bò mí yà-yòonii wán á vannáa ba nì-hānì làaní zīi, á vaá wee loñ wo yi ká a vāaní a. ³⁵ Mu tá na lée tōn yìnbíi ó o lera le wén-hāani bio jun á non le zīi ãanso yi, ò o bía: «O nìi mu á ù pa bìo sise, ká ã khii bīniá wà buée khii hen, ká bio fo wó a bio yi á po le wári na á ã non foñ, á ã ã sáani mu.»»

³⁶ Ó o Yeesu màhá bīniá wee tũa wo yi: «Ba nùwā tīn mu tǎhú ó o yén lé yia zéeniá le o nùpue na ba wā-tiwa tun lé mí ninza?»³⁷ Á ho làndá bio zéeniá bía: «Lé yia wó le hii làa wo.» Ó o Yeesu bía non wo yi: «Wáa lén à wé vaa wé làa bún síi.»

O Yeesu làara a Maate là a Mari bàn zīi

³⁸ Bìo ó o Yeesu lè mí nì-keníniá wi ho wǎhú wán wà, ó o vaá ãn ho lóhó búii, ó o zoó làara a háá búii na ba le Maate zīi. ³⁹ O háá mu bàn hínló búii wi bín á yèni ba le Mari. Bìo ó o mōn o Yeesu ó o wà buée kará a tá á wee jí a bioní. ⁴⁰ Hón pàahú so yi, ò o Maate wón ãn yahó bon mí zīi tonni sáró yi. Bìo ó o mōn mín hínló mu ò o kará, ó o wà buée wee bío là a Yeesu: «Nùhúso,

wán hínló bìo ó o kará yí máa séení mi á fo yí mōn le? Bío le o híni dé mí níi mi.»

⁴¹ Ó o Yeesu bía non wo yi; «Héyii, Maate. Fo wee yáa ù yilera ká ù hée tãmá mu bìo cèrèè wéró yi, ⁴² ká bìo dà-kéní lé bio bìo here. O Mari lera bìo se po mu búenbúen, bìo á nùpue yí dà máa fé o cōn máa yí.»

11

O Yeesu wee zéeni ho floró wéró

(Matiye 6.9-13)

¹ Wizonle búii ó o Yeesu vaá wee wé mí floró le lùe búii. Á bio ó o flora vó, ó o nì-keníniá nì-kéní bía làa wo: «Nùhúso, kení wen lè ho floró làa bìo ó o Zān Batiisi keníniá mí nì-keníniá.»² Ó o Yeesu bía non ba yi: «Hen ká mí wé wee fio, à mí bío kà:

Wàn Maá,

wé à ba nùpua zūn le fo lé le Dónbeenì na bàn síi mia.

Dí ù bèeni hã lùe búenbúen yi.

³ Hã wen lè mu bè-díni na ko làa wen hã wizooní lè mí dà-kéní kéní yi.

⁴ Sén wa bè-kora día,

làa bìo á warén mún wee tà sén día à na bia wó khon làa wen yi.

Pa wen bìo wee khà wen dé mu bè-kohó wéró yi bìo yi.»

⁵ Ò o pá bīniá bía non ba yi: «O búii bàn bōnlo wáa lá wi síi. Wizonle búii ó o hīnōn vaá yú a ho tá tǎhú á bía non yi: «Í bōnlo, ke mi làa búurú bi-zàwa bìo tīn, ⁶ wán bōnlo nì-kéní búii ló le kúii yi á buée ló ã wán, à bè-díni mí ã cōn máa na a yi.» ⁷ Á yia zoó le zīi yi ãn bía bio kà: «Día mi, yí búmaka mi. Ho woohú pon, á ã zàwa làa mi dūma vó. Í yí dà máa híni máa na búurú foñ. Bōnlo na à wé bún mia.» ⁸ Le ã mi ho tũiá na mia: Hàri ká a pá le mí máa híni máa na ho búurú mu wo yi ba bōnmu bìo yi, á bio ó o yí wi ò o yèni yáa, ó o pá hía híni á à na bio ó o wee cà búenbúen wo yi.

(Matiye 7.7-11)

⁹ «Ínén wee bío mu na mia: Mi wé fio le Dónbeenì cōn, á le è hã mia. Mi wé cànka mu bìo le Dónbeenì cōn, á mi ã yí. Mi wé búanbúa ho woohú á le è hén ho mi ã zo.

¹⁰ Lé bio á yia wee fio á le è hã, yia wee cà

[†] 10:27 Mi loñ Levii nùwā vùahú (Lévitique) 19.18 [‡] 10:27 Mi loñ Làndá zéeniá vùahú (Deutéronome) 6.5

bio le cón, ó o yí mu, yia wee búanbúa ho woohú á le è hén ho ó ò zo.

¹¹ «Minén tíahú ó o búí za* fíora a ceza o cón, ó o so o na háa wo yi le? ¹²Táá ká a fíora le fúaaale ó o so o na naa wo yi le? ¹³Àwa, á bio minén na yí seka á zū bio se naló mi zàwa yi, à sǝnkú mìn Maá na wi ho wáayi á à wé kaka máa nanáa mí Hácírí bia wee fio le o cón yi?»

Béeni na nùpua wee fi mín yi yí dà máa va yahó

(Matiye 12.22-30; Maaki 3.20-27)

¹⁴Wizonle búí ò o Yeesu wee ja a cíná á à lén o nì búí na ó o cíná mu wó ó o yí dà máa bío yi. Bìo ó o ló a yi wó, ó o nì jii dǝenía fá á wee bío. Á ba zàamáa wó coon mu bìo yi.

¹⁵Ká ba nì-kéní kéníwà búí màhá pá wee bío: «Mu lé ba cínáwa núhúso *Belezebuule† lé yia non ho pánká wo yi, ó o dà wee janáa ba cínáwa lén bia ba wi yi.» ¹⁶Ba búí bán bèn le mì khúaa o jii yi, á ba bío non wo yi: «Wé ho yéréké bio búí na wee zéeni le ũ dàníló ló le Dónbeeni cón le wa mi.» ¹⁷Ká a Yeesu màhá zūna ba yilera, ó o bío non ba yi: «Kǝhú lé kǝhú na nùpua wee fi mín yi, á à fi ì vé. Á zī-júhú na nùpua mún wee fi mín yi á júhú á à búe. ¹⁸Ká a *Satāni hía binía wee fi le mítén ó o bǝeni á à wé kaka à keínáa? Bìo á mi màhá wee bío le mu lé o Belezebuule lé wón non ho pánká mì á ì wee ja le ba cínáwa. ¹⁹Ká lé bún mu wóráa, á bia làa mia lé le dà-kéní bèn wee ja ba cínáwa mu le ho pánká yén? Bán mí bǝere wee zéeni le mi bio yí bon. ²⁰Le ì mì ho tūiá na mia: Lé le Dónbeeni pánká lé hía á ì wee ja le ba cínáwa. Bún wee zéeni le le Dónbeeni mu bǝeni wáa bueé bó mia. ²¹Ká a pánká bānsó búí á hía sīa wi ó o kará pannáa mí lùe yi, ó o ní bìo á dǝe búí máa wé. ²²Èe ká yia pánká wi po a vaá ló buara bueé dàina a han, o ò fé o hīa sīa na ó o lá dó mí sīi yi, á mún ì khuii o ní bìo á à sanká.

²³«Yia yí tà ì bìo se wón lé ì zúkúso, á yia mún yi máa séeni mí ho kúeemínwánlò bio yi, se wón wee saawaní.

(Matiye 12.43-45)

²⁴«Hen ká a cíná ló a nùpue na ó o lá wi yi, ò o vaa hée vará le diure yi, à cà ho lahó na ó ò keeni á à vūn yi ká a máa yí ho. Ká a wó san ò o bío mí yi: «Mu sūaaní à ì bīnī va hen na á ì ló yi.» ²⁵Ká á bīnīa van bīn, ò o vaa yí ho lahó mu ká ho sàara á wíokaa sesese. ²⁶Ká a mōn mu, ò o bīnī vaa fé ba cínáwa búaa hējun na bēn jii po arén à ba páani buee zoo keeni cìcàkà ho lahó mu yi. Ká mu wó kà, à wón nùpue so bio wíoka yáa poí bio mu fū karáa.»

²⁷Bìo ó o Yeesu òon wee bío, à bún ò o háa búí na wi ba zàamáa tíahú bío non wo yi pǝnpǝn: «O háa na ton fo á yǝenía bēntín júhú sī.» ²⁸Ó o Yeesu bío non wo yi: «Bia júná sī lé bia wee jí le Dónbeeni bíoni à mún tà bè le yi.»

Ba le o Yeesu wé yéréké bio à mí mi

(Matiye 12.38-42)

²⁹Pàahú na ba zàamáa kínía o Yeesu yi wee jàa mín, ó o wee bío làa ba: «Ho lònbiò nùpua yiwa yí se. Ba wi à ì wé yéréké bio búí à ba mi. Èe ká ba máa mi yéréké bio búí ká mu yínōn le *Dónbeeni jii-cúa fǝero Zonaasi bìo. ³⁰Bìo ó o Zonaasi bìo hía zéenanáa ho Niniivesa,‡ lé bún bān sīi ó o *Nùpue Za bìo mún khúí zéenináa ho lònbiò nùpua.

³¹«O bǝe háa na hía wi ho Šabaa kǝhú júhú wán§ á hía ló le lùe na dānī nāyi làa sòobéé á bueé já a Salomōn bē-zūnmini bíoni. À bìo wi minén tíahú bún bēn po a Salomōn. Lé bún non á le Dónbeeni cítíi fī nōnzoñ ó o bǝe háa mu á à híni ì òon ho lònbiò nùpua yahó á à kooní ba yi.» ³²«Ho Niniivesa khú mu bē-kora wéro yi lé bìo ba já a Zonaasi bíoni. À bìo wi minén tíahú bún bēn po a Zonaasi. Lé bún non á le Dónbeeni cítíi fī nōnzoñ á ho Niniivesa mu á à híni ì òon ho lònbiò nùpua yahó á à kooní ba yi.

Le fīntānī wāhiire

(Matiye 5.15; 6.22-23; Maaki 4.21)

³³«Nùpue máa dé fīntānī á máa sanka, ó o mún máa bún le yi làa láahó. Ba wé dé le bàrà hen na le ko le bàrà yi, à bia wee zo le zīi wé mi.

* 11:11 Le Dónbeeni bíoni vōnna búí yi á bìo kà lé bìo túara sà le bíoni mu jii: Ká a za fíora ho búurú o cón ó ò na le huee wo yi le. † 11:15 Mi loñ Matiye vūahú 10.25 ‡ 11:30 Mi loñ Zonaasi vūahú 2.11-3.9 § 11:31 Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vūahú (1Rois) 10.1-13

mi wee hūmōnka kúee m̄n jikōnna yi hā zíní fíkāna á mún khíi bue hā lōra.

*Mi wé kōnbi le Dónbeenì
(Matiye 10.28-31)*

⁴ «Wàn bōnlòwà, ì ì bío mu ù na mia. Mi wé yí zōn bìa wee búe o nùpue ká ɓa máa bīnī dān mu búí wé. ⁵ Yia m̄i ko à mi wé zōn á ì ì zéeni làa mia. Mi wé zōn le Dónbeenì na dà à dé mia le Dofíní dōhú na máa hí yi mu hūmú mōn. Le ì bío mu na mia; Dén le d̄io mi ko mi wé zōn. ⁶ ɓa jínzà-wíníwà bùaa hònú so yi máa yèé hā tōmónwà bìo j̄un le? À le Dónbeenì yi pá yí máa nōnsā bán yà-kéní búí yi. ⁷ Hārì mi j̄un-vānī búenbúen á le Dónbeenì zū j̄ii. Mi wáa yí zōn d̄e, lé mi bìo j̄úhú wí po ɓa minka jínzà-wíníwà.

*Yia tà làa yia pá a Yeesu bìo
(Matiye 10.19-20; 10.32-33)*

⁸ «Le ì bío mu na mia: Yia òn ɓa nùpua yahó ò o bíá wéréwéré le mí bìo sà m̄i, ó o *Nùpue Za mún khíi bío le Dónbeenì wáayi tonkarowà yahó le ɓanso bìo sà mí yi. ⁹ Ká yia b̄en bíá wéréwéré ɓa nùpua yahó le mí yí zū m̄i, ó o Nùpue Za mún khíi bío le Dónbeenì wáayi tonkarowà yahó le mí yí zū ɓanso. ¹⁰ Nùpue na bíá le b̄in-kohó o Nùpue Za d̄án yi, á wón ɓanso á ɓa à s̄en ñ díá á à na yi. Ká yia khíi bíá le b̄in-kohó le Dónbeenì Hácírí d̄án yi, á wón ɓanso máa yi mu ɓan s̄éndiáró.

¹¹ «Hen ká ɓa khíi wé ɓuan mia vannáa ɓa *zúifúwa k̄aránlò zíní yi, tàà ho p̄anká ɓansowà yahó à bán c̄ítí mia, à mi yí le mi yiwa d̄e bìo mi ì láráa mi j̄i-cúá làa bìo mi ì bío bìo yi. ¹² Lé bìo á bìo mí vaá bío á le Dónbeenì Hácírí á à zéeni làa mia h̄on p̄ahú so yi.»

O n̄àf̄oró ɓanso na lé o b̄ónbú wahiire

¹³ O n̄i búí bíá n̄on o Yeesu yi ɓa z̄amáa tíahú: «N̄i-k̄aránlò, bío na wàn za yi le o sanká wàn kíá ò o na ì bìo.» ¹⁴ Ó o Yeesu bíá n̄on wo yi: «Wàn b̄onlò, léé wée dó mi le ì fáa m̄in t̄úíáwà à mún sanká m̄in kíá n̄a mia?» ¹⁵ B̄ún m̄on ó o wee bío làa bìa wí b̄in búenbúen: «M̄i pa m̄iten bio. Mi yí wé nùpua na yio yí máa sì làa bìo, lé bìo h̄arì ò o nùpue níi bìo wé boo kaka, á so o mukānì pá po mu.»

¹⁶ Ò o wáa wà le wahiire na kà n̄on ɓa yi: «N̄i búí na n̄àf̄oró wí h̄iá ɓó ho d̄ínlò làa s̄obéé mí m̄ohú yi. ¹⁷ Ó o lon mí yi, ò o wee bío bìo kà le mí s̄i: «Lé mu yén á ì ko à ì wé? Ì d̄ínlò na á ì yú á máa zo ì náa.» ¹⁸ Á bìo kà lé bìo ó o wáa le mí ì wé: «Ì ì f̄i ì náa búenbúen, ká ì b̄in ì so h̄iá ɓúaa ká á à khuij ì d̄ínlò le ì bìo búenbúen á à kúee yi.» ¹⁹ B̄ún m̄on á ì wáa à bío ì s̄i yi: «Áyì, wàzaa, à ù bìo ɓ̄ent̄ín se. Fo ò wé h̄á l̄úlúio z̄anz̄an ká d̄eé búí máa f̄oo f̄on. Wáa wé v̄ūn, wé dí, wé ju ká ù wé bìo s̄i f̄on.» ²⁰ Ká le Dónbeenì m̄ah̄á bíá n̄on wo yi: «Fo lé o b̄ónbú. Ho t̄ín̄ah̄ú na kà lé h̄on á ì ì fé ù mukānì yi. Áwa, h̄on p̄ahú so yi, ká ù bìo na á ù khuiira zoó b̄arà pan yi á bìo á à s̄i wée yi.» ²¹ Lé kà síí á yia wee khuii ho n̄àf̄oró zoo pa yi ká a máa cà h̄ia le Dónbeenì c̄ón á bìo khíi wéráa.»

*Mi cà le Dónbeenì b̄eenì vé
(Matiye 6.25-34)*

²² B̄ún m̄on ó o wee bío le mí n̄i-kenínia: «Lé b̄ún n̄on á ì wee bíoráa bìo kà á à na mia: Mi wé yí yáa mi yilera mi mukānì bìo yi, le mi ì yí mu b̄e-d̄inii wen à á dí, tàá mi s̄anía bìo yi, le mi ì yí h̄a s̄i-z̄inia wen á à z̄i. ²³ Mu bon. Le mukānì bìo po mu b̄e-d̄inii, á h̄a s̄anía bìo po h̄a s̄i-z̄inia. ²⁴ Mi loñ ɓa kh̄ankhonwà, ɓa yí máa ñ bìo, á mún yi máa lá d̄ínlò. ɓa náa m̄ia, ká le Dónbeenì m̄ah̄á pá wee d̄iní ɓa. À bìo m̄inén bìo j̄úhú m̄ah̄á wí po ɓa j̄inzàwa. ²⁵ Minén t̄íahú á yia dà mí mukānì wizooní á à dé wán c̄ínú mí yilera yáaró bìo yi so wí le? ²⁶ Á bìo mí yí dà d̄eé woon máa wé bìo c̄ínú bìo yi, á mí wee yáa mi yilera bìo kà d̄án yi le we? ²⁷ M̄i loñ le p̄uifl̄e. Le yí máa sá d̄eé, á mún yí máa tí s̄iá. Le ì bío mu na mia: h̄arì o *Salom̄on le mí c̄úkú búenbúen ká wón pá yí z̄á s̄ia na se yú lerén búí yi. ²⁸ Ká le Dónbeenì wee donkhueé le j̄iní ká síí, d̄io wé keñ ho zuia ká ho yiró à ɓa c̄íi le, à s̄onkú minén á le è wé kaka máa z̄iní. Mi s̄iad̄eró le Dónbeenì yi ɓ̄ent̄ín f̄oora. ²⁹ M̄i wé yí yáa mi yilera à wé ñin cà bìo mi ì dí làa bìo mi ì ju. ³⁰ Mu bon, bíá yí zū le Dónbeenì ho d̄im̄j̄ná yi lé bán wee wé ñin cà b̄in búenbúen féé. Éé ká minén min Maá Dónbeenì wón zū bìo ko làa mia. ³¹ M̄i le mi yara sí le Dónbeenì b̄eenì bìo, á bìo ká á le Dónbeenì á à na mia.»

téréna. ⁵⁸ O búí lá wó khon lè mi ninza síí, ó o von fo le cítí yí, à ùnén na wó khon bánbá à ù fèn wé le jii dà-kéní lè mi ninza mu ho wóhú wán ká mi òn yí vaá dōn. Ká bún mía ó o vaá dé fo o cítí-íí nii yí, á wón bèn á à yèrémá khíí dé o paro nii yí, á wón ò dé ho kàsó yí. ⁵⁹ Le í bío mu na mia: Ho kàsó mu á fo máa lé yí húúu ká ù yí wá le wá rí na fo ko á ù na búenbúen á yí tíira jii.»

13

Le vîndêe na yí máa ha wàhiire

¹ Mu pàahú, á nùpua nùwā yen búí ló buée wee bío ho Kalileesa búí bìo là a Yeesu, bìo ó o *Pilaate na wi ho *Zudee kōhú jùhú wán á non le jii ba bó ká ba òn wee wé mu hāmu. ² Ó o Yeesu bíá non ba yi: «Mi wee leéka le bán nùpua so lé bia híá wee wé mu bè-kora po ho Kalileesa na ká á non ba bìo wóráa ká síí le? ³ Búeé. Ká minén mún yí khú mu bè-kora wéro yí, á mi ò hí lè ba bìo, le í bío mu na mia. ⁴ Tàá mi wee leéka le ba nùpua píru hētín na ho Silowe nonwíohú híá tò nà yí á ba húrun lé bán híá wee wé mu bè-kora po ho Zeruzaleemu nùpua na ká le? ⁵ Búeé. Ká minén mún yí khú mu bè-kora wéro yí, á mi ò hí lè ba bìo, le í bío mu na mia.» ⁶ Bún món ó o wà le wàhiire na ká non ba yi: «Nii búí híá fá le vîndêe búí na ba le *fikíyée mí vînsà buahó yí. Wizonle búí ó o le mí buée loń le mí ò yí bia ho wán á à khò lè, ó o buée khon. ⁷ Ó o wáa wee bío le mí ton-sá: «Bìo ká le mu lúlúio bìo tîn ká í sansan le í buée khò le vîndêe mu na ká bia, à í buée khe. Mu jùhú mía à í díá le à le fé le lùe káamāa. Búe le.» ⁸ Ó o ton-sá bíá non wo yi: «jùhúso, díá lé ho dueera loń, ká í ò búnbú le jùhú á à kúee ho duioró yí. ⁹ Nún-sí á lóhóló ká le è ha. Ká le wáa yí hán làa bún, à ù màhá búe le.»»

O Yeesu weéra há-mónkú búí ho Sabaa zòh

¹⁰ Mu híá wó *Sabaa búí zòh ká a Yeesu wee kàrán ba nùpua ho kàránló zii yí. ¹¹ Mu zòh à háa búí wi bín á lò yí here yú há lúlúio píru hētín. O cíná búí wó a là a mónkú ó o yí dà máa híní máa yòó muin. ¹² Bìo ó o Yeesu mōn wo, ó o von wo á buée bíá

bìo ká non yi: «Háa mu, fo wáa yú ūten ū vāmú nii yí.» ¹³ Ò o yòó bò mí níni o wán, ó o dēenia hínon yòó muina òn á wee búaaní le Dónbeeni. ¹⁴ Ká ho kàránló zii jùhúso màhá yí wara mu, lé bìo ó o Yeesu weéra vānváro ho Sabaa zòh, ó o bíá non ba zāamāa yi: «Hā wizoní bìo hēzín lé hñn á ho tonló ko à ho wé sá yí ho yāvā jùhú yí, á mí wé buen le ba wé mia hón pàahú so yí, ká mi yí wé mu há wizoní bìo hēpun ní na le ho Sabaa zòh yí.» ¹⁵ Ó o Nùhúso bíá non wo yi: «Nì-khàwa yén! Minén á yia yí máa fee mí nàa tàá mí sūnpēni à lée juuí ho Sabaa zon lée wée? ¹⁶ O háa na ká na lé o *Abarahaamu mōnmānii búí na ó o *Satāni can há lúlúio píru hētín yí á so lá yí ko ó o fee díá ho Sabaa zòh le?» ¹⁷ Dén bíonì so na ó o Yeesu bíá á dó há niyio bia làa wo wee wān yí. Ká ba zāamāa na wi bín búenbúen bán bèn wee zāmaka mu bè-tentewà na ó o wee wé bìo yí.

Ho mútáàdè bèere lè le ja-fini wàhio

(Matiye 13.31-33; Maaki 4.30-32)

¹⁸ O Yeesu bínia bío ká: «Le *Dónbeeni bēeni á bonmín làa webio? Lée webio á í dà à tēé làa de? ¹⁹ Le bìo bonmín lè ho mútáàdè* bèere na ó o nii búí dù mí vînsà buahó yí, á le ló á hínon yòó wó mí vîndē-beeni, á ba jinzàwa wee tá mí lenna yí.» ²⁰ Ò o pá bíní bíá bìo ká: «Lée webio á í dà à tēé lè le Dónbeeni bēeni? ²¹ Le bìo bonmín lè le ja-fini na ó o háa búí zúnzúio kúaa mu dūmu kiloowa bóni làa hònú yí á khaan bàrá á mu ló.»

Ho zoró lè ho zūajii na fíníá bìo

(Matiye 7.13-14, 22-23)

²² O Yeesu híá tò há ló-beera lè há ló-zàwa yí á wee kàrán ba nùpua ká a va lè ho Zeruzaleemu cōn. ²³ Ó o búí tūara a yi: «Nùhúso, bíá á à kàni yínón ba à wé ba nì-dòndáa le?» Ó o bíá non ba yi: ²⁴ «Mí bánbá à mí zo lè ho zūajii na fíníá. Le í bío mu na mia: «Ba nùpua cèrēe khíí cà ho zoró yahó ká mu yio máa lé. ²⁵ Ká a zii bānsò khíí hínon á vá mí woohú pon á dó, à bún minén lée wi ho khūuhú á wee búanbúá ká mí ò bío bìo ká: «Nùhúso, hén le wa zo.» Ò ò bío o na mia: «Í yí zū mí léeni.» ²⁶ Á mí òn á à bío o na a yi:

* 13:19 Ba zúífuwa cōn á ho mútáàdè bèere lé òo ká cínú. Ba wee wé ni ho bàn bia kúee le zéeni yí, à le símu wíoka dé wán.

«Ee! Ká wa ɲɔŋ pánáa dú á ɲun làa fo, á fo mún kàrána ba nùpua wa lóhó bonfúaa yi.»

²⁷ Ó o tɪn á à bío ò na mia: «Mi vá lé ì nisání, bɛ-kora wérowà yén! Í yí zū mi léenii.»

²⁸ «Ká mi khíi mɔn o Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu lè le Dónbeeni ɲi-cúa fɛerowà búenbúen le Dónbeeni bá-zàmu yi à minén ba lée kúaará ho khúuhú, á mi ì wá á yiwa à vá bín. ²⁹ Ba nùpua khíi lé ho dímjná kúaráa búenbúen yi á buée keení ká ba à dí ho sánú le Dónbeeni béeni dínií. ³⁰ Bún ká bia dú ho mɔn ho zuia khíi wé ba ya-díwá, ká bia dú ho yahó ho zuia bèn khíi wé ba món-díwá.»

O Yeesu varákaa wee va lè ho Zeruzaleemu cɔn

³¹ Hón pàahú so yi á ba *Farizíewa nùwá yèn búí wá buée bó a Yeesu yi á wee bío làa wo: «Héyi! Híni lén hen à va lòn-veere, lé bío ó o *Heroodé wi ò o búe fo.» ³² Ó o bíá nɔn ba yi: «Mi lén va à bío na wón cawan† so yi: «Í wee ɲa ba cínáwa á mún wee wéé ba vánvárowà ho zuia lè ho yíró, ká mu wízoní tɪn zòh á í tíí ò tonló ɲii. ³³ Ká í màhá ko à í lá í wòhú lén ho zuia lè ho yíró lè ho yíró ní ló, lé bío mu yí se à le *Dónbeeni ɲi-cúa fɛeró hí lòn-veere ká mu yínɔn ho Zeruzaleemu yi.»

(Matiye 23.37-39)

³⁴ «Eé Zeruzaleemusa! Minén na wee búe le Dónbeeni ɲi-cúa fɛerowà, á wee lèeka bíe le Dónbeeni wee tonka mi cɔn lè hã huua à búe. Lée zen cúa-yen á í wi à í vá mia kúee mɪn wán làa bío ó o kùeerè wee wé veráa mí zàwa kúee mí mía tá bío síi à mi yí tà mu! ³⁵ Áwa! Le Dónbeeni á à pí mia hùú,‡ Le í bío mu na mia: Mi máa bɪnɪ máa mi mí fúaa nɔnzòh na mi khíi wee bío bío kà: «Le le Dónbeeni dúbua yia bò o buen o Nùhúso yèni yi§.»»

14

O Yeesu weéra vánváro búí ho Sabaa zòh

¹ Ho *Sabaa búí zòh ó o Yeesu á ba *Farizíewa ɲúhúso búí von lè ho dínló mí zii. Á bia wi bín fá mí yìo wo yi le mí ì loí bío o ò wé. ² À búu ò o ɲii búí na mu vámú búí tò ó o sánia lon á díŋ o yahó. ³ Ó o Yeesu lá le bíoní ò o tùara ho *lándá bío zéenflowa

lè ba Farizíewa yi: «Wa lándá yi á nùpue so dà à weé vánváro ho Sabaa zòh le?» ⁴ Á ba yí bíá, à ba díŋ búirín. Ó o Yeesu wáa buan wo yi, á weéra, ò o le o lén khífo. ⁵ Bún món ó o wee bío làa bia wi bín: «Minén á yia za táá o nàa tò le buii yi ó o máa dɛɛní máa suee wo fúafúà hàrí mu wé ho Sabaa zòh lé o yén?» ⁶ Ó o búí mún yí dàŋna dɛɛ yí bíá mu dáni yi.

Bìo wi ho yahón lùà lè ho mónɔn lùà keenílò yi

⁷ Bún món á bìo ó o Yeesu mɔn à bíá ba von wee yì ho yahón lùà à keení yi, ó o wà le wàhiire na kà nɔn ba yi: ⁸ «Hen ká a búí von fo mí yaamu sánú dínií, à ù yí dɛɛní yí vaa keení ho yahó, lé bìo mu dà a wé le o búí na ɲúhú wi po fo á ba mún von. ⁹ Á fo ò keení ù zàamu ká yia von mia mi nùwá ɲun á buée wee bío làa fo: «Híni á ù na le lùe yia kà yi.» Á fo màhá à còoní ì híni lé ù ɲiyio á à lén khíi keení ho món. ¹⁰ Ba wé von fo làa bún síi, à ù buee khíi líi keení ho món, ká yia von fo buee dān, o ò bío ò na foŋ: «Wàn bɔnlo, híni buee yòo keení ho yahó.» Hón pàahú so yi bún ká bia ba von mu yaamu sánú dínií búenbúen á à mi bío ba bùaaníanaa fo. ¹¹ Lé bío á nùpue lée nùpue na wee yòoní mítén wón à le Dónbeeni á à líni. Ká yia wee líni mítén wón à le è yòoní. ¹² Bún món ó o yèrèmaa wee bío làa yia von wo: «Hen ká fo wé le fo ò ve nùpua à ba buée dí ù cɔn, à mu wé wisoni yi táá ho tɪnàahú, à ù yí le mu wé mɪn bɔnlowà, lè mɪn zàwa lè mɪn temínlowà, táá mi nɪnzàwa bío bānsowà. Lé bío ba khíi dàŋ fo ò ve làa bún bío síi á à dè bío fo wò nɔn ba yi lahó yi. ¹³ Ká fo wíokaa ho dínló ho sánú bío yi á le fo o ve lè ba nùpua, à ba nì-khenia, lè ba mùamúawà, lè ba lóní lè ba muíiwá lé bán à ù ve. ¹⁴ Ká fo wó bún, á ù bío á à wé se, lé bío á bán yí dà mu síi máa wé máa na foŋ. Le Dónbeeni le dío khíi sàáni foŋ bia wó mu bɛ-tentewá véerò zòh.»

Bia ba von lè ho dínló wàhiire (Matiye 22.1-10)

¹⁵ Bío á bia làa wo pánia wee dí nì-kéni ɲá hɔn bíoní so, ó o bíá nɔn o Yeesu yi: «Yia khíi keení le *Dónbeeni béeni dínló dínií bɛntɪn bío se.» ¹⁶ Ó o Yeesu bíá nɔn wo yi:

† 13:32 Ba zúifúwa cɔn ó o cawan lé yia bèn héra làa bío ó o zanká héraráa warén cɔn bío síi.

‡ 13:35 Mi loí Zeremii vūahú 12.7, 22.5 § 13:35 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 118.26.

«Nùpue búí hía le mí ì dí sǎn-beeni, ó o fèra bía mu non ba nùpua cèrèe yi. ¹⁷Bio ho dínló mu díró pàahú dǎn, ó o le mí ton-sá vaa bío na bia ó o von yi: «Mí híni buen, lé ho dínló wiokaa vó pan mia.» ¹⁸Á ǎa le mí ni-kéní kéní yú bio ǎa à bío máa buennáa. O nín-yání nùpue bía non o ton-sá yi: «Sábéré, ì bènín yí dà máa buen; ì yà ho mǎhú lǎnbio, á ì ko à ì vaa loí ho.» ¹⁹Ò o búí wón bía non wo yi: «Sábéré, ì yà ho varò nàwa bùaa píru, lé bán á ì wi à ì díní loí.» ²⁰Ò o ní-kéní wón bèn bía: «Ì yan lǎnbio á ì bènín yí dà máa buen.» ²¹Ó o ton-sá mu bíníaa buée bía mu búenbúen non mí jùhúso yi, á wón síi cǎ, ó o bía non wo yi: «Wáa bánbá lén va ba nùpua fémínló lara yi, à zo ho lóhó bonfúaa yi, à ba ni-khenia, ba mùamúawà, ba muuwa lè ba lóní na fo ò fèráa mín bín à ù bua buennáa.» ²²Mu ù dé mí yí, ò o ton-sá bíníaa buée wee bío lè mí jùhúso: «Bio fo le ì wé á ì wó ká hǎ lùaa búí màhá pá ká.» ²³Ó o bía non mí ton-sá yi: «Wáa hée lá hǎ wána, à léka hǎ manawà yi loí, ká ù fò mín làa nùpua na, à ù bío búe ǎa júná le ǎa buen ì zii, bèra na à le sí.» ²⁴Le ì bío mu na mia: Bia á ì von ho yahó búenbúen á ni-kéní ká á ì dínló mu máa zo jii.»

*O Yeesu bèrò yi bio
(Matiye 10.37-38)*

²⁵Pàahú búí ó o Yeesu lá ho wǎhú á ǎa zàamáa bò a yi, ó o yèrèmaa wee bío làa ba: ²⁶«Yia le mí ì buen ì cǎn, ká òanso yí pá mín maá, lè mín nu, á yí pá mín hǎa lè mí zàwa, á yí pá mín zàwa lè mín hínni, á yàa pá yí pá mítén mí beere, á òanso yí dà máa wé ì ni-kéníni. ²⁷Yia yí máa lá mí *kùrùwá pí* à bèráa miì, wón òanso yí dà máa wé ì ni-kéníni. ²⁸Hen ká minén ó o búí lá le mí ì so le zì-beeni, ó o so máa keení ká a máa le mí yi le wárí na o ò dé le yi bio yi, à loí ká dìo wj o cǎn á dà le wee so á à buée le? ²⁹Ká bún pá ká á fàrá le jùhú á le yí dàna yí bon, jún-sí á bìa wee mi le wé è yáa mí jíní yi á à na a yi ká ǎa à bío: ³⁰«O ni na ká son mí zii hùníaa yi ò o yí dàna le yí buéera.»

³¹«Mu mún léee dà-kéní là a bée búí na á ǎa ninza bée ló wà buée tá le hǎ hía. O

so máa keení ká a máa loí le mí dásíwá muasee píru á dà wee sánsá mí zúkúso dásíwá muasee bóni na wà buée fi làa wo le? ³²Ká a zú le mí yí dà mu, o ò fèn ò tonka ǎa nùpua á ǎa à khèn vaá sí a yahó á à túa wo yi làa bio ó o ko ò o wé na a yi, à bè yi yíráa ho héera.» ³³Ò o Yeesu wáa bía: «Mí le mí yiwa sese. Minén ó o búí yí dà máa wé ì ni-kéníni ká òanso yí pá bio wi o cǎn búenbúen.

*Mu yámú na pánká mia bio
(Maaki 9.50)*

³⁴«Mu yámú yoo. Èe ká mu yámú yonyoró hía ló mu yi, á ǎa à wé kaka á mu ù bíní ì zoráa.† ³⁵Mu cùnú wáa mia, mu yí dà máa yèrèma máa wé bio búí ho tá yi, á mu mún yí dà máa wé duioró. Ba wé yénní mu kúia. Yia wee jí bio, à wón jí bio bía sese.»

15

*O pio na vúnun á bíníaa yú wàhiire
(Matiye 18.12-14)*

¹Wizonle búí á ho *lǎnpó féwá lè ǎa bè-kora wérowà vá buée kíníaa o Yeesu yi á wee jí a bóni. ²Bio ǎa *Farizíwaa lè ho *lǎndá bio zéenílowa non mu á ǎa sia wee cǎ á ǎa wee bío mín yi: «Mí loí, o nùpue mu mána mín lè ǎa bè-kora wérowà á wee dí làa ba.» ³Ó o Yeesu wà le wàhiire na ká non ǎa yi: ⁴«Minén ó o búí pia khímàni lá wi, ó o yà-kéní wó wó séra vúnun, ó o so máa kúia ǎa khímàni yà-kéní mia na ká le dùure yi ká a máa vaá cànka yà vúnun fúaa o yú a le? ⁵Ká a hía vaá yú a, ó o síi ì wa wa á à lá a yòó pí á à khíforáa. ⁶O buee džení o ò wé mín bǎnlowà làa bìa làa wó bó mín yi á à bío ò na yi: «Ì pio yà-kéní na lá vúnun á ì wáa cà yú. Mí le wa páani zàmaka mu bio yi.» ⁷Le ì bio mu na mia: Lé ká síi á le sí-wee mún ò wéráa hen na le Dónbeeni lè mí tonkarowà yòó wi yi, o nùpue ni-kéní na khú mu bè-kora wérowà yi bio yi, á à poí ǎa ni-tentewà khímàni ni-kéní mia na màkóo mia ho yèrèmaló yi.

*O háa na wén-hǎnló vúnun ó o cà yú bio
* «Táa ká a háa búí wén-hàani bio píru lá wi, ó o wó wó vúníaa le dà-kéní, ó o so máa dé le fíntáni á máa sàa mí zii ká a cà*

* 14:27 Mí loí Matiye vùahú 10.38

† 14:34 Hón pàahú so yi ká mu yámú á yí máa ce sese. Mu biowa búí hía lúnkaa mu yi. Lé bún non á mu yonyoró hía wee wé lé mu yi ká mu búí pá ká à ǎa lá lée kúia.

le kùaráá búenbúen yi fúaa o yú le le? ⁹Ká a yú le o ò ve mín bônlowà làa bìà làa wó bó mín yi á à bío ó na yi: «Í wén-hónlò na lá vúnun á ì yú. Á mí le wa páaní zámaka mu bìo yi.» ¹⁰Le ì bío mu na mia: Lé kà síí á le Dónbeenì wáayi tonkarowá síá á à waráa o bè-kora wéro nì-kéní na khú mu bè-kora wéro yi bìo yi.»

O za na van vúnun wàhiire

¹¹Bún món ó o Yeesu pa bíníá bíá bìo kà: «Nii búí zàwa nùwá jun híá wí. ¹²Wizonle búí ó o fèeso bíá non mín maá yi: «Í maá, sankaa wàn kíá à ù na ìnén bìo.» Ó o maá bèn sankaa mí nàfòró á non mí zàwa nùwá jun mu yi.

¹³«Wizooní bìo yen bún món, ó o fèeso yèera bìo ó o yú búenbúen á lá wárí ò o wà van ho kòhú búí na dání nàyi. Bìo ó o vaá wi bún ó o zon mu koomu yi á yáara mí wárí búenbúen véenía. ¹⁴Pàahú na ó o wárí mu yáara wó yi, à bún le hìn-sùmúú búí ló ho kòhú mu yi, á mu bìo búenbúen hīni wee tē o. ¹⁵Ó o vaá yú ho kòhú mu nùpue búí á wón le o wé vaa pa mí nòn bùe ení mí mòhú yi. ¹⁶Á 6a nòn bùe ení dínlò ó o síi wee bīnī vá yi lè ho díró ká nùpue màhá yí máa na ho wo yi.

¹⁷«Ó o hácírí bíníá buara bìo ó o wó khíina wán, ó o zūna le mí wó khon, ó o wee bío mí yi: «Wàn maá ton-sáwá búenbúen wee dí ho dínlò sa mítén, à ìnén wón bueé wee hí hen lè le hīni. ¹⁸Í ì bīnī ì va wàn maá cōn á vaá bío ò na a yi: Í maá, ì bèn tīn wó khon lè le Dónbeenì á mún wó khon làa fo, ¹⁹á ì wáa yí ko à ù bīnī bua mi lè ù kùrú za tenii bìo, ká ù bua mi lè ù ton-sá bìo síi.» ²⁰Ò o wáa hīnon wà non mín maá zīi. Bìo ó o khèra yóó ló lua, á bàn maá fèra mōn wo, ó o makárí buan wo yi làa sòobéé, ó o lúwa wee sí mí za mu yahó á vaá wiira a kùkà á wee bèení yi. ²¹Ó o za wee bío làa wo: «Í maá, ì wó khon lè le Dónbeenì á mún wó khon làa fo. Í yí ko à ù bīnī bua mi lè ù kùrú za bìo síi.» ²²Ká bàn maá màhá bíá non mí ton-sáwá yi: «Mí bánbá zoo lońka à mi lén ho báká beenì na se po híá ká à buee léé zīiní làa wo. Á mi dé le nín-kízá-fībēere o nín-kízá yi, à mún zīiní a lè há nakāa. ²³Mi léé lén o nòn-bòohú na jini wi à búe à wà dí ho sánú à weé wa síá. ²⁴Lé bìo, á ì za mu lá ka lòn nīi na húrun ká

a bíníá vèera. O lá vúnun, á ì bíníá yú.» À 6a wáa cùaana ho sánú díró.

²⁵«Bún búenbúen wee wé ká a nīi mu za kínlé so van há mana. Bìo ó o ló há mana yi bueé wee sùará mín zīi, ó o wee jí há síá lè ho yoró sá. ²⁶Ó o dīn ò o von o ton-sá búí tūara yi làa bio wee wé bàn lún yi. ²⁷Ó o ton-sá bíá non wo yi: «Lé mìn fēe bīnía buara, á mìn maá léra a nòn-bòohú na jini wi á bó, lé bìo ó o za bíníá buara lè le lòn-hebúee.» ²⁸Ó o kínlé so dēenía síi cā bún wán á henbuaa le mi máa zo. Á bàn maá ló le mi léé yanka a ò o buee zo. ²⁹Ká a màhá bíá non mín maá yi: «Loń, ìnén sá non foñ há lúlúio cèrèè yi, á harí wizoñ-kéní á ì dīn yí pá ù jii, ò o vio za sàani á ù yàá pá dīn yí non mi le ì dí lè ho sánú lè wàn bônlowà. ³⁰À ünén za na lá ù níi bìo vaá yáara véenía 6a há-kora wán bíníá buara, á ù màhá le 6a lén o nòn-bòohú na jini wi búe.» ³¹Á bàn maá bíá non wo yi: «Í za, ìnén làa fo páaniá wi mìn wán fēe, á bìo á ì te búenbúen bìo sà foñ. ³²Ká wa màhá ko wa dí ho sánú à weé wa síá, lé bìo á mìn fēe mu lá ka lòn nīi na húrun á bíníá vèera. O lá vúnun á ì bíníá yú.»

16

O ton-sá kohó na hácírí wi wàhiire

¹Bún món ó o Yeesu wee bío lè mí nì-kenínia: «Nàfòró 6anso búí híá là nùpue búí bàrá mí tonni jùhú wán. Wizonle búí á 6a bueé bíá non wo yi le o ton-sá mu wee yáa o níi bìo dàkhíina. ²Ó o von wo bueé wee bíoráa: «Bìo á ì já ù dání yi á so bon le? Wáa wa lá bìo á ù wó búenbúen bàn càtí, bún món á wa à kúia mín. À ù tonlò wó ì cōn zuia.» ³Ó o nīi wee bío mí yi: «Éee! Í jùhúso wáa léra mi mí tonni sáró yi á ì wé kaka? Bìo ho varò á ì yí dà bìo, á ho hēe fio mún niyio wi mi. ⁴Áwa, ì wáa zū bìo á ì wé ká ì tonlò yáara á ì pá à yí 6a búí na à bua mi.» ⁵Á bìá búenbúen na 6a jùhúso kení wi yi ó o von le mí nì-kéní kení. Á yia buara ho yahó ó o tūara yi: «Í jùhúso kee na wi foñ lé le yén?» ⁶Á wón bíá: «Léé oliiwewa bia jiló bàrikónwa khīmàni.» Ó o bíá non wo yi: «Lii keení fūafūa. Fé ù kee vūahú à ù túa: Niló bàrikónwa búará-jun làa píru.» ⁷Ó o bíníá tūara a búí yi: «À ünén bèn kee lé le

yén?) Á wón bía: «Lée dínló pórókówá khíá-hónú.» Ó o bía non wo yi: «Fé ù kee vūahú à ù túa: Dínló pórókówá khíá-náa.»⁸ Bio ó o ton-sá mu yí téréna ká ba júhúso màhá pá khònia wo hà hénní na ó o yú bio yi. Lé bio á ho dímjá na kà nùpua zū mín buaró á po mu khoomu nùpua.»

⁹ Ó o Yeesu mu bīnía bía: «Le ī bío mu na mia: Mi wé yú ho dímjá nàfòró à mi wé wé bio mi ì yíráa ba bōnlowà làa ho, ká ho khíi vó mi cōn, á ba à fé mia á à zoráa le mukāni na máa vé lahó yi. ¹⁰ Yia yú mu bio na cīnú ó o zūna mu buaró, wón ba non bio boo yi ó o mún ñ zūn mu buaró. Yia yí téréna mu bio na cīnú yi, ó o mún máa téréna mu bē-beera yi. ¹¹ Ká mi yú ho dímjá nàfòró á mi yí zūna hón buaró, á léé wéé á à tá à na ho nàfòró tente mia? ¹² O ñi-veere bio na ba kàrafáa mia á mi yí zūna buaró, á mi kùrú bio á ba mún máa na mia.

(Matiye 6.24)

¹³ «Ton-sá woon yí dà máa sá máa na júnása nūwā jun yi. O ò jin o ñi-kéni, ká a wañ yia so. O wé è jí a ñi-kéni bioní, ká yia so ó o máa kōnbi. Mi yí dà máa sá máa na le Dónbeeni yi ká mi mún pá henía le wári càró bio.»¹⁴ Bio ba *Fariziēwa já há bioní mu, á ba wee yáa mí jiní yi na a Yeesu yi, lé bio á ba dó mí sia le wári càró yi dākhiina. ¹⁵ Ká a Yeesu màhá bía non ba yi: «Minén wee wé mítén lè ba ñi-tentewá ba nùpua yahó, èé ká le Dónbeeni dén zū bio wi mi yiwa, lé bio á bio ba nùpua wee mi à wé lè mu bē-beeni á le Dónbeeni yí máa tà yi.

Ho landá lè le Dónbeeni béeni bio

(Matiye 11.12-13)

¹⁶ «O *Moyiize landá lè le *Dónbeeni jicúa fēerowá vōnna á pàahú wà fēéé bueé bó a Zān Batiisi buenló yi. Wón buenló jii lé bīn á le *Dónbeeni béeni bio bueró júhú búa yi, á ba nùpua lè mí ñi-kéni kéní wee jñaa mín le béeni mu zoró yi wán.

(Matiye 5.18)

¹⁷ «Ho wáayi lè ho tá véro á wayi po ho landá bín-za dèe na cīnú víló.

(Matiye 5.32)

¹⁸ «Báa na díá mín háa ò o bīnía fó há-veere yan léé há-fé. Á yia fó a háa na bàn báa díá wo á yan mún lé o há-fé.»

O nàfòró òanso là a Lazaare wahiire

¹⁹ Būn mōn ó o Yeesu pá bīnía bía bio kà: «Nùpue búii háa wi bīn á nàfòró wi á wee zī há sī-seni na yàwá here. Wizooni búenbúen léé sánú díró o cōn. ²⁰ Ñi-khenii búii na yèni ba le Lazaare, na sánia búenbúen vó lè há dokuaa á háa wee buee da a nàfòró òanso mu khūuhū. ²¹ O sīi yàa wee wé vá a ñii mu dínló na wee kùenka lii kúia yi lè ho díró. À bè bīn wán, á ba booní wee wé buee denka a dokuaa. ²² Wizonle búii ó o ñi-khenii mu húrun, á le Dónbeeni wáayi tonkarowá bueé líi lá a yòò bàrà a *Abarahaamu nisání. Būn mōn ó o nàfòró òanso mún húrun á ba nūuna. ²³ Bio ó o wi ho ñi-hōnbó-lóhó yi, ó o lè wee be dākhiina. Ó o hóonia mí yahó le mí ì loñ, ó o khèra mōn o Abarahaamu ò o Lazaare kará a nisání.

²⁴ «Ó o von wo pōnpōn: «Wàn búaa Abarahaamu, loñ ī makári yi à ù tonka a Lazaare le o dé mí nín-kíza júhú mu jumuyi, á buee weé lè ñi denle, lé bio á ñi lè gēntín wee be ho dōhú na kà yi dākhiina.»²⁵ Ká a Abarahaamu màhá bía non wo yi: «Ī za, le ū yi, bio á ū yio fū lua á ū yú mu bē-seni cēreé á wēera lè ū sīi, ò o Lazaare bio wó há yinyio. Ho zua á wón yú mí lònbee cūnú à ūnén bēn yú le lònbee. ²⁶ Būn pá nūi ló, á ho ká-be-beeni wi warén làa mia pàahú, bèra a na ká bia le mí ì lé hen á à khí mí cōn á ba yí dàn mu. Á nùpue mún yí dà máa lé hen na á ū khíi wi yi máa buen wa cōn.»

²⁷ «Ó o nàfòró òanso bía non wo yi: «Ī pá à bīnii ñi fio fo. Sábéré à ù tonka a Lazaare mu ò o lii wàn maá zīi. ²⁸ Wàn zàwa nūwā hònú líi wi bīn, ò o lii jii ba zeñ wán à bán wáa yí buee zo le lònbe-beeni na kà lahó yi.»²⁹ Ó o Abarahaamu bía non wo yi: «O *Moyiize landá lè le *Dónbeeni jicúa fēerowá bioní wi bīn, le mìn zàwa mu wé jí hōn.»³⁰ Ó o nàfòró òanso bía: «Wàn búaa Abarahaamu, bīn pá máa yí ba. Hen ká bia húrun ñi-kéni búii lá ló lion ba cōn á ba à yèrémá wárá.»

³¹ Ká a Abarahaamu màhá bía non wo yi: «Ká ba yí máa jí a Moyiize lè le Dónbeeni jicúa fēerowá cōn, á hāri à ñi-hío búii vèe, á ba pá máa tà.»»

17

Yí khà mi ninza dé bè-kohó wéro yi
(Matiye 18.6-7; Maaki 9.42)

¹Bún môn ó o Yeesu bía non mí nì-kenínia yi: «Bìo wee vá a nùpue dé mu bè-kohó wéro yi bún yí dà máa hè húúu. Έε κά yia màhá níi bò mu bìo, wón á ho yéréké è sá yi. ²Hàri bá ca le hue-beeni o fonle yi à lèè dé ho muhú yi, bún pá à wé wayi á à poñ le lònbee na à yí o ká mu lé orén non á ba háyúwá na kà nì-kéní búí wó mu bè-kohó. ³Mi cén pa miten bìo sese.

Mi ninza bè-kora séndíaró bìo (Matiye 18.21-22)

«Hen ká mi ninza búí wó khon làa fo à ù zéeni a wékheró na a yi. Ká a tà le mí ì khí mu yi, à ù sén mu día na a yi. ⁴Ká a wó khon làa fo le wizon-kùure yi há zen cúa-hèrun, à mu lè mí dà-kéní kéní ó o wee buée òo ù yahó le mí ì khí mu yi, à ù sén mu día na a yi.»

Le sídéro na ka lè ho mútáàdè bèere bìo (Matiye 17.20)

⁵Ba tonkarowà bía non wo yi: «Núhúso, dé wa sídéro wán.» ⁶Ó o Núhúso bía: «Hen ká mi sídéro na khúekhúe lè ho mútáàdè bèere bìo á mi yáá pá lá tà le mí ì wé làa bìo, á mi lá dà à bío ò na* le vîndèe na ká yi: «Dè ho lahó na ù wi yi a vaa zoo fá ütèn ho muhú yi, á le è wé mu.

O ton-sá tonló bìo

⁷«Hen ká minén ó o búí ton-sá lá wi á wee vá a mohú tàá o wee pa a sáron búaa síi, ká a ló há mana yi buara, á mi ì bío le o dèeni buée keeni ò o dí le? ⁸Yínón bìo ká mi ì bío ò na a yi le: «Sá ho dínló na mi, wíoka ütèn à ù lá ho buennáa le ì dí à ì ju. Bún môn á ünén màhá à dí ká ù ju.» ⁹O so o tèeni mí ton-sá mu yi bìo ba le o wé ó o wó bìo yi le? Búeé. ¹⁰Minén bìo làa bún mún lée dà-kéní. Bìo le Dónbeeni le mi wé ká mi wó mu wó, à mi bío bìo ká: «Wa lée ton-sáwá na á nùpue yi ko ò o na bìo yi. Bìo ba le wa wé lé bún mí dòn á wa wó.»»

O Yeesu wéera ba bùeréwá nùwá píru

¹¹Bìo ó o Yeesu wee va ho Zeruzalèemu, ó o bọ le súii na wi ho *Samaríi lè ho Kalilee pàahú yi. ¹²Ó o vaá wee sùará ho lóhó búí

yi, à *bùeréwá nùwá píru wee sí a yahó. Á ba khèra òo ù ¹³à ba wee wāamaka pónpón: «Yeesu! Nì-kàranlo! Zúu wa màkàrí.» ¹⁴Bìo ó o Yeesu non ba, ó o bía non ba yi: «Mi lén vaa zéeni mítèn lè le *Dónbeeni yankarowá.»†

Á bìo ba bò mín wee va bún, á ba wan. ¹⁵Bìo ba nì-kéní non ò o wan, ó o binía tò mí làa yi á wee khòon le Dónbeeni pónpón ká a buen, ¹⁶á buée líí búrá a Yeesu tá, á yahó bó ho tá yi, ò o wee dé o bákà. O lée Samaríi níi. ¹⁷Ó o Yeesu wáa bía: «Ba mí nùwá píru búenbúen yí wan le? Á ba nùwá dènu na ká bèn zon wen? ¹⁸Bán tíahú ó o búí yí leékaa ò o biní buée búaan le Dónbeeni ká mu yínón ho síi veere nùpue na ká mí dòn le?» ¹⁹Bún môn ó o Yeesu bía non wo yi: «Lii híni lén, à ù sídéro mi wéera fo.»

O Nùpue Za bini buenló bìo

²⁰Wizonle búí á ba *Farizèwa tùara a Yeesu yi le lé ho pàahú yén á le *Dónbeeni béeni á à buen yi. Ó o bía non ba yi: «Le Dónbeeni béeni buenló yínón bìo na wee mi làa yio. ²¹Ba máa bío le: «Mí loí, mu wi hen» tàá «Lé vaá hen á mu wi yi.» Lé bìo á mi ko à mi zúu mu le le Dónbeeni béeni wi làa mia wó.» ²²Bún môn ó o bía non mí nì-kenínia yi: «Pàahú búí buée dā ó o *Nùpue Za wizooni dá-kéní búí á mi sía á à vá yi lè ho miló ká mi máa mi le.

(Matiye 24.23-28)

²³«Ba à bío ò na mia: «O wi hen» tàá «Lé vaá làa hen ó o wi yi.» Έε ká mi yí va bún, mi yí lùwí mu bìo yi. ²⁴Làa bìo ká ho vlohó juúina ho wáayi lùe búí à mu khoomu dèeni keñ lùe búenbúen, lé bún bàn síi ó o Nùpue Za bini buenló wizonle bìo khí wéera. ²⁵Έε ká a màhá ko ò o lò be làa sòobéé vé, à ho pàahú na ká nùpua pí a bìo.

(Matiye 24.37-41)

²⁶«Bìo wó a Nòwee pàahú lé bìo bàn síi khí wé o *Nùpue Za bini buenló pàahú.‡

²⁷Ba nùpua híia wee dí ká ba à ju, á wee ya mín ká ba a yeé mí zàwa mín yi fúaa nònzoñ na ó o Nòwee zon ho won-beeni yi á mu jun-beeni buara buée bó ba búenbúen.

* 17:6 Bìo ó o Yeesu bía binbirí lé bío ká: «Hen ká mi sídéro lá búaa yú ho mútáàdè bèere na cínú yi.»

† 17:14 Le Dónbeeni yankarowá mí dòn lé bia híia wee wé bío le o nùpue na mu búemu wámú lá wi yi á wán, ó o wáa dà à zo ba nùpua tíahú. Mi loí Levii nùwá (Psaumes) 13.49. ‡ 17:26 Mi loí Bìo Núhú Búeení vūahú (Genèse) 6-9

²⁸ Mu mún khíi wé làa bìo hía wó a Lotee pàahú.⁵ Ba nùpua hía wee dí á wee ju, á wee yà ká ba a yéé mí biowa, á wee dí ká ba a so. ²⁹ Èé ká nànzòh na ó o Lotee ló ho Sodòomu yi, á ho dǎhú lè ho kiribi ló ho wáayi á tò ba wán, á bó ba véenia. ³⁰ Lé bún bàn síi mún khíi wé nànzòh na ó o Nùpue Za ko ò o mi wán. ³¹ Mu zòh à yia wi mí zii lòho yí bío le mí ì lii á zoó khuii mí sía, à yia hã mana yi mún yí bío le mí ì bini ì buen mí zii. ³² Mi leéka a Lotee bàn háa bìo.* ³³ Yia wi ò o fení mí mukāni wón á à viini le. Ká yia viini mí mukāni wón á à yí le.

³⁴ «Le ì bío mu na mia: Mu zòh tinaahú á ba nùpua nùwā jun na pánia dūma le dāmu dēe dà-kéní wán, ó o ni-kéní á à fé è lénnáa, ká yia so á à día. ³⁵ Ba háawa nùwā jun na pánia wee ni mu bìo, ó o ni-kéní á à fé è lénnáa, ká yia so á à día. ³⁶ [Ba báawa nùwā jun na wi háa mana yi, ó o ni-kéní ba à fé è lénnáa, ká ba à día a ni-kéní.] ³⁷ Ó o ni-keninia tūara a yi: «Núhúso, lé wen á mu ù wé yi?» Ó o bíá nòn ba yi: «Hen na ó o yà-hinii día yi, lé bín á ba dùbúawá wee wé fè mín yi.»

18

O maháa là a cítí-fí wàhiire

¹ Bio ó o Yeesu wi ò o zéeni lè mí ni-keninia le ba ko ba wé fio féee à bàra yí tē hūuú, ó o wà le wàhiire na kà nòn ba yi: ² «Cítí-fí búii hía wi lóhó búii yi. O yí máa zón Dónbeeni, á mún yí máa kònbi nùpue. ³ Maháa búii mún hía wi ho ló-kéní mu yi á wee buen o nii mu cón féee à buee bío bío kà na a yi: «Mì ìnen le ì fioso tūiá.» ⁴ O wó mu míana ò o nii mu wee pí a bio. Ká mu mahá a va à yí, ò o sá san ó o wee bio mí yi: «Í yí máa zón le Dónbeeni, á ì mún yí máa kònbi nùpue bún bon, ⁵ ká a maháa na kà bēntín lan miì dakhíina. Í ì wé bío ó o wee cà, ò o wé yí buee ñin seé mi.» ⁶ Ó o Núhúso biniá bíá nòn ba yi: «Mi loñ bío ó o cítí-fí-kohó mu na ká wó. ⁷ Mi wee leéka le le Dónbeeni so máa na ho tūiá síni bíá le hueekaa yi na wee ve le pónpón le wisoni lè ho tinaahú yi le? ⁸ Le ì bío mu na mia: Le è na ho tūiá síni ba yi ho pàahú na mu ko yi. Èé ká a

*Nùpue Za maháa khíi biniá buara, ó o buee yí ba nùpua na dó mí sía le Dónbeeni yi ho tá wán le?»

O Farizé là a lánpó fé wàhiire

⁹ O mún biniá wà le wàhiire búii á bò bìa wee leéka le mí téréna à ba wee zuañ bíá ká yi wán: ¹⁰ «Nùpua nùwā jun búii hía wà yóó wé ho fióró le *Dónbeeni zì-beeni yi. O ni-kéní léé *Farizé ká yia so léé *lànpo fé. ¹¹ Ó o Farizé zoó fàrá ñin ho wáayi á wee fio mí yi kà: «Dónbeeni, ì wee dé ù bārakà, lé bío á ì yí ka lè ba nùpua na ká bìo. Ba wee tē ba nùpua wán, á wee juua, á lé ba há-féwá, sǎnkú o lànpo fé na kà. ¹² Ìnen wee ì ì jii há cúa-jun ho yàwá jùhú dà-kéní yi, á bío á ì wee yí bàn cúa-pirú níi á ì mún wee na foñ.» ¹³ Ó o lànpo fé wón vá líí ñin le kùèèrè yi á yàá yí wi ò o hóoní mí yahó ho wáayi á wee hiimika ká a bío mí ji-káa yi kà: «Dónbeeni, makári mi, ì léé bē-kora wéro.» ¹⁴ Ó o Yeesu biniá bíá bío kà: «Le ì bío mu na mia: Ba nùwā jun mu tiahú ó o lànpo fé lé yia biniá van mí zii ká a téréna le Dónbeeni yahó. Lé bío á yia wee yoní miten á le Dónbeeni á à liini, ká yia wee liini miten á le è yoní.»

Ba buan ba háyúwá buararāa o Yeesu cón

(Matiye 19.13-15; Maaki 10.13-16)

¹⁵ Hàri ba háyúwá á nùpua búii buan buararāa o Yeesu cón le o bè mí níni ba wán. Bio ó o ni-keninia mōn mu, á ba wee zá làa ba. ¹⁶ Ká a Yeesu mahá von ba, ò o bíá: «Mì díá le ba háyúwá wé buen ì cón, mi yí hē ba, lé bío le *Dónbeeni béeni bío sà bíá ka lè ba bío síi yi. ¹⁷ Le ì mí ho tūiá na mia: Yia yí tà le Dónbeeni béeni bío là a háyónza bío síi, á bānsò yí dà máa zo le yi hūuú.»

Ho nàfóro bānsowá lè le Dónbeeni béeni bío

(Matiye 19.16-30; Maaki 10.17-31)

¹⁸ Ba *zúufuwa púnása ni-kéní búii tūara a Yeesu yi: «Ni-kàranlo tente, ì ko à ì wé mu yén à yirāa le mukāni na máa vé.» ¹⁹ Ó o Yeesu bíá nòn wo yi: «Léé webio nòn á fo wee verāa mi làa ni-tente? Ni-tente mia ká mu yinón le Dónbeeni mí dòn. ²⁰ Fo zū le Dónbeeni lāndāwá na kà: Yí wé há-fénló tàà bá-fénló, yí búe nùpue, yí juuaa

§ 17:28 Mi loñ Bio Núhú Búeení vūahú (Genèse) 19.26

* 17:32 Mi loñ Bio Núhú Búeení vūahú (Genèse)

bio, yí fí sáberé mi ninza jui, kòmbi mìn maá le mìn nu.* »²¹ Ó o nì bíá nòn wo yi: «Bún búenbúen á ò bò yi hàrí ò yàrónzàmu pàahú.»²² Bìo ó o Yeesu jí a jì-cúa vó, ó o bíá nòn wo yi: «Bìo dà-kéní pá fòora fòh. Vaa yèé bio wi ù cón búenbúen à sanká bàn wárí na ba nì-khenia yi, bún ká fo ò yí ho nàfòró ho wáayi. Bún món à ù bíní buee bè mi.»

²³ Ká a nì mu jí há bióní mu, ó o sánía tò, lé bìo ó o nì bio boo dà. ²⁴ Bìo ó o Yeesu mòn ò o yahó so, ó o bíá bio kà: «Ho nàfòró bànsowà zoró le Dónbeenì béni yi bèntín á à wé here. ²⁵ O cón-júmúkù zoró lè ho mísímí kòhú á à wé wayi á à poñ o nàfòró bànsowà zoró le Dónbeenì béni yi.»²⁶ Á bìá òo wé jí a bióní túara a yi: «Éee! Á yia wáa dà à fen léee wée?»²⁷ Ó o Yeesu bíá nòn ba yi: «Bio yí dà máa wé ba nùpua cón á dà wé wé le Dónbeenì cón.»

²⁸ Bún món ó o Piere bíá nòn wo yi: «Loí, warén ló díá bio lá wi wa cón à wa bò fòh.»

²⁹ Ó o Yeesu bíá nòn ba yi: «Le ì mi ho túiá na mia: Yia ló díá mí zii, tàà mín háa, lè mín zàwa, lè mín nùwá, lè mí zàwa le Dónbeenì béni bio yi, ³⁰ ó ò yí bio cèrèé á à poñ bún ho pàahú na wa wi yi, á mún pá à yí le mukāni na máa vé ho yirò na lua yi.»

O Yeesu wiokaa wee bío mí húmú lè mí vèrò bio

(Matiye 20.17-19; Maaki 10.32-34)

³¹ Ó o Yeesu fó mí nì-kenínia píru jun mí jùhú wán á bíá nòn ba yi: «Mi loí, wa wee yò ho Zeruzaleem, á bio búenbúen na le *Dónbeenì jì-cúa fèrowà túara o *Nùpue Za dání yi á jui yòó sí bín. ³² Lé bìo ba à dé o bia yí zù le Dónbeenì ní yi, á bán ò zuaí yi, á à là, á à pùiní mí jinsāni ò kúee o wán. ³³ Ba à ha à lè há làbàani, á à búe o. Ká mu wizooni tìn zoñ, o ò vèe.»³⁴ Ká a nì-kenínia màhá yí zúna dèe woon mu yi. Há bióní mu bàn kúará á sà ba yi á ba yí zù bìo ó o Yeesu wi ò o bío jùhú.

O Yeesu héra a muu bíu yìo ho Zerikoo yi

(Matiye 20.29-34; Maaki 10.46-52)

³⁵ Bìo ó o Yeesu vaá wee sùará ho Zerikoo yi, à bún ò o muu bíu kará ho wòhú nìsāni

wee fioka. ³⁶ Bìo ó o jí ba zàamāa na wee khíí sá, ó o túara bìo wee wé. ³⁷ Á ba bíá nòn wo yi le lé o Nazareete nìi Yeesu lé yia wee khíí. ³⁸ Ó o wee bío pònpón: «*Daviide Za, Yeesu, màkárí mi!»³⁹ Á bìá wi ho yahó wee nāmaka a yi le o wé tété. Ká a yàá wiokaa wee wāama lè mí sòobé: «Daviide Za, màkárí mi!»⁴⁰ Ó o Yeesu òo le ba búá a muu mu buennāa. Bìo ó o buee dñn, ó o túara a yi: ⁴¹ «Lée webio á fo le ò wé na fòh?» Ó o bíá: «Núhúso, wé le ò yia à wé mi.»⁴² Ó o Yeesu bíá nòn wo yi: «Wáa mi, bio fo dó ù sī mi lè bún á ò wé éraráa fo.»⁴³ Mí lahó yi ó o dèeniá wee mi, á bò a Yeesu yi á wee khòoní le Dónbeenì. Á ba zàamāa búenbúen mòn mu á ba mún wee khòoní le Dónbeenì.

19

O Yeesu là a Zasee bio

¹ Bìo ó o Yeesu vaá zon ho Zerikoo, ó o tò ho yi wee káa. ² Ó nì bíu wi ho lóhó mu yi á yèni ba le Zasee. Ó lé ho *lānpó féwá jùhúso búí, á nàfòró wi. ³ Ó wee cà ò o mi a Yeesu à zūñ, ó o wó san, lé bio ba nùpua boo dà, ò o mún lé o nì-búinbúí. ⁴ Ó o lùwa dú ho yahó á vaá yòora le vùndè-beeni búí na ba le sikomòore, na òo hen na ó o Yeesu wà buee khíí yi, ò o òo òo mināa wo.

⁵ Bìo ó o Yeesu buee dñn le lùe mu, ó o hóoniá mí yahó ò o von wo: «Zasee, buee lii fua fua. Lé fo á ò ko à ò òo lāa wán ho zuia.»⁶ Ó o Zasee dèeniá bánbāa lion, á líí fó a Yeesu vannāa mí zii lè há zāmakaa.

⁷ Á bìá búenbúen na mòn mu á mu yí sī yi á ba wee hūhūaaka: «O nùpue mu vaá làara a bè-kora wéro wán.»⁸ Ká a Zasee wón màhá hínon yòó òo òo Yeesu yahó ò o wee bío: «Núhúso, loí, ò ní bìo bàn sanká màni á ò òo na ba nì-khenia yi, ká ò mún tò a búí wán mu búí yi, á ò òo na mu bàn cúa-nāa bànso yi.»⁹ Ó o Yeesu bíá nòn wo yi: «Le zii na kà nùpua wáa kánia ho zuia, lé bìo ó o nì na kà mún lé o *Abarahaamu mōnmāni búí. ¹⁰ Lé bìo ó o *Nùpue Za guara wà buee cà ba khèra lè le Dónbeenì, á à fení.»

Ho sánú kùráa wàhiire

(Matiye 25.14-30)

¹¹ Ó o Yeesu bíní wà le wàhiire dà-kéní á nòn bia òo òo jí há bióní mu yi. Lé bìo ó o

* 18:20 Mi loí Lérò vūahú (Exode) 20.12-16; Làndà zéeni lo vūahú (Deutéronome) 5.16-20

sùaràa lè ho Zeruzalèemu, á ɓa mún wee leéka le le *Dónbeenì béenì á à dèenì ì zéenì mítén mí lahó yi. ¹² Bìo kà lé bìo ó o bía: «Nii búí na sà se mín zīi á ko ò o lá le béenì, ó o ló van ho kǎhú búí na dǎnì nàyi á wà vaá lá le bín ká a bíní ì buen.* ¹³ Sǎní ò o lén, ó o von mí ton-sáwá nùwǎ pírú á sankaa ho sǎnú kùráa† dà-kéní kéní non yi, ò o bía: «Mí bánbá ñan làa ho ká ì ì buen.» ¹⁴ Ká ɓa kǎhúsa máhá jina a á ɓa tonkaa ɓa nùpua le ɓa ja a mǎn à vaa bío bìo kà: «Wa yí wi ò o nii mu wé wa béé.»

¹⁵ «Bìo ó o vaá lá mí béenì bínía ɓuara mín kǎhú, ó o von ɓa ton-sáwá na ó o kǎràfáa mí sǎnú yi. O wi ò o zūn bìo ɓa sá yú làa ho.

¹⁶ «Ó o nín-yání nùpue ɓuara á bía: «Núhúso, ù sǎnú kùurè na á ù non miì á ì bínía yú há kùráa bìo pírú séenía.» ¹⁷ Ó o béé bía non wo yi: «Fobúá, fo wó se. Fo léé ton-sá tente, bìo á fo térénna mu bè-wíníwà yi, á ì ì bàrà fo há ló-beera bìo pírú jùhú wán.»

¹⁸ «Á yia sà ɓuara ɓueé bía: «Núhúso, ù sǎnú kùurè na á ù non miì á ì bínía yú há kùráa bìo hònú séenía.» ¹⁹ Ó o béé bía non wo yi: «Á ùnén á ì ì bàrà há ló-beera bìo hònú jùhú wán.»

²⁰ «Ó o búí bínía ɓuara ɓueé bía: «Núhúso, ù sǎnú kùurè na á ù non miì, nín-dìo. Ì lá dó le le nín-kéní yi bàrà, ²¹ lé bìo á ì zǎna fo. Fo lé o nùpue na mukǎnì jii. Fo wee lá bìo á ù yi bàrà, á wee lá ho dínlò na á ù yí dù.»

²² «Ó o béé bía non wo yi: «Ton-sá kohó yén! Ì ì cítí fo ù kùrú jì-cúa wán. Fo fù zū le ì jii, á wee lá bìo á ì yí bàrà, á mún wee lá ho dínlò na á ì yí dù, ²³ ká bún fo zū, á léé webio non á ù yí vaá bàrà le ho banki yi? Se bìo á ì bínía ɓuara, á ì lá ɓueé fé le lè le ɓàn cúnú.»

²⁴ «Bún mǎn ó o bía non bia wi bín yi: «Mí fé ho sǎnú kùurè mu o cǎn à na há kùráa bìo pírú ɓanso yi.» ²⁵ Á ɓa bía non wo yi: «Núhúso, wǎn á há bìo pírú yi cǎn wó.» ²⁶ Ó o bía non ɓa yi: «Le ì bío mu na mia: Yia bìo wi á ɓa à bíní ì na mu búí wo yi á à bè mu wán. Èé ká yia bìo mia, á hǎrì mu bè-za na

wi o cǎn á ɓa pá à fé. ²⁷ Ká ì zúkúsa na yí wi á ì wé ɓa béé á mí ɓua ɓuennáa hen à ɓuee búé ì ylo yi.» ²⁸ Bìo ó o Yeesu bía bún wó, ó o khíina dú ɓa yahó á non ho Zeruzalèemu.

O Yeesu zoró ho Zeruzalèemu yi
(Matiye 21.1-11, 15-17; Maaki 11.1-10; Zǎn 12.12-16)

²⁹ Bìo ó o Yeesu vaá sùaràa ho Betefazee lè ho Betanii yi, le ɓúee na ɓa wee ve làa Oliivewa vǎnsia ɓúee nisǎnì, ó o tonkaa mí nì-kenínia nùwǎ jun á bía non yi: ³⁰ «Mí lén va ho lóhó na vaá mi yahó yi, ká mi vaá dǎn, á mi ì mi sùnpè-za na á nùpue dǎn yí yòora yí mǎn hùu ká a can dǎn. Mi fee wo ɓua ɓuennáa. ³¹ Ká a búí tùara mia le léé webio non mi wee feeráa wo, à mi bío na ɓanso yi: «O Núhúso màkóo wi o yi.» ³² Á bía ó o tonkaa wà van, á mu ɓúenbúen vaá wó làa bìo ó o Yeesu bíaràa mu.

³³ Bìo ɓa wee fee o sùnpè-za mu, á bía te o wee túa ɓa yi: «Léé webio non á mi wee feeráa o sùnpè-za mu?» ³⁴ Á ɓa bía: «O Núhúso màkóo wi o yi.» ³⁵ Bún mǎn á ɓa ɓuan o sùnpè-za mu ɓuararàa o Yeesu cǎn, à bò mí kǎnbunwà o wǎn, à ɓa ɓuan wo yi ó o Yeesu yòora. ³⁶ Bìo ó o lá ho wǎhú wà, á ɓa nùpua wee bá mí kǎnbunwà ho wǎhú wǎn o yahó. ³⁷ Bìo ó o búakáa wee birón há Oliivewa vǎnsia ɓúee á wà vaá sùaràa ho Zeruzalèemu yi, á ɓa zǎamàa na lé o nì-kenínia ɓúenbúen wee zǎmaka, á ɓa búakáa wee khòní le Dónbeenì pǎnpǎn ho yéréké bè-beera na ɓa mǎn bìo yi: ³⁸ «Ba wee bío: «Le le Dónbeenì wé mu bè-tentewà là a béé *Daviide na bò o buen o Núhúso yèni yi.

Ho héerà keí ho wáayi,
à ho cùkú lè le yèn-beeni bìo sǐ le Dónbeenì na dà mu bìo ɓúenbúen jùhú wán yi.»

³⁹ Á ɓa *Farizèewa búí na wi ɓa zǎamàa tǎhú bía non o Yeesu yi: «Nì-kǎránlo, bío le ù nì-kenínia wé tété.» ⁴⁰ Ó o Yeesu bía: «Ká ɓa wó tété, á há huua pá à wǎamaka.»

O Yeesu wee wá ho Zeruzalèemu bìo yi

⁴¹ Bìo ó o Yeesu vaá sùaràa ho Zeruzalèemu yi, á ylo mǎn ho, ó o wee

* ^{19:12} Mu ɓàn síi hía wó ho pǎahú mu yi: Bìo ó o Heroode Nì-beeni hía húrun, ó o za Heroode Aakelayuusi ló van ho Oroomu á wà vá cà le béenì á ɓueé zoràa mín maá lahó yi, á ɓa zúifwaa tonkaa ɓa nùpua le ɓa ja a mǎn à vaa bío le mí yí tà a bìo. † ^{19:13} Mu pǎahú ká ho sǎnú kùurè dà-kéní á ɓa yèèra a ho ɓàn wǎrì á à yí ó nùpue nì-kéní wizoóní khimàni sámú sǎnìi.

²⁰ Bún mǎn á ba wee hùen o Yeesu. Ba tonkaa ba nìnbáwa búí na wee wé míten lòn nùpua na téréna. Ba le bán khúaa o jii yi à yí o bín-kohó búí bè yi déraa wo yia wi ho kǎhú jǎhú wán ní yi. ²¹ Á ba túara a yi: «Nì-kàránlo, wa zú le bio fo wee bío làa bìo fo wee kàrán lè ba nùpua á téréna. Fo yí máa kà nùpue yio. Bio le Dónbeenì le ba nùpua wé bua lè míten lé bún fàn kàránló binbiri á fo wee na. ²² Àwa! Á ù bío na wen: Wa làndá yí á ho lànpo ko ho wé cā na ho Oroomu kǎhú bée yi léé, tàà mu yí ko làa wéró?»

²³ Ó o Yeesu zūna ba hénní bìo, ó o bía non ba yi: ²⁴ «Mi zéení le wén-hǎnló búí làa mi. Ho yahó lè le yèni na wi le wén-hǎnló mu wán á wée te?» Á ba bía: «Lé o bée.» ²⁵ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Áwa. Bio sà a bée yi à mi na a yi, ká bio gèn bio sà le Dónbeenì yi à mi na mu dén yi.» ²⁶ O bióní na ó o bía á ba yí mon bín-kohó búí na ba dà a bè yi á à wiiraa wo ba nùpua yahó. Bìo ó o bía wó ba coon, á ba òn tétété.

Ba nì-hía vèeró bìo

(Matiye 22.23-33; Maaki 12.18-27)

²⁷ Ba *Sadusiéwa lé bia le ba nì-hía máa vèe. Lé bán nùwā yèn búí guara a Yeesu cǎn buée túara a yi: ²⁸ «Nì-kàránlo, bìo ó o *Moyiize túara henía non wen lé bio kà: Hen ká a búí yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo, á fàn za ko ò o fé fàn háa ya, à te ba zàwa yi mín za mu yèni yi.† ²⁹ Ka lòn nùpua nùwā hẹjun búí lá léé zàwa sí, ó o yahón so yan mín háa á húrun ò o yí yú za làa wo. ³⁰ Ó o jun ní so fó a maháa mu yan, ³¹ bún mǎn ó o tǎn ní so fó yan, á ba mí nùwā hẹjun yan wo bèenia á húrunka, ò o búí yí yú za làa wo. ³² Mu bàn véení ó o háa mu mún húrun. ³³ Àyà, nǎnzoñ na ba nì-hía á à vèe yi, ó o háa mu bìo ò sǐ a yén yi? Bìo ba mí nùwā hẹjun màhá yan wo bèenia.»

³⁴ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Ho òmíná na lònbio báawa lè ba háawa wee ya mín. ³⁵ Èe ká ba báawa lè ba háawa na ko ba khíi vèe à yí le mukáni ho òmíná na bò o buen yi bán máa ya mín. ³⁶ Ba yí dà máa bíní máa hí, lé bìo ba bonmín lè le Dónbeenì wáayi tonkarowà. Ba lé le Dónbeenì zàwa lé bio ba véera. ³⁷ Ho laho na bía le vǐndè-za na

ho dǎhú wi yi bìo, ó o Moyiize zéení mu wéréwéré le ba nì-hía khíi vèe, ò o von o Núhúso le *Abaraahaamu fàn Dónbeenì là a *Izaaki fàn Dónbeenì là a *Zakoobu fàn Dónbeenì.‡ ³⁸ Le Dónbeenì lé bia yio wi lua fàn Dónbeenì, ká le yínón nì-hía fàn Dónbeenì. Lé bio ba búenbúen yio wi lua lerén bio yi.»

³⁹ Á ho *làndá bìo zéeníflowa nùwā yèn búí bía non wo yi: «Nì-kàránlo, fo bía se.» ⁴⁰ Lé bio ba yi wi à ba bíní khà míten túa wo yi làa bio búí.§

O Krista sǐmí zǎrílo bìo

(Matiye 22.41-46; Maaki 12.35-37)

⁴¹ O Yeesu bíní túara ba yi: «Ba da à wé kaka à bíoraa le o *Krista lé o *Daviide mǎnmǎni? ⁴² Lé bìo ó o Daviide mí beere bía mu hā Leni vūahú yi:

«O Núhúso Dónbeenì bía non ì Núhúso yi:

Buee keení ì nín-tíani,

⁴³ fúaa ká ì búrá ù zúkúsa ù tá,

á ù bò ù zení wán.*

⁴⁴ Bìo, ó o Daviide wee ve o Krista lè mí Núhúso, o ò wé o jǎhúso ká a mún pá à wé o mǎnmǎni kaka?»

Mi pa míten ho làndá bìo zéeníflowa bio yi

(Matiye 23.6; Maaki 12.38-40)

⁴⁵ Bìo ba zǎamáa òn wee jí a bióní, ó o bía non mí nì-kenínia yi: ⁴⁶ «Mi pa miten ho *làndá bìo zéeníflowa bio yi. Ba wa hā báká-beera zǐlò à wé héekaará. Ba wa ba wé tēení ba yi lè le kǎnbii ba zǎamáa fémínló lara yi. Ho kàránló zǐní yahón lù, lè ho òmínó òmínó keenínia na seka ba wé hueeka keení yi. ⁴⁷ Ba wee khà ba maháawa juua bio, á mún wa ho fioró na túee wéró à ba nùpua leéka le ba téréna. Lé bún búenbúen non á ba lònbee khíi wíoka à déraa wán.»

21

O mahá-khenii hāmu bìo

(Maaki 12.41-44)

¹ O Yeesu hǎonía mí yahó á lora khíi fò, ó o mǎn ho nǎfòrò bǎnsowà na wee kúee mí hāmu hā bonkoní yi le *Dónbeenì zǐ-beeni yi. ² Ó o mún mǎn o mahá-khenii búí ò o wee kúee mí tǎmónwà bìo jun, ³ ó o bía: «Le ì mì ho túiá na mia: O mahá-khenii na kà bio na ó o kúaa á boo po bia ká búenbúen

† 20:28 Mi loñ Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 25.5
Léró vūahú (Exode) 3.6

*

20:43 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1

‡ 20:37 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 3.6

§

20:40 Mi loñ

bio. ⁴ Lé bìo le wárfi na ɓa búenbúen wó lè mí hāmu lé ðio ɓa yú puunfa. Ó orén lè mí khemu, ò o pá kúaa bio wi o cón búenbúen na ó o lá wé è dí.»

*Le Dónbeenì zì-beenì fióro bio
(Matiye 24.1-8; Maaki 13.1-8)*

⁵ Bìo ɓa nùpua nùwā yen búí wee bío le Dónbeenì zì-beenì bìo, le le donkhueéra lè hā *hue-senì lè mu biowa na ɓa wó lè mu hāmu, ó o Yeesu bía non ɓa yi: ⁶ «Pàahú búí khífi dā ká bìo mí yìo wi wán kà á à fi. Hàri huee máa keñí mí ninza huee wán.»

Ho yéréké biowa na khífi wé á ho ðímíjǎ á à véraa

⁷ Á ɓa tùara a yi: «Nì-kàránlo, lé ho pàahú yén á búñ bìo so ò wé yi, á lé mu bìo yén khífi zéení le mu bìo mu wéro pàahú ðǎn?» ⁸ Ó o Yeesu bía: «Mí pa miten bio. Mí yí día le ɓa víiní mia. Lé bìo á nùpua cèrèè khífi buen ì yèni yí á à bío: «Ì lè o *Krista, ho pàahú ðǎn.» Ká mí màhá yí bè ɓa yi. ⁹ Hen ká mí khífi wee jí hā hā táro, lé ho káaló bìo, à mí yí ðéè mí yiwa. Lé bìo á búñ biowa so ko mu wé ho yahó. Ká búñ ðeeníá máa wé ho ðímíjǎ véro pàahú.»

¹⁰ Ò o bínfa bía bò mu wán: «Ho síí búí khífi wé è lé vaá fi lè ho síí veere, á ho kǎhú búí khífi wé è lé vaá fi lè ho kǎ-veere. ¹¹ Ho tá ðékénòn sūmáa khífi wé hā lùà búí yi, á le hīni lè mu vón-kora khífi keñí lùà cèrèè yi. Mu bè-beera búí na bìo á à wé le zǎnii á à wé ho wáayi lè ho tá yi.

(Matiye 10.17-22; Maaki 13.9-13)

¹² «Èe ká sǎni à búñ búenbúen dā, á ɓa à wika mia á à beé lò. ɓa à ɓua mia á à varáa ɓa *zúifùwa kàránló zīnii yí á vaá cíti, á à kúee mia ho kásó yi. ɓa wé è ɓua mia á vaá ðini hā kána júnása lè ɓa ɓa-zàwa yahó bìo mí tà mi bìo yi. ¹³ Lé búñ mí ì bè yi á à zéenínaa ì bìo. ¹⁴ Mí bè mí hácíri bìo kà lè bìo wán: Mí yí ðéè mí yiwa bìo mí vaá bío á à fenínáa miten bìo yi. ¹⁵ Inén ì beere lé yia á à na hā bioní lè mu bè-zūmīni mia, á mí zúkúsa ó o búí máa ðani máa sánsá mia á mún máa kán. ¹⁶ Hàri mìn maáwà lè mìn nuwà, mìn zàwa lè mìn nùwà na ká, lè mìn bóñlowà miten lé bán á à dé mia á à na, á mí cèrèè búí ɓa à búe. ¹⁷ ɓa nùpua búenbúen á à jin mia bìo mí tà mi bìo yi. ¹⁸ Èe ká hàri mí jún-vāni dà-kéni búí máa ví. ¹⁹ Mí fárá ðin

sese, búñ lé bìo á à na ká mí ì yí le mukāni na máa vé.

*O Yeesu wee bío ho Zeruzaleemu fióro bìo
(Matiye 24.15-21; Maaki 13.14-19)*

²⁰ «Pàahú na mí khífi mí ɓa hīn-táwá lè mí kuio ká ɓa kíña ho Zeruzaleemu yi, búñ ká mí ì zūn le cíniú ká ho fióro yi. ²¹ Hón pàahú so yi á bia á à keñí ho *Zudee yi ko ɓa lùwí yòo hā búaa. Bia á à keñí ho Zeruzaleemu yi ko ɓa lé ho yi lén, à bia wi hā mana yi yí bini buee zo ho yi. ²² Lé bìo mu ò wé le cífi filó wizooni na le Dónbeenì bionii viahú bè-bionii búenbúen á jii ì sí yi. ²³ Ho yéréké khífi sá ɓa há-séenasa lè ɓa há-jàawa yi mu zoñ. Lé bìo mu ò wé le yi-vee lāa sòobée ho kǎhú mu yi, á le Dónbeenì á à zéení le le síi wee cí ɓa nùpua mu yi. ²⁴ ɓa à búe ɓa búí lè hā hā khàra, ká ɓa búí ɓa à ɓua à varáa hā kǎ-vio yi, á bia yínón ɓa zúifùwa buée fi ho Zeruzaleemu á à keení ho yi fúaa ɓa pàahú jii sú.

O Nùpue Za bini buenlò bìo

(Matiye 24.29-35; Maaki 13.24-31)

²⁵ «Mu biowa búí na síi yí zū khífi wé le wii le ho piñhú lè hā màñayio yi. Ho ðímíjǎ kánasa búenbúen á yilera à yaa mu yámú jumu na wee kùrn sǎ jiló bìo yi. ²⁶ ɓa nùpua búí yiwa á à ðé ðé è yuunika ká ɓa leékaa bìo khífi wé ho tá wán mu pàahú, lé bìo á ho wáayi bìo búenbúen á à ðéké. ²⁷ Búñ ká ɓa à mí a *Nùpue Za hā ðundúio wán ká a yóo lua lè mí ðañlò lè mí kúkú beeni. ²⁸ Ká búñ biowa so wéro jii khífi hēra, à mí hīni ðin à hóoni mí júná lé bìo á mí kǎnló wáa sùarāa.»

O Yeesu lá ho fikiyée bìo á kàránna lè ɓa nùpua

(Matiye 24.32-35; Maaki 13.28-31)

²⁹ Búñ món ó o Yeesu wà le wàhiire na ká non ɓa yi: «Mí loñ ho *fikiyée vīndèe lè hā vīnsi na ká. ³⁰ Ká hā hā wee sà mí vōn-yórowà, se mí zū le ho vīohó tēro ðǎn. ³¹ Lāa búñ síi ká mí khífi mon ká búñ biowa so wee wé, à mí zūn le le *Dónbeenì beeni sùarāa. ³² Le ì mí ho tūia poni na mia: Ho pàahú na ká nùpua máa hí máa vé ká búñ biowa so búenbúen yí wó. ³³ Ho wáayi lè ho tá khífi vé, ká ì bioní hōn ñ keñí búñ fēee.

Mí wé fāni mí yo

yia wee lá ho na? Yínoŋ yia ba wee lá ho na yi le? Àwa! Ìnén wi mi tíahú lòn ton-sá bìo síi.

(Matiye 19.28)

²⁸ «Bìo á mi wee tà keŋí làa mi féele le lònbee na wee yí mi yi, ²⁹ le búń nòn á le béenì na á ì Maá nòn mi à ì mún nòn mia. ³⁰ Mi khií dí á à jù làa mi ì béenì yi, á mi mún khií keenì ba bá-zàwa kanmúiní wán á à cínfíraa o *Isirayeele zì-júná píru jùn.»

O Yeesu bía le o Piere híá pí mí bìo

(Matiye 26.31-35; Maaki 14.27-31; Zān 13.36-38)

³¹ O Yeesu bía nòn o Simòn Piere yi: «Simòn, Simòn, héyì! Loń! O *Satāni fìora ho wòhú le Dónbeenì cón yú à didírāa mia làa bìo ba wé didírāa mu dũmu à lén zàn-bìo. ³² Èe ká ì màhá fìora nòn foń, à le sũdéró yí fòo foń. Ká ù khií tà yèrēmāa ßuara ì cón, à ù hení mìn zàwa sīa.» ³³ Ó o Piere bía nòn wo yi: «Núhúso, hārì à mu wé kāsò, á ì ì zo ho làa fo. À mu wé húmú, á ì ì hí làa fo.» ³⁴ Ó o Yeesu bía: «Piere, le ì bío mu na foń: Ho zuia ó o kò-bée máa wá, ká ù pá le fo yí zũ mi à dõn hā cúa-tín.»

Mi wé wíoka miten hā fio bìo yi

³⁵ Bún món ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Bìo á ì híá tonkaa mia, à ì le mi yí ßua wárí à yí ßua puure làa nakāa, á bìo búí cén fòora mia le?» Á ba bía: «Dèe búí yí fòora wen.» ³⁶ Ó o wáa bía nòn ba yi: «Àwa! Bìo ká wán ká yia wárí wi ò o lá le ßua, à yia puure wi mún lá le ßua. Yia khà-tóní mia à wón yèé mí báká beenì, ò o yà ho búí. ³⁷ Le ì bío mu na mia: Le Dónbeenì bíoní vūahú bíoní na ká bìo ko à mu sá mi à jii sí: «Ba mà à dó ba bè-kora wérowà jii.»* Mu bon. Bìo túara ì dání yi á à wé jii ì sí.» ³⁸ Ó o nì-kenínia bía nòn wo yi: «Núhúso, lé hā khà-túa bìo jùn na.» Ó o Yeesu bía: «Mí wáa díá kà.»

O Yeesu fìora hā Oliivewa Búee wán

(Matiye 26.36-45; Maaki 14.32-41)

³⁹ O Yeesu ló ho lóhó yi á wà van hā Oliivewa búee wán làa bìo ó o wee wé wérāa mu. Ó o nì-kenínia bò a yi. ⁴⁰ Bìo ó o vaá dõn ho lahó mu ó o bía nòn ba yi: «Mí wé fio bèra a na à mi yí zo mu bè-kora wéró yi.»

⁴¹ Bún món ó o khèra làa ba á à yí lòn hen na ó o nùpue hue-lèenii dà vaá dā yi sí, á lí

fárá mí nònkójúná wàn ò o wee fio ká síi: ⁴² «Ì Maá, ká fo tà, à ù yí le le lònbee na ká dā mi. Èe ká mu yí wé ìnén sīi bìo ká ùnén sīi bìo lé bìo wé.» ⁴³ [Bún món á le Dónbeenì tonkaro búí ßueé zéeniá miten làa wo, á híina a sīi. ⁴⁴ O Yeesu wíokaa wee fio le mí sòobéé, lé bìo á bìo wà ßueé wé làa bìo á à sá a yi búenbúen ó o mòn, á mu wee beé o lò dakhíina, ó o fèenì yèrēmāa ka lòn cāni, á wee luioka lii kúia ho tá yi.] ⁴⁵ Bìo ó o fìora vó, ó o bínia ßuara mí nì-kenínia cón á ßueé yú ßa à mi dāmu bó ßa, lé bìo ßa yiwa wee várāa. ⁴⁶ Ó o bía nòn ba yi: «Mí yí da. Mi híni fio à mi yí zo mu bè-kora wéró yi.»

Ba wìira a Yeesu

(Matiye 26.47-55; Maaki 14.43-49; Zān 18.2-11)

⁴⁷ Bìo ó o Yeesu ñin wee bío, à búń ba zāamāa búí vaá ló lua. Yia dú ßa yahó lé o Zudaa, wón na lé o nì-kenínia píru jùn nì-kéní mi beere. O ßuee dèení, ó o wà ßueé bó a Yeesu yi, á le mí ì tèní a yi lè le kònbii. ⁴⁸ Á wón bía nòn wo yi: «Èee, Zudaa, lé le kònbii tèníí á fo ò bè yi á à dérāa o *Nùpue Za á à na le?» ⁴⁹ Ká bía làa wo bò mín zūna bìo híá à wé, á ba túara a yi: «Núhúso, wà dà à fi lè wa khà-túa le?» ⁵⁰ Á ba nì-kéní búí dèeniá hà ba *yankarowà jùhúso ton-sá nín-tiāni jikāahú kúio. ⁵¹ Ká a Yeesu màhá bía: «Héyì! Mí díá kà.» Ò o dõn o nìi jikāahú ó o dèeniá wan. ⁵² Bún món ó o Yeesu yèrēmāa bía nòn ba yankarowà júnāsa, lè le *Dónbeenì zì-beenì parowà júnāsa lè ba nì-kía na wà ßueé wii wo yi: «Mí ßuan mi khà-túa lè mị ßuāa ßuararāa ì wán le we? Ì lée nì-kāanii le?» ⁵³ Hā wizooní búenbúen á ì lá wee wé keŋí làa mia le Dónbeenì zì-beenì yi á mi yí wìira mi hón pàahú so yi. Èe ká ho pàahú na ká hón bìo sà minén lè le tíbíri pánkà jùhúso yi.»

O Piere pá a Yeesu bìo

(Matiye 26.57-58, 69-75; Maaki 14.53-54; Zān 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Bún món á ba wáa wìira a Yeesu á ßuan vaá zonnāa ba yankarowà jùhúso zīi. O Piere bò ba yi ká a màhá khèra wi. ⁵⁵ Ba zoó lò ho dõhú ho lún sīi yi á ba búí kará kínia

* 22:37 Mi loń Ezayii vūahú 53.12

yi. Ó o Piere buée zoó kará làa ba. ⁵⁶Ó o ton-sá háá búí mɔn wo ho dǎhú khoomu yi ò o kará, ó o fá mí yio wo yi, ò o bía: «O nìi na kà mún fù wi làa wo.» ⁵⁷Ó o Piere pá mu, ò o bía: «Héyiii! Háa mu, ī yàá yí zū a.»

⁵⁸Mu ù dé mí yi ò o búí tǐn mɔn wo, á wón bía nɔn wo yi: «Ūnén mún lé o nìi mu bàn nì-kéní búí.» Ká a Piere màhá bía: «Nii mu, ī yí nɔn wo.» ⁵⁹Bio mu dá dò mí yi lòn léèrè dà-kéní síi ó o nì-veere búí tǐn pá bǐnía bía mu: «Mu bon kénkén. O nìi mu fù wi làa wo, lé bìo ó o mún lé o Kalilee nìi.» ⁶⁰Ká a Piere màhá bía: «Bìo á ūnén yàá wee bío á ī yí zū.» Ho pàahú dà-kéní kéní na ó o wee bío mu yi ó o kò-béé wá. ⁶¹Ó o Nùhúso yèrèmaa fá mí yio o Piere yi. Lé bún ó o Piere hácirí màhá buara bìo ó o Nùhúso bía nɔn wo yi wán: «Ho zuia ó o kò-béé maa wá ká ū pá le fo yí zū mí á dǎn hā cúa-tǐn.» ⁶²Ó o Piere hínɔn ló á léé wá bùbùbù.

Ba dásíwá wee ha a Yeesu ká ba a là a (Matiye 26.67-68; Maaki 14.65)

⁶³Ba nùpua na pan o Yeesu yi wee yáa mí jini yi na a yi ká ba a ha a. ⁶⁴Ba wee pe o yahó yi ká ba túa wo yi: «Ká fo lé le *Dónbeení jii-cúa fero bìo bon, à ū zéení yia vína fo.» ⁶⁵Hā bín-kora lè mí síiwá á ba wee bío na a yi.

Ba buan o Yeesu vannáa ho làndá tuiá feroowá cǔn

(Matiye 26.59-65; Maaki 14.55-65; Zān 18.19-24)

⁶⁶Bìo ho tá tǔn, á ba *zúifùwa nì-kía, lè ba *yankarowá júnása *lè ho làndá bìo zéenílowa kúaa mín wán, à ba le ba bua a Yeesu buennáa minén na lé ho làndá tuiá feroowá yahó. ⁶⁷Á ba tùara a yi: «Fo lé o *Krista à ū bío mu le wa jí.» Ó o bía nɔn ba yi: «Ī bía mu nɔn mia á mi máa tà mu, ⁶⁸ká ī mún tùara mia á mi máa bío dǎe. ⁶⁹Ká hā laa na kà wán, ó o *Nùpue Za á à keení le Dónbeení na dà mu bìo búenbúen nín-tǐáni.» ⁷⁰† Á ba búenbúen wáa bía: «À bún à fo lé le Dónbeení Za lon?» Ó o bía nɔn ba yi: «Lé minén miten bíja le ī le orén.» ⁷¹Á ba wáa bía: «Wa màkóo wáa mía seèràsa yi. Warén waten wáa jí a jii-cúa.»

† 22:69 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1, Daniyεεle vūahú 7.13

23

Ba buan o Yeesu buararāa o Pilaate cǔn (Matiye 27.2, 11-14; Maaki 15.1-5; Zān 18.28-38)

¹Ho làndá tuiá feroowá búenbúen hínɔn buan o Yeesu vannáa o *Pilaate cǔn. ²Bìo ba vaá dǎn bín, á ba wee bá a ká ba a bío: «O nìi na kà á wa yú ò o wee khà wa nìpomu vǐnii le ba yi cá ho lànpo à na a béé yi. Ò o mún wee bío le mí lé o *Krista, o béé.» ³Ó o Pilaate tùara a yi: «Lé ūnén lé ba *zúifùwa béé le?» Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Fo bía mu.» ⁴Ó o Pilaate bía nɔn ba yankarowá júnása lè ba zāamāa yi: «Bfoni na à ī ì dǐn wán á à síinínāa o nìi na kà juhú á ī yí mɔn.» ⁵Ká ba màhá pá wiokaa wee bío lè mí pánká: «O wee káani wa nìpomu lè mí kàránlò. O búaa mu juhú ho Kalilee yi á tò ho *Zudee yi fεεε wà buée bó hen.»

⁶Bìo ó o Pilaate jí hā biónii mu, ó o tùara: «O nìi mu léé Kalilee nìi le?» Á ba le ūuu. ⁷Á bìo ó o zūna mu kà, ó o le ba bua a varāa o *Heroode cǔn, lé bìo ó o Heroode lé yia wi ho Kalilee juhú wán, à wón mún wi ho Zeruzaleemu yi mu pàahú.

Ba buan o Yeesu buararāa o Heroode cǔn

⁸Bìo ó o Heroode mɔn o Yeesu, ó o síi wan, lé bìo ó o jí a sǎ míana, á lá wi ó o mi a wán hǎrì hǎáni. O lá wi ò o mi a ká a wee wé yéréké bìo búí. ⁹O tùara a yi làa bìo cèrèe ká a Yeesu màhá yí dó mí jii wo yi hùuu.

¹⁰Ba *yankarowá júnása lè ho *làndá bìo zéenílowa dǐn wee kooní a Yeesu yi lè le heerè. ¹¹O Heroode lè mí dásíwá wee yáa mí jini yi na a Yeesu yi ká ba a zuaíka a yi. Ba zínía wo lè ho báká beeni na se làa sòobéé, à ba bǐnía buan wo vannáa o Pilaate cǔn. ¹²Lé bún zoñ ó o Heroode là a Pilaate bǐnía wó ba bǔnlowá ká ba jòn lá wee fi.

Ba le o Yeesu ko ò o búe (Matiye 27.15-26; Maaki 15.6-15; Zān 18.39-40; 19.4-16)

¹³Bún món ó o Pilaate von ba yankarowá júnása, lè ba ya-díwá lè ba zāamāa á kúaa mín wán, ¹⁴ò o bía nɔn ba yi: «O nìi na kà á mi buan buararāa ī cǔn, á le o wee káani mu nìpomu. Àwa! Ī mún wáa tùara a yi mi

búenbúen yìo yi, á hã wén-kora na mi le o wó na dà à dé o jùhú á ì yí mɔn. ¹⁵O Heroode bíníá buan wo buée nɔn wen, lé bio á wón mún yí mɔn o wékheró. O bɛntín yí wó bio búí na nɔn ó o koráa lé mu húmú. ¹⁶Ì ì bio le ba ha a lè hã làbàaní, ká ì ì díá wo o ò lén.» ¹⁷[Hen ká ho Paaki sánú díró dɔn, ó o Pilaate ko ò o lén o kàsó nì búí díá.]

¹⁸À búñ ba búenbúen páaníá wee bío pónpón: «Búe o, à ù díá o Barabaasi!» ¹⁹Wón Barabaasi so kàsó zoró jùhú lé bio ó o hía wi ho káaló fio yi, á bó a ni búí. ²⁰Bio ó o Pilaate wi ò o díá a Yeesu, ó o wíokaa túara ba zãamãa yi. ²¹Ká ba màhá wee wãamaka: «Búee wo ho *kùrùwá wán ò o hí! Búee wo ho kùrùwá wán ò o hí!»

²²Mu cúa-tín nùí ó o Pilaate bía nɔn ba yi: «Lée webio ó o wó khon yi? Ì yí mɔn bio búí na nɔn ó o koráa lé mu húmú. Ì ì bio le ba ha a lè hã làbàaní, ká ì ì díá wo o ò lén.» ²³Ká bārén bán pá lan wee wãamaka pónpón le ba búee o Yeesu ho kùrùwá wán. Á bārén wãamakaa lé hía yú ho pánká. ²⁴Ó o wãa tà le mí ì wé bio ba wee cà. ²⁵O nì na ba le o díá, wón na kera ho káaló fio yi á wó le nì-búee ba dó ho kàsó yi, ó o lera díá, ò o nɔn o Yeesu ba dásíwá yi le ba wé làa bio ba zúífúwa sía vá yi.

Ba dásíwá buan o Yeesu wàráa

(*Matiye 27.32-34; Maaki 15.21-23; Zãn 19.17-22*)

²⁶Bio ba buan o Yeesu wàráa, á ba vaá fò mín làa Σιρηνά* nì búí na ba le Σιμων, ò o ló hã mana yi lua. Á ba dásíwá wiira a buée séeníá lè ho kùrùwá, ò o bèráa o Yeesu mɔn. ²⁷Ba minka zãamãa bò a yi á séeníá ba háawa búí na wee wá kùaará a bio yi. ²⁸Ó o Yeesu yèrèmaa wee bío làa ba: «Zeruzaleemu háawa, mi yí wá ìnén bio yi, ká mí wá minén miten lé mí zãwa bio yi. ²⁹Lé bio hã wizoóní búí na lua yi, á ba khíí wé è bio: «Ba háawa na yí máa te làa bìá dìn yí ton za yí yèeníá yí mɔn bán júná bɛntín sí.» ³⁰Hón pãahú so yi ká ba á bío ò na hã búaa yi: «Mí tɛ jì wɛn» á mún ñ bio lè hã dòn búaa: «Mí pe wɛn»† ³¹Lé bio ká ba wee wé ìnén na ka lòn bũen-siire ká síí, á minén na ka lòn bũen-heni bio khíí dà bún wán.»

* 23:26 Σιρηνά: Ho lée lóhó búí na wi ho Afiriiki kǎhú yi á sùarãa yi lè ho Mèditeranée yámú jnumu. O Yeesu pãahú á ba zúífúwa búí hía wi ho lóhó mu yi. † 23:30 Mí loú Ozee vùahú 10.8.

Ba búaa o Yeesu ho kùrùwá wán
(*Matiye 27.35-44; Maaki 15.24-32; Zãn 19.17-27*)

³²Ba mún buan nì-wanna nùwã jun búí na ba à páaní ì búe là a Yeesu. ³³Bio ba vaá dɔn ho lahó na ba wee ve làa «Nún-bòkuee» á ba búaa o Yeesu ho *kùrùwá wán bín. Ba nì-wanna nùwã jun á ba mún búaa hã kùrùwá wán bín. O nì-kéní wi là a Yeesu nín-tiáni ká yia so wi là a nín-káahó. ³⁴[Ó o Yeesu bía: «Ì Maá, sɛn díá na ba yi, lé bio ba yí zú bio ba wee wé.»] Bún mɔn á ba dásíwá wó le jún-sini bio á sankaarãa o sɛ-zínia. ³⁵Ba zãamãa dìn bín á wee loí. Ba *zúífúwa júnása bán wee yáa mí jinií yi na a yi ká ba á bío: «O fenía ba búí, le orén mún fení miten ká a lé o *Krista bio bon, yia le Dónbeeni mɔn lera.» ³⁶Ba dásíwá mún wee yáa mí jinií yi na a yi. Ba vá buée bó a yi, á hoonía mu bè-jia yòò nɔn wo yi ³⁷á ba wee bío: «Hen ká fo lé ba zúífúwa bée, à ù fení ütɛn ütɛn.» ³⁸Yòò o jùhú yi á bio ká lé bio ba túara: «YIA KÀ LÉ BA ZÚÍFÚWA BÉE.» ³⁹Ba nì-wanna na ba búaa nì-kéní wee là a ká a bío: «Fo yínóí o Krista le, á ù fení ütɛn ütɛn à ù mún fení warén lon!» ⁴⁰Ká a nì-kéní na so wón bɛn wee zá lè mí ninza mu ká a bío: «Fo yí máa zɔn Dónbeeni le? Yínóí le lònbee dà-kéní mu á ù wi yi le? ⁴¹Warén bán ko lè le lònbee, lé bio wa wékhe lé hia dó wen mu yi, ká arén wón yí wó bè-kohó.» ⁴²Bún mɔn ó o bíníá bía: «Yeesu, hen ká fo khíí buara lè ù bɛni, à ù pa ì bio.» ⁴³Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Le ì mì ho tũíá poni na foñ: Ho zuia ká fo ò kerí làa mi le Dónbeeni cɔn.»

O Yeesu húmú

(*Matiye 27.45-56; Maaki 15.33-41; Zãn 19.28-30*)

⁴⁴⁻⁴⁵Mu wó à le wii wá yòò fàrá, á ho kǎhú búenbúen dindín wó le tífírí á míana fúuu fúaa le wi-haarè. Ho pónsòrò na zoó le *Dónbeeni zi-beeni yi á lenkaa mín tíahú. ⁴⁶Ó o Yeesu bía pónpón: «Ì Maá, ì wee dé ì mànakà ù nì yi.» Bio ó o bía bún vó, ó o húrun. ⁴⁷Bio ho Oroomu dásíwá kuure jùhúso mɔn bio wó, ó o khonía le Dónbeeni, ò o wee bío: «O nì na ká bɛntín lá téréna.» ⁴⁸Ba zãamãa na buara buée lora mu bio mu á mɔn bio wó, á ba bíníá wá ká ba

yara sò làa sòobée. ⁴⁹O Yeesu bàn bǎnlowà búenbúen lè ba háawa na bò làa wó hàrí ho Kalilee yi á buée khèra òn wee loí bìo wee wé.

*O Yeesu nùulò bìo
(Matiye 27.57-61; Maaki 15.42-47; Zān 19.38-42)*

⁵⁰⁻⁵¹Nii búí háa wi bǎn á yèni ba le Zozεεfu. O wee lé ba *zúifùwa lóhó na ba le Arimatee yi. O fù léé nì-tente na téréna, á háa wee lóní le *Dónbeenì béeñi buenlò. O fù lé ba zúifùwa làndá tuiá fεerowà nì-kéní, ká a màhá fù yí tà bìo ba ninzàwa jini tò wán wó. ⁵²Ó o wà van o Pilaate cǎn vaá flora a Yeesu nì-hínmu. ⁵³Bún món ó o huera a ho *kùrùwá wán, á líí pon yi lè ho bunlò, á lá vaá nùuna le búure na có ho búaaahó yi, ná á nì-hío lá òn yí nùuna yi yí mǎn.[‡] ⁵⁴Mu wó ho yèzúamá zòh zǎihú á ho *Sabaa jùhú búaràa. ⁵⁵Ba háawa na bò là a Yeesu hàrí ho Kalilee yi á bò mín là a Zozεεfu vaá mǎn le búure, á lora bìo ó o Yeesu nì-hínmu òmǎnàa. ⁵⁶Bún món á ba bǎnía vaá wee wíoka ho jilò lè mu bìo na sǎmu sí o Yeesu mu sǎnía bìo yi. Ho Sabaa zòh á ba wúina làa bìo ho làndá heníanàa mu.

24

*O Yeesu vèerò bìo
(Matiye 28.1-9; Maaki 16.1-8; Zān 20.1-10)*

¹Ho dimaasi zòh yǎnbí bǎirìi á ba háawa hínon lá ho jilò na sǎmu sí na ba lá wíokaa, á buan vannáa le búure wán. ²Ba vaá yú le hue-beeni na lá pon le búure jii à le bǎnía khíí díá. ³Á ba yòó zon, ká ba màhá yí zoó mǎn o Nùhúso Yeesu sǎnía. ⁴Á ba òn yilera lùnkaa, à bǎn à báawa nùwǎ jun na sǎ-zǎnía wee juiíka òn ba yahó. ⁵Bìo ba zǎna òn cǎiorá mí júná, á ba nùpua mu bíá làa ba: «Lée webio nǎn á yia yìo wi lua á mí buée wee cà ba nì-hía lùe yi? ⁶[O míá hen. O vèera.] Mì le mì yiwa bìo ó o hǎa bíá nǎn mia wán ká a wí ho Kalilee yi: ⁷«O *Nùpue Za ko ò o dé ba bè-kora wérowà ní yi, à búεε ho *kùrùwá wán, à vèe hǎ wizooní tǎn ní zòh.»»

[‡] 23:53 Ba zúifùwa búráa: O Yeesu pǎahú ká ba zúifùwa na níni se fù wee wé cé mí búráa hǎ búaaarà yi. Hǎ búí wee wé hǎ bú-kǎnǎ à ho zǎ-júhú dà-kéní nùpua wé nùu yi. Hǎ búráa mu ba fù wee wé pe jini lè hǎ hue-beera. Bíá yí dà hǎn búráa so sí máa cé, bǎn búráa fù wee wé cé ho tá kǎamáa yi. Ba fù wé khúuní hǎ à hǎ wíoka wé mì, lé bìo ká yia vará hǎ wán tàà o òn hǎ, se bǎnso tun.

⁸Á ba hácirí màhá bǎnía buara o Yeesu bíoní wán. ⁹Á ba bǎnía wà vaá bíá mu búenbúen nǎn ba tonkarowà píru òn làa bíá ká búenbúen yi. ¹⁰Ba lé o Makadala Mari, là a Zaana, là a Zaaki bàn nu Mari. Ba há-vio na lá páanía wi làa ba á mún bíá mu bìo dà-kéní mu nǎn ba tonkarowà yi. ¹¹Éε ká ba tonkarowà màhá lá hǎ bíoní mu lòn bín-conconwà, á ba yí tà ba bìo. ¹²[Ká a Piere màhá pá hínon lùwa van le búure wán à vaá líí lúnlúrá ò o lora le yi. Á ho nùulò òn lè dío ó o mǎn. Ó o wó coon bìo wó bìo yi á bǎnía vannáa mí zǎi.]

*O Yeesu zéénía mítén lè mí nì-kéníia búí
(Maaki 16.12-13)*

¹³Le wizooni mu mí bæere zòh, ó o Yeesu nì-kéníia nùwǎ jun búí bò mín nǎn ho lóhó na ba le Emayusi. Horén lè ho Zeruzaleemu á à yí léèrèwa bìo jun vεeni síí. ¹⁴Bìo wó khíina búenbúen lé bǎn bàn láakáwá á ba wee tà. ¹⁵Bìo ba wee bío ká ba à wǎnǎn mín ká ba wà, ó o Yeesu mí bæere buée bó ba yi á bò làa ba. ¹⁶Ba jòh wee mì a, ká bìo búí màhá hò ba á ba yí zǎna a. ¹⁷Ó o Yeesu tùara ba yi: «Lée webio á mí wee wǎnǎn wán ká mì wà?»

Á ba òn so mí yara. ¹⁸Á ba nì-kéní na ba le Keliopaasi bíá nǎn wo yi: «Ba nùpua na buara ho Zeruzaleemu yi búenbúen, á ùnén ù òn lé yia yí zǎ mu biowa na wó hǎ wizooní yen na kà yi le?» ¹⁹Ó o tùara ba yi: «Á bǎn biowa so lè mu yǎn?» Á ba bíá nǎn wo yi: «Bìo wó a Nazareete nìi Yeesu yi há. O lá lé le *Dónbeenì jii-cúa fεero. Le Dónbeenì lè ba nùpua zǎna le o pǎnká wí mí bè-wénía lè mí bíoní yi. ²⁰Wa *yankarowà júnása lè wa ya-díwá nǎn wo bíá yí zǎ le Dónbeenì yi à bǎn sínía jùhú à búe, á ba búaa wo ho *kùrùwá wán. ²¹Wa lá wee leéka le orén lè yia ko ò o kǎnǎ a *Isirayεεle nìpomu, ká mu yìo wǎa máa lé. Ho zǎia lé mu biowa mu wéro wizooní bìo tǎn. ²²Wa kuure háawa nùwǎ yen búí wó wen coon. Ba fù hínon le yǎnbí bǎirìi á van le búure wán, ²³ká ba màhá yí vaá yú a sǎnía. Á ba bǎnía buée bíá mu nǎn wen, à ba mún bíá

le Dónbeeni wáayi tonkarowà búí zéenia míten làa mí, à ba bíá non mí yí wéréwéré le o yio wi lua. ²⁴ Wa ninzàwa nùwà yen búí mún van le búure wán á vaá mɔn mu búenbúen làa bio ba háawa bíaráa mu, ò o Yeesu wón ba yí mɔn.»

²⁵ Ó o Yeesu màhá wáa wee bío làa ba: «Mi lé ba bɔnbúwá. Mí yí máa dé mí sía le Dónbeeni jì-cúa fɛerowà bè-bíonii yí fúa.

²⁶ O *Krista so lá yí ko ò o lò be kà síi à yíráa mí cùkú beeni le Dónbeeni cɔn le?»

²⁷ Bún mɔn ó o wáa zéenia bio bíá a dání yí le Dónbeeni bíoní vūahú yí búenbúen bân kúará. O búá mu júhú là a *Moyiize vɔnna á vaá lá là le Dónbeeni jì-cúa fɛerowà vɔnna búenbúen.

²⁸ Bìo ba vaá bó ho lóhó na ba wee va yí, ó o Yeesu wó lòn nìi na le mí ì khíí á à va làa yahó. ²⁹ Ká ba màhá hò a le o yí wé mu, à ba bíá non wo yí: «Día à ù cāa làa wen, ho tá wee hī.»

Ó o Yeesu wáa zoó làara ba wán. ³⁰ Bìo ba wee dí, ó o lá ho búurú, á dó le Dónbeeni bāráká, ò o cèekaa ho non ba yí. ³¹ Lé bún wán á ba yio màhá fá, á ba zūna a. Ó o dèenia nuuna vúnun ba yahó. ³² Á ba wee bío làa mín: «Bìo ó o fù wee bío ká a zéení le Dónbeeni bíoní kúará làa wen ho wòhú wán á wa sía so fù yí hà le?»

³³ À ba dèenia hínon bínía non ho Zeruzaleemu. Ba vaá yú ba tonkarowà píru dòn le mí ninzàwa mín wán bín, ³⁴ á bán wee bío làa ba: «O Núhúso vèera bio bon. O Simɔn mɔn wo.» ³⁵ Á barén mí beere lá bìo wó ho wòhú wán bíá non ba yí, làa bio ba zúrnanáa o Yeesu pàahú na ó o wee cèeka ho búurú yí.

O Yeesu wíokaa zéenia míten le mí tonkarowà

(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Zān 20.19-23; Bè-wénia 1.6-8)

³⁶ Bìo ba wi bún bíoró yí, à bún ò o Yeesu mí beere dèenia wi ba tíahú [ó o bíá non ba yí: «Le ho héerà keń làa mia.»] ³⁷ Á ba zāna dàkhíina, lé bio ba mɔn wo wó làa nì-hónbóní. ³⁸ Ká a Yeesu màhá bíá làa ba: «Mí yilera yáara le we? Lée webio non hā titikaa wiráa mí sía yí? ³⁹ Mi loń ì níni le ì zení. Mu lé ìnén ì beere. Mí buee dā mi loń, lé bìo ó o nì-hónbóní sánía mía làa bìo mi mɔn à ìnén sánía wiráa bio síi.» ⁴⁰ [O bíá hñn bíoní so non

ba yí, ò o zéenia mí níni le mí zení làa ba.]

⁴¹ Ká ba minka sī-wee làa bio mu wó ba coon bio yí, á ba pá yí tà yí tà le o Yeesu vèera bio bon, ó o wáa bíá non ba yí: «Bè-dínii wi mí cɔn le?» ⁴² Á ba non o ceza na sɔn sɔn-kéní wo yí, ⁴³ ó o fó a là ba yio yí.

⁴⁴ Bún mɔn ó o bíá non ba yí: «Bìo kà lé bio á ì bíá non mia pàahú na á ì làa mia páania wi: Bìo túara ì dání yí búenbúen o Moyiize làndá là ba jì-cúa fɛerowà vɔnna, le hā leni vūahú yí á lá ko mu wé.» ⁴⁵ Bún mɔn ó o Yeesu wó á ba wee zūn le Dónbeeni bíoní vūahú bíoní kúará, ⁴⁶ ò o bíá non ba yí: «Mu túara kà: O *Krista ko ò o lò be, bún mɔn ò o vèe hā wizooní tin níi zòh. ⁴⁷ Bìo kà lé bio mi bue o yèni yí à na hā síwá nùpua búenbúen yí: «Mí yèrémá mí yilera le mí wárá à mí yí mu bè-kora séndiaró.» Mí búá mu júhú ho Zeruzaleemu yí. ⁴⁸ Bìo mi mɔn à mí bío na ba nùpua yí. ⁴⁹ Ìnén ì beere á à tonka le Dónbeeni Hácírí na le dó mí jii le mí ì na á le è lii mi wán, ká mí màhá ko mí keení ho lóhó yí fúaa le Dónbeeni pánká lé ho wáayi à lii mi wán.»

O Yeesu yòora le Dónbeeni cɔn

(Maaki 16.19-20; Bè-wénia 1.9-11)

⁵⁰ Bún mɔn ó o Yeesu fó ba á ba ló ho lóhó yí wà vaá sùaráa ho Betanii yí, lé bún ó o hoonía mí níni ò o dúbuaa ba yí. ⁵¹ Pàahú na ó o wee dúbua ba yí, ó o làa ba saawaa mín yí, [ó orén wón buan yòora ho wáayi.] ⁵² [Ká barén bán òuaanía wo] à ba bínía van ho Zeruzaleemu ká ba sía wan làa sòobée. ⁵³ Ba yí máa khí le *Dónbeeni zì-beeni yí. Ba wee buee òuaani le bín fée.

Le Dónbeeni bín-tente vūahú na

ó o Zān túara

Vūahú túaró nūhú

O Zān na hía lé o Yeesu nì-kenínia nì-kení lé wón túara ho vūahú na kà. O sansan wee bío mīten bío, ò o le o nì-kenínii búí (18.15), táà o nì-kenínii na ó o Yeesu wa (13.23; 19.26; 20.2; 21.7, 20,41).

Bìo o Matiye là a Maaki là a Luki túara cèrèè ó orén wáá yí bíníá yí tò yí mí vūahú yi. Bío o Zān túara mí vūahú lé bío kà:

1. O zééníá le o Yeesu lé le Dónbeeni bfoní na wi fɛɛɛ, le o wó mīten là a nùpue á buée kará làa wen. O zééníá bío ó o Zān Batiisi fɛɛra a Yeesu tūiá poni dání yi. O mu zééníá bío ó o Yeesu fòráa mín là ba nùpua là mí síwà (1).
2. O Zān zééníá le o Yeesu ló le Dónbeeni cǎn, á mún zééníá bío o Yeesu kàráanna là ba nùpua (2-12).
3. O zééníá bío ó o Yeesu kàráanna là mí nì-kenínia ho tǐnàahú na ba wìira a yi (13-17).
4. O Zān bíá bío wó a Yeesu yi bío (18-19).
5. Ho vūahú vaa véeníí, ó o mún bíá a vèeró, làa bío ó o zééníánaa mīten là mí nì-kenínia mí vèeró món bío (20-21).

O Yeesu Krista lé le Dónbeeni Bìoni

¹ Mu nūhú búɛɛnǐ, á yia lé le Bìoni á wi ká bío búí òn yí léra. O páanía wi là le Dónbeeni. Orén mí bæere lé le Dónbeeni. ² Mu bío búenbúen nūhú búɛɛnǐ, ká arén là le Dónbeeni páanía wi. ³ Lé orén á le Dónbeeni òn wán léraráa mu bjo búenbúen. Bío ó o nǐ yí kera lénló yi bún mía. ⁴ Orén lé yia le mukāni wee lé cǎn. Dén mukāni so ka lòn khoomu na wee zéení bío le Dónbeeni karáa là ba nùpua. ⁵ Mu khoomu mu wee dé le tǐbírí yi, á bìá wi le tǐbírí mu yi wee pí mu bío.*

⁶ Nìi búí hía wi bín á le Dónbeeni tonkaa. O yèni ba le Zān.† ⁷ Lé orén buara buée wó yia ka lòn khoomu seéràso, á wee mì ho tūiá o jii, bèra a na à ba búenbúen tà le yia ka

lòn khoomu á bío bon orén pànká yi. ⁸ Orén mí bæere hía yínǎi yia ka lòn khoomu, ká a buée wó o seéràso, á mà ho tūiá o jii. ⁹ Yia lé mu khoomu binbirì á buara ho òmíjǎ ná yi á buée wee dé mu khoomu ba nùpua búenbúen wán.

¹⁰ Yia lé le Bìoni á wi ho òmíjǎ ná yi, ho òmíjǎ ná le Dónbeeni òn orén wán á léra. Èɛ ká ho òmíjǎ ná mu nùpua màhá yí zūna a.

¹¹ O buara mín kúrú lúe yi, á bìá bío sà a yi pá a bío. ¹² Ká ba tǐahú á ba búí màhá tà a bío, á dó mí sǐa wo yi. Bán ó o wó á ba wó le Dónbeeni zàwa. ¹³ Ba yí wó le Dónbeeni zàwa làa bío ba nùpua wee teráa ba zàwa bío. Ba mún yí wó le Dónbeeni zàwa làa bío ó o báa là a hía wee páaní à yíràa ba zàwa bío. Le Dónbeeni mīten lé òn wó á ba lé le zàwa.

¹⁴ Yia lé le Bìoni á buée wó a nùpue, á kará làa wen. O sǎamu jii mía. Lé orén wee zéení ho tūiá poni binbirì làa wen. Wa fá wa yio o cùkú yi, hia ó o Za kéní na ló mín Maá Dónbeeni cǎn wé yí.

¹⁵ O Zān na lé o seéràso á bíá bío kà pǎnpǎn ó dání yi: «Yia kà lé yia á ì fèra bíá bío nǎn mía. Ì bíá le o wi ì món bò o buen, ká a màhá po mi lé bío ó o wi ì yahó hààni.»

¹⁶ Mu bè-tentewà là mí síwà na lé o sǎamu na jii mía á wa búenbúen yú námaa mín wán. ¹⁷ Ho làndá lé o *Moyiize á le Dónbeeni bò yi nǎnnáa ho wen. Ká mu sǎamu là ho tūiá poni lé orén na lé o Yeesu *Krista á le Dónbeeni bò yi zéeníánaa mu làa wen. ¹⁸ Nùpue na òn le Dónbeeni wón mía. Ká arén na lé o Za kéní na lé le Dónbeeni, yia páanía wi là a Maá Dónbeeni, lé wón nǎn ó o Maá bío zūnáa.

Bìo ó o Zān Batiisi bíá mīten dání yi (Matiye 3.1-12; Maaki 1.2-8; Luki 3.15-17)

¹⁹⁻²⁰ Wizonle búí á ba *zúífúwa júnása na wi ho Zeruzalemu yi á tonkaa ba yankarowà là a Levii nùwā le ba buée tūa o Zān yi le o lé o nùpue yén síí. Ó o yí sà mu, ò o mà ho tūiá wéréwéré nǎn bíá ba tonkaa yi: «Ìnén yínǎi o Krista, yia le Dónbeeni nǎn léra.» ²¹ Á ba tūara a yi: «Á fo lé o nùpue yén síí? Fo lé le *Dónbeeni

* 1:5 á bìá wi le tǐbírí mu yi wee pí mu bío: Le Dónbeeni bíoni vǎnna búí yi, á mu bíá kà síí: á le tǐbírí máa òn mu bío. † 1:6 O Zān na bío bíá hen lé yia hía wee bǎtízé ba nùpua. Mí lorí Matiye vūahú 3.1-17

ji-cúa fεero *Elii[‡] le?» Ó o Zān le mí yínón Elii. Á ba bñía tùara: «Á fo lé le *Dónbeeni ji-cúa fεero na wa wee lòní[§] le?» Ó o Zān le bùeé. ²² Á ba wáa bía non wo yi: «Ūnén bèn lé o nùpue yén síí? Wa ko wa vaa zéeni bio búí à na bia tonkaa wen yi. Fo lée wée?» ²³ Ó o Zān bía: «Īnén lé yia le *Dónbeeni ji-cúa fεero *Ezayii bía bio:

«Nii búí wee bío pónpón le dùere yi kà síí: Mi wíoka ho wǎhú ká a Núhúso o buen.»^{*} »

²⁴ Bia ba tonkaa o Zān cǎn búí lé ba Farizēwa. ²⁵ Á bán tùara a Zān mu yi: «Ká fo yínón yia le Dónbeeni mon léra, á yínón o Elii, á mún yínón le Dónbeeni ji-cúa fεero na wa wee lóní, á lée webio non fo wee bátízéa ba nùpua?» ²⁶ Ó o Zān wáa bía non ba yi: «Īnén wee bátízé ba nùpua lè mu jummu. Èe ká a búí wi mi tíahú á mi yí zú bio. ²⁷ Īnén fèra dú wón yahó. O nakāa tenló á Īnén yàá pá yí koráa.» ²⁸ Bio kà búenbúen wó ho Betanii[†] lóhó yi, ho muhú na ba le Zurudēn mǎn, hía ó o Zān hía wee bátízé ba nùpua yi.

O Yeesu ka lòn muini pioza á le Dónbeeni non

²⁹ Mu tá na lée tǎn, ó o Zān mon ò o Yeesu mà a wee buen, ó o bía: «Yia kà ka lòn muini pioza á le Dónbeeni non à sénnáa ho dímjná nùpua bè-kora díá.[‡] ³⁰ Lé orén lé yia á ĩ bía bio kà síí: Nùpue búí wi ĩ mǎn bò o buen, ká a màhá po mi lé bio ó o wi ĩ yahó hàani. ³¹ ĩ lá yí zú yia lé orén, ká ĩ màhá bùeé wee bátízé ba nùpua lè mu jummu, bèra a na ò o *Isirayeele nipomu à zūn wo.» ³² O Zān mu pá bñía bía bio kà wéréwéré: «Ī mon le Dónbeeni Hácírí à le lion o wán lòn háponi, á líí wi làa wo. ³³ ĩ lá ðñ yí zú yia lé orén, ká le Dónbeeni na tonkaa mi le ĩ bátízé ba nùpua lè mu jummu màhá bía non mi: «Fo ó mi le Dónbeeni Hácírí ká le yòò ló wee lii o nùpue búí wán. Wón lé yia á à bátízé ba nùpua lè

le Dónbeeni Hácírí.» ³⁴ ĩ mon mu, á ĩ wee bío mu wéréwéré le o lé le Dónbeeni Za.»

O Yeesu lé yia le Dónbeeni mon léra

³⁵ Mu tá na lée tǎn, ká a Zān tñn wi ho lahó dà-kéní mu yi lè mí nì-kenínia nùwā jun, ³⁶ ó o mon o Yeesu ò o wee khíí, ó o bía: «Yia wee khíí ká lé le *Dónbeeni Pioza.» ³⁷ Ó o Zān nì-kenínia nùwā jun mu já bio ó o bía, á ba ðēnía bò a Yeesu yi. ³⁸ Ó o Yeesu yèrēmaa khíí lora á mon à ba bò a yi, ó o tùara ba yi: «Lée webio mi wee cà.» Á ba bía: «Arabii (bún kúará le: «nì-kàránlo»), lé wen fo wi yi?» ³⁹ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Mí buen, á mi vaa mi hen na á ĩ wi yi.» Á ba wáa bò a yi á vaá zūna bñn. Mu wó le wi-háarè. Á ba wáa kará tò le wi bñn làa wo.

⁴⁰ O Zān nì-kenínia nùwā jun na já a bíoní á bò a Yeesu yi nì-kéní ba le Āndere, o Simǎn Piere bǎn za. ⁴¹ Yia ó o Āndere mu nín-yání van cǎn lé bǎn za Simǎn mu á vaá bía non wo yi: «Wa mon o Mesii.» (Mesii lé mu heberemu. Ká mu kúará lè mu kerēkimu ba le Krista, bún kúará le yia le Dónbeeni mon léra.) ⁴² Ò o fó a buararāa o Yeesu cǎn. Ó o Yeesu lora a yi ò o bía: «Fo lé o Simǎn, o Zān za. Āwa! Bio kà wán á ba wé è ve fo làa Sefaasi.» (Sefaasi lé mu heberemu. Mu kerēkimu yi ba le Piere, bún kúará le búaaahó.)

⁴³ Mu tá na lée tǎn, ó o Yeesu le mí ì va ho Kalilee kǎhú, ó o fò mín là a nì búí na yèni ba le Filiipu, ó o bía non wo yi: «Bè mi.»

⁴⁴ O Filiipu mu wee lé ho Betesayidaa lóhó yi, hen na ó o Āndere là a Piere wee lé yi.

⁴⁵ Bún mǎn ó o Filiipu bèn vaá fò mín là a Natanayeele, ó o bía non wón yi: «Yia ó o *Moyiize bía bio ho làndá vǎnna yi, wón na ba ji-cúa fεerowá mún bía bio, á wa yú. O lé o Nazareete nii Yeesu, o Zozeefu za.» ⁴⁶ Ó o Natanayeele bía non wo yi: «Bè-tente so dà a lé Nazareete yi le?» Ó o Filiipu bía non wo yi: «Buen á fo vaá mí a.» ⁴⁷ Bio ó o Yeesu mon

[‡] 1:21 Bio le Dónbeeni ji-cúa fεero Elii tonló sá vó, ó o buan yòora ho wáayi. Ba búí hía wee leéka le o ko ò o bñí buen à dí yia le Dónbeeni mon léra yahó, à buee wíoka a buenló bio.

Ó loñ Malasii 3.23 § 1:21 o ji-cúa fεero na ba Farizēwa tùara bio lé o ji-cúa fεero na ó o Mǎyiize bía bio le o ka lè mínén bio síí à le Dónbeeni khíí tonka. Mi loñ Làndá zéenílò vūahú (Deutéronome) 18.15 * 1:23 Mi loñ Ezayii vūahú 40.3 † 1:28 Ho Betanii na ba bía bio hen

hón wi ho Zurudēn muhú nisání. Ho wi mí ðòn làa hía wi ho Zeruzalεemu nisání. † 1:29 Ba zúífuwa fú wee wé ya hā muini lè ba bà-kúio, à càráa mí bè-kora séndíaró. O Zān le o Yeesu ka lòn muini pioza á le Dónbeeni non, lé bio ó o Yeesu mu á ba à búe ba nùpua bè-kora séndíaró bio yi. Mi loñ Ezayii vūahú 53.

o Natanayeele ò o vará mà a, ó o bía bìo kà o dání yi: «Yia kà á kúaaakúaaamu mía yi. O lé o *Isirayeele nii binbirì.»⁴⁸ Ó o Natanayeele tũara a Yeesu yi: «Fo wó kaka zũnanáa mí?» Ó o Yeesu bía nnon wo yi: «Ī fèra mnon fo ká ũ kará le v̄indèe na ba le fíkíyée tá, ká a Filiipu yáá ãñ yi von fo.»⁴⁹ Ó o Natanayeele bía nnon wo yi: «Nì-kàránlo, fo lé le Dónbeeni Za. Fo lé o Isirayeele ñipomu bé.»⁵⁰ Ó o Yeesu bía nnon wo yi: «Fo dó ũ s̄ii m̄il lé bìo á ĩ bía le ĩ mnon fo ho *fíkíyée tá. Áwa! Bè-beera búii yáá khíi wé fo ò mí ká mu po bìo kà.»⁵¹ Ò o pá b̄inia bía: «Le ĩ m̄i ho tũá na mia: Mi khíi mi ho wáayi ká ho héra, á le Dónbeeni wáayi tonkarowá wee bè o *Nùpue Za yi à liiráa à biní yòo.[§]»

2

O Yeesu yéréké bio na ó o nín-yání wó

¹ Hā wizooní bìo t̄in zoñ, à b̄un mu yaamu s̄ánú búii wee dí ho Kalilee k̄h̄h̄ lóhó na ba le *Kanaa yi. Ó o Yeesu ãn nu kera b̄in. ² Ba mún von o Yeesu lè mí ñi-keníña mu yaamu mu s̄ánú ãñí. ³ Bio ho *div̄en hía vó, ó o Yeesu ãn nu buée bía nnon wo yi: «Ba ãv̄en vó.» ⁴ Ká a Yeesu màhá bía nnon wo yi: «Hāa mu, lé ãñen ko ũ zéeni bìo á ĩ ko à ĩ wé làa mi le? Ī p̄ahú ãñ yi ãñ.»⁵ Ó o Yeesu ãn nu wáa bía nnon ba ton-sáwá yi: «Bìo búenbúen na ó o hía à bío le mi wé, à mi wé mu.»

⁶ Numu s̄ia bìo h̄ez̄in wi b̄in. Hā lé hā huua á ba tan. Hā mí ã-kéní kéní á liiterewa khim̄ani sí ã à kúee yi. Ba *zúíf̄uwa wee wé kúee mu jumu hā yi, à s̄eka lè m̄iten làa bìo ba làndá bòráa mu à ceéráa m̄iten. ⁷ Ó o Yeesu bía le ba ton-sáwá hà mu jumu síni hā s̄ia mu. Á bán síni hā yòo bó mí j̄i-káa yi. ⁸ Ó o Yeesu wáa bía nnon ba yi: «Mi k̄i mu c̄iinú à vaa na yia dú ho s̄ánú tonni yahó yi.» Á ba k̄a mu vaá nnon wo yi, ⁹ ó o ãñdíó à mu lé ho ãv̄en. Ó o yí z̄u hen na á hón ãv̄en so ló yi, ká ba ton-sáwá na hà mu jumu, bán z̄u hen na ho ló yi. Ó o von o h̄á-f̄ia ãn báa

¹⁰ á bía nnon wo yi: «Ba nùpua búenbúen wee wé dá ho ãv̄en na s̄i ho yahó. Ká p̄ahú na á bía ba von yio hía wee ví ba, à ba màhá wé dá hia yí tà yí s̄i. À ãñen wón b̄en bàrá hia s̄i f̄uuu f̄uaa hā làa na kà wán.»

¹¹ Bìo kà lé o Yeesu nín-yání yéréké bio na wee zéeni le o ló le Dónbeeni c̄on na ó o wó. Mu wó ho Kalilee k̄h̄h̄ lóhó na ba le Kanaa yi. Bìo ó o wó kà lé b̄un zéeni a beemu, ó o ñi-keníña wíokaa dó mí sia wo yi. ¹² B̄un m̄on ó o Yeesu lè m̄in nu, lè m̄in z̄awa, lè mí ñi-keníña á bò m̄in van ho *Kap̄eyayuumu lóhó yi. Ba kará b̄in wó hā wizooní bìo ȳen.

O Yeesu zoó nnon ba duanlowá

(Matiye 21.12-13; Maaki 11.15-17; Luki 19.45-46)

¹³ Bìo ba *zúíf̄uwa s̄ánú na ba le *Paaki ãr̄o wá buée s̄uará, ó o Yeesu wá yòora ho Zeruzal̄emu lóhó yi. ¹⁴ Bìo ó o vaá zon le *Dónbeeni z̄i-beeni lún yi, ó o zoó yú ba nùpua b̄in à ba wee yéé ba nawa, lè ba pia, lè ba ãuaabúuni. O mún zoó yú b̄ia wee p̄arí le wárí b̄in, à ba karáka mí tabáriwa j̄uná yi.* ¹⁵ Ó o wáa lá ho h̄uló pá lè le làb̄ani, á nnon lè ba búenbúen á ba ló lè mí nawa lè mí pia. Á ba wén-p̄arílowá wárí ó o p̄onkaa kúaará, á líikaa ba tabáriwa kúaka. ¹⁶ Ó o bía nnon ba ãuaabú-yèerowa yi: «Mi khuii ba le ba lé. Mi yí wé ĩ Maá z̄i làa ãñ ló z̄i.» ¹⁷ Ó o ñi-keníña háçirí yòo guara le Dónbeeni b̄ioní v̄uahú b̄ioní na kà wán: «Dónbeeni, bìo á ĩ henianáa ũ z̄i bìo b̄ent̄in hía máa ká mi†» ¹⁸ Á ba zúíf̄uwa j̄unása na wi b̄in tũara a yi: «Lé mu yéréké bio yén á fo ã à wé á à zéeni le bio fo wó kà ãñ wéró p̄anká á fo yú le Dónbeeni c̄on?» ¹⁹ Ó o Yeesu bía nnon ba yi: «Ká le Dónbeeni z̄i-beeni na kà mí lá f̄u, á ãñen ñ b̄iní ñ so le hā wizooní bìo t̄in yi.» ²⁰ Á ba zúíf̄uwa j̄unása bía nnon wo yi: «Le Dónbeeni z̄i-beeni na ba

§ 1:51 Bìo ó o Yeesu bía hen á bìo bonm̄in lè le yòni na ó o Zakoobu hía mnon hā k̄onkórá yi ká ho wáayi tonkarowá wee lii à b̄iní yòo làa de. Mu wee zéeni le o Yeesu ka lòn yòni na wi le Dónbeeni lè ba nùpua p̄ahú. Mi loñ Bìo j̄uhú búeení v̄uahú (Genèse) 28.12-13 * 2:14 Le wárí p̄arílowá: Ba zúíf̄uwa na hía wee lé hā k̄a-vio yi buen á wee buée p̄aríka hā k̄a-vio wárí na ba buan lè m̄in k̄h̄h̄ wárí, à ãñ yàráa ba bà-kũio ba muini yaró bìo yi, lè le Dónbeeni z̄i-beeni lànpó c̄aló bìo yi. † 2:17 Mí loñ Lení v̄uahú (Psaumes) 69.10

son hã lúliúo búará-jun làa bio hèn[‡] lé dén á ünén le ká ba lá fù, á fo dà à bíní ì so hã wizoní bio tìn yi le?»

²¹ Έε ká le Dónbeeni zī-beeni na ó o Yeesu wee bio bio lé orén mí beere sánia. ²² O Yeesu veeró món lé hón pàahú so ó o nì-kenínia hácirí bínia buara hã bióní na ó o hía bíá wán. Á ba tà le le Dónbeeni bióní vūahú bióní á bon, á mún tà le o Yeesu bióní á bon.

O Yeesu zū bio wi ba nùpua sīa yi

²³ Pàahú na ó o Yeesu hía wi ho Zeruzaleemu yi ho *Paaki sánú bio yi, á ba nùpua cèrèe món mu yéréké biowa na ó o wee wé, á ba tà a bio. ²⁴ Ká a Yeesu màhá yí dó mí sīi ba yi, lé bio ó o zū bio wi ba nùpua búenbúen yi. ²⁵ O màkóo mía à ba zéeni bio wi o nùpue yi làa wo. Orén mítén zū bio wi o nùpue sīi yi.

3

O Yeesu zéeni le mukāni binbirí bio

¹ Nii búí hía wi bín á yèni ba le Nikodeemu. O lé ba *zúifūwa júhúso búí á mún lé ba *Farizéwa kuure nùpue búí. ² Tīnàhú búí, ó o buara a Yeesu cón á buée wee bio làa wo: «Nì-kàránlo, wa zū le ünén lé yia le Dónbeeni tonkaa. Lé bio á nùpue yí dà máa wé mu yéréké biowa làa bio ünén wee wéráa mu ká le Dónbeeni yí non mu wéro pànká bānsó yi.» ³ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Le ī mí ho tūiá na foñ: Nùpue yí dà máa zūn le *Dónbeeni béeni bio, ká bānsó yi bínia yí ton.*» ⁴ Ó o Nikodeemu tūara a Yeesu yi: «O nùpue na yio tñn dà à bíní ì te kaka? Bio ó o màhá yí dà máa bíní máa zo mín nu pìohó yí á máa te.» ⁵ Ó o Yeesu bíá non o Nikodeemu yi: «Le ī mí ho tūiá na foñ: Nùpue yí dà máa keñ le Dónbeeni béeni dfiní, ká bānsó yí ton mu jumu lè le Dónbeeni Hácirí yi. ⁶ Yia ton o nùpue yi, wón mu nìpomu mukāni wi yi. Á yia ton le Dónbeeni Hácirí yi, wón le Dónbeeni Hácirí na wee na le mukāni binbirí wi yi. ⁷ Àwa, á bio á ī bíá non foñ le mi búenbúen ko à

mi bíní te, ū cén yí le mu wé fo coon. ⁸ Ho pìpiró wee wé và lùe lée lùe na bio sī ho yi. Á fo ò jí ho sã, ká fo yí zū hen na ho ló yi, làa hen na ho wee va yi. Lé ká sīi ó o nùpue na ton le Dónbeeni Hácirí yi á bio káa.» ⁹ Ó o Nikodeemu wáa bíá non o Yeesu yi: «Ho bíní teró mu bio á dà à wé kaka?» ¹⁰ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Ünén nì-kàránlo na yèni ló a *Isirayeele nìpomu tīahú, á pá yí zū bín le? ¹¹ Le ī mí ho tūiá na foñ: Bio wa zū làa bio wa món á lé mu seérása, bín lé bio wa wee bio bio wéréwéré. Ká mi màhá yí wi à mi tà mu yi. ¹² Hen ká ī wee bio bio wee wé ho tá wán làa mia, à mi máa tà bio á ī wee bio yi. Á mi bèn ñ wé kaka à tārāa bio á ī wee bio yí ká ī wee bio bio wee wé ho wáayi làa mia?»

¹³ Nùpue dñn yí yòora ho wáayi. O *Nùpue Za mí dòn lé yia ló ho wáayi á lion.

¹⁴ Bio ó o Isirayeele nìpomu hía wi ho tá hení yi, ó o *Moyiize hía can ho hñnló háa le búeení yí á hoonía fará.† O Nùpue Za mún ko ò o ca le búeení yi à hooní fará làa bín sīi, ¹⁵ bèra a na ká nùpue lée nùpue dó mí sīi wo yi, à bānsó yí le mukāni binbirí na máa vé.

¹⁶ Mu bon. Le Dónbeeni wara ho dímjíná nùpua dàkhíina, fúaa le non mí za kéní, bèra a na ká nùpue lée nùpue na dó mí sīi wo yi, à bānsó bio yí yáa, ká a yí le mukāni binbirí na máa vé. ¹⁷ Le Dónbeeni yí tonkaa mí Za ho dímjíná yí à síiníina ba nùpua júná, ká le tonkaa wo ò o buee kàní ba. ¹⁸ Yia dó mí sīi wo yi, wón bānsó júhú máa sí. Ká yia yí dó mí sīi wo yi, wón júhú sú wó. Bānsó júhú sú lé bio ó o yí dó mí sīi le Dónbeeni Za kéní yi. ¹⁹ Bio non á ba nùpua júná súrāa lé bio kà: Yia na lé mu khoomu binbirí ló buara ho dímjíná yi. Ká bio ba nùpua wárá yí seka á ba wara le tóbíri á po a. ²⁰ Mu bon, nùpue lée nùpue na wee wé mu bè-kora, wón wee jin mu khoomu. O yí máa tà lée dñn mu yi ò o wén-kora à mi wéréwéré. ²¹ Έε ká yia wee bè le Dónbeeni tūiá poni yi, wón wee wé lé mu

‡ 2:20 Le Dónbeeni zī-beeni soró júhú búá yú hã lúliúo bóní ó o Yeesu tonnáa. Bún pàahú ká a Heroode Nì-beeni lé yia lé ho Zudee kōhú béε. O Yeesu teró món lúliúo búará-tín làa bio náa lé bún le zī-beeni mu son wó yi. Bún pàahú ká a Heroode Akiripaa lé yia bèn lé o béε.

* 3:3 Yí bínia yí ton: Mu kερεεkimu yi á le bióní mu na yèrémāa ká bān kúará mún lé bio kà: Yí ton ho wáayi. † 3:14 Pàahú búí ó o Isirayeele nìpomu á ba háwá hía wee hàa ho tá hení yi, à ba hí. Ká yia yóò lora a háa na o Moyiize wó lè ho hñnló á hoonía fará yi, à wón fen. Mí loñ Miló vūahú (Nombres) 21.9

khoomu yi, à ɓa mi wéréwéré le o wee bè le Dónbeenì bióni yi.

Bìo ó o Zān Batiisi bía a Yeesu dání yi

²² Būn món ó o Yeesu lè mí nì-kenínia ló ho Zeruzaleemu yi wà van la-veere ho *Zudee kǎhú yi. O vaá kará bín á cāakaa làa ba, á wee bátízé ɓa nùpua. ²³ O Zān wón mún hía wee bátízé ɓa nùpua ho laho na ɓa le Enon yi, ho wi ho Saliimu lóhó nísání, lé bìo mu jummu boo bín. Ba nùpua hía wee buen o cǎn ò o bátízé ɓa. ²⁴ Mu wee wé ká a Zān ɓa ñin yi dó ho kàsó yi.

²⁵ Wizonle búí, ó o Zān nì-kenínia nùwā yen búí wāania là a zúifù nìi búí bio ho landá le ɓa wé wé ceéráa mīten wán. ²⁶ Ó o Zān nì-kenínia mu wà van o cǎn, á vaá bía non wo yi: «Nì-kàránlo, ù hácírí so ɓuara a nùpue na nònzoñ wi làa fo khífi ho Zurudēn món bio yi le? Yia fo mà ho tuiá jii. Áwa, lé o wáa wee bátízé ɓa nùpua, á ɓa nùpua cērēe mún wee va a cǎn.» ²⁷ Ó o Zān bía non ɓa yi: «Nùpue yí dà máa yí bìo ká Dónbeenì yí non mu wo yi. ²⁸ Minén mi beere jía ho tuiá na á ï mà le ï yínón yia le Dónbeenì mōn léra, ká ï lée nùpue na le Dónbeenì tonkaa á ï dú a yahó ɓuara. ²⁹ Mu ka lòn há-fia, wón bìo sà mín báa yi. Èe ká bàn báa mu bàn bǎnlo wón wee wé ñin o nísání, á wé jí a bióní. O sīi wé wa a há-fia bàn báa bióní yi. Lé bún á ïnén sīi mún wee waráa. Lé ï sī-wee mu jii màhá wáa sú bio ká wán. ³⁰ Yia mi bía bio ko ò o bio júhú wé, à wé dé wán, ká ïnén bìo ko mu tì yi.

³¹ «Yia ló ho wáayi lion, wón po ɓa nùpua búenbúen. Yia bìo sà ho tá yi, wón wee wé ɓa nùpua wára, á wee ɓio ɓa nùpua bióní. Ká yia ló ho wáayi lion wón po ɓa nùpua búenbúen. ³² Bìo ó o mōn làa bio ó o jía ho wáayi le Dónbeenì cǎn, lé bún ɓan tuiá ó o wee mi na ɓa nùpua yi. Ká ɓa nùpua màhá yí máa tà bìo ó o wee zéení yi. ³³ Yia tà ho tuiá na ó o mà non ɓa yi, se ɓanso wee zéení le bìo le Dónbeenì bía lée tuiá poni. ³⁴ Yia le Dónbeenì tonkaa wón wee fēe le jii-cúa, lé bìo le Dónbeenì wee na mí Háicírí ɓanso yi à yòo puuní. ³⁵ O Maá Dónbeenì wa a Za, á bàrá a mu bio búenbúen júhú wán. ³⁶ Yia dó

mí sīi o Za yi, se ɓanso yú le mukāni binbirì na máa vé. Ká yia pá a Za mu bio, se wón yí yú dén mukāni so. Ká le Dónbeenì sīi pá wé è cì ɓanso yi fēe.»

4

O Yeesu là a Samarii hínzoró fō mín le buii wán

¹ Ba *Farizēwa jía le o Yeesu mōn nùpua á po a Zān nùpua, ó o mún wee bátízé ɓa nùpua po a. ² (O Yeesu mí beere yí máa bátízé ɓa nùpua. O nì-kenínia lé bía wee bátízé ɓa). Bìo ó o Yeesu jía bio ɓa bía a dání yi, ³ ó o ló ho *Zudee kǎhú yi lè mí nì-kenínia á bínfa jōn ho Kalilee kǎhú. ⁴ Ká ɓa màhá ko ɓa káa ho *Samarii kǎhú yi à varáa bín. ⁵ Ba wá á vaá sùarāa ho Samarii lóhó búji na ɓa le Sikaare yi. Ho lóhó mu bó ho mōhú na ó o *Zakoobu yánkaa non mí za Zozefu yi. ⁶⁻⁸ Buii búí ó o Zakoobu yánkaa có bín. Bìo ó o Yeesu bueé dōn dén buii so júhú yi, ò o san le veeni yi, ó o líf kará bín wee vūnka. Ò o nì-kenínia bán wá zoó yà mu bè-díni ho lóhó yi. Mu wó à le wii yòó fàrá.

Ó o Samarii hínzoró búí ló wá bueé hà mu jummu, ó o Yeesu bía làa wo: «Háa mu, hā mi lè mu jummu le ï ju.» ⁹ Ó o háa bía non wo yi: «Èee! Ùnén zúifù nìi wó kaka wee fio mu jun-junii ïnén na lé o Samarii hínzoró cǎn?» O háa bía bún lé bìo ɓa *zúifúwa fù yí máa páani bìo búí yi lè ɓa Samariisa huúu. ¹⁰ Ó o Yeesu bía non o háa mu yi: «Fo lá zū bìo na le Dónbeenì le mí ì hā làa fo, á lá zū yia wee fio mu jummu ù cǎn, ùnén lé fo lá à fio mu jummu, ó o lá à na mu jummu na wee na le mukāni binbirì foñ.» ¹¹ Ó o háa bía non o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, le buii nà yi, á ù hūló mún mía máa hàráa. Á fo lá à wé kaka á à yíráa mu jummu na wee na le mukāni binbirì mu? ¹² Wán ɓuua Zakoobu lé yia có le buii mu. Orén mí beere jun le jummu, ó o zāwa là a sánfi mún jun mu. Á ùnén so dà à bío le fo po wón le?» ¹³ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Nùpue lée nùpue na wee ju le buii na ká jummu, wón á le ju-hāni pá wé è dàñ. ¹⁴ Èe ká nùpue na à ju mu jummu na á ï na ɓanso yi, wón á ju-hāni máa bini máa dàñ huúu. Mu jummu na á ï na a yi, á à wé lòn jun-dāni

* 4:5 Mi loñ Bìo júhú búeení vūahú (Genèse) 33.19; 48.22; Zozue vūahú 24.32

na yí máa fí hùúu bānso yi, á mu ù na le mukāni binbiri.»¹⁵ Ó o háá bía non o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, yàá wáa na bún jumu so mi, á le ju-hānī yí bīnī yí dàñ mi, à ì wáa yí bīnī yí buée hà jumu hen.»

¹⁶ Ó o Yeesu bía non o háá yi: «Lén zoo ve mìn báa à mi buée lé.»¹⁷ Ó o háá bía non wo yi: «Ì yí yan.» Ó o Yeesu bía non wo yi: «Ū tuiá sí à ù bío le fo yí yan.»¹⁸ Bío fo bía bon. «Ba báawa na fo yan yú ba nùwā hònú, á yia làa fo páania wi kà yínón mìn báa.»¹⁹ Ó o háá wáa bía non o Yeesu yi: «Wàn yàró, ì wáa zū le únén lé le *Dónbeeni jì-cúa fεero búí.»²⁰ Warén wàn bùaawa á bùaania le Dónbeeni le búee na kà wán, ká minén zúifúwa bán wee bío le hen na le Dónbeeni ko le wé bùaani yi á wi ho Zeruzaleemu yi. Á lé mu yén wáa bio bon?»²¹ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Háa mu, tà bio á à ì bío yi. Pàahú búí khíi dā, á le Dónbeeni bùaani lo le búee na kà wán le ho Zeruzaleemu yi á bio jùhú máa wé.»²² Minén Samariisa wee bùaani le Dónbeeni ká mi yí zū le. Warén zúifúwa bán zū le Dónbeeni na wa wee bùaani lé bio le Dónbeeni ò wā wā wā á wee káninaa ba nùpua.²³ È ká pàahú búí khíi dā, ho yàá wáa dōn wó, á le Dónbeeni bùaani flowa binbiri á wé è bùaani a Maá Dónbeeni le lerén mí beere Hácírí pánká, le ho tuiá poni na le zéenia làa ba. Mu bon, bán bùaani flowa so lé bio ó o Maá síi vá yi.²⁴ Le Dónbeeni lé le hácírí, á bio wee bùaani le ko ba bùaani le le lerén mí beere Hácírí pánká, le ho tuiá poni na le zéenia làa ba.»

²⁵ Ó o háá bía non o Yeesu yi: «Ì zū mu le *Yia le Dónbeeni mōn lera yia ba le *Krista, á wà à buen. Ká a khíi buée dōn, ó o buée zéenika mu biowa búenbúen yara làa wen.»

²⁶ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Ìnén na wee bío làa fo kà lé orén mí beere.»

²⁷ Bún pàahú ò o Yeesu nì-kenínia bīnia buée dōn. Bío ba buée mōn ò o Yeesu wee bío làa háa, á mu wó ba con. Ká bārén ó o búí mahá yí tūara a yi le mu wó kaka tàá léee webio non ó o wee bíoráa làa háa mu.²⁸ Ó o háá wáa día mí jumu dēe bīn, ò o wà zoo ho lóhó yi á zoó wee bío le ba nùpua le ba buée léee loñ o nīi na zūna bio á mí wó búenbúen á bía. Le o mahá à wé Yia le Dónbeeni mōn lera na ba le Krista léee? ³⁰ Á ba nùpua lo mà a Yeesu.

³¹ Hón pàahú so yi, ó o Yeesu nì-kenínia

le o dí. «Ba wee bío: «Nì-kàránlo, sáberé à ù dí.»³² Ká a mahá bía non ba yi: «Ì bè-dínii á mi yí zū síi.»³³ Á ba nì-kenínia wee tūaka mín yi le o búí mahá buan bè-dínii buée non wo yi léee.³⁴ Ó o Yeesu bía non ba yi: «Yia tonkaa mi síi bio wéró, le ho tonló na ó o le ì sá à síinī jii, bún lé le ì dínlo.»³⁵ Minén wee wé bío le hen làa piina bio náa ká ho dínlo láró dōn. Ká ìnén bēn weē bío na mia: Mi loñ hā manawā sese, ho dínlo bon ò òn á pan mí láró.³⁶ Yia wee lá ho dínlo dēenia búakáa mí tonló á wee yí mí sàanī. Ho dínlo na ó o wee lá lé ba nùpua na à keñ le mukāni binbiri na máa vé yi. Lé ká síi ó o diro là a láro sía wee wé páani waráa.³⁷ Bío bía ká bēntín bon: O diro wi, á yia wee lá ho dínlo wi.³⁸ Àwa, ìnén wáa tonkaa mia ba nùpua cōn bēra a na à mi yí ba guennáa làa bio ho dínlo lārowā wee láráa ho ho mōhú na á ba yí sá yi bio síi. Nì-vio lé bía búá ho tonló mu jùhú, á minén á à sá à síi jii.»

³⁹ Ho Samariisa na wi ho lóhó mu yi cēre dó mí sía o Yeesu yi, lé bio ó o háa mīten bía non ba yi le o Yeesu bía bio mí wó búenbúen non mí yi.⁴⁰ Lé bún non ká ba Samariisa buée dōn, á ba yankaa wo le o keeni làa mí. Ó o Yeesu kará bīn hā wizooni bio jun.⁴¹ Á bía dó mí sía wo yi wíokaa dó wán hā bioní na ó orén mí beere bía non ba yi bio yi.⁴² Á ba bía non o háá yi: «Bio kà wán, á wa wáa dó wa sía wo yi lé bio warén wa beere jía a jì-cúa, ká mu yínón bio fo bía non wen mí dōn bio yi. Wa wáa zū le orén lé ho díimíjása kánlo.»

O Yeesu weéra a ya-dí beeni búí za

⁴³ Bío ó o Yeesu le mí nì-kenínia wó hā wizooni bio jun ho lahó mu yi, á ba lo bīn wā van ho Kalilee kōhú yi.⁴⁴ O Yeesu mīten hía bía le *Dónbeeni jì-cúa fεero máa wé yí le kōnbii mín kùrú kōhú yi.⁴⁵ È ká bio ó o vaá dōn ho Kalilee, á ho kōhú mu nùpua byan wo se. Lé bio á bán mún van ho *Paaki sánú díro ho Zeruzaleemu yi, á vaá mōn bio búenbúen na ó o wó búin.

⁴⁶ O Yeesu bīnia van ho Kalilee kōhú lóhó na ba le *Kanaa, hen na ó o hía yèrémáa mu jumu wó le ho ò wé yí. Ho kōhú mu bēe tonni ya-dí beeni búí wi bīn á za lo yí here wi ho *Kapeenyuumu yi.⁴⁷ Bío ó o tonni

ya-dí beeni mu jíá le o Yeesu ló ho *Zudee kǎhú yi á buara ho Kalilee, ó o ló van o cǎn, á vaá yankaa wo le o buen ho Kapereyuumu, à buee weé mí za na día mu húmú jii wán. ⁴⁸ Ó o Yeesu bía non o nii yi: «Yínón mi wé yí mon mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeeni pánká, á mi máa dé mi sía mi lon?» ⁴⁹ Ó o bée tonni ya-dí beeni bía non o Yeesu yi: «Nì-kàránlo, sáberé à ù wa bè mín va hen na á ì za wi yi ò o yí hí.» ⁵⁰ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Lén va, ù za á dèe búí máa wé.» Ó o nii dó mí sīi bìo ó o Yeesu bía non wo yí ó o bīnía wà.

⁵¹ Mu tá na lée tǎn, ó o ton-sáwá ló buée sá a yahó, á bía non wo yi le o za wáa wan. ⁵² Ó o tùara ho pàahú na ó o za mu bìo díká dó yi làa ba. Á ba bía non wo yi le mu wó ho híihú ká le wii dá yeenía. Lé hón pàahú so á le tēeni búakáa ló a sánia yi. ⁵³ Ó o za bàn maá wáa zūna le mu wó ho pǎn-kéní na ó o Yeesu bía non wo yi le o za á dèe búí máa wé. Ó orén lè mí zii nùpua búenbúen dó mí sía o Yeesu yi. ⁵⁴ Bún lé bìo wó a Yeesu cúa-jun ní yéréké bio na wee zéeni le o ló le Dónbeeni cǎn na ó o bīnía buée wó ho Kalilee kǎhú yi, ká a ló ho Zudee kǎhú yi buara bín.

5

O Yeesu weéra a màmúá búí

¹ Wizooni bìo yen bún mǎn, à bún ba *zúífúwa sánú búí díró dǎn, ó o Yeesu wà yòora ho Zeruzaleemu. ² Ho lóhó mu yi á súdeeni la-beeni búí wi yi á ba wee ve lè mu heberemu le Betezadaa. Le bó ho zūajii na ba wee ve làa Pia Zūajii. Hā sànsáwá bio hónú son kǎnía le súdeeni la-beeni mu yi. ³ Lé hón tá á ba vánvárowá cèrèè híá wee wé da yi. Ba vánvárowá mu tǎhú á ba muíiwá, lè ba lóní, lè ba màmúáwá wi yi. [Ba híá wee da bín à pa bio mu jumu híá à bùcán. ⁴ Lé bìo á pǎnna búí, à le Dónbeeni wáayi tonkaro buee bùcán mu. Ká a ványáro na zon mu yi ho yahó, hàri mu wé vāmú lée vāmú tò à ò pá wa.] ⁵ Vánváro búí híá wi bín á vāmú míana a wán yú hā lúlúio bóni làa píru làa bìo hētín. ⁶ Bìo ó o Yeesu mǎn wo ò o dūma, ó o zū le o lò yí here míana,

ó o tùara a yi: «Fo wi à ù wa le?» ⁷ Ó o nii bía non wo yi: «Nì-kàránlo, nùpue na à lá mi líf dé mu jumu yi mu bùcánlò pàahú á mía. Hen ká ì dàmákáa le ì líf zo, bún ká a búí zon vó.» ⁸ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Lii híni, lá ù dāmu dèe à ù varáka.» ⁹ Mí lahó yí ó o nii mu dēniá wan, á lá mí dāmu dèe ò o wee varáka.

Èe ká bio mu wó ba *zúífúwa vūnló wiz-onle na ba le *Sabaa zoñ, ¹⁰ á ba zúífúwa júnása wee bío là a nii na wan: «Wa làndá yi, á fo yí ko à ù lá ù dāmu dèe bua, lè bio ho Sabaa lé ho zuia.» ¹¹ Ó o nii bía non ba yi: «Yia weéra mi lé yia bía non mi le ì lá ì dāmu dèe à ì varáka.» ¹² Á ba wáa tùara a yi: «Yia le ù lá ù dāmu dèe ù varáka lée wée?» ¹³ Ká a nii màhá yí zū yia weéra a, lè bio ó o Yeesu vūnun ba nùpua na wee jàa mín bín tǎhú.

¹⁴ Bún mǎn, ó o Yeesu vaá fò mín là a nii mu le *Dónbeeni zī-beeni lún yi, ó o bía non wo yi: «Loñ lon. Bìo ká wán, á fo wáa wan. Àwa. Ká fo yí wi à mu búí na po bio yú fo khíina à bīni yí fo, à ù yí bīni yí wé bè-kohó.» ¹⁵ Ó o nii wá vaá bía non ba zúífúwa júnása yi le lé o Yeesu weéra mí. ¹⁶ Lé bún non á ba zúífúwa júnása và bòráa o Yeesu yi wee seé, bìo ó o weéra a nùpue ho Sabaa zoñ bio yi. ¹⁷ Ká a Yeesu màhá bía non ba yi: «Ì Maá Dónbeeni wee sá fèe, á ìnen bún wee sá.» ¹⁸ Dén bioni so na ó o Yeesu bía yi, á ba zúífúwa júnása wíokaa sòobáa mítén o búero bio yi. Lé bìo á mu yínón bìo ó o wó khon ho Sabaa bìo yi mí dòn, ká lé bìo ó o le le Dónbeeni lé mín kùrú Maá. Bún wee zéeni le o màniá mítén lè le Dónbeeni.

Le Dónbeeni Za pánká

¹⁹ O Yeesu wíokaa lá le bioni ò o bía non ba yi: «Le ì mi ho tǎiá na mia: O Za* yí máa wé bìo búí mítén. Bìo á bàn Maá Dónbeeni wee wé ò o mi, bún lé bìo ó o wee wé. Bìo á bàn Maá wee wé búenbúen ó o mún wee wé. ²⁰ Mu bon, o Maá wa a Za, á bìo ó orén mí beere wee wé ó o wee zéeni làa wo. O pá à bīni ì zéeni a lè mu bè-beera na po bio mi mǎn á buée bó ho zuia yi, ó o ò wé, á mu ù wé mia coon. ²¹ Làa bìo sīi ó o Maá wee vèenínáa ba ñ-hía à na le mukāni binbiri ba yi, lé làa bún sīi ó o Za mún wee nanáa le mukāni binbiri bia ó o wi ò o na le yi. ²² O

* 5:19 Hen ká a Yeesu sansan le Za táá Dónbeeni Za se lé orén Yeesu mí beere wee bío mítén bio.

Maá mún yí máa cítí nùpue, ká a màhá non le cítí filó pànká búenbúen o Za yi, ²³bèra a na à ba nùpua búenbúen wé kònbì o Za, làa bio ba wee kònbiráa o Maá. Yia yí máa kònbì o Za, se òanso mún yí máa kònbì o Maá na tonkaa wo. ²⁴Le ì mí ho tuiá na mia: Yia wee tà jí ì bióni, á dó mí sī ì Maá na tonkaa mi yi, wón òanso yú le mukāni binbirì na máa vé hā làa na kà wán. Òanso á ì máa cítí. O òeēnia ló mu húmú yi, á yú le mukāni binbirì. ²⁵Le ì mí ho tuiá na mia: Ho pàahú búí khíi dā, ho yàá wáa òn wó, á bia yí yú le mukāni binbirì, na ka lòn ni-hía á à jí le Dónbeeni Za tāmú. Bía á à jí mu, bán á à yí le mukāni binbirì. ²⁶Mu bon, làa bio ó o Maá á le mukāni binbirì wee lé cōn, lé làa búns sīi ó o wó ó o Za á le mukāni binbirì mún wee lé cōn. ²⁷O non ho pànká wo yi ò o fináa le cítí, lé bio ó o lé o *Nùpue Za.

²⁸«Mí yí le bio bía kà wé mia coon, lé bio á pàahú búí khíi dā, ká ba ni-hía búenbúen á à jí a Nùpue Za tāmú, ²⁹á ba à vé. Á bia wó mu bè-tentewà á à yí le mukāni binbirì na máa vé. Ká bia wó mu bè-kora bán júná à sí. ³⁰Ìnén yí dà òeē máa wé ìten. Ì wee wé fī le cítí à héha le ì Maá jí-cúa na ó o mà non mi. Á ì cítí filó mún téréna, lé bio á ì yí máa fī le làa bio á ì sīi vá yi. Ì wee fī le làa bio ó o Maá na tonkaa mi sīi vá yi.

³¹«Mu lá lé ìnén ì òn á wee mì ho tuiá ì jii, á mí lá dà a pí ì tuiá. ³²Èe ká ni-veere lé ì seérà, á ì zū le ho tuiá na ó o wee mì ì jii á bon. ³³Minén lé bía tonkaa ba nùpua á ba van o Zān Batiisi cōn, á wón vaá mà ho tuiá ì jii á non ba yi. ³⁴Ìnén wón màkóo mia à nùpue wé ì bio seéràso. Ká ì màhá bía mu bèra a na à mi dàni kàni.

³⁵«Bìo ó o Zān hía wee bío ka lòn fīntání na khoomu yenkeen, á mí tà zámakaa mu khoomu mu bio yi ho pòn-za òeē yi. ³⁶Bìo búí wi bún á wee zéeni bio á ì bio karáa. Bún po ho tuiá na ó o Zān mà ì jii. Mu bìo mu lé mu bè-wénia na á ì Maá le ì wé, bio á ì wee wé kà, lé bún wee zéeni le lé ì Maá tonkaa mi bio bon. ³⁷Á ì Maá na tonkaa mi wón mí beere mún wee mì ho tuiá ì jii. Mí yí jà a bióni, á mí mún yí zū a. ³⁸Mí yí tà a

bióni yi binbirì, lé bio mi yí tà yia ó o tonkaa bio. ³⁹Mí wee kàrán le Dónbeeni bióni à cikon, lé bio mi wee leéka le lé lerén wee na à mi zūn bio mi ì wé á à yiráa le mukāni binbirì na máa vé. Áwa, lé òn bióni so lé òio wee zéeni bio á ì bio karáa wéréwéré, ⁴⁰à mi màhá pá yí wi à mi buen ì cōn à yiráa le mukāni binbirì.

⁴¹«Ìnén màkóo mia à ba nùpua khòoní mi. ⁴²Èe ká minén bán á ì zū bio mi karáa. Le Dónbeeni mi yí wa. ⁴³Ì Maá lé yia á ì buara yèni yi, á mi pá ì bio. Ká a búí màhá lá buara mí kùrú yèni yi, á mi ì tà wón bio. ⁴⁴Minén na wi mi wé khòoní mín, à mi yí wi à mi cà à òio lé le Dónbeeni mí òn à khòoní mia, á à wé kaka à òeē mi sīa ìnén yi? ⁴⁵Mí yí leéka le lé ìnén khíi kooní mia le Dónbeeni yahó òe. Bùe. O *Moyiize na mi wee lòní le o ò seeni mia lé wón wee kooní mia le Dónbeeni yahó. ⁴⁶O Moyiize bio mi lá tà kénkén, se ìnén á mi mún lá à tà bio, lé bio á ìnén lé yia ó o Moyiize bía bio mí vónna yi. ⁴⁷Èe ká bio ó o túara ì dání yi á mi yí tà yi, á mi mún yí dà máa tà ìnén bióni yi.»

6

O Yeesu òiníia ba zàamáa

(Matiye 14.13-21; Maaki 6.30-44; Luki 9.10-17)

¹Bún món ó o Yeesu le mí ni-kenínia zon ho woohú á khú ho Kalilee vū-beeni món, hía ba mún wee ve làa Tiberiade vū-beeni. ²Á ba minka zàamáa bò a yi, lé bio ba vánvárovà na ó o wee wé à ba mí á bio wee wé ho yéréké. ³Ó o Yeesu wà vaá yòora le búee búí, á yòò kará bún le mí ni-kenínia.

⁴Mu wee wé, à ba *zúífúwa sánú na ba le *Paaki díro súaràa. ⁵Ó o Yeesu le mí ì loí, à ba minka zàamáa wee buen wo yi, ó o túara a Filiipu yi: «Lé wen á wa à yí mu bè-dímí yi á à na ba minka nùpua na kà búenbúen yi?»

⁶O Yeesu túara a Filiipu yi kà, lé bio ó o wi ò o khén o kúará, ká arén wón zū bio ó o ò wé. ⁷Ó o Filiipu bía non o Yeesu yi: «Hàrí wa lá yí le wén-hāni khíi-jun* à vaa yà le ho búurú buee cèeka wíníwíní, á ba búenbúen pá máa yí.» ⁸Ó o ni-kenínia ni-kéní, o Simón Piere bàn za Ìndere á bía non o Yeesu yi: ⁹«Yàróntza búí wi hen á ba cezàwa búaa jun,

* 6:7 Le wén-hānló dà-kéní wee yí o nùpue ni-kéní wizon-kùure sámú sàání. † 6:9 Ooze: Mu léee bè-vàni búí na ba zúífúwa hía wé wà à wé le ba nàwa dínló. Ho ooze mu dümü á ba ni-khenia wee è wé le ho búurú. Horén dümü yàwá sí.

lè ho búurú bi-zàwa bìo hònú na wó lè mu bìo búí na ɓa le ooze† dũmu á wi cõn. Ká lée webio á búñ ñ wé lè ɓa minka zàamáa na kà?»¹⁰ Ó o Yeesu wáa bíá: «Mi bío le ɓa búenbúen lii keení.» Le jíní sà le lùe mu yi boo, á lè dén ɓa wáa líí kará wán. ɓa báawa mí dòn á à yí muaaseé hònú síí. ¹¹ Ó o Yeesu fó ho búurú bi-zàwa, á dó le Dónbeenì bārāká, ò o nòn ho le ɓa sanká na bìa kará búñ búenbúen yi. Lè búñ òan síí ó o múñ wó lè ɓa cezàwa, á ɓa búenbúen dú làa bìo ɓa sía vá yi. ¹² Bìo ɓa búenbúen dú sù, ó o Yeesu bíá nòn mí ñi-kenínia yi: «Mí yí díá le bìo dú ká à yáa. Mí khuii mu búenbúen.»¹³ Á ɓa khuiira mu, á ho ooze búurú bi-zàwa bìo hònú bìo na là ká á sú hā sākíwá píru jùn. ¹⁴ Bìo ɓa nùpua mòn mu yéréké bìo na ò o wó, á ɓa bíá: «O ñi na kà bèntín lè le *Dónbeenì jì-cúa fεero, yia lá ko ò o buen ho dímjíá yi.»¹⁵ Bìo ó o Yeesu zūna le ɓa nùpua buée fé mí á à wé lè mí bée lè ho pànká, ó o tñn wà yòora le búee wán mí dòn.

*O Yeesu varákáa mu jummu wán
(Matiye 14.22-27; Maaki 6.45-52)*

¹⁶ Ho ziihú, ó o Yeesu ñi-kenínia wà lion ho vū-beenì jii, ¹⁷ á líí zon ho woohú wee khí lè ho *Kapεenayuumu lóhó cõn. Ho tá hūn ká á Yeesu ðñ yí buée ðñ ɓa. ¹⁸ Ho pinpiró wee và lè mí pànká, á ho vū-beenì jummu wee yànbónka. ¹⁹ Bìo ɓa vá zon á à yí lòn kilomεeterewa bìo hònú tàá bìo hēzín síí lè le ɓónbóore‡, á ɓa mòn o Yeesu ò o wee varáká mu jummu wán wà buée sùarà ɓa yi, á ɓa zána. ²⁰ Ó o Yeesu bíá nòn ɓa yi: «Mu lè ñén, mi yí zón.» ²¹ Á ɓa wáa wi ɓa bío le o Yeesu yòo zo ho woohú yi, á búñ ɓa ðēnía ðñ hen na ɓa wee va yi vó.

O Yeesu ka lòn dínló na wee na le mukāni binbirì

²² Mu tá na lée tñn, á ɓa zàamáa na khíi wi lè ho vū-beenì món á zūna le lée woohú ðà-kéní mí dòn lá wi búñ. ɓa zūna le o Yeesu yí zon ho woohú lè mí ñi-kenínia, ká lè ɓarén wà mí dòn. ²³ Èe ká wonna búí ló ho Tiberiade lóhó yi buée ðñ ho lahó na ó o Yeesu dó le Dónbeenì bārāká ò o nòn ho búurú ɓa là yi. ²⁴ Bìo ɓa zàamáa mòn

ò o Yeesu míá búñ, ó o ñi-kenínia mún míá búñ, á ɓa yòo zon hñn wonna so yi jòn ho *Kapεenayuumu lóhó, á wà khíi cà a.

²⁵ Bìo ɓa bínia khíi yú á Yeesu ho vū-beenì món, á ɓa wee tùa wo yi: «Ñi-kàránlo, fo buara hen ðià?» ²⁶ Ó o Yeesu bíá nòn ɓa yi: «Le ñ mí ho tũíá na mia: Mí wee cà mi yínón bìo mí zūna mu yéréké bìo na á ñ wó òan kúarà, ká lè bìo mi yú ho búurú á là sù bìo yi. ²⁷ Mí wé yí sá ho dínló na dà wee yáa bìo yi, ká mi wé sá hía yí máa yáa bìo yi, hñn na wee na le mukāni binbirì na máa vé. Hón dínló so lè o Nùpue Za á à na ho mia, lè bìo ó orén lé yia ó o Maá Dónbeenì zéenia bìo le mí nòn mu bìo búenbúen wéró pànká yi.»²⁸ Á ɓa tùara a yi: «Lé ho tonló yén á le Dónbeenì wi á wa sá?»²⁹ Ó o Yeesu bíá nòn ɓa yi: «Bìo le Dónbeenì le mi wé, lè á mi dé mi sía yia le tonkaa yi.»

³⁰ Bìo ó o bíá ká síí, á ɓa bíá nòn wo yi: «Ūnén bèn lè mu yéréké bìo yén fo dà à wé á wa à mí á à dérāa wa sía fon? Wé mu búí le wa mi! ³¹ Pàahú na á wàn bùaawa hía wi ho tá hen yi, á ɓa yú ho *maane á là, làa bìo mu túararāa le Dónbeenì bíonì vūahú yi: O hía nòn ho dínló na ló ho wáayi ɓa yi á ɓa dú.Š.»³² Ó o Yeesu bèn bíá nòn ɓa yi: «Le ñ mí ho tũíá na mia: Mu yínón o *Moyiize lè yia hía nòn ho búurú na ló ho wáayi mia. Lè ñ Maá Dónbeenì nòn ho mia. Lè orén mún wee na ho dínló binbirì na ló ho wáayi mia. ³³ Mu bon, ho dínló binbirì na le Dónbeenì wee na lè yia ló ho wáayi lion. Lè orén wee na le mukāni binbirì ho dímjíásá yi.»³⁴ Á ɓa bíá nòn wo yi: «Ñi-kàránlo, wé na hón dínló so wen féεε.»

³⁵ Ó o Yeesu wáa bíá nòn ɓa yi: «Ínén lé yia lé ho dínló na wee na le mukāni binbirì. Yia bò mi á dó mí síi mi, á hñi làa ju-hianí máa búe òanso hùúu. ³⁶ Í bíá mu nòn mia le mi mòn bìo á ñ wó, à mi jòn pá yí dó mi sía mi. ³⁷ Bìa á ñ Maá wee wé à ɓa bìo sí mi le mí ñi-kéní kéní wé è bè mi. Yia bò mi, á ñ máa bío le o bíni hùúu. ³⁸ Lé bìo á ñ yí ló ho wáayi yi wà buée wé ñ síi bìo. Yia tonkaa mi lé wón síi bìo á ñ wà buée wé. ³⁹ Yia tonkaa mi síi bìo lé à ñ yí víini bíá ó o kàràfāa mi ñi-

† 6:19 Ho Kalilee vū-beenì: Ho vū-beenì mu tóntómú á à yí kilomεeterewa ɓóní síí, ká ho bùaaró á à yí kilomεeterewa píru jùn síí. § 6:31 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 78.24; Léro vūahú (Exode) 16.1-15. ɓa zàamáa bíá le bíonì mu à zéeni le o moyiize lè yia hía nòn ho dínló mún bùaawa yi.

kéní búí, ká ì vèení ɓa ho dímíjǎ vé ǹnzòn. ⁴⁰Mu bon, ì Maá s̄i bìo lé à bia búenbúen na fá mí yìo o Za yì á dó mí s̄ia wo yì, à yì le mukāni binbirì na máa vé, à ì vèení ɓa ho dímíjǎ vé ǹnzòn.»

⁴¹Á ɓa *zúifúwa wáa wee khí mí kío yì, lé bìo ó o bía le mínén lé ho dínlò binbirì na ló ho wáayi lion. ⁴²Á ɓa bía: «Yínòh orén lé o Zozɛfu za Yeesu le? Wa zū òn maá lé òn nu. Ó o wáa à wé kaka á à b́oráa le mí ló ho wáayi lion?» ⁴³Ó o Yeesu bía non ɓa yì: «Mì yì khí mí kío yì. ⁴⁴Nùpue woon yì dà máa bè miì, ká a Maá na tonkaa mì yì buan wo yì buararáa, á ìnén á à vèení ɓanso ho dímíjǎ vé ǹnzòn. ⁴⁵Bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì jì-cúaa fɛerowà wónna yì: «Le Dónbeenì khí kàrán ɓa búenbúen. * Nùpue lé nùpue na wee jí a Maá Dónbeenì tāmua, á wee díaa míten ò o kàrán, wón á à bè miì. ⁴⁶Bún yì máa zéeni le ì le nùpue búí m̀n o Maá. Yia ló le Dónbeenì c̄n ɓuara, lé wón mí dòn m̀n wo. ⁴⁷Le ì mì ho t̄iá na mia: Yia dó mí s̄i wo yì, wón yú le mukāni binbirì na máa vé. ⁴⁸Ìnén lé ho dínlò na wee na le mukāni binbirì. ⁴⁹Mìn ɓuawa là ho *maane ho tá heni yì, èe ká bún màhá yì hò ɓa húmú. ⁵⁰Ká ìnén lé ho dínlò binbirì na ló ho wáayi lion. Yia dú ho, á ɓanso ò yì le mukāni binbirì na máa vé. ⁵¹Ìnén lé ho dínlò na wee na le mukāni binbirì, hia ló ho wáayi lion. Yia dú ho, á ɓanso á à yì le mukāni binbirì na máa vé. Ho dínlò na á ì na bèra a na à ho dímíjǎa yì le mukāni binbirì, lé ì s̄anía.»

⁵²Bìo ɓa *zúifúwa jǎ há b́oní mu, á ɓa wee kán mín lè mí s̄obɛɛ. ɓa wee bío: «O n̄i mu dà a wé kaka a nanáa mí s̄anía wen á wa a là?» ⁵³Ó o Yeesu bía non ɓa yì: «Le ì mì ho t̄iá na mia: Hen ká mí yì là a Nùpue Za s̄anía, á yì jun o c̄ni, á le mukāni binbirì máa k̄n mia. ⁵⁴Yia là ì s̄anía, á jun ì c̄ni, wón ɓanso yú le mukāni binbirì na máa vé. Ì ì vèení ɓanso ho dímíjǎ vé ǹnzòn. ⁵⁵Mu bon, ìnén s̄anía lé ho dínlò binbirì, á ì c̄ni lé mu bè-junii binbirì. ⁵⁶Yia là ì s̄anía á jun ì c̄ni, se wón páania làa mi á ìnén páania làa wo. ⁵⁷O Maá na tonkaa mì lé wón mí ɓere wee na le mukāni binbirì. Á lé orén pánká yì á le mukāni binbirì mún wiráa ìnén yì. Lé làa bún s̄i, á yia là ì s̄anía, á ɓanso mún ò yì le mukāni binbirì ìnén pánká yì. ⁵⁸Ìnén lé

ho dínlò na ló ho wáayi lion, hón yì ká làa hia á mìn ɓuawa yánkaa dú bìo s̄i. Bán dú hón à ɓa pá húrun. Èe ká yia dú ho dínlò na ló ho wáayi lion, á ɓanso á à yì le mukāni binbirì na máa vé.» ⁵⁹O Yeesu bía há b́oní na kà, ká a wee kàrán ɓa nùpua ɓa zúifúwa kàránlò z̄i ho *Kapɛɛnyuumu lóhó yì.

Le mukāni binbirì na máa vé b́oní

⁶⁰Bìo á bia bò a yì jǎ á b́oní, á ɓa c̄rèèe bía: «O n̄i mu b́oní ɓ̀nt̄in hereka. Nùpue na dà à tà há yì á mia.» ⁶¹Ó o Yeesu zūna le bia bò a yì wee khí mí kío yì bìo ó o bía bìo yì, ó o bía: «Hā b́oní mu ɓ́onía mia léee? ⁶²Èe ká mì ɓ̀n wáa khí m̀n o *Nùpue Za ká a b́nía wee yòo hen na ó o ló yì ɓuara há? ⁶³Le Dónbeenì Hácírí lé dío wee na le mukāni binbirì. O nùpue míten yì dà ɗee máa wé. Há b́oní mu na á ì b́a non mia ká lé le Dónbeenì Hácírí á há ló c̄n. Há wee na le mukāni binbirì. ⁶⁴Èe ká ɓa nùwā yen búí mì t̄iáhú á yì dó mí s̄ia miì.» À mu ɓ̀n bon, mu júhú ɓ́eɛn̄i á bia yì dó mí s̄ia o Yeesu yì ó o zūna bìo, á mún zūna yia á à ɗé o ò na bìo. ⁶⁵Ó o Yeesu pá b́nía bía ká s̄i: «Lé bún te bìo á ì bía mu non mia le nùpue yì dà máa bè miì, ká a Maá Dónbeenì yì non mu wéró pánká ɓanso yì.»

⁶⁶À wáa lá bún jii wán, á bia bò a yì c̄rèèe b́nía o m̀n, á yì máa bè làa wo. ⁶⁷Ó o wáa túara mí ñi-kenínia píru jun yì: «Mínén mún máa b́n̄i le?» ⁶⁸Ó o Sim̄on Piere bía non wo yì: «Núhúso, lé o yén á wa à b́n̄i vaá bè yì? Ùnén lé yia le mukāni binbirì na máa vé b́oní wee lé c̄n. ⁶⁹War̄n dó wa s̄ia foñ, á zū le ùnén lé yia lé le Dónbeenì nùpue yì poni ɓanso na le tonkaa.» ⁷⁰Ó o Yeesu bía non ɓa yì: «Mu so yínòh ìnén hueekaa mínén píru jun le? Èe ká mì ñi-kení búí màhá pá lé o *Satāni nùpue.» ⁷¹Mu lé o Sim̄on Isikariote za Zudaa ó o wee bío mi. Mu bon, ɓa píru jun mu t̄iáhú ó orén lé yia à ɗé o ò na.

7

O Yeesu ɓàn zàwa yì dó mí s̄ia wo yì

¹Bún m̀n, ó o Yeesu tò ho Kalilee k̄hú yì. O yì wì ò o zoo te ho *Zudee k̄hú yì, lé bìo ɓa *zúifúwa júnása wi ɓa ɓúe o. ²Bìo ɓa zúifúwa s̄ánú na ɓa le *Bùkúwá S̄ánú díró wà ɓueé s̄uara, ³ó o Yeesu ɓàn zàwa bía non wo yì: «Fo lá kó à ù lé hen à lén va ho Zudee

* 6:45 Mì loñ Ezayii v̄iáhú 54.13

kôhú yi, à bìa bò fòn bín mún mi mu bè-wénia na fo wee wé. ⁴Nùpue na wi ba zūn wo, wón bè-wénia máa wé sánka wé. Mu bè-beera na fo wee wé, á fo ko à ũ wé à ba nùpua búenbúen mi.» ⁵Mu bon, o Yeesu bàn zàwa mí beere yí dó mí sīa wo yi. ⁶Ó o Yeesu bía non ba yi: «Ínén á ho pàahú òn yí dōn cōn, ká minén bán á ho pàahú wi cōn wà fēē. ⁷Ho dímjá nùpua yí dà máa jin mia, ká ínén wón ba jina, lé bio á ī wee mi ho tūiá le ba wárá yí seka. ⁸Minén lén va ho sánú dínií. Ínén wón máa va, lé bio ho pàahú òn yí dōn ī cōn.» ⁹O Yeesu bía hōn bíoni so non ba yi ò o kará ho Kalilee kōhú yi.

O Yeesu van hã bùkúwá sánú dínií

¹⁰Bìo ó o Yeesu bàn zàwa wà van ho sánú dínií, ó orén mún wà van. Ká a màhá sánkaa mīten vannáa, ò o bio yí zūi. ¹¹Ba *zúifúwa júnása wee cà a ho sánú mu dínií. Ba wee héē tūaka hen na ó o Yeesu mu wi yi. ¹²O Yeesu bio wó le wānii làa sòobéc ba zàamáa tíahú. Ba búii wee bío le o nii mu léé nì-tente. Ba búii bēn le o wee vīnií ba nùpua. ¹³Ká nùpue na màhá à hení mí sīi á à bío mu wéréwéré ba nùpua yahó wón mia, lé bio ba zána ba zúifúwa júnása.

¹⁴Ho sánú dú zon ho tíahú lòn wizooni bio náa sīi ó o Yeesu zonnáa le *Dónbeeni zī-beeni lún yi, á zoó wee kàrán ba nùpua. ¹⁵Ba zúifúwa wee wé coon o bio yi, á ba wee bío: «O nii mu kàránlo jòn yí van yahó ò o pá zū le Dónbeeni bíoni vūahú bìo ká sīi le we?»

¹⁶Ó o Yeesu bía non ba yi: «Bìo á ī wee kàrán làa mia á yí ló ínén ī beere cōn. Yia tonkaa mi lé yia mu ló cōn. ¹⁷Yia tà wee wé le Dónbeeni sīi bìo, wón bànso á à zūn ká ī kàránlò ló le Dónbeeni cōn, tàà ká ī wee bío ī kùrú bíoni. ¹⁸Yia wee bío mí kùrú bíoni, wón wee cà le yèni. Ká yia wee cà le yèni à na yia tonkaa wo yi, wón wee mi ho tūiá, o téréna. ¹⁹O *Moyiize so yí non ho làndá mia le? À yia màhá wee bè ho yi mi tíahú wón mia. Léé webio non mi wi mi búeráa mi?» ²⁰Á ba zàamáa bía non wo yi: «O cíná wi fòn! Yia wi ò o búe fo lé o yén?» ²¹Ó o Yeesu bíná lá le bíoni ò o bía non ba yi: «Í wó mu yéréké bio dà-kéní mī dòn va vūnló wizonle na lé ho *Sabaa zòn, á mi búenbúen wó coon mu bio yi. ²²O Moyiize bò mu henía

non mia le mi wé *kúio mi zà-báawa, á mi yáa wee kúio ba hàrì ho Sabaa zòn. Ho làndá mu yáa yínon Moyiize búia ho púhú, mu lé mìn búawa. ²³Áwa, ká minén dà wee kúii o za báa ho Sabaa zòn, bèra a na à mi yí wé yí khe o Moyiize làndá dání yi, á léé webio non á mi sīa wee cíná mi, lé bio á ī wó ó o nì-kùure wan cun ho Sabaa zòn?» ²⁴Bìo mi wee mi à òn wán cítíráa o nùpue à mi khí yi. Mí wé cítí o nùpue làa bìo téréna le Dónbeeni cōn.»

O Yeesu lé yia le Dónbeeni mōn léra

²⁵Á ho Zeruzaleemusa búii wáa wee bío: «Éee! Yia ká so yínon o nii na á wa júnása wi ba búe le? ²⁶Nín-yia wee bío ba nùpua yahó, ò o búii yí dó mí jii wo yi. Wa júnása màhá wáa zūna le lé orén lé yia le Dónbeeni mōn léra léé? ²⁷Yia ká wón á warén zū léeni. Éē ká yia le Dónbeeni mōn léra khíi buara, á nùpue woon máa zūn hen na ó o ló yi.» ²⁸Bìo ó o Yeesu wee kàrán ba nùpua le *Dónbeeni zī-beeni lún yi, ó o bía bio ká pōnpōn: «Mí so zū mi kénkén, á zū ī léeni le? Ínén yí buara iten, ká ho tūiá poni bànso lé yia tonkaa mi. Mí yí zū a, ²⁹ká ínén wón zū a, lé bio á mu lé orén á ī ló cōn buararáa. Orén lé yia tonkaa mi.» ³⁰Á ba wáa wee cà a wiiró yahó, ká nùpue woon yí wiira a, lé bio ó o pàahú òn yí dōn. ³¹Éē ká ba zàamáa mu tíahú, á ba cèrèc jòn pá tà a bio. Ba wee bío: «*Yia le Dónbeeni mōn léra khíi buara, ó o so búéé wé yéréké biowa na po bio ó o nii na ká wee wé le?»

Ba tonkaa ba parowà le ba vaa wii o Yeesu

³²Á ba *Farizēwa búii já bìo ba zàamáa wee hūhūaaka a Yeesu dání yi, á ba Farizēwa mu kuure lè le *Dónbeeni yankarowà júnása tonkaa ba parowà búii le ba vaa wii wo. ³³Ó o Yeesu bía: «Í kénlò mi tíahú máa wé bìo na á à mia. Hen làa cínú ká ī lè bīnì va yia tonkaa mi cōn. ³⁴Mí khíi wé è cà mi, ká mi máa yi mi, á hen na á ī kén yí á mi mún yí dà máa va yi.» ³⁵Á ba *zúifúwa wee tūaka mún yi le lé wen o ò o ká mí máa yí o coon? Lé ba zúifúwa na hēera wika bía yínon ba zúifúwa tíahú ó o màhá wi ò o lén va cōn léé? O màhá wi ò o vaa kàrán bía yínon ba zúifúwa léé? ³⁶Bìo ó o bía le wa khíi wé è cà mí ká wa máa yí mí, á

hen na mí lè keń yí á wa yí dà máa va yi, búń kúará lée webio?

O Yeesu le bía le ju-hānǐ dà buen mí cǎn

³⁷ Ho sǎnú dí vé n̄nzoñ d̄en wizonle so lé diò jùhú wi po hǎa ká. Bún zoñ ó o Yeesu ðĩn ɓa z̄aamáa yahó ò o bía p̄np̄n̄: «Hen ká yia le ju-hānǐ dà, à ɓanso buen í cǎn á ì ì na mu jumú wo yi ó o ò ju. ³⁸ Yia dó mí s̄i miì, làa biò mu túararāa le Dónbeeni b̄oní vūahú yi kà sí: «Á wón ɓanso s̄i á à wé lòn jun-dǎnǐ, á mu jumú na wee na le mukānǐ wé è tá á à lé yi.» ³⁹ Mu lé le Dónbeeni Hácírí ó o Yeesu wee bío biò kà sí, diò á b̄ia dó mí s̄ia wo yi kh̄i yí. Mu p̄ahú ká le Dónbeeni ðĩn yí non mí Hácírí b̄ia dó mí s̄ia o Yeesu yi, lé biò le Dónbeeni ðĩn yí lera a yèni.

Ba z̄aamáa j̄i-cúa wi mín júná yi o Yeesu biò yi

⁴⁰ Ká ɓa z̄aamáa na wí b̄in j̄á a Yeesu b̄oní mu, á ɓa búí wee bío le yia kà wón ð̄ent̄ín lé le *Dónbeeni j̄i-cúa f̄eero. ⁴¹ Ba búí bán ð̄en le o lé *Yia le Dónbeeni m̄on lera. Ba búí ð̄en le mu so bon ká yia le Dónbeeni m̄on lera ko ò o lé ho Kalilee k̄ohú yi le. ⁴² Mu so yí túara le Dónbeeni b̄oní vūahú yi le o *Daviide nonkānǐ, là a Daviide mu ɓa lóhó Beteleh̄emú lé b̄in á Yia l̄e Dónbeeni m̄on lera ko ò o lé yi le? ⁴³ Á ɓa z̄aamáa j̄i-cúa wó mín júná yi o Yeesu mu biò yi. ⁴⁴ Ba z̄aamáa mu t̄iahú á n̄wā yen búí wi ɓa w̄i wo, ká n̄pue woon yí túaa wo yi.

Ba z̄uíf̄uwa júnása yí tà a Yeesu biò

⁴⁵ Bio ɓa parowà na le Dónbeeni yankarowà júnása le ɓa Fariz̄iewa tonkaa b̄inía guara, á bán túara ɓa yi: «Lée webio non á mí yí ɓuannáa wo yí buararāa?» ⁴⁶ Á ɓa parowà b̄ia: «Hā b̄oní na ó o n̄pue mu wee bío ɓan s̄i á wa ðĩn yí j̄á a búí j̄i yi yí m̄on h̄uú.» ⁴⁷ Á ɓa Fariz̄iewa b̄ia non ɓa yi: «Minén mún día miten ó o khà lon? ⁴⁸ Warén júnása t̄iahú lé warén Fariz̄iewa t̄iahú á n̄-kéní kà so tà a biò le? ⁴⁹ Ká lé ɓa z̄aamáa na ká mí ð̄on, bán na yí z̄u ð̄e o M̄oyiize l̄andá biò yi, bán le Dónbeeni d̄ankánía.» ⁵⁰ Á ɓa Fariz̄iewa n̄-kéní ŋa ɓa l̄e Nikodeemu, yia van o Yeesu c̄on ho t̄in̄ahú búí, ⁵¹ á b̄ia non ɓa yi: «Wa l̄andá yi, á wa

yí dà máa s̄iní n̄pue j̄uhú ká wa yí j̄á ɓanso j̄i-cúa, á yí z̄una ká a wó khon.» ⁵² Á ɓa b̄ia non wo yi: «Ūnén mún wee bío lòn Kalilee ni! Kārán le Dónbeeni b̄oní vūahú à cikon, á fo ò mi mu le *Dónbeeni j̄i-cúa f̄eero n̄-kéní kà yí máa lé Kalilee yi.»

[⁵³ Lé búń á ɓa búenb̄uen wà kh̄iɓon wán,

8

¹ ò o Yeesu wón wà ȳora le búee na ɓa le Oliivewa búee wán.

O há-bá-f̄e na ó o Yeesu k̄anía

² Mu tá na lée t̄on ȳinb̄i búir̄i, ó o b̄inía van le *Dónbeeni z̄i-beeni lún yi, á ɓa z̄aamáa buée k̄inía wo yi. Ó o líf̄ kará ò o wee k̄arán ɓa. ³ Á ho *l̄andá biò z̄eenílowa le ɓa *Fariz̄iewa ɓuan o háa búí na ɓa z̄u yi là a bá-veere buée zonnáa, á zoó ð̄inía wo ɓa n̄pua búenb̄uen yahó, ⁴ à ɓa b̄ia non o Yeesu yi: «N̄-kāránlo, o háa na kà ɓa z̄u yi là a báa. ⁵ Á wa l̄andá yi, ó o *M̄oyiize bò mu henía non wen le ká wa wé yú bán háawa so sí, à wa l̄eeka ɓa le h̄a huua búe.* Àwa, ūnén ð̄en le we mu d̄ání yi?» «Ba b̄ia búń à kh̄uāanāa o Yeesu j̄i yi à yírāa wo kooní yi. Ká a Yeesu mahá líf̄ lúnlúrā, ò o wee túa ho tá p̄np̄uró yi le mí n̄n-kíza. ⁷ Bio ɓa ð̄in lan wee túa wo yi, ó o líf̄ h̄in̄on ȳò ð̄in, ò o b̄ia non ɓa yi: «Yia ð̄in yí wó bè-kohó h̄uú mi t̄iahú, à wón wāa l̄e wo le h̄uee ho yahó.» ⁸ ò o Yeesu b̄inía líf̄ lúnlúrā, á wee túa ho tá p̄np̄uró yi. ⁹ Bio ho l̄andá biò z̄eenílowa le ɓa Fariz̄iewa mu j̄á h̄on b̄oní so, á ɓa wee l̄en le mí n̄-kéní k̄éní, à búaká le ɓa n̄-kía, á ká a Yeesu là a háa ho t̄iahú. ¹⁰ Ó o Yeesu wāa líf̄ h̄in̄on ȳò ð̄in ò o wee bío là a háa: «O, o, háa mu, ɓa n̄pua mu bò làa wen? O búí mía máa s̄iní ū j̄uhú le?» ¹¹ Ó o háa b̄ia non o Yeesu yi: «N̄h̄úso, o búí mía máa s̄iní ho.» Ó o Yeesu wāa b̄ia non wo yi: «Àwa, á ĩn̄én mún máa s̄iní ū j̄uhú. Fo dà a l̄en, ká ū ð̄en yí b̄iní yí wé bè-kohó.»]

O Yeesu ka lòn khoomu ho ð̄im̄j̄ása c̄on

¹² O Yeesu pá b̄inía b̄ia biò kà non ɓa z̄aamáa yi: «Īn̄én ka lòn khoomu ho ð̄im̄j̄ása c̄on. Yia tà bò mi, se ɓanso yú mu khoomu na wee na le mukānǐ binbir̄i. O máa keń

* 7:42 Mi loń Samuw̄e le jun ní vūahú 7.12; Misee vūahú 5.1 * 8:5 Mi loń L̄andá z̄eenílo vūahú (Deutéronome) 17.6-7

tíbirí yi hòúú.»¹³ Á ɓa Farizīewa bía non o Yeesu yi: «Ūnén wáa wee mi ho tūiá ū jii, à bún à bio fo wee bío á nùpue yí ko ò o tà yi.»¹⁴ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Hàrí ká ĩ wee mi ho tūiá ĩ jii, se bio á ĩ wee bío ó o nùpue ko ò o tà yi. Lé bio á ĩ zū hen na á ĩ ló yi buararáa, á ĩ mún zū hen na á ĩ wee va yi. Ká minén bán yí zū ĩ léení, á mún yí zū hen na á ĩ wee va yi.»¹⁵ Minén wee fí ɓa nùpua cítíí fíló sī, ká ĩnén wón máa cítí nùpue.¹⁶ Ká ĩ lá ko à ĩ fí cítíí, á ĩ cítíí mu júhú á à wé. Lé bio mu yínón ĩnén ĩ dòn á à fí le cítíí mu. Mu lé ĩnén lè ĩ Maá na tonkaa mi á à páaní ĩ fí le.¹⁷ Mi lándá vūahú yí á mu túara le ká seéràsa nùwā jun mà ho tūiá mu bio dà-kéní bio yi, se bún bio so á nùpue ko ò o tà yi.¹⁸ ĩnén wee mi ho tūiá ĩ jii. Á ĩ Maá na tonkaa mi mún wee mi ho tūiá ĩ jii.»¹⁹ Á ɓa túara a yi: «Mìn maá mu wi wen?» Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Mí yí zū mi, á mún yí zū ĩ Maá. Ká mí lá zū mi, se mi mún lá à zū ĩ Maá.»²⁰ O Yeesu bía hǒn bíoní so ká a wee kàrán ɓa nùpua le *Dónbeenì zī-beenì lún yi, mu hāmu kúeení lahó nísání. Nùpue yí wīira a lé bio ó o pàahú ñin yí dǒn.

O Yeesu wee bío mí varó mìn Maá cǒn bio

²¹ O Yeesu pá bīnía bía bio kà non ɓa yi: «Īnén ñ lén á mi ñ càráa mi. Èe ká mi màhá à hí lè mi bè-kora. Hen na á ĩnén wee va yi, á minén yí dà máa va yi.»²² Á ɓa *zúífūwa wee bío mìn yi: «O wi ò o búe mīten léé? Bio ó o màhá le hen na minén wee va yi á warén yí dà máa va yi.»²³ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Minén ló ho tá yi. Ká ĩnén ló ho wáayi. Minén bio sà ho dímjína na kà yi, ká ĩnén wón bio yí sà ho yi.»²⁴ Lé bún te bio á ĩ le mi ñ híráa le mi bè-kora. Mu bon, hen ká mi yí tà le ĩnén lé yia wi fééé, á mi ñ hí lè mi bè-kora.»²⁵ Á ɓa túara a yi: «Ūnén lé o yén?» Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Ī wee bio mu na mia fééé hàrí mu júhú búeení.»²⁶ Ī dà à bío bio cèrèe mi dání yi, á dà à fí le cítíí mi bio cèrèe wán. Ká yia tonkaa mi lé ho tūiá poni ɓanso, á bio á ĩ já a cǒn, bún lé bio á ĩ wee bío na ho dímjínaa yi.»

²⁷ Ba yí zū ká lé o Maá Dónbeenì ó o wee bío bio.²⁸ Ó o Yeesu wáa bía non ɓa yi: «Ká a *Nùpue Za á mi can le búeenì wán hoonía

fárá, bún ká mi ñ zūn ká ĩnén lé yia wi fééé. Á mi ñ zūn ká ĩ yí máa wé bio woon ĩten. Bio á ĩ Maá bía non mi, bún lé bio á ĩ wee bío.²⁹ Ī Maá na tonkaa mi á wi làa mi, o yí día mi ĩ dòn, lé bio á ĩ wee wé bio sī a yí fééé.»³⁰ Bio ó o Yeesu wee bío kà, á ɓa nùpua cèrèe dó mí sīa wo yi.

Le Dónbeenì tūiá poni wee wé ó o nùpue keñ mīten

³¹ Ó o Yeesu wáa bía non ɓa zúífūwa na dó mí sīa wo yi: «Ká mi wee bè ĩ bioní yi, se mi màhá lé ĩ nì-kenínia bio bon.³² Mi ñ zūn ho tūiá poni binbirì na ló le Dónbeenì cǒn. Lé bún ñ wé á mi ñ keñ mīten.»³³ Á ɓa bía non wo yi: «Warén lé o *Abarahaamu mǒnmánia. Wa yí wó a búí wobáani yí mǒn. Á léé webio non á ūnén bíaráa le wa à keñ waten?»³⁴ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Le ĩ mi ho tūiá na mia: Nùpue léé nùpue na wee wé mu bè-kora wón ka lòn wobá-nii mu bè-kohó nū yi.³⁵ Á mi zū le o wobá-nii bio yí sà ho zī-júhú yi fééé. Ká a za na ton ho zī-júhú yi, wón bio sà ho yi fééé.³⁶ Ká le Dónbeenì Za wáa wó mia lè ɓa nùpua na wi mīten, á mi ñ wé mīten binbirì.³⁷ Ī zū le mi lé o Abarahaamu mǒnmánia, èe ká mi màhá wee cà à mi búe mi, lé bio á bio á ĩ wee kàrán làa mia yí máa zo mia.³⁸ Bio á ĩ Maá zéenia làa mi, lé bún á ĩ wee bío, ká minén ɓèn wee wé bio á mìn maá bía non mia.»³⁹ Á ɓa bía non wo yi: «Warén wán maá lé o Abarahaamu.» Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Ká mí lá lé o Abarahaamu zàwa bio bon, se mi lá wee wé hā wára na ó o Abarahaamu wó ɓàn sīi.⁴⁰ Á mi yí máa wé hǒn, à mi wi mi búe ĩnén na mà ho tūiá poni non mia, hia na á ĩ já ĩ Maá Dónbeenì cǒn. Bún ó o Abarahaamu yí wó.⁴¹ Mi wee wé mìn maá wára.» Á ɓa bía non wo yi: «Wàn maá lé le Dónbeenì mí dòn. Wa yínón zíní zàwa.»⁴² Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Ká mìn maá lá lé le Dónbeenì, á mi lá à warí mi, lé bio á ĩnén ló le Dónbeenì cǒn ɓuara. Ī yí ɓuara ĩten. Lé lerén tonkaa mi.⁴³ Bio non á mi yí máa zūnnáa hā bíoní na á ĩ wee bío na mia kúará lé mu yén? Lé bio á mi yí wi mi jí hā.⁴⁴ Yia lé mìn maá lé o *Satāni. Á mìn maá sīi bio lé bún á mi wé à mi wé. O lé o nì-búe hàrí ho dímjína lénlò pàahú. O yí dà máa mi ho tūiá poni, lé bio á tūiá poni mia wo yi. Hen ká a fà le sabéré, se lé orén mí beere sif

ó o wee zéení, lé bio ó o lé o sabín-fùaaló. Orén lé yia á hā sabíoní wee lé yi. ⁴⁵ Èé ká ìnén wee mi ho tùúá poni, lé bún nòn á mi yí tàráá í bíoní yi. ⁴⁶ Mìnén t'áhú, ó o búí so dà a bío le í wó bè-kohó? Ká í wee mi ho tùúá poni, á léé webio nòn mi yí tàráá í bíoní yi? ⁴⁷ Bia na lé le Dónbeenì zàwa binbirí wee wé jí le Dónbeenì bíoní. Èé ká minén yínón le Dónbeenì zàwa, lé bún nòn mi yí máa jínnáa le bíoní.»

O Yeesu le mìnén po a Abarahaamu

⁴⁸ Á ba *zúífúwa bía nòn wo yi: «À bún wa tùúá sí à wa bío le fo lé o *Samaríi nìí†, á wa mún tùúá sí à wa bío le o cíná wi foñ.» ⁴⁹ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Ìnén á cíná mía yi. Í Maá lé yia á í wee k'ónbi. Ká minén bán wee zùúá mi. ⁵⁰ Ìnén yí máa bío le nùpue dé cùkú mi. O búí wi á à bío le ba dé ho mi, á lé wón mún lé o cítí-fí. ⁵¹ Le í mi ho tùúá na mia: Yia tà bò í bíoní yi, á bànsó máa hí máa cén.»

⁵² Á ba zúífúwa bía nòn wo yi: «Hā làa na kà wán, á wa wáa láa mu yi kénkén le o cíná wi foñ. O *Abarahaamu húrun, á le *Dónbeenì jí-cúa fèerowà húrunka. Á ùnén pá wee bío le ká yia tà bò ù bíoní yi á bànsó máa hí máa cén. ⁵³ Ùnén bèn wee leéka le ù jùhú so wi po a Abarahaamu le? Wón húrun, á le Dónbeenì jí-cúa fèerowà mún húrunka, á ùnén bèn wee leéka le fo léé wée?»

⁵⁴ Ó o Yeesu bía: «Í lá wee dé ho cùkú iten yi, se mu jùhú mía. Yia wee dé ho cùkú mi lè í Maá, yia mi le o lé mìn Dónbeenì. ⁵⁵ À mí jòn yí zū a. Ká ìnén wón zū a. Í lá le í yí zū a, se í lé o sabín-fùaaló lè mi bío síi. Èé ká í zū a, á wee bè o bíoní yi. ⁵⁶ Mìn maá Abarahaamu hía wee leékaa le mí ì mi í buenló, ó o zámakaa mu bío yi. Ó o bèn mòn í buenló, á síi wan mu bío yi.» ⁵⁷ Á ba zúífúwa bía nòn wo yi: «Ùnén na lúlúio máa yí ho búará-jun láa píru á mòn o Abarahaamu wen?» ⁵⁸ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Le í mi ho tùúá na mia: O Abarahaamu á à bío le mí ì te, à bún à ìnén wí.»

⁵⁹ Á ba wáa sèekaa hā huua le mí ì lèeka làa wo á à búé. Ó o Yeesu sà mítén ló le *Dónbeenì zì-beenì lún yi léé wà.

9

O Yeesu weéra a nìi na ton ká a lé o muíi
¹ Bio ó o Yeesu lè mí nì-kenínia wee khií, á ba fò mín làa nìi búí na ton ká a lé o muíi.
² Ó o nì-kenínia tùara a yi: «Nì-kàránlo, léé webio nòn ó o nìi na kà ton ká a lé o muíi? Lé orén kùrú bè-kora bìo yi léé, tàá lé bèn nùwā bè-kora bìo yi?» ³ Ó o Yeesu bía nòn ba yi: «Mu yínón orén bè-kora bìo yi, á mu mún yínón bèn nùwā bè-kora bìo yi. O nìi mu ton ká a lé o muíi, léé bèra a na à bío le Dónbeenì dà a wé à ba nùpua búenbúen mi a yi. ⁴ Bio mu khoomu wí hā làa na kà wán, á wa ko wa wé le Dónbeenì na tonkaa mi bè-wénia. Le t'íbirí hía wí, á nùpue máa dàí máa wé bio búí. ⁵ Bio á í wi ho dímjíná yi hā làa na kà wán, á í ka lòn khoomu ho yi.» ⁶ Bio ó o Yeesu bía h'ón bíoní so wó, ó o pùinía mí jinsáni, á khan lè le t'íní, á khiira là a muíi yio, ⁷ ò o bía nòn wo yi: «Lén vaa sèe ù yahó le sùeení la-beenì na ba le Silowee yi.» (Ho Silowee mu kúará le «tonkaro».) Ó o muíi wà vaa sèera mí yahó, á bínía wee buen, ò o wee mi. ⁸ Á bà làa wo kará bó mín yi, làa bà lá wee wé mi a ká a wee fioka, á wáa wee tùaka mín yi: «Yia kà so yínón o nìi na lá wee wé keení fioka le?» ⁹ Á ba búí le mu lé orén. Ba búí bèn le mu yí bon, le o làa wo bonmín. Ó o nìi le mu lé mìnén. ¹⁰ Á ba tùara a yi: «Fo wó kaka wee mináa?» ¹¹ Ó o nìi bía nòn ba yi: «O nìi na ba le Yeesu, lé wón khan le t'íní lè mí jinsáni, á khiira lè ì yio, ò o le í lén vaa sèe ì yahó ho Silowee yi. Á í wà van bín vaa sèera ì yahó, á í wee mi.» ¹² Á ba tùara a yi le o nìi mu wí wen, ó o le mí yí zū.

Ba Farizíewa wee tùaka a muíi yi là a waró bio

¹³ Á ba bò là a nìi na lá lé o muíi vannáa ba *Farizíewa cón. ¹⁴ Yaa bìo ó o Yeesu khan le t'íní lè mí jinsáni á weéra a nìi yio, á wó ho *Sabaa zòn. ¹⁵ Lé bún nòn á ba Farizíewa bèn sà wee tùo o nìi yí làa bìo wó wó ó o wee mináa. Á wón bía nòn ba yi: «O khiira le t'í-sio lè ì yio, á í sèera ì yahó, á í wáa wee mi.» ¹⁶ Á ba Farizíewa nùwā yen búí wáa bía: «O nìi na wó bìo ká à Dónbeenì yí tonkaa, lé bio ó o yí bò ho Sabaa làndá yi, ò o sá ho tonló.» Ba búí bán bèn wee bío: «Bè-kora

† ^{8:48} Samaríi nìi: Ba zúífúwa cón á ba Samariisa yí máa ce le Dónbeenì yahó. Ba yí máa bè le Dónbeenì làndá yi. Ba von o Yeesu lè le yèni mu hen á là làa wo.

wéro so dà wee wé yéréké bìo na wee zééní le Dónbeenì pànká na á yìà kà wó bàn síí le?» Á barén jì-cúá bíníá wi mín júná yì.
¹⁷ Á ɓa bíníá tùara a nìi yì: «Lé mu yén ùnén bèn wee leéka o nìi mu dání yì, bìo á lé orén weéra ù yìo?» Á wón bía: «O nìi mu lé le *Dónbeenì jì-cúá feero.»

¹⁸ Bìo ó o nìi lá lé o muui, á yìo bíníá wee mi, á ɓa zúífùwa júnása yí tà yì. ¹⁹ Á ɓa von bàn nùwā wee tùa yì: «Yìà kà lé minén te mi za le? Lé orén á mi le o ton ká a lé o muui le? Á mu wó kaka ó o wee mináa?» ²⁰ Ó o nìi bàn nùwā bía: «Lé warén te wa za, á ton ò o lé o muui. ²¹ Ká bìo wó wó ó o wee mináa á wa yí zū, á yìà weéra a yìo á wa mún yí zū. Mì tùa wo yì, o yìo tōn, o dà wee bío mí bìo mifen.» ²² Bā bía kà síí lé bìo ɓa zāna ɓa zúífùwa júnása. Bán wó le jii le ká nùpue bía wéréwéré ɓa nùpua yahó le o Yeesu lé *Yìà le Dónbeenì mōn léra, á ɓanso ɓa à hè le mí kàránló zīi zoró. ²³ Lé bún nōn á ɓàn nùwā bīarāa le ɓa tùa orén mí beere yì, le o yìo tōn.

²⁴ Á ɓa zúífùwa júnása bíníá von o nìi na lá lé o muui, á bía non wo yì: «Loñ le Dónbeenì yì à ù bēntín mī ho tūiá. Warén bán zū le o nìi mu lé o bè-kora wéro.» ²⁵ Ó o nìi bía non ɓa yì: «O nìi mu lé o bè-kora wéro léé, o yínōñ o bè-kora wéro léé, bún á ìnén yí zū. Bìo dà-kéní lé bìo á ì zū, ì lá lé o muui, ká bìo kà wán á ì wee mi.» ²⁶ Á ɓa bía non wo yì: «Lée webio ó o wó làa fo. O wó kaka á weéarāa ù yìo?» ²⁷ Ó o nìi bía non ɓa yì: «Ì lá bía mu non mia, á mi yí jà lé ì cōn. Á lée webio non á mi wi à ì bīnī bīorāa mu na mia? Minén yāa mún wāa wi à mi wé o nì-kenínia sá?» ²⁸ Á ɓa wee là a, á ɓa bía: «Ùnén lé yìà lé o nìi mu nì-kenínii kēē. Warén bán lé o *Mōyīize nì-kenínia. ²⁹ Wa zū le le Dónbeenì bía là a Mōyīize. Ká yìà kà wón á wa yí zū léení.» ³⁰ Ó o nìi bía non ɓa yì: «Mu bēntín lée bè-vīnkānii. Mì yí zū a léení, èé ká arén lé yìà màhá weéra ì yìo. ³¹ Wa zū le le Dónbeenì yí máa jì a bè-kora wéro fióró. Ká yìà wee kōnbi le, á wee wé le síi bìo, wón lé yìà á le wee jì fióró. ³² Bìo ho dīmíjā wi wi, á wa dīñ yí jà ká nùpue na ton ká a lé o muui ó o búii weéra yìo. ³³ O nìi na kà lá yí ló le Dónbeenì cōn, á bìo ó o wó kà ó o lá máa dāñ máa wé.» ³⁴ Á ɓa bía non wo yì: «Ùnén na ton le mu bè-kora mí jii yì

lé fo wee kàrán warén le?» À ɓa jōn wo ó o ló, á hò a le mí kàránló zīi zoró.

Bìà lé ɓa muuiwà binbirí

³⁵ Bìo ó o Yeesu jà à ɓa hò a nìi le mí kàránló zīi zoró, ó o wà waá yú a, á bía non wo yì: «Fo dó ù síi o *Nùpue Za yì le?» ³⁶ Ó o nìi bía: «Nì-kàránlo, zééní a làa mi bèra a na á ì dāñ dé ì síi wo yì.» ³⁷ Ó o Yeesu bía non wo yì: «Fo mōn wo, ìnén na wee bío làa fo lé orén.» ³⁸ Ó o nìi wāa bía: «Nùhúso, ì dó ì síi foñ.» Ò o líí búrá a yahó. ³⁹ Ó o Yeesu wāa bía: «Ìnén buara ho dīmíjā yì le cítíi bìo yì, bèra a na à ɓa muuiwà à wé mi. Ká bìa wee mi, à bán wee ɓa muuiwà.» ⁴⁰ Bìo ɓa *Farizēwa nùwā yen búii na wi bín jà há bioní mu, á ɓa bía non o Yeesu yì: «Á lé warén mún lé ùnén muuiwà le?» ⁴¹ Ó o Yeesu bía non ɓa yì: «Ká mí lá lé ɓa muuiwà binbirí, á bè-kohó bìo lá máa mì máa léé mia. Èé ká bìo mì le mi wee mi, lé bún non á mu bè-kohó bìo wee mi leéráa mia.»

10

Le pi-loore wàhiire

¹ O Yeesu bía non ɓa yì: «Le ì mi ho tūiá na mia: Yìà yí máa zo le pi-loore yì le le bàn zūajii, ká a wee zo le yì làa lòn-veere, wón ɓanso léé kōnlo làa nì-wàhú. ² Yìà wee zo le ho zūajii, wón lé o pi-pa. ³ Yìà wee pa le pi-loore yì wee hén le jii ò o zo. Á ɓa pia wee jì a cōn. O wee ve mí pia le ɓa yènnāa à lérāa ho khūuhū. ⁴ Ká a von mí pia búenbúen ɓa ló, ò o dí ɓa yahó lén à ɓa bè mōn, lé bìo ɓa zū a tāmū. ⁵ Ká yìà ɓa yí zū wón ɓa máa bè mōn. Ba yāa à lūwí á à khèn làa wo, lé bìo ɓa yí zū a tāmū.»

⁶ O Yeesu wà dēn wàhiire so non ɓa yì, ká bìa ó o wà le non yì màhá yí zūna a bioní kúará.

O Yeesu ka lòn pi-pa tente

⁷ O Yeesu pá bímíá bía: «Le ì mi ho tūiá na mia: Ìnén ka lòn pi-loore bàn zūajii. ⁸ Bìa dú ì yahó búenbúen lée kōnlowā làa nì-wānna. Èé ká ì pia yí jà ɓa cōn. ⁹ Ìnén ka lòn zūajii. Yìà zon làa ho, á wón ñ fen. Bānso dà wé è zo ká a lé mítén, á mún ñ yí mí bè-dínii. ¹⁰ O kōnlo wón wee wé buen ho juaaló, le ho búeró, le ho yáaró bìo yì mí dòn. Èé ká ìnén wón buara, bèra a na à ì pia yí le mukānii binbirí na bàn síi mia.

¹¹ «Īnén ka lòn pi-pa tente. O pi-pa tente wee tà dé mí mukāni na mí pia bio yi. ¹² Ká yia wee pa ɓa pia le wárfi bio yi, wón ká a mɔn o dakhínkhín ò o lùwí ká a díá ɓa, à wón yí ɓa búu wiika, à bia ká kénna. O wé lùwí lé bio ɓa pia bio yí sà a yi. O yínón pi-pa binbirí. ¹³ O wee sá le wárfi bio yi, ká ɓa pia bio yí ciran wo.

¹⁴ «Īnén ka lòn pi-pa tente. Bia bio sà mi ka lòn pia. Ī zū ɓa, á ɓa mún zū mi, ¹⁵ làa bio ó o Maá zúnáa mi á ĩ mún zúnáa wón bio síi. Ī wee dé ĩ mukāni na ĩ pia bio yi. ¹⁶ Ī pia búu pá wí, á ðiñ yí zon le pi-loore na ká yi. Bán á ĩ mún ko à ĩ hè buennáa. ʼBa à ĩ ĩ tāmú, á ɓa à wé pi-ɓoohú dà-kéní, làa pi-pa nì-kéní. ¹⁷ O Maá wa mi, lé bio á ĩ wee tà dé ĩ mukāni na, à bīnī yírāa le. ¹⁸ Nùpue yí dà máa víiní ĩnén mukāni làa pànká. Īnén lé yia wee tà dé le na ĩten. Le bàn naló pànká wi ĩ cón, á le bàn bīnī yíró pànká mún wi ĩ cón. Bún lé bio á ĩ Maá non le ĩii le ĩ wé.»

¹⁹ Hón bioní so bio yi, á ɓa *zúifúwa jicúa tñn wó mún júnáa yi. ²⁰ ʼBa tíahú, á ɓa cèrèe wee bío bio ká: «O cíná wi o yi, o wee khée. Mi yí ĩí a cón.» ²¹ ʼBa búu ɓèn wee bío: «Nùpue na á cíná wi yi yí dà máa bío hā bioní na kà bàn síi. Cíná so dà a weé muiiwā yio le?»

Ba zúifúwa júnáa pá a Yeesu bio

²² Mu wó le tēēni pāahú, ká ɓa *zúifúwa wee dí le *Dónbeení zī-beeni ceéro sánú ho Zeruzaleemu yi, ²³ ó o Yeesu zoó wee varáka ho sànsá na ɓa le Salomɔn sànsá yi, le Dónbeení zī-beeni lún yi. ²⁴ Á ɓa zúifúwa wáa buée kíníá wo yi, à ɓa túara a yi: «Fo màhá à díá wen hā yilera yi á vaá dā ho pāahú yén coon? Hen ká fo lé *Yia le Dónbeení mɔn léra, à ū bio mu wéréwéré na wen.» ²⁵ Ó o Yeesu bía non ɓa yi: «Ī bía mu non mia, á mi yí tà mu. Hā wárá na á ĩnén wee wé lé ĩ Maá pànká, lé hón wee zéeni ĩ léení. ²⁶ Èe ká bio non á minén yí tārāa mu, lé bio á mi yí máa mi dé bia bio sà mi ĩii. ²⁷ Bia bio sà mi wee ĩí ĩ cón làa bio ɓa pia wee júnáa o pi-pa cón bio. Ī zū ɓa, á ɓa wee bè mi. ²⁸ Ī wé è na le mukāni binbirí na máa vé ɓa yi. ʼBa bio máa yáa huúu. O búu máa fé

ɓa ĩ mí yi. ²⁹ O Maá na kàràfáa ɓa mi, wón po mu búenbúen, ó o búu máa fé ɓa ĩ Maá níi yi máa yi. ³⁰ Īnén lé ĩ Maá lée dà-kéní.»

³¹ Á ɓa zúifúwa tñn khiira hā huua le mí ì lèeka làa wo ò búe. ³² Ó o Yeesu wáa bía non ɓa yi: «Ī wó mu bè-tentewá cèrèe lé ĩ Maá pànká á mi mɔn. Á lé mu yén bio yi á mi le mí ì lèekarāa mi le hā huua á à búe?» ³³ Á ɓa bía non wo yi: «Mu yínón ū bè-tente búu na fo wó bio yi á wa le wa à lèekarāa fo le hā huua á à búe. Ká lé bio fo wee là le Dónbeení. Unén nùpue káamāa á le fo lé le Dónbeení.» ³⁴ Ó o Yeesu wáa bía: «Mu túara mi làndá vūahú yi ká síi: «Īnén Dónbeení bía le mi lé hā doffina.»* ³⁵ Á wa jòn zū le bio túara le Dónbeení bioní vūahú yi á yí dà máa khíní yi. Wa mún zū le minén làndá yi á le Dónbeení bía le ɓa nùpua na le non mí bioní yi lé hā doffina. ³⁶ Ká ĩnén wón ó o Maá Dónbeení mɔn léra á ĩ bio sà a yi á tonkaa ho díimjáa yi. Á mi ì wé kaka à bórāa le ĩnén wee là le Dónbeení lé bio á ĩ bía le ĩ lé le za? ³⁷ Hen ká ĩ yí máa wé bio á ĩ Maá wee wé, à mi yí tà ĩ bio. ³⁸ Ká ĩ wee wé mu, hàrì ká mi le mi máa tà ĩ bioní yi, à mi pá wáa tà bio á ĩ wee wé yi, bèra a na à mi zūn kénkén le o Maá páanía làa mi, á ĩ páanía làa wo.»

³⁹ Á ɓa tñn le mí ì wii wo, ká a màhá porónna wà ò o díá ɓa.

⁴⁰ O Yeesu bīnía khú lé ho Zurudēn muhú món, hen na ó o Zān láa wee bátízé ɓa nùpua yi, á khii kará bín. ⁴¹ Nùpua cèrèe guara a cón. ʼBa wee bío: «O Zān yí wó hàrì yéréké bio dà-kéní na wee zéeni le Dónbeení pànká. Ká bio búenbúen na ó o bía a ñii mu dání yi ɓèntín lée túiá.» ⁴² Á ɓa nùpua cèrèe dó mí sía o Yeesu yi bín.

11

O Lazaare hómú làa vèeró bio

¹ Nii búu na ɓa le Lazaare hía lò yí here. O Lazaare mu le mín hínni nùwā jùn, o Maate là a Mari, á wi ho Betanii lóhó yi. ² O Mari mu lé yia hía kúaa ho jiló na sāmu sí o Yeesu zení wán á bīnía sùukaa le mí jún-vāni.* Lé wón bàn za Lazaare á lò yí here. ³ Ó o Lazaare mu bàn hínni mí nùwā jùn tonkaa o búu le o vaa bío bio kà na a Yeesu yi: «Núhúso, mìn ɓónlo á lò yí here.»

* 10:34 Mi lorí Lení vūahú (Psaumes) 82:6 * 11:2 Mi lorí Zān vūahú 12:3

⁴Bìo ɓa waá bía mu nɔn o Yeesu yi, ó o bía: «Mu wámú mu yínón bìo na à wé o ò hí ì cén. Mu ù wé á le Dónbeenì yèni á à lé. Mu ù wé á le Dónbeenì Za cùkú á à mi.»

⁵O Yeesu á wa a Maate là a Mari lè ɓàn yàró Lazaare. ⁶Èε ká bìo ó o jǎ́ a Lazaare wámú bìo, ó o bǐnía wó hǎ wizoóni jùn hen na ó o wi yi. ⁷Bún mǒn, ó o bía nɔn mí nì-kenínia yi: «Mí bǐnì le wa lén va ho *Zudee kǎhú.» ⁸Ó o nì-kenínia bía nɔn wo yi: «Nì-kàránlo, yínón bǐn á ɓa còónía le mí ì lèeka fo lè hǎ huaa á à ɓúe le? À lé bǐn á ù pá wi à ù bǐnì va yi le?» ⁹Ó o Yeesu bía nɔn ɓa yi: «Hǎ léèrèwa pírú jùn lé hǎ wi le wizon-kùure yi, tàá? Ká a nùpue wee varáka le wisoni yi, ò o máa húaa mítén, lé bìo á mu khoomu wi. ¹⁰Èε ká a nùpue wee varáka ho tǐnàahú, ò o wé húaa mítén, lé bìo mu khoomu mía.» ¹¹Bìo ó o Yeesu bía hǎn bfoní so wó, ó o pá bǐnía bía: «Wàn bǒnlo Lazaare dǔma, ká ì màhá waá sǐnì a.» ¹²Ó o nì-kenínia bía: «Hen ká a dǔma, se o wámú díká wee dé, o ò wa.» ¹³O Yeesu wi ò o ɓfo le o Lazaare húrun. Ká a nì-kenínia bán wee leéka le lé mù dǎmu binbirì ó o bía bìo. ¹⁴Ó o Yeesu wǎa bía mu wéréwéré nɔn ɓa yi: «O Lazaare húrun. ¹⁵Bìo mu yí wó yí yú mi bǐn á ì wee zàmaka minén bìo yi, lé bìo á lé bǐn á à na á mi ì wíoka à dérǎa mi sǐa mì. Mi wǎa wa lén va hen na ó o Lazaare mu wi yi.» ¹⁶Ó o Toma na ɓa wee ve làa Hénbénì á wǎa bía nɔn ɓa nì-kenínia na ká yi: «Mí mún wa lén va, à vaa páani hí làa wo.»

¹⁷Bìo ó o Yeesu wà waá zo ho Betanii lóhó yi, ó o jǎ́ à ɓa le o Lazaare nùuna á yú hǎ wizoóni bìo náa. ¹⁸Ho Betanii lè ho Zeruzalɛemu yí nà yi mín yi. Mu máa yí kilomɛterewa bìo tǐn sese, ¹⁹á ɓa *zúífùwa cèrèè ló ho Zeruzalɛemu yi ɓuara a Maate là á Mari cǒn, á wà ɓueé tɛɛnì ɓàn yàró yúmú. ²⁰Bìo ó o Maate jǎ́ à ɓa le o Yeesu ɓò o ɓuen, ó o ló léé sǎ a yahó, ò o Mari wón kará le zǐi yi. ²¹Bìo ó o léé yú a, ó o bía nɔn wo yi: «Núhúso, fo nǎnzoñ lá wi hen, se wàn yàró yí húrun. ²²Èε ká ì zǐ le hǎ làa na kà wán pá, á ɓio ɓúenɓúen na fo ò fio le Dónbeenì cǒn, á le è wé.» ²³Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Mín yàró á à vèe.» ²⁴Ó o Maate bía: «Ì zǐ le ká le Dónbeenì wee vèenì ɓa nì-hía ho dímiǐná vé nǎnzoñ, ó o ò vèe.» ²⁵Ó o Yeesu bía nɔn wo

yi: «Ìnén lé yia wee vèenì ɓa nì-hía á wee na le mukāni binbirì. Yia dó mí sǐi mì, ó o mukāni á à kɛn, hǎri à ɓanso hí. ²⁶Á nùpue léé nùpue na dó mí sǐi mì á yú le mukāni binbirì, wón máa hí máa cén. Maate, fo tà bún le?» ²⁷Ó o Maate bía: «Ūuu Núhúso, ì tà le fo lé *Yia le Dónbeenì mǎn léra, le Dónbeenì Za na ko ò o ɓuen ho dímiǐná yi.»

²⁸Bìo ó o Maate bía bún wó, ó o wà ɓueé von mín hǐnló wee hūmankarǎa: «O nì-kàránlo léé wi hen. O le ù ɓuen.» ²⁹Bìo ó o Mari jǎ́ bìo bía, ó o dɛɛnía hǐnon ɓánbǎa mà a Yeesu. ³⁰Mu pǎahú ò o Yeesu lá ðǐh yí ɓueé zon ho lóhó yi. O wi hen na ó o Maate léé sǎ a yahó yi. ³¹Bìo ɓa zúífùwa na lá wi le zǐi yi làa Mari, á wee hǐi o sǐi mǎn wo ò o hǐnon ɓánbǎa ló, á ɓa ɓò a mǎn. ɓa wee leéka le o ɓò ò lé le búure wán á léé wá. ³²Bìo ó o Mari waá ðǐh hen na ó o Yeesu wi yi, ó o líí ɓúrá a yahó, ò o bía nɔn wo yi: «Núhúso, fo nǎnzoñ lá wi hen, se wàn yàró yí húrun.» ³³Ká a Yeesu mǎn ò o wee wá, á ɓa nùpua na ɓò làa wo mún wee wá, á mu wá a yi làa sòobɛɛ, ó o sò mí yahó. ³⁴Ó o tǔara ɓa yi: «Lé wen á mi nùna a yi?» Á ɓa bía nɔn wo yi: «Núhúso, ɓuen ɓuee loñ.» ³⁵Ó o Yeesu yèn-caa wee lé. ³⁶Á ɓa zúífùwa na wi bǐn á wee ɓio: «Mí loñ bìo ó o lá wa làa wo.» ³⁷Ká ɓa nùwá yèn ɓúii bán ɓɛn wee ɓio: «Orɛn na wéera a muui yò, á so mún lá yí dà máa hè o Lazaare húmú le?»

³⁸Bìo ɓa wee wa hen na le búure wi yi, ó o Yeesu á mu wíokaa vá yi làa sòobɛɛ. Le búure mu léé ɓó-ɛɛhó ɓúii kǎhú, á jii pon lè le hue-beeni. ³⁹Ó o Yeesu bía: «Mí ɓiini le huee lén bǐn.» Ó o Maate na lé yia húrun ɓàn hǐnló, á bía nɔn o Yeesu yi: «O sǎmu á à wé, lé bìo ó o wi le búure yi yú hǎ wizoóni bìo náa.» ⁴⁰Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ì so yí bía yí nɔn foñ le ká fo dó ù sǐi mì, á fo ò mi le Dónbeenì cùkú beeni le?» ⁴¹Á ɓa wǎa ɓiini le huee léra. Ó o Yeesu yò ðá mí yahó ho wáyai, ò o bía: «Ì Maá, ì wee dé ù ɓaráká, lé bìo fo tà jǎ́ ì fioró. ⁴²Ì zǐ le fo wee jǐi ì cǒn fɛɛɛ, èε ká ì wee ɓio làa fo ɓio kà wán ɓa nùpua na kǐnía mì kà ɓio yi, bèra a na ɓa tà le lé ùnɛñ tonkaa mi ɓio bon.» ⁴³Bìo ó o Yeesu bía hǎn bfoní so wó, ó o bía pǎnpǎn: «Lazaare, ɓuee lé.» ⁴⁴Ó o Lazaare na lá húrun ɓueé ló, ká a zení là a níni bá lè hǎ nín-kéniwá, á yahó pon yi. Ó o Yeesu

bía: «Mi fee wo, à díá le o lén.»

12

Ba zúífúwa júnása le mí ì na a Yeesu ba à búe

(Matiye 26.1-5; Maaki 14.1-2; Luki 22.1-2)

⁴⁵ Bìo ba *zúífúwa na buara a Mari cón mɔn bìo ó o Yeesu wó, á ba cèrèè dó mí sīa wo yi. ⁴⁶ Ká ba tíahú á ba nùwā yɛn búí wà vaá yú ba *Farizíewa, á lá bio ó o Yeesu wó á fɛera nɔn ba yi. ⁴⁷ Á ba Farizíewa lè le *Dónbeenì yankarowà júnása á von mí nin-zàwa *lándá tūiá fɛerowà na ká à ba kúaa mín wán, á bía nɔn mín yi: «Wa bèn-tín ko à wa wé bìo búí. O nìi mu sòobáa wee wé mu yéréké biowa dàkhíina. ⁴⁸ Ká wa díá ó o wee wé mu, á ba nùpua búenbúen hía yèrémá à dé mí sīa wo yi. Á ho Oroomusa júnása á à híní ì fi wa *Dónbeenì zì-beenì, á à búe wa nìpomu jùhú.†» ⁴⁹ Á ba nì-kéní na ba le Kayiífú, yia lé le Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì le lúlúure mu yi, á bía nɔn ba yi: «Mí yí zū bìo búí mu yi. ⁵⁰ Mí so yí zū le warén cón á mu súaani ò o nùpue nì-kéní hí wa nìpomu búenbúen bio yi à mu bè yi fennáa le?» ⁵¹ O Kayiífú mu yí bía há bíoní mu mítén. Ká bio ó o lé le Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì le lúlúure mu yi, lé bún nɔn ó o wee fɛe le Dónbeenì jì-cúa ká síí, le o Yeesu ko ò o hí mín nìpomu bio yi. ⁵² Mu yínón bán mí dòn bio yi. O mún ko ò o hí, à le Dónbeenì zàwa búenbúen na saawaa wá ho dímjíná búenbúen ò, ò o vá kúee mín wán, à wé lè mu nìpomu dà-kéní.

⁵³ Lé bún bio yi, á ba zúífúwa júnása bía tò mu wán mu zòh le mí ì na a Yeesu ba à búe. ⁵⁴ Á lé bún nɔn ó o Yeesu wáa yí máa héé ba zúífúwa tíahú à ba mi, ò o wà van ho lóhó búí na ba le Efarayiimu, hía bó le dùure yi, á vaá kará bín lè mí nì-kenínia.

⁵⁵ Hen ká ba zúífúwa sánú na ba le Paaki wà buée dá, à ba cèrèè léka à fèn wa ho Zeruzalɛmu, á vaa ceé mítén à dàn díráa ho sánú mu. ⁵⁶ Ba nùpua wee cà a Yeesu, á wee tũaka mín yi le Dónbeenì zì-beenì lún yi le o Yeesu mu á à yí ì buen ho sánú díimí léé, tàá o máa buen. ⁵⁷ Mu ù wé à le *Dónbeenì yankarowà júnása lè ba *Farizíewa á nɔn le jii le ká yia zū hen na ó o Yeesu wi yi, à bánso buee bío mu, à mí wii wo.

O Mari kúaa ho jiló na sãmu sī o Yeesu zení wán

(Matiye 26.6-13; Maaki 14.3-9)

¹ Bìo á ho *Paaki sánú díró ká hã wizoomí bio hèzín, ó o Yeesu buara ho Betanii lóhó, hen na ó o Lazaare wee lé yi, yia ó o vènia. ² Ba wee dí ho sánú o Yeesu bìo yi bín, ó o Maate wee na ho dínló ba nùpua yi. Bìà là a Yeesu pánia kará ho dínló jùhú yi ó o Lazaare wi tíahú.

³ Ó o Mari buan ho jiló na sãmu sī á yàwá here liitere sanká màní, hía wó lè mu bìo búí na ba le náarè mí jii yi, á buée kúaa o Yeesu zení wán, á bínia sũukaa lè mí jún-vānì. Á ho jiló sãmu hínɔn sú le zīi mu búenbúen. ⁴ Ó o Yeesu nì-kenínia nì-kéní na ba le Zudaa Isikariote, yia á à dé wo ò na, á wáa bía: ⁵ «Lée webio nɔn ba yí yèérarāa ho jiló mu lè wén-hāani khíá-tín, á yí nɔn ba nì-khenia yi?» ⁶ O Zudaa bía bún yínón bio ba nì-khenia bio here wo yi, ká lé bio ó o lé o kònlo. Ba bunbua-wárí na wi o cón ó o wee lén dí. ⁷ Ká a Yeesu màhà bía: «O háa mu á ù díá. Ho jiló mu ó o lá bàrá pan lè ì sánia wíokaró hã nùuló bio yi. ⁸ Ba nì-khenia á à keñ làa mia fɛɛɛ, ká ìnén wón máa keñ làa mia fɛɛɛ.»

⁹ Ba minka *zúífúwa já le o Yeesu wi ho Betanii yi, á ba wà van bín. Mu yínón o Yeesu bio yi mí dòn ba vannáa, ba mún wi ba vaa mi a Lazaare na ó o Yeesu vènia. ¹⁰ Á le *Dónbeenì yankarowà júnása mún wāania tò le mí ì na a Lazaare ba à búe ¹¹ lé bio á mu lé o Lazaare mu vèrò bio yi á ba zúífúwa cèrèè wee yèrémá dé mí sīa o Yeesu yi.

O Yeesu zoró ho Zeruzalɛmu lóhó yi bio
(Matiye 21.1-11; Maaki 11.1-11; Luki 19.28-40)

¹² Mu tá na lée tɔn, á ba minka zàamāa na buara ho sánú díró bio yi, á já le o Yeesu wà buée zo ho Zeruzalɛmu, ¹³ á ba khó hã yúkúio vónna na ba lée dérāa ho cùkú wo yi buan, à ba wà lée sá a yahó. Ba wee bío bìo ká pónpón: «Le ho cùkú à bìo sī le Dónbeenì yi. Le o Nùhúso Dónbeenì wé mu bè-tentewà làa yia bò o buen o yèni yi, o

† 11:48 Ho pàahú mu yi, ká ho Oroomusa pánká wi ba zúífúwa wán.

*Isirayeele béε.»¹⁴ O Yeesu yòora a sùnpè-bòohú búí, làa bio le Dónbeenì biónì vūahú biarāa mu kà sí:

¹⁵ «*Sion lóhó ñipomu, yí zón dēε.

Loñ, lé ũ béε bò o buen,
o yòora a sùnpè-bòohú.»

¹⁶ Pàahú na mu wee wé yi, ó o Yeesu ñi-kenínia yí zūna mu kúará. Ká pàahú na le Dónbeenì léra a Yeesu yèni yi, á ba hácírí màhà ãuara bio le Dónbeenì biónì vūahú bía a dānì yí wán. Á bio ho vūahú mu bía, lé búñ ó o bio wórāa.

¹⁷ Bìà ñnzoñ páanía wi là a Yeesu pàahú na ó o von o Lazaare á wón vèera ló le búure yi, bán búenbúen wee mì bio ba mōn tūiá.

¹⁸ Bio mún ñon ba minka zāamāa lée sánāa o yahó, lé bìo mu yéréké bio na wee zéení le o ló le Dónbeenì cōn tūiá na mà á ba ñá.

¹⁹ Á ba *Farizēwa wāa wee bío mín yi: «Mí yí mōn mu le, mí yí dà dēε búí máa wé. Ba ñupua búenbúen wee yèrēmá bè o yi.»

O Yeesu wee bío mí húmú bio

²⁰ Bìà wà buéé bùaani le Dónbeenì ho Zeruzaleemu yi ho sánú díró pàahú á bía yínoñ *zúífūwa búí wi tíahú. ²¹ Ba vá buéé bó a Filiipu na wee lé ho Kalilee kōhú lóhó na ba le Betesayidaa yi, á bía ñon wo yi: «Wa wi á wa mi a Yeesu wán.» ²² Ó o Filiipu wāa bía mu là a Àndere, á ba mí ñuwā ñun wà vaá bía mu là a Yeesu. ²³ Ó o Yeesu bía ñon ba yi: «Hia kà lé ho pàahú na le Dónbeenì á à lén o *Nùpue Za yèni yi. ²⁴ Le ì mì ho tūiá na mia: Ká ho dínló bæere á yí dù, á mukāni yí hà á bio ká yí soora, á le è ñin kà. Ká le mukāni hà, á bìo ká soora, á le è ha hā bia na ñoo. ²⁵ Yia heníá mí mukāni bio, wón á à vīinì le. Ká yia yí máa càtí mí mukāni bio hūúu ho dímjína na kà yi, wón á à yí le mukāni binbirì na máa vé. ²⁶ Yia wi ò o sá na mì, à wón bè mì. Á hen na á ì wi yi, á ì ton-sá mún ñ keñ yi. Yia wee sá na mì, wón á ì Maá á à dé ho cùkú yi. ²⁷ Bìo kà wán, á ì hácírí yáara. Lé mu yén á ì ì bío? Ì bío le ì Maá kǎnì mi le lònbee na à yí mi hā laà na kà wán lée? Èε ká lé búñ bìo yi á ì ñon buararāa. ²⁸ Ì Maá, zéení ũ cùkú le ba ñupua mi.» Á tǎmu búí sǎ ñá ho wáayi á bía: «Ì zéeníá ì cùkú, á ì pá à wíoka à zéení ho.»

²⁹ Ká ba zāamāa na ñin bíñ ñá mu, á ba le lée

viohó và. Ba búí bèñ le lée tonkaro na ló ho wáayi bía làa wo.

³⁰ Ó o Yeesu biníia bía: «Mu yínoñ ñnén bìo yi á mu tǎmu sǎ ñánāa. Mu lé minén bìo yi. ³¹ Bìo kà wán lé ho dímjína na kà ñupua cítíró pàahú. Lé bìo kà wán á le Dónbeenì lùwárāa ho dímjína na kà ñúhúso. ³² Ká ñnén ba khíi can le búenì wán hóonia yòò fǎrá, á ì wé á ba ñupua búenbúen á à buen ì cōn.»

³³ O bía kà síi á zéeníanáa bìo ó o ò híráa síi.

³⁴ Á ba zāamāa bía ñon wo yi: «Wa zū le le Dónbeenì làndá vūahú yi á mu bía le *Yia le Dónbeenì mōn léra ko ò o keñ bíñ fēεε, á ũ wó kaka wee bíorāa le o *Nùpue Za ba ko ba ca le búenì wán hóonia yòò fǎrá? À wón Nùpue Za so bèñ lé o yén?» ³⁵ Ó o Yeesu bía mítén bìo ñon ba yi: «Mí yú mu khoomu, ká ho pàahú na mu ù wé á yí tūee. Á bìo mi yú mu khoomu, á mi wāa wé varāka mu yi, à le tǎbíri hía yí yòoka mi wán. Mu bon, yia wee varāka le tǎbíri yi á yí máa mi bìo wi o yahó. ³⁶ Mí tà dé mí sía yia lé mu khoomu yi, pàahú na mi yú mu yi, à mi wé mu khoomu ñupua.»

Bìo ó o Yeesu bía hōñ biónì so wó, ó o khèra vaá sà mítén ba yi.

Ba zúífūwa cèrèε pá pá a Yeesu bio

³⁷ Bìo ó o wó mu yéréké biowa cèrèε na wee zéení le o ló le Dónbeenì cōn ba mōn mí cūee, ká ba pá yí dó mí sía wo yi. ³⁸ Mu wó ò o *Ezayii ñi-cúa na ó o fεera, à ñii sí. O bía:

«Núhúso, lé o yén yáà dó mí síi le bín-tente na wa wee bue yi?

Á lé o yén ó o Núhúso zéeníá lè mí pànká?»*

³⁹ Bìo ñon ba yí dà máa tǎráa mu yi, lé bìo ó o Ezayii mu pá biníia bía:

⁴⁰ «Le Dónbeenì wó á ba ka lòn muuiwà, bèra a na à ba wé yí mi.

Le wó á ba yiwa tunka

bèra a na à ba wé yí ñāñ zūñ bìo á le wee wé.

Le wó kà síi bèra a na

à ba yí ñāñ yèrēmá buen le cōn à le weε ba.»†

⁴¹ O Ezayii bía hōñ biónì so lé bìo ó o mōn ho cùkú na le Dónbeenì á à dé o Yeesu yi, ó o bía a bìo yi. ⁴² Èε ká ba *zúífūwa ya-díwá mí bæere tíahú, á ba cèrèε ñon pá dó mí sía

* 12:38 Mi loñ Ezayii vūahú 53.1 † 12:40 Mi loñ Ezayii vūahú 6.10

o Yeesu yi. Ká ɓa màhá yí máa tà bío mu wéréwéré, lé ɓa *Farizéwa bio yi, à bán yí hɛ ɓa lè ɓa zúífúwa kàránlò zīi zoró. ⁴³ Ba wa le yèni càrò ɓa nùpua cǎn á po le yèni càrò le Dónbeenì cǎn.

Yia yí máa tà a Yeesu bíonì bio, wón jùhú á à sí

⁴⁴ O Yeesu bía bio kà pǎnpǎn: «Yia dó mí sīi mi, se yínóí ìnén ĩ dòn á ɓànsò dó mí sīi yi. ɓànsò dó mí sīi yia tonkaa mi yi.

⁴⁵ Yia mɔn mi, se lé yia tonkaa mi á ɓànsò mún mɔn. ⁴⁶ Ìnén ka lòn khoomu á ɓuara ho dímíjǎ yi, bèra a na ká nùpue léé nùpue na dó mí sīi mi, à ɓànsò yí keñ le tǐbíri yi.

⁴⁷ Ká a ɓúú jǎ ĩ bíoní ò o yí bò há yi, á mu máa wé ìnén lé yia á à síni ɓànsò jùhú. Mu bon, ìnén yí wà ɓueé síni ho dímíjǎ nùpua júná, ká ĩ wà ɓueé fení ɓa. ⁴⁸ Yia pá ĩ bio, á yí máa tà ĩ bíoní yi, wón jùhú á à sí. Hā bíoní na á ĩ bía lé hǎn á à síni ɓànsò jùhú ho dímíjǎ vé nɔnzoñ. ⁴⁹ Lé bio á ĩ yí bía lè ĩ pánká. Ká a Maá na tonkaa mi, wón miten lé yia nɔn le jii mi, á zéenia bio á ĩ bío binbirì lè ɓa nùpua. ⁵⁰ Á ĩ mún zū le bio ó o wee na le jii à ĩ hení na ɓa nùpua yi, bún wee na le mukāni binbirì na máa vé. Hā bíoní na á ĩ wee bío lé hīa ó o Maá nɔn le jii le ĩ bio.»

13

O Yeesu seera mí nì-kenínia zení

¹ Sāni ho *Paaki sánú díró ɓúaká, á bio ó o Yeesu zūna le mí léro ho dímíjǎ yi á va mín Maá cǎn pàahú dǎn, á bía bio sǎ yi na wi ho dímíjǎ yi ó o wa, ó o wíokaa zéenia le bio mí wa làa ba ɓàn síi máa.

² O Yeesu lè mí nì-kenínia lan wee dí ho zīihú jii. À bún, ò o *Satāni wó ó o Yeesu dénaló bio wi o Zúdaa na lé o Simɔn Isikariote za sīi yi wó. ³ O Yeesu zū le o Maá dó mu bio ɓúenɓúen mí níi yi. Ó o mún zū le mí ló le Dónbeenì cǎn, á bīnía wà à va le cǎn. ⁴ Ó o wáa líf hínɔn ho dínlò jùhú yi, á tɛra mí báká beenì, ò o lá le nín-kéní can lè mí kuio. ⁵ Ò o kúaa mu jummu le dɛɛ ɓúú yi, ò o wee seɛ mí nì-kenínia zení, á bīnì sùuka lè le nín-kéní na ó o can lè mí kuio.

⁶ Bio o ɓueé dǎn o Simɔn Piere, á wón bía nɔn wo yi: «Núhúso, lé ùnén wi à ù seɛ ìnén zení le?» ⁷ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Bio á

ìnén wee wé bio kà wán á ùnén yí zū kúará. Èɛ ká fo khíi zūn mu làa món.» ⁸ Ó o Piere bía: «Búeé, ùnén máa seɛ ĩ zení hùúu.» Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Ká ĩ yí seera ù zení, á ùnén làa mi máa pāani bio ɓúú yi.» ⁹ Ó o Simɔn Piere wáa bía: «Núhúso, ká mu ka ká, à ù yi seɛ ĩ zení mí dòn, ká ù seɛ ĩ níni lè ĩ jùhú.» ¹⁰ Ó o Yeesu bía nɔn wo yi: «Yia súa, wón bio ɓúenɓúen wee ce. O hía le mí ĩ seɛ bio, se mu lé o zení. Minén bán wee ce, èɛ ká mu yínóí mi ɓúenɓúen.» ¹¹ O Yeesu zū yia á à dé o ò na, lé bún te bio ó o le ɓa ɓúenɓúen yí máa ce.

¹² Bio ó o seera ɓa zení wó, ó o lá mí báká beenì zǎ ò o bīnía líf kará ho dínlò jùhú yi, ò o wáa wee bío lè mí nì-kenínia: «Mi so zū bio á ĩ wó ká kúará le? ¹³ Mi wee ve mi làa nì-kàránlo, làa Núhúso, á mi tūiá sí, ĩ le ó nì-kàránlo á lé o Núhúso. ¹⁴ Ká ìnén hía seera minén zení, se minén mún ko mi wé seɛ mín zení. ¹⁵ ĩ wó mu zéenia làa mia, bèra a na, à minén mún wé wé mu làa mín, làa bio á ĩ wóráa mu làa mia. ¹⁶ Le ĩ mi ho tūiá na mia: Ton-sá na po mí jùhúso wón mía. Ó o tonkaro na po yia tonkaa wo, wón mún mía. ¹⁷ Bio mi zū bún, ká mi wee wé mu, se mi júná sí.»

O Yeesu le mí nì-kenínia nì-kéní á à dé mí ĩ na

(Matiye 26.20-25; Maaki 14.17-21; Luki 22.21-23)

¹⁸ O Yeesu bía: «Mu yínóí mi ɓúenɓúen á ĩ wee bío bio. Ìnén lé yia zū bía á ĩ hueekaa. Èɛ ká bio túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi ko mu wé à jii sí. Mu túara ká síi: «Yia làa mi pāania dú ĩ dínlò á bīnía wee fi làa mi.» ¹⁹ ĩ wee bío mu na mia bio ká wán ká mu bio mu dīñ yí dǎn, bèra a na ká mu khíi dǎn, à mi tà le ìnén lé yia wi fɛɛɛ. ²⁰ Le ĩ mi ho tūiá na mia: Nùpue na khíi ɓuan ĩ tonkaro sese, se lé ìnén á ɓànsò ɓuan sese. Á yia ɓuan mi sese, se lé yia tonkaa mí á ɓànsò ɓuan sese.»

²¹ Bio ó o Yeesu bía hǎn bíoní so wó, ó o hácíri wíokaa yáara, ó o wáa bía wéréwéré: «Le ĩ mi ho tūiá na mia: Minén nì-kéní lee yia á à dé mí ĩ na.» ²² Á ɓa nì-kenínia wee lońka mín yi. Ba yí zū yia ó o wee bío bio. ²³ Mu wee wé, ò o Yeesu nì-kenínia nì-kéní, yia ó o wa, á kará ɓó a yi. ²⁴ Ó o Simɔn Piere bía làa wón lè mí níi le o tūa o Yeesu yi le

* 13:18 Mi loń Lení vūahú (Psaumes) 41.10

lé o yén ó o wee bío bìo. ²⁵ Ó o nì-kenínii mu búera van là a Yeesu cǎn, á tùara a yi: «Núhúso, lé o yén fo wee bío bìo?» ²⁶ Ó o Yeesu bíá: «Í zoó cǐ ho búurú, ká yia á í non ho yi, se wón lé orén.» Ó o Yeesu wáa lá ho búurú zoó cǎ á non o Zúdaa na lé o Simǎn Isikariote za yi. ²⁷ O Zúdaa féeníí lè ho búurú, ó o Satāni dèenífa zon wo. Ó o Yeesu bíá non o Zúdaa yi: «Bí o fo le fo ò wé, á ù wé fùa.» ²⁸ Á ba nì-kenínia na ká tíahú á nì-kéní woon yí zū bío non ó o Yeesu bíarāa làa wo kǎ síi. ²⁹ Bío ó o Zúdaa ba bunbua-wári wi cǎn, á ba búii wee léeka le o Yeesu wi ò o bío le o vaa yà bío ba màkóo wi yi ho sánú bío yi. Tàá ká a Yeesu wi ò o Zúdaa mu na bío búii ba nì-khenia yi. ³⁰ Bío ó o Zúdaa wáa fó ho búurú ká síi, ò o dèenífa hínon yòó ló. Mu wee wé á ho tá hūn.

O Yeesu *bín-finle* búii na ó o bíá bìo henía

³¹ O Zúdaa léró mǎndén, ó o Yeesu bíá: «Hā làa na kà wán, ó o *Nùpue Za cùkú wee mi, ó o Nùpue Za mún wee zéení le Dónbeenì cùkú. ³² [Ká a Nùpue Za wee zéení le Dónbeenì cùkú] á le mún ñ wé ó o Nùpue Za cùkú mún ñ mi, á le è wé mu hen làa cǐínú. ³³ Í nì-kenínia na á í wa làa sòobé, ho pǎahú na á í wé làa mia á yí túee. Mi khíi wé è cǎ mi. Ée ká bío á í bíá non ba *zúífúwa yi, lé búin bán síi á í mún ñ bío á à na minén yi: Mi yí dà máa va hen na á í wee va yi. ³⁴ Í bío bín-finle búii á à hení ñ na mia: Mi wé wañ mín. Mi ko mi wé wañ mín, làa bío á í waráa mia bío síi. ³⁵ Ká mi wa mín, á ba nùpua búenbúen màhá à zún le mi lé í nì-kenínia.»

³⁶ Ó o Simǎn Piere tùara a yi: «Núhúso, lé wen á fo ò va yi?» Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Hā làa na kà wán, á fo yí dà máa bè làa mi máa va hen na á í wee va yi. Ká fo màhá khíi bè làa mi làa mǎndén.» ³⁷ Ó o Simǎn Piere bíá non wo yi: «Núhúso, léee webio non á í yí dà máa bè làa fo hā làa na kà wán? Í tà à í ñ dé í mukāni na ù bío yi.» ³⁸ Ó o Yeesu bíá: «Fo ò tà á à dé ù mukāni ñ na ínén bío yi kǎnkǎn le? Le í mi ho tuiá na fon: Sǎni o kò-béé wá, ká fo bíá le fo yí zū mi hā cúa-tin.»

14

O Yeesu *lé yia lé ho wǎhú*

¹ O Yeesu bíá non mí nì-kenínia yi: «Mí yáa mi yilera. Mi dé mi sía le Dónbeenì

yi, à mún dé mi sía mi. ² Wán Maá zii á hā kēenífa lùà cèrèe wi yi. Ká mu lá yí bon, se í lá yí bíá le í vaá wíoka lùe á à ká làa mia. ³ Ká le lùe vaá wíokaa vó, á í bǐní bueé fé mia, à mi vaa páanii kēení làa mi hen na á í ñ kēní yi. ⁴ Mí zū ho wǎhú na wee va hen na á í wà à va yi.»

⁵ Ó o Toma bíá non wo yi: «Núhúso, bío wa yí zū ù wēení, á wa à zún ho wǎhú kaka?»

⁶ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Ínén lé yia lé ho wǎhú, á lé ho tuiá poni bǎnso, lé ínén le mukāni binbirí wee lé cǎn. Nùpue yí dà máa va a Maá cǎn ká bǎnso yí ló í wán. ⁷ Ká mi lá zū mi, ó o Maá á mi mún ñ zún. Hā làa na kà wán, ó o Maá mi zū, á mǎn wo.» ⁸ Ó o Filiipu bíá non o Yeesu yi: «Núhúso, zéení a Maá làa wen, á búin wáa à yí wen.» ⁹ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Éee! Filiipu, ínén wi làa mia míana, à ù pá yí zū mi le? Yia mǎn mi, se bǎnso mǎn o Maá. Á fo tǐn le í zéení a Maá làa fo le we? ¹⁰ Á le fo yí tà le ínén páania là a Maá ó o Maá páania làa mi lon? Hā bíoní na á í wee bío na mia á ínén yí te. Hā bíoní mu wee lé o Maá na wi làa mi cǎn. Lé orén wee wé bío ó o síi vá yi. ¹¹ Mí tà bío á í bíá non mia yi le ínén páania là a Maá ó o Maá páania làa mi. Ká búin mia à mi pá wáa tà mu bè-wénia na á í wó á mi mǎn bío yi. ¹² Le í mi ho tuiá na mia: Yia dó mí síi mi, á bǎnso ò wé hā wǎrǎ na á í wee wé bǎn síi. O yáa à wé hǐa po hǎn, lé bío á í wee va a Maá cǎn. ¹³ Á bío búenbúen na mi wé è fio í yèni yí á í ñ wé, bèra a na ò o Maá yèni lé ínén na lé o Za pǎnká yi. ¹⁴ Ká mi wé fíora bío búii í yèni yi, á í ñ wé mu.»

O *Séenílo veere naló bío*

¹⁵ «Ká mi wa mi, á mi wé è bè bío á í henía non mia yi. ¹⁶ Á ínén á à fio o Maá yi, ó o na a Séenílo veere mia, ò o wé keñi làa mia fǎe. ¹⁷ O Séenílo mu lé le Dónbeenì Hácírí tuiá poni bǎnso, dén na á ho díimínáa yí dà máa yí, lé bío á ba yí máa mi le, á yí zū le. Minén bán zū le, lé bío le wi làa mia, á khíi kēní mia.

¹⁸ «Í máa día á mi máa wé lòn híiminí, í ñ bíní ñ buen mi cǎn. ¹⁹ Hen làa cǐínú ká ho díimínáa máa mi mi, ká minén bán ñ mi mi, lé bío á le mukāni binbirí wi mi á minén le mukāni binbirí mún ñ wé yi. ²⁰ Ká mu pǎahú khíi dǎn, á mi ñ zún le ínén páania lé í Maá, á minén páania làa mi, á ínén páania làa mia. ²¹ Yia wee pa í bíoní na á í bò henía bío, á

wee bè hā yi, wón lé yia wa mi. ¹Í Maá á à wañ yia wa mi, á ìnén mún ò wañ òanso, á wé è zééní òten làa wo.»

²Ó o Zúdaa, yia wi mí dòn làa Zúdaa Isikariote, bíá nòn wo yi: «Fo ò wé kaka à zééní òten làa wən ká fo máa zééní òten lè ho dímíjńása?» ³Ó o Yeesu bíá nòn wo yi: «Yia wa mi, wón wee bè bio á ì wee bío yi. Í Maá á à wañ òanso, á ì Maá làa mi á à buen òanso cón, á bueé keń làa wo. ⁴Yia yí wa mi, wón yí máa bè ì bíoní yi. Hā bíoní na á ì wee bío ká yí ló ìnén ì beere yi. Mu lé ì Maá na tonkaa mi á hā ló yi.

⁵«Í bíá bio ká nòn mia ho pàahú na á ì wi làa mia. ⁶È ká a Séenflo na lé le Dónbeení Hácírí, òio ó o Maá Dónbeení á à tonka ì yèni yi, dén wé è kení mia lè mu bìo búenbúen, á à bíní ì leeka mia lè mu bìowa búenbúen na á ì bíá nòn mia.

⁷«Í wee lén, ká ì mǎhá a na ho héerà mia. Í héerà lé hía á ì wee na mia. Ho wi mí dòn lè ho dímíjńá héerà. Mi yí le mi yilera yáa. Mi yí zón. ⁸Mí jńá à ì bíá le ì wee lén, ká ì bíní ì buen mi cón. Mí lá wa mi, se bio á ì bíá le ì va a Maá cón á mi sía lá à wa bìo yi, lé bio ó o Maá po mi. ⁹Í bíá mu nòn mia hā làa na ká wán, ká mu bìowa mu wéro òin yí òn, bèra a na, ká mu khíi òn, à mi wíoka dé mi sía mi. ¹⁰Í máa bíní máa bío bíoní cèrèe làa mia, lé bio á ho dímíjńá na ká jńúhúso wà a buen. O yí yú pànká ì wán. ¹¹È ká ho dímíjńása ko ba zún le ì wa a Maá, á bio ó o bò henía nòn mi lé bún á ì wee wé. Mí lii híni, mi wa lén hen.»

15

O Yeesu lé ho èrèzén vǐndèe binbiri

¹O Yeesu bíá: «Ìnén lé ho èrèzén vǐndèe binbiri, ká ì Maá lé ho èrèzén vǐndèe òanso. ²Ká lakahó lé lakahó na can mi à ho yí máa ha, ó o ò kúii ho. Ká hía wee ha, hǎn búenbúen ó o wee kí, à hā wíoka wé ha lè mí sòobèe. ³Làa bún síi á minén òéniía wee ce vó lòn lakara na ba kú ì kàránlò na á mi tà yi bio yi. ⁴Mí páaní làa mi, á ì mún ò páaní làa mia. Lakahó yí ò máa ha bia ká ho yí can le vǐndèe yi. Làa bún síi, ká minén mún yí páanía làa mi, á le Dónbeení Hácírí bíá máa keń mia.

⁵«Ìnén ka lòn vǐndèe, ká minén ka lòn lakara. Yia páanía làa mi, á ìnén páanía làa wo, á wón òanso á le Dónbeení Hácírí bíá á à keń yí cèrèe. Ìnén bio ní míá, á mi yí ò dà dèe

woon máa wé. ⁶Yia yí páanía làa mi ka lòn vǐndèe lakara na ba kúiora léé kúaará. Ká hā lakara mu hon à ba khuii hā bè mín wán à dé ho òhú yi cǐi. ⁷Ká mi páanía làa mi, á wee bè ì bíoní yi sese, à bio mi wee cà, à mi fio, á mi ì yí mu. ⁸Ká le Dónbeení Hácírí bíá wi mia cèrèe se mu wee zééní le mi lé ì nì-kenínia binbiri, á ba núpua búenbúen á à mi ì Maá cùkú mu bìo yi. ⁹Làa bio ó o Maá waráa mi, lé bún òan síi á ìnén mún waráa mia. Mí páanía làa mi, á mi ì wíoka à zún bio á ì waráa mia. ¹⁰Ká mi wee bè bio á ì bò henía yi, se mi páanía làa mi á mi ì zún bio á ì waráa mia bìo, làa bio ìnén páanía làa a Maá á zú bio ó o waráa mi, lé bio á ì bò bio ó o bò henía yi.

¹¹«Í bíá bún nòn mia, bèra a na à ìnén sí-wee òan síi à keń mia, à mi sí-wee jii sí. ¹²Bio á ì ì hení á à na mia lé bio kà: Mí wañ mín làa bio á ì waráa mia bio síi. ¹³Núpue na dà à wañ mín bǎnlowà á à poñ yia nòn mí mukàni ba bio yi wón mia. ¹⁴Ká mi wee bè bio á ì bò henía nòn mia yi, á mi ì wé wán bǎnlowà. ¹⁵Í wáa máa bíní máa ve mia làa ton-sáwá, lé bio ó o ton-sá yí zú bio ba jńúhúso wee wé. Mí lé wán bǎnlowà, lé bio á bio ó o Maá bíá nòn mi búenbúen á ì fèera nòn mia. ¹⁶Minén yí léra mi. Ìnén lé yia hueekaa mia á tonkaa, à mi lén vaa wé hā wárá na se, hía le Dónbeení Hácírí bíá wee mi yi, á bio á à míá, bèra à na ká bio mi wee fio o Maá cón ì yèni yi à mi yí mu. ¹⁷Bio á ì ì wíoka à hení á à na mia lé bio kà: Mí wañ mín.»

Ho dímíjńása jina a Yeesu lè mí nì-kenínia

¹⁸«Ká ho dímíjńása jina mia, à mi zún le ba jina mi ló mia. ¹⁹Ká minén lè ho dímíjńása lá léé ò-kení, á ba lá à wañ mia làa bio ba waráa bio bìo sà ba yi. Bìo nòn á ho dímíjńása jinanáa mia, lé bio á ì hueekaa mia á mi wi mí dòn làa ba. Mí bìo wáa yí sà ho dímíjńá yi. ²⁰Mí liini mí hácírí bio á ì bíá nòn mia wán: «Ton-sá na po mi jńúhúso wón míá.» Ká ìnén á ba beera lò, á minén á ba mún ò beé lò. Ká ba bò bio á ì kàránna làa ba yi, á ba mún ò bè minén kàránlò yi. ²¹È ká lé ìnén bìo yi á ba wé è beeráa mi lò, lé bio ba yí zú yia tonkaa mi. ²²Bio á ì òguara á bueé bíá làa ba á ba pá, lé bún nòn á mu bè-kohó bio wee mi léera ba yi. Á bio ká wán,

á ɓa wáa yí dà máa bío le mí yí zū mu. ²³Yà jina mi, se wón mún jina ī Maá. ²⁴Ī lá yí wó wára na á nì-veere yí dà máa wé húúu ɓa tǎhú, á se bè-kohó bio máa mi máa leé ɓa yi. Èe ká bio ɓa mɔn mu mí cúee, à ɓa pá jina ínén, á jina ī Maá. ²⁵Èe ká bio túara ɓa lándá yí á ko mu wé à jii sí: «Ba jina mi ká mu jǔhú jòn mia.»*

²⁶«O Séenflo, khíi buen. Orén lé le Dón-beeni Hácírí tǔiá poni ɓanso. Ī ì tonka a, ó o ò lé ī Maá cǔn á à buen. Ká a khíi ɓuara ó o buee mi ho tǔiá ī jii. ²⁷Á minén mún wé è mi ho tǔiá ī jii, lé bio mi wi làa mi hàrī ī tonló búakáró pàahú.»

16

¹«Ī wee bío bún na mia à mi yí bǐnī ī mǔn.

²Mi kàránló zǐnj zoró á ɓa khíi wé è hè làa mia. Hàrī pàahú búí khíi dā, á ɓia wee búe mia pá à leéka le mí wee sà na le Dónbeeni yi ká síi. ³Ba à wé mu lé bio ɓa yí zū a Maá Dónbeeni, á mún yí zū ínén ⁴Ká Ī wee bío mu làa mia bèra a na ká ɓa khíi hínon wee wé mu, à mi bǐnī leéka le ī bía mu non mia. Ī tonló búakáró pàahú, á Ī yí bía mu làa mia, lé bio á Ī lá wi làa mia.»

Le Dónbeeni Hácírí bè-wénia

⁵«Hā làa na kà wán, á Ī bǐnía wee va yà tonkaa mi cǔn, á mi tǎhú á nì-kéní kà yí túara mi le lé wen á Ī wee va yi? ⁶Èe ká lé bio á Ī bía mu non mia lé bún wee vá mia. ⁷Ká mu bèn lé ho tǔiá á Ī mì á à na mia: Mu súaani minén cǔn à Ī lén. Ká Ī yí wà, ó o Séenflo máa buen mi cǔn. Èe ká Ī van, á Ī ì tonka a ó ò buen mi cǔn. ⁸Ká a khíi ɓuara, ó o buee zéeni le ho dímjánsa le ɓa wee víini miten mu bè-kora, làa bio téréna, le le Dónbeeni cítii bio dǎnī yi. ⁹O ò zéeni le ɓa wó mu bè-kohó, lé bio ɓa yí dó mí sīa mi. ¹⁰O ò zéeni le Ī téréna bio á Ī wee va a Maá cǔn á mi máa bǐnī máa mi mi bio yi. ¹¹Le Dónbeeni cítii bio dǎnī yi, o ò zéeni le le Dónbeeni dēenia cítii ho dímjá na ká jǔhúso á sǐnía jǔhú.

¹²«Bio cēre á Ī lá wi à Ī bío na mia, ká Ī dǐn máa bío mu lé bio mu here po mia. ¹³Ká le Dónbeeni Hácírí tǔiá poni ɓanso khíi buee dǔn, á le è wé á mi ì zūn le Dónbeeni tǔiá poni búenbúen. Hā bioní na le è bío máa

lé lerén mí beere cǔn. Ká bio le jǎ Ī cǔn búenbúen lé bún á le khíi bío, á à bue bio ko à mu buen bio. ¹⁴Le è zéeni Ī cǔkú lé bio le è lá bio á Ī le le zéeni á à bue è na mia. ¹⁵Bio bio sǎ a Maá yi búenbúen bio sǎ mi, lé bún non á Ī wee bíoráa mu na mia le le è lá bio á Ī le le zéeni búenbúen á à bue è na mia.»

Mi yara sèró mǔn mi sīa á à wa

¹⁶«Hen làa cǐnú ká mi máa mi mi, ká cǐnú bún mǔn á mi ì bǐnī ì mi mi.» ¹⁷O ò nì-kenínia nùwā yen wee bío mún yi: «Bio ká kúará léee webio coon? O bía: «Hen làa cǐnú ká mi máa mi mi, ká cǐnú bún mǔn á mi ì bǐnī ì mi mi» làa bio ó o bǐnía bía: «Bio á Ī wee va a Maá cǔn.» ¹⁸Ho cǐnú na ó o wee bío bio kúará léee webio? Wa òntǐn yí zū bio ó o wee bio.»

¹⁹Bio ó o Yeesu zūna le ɓa wi ɓa túa wo yi, ó o bía non ɓa yi: «Bio á Ī bía le hen làa cǐnú ká mi máa mi mi, ká cǐnú bún mǔn á mi ì bǐnī ì mi mi, lé bún bio yi á mi wee tǔakaráa mún yi le? ²⁰Àwa, le Ī mi ho tǔiá na mia: Mi khíi wé è wá ká mi ì zúnzúra ká ho dímjánsa bán wee zámaka. Mi yara khíi sè, èe ká mi yara sèró mu màhá á à yèrémá á wé le sī-wee. ²¹Hen ká a háa wee te à mu wé le lònbee o wán hón pàahú so yi. Ká a ton wó, ò o sī wa, lé bio ó o yú a kúnkúza. O wé nonsā le lònbee na yú a yi. ²²Minén mún bio ka ká. Bio ká wán, á mi yara sò, èe ká Ī bǐnī ì mi mia, hón pàahú so ká mi sīa á à wa. Dén sī-wee so á nùpee máa hè yi làa mia. ²³Ká dén wizonle so khíi dǔn, á mi máa bǐnī máa túa mi làa bio búí. Le Ī mi ho tǔiá na mia: Bio búenbúen na mi khíi fio o Maá cǔn Ī yèni yi ó o ò na mia. ²⁴Mi lá dǐn yí fiara bio búí Ī yèni yi. Mi wé fio, á mi ì yí, bèra a na à mi sī-wee jii sí.

²⁵«Ī wà hā wàhio á bíarāa bio ká búenbúen non mia. Ká pàahú búí khíi dā, ká Ī máa wé è wà wàhio máa na mia. Ī khíi wé è bío bio bio ɓiraŋ o Maá wéréwéré á à na mia. ²⁶Ká hón pàahú so khíi dǔn, á mi wé è fio o Maá Dónbeeni yi Ī yèni yi. Ī máa bío máa na mia le Ī wé è fio o Maá mu yi mi bio yi. ²⁷Mu bon. O Maá Dónbeeni mí beere wa mia, lé bio mi wa mi á tà le Ī ló a cǔn bio bon á ɓuara. ²⁸Ī ló a cǔn á ɓuara ho dímjá yi. Bio ká wán, á Ī wee lé ho dímjá yí á à bǐnī ì va a Maá cǔn.» ²⁹O ò nì-kenínia bía

* 15:25 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 35.19; 69.5

nɔn wɔ yi: «Ó, o! Fo màhá wáa wee bío làa wɛn wéréwéré ká fo máa wà wàhio. ³⁰Bìo ká wán, á wa wáa zū le fo zū mu bìo búenbúen. Û màkóo míá à ù pa le o búí tùa foñ. Bún lé bìo nɔn á wa tà le fo ló le Dónbeenì cǔn bìo bon.» ³¹Ó o Yeesu bíá nɔn ɓa yi: «Mí tà mu hā làa na kà wán le? ³²Èe ká ho pàahú lua, ho yàá buée dǔn wó, ká mí ì kéná á à lén mìn júná yí á à díá mi ì dòn. Èe ká ì míá ì dòn, o Maá Dónbeenì wi làa mi. ³³Ì bíá bún búenbúen nɔn mia bèra a na à mí yí ho héerá mí páaníló làa mi bìo yi. Mí lò ò be ho dímjná pánká-súmáa níi yi, èe ká mí hení mi sía, lé ì dàina hā.»

17

O Yeesu fióró na ó o wó

¹Bìo ó o Yeesu bíá ká síi wó, ó o hóonía mí yahó ho wáayi, ò o bíá: «Ì Maá, ho pàahú dǔn. Wé zéení ìnén na lé ù Za cùkú, bèra a na à ìnén bèn mún wé zéení ùnén cùkú. ²Fo nɔn ho pánká mìl ɓa nùpua búenbúen wán bèra a na à ì dàin nanáa le mukāni binbirì na máa vé bia búenbúen na fo karáfáa mìl yi. ³Le mukāni binbirì na máa vé lé à ɓa zūn ùnén na lé le Dónbeenì binbirì na bàn síi míá, à zūn ìnén Yeesu *Krista na fo tonkaa. ⁴Ì wó á ɓa nùpua mɔn ù cùkú ho tá wán ho tonló na fo le ì sá á ì sá á ho jii sù bìo yi. ⁵Ì Maá, bìo ká wán, á ù wé le ì bini yí ho cùkú ù nisáni, hia á ì yú le ho yahó ká bìo búí diñ yí léra.» ⁶«Ì zéenia ù bìo le ɓa nùpua na fo hueekaa ho dímjnáa tíahú á kàrafáa mìl. «Ba bìo sà foñ, ká fo kàrafáa ɓa mìl, á ɓa bò ù bioní yi. ⁷Bìo ká wán á ɓa zū le bìo búenbúen na fo nɔn mìl á ló ùnén ù bæere cǔn. ⁸Mu bon. Hā bioní na ù nɔn mìl lé hia á ì ferra nɔn ɓa yi. Á ɓa tà hā yi. Á ɓa zūna kénkén le ìnén ló ù cǔn ɓuara, á tà le ùnén lé yia tonkaa mi.

⁹«Ì yí máa fio foñ ho dímjnáa búenbúen bìo yi. Bia fo kàrafáa mìl lé bán á ì wee fio bìo yi, lé bìo ɓa bìo sà foñ. ¹⁰Bia búenbúen na bìo sà mìl á bìo sà foñ, á bia búenbúen na bìo sà foñ á mún bìo sà mìl, á ì cùkú wee mi ɓa yi. ¹¹Ìnén biniá wee buen ù cǔn, ì wáa máa keñ ho dímjná yí, ká ɓarén bán wi ho yi. Ì Maá na bàn síi míá, pa ɓa yi le ù pánká, hia fo nɔn mìl, bèra a na à ɓa wé le dà-kéní làa bìo á ùnén làa mi lé le dà-kénína. ¹²Bìo á ì hia wi làa ba, á ì wó á ɓa bò bìo á ùnén karáa yi, ù bìo na fo le ì zéení. Ì pan ɓa bìo á hàri

mì-kéní yí wúnun, ká mu yínoñ yia ko ò o ví, bèra a na à bìo túara le Dónbeenì bioní vūahú yi à jii sí. ¹³Hā làa na kà wán á ì binía wee buen ù cǔn, ká bìo á ì pá wi ho dímjná yi, á ì wee bío hā bioní na ká búenbúen, bèra a na à ɓarén mí bæere yí le sī-wɛɛ na á ì yú á le jii sù bàn síi. ¹⁴Û bioní á ì ferra nɔn ɓa yi. Ká ho dímjnáa màhá jina ɓa, lé bìo ɓa bìo yí sà ho dímjná yi làa bìo á ìnén bìo yí sànaa ho yi. ¹⁵Ì yí le ù lén ɓa ho dímjná yi, ká ù màhá kani ɓa o *Satāni níi yi. ¹⁶Ba bìo yí sà ho dímjná yi làa bìo á ìnén bìo yí sànaa ho yi. ¹⁷Ì Maá, wé à ɓa bìo sè foñ búenbúen ù tuiá poni pánká yi. Mu bon, ù bioní lé ho tuiá poni. ¹⁸Bìo fo tonkaa làa mi ho dímjná yi, lé bún á ì mún wee tonkaráa ɓarén ho yi. ¹⁹Ìnén ì bæere nɔn ìten foñ búenbúen ɓa bìo yi, bèra a na à ɓarén bèn mún na miten foñ búenbúen ù tuiá poni pánká yi.

²⁰«Ì yí máa fio foñ bìo dá mí sía mìl bìo yi mí dòn. Ká bia á à dé mí sía mìl ɓa bioní pánká yi, á ì mún wee fio bìo yi. ²¹Ì wee fio foñ bèra a na à ɓa búenbúen wé le dà-kéní. Ì Maá, làa bìo á ùnén páania làa mi, á ìnén páania làa fo, mún wé le ɓarén páani làa wɛn, bèra a na à ho dímjnáa zūn le lé ùnén tonkaa mi. ²²Bìo fo wó ù cùkú wee mi mìl, lé bún bàn síi á ì mún wó ù cùkú mu wee mi ɓa yi, bèra a na à ɓa wé le dà-kéní làa bìo á ìnén làa fo lé dà-kénína. ²³Mu bon, ìnén páania làa ba, á ùnén páania làa mi. Bún wó bèra a na à ɓa páaníló làa wɛn jii sí, à ho dímjnáa zūn le lé ùnén tonkaa mi, á fo wa ɓa làa bìo fo waráa mi. ²⁴Ì Maá, bia fo kàrafáa mìl á ì wi à ɓa keñ hen na á ìnén ñ keñ yi, bèra a na à ɓa mi ì cùkú, ho cùkú na fo dó mìl lé bìo fo wara mi ká ho dímjná diñ yí léra. ²⁵Ì Maá na téréna, ho dímjnáa yí zū fo, ká ìnén wón zū fo, á bia fo kàrafáa mìl zū le lé ùnén tonkaa mi. ²⁶Ì zéenia ù bìo làa ba á ɓa zū fo. Ì pá á wioka wé è zéeni mu làa ba, bèra a na à bìo fo wa le ìnén, à dén wamini so mún wé mi ɓarén yí, à ìnén làa ba páani.»

18

O Yeesu wiiró bìo
(Matiye 26.47-56; Maaki 14.43-50; Luki 22.47-53)

¹Bìo ó o Yeesu fióra wó, ó o Yeesu le mí mì-kénínia hínon ló léé wà, á vaá káa ho

Sedoron bonconì. Vĩnsĩa buahó búí wi bín ó o vaá zon yi làa ba. ² O Zudaa na à dé o ò na zū ho lahó mu. Lé bìo ó o Yeesu lá dàn buen bín lè mí nì-kenínia. ³ Ho *Oroomu dásiwá kuure lè ɓa parowà na ɓa yankarowà júnása lè ɓa *Farizíewa tonkaa, lé bán ó o Zudaa mu wáa dú yahó buararáa hā vĩnsĩa buahó mu yi. ɓa nùpua mu buan hā fĩntéena, lè hā káani na ɓa zàniá, lè hā fio sĩa. ⁴ Bìo ó o Yeesu zū bìo á à sá a yi búenbúen, ó o vá buée ɓó ɓa yi, ò o tũara: «Lé o yén mi wee cà?» ⁵ Á ɓa bíá non wo yi: «Lé o Yeesu, o Nazareete ni.» Ó o Yeesu le mu lé mínén. Bún wee wé ká a Zudaa na dó a non wi bín làa ba. ⁶ Bìo ó o Yeesu bíá le mu lé mínén, á ɓa ló lè mí mǒn á lée lùiorá. ⁷ Ó o Yeesu tũara ɓa yi mu cúa-jun ní le lé o yén á ɓa wee cà. Á ɓa le lé o Yeesu, o Nazareete ni. ⁸ Ó o Yeesu bíá non ɓa yi: «Í mà mu non mia le mu lé ínén. Á bìo mu lé ínén mi wee cà, á mi wáa díá bíá kà le ɓa lén.» ⁹ O Yeesu bíá bún bèra a na à le bíoní na ó o bíá à jii sía. «Bíá á ù kàrafáa mi, á hàrì nì-kéní á ï yí víníá.» ¹⁰ Mu wee wé ò o Simón Piere buan ho khà-tóní. Ó o dèeniá dò ho, á hà lè le *Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì ton-sá nín-tiánì jikāahú kúio. O ton-sá mu yèni ɓa le Malekuusi. ¹¹ Ó o Yeesu bíá non o Piere yi: «Dé ù khà-tóní mí loórè yi. Fo wee leéka le ï máa tà le lònbee na á ï Maá le le yí mi lon?»

ɓa buan o Yeesu vannáa o Aana cǒn (Matiye 26.57-58; Maaki 14.53-54; Luki 22.54)

¹² Á ɓa dásiwá lè mí jùhúso, lè ɓa *zúifúwa júnása parowà wáa wĩira a Yeesu á can. ¹³ Á yia ɓa buan wo vannáa cǒn ho yahó lé o Aana. O Aana mu lé o Kayiifu bàn hio báa. Wón Kayiifu so lé le *Dónbeenì yankarowà jùhúso le lúlúure mu yi. ¹⁴ Lé orén hía zéeniá ɓa zúifúwa júnása, le mu súaani ò o nùpue nì-kéní hí mu nìpomu búenbúen bìo yi.

O Piere pá le mí yínón o Yeesu nì-kenínii (Matiye 26.58, 69-70; Maaki 14.54, 66-68; Luki 22.55-57)

¹⁵ O Simón Piere lè mí ninza nì-kenínii búí bɔ a Yeesu mǒn. O nì-kenínii mu lè ɓa yankarowà jùhúso zū mín. Lé bún non ó o dāina yòó zonnáa ɓa yankarowà jùhúso zĩ-beeni lún yi là a Yeesu. ¹⁶ Ò o Piere wón ðin

ho khũhũ ho zũajii. Ká a nì-kenínii na so, yia lè le Dónbeenì yankarowà jùhúso zū mín, wón bínia yòó ló á lée bíá là a ton-sá háa na pan ho zũajii, ò o fó a Piere zonnáa. ¹⁷ Ó o ton-sá háa na lá pan ho zũajii wáa tũara a Piere yi: «Ūnén so yínón o nii mu nì-kenínii búí le?» Ó o Piere bíá: «Í yínón o nì-kenínii búí. ¹⁸ Bìo le tēni wi, á ɓa ton-sáwá lè ɓa parowà zàniá hā hía wee huee, ó o Piere mún páaniá wee huee làa ba.

O Aana tũakaa o Yeesu yi (Matiye 26.59-66; Maaki 14.55-64; Luki 22.66-71)

¹⁹ Le Dónbeenì yankarowà jùhúso wee tũa o Yeesu yi, là a nì-kenínia bìo làa bìo ó o wee kàrán lè ɓa nùpua dán yi. ²⁰ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Í bíá mu wéréwéré ɓa zàamáa yahó. Pàahú lée pàahú, á ï láa wee wé kàrán ɓa nùpua ɓa zúifúwa kàránló zíní yi lè le *Dónbeenì zĩ-beeni lún yi, hen na ɓa zúifúwa wee wé kúee mín wán yi. ï yí sà ïten yí wóráa bìo búí. ²¹ Lée webio non fo wee tũaràa mi? Tũa bíá jà ï bioní yi. Bán zū bìo á ï bíá.»

²² Bìo ó o Yeesu bíá bún, á ɓa parowà nì-kéní búí na ðin o nisáni dó a sáahó yi, ò o bíá non wo yi: «Lé làa bún á ù ko à ù bío sínáa le Dónbeenì yankarowà jùhúso le?» ²³ Ó o Yeesu bíá non wo yi: «Ká ï bíá khon, à ù zéeni hen na á ï bíá khon yi. Ká ï ðen bíá se, á lée webio non á fo vínanáa mi.» ²⁴ Ó o Aana wáa le ɓa ɓua a Yeesu varáa le Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì Kayiifu cǒn ká a pá can.

O Piere tĩn pá le mí yínón o Yeesu nì-kenínii (Matiye 26.71-75; Maaki 14.69-72; Luki 22.58-62)

²⁵ Bún wee wé ká a Simón Piere pá wi ho lahó dà-kéní na ó o lá wi yi á wee huee ho ðhú. Ó o búí bíá non wo yi: «Ūnén so yínón o nii mu nì-kenínii búí le?» Ó o Piere pá ò o bíá: «Ínén yínón o nì-kenínii.» ²⁶ Bún mǒn á le *Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì ton-sá nì-kéní na te mín làa yia ó o Piere hà jikāahú kúio á bíá non wo yi: «Í so yí mǒn fo là a nii mu hā vĩnsĩa buahó yi le?» ²⁷ Ó o Piere tĩn pá mu. Mí lahó yi ó o kò-bée wá.

Ba buan o Yeesu vannáa o Pilaate cón
(Matiye 27.1-2, 11-14; Maaki 15.1-5; Luki
23.1-5)

²⁸ Ba *Zúífúwa júnása wáa fó a Yeesu o
Kayiifu cón vannáa o *Oroomu nii *Pilaate
zĩ-beeni yi, yia ho Oroomu béε bàrá ho
Zudee kōhú júhú wán. Mu wó hā tá-tĩa yi.
Bia bò là a Yeesu mí beere yí zon le zĩ yi.
Lé bio ba wi ba bua mifen sese le Dónbeeni
yahó à díráa ho Paaki sánú ká ba wee ce.
²⁹ Lé bún te bìo ó o Pilaate lóráa ba cón ho
khúuhú á léε tùara ba yi: «Lé mu yén á mi
le o nii mu wó khon bìo yi?» ³⁰ Á ba bía: «O lá
yí wó yí khon se wa yí buan wo yí buararáa
ũ cón.» ³¹ Ó o Pilaate bía: «Mi bĩní lén làa
wo. Mi vaa cítí o à héha lè mi làndá.» Á ba
bía: «Mi yí non ní wen le wa búε nùpue.»
³² Mu wó kà sí à le bíoní na ó o Yeesu bía á
zéenánáa bìo o ò híráa sí, à jii sí.*

³³ Ó o Pilaate wáa yèrémáa yóó zon le zĩ-
beeni yi ò o le ba bua a Yeesu buée zoráa.
Bìo ó o Yeesu búεε zon ó o tùara a yi: «Lé
ũnén lé ba zúífúwa béε le?» ³⁴ Ó o Yeesu bía
non wo yi: «Fo zũna mu ũten bía léε, tàá lé
ba búí bía ĩ bìo non foñ?» ³⁵ Ó o Pilaate bía:
«Īnén so léε zúífú le? Mĩn síĩ nùpua lè mĩn
yankarowá júnása lé bía dó fo ĩ ní yi. Léε
webio á fo wó?» ³⁶ Ó o Yeesu bía non wo yi: «Ī
béeni bìo yí sà ho dímjná na kà yi. Ká mu bìo
lá sà ho dímjná na kà yi, se ĩ nùpua lá à híní ĩ
fi hā fio à ĩ yí yí zò ba zúífúwa júnása níni.
Èε ká búεé, ĩnén béeni yínóh ho dímjná na
kà béeni.» ³⁷ Ó o Pilaate bía non wo yi: «Á
fo lé o béε lon, tàá?» Ó o Yeesu bía non wo
yi: «Lé ũnén ũten bía mu, ĩ lé o béε. ĩ buéé
ton ho dímjná yi à zéeni ho tùúá poni lè ba
nùpua. Yia bìo sà ho tùúá poni yi wón wee
jĩ bìo á ĩ wee bío.» ³⁸ Ó o Pilaate tùara a yi:
«Tùúá poni léε webio?»

(Matiye 27.15-31; Maaki 15.6-20; Luki 23.13-
25)

Bìo ó o bía bún vó ó o tĩn ló léε yú ba
zúífúwa á bía non ba yi: «Īnén cón ó o nii
mu yí wó yí khon bìo woon yi. ³⁹ Hen ká ho

*Paaki sánú sansan dōn, à mi le ĩ lén o kàsó
nii búí díá. Áwa, á mi wi à ba zúífúwa béε lé
yia à ĩ díá le?» ⁴⁰ Á ba wee bío na a yi ká ba
wāamaka: «Búεé! Yí díá wón. O Barabaasi
lé yia á ĩ lén díá.» Ò o Barabaasi jnon hía lé
o nĩ-kāanii.

19

¹ Ó o *Pilaate wáa non le jii ba dásíwá yi
le ba bua a Yeesu léε ha lè hā làbàani. ² Bā
dásíwá mu tá ho kirí lè hā kíkara á dó a júhú
yi, à ba zĩinia wo lè ho kánbun muhú. ³ Ba
wee buée ñin o yahó ká ba bío: «*Zúífúwa
béε, Foó!» Ká ba à dé o sáarà yi.

⁴ Ó o Pilaate tĩn zoó ló mí zĩ yi, á léε bía
non ba zúífúwa yi: «Áwa, ĩ bía le ba bua a
búεε léráa à mi zũn le ĩnén cón o nii mu
yí wó yí khon bìo woon yi.» ⁵ O Yeesu ba
wáa buan lóráa ho khúuhú, ká hā kíkara kirí
wi o júhú yi, á mún zá ho kánbun muhú.
Ó o Pilaate bía non ba zúífúwa yi: «Lé o
nii mu na wáa.» ⁶ Bìo ba yankarowá júnása
lè ba parowá non o Yeesu á ba wee bío
pōnpōn: «Búεε wo ho *kùrùwá wán! Búεε
wo ho kùrùwá wán!» Ó o Pilaate bía non ba
yi: «Minén mi beere wáa fé o vaa búεε ho
kùrùwá wán. Īnén cón ó o nii mu yí wó yí
khon bìo woon yi.» ⁷ Á ba zúífúwa bía non
wo yi: «Warén làndá yi, ó o nii mu ko lè ho
búéé lé bìo ó o le mí lé le Dónbeeni Za.»†

⁸ Bìo ba bía ká wíokaa zánia o Pilaate làa
sòobéε. ⁹ Ó o wáa bò mĩn là a Yeesu yóó zon
le zĩ-beeni yi, á zoó tùara a yi: «Léε wen
ũnén wee lé yi?» Ó o Yeesu yí dó mí jii wo
yi. ¹⁰ Ó o Pilaate wáa bía non wo yi: «Èéé!
Lé ĩnén á fo le fo máa bíoráa le? Fo so yí
zũ le ĩ díaró tàá ũ búééé ho kùrùwá wán
bàn pánká wi ĩnén cón le?» ¹¹ Ó o Yeesu bía
non wo yi: «Fo yí dà máa yí pánká ĩnén wán,
ká le Dónbeeni yí non ho foñ. Lé bún non á
yia dó mí ũ níi yi wékheró búaa á po ũnén
wékheró.»

¹² Á lá bún jii wán ó o Pilaate wáa wee
cà bìo ó o ò díaráa o Yeesu ó o ò lén. Ká ba
zúífúwa wíokaa wee bío pōnpōn: «O nii na
ká á fo díá ó o wà se fo yínóh ho *Oroomu

* 18:32 Hen ká ba zúífúwa le mí ĩ búε o nùpue, à ba lèeka a lè hā huua. Ká ho Oroomusa le mí ĩ
búε o nùpue, à ba búεε wo ho kùrùwá wán. * 19:2 Ba bá-zàwa lè ba nĩ-beera lé bía yánkaa

dà hā sí-muna wee zĩ. Hā yàwá fù here. Hā kíríwá na wó lè ho sánú ba wee wé kúée ba
bá-zàwa júná yi à zéenináa ba bá-zàmu pánká bìo. Ká bìo ba wi à ba zuańka a Yeesu yi, á
ba yú ho kánbun muhú búí á ba lá zĩinia làa wo á dó hā kíkara kirí o júhú yi. † 19:7 Mĩ loĩ
Levii nùwá vūahú (Lévítique) 24.16

bée bān bōnlo. Nùpue na le mí lée bée se wón wee penka lè ho Oroomu bée.»¹³ Bìo ó o Pilaate já hñn bióní so, ó o le ba bua a Yeesu léráa ho khūhū à vaá ðíní ho lahó na ba le «Lún na hā hue-penlenwá bá yi.» Mu heberemu ba le «Kabataa.» Lé hón lahó so ó o Pilaate lée kará yi mí cítí fiíní. ¹⁴Mu wó le wizonle na lée híni ì wé ba ho *Saba zòh, ho *Paaki sánú ðrò pàahū, ká le wii yòó fàrá. Ó o Pilaate wáa bía non ba zúífūwa yi: «Lé mi bée na.»¹⁵ Á ba wee bío pōnpōn: «Búe o! Búe o! Búe wo ho kùrùwá wán.» Ó o Pilaate bía: «Mí wi à ì búe mi bée ho kùrùwá wán kénkén le?» Á le *Dónbeení yankarowá júnása bía non wo yi: «Wa bée búí mía ká mu yínóí ho Oroomu bée.»¹⁶ Ó o Pilaate wáa dó a ba níi yi le ba búe ho kùrùwá wán.

O Yeesu húmú
(Matiye 27.32-56; Maaki 15.21-41; Luki 23.26-39)

Á ba dásíwá wáa fó a Yeesu. ¹⁷Ba non o *kùrùwá wo yi, ó orén mí beere pà á lóráa ho lóhó món, ho lahó na ba le «Nún-bòkuee» yi. Mu heberemu á ba wee ve ho lahó mu làa «Kolokota.»¹⁸ Lé hón lahó so ba búaa wo yi ho kùrùwá wán. Ba mún búaa ba nùpua nùwā jun búí hā kùrùwáwá wán làa wo. O nì-kéní wi là a nín-tiáni, ká a nì-kéní wi là a nín-káahó, ó orén zoó wi ho tíahú. ¹⁹O Pilaate non le jii le ba túa bio ká yòó búe o Yeesu jùhú yi ho kùrùwá wán: «YEESU, NAZAREETE NÌ, ZÚÍFŪWA BÉE.»²⁰ Ba *zúífūwa cèrèè kàráanna bìo túara a Yeesu jùhú yi, lé bìo ho lahó na ba búaa wo yi yí nàyi le ho lóhó, á mu mún túara lè mu heberemu lè mu latenmu, lè mu kerèkimu.[†] ²¹Á le Dónbeení yankarowá júnása wà buara a Pilaate cón á buée bía non wo yi: «Fo lá yí ko à ù túa zúífūwa bée», ká ù túa «o nùpue mu le mí le ba zúífūwa bée.»²² Ó o Pilaate bía: «Bìo á ì túara á à ðín làa bìo mu ðinnáa.»

²³Bìo ba dásíwá búaa o Yeesu yó, á ba nùwá náa na búaa wò sankaa o sî-zínia á ká a báká na ba tá á ðimíní mía yi. ²⁴Á ba

dásíwá wee bío mín yi: «Mí yí le wa lèeka ho à sankaráa ho. Mí wa wé le jún-síni bio à zúinnáa yia ho ò sî yi.» Mu wó ká síi à le Dónbeení bióní vūahú bio na túara à wé à jii sí: «Ba sankaa ì sî-zínia, á wó le jún-síni bìo à zúinnáa yia á ì dà-zíni ðà-kéní búí sà yi.»[§] Á bún lé bìo ba dásíwá bèn wó.

²⁵Bìo ðín bó a Yeesu kùrùwá yi, lé bān nu, lè bān nu bān hínló, là a Mari, o Kolopaasi bān háa, á séenia a Mari na wee lé ho lóhó na ba le Makadala yi. ²⁶Bìo ó o Yeesu mōn mín nu, á mōn mí nì-kenínii na ó o wa à wón ðín bān nu nísání, ó o Yeesu bía non mín nu yi: «Hāa mu, lé ù za na.»²⁷ Ó o bía non o nì-kenínii mu yi: «Lé mìn nu na.» À wáa lá hón pàahú so jii wán, ó o nì-kenínii wáa fó a á vaá guan.

²⁸Bún mōn, ó o Yeesu wáa zū le mu bìo búenbúen jii sú, ó o bía bìo ká: «Nu-hānì dà mi»*, à síinnáa le Dónbeení bióní vūahú bióní jii. ²⁹Mu wee wé à ðèe búí bàrà sùarāa bín á sú lè ho ðivén bè-jia†, á ba dásíwá lá le ðèe na wee kùini mu numu á cú le vñdè-za búí na ba le *izoo pu búeení yi á zúra ho ðivén bè-jia yi yòó dá a Yeesu yi. ³⁰Bìo ó o Yeesu yèera mu, ó o bía: «Mu bìo búenbúen jii wáa sú.» Bìo ó o bía bún, ó o búera mí jùhú ò o húrun.

³¹Mu wó le wizonle na lée híni ì wé ho *Saba zòh, à bìo á hón Sabaa so lée Sabaa beení‡, á ba zúífūwa júnása yí wi à ba día bía ba búaa hā kùrùwáwá wán. Á ba buée fíora a Pilaate le o bío le ba fi ba zení à ba hí fúafúà à ba liini ba. ³²Á ba dásíwá wáa buée fù ba nùwā jun na ba búaa o nísáa zení, ³³Á ba le mí ì loñ ò o Yeesu húrun. Lé bún te bìo ba yí fúráa o Yeesu zení. ³⁴Ká ba dásíwá nì-kéní màhá pá cú a ðòkóní lè mí cànbúa. Á le cāni lè mu numu ðeenia ló bín. ³⁵Yia mà mu biowa mu tuiá á mōn mu mítén. Bìo ó o wee mì bon. O zū kénkén le bìo mí wee mì lé ho tuiá poni. O wee mì mu tuiá bèra a na à minén mún dé mi sia o Yeesu yi. ³⁶Mu bon. Mu wó ká bèra a na à bìo túara le Dónbeení

† 19:20 Mu heberemu lé ba zúífūwa bān bióní, á mu latenmu lé ho Oroomu bān bióní, ká mu kerèkimu ðén lé le bióní na ba dà wee bíorāa làa mín. Mu túara lè hā bióní bìo tìn mu à ba búenbúen ðān mu wé kàrán. § 19:24 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 22.18 * 19:28 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 69.22; 22.16 † 19:29 Ho ðivén bè-jia fù lé ba nì-khenia lè ba dásíwá bè-junii. Ho yāwá sí. ‡ 19:31 Ho Sabaa beeni: Ho Sabaa mu wi mí ðòn lè hā Sabaawa na ká lé bìo ho lù mín yi le ho Paaki sánú.

bíoní vūahú yí à jii sí: «Hàrì o hūile dà-kéní á yí fù.»³⁷ Á mu mún pá bíníá túara: «Ba à fá mí yìo yìà ɓa cú wán.»*

O Yeesu nùuló bio
(Matiye 27.56-61; Maaki 15.42-47; Luki 23.50-56)

³⁸Bìo á búw wó kǎíná, ó o Zozεεfu na wee lé ho Arimatee lóhó yí á vaá fíora a *Pilaate le o na le níí mí yí le mí lá a Yeesu sáníá vaá nūu. Orén mún lé o Yeesu nì-kenínii búí, ká a màhá lá yí wí à mu zūn lé bio ó o wee zǎn ɓa *zúífúwa júnása. Ó o Pilaate nɔn mu níí wo yí. Ó o Zozεεfu wáa buée lá a Yeesu nì-hínmu. ³⁹Ó o Nikodεemu, yìà hía ɓuara a Yeesu cǎn ho tǎnàahú búí yí, á mún ɓuara. O ɓuan mu bìo búí na sǎmu sí na wó lé ho mǐrè á lúnkaa làa bìo ɓa le alowεesi á ɓuarára. Mu búenbúen yú hǎ kiloowa ɓóní làa píru. ⁴⁰Ó orén là a Zozεεfu páanía lá a Yeesu nì-hínmu à ɓa kíaa mu bio mu ho nùuló dɛɛ wán á bá là a Yeesu nì-hínmu, làa bio ɓa zúífúwa wee wé núnúná mí nì-hía. ⁴¹Vĩnsǎ ɓuahó búí wí hɛn na ɓa búaa o Yeesu ho *kùrùwá wán nísǎní á bú-fínle búí wí yí á nùpue ðĩn yí nūuna yí. ⁴²Lé ðén ɓa dó a Yeesu yí, lé bìo mu zòh à ɓa zúífúwa wee wíoka mítén á léé híní ì wéráa ho Sabaa, á le búure mu mún sùaràa yí bín.

20

O Yeesu vèera
(Matiye 28.1-10; Maaki 16.1-8; Luki 24.1-12)

¹ Ho dimaasi zòh yìnbíi búiríi, ó o Makadala Mari wà van le búure wán. Mu wee wé ká ho tá pá ka yúúí. Ó o Mari mɔn à le hue-beeni na lá pon le búure jii á héra. ² Ó o lùwa vaá yú a Simɔn Piere là a nì-kenínii na ó o Yeesu wa, á bía nɔn ɓa yí: «Ba léra a Núhúso le búure yí, á wa yí zū hɛn na ɓa dó a yí.» ³ Ó o Piere là a nì-kenínii na so wáa wà van le búure jii. ⁴ Ba mí nùwǎ jun wee lùwí ká a nì-kenínii na so màhá ðàn lùwí po a Piere, ó o vaá ðǎn ló a. ⁵ Ó o zoó búεera lora le búure yí, ó o mɔn ho nùuló dɛɛ à le día, ká a màhá yí zon. ⁶ Ó o Simɔn Piere jɔn o mɔn buée ðǎn, á wón yòó zon le búure yí, á zoó mɔn ho nùuló dɛɛ à le día. ⁷ O mún zoó mɔn le nín-kéní na lá pon o yahó yí à le bun sese bàrà mí ðòn, ðén yí páanía

yí bàrà le ho nùuló dɛɛ. ⁸ Ó o nì-kenínii na lá buée ðǎn ho yahó màhá yòó zon. Bìo ó o mɔn mu kà, ó o tà le o Yeesu vèera bio bon. ⁹ Mu bon. Le Dónbeeni bíoní vūahú bía le o Yeesu ko ò o vèe, ká ɓa nì-kenínia lá ðĩn yí zū le bíoní mu kúará. ¹⁰ Bún mɔn á ɓa nì-kenínia nùwǎ jun bíníá kíhíon.

O Yeesu zéenia mítén là a Makadala Mari
(Matiye 28.9-10; Maaki 16.9-11)

¹¹ Ká a Mari wón bíníá ɓuara buée ðĩn le búure jii wee wá. O wee wá ká a búεε loñ le búure yí. ¹² Ó o mɔn le Dónbeeni tonkarowà na ló ho wáayi nùwǎ jun na zǎ hǎ sǐ-poa. «Ba kará ho lahó na ó o Yeesu nì-hínmu lá wí yí. O nì-kéní kará làa hɛn na ó o jùhú lá dó yí, ò o nì-kéní kará làa hɛn na ó o zení lá dó yí. ¹³ Á ɓa tonkarowà mu wee túa o Mari yí: «Háa mu, léé webio nɔn fo wee wáráa?» Ó o Mari bía nɔn ɓa yí: «Ba buée léra í Núhúso á í yí zū hɛn na ɓa dó a yí.» ¹⁴ Bìo ó o Mari bía búin wó, ó o yèrémáa kíi mɔn o Yeesu ò o ðĩn. Ká a màhá yí zūna a. ¹⁵ Ó o Yeesu wee túa wo yí: «Háa mu, léé webio nɔn fo wee wáráa? Léé wée á fo wee cà?» Ó o Mari wáa wee léeka le lé o vĩnsǎ ɓuahó ðǎnso wee túa mí yí, ó o bía: «Hɛn ká lé ùnén buée léra a Yeesu mu à ù zéení hɛn na fo dó a yí làa mi, á í vaá lá a.» ¹⁶ Ó o Yeesu von wo: «Mari!» Ó o Mari ðɛnía zūna a, ó o von o Yeesu le mu heberemu: «Arabuni!» Mu kúará le: «Nì-kàránlo.» ¹⁷ Ó o Yeesu bía nɔn wo yí: «Día mi. Í ðĩn yí yòora í Maá cǎn. Lén vaa yí bia dó mí sía mi búenbúen, bia lé wán zàwa, à bío na ɓa yí le í wee yòó í Maá Dónbeeni na mún lé mìn Maá Dónbeeni cǎn.» ¹⁸ Ó o Makadala Mari mu wáa wà vaá bía bìo kà nɔn ɓa nì-kenínia yí: «Í mɔn o Núhúso!» Ó o Mari lá bìo ó o Yeesu bía á fεera nɔn ɓa yí.

O Yeesu zéenia mítén là mí nì-kenínia
(Matiye 28.16-20; Maaki 16.14-18; Luki 24.36-49)

¹⁹ Ho dimaasi kéní kéní mu zòh zǎihú, ó o Yeesu nì-kenínia kúaa mìn wán le zǎi búí yí. «Ba pon hǎ wonna búenbúen á dóka, lé bìo ɓa zǎna ɓa *zúífúwa júnása. Yìo buée tí, ò o Yeesu buée ðĩn ɓa tíahú, ò o bía nɔn ɓa yí: «Le ho héréra kɛn láa mia.» ²⁰ Bìo ó o bía búin wó, ó o zéenia mí níní le mí ðòkóní làa ba. Á ɓa nì-kenínia sía wan làa sòobée bìo ɓa mɔn

o Núhúso bìo yi. ²¹ Ó o Yeesu t́n b́nía b́a nnon ́a yi: «Le ho h́́erà keń l̀a mia. Bìo á ĩ Maá tonkaaráa mi ho d́ḿj́ńa yí, lé b́n b́n ́an síi á ĩnén mún ñ tonkaráa mia.» ²² Bìo ó o b́a b́n vó, ó o p̀era mí j́ii s̀nsámu kúaa ́a wán ò o b́a: «Mí yí le Dónbeenì Hácírí. ²³ Hen ká mi wé tà s̀era ǹpue léee ǹpue b̀kora día nnon wo yi, á le Dónbeenì mún ñ s̀n ́anso b̀kora á à día. Ká mi wé pá le mi máa s̀n ǹpue léee ǹpue b̀kora máa día, á le Dónbeenì mún máa s̀n wón ́anso b̀kora máa día.»

O Yeesu zéenia miten là a Toma

²⁴ Pàahú na ó o Yeesu buée zéenia miten lè mí nì-kenínia, ká ́a nì-kení l̀a ḿa b́n. O yèni ́a le Toma, ́a mún wee ve o làa Hénbéní. ²⁵ Á ́a nì-kenínia na ká b́a nnon wo yi le mí m̀on o Núhúso. Ó o Toma b́a nnon ́a yi: «Ká ĩnén yí m̀on h́a h́a f́aani o níní yí, á yí b̀ò ĩ nín-kíza h́a wán, á yí b̀ò ĩ ní o d̀kóní f̀nló wán, á ĩ máa tà mu.»

²⁶ Ho dimaasi na s̀a b́n, á ́a nì-kenínia t́n kúaa mí wán le źi yí ká a Toma wí làa ́a. Á ́a pon h́a wonna á d́ka. Ó o Yeesu t́n ́uara buée d́n ́a t́ahú, ò o b́a nnon ́a yi: «Le ho h́́erà keń l̀a mia.» ²⁷ Ò o b́a nnon o Toma yi: «Buee b̀e ũ nín-kíza ĩ níní f́aani wán loń, à b̀e ũ ní ĩ d̀kóní f̀nló wán. Wáa yí b́n yí titika, ká ũ tà le ĩ v̀era bìo bon.» ²⁸ Ó o Toma b́a nnon o Yeesu yi: «Fo lé ĩ Núhúso á lé ĩ Dónbeenì.» ²⁹ Ó o Yeesu b́a nnon wo yi: «Fo dó ũ śi m̀i lé bìo á fo m̀on mi. Ká b́a m̀ahá dó mí śa m̀i à ́a yí m̀on mi bán j́náná śi.»

³⁰ O Yeesu pá b́nía wó yéreké biowa c̀erèe á ́a nì-kenínia m̀on ká mu yí túara ho v́ahú na kà yi. ³¹ Bìo túara kà léee bìo na à na à mi d̀n t̀a le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenì m̀on léra, le o lé le Dónbeenì Za bìo bon, à bìo mì ì dé mí śa wo yi, à mí yí le mukáni binbiri orén pánká yi.

21

O Yeesu wioka zéenia miten lè mí nì-kenínia

¹ Bún m̀on, ó o Yeesu b́nía zéenia miten lè mí nì-kenínia. Bún wó ho Tiberiade v́-beeni j́ii. Bìo kà lé bìo ó o zéenia lè miten làa ́a. ² Wizonle búii, ó o Yeesu nì-kenínia búii páania wí. ́a lé o Simon Piere, là a Toma na ́a wee ve làa Hénbéní, là a Natanayeele na wee lé ho Kalilee k̀hú lóhó na ́a le *Kanaa yi, là a Zebedee záwa, là a

Yeesu nì-kenínia nùwá jun búii. ³ Ó o Simon Piere b́a nnon b́a ká yi: «Ĭ ĩ lén vaá pa ́a cewa.» Á ́a le mí ĩ b̀e làa wo. Á ́a wáa zon ho woohú wà, á vaá pan f́ee ho tá t́n à ́a yí f̀ò h̀ari ceza yà-kéní.

⁴ Bìo ho tá wee t́i, à b́n ò o Yeesu buée d́n mu jummu j́ii. Ká a nì-kenínia m̀ahá yí źna a. ⁵ Ó o Yeesu von ́a túara yi: «Wán b́nlowà, mi yú cewa le?» Á ́a b́a nnon wo yi: «Wa yí f̀ò d̀e.» ⁶ Ó o b́a nnon ́a yi: «Mí wáa lèe mi źan dé lè ho woohú nín-t́anì á mí ĩ yí ́a cewa.» Á ́a l̀era ho źan dó á vá le mí ĩ hóoní yòò dé ho woohú yi, á ́a hóonía san lé bìo ho sú lè ́a cewa. ⁷ Ó o nì-keníni na ó o Yeesu wa wáa b́a nnon o Piere yi: «Yia d́n kà lé o Núhúso.»

Bìo ó o Piere j́á le o lé o Núhúso, ó o lá mí báká na ó o lá tera á źá ò o yéran zon mu jummu yi wee lé o Yeesu c̀n. ⁸ ́a nì-kenínia na ká bán pà ho woohú vá lè ́a cewa na ́a v́n c̀erèe buée lóràa. ́a lá yí ǹayi lè le b́n b́oore, ́a à yí lòn m̀eterewa khímàní síi làa de. ⁹ Bìo ́a léee d́n á ́a m̀on h́a donfúaa à ́a cezàwa b̀ò h́a wán, á m̀on ho búurú. ¹⁰ Ó o Yeesu b́a nnon ́a yi: «Mí lén ́a cewa na mi v́n búaa yen búii buennáa.» ¹¹ Ó o Simon Piere yòò zon ho woohú ò o vá ho źan lè ́a cewa léee día. Ce-beera búarà h̀ejun làa píru làa búaa t́n lè b́a lo ho źan mu yi, à ho pá yí fáara. ¹² Ó o Yeesu b́a nnon ́a yi: «Mí buee dí.» ́a búenb́uen á yia henía mí śi túara a Yeesu yi le o lé o yén wón ḿa. ́a źi le mu lé o Núhúso. ¹³ Ó o Yeesu vá buée bó ́a yi, ò o lá ho búurú lè ́a cezàwa sankaa nnon ́a yi. ¹⁴ Bìo kà lé mu zen cúa-t́n ká a Yeesu wee zéení miten lè mí nì-kenínia o v̀eró m̀on.

Bìo ó o Yeesu b́a nnon o Piere yi

¹⁵ Bìo ́a dú vó, ó o Yeesu túara a Simon Piere yi: «Zán za Simon, fo wa mí po bìo á b́a ká waráa mi le?» Ó o Simon le: «Ūuu, Núhúso, fo źi le ĩ wa fo.» Ó o Yeesu b́a nnon wo yi: «Wé pa b́a bìo s̀a m̀i bìo làa bìo ó o pí-pa wee wé paráa mí pia bìo.» ¹⁶ Ó o Yeesu b́nía túara a yi mu cúa-jun níi: «Zán za Simon, fo wa mí le?» Ó o Simon le: «Ūuu, Núhúso, fo źi le ĩ wa fo.» Ó o Yeesu b́a nnon wo yi: «Wé pa b́a bìo s̀a m̀i bìo làa bìo ó o pí-pa wee wé paráa mí pia bìo.» ¹⁷ Ó o Yeesu pá b́nía túara a yi mu cúa-t́n níi: «Zán za

Simōn, fo wa mi le?» Á mu b́óníá a Simōn Piere yi lé bìo ó o Yeesu t̀àara a yi mu c̀uá-t̀ín níí le o wa mí le. Ó o b́ía ǹon o Yeesu yi: «Núhúso, fo z̀ú bìo búenb́úen. Fo z̀ú le í wa fo.» Ó o Yeesu b́ía ǹon wo yi: «Wé pa b́ia bìo s̀à mìì bìo làa bìo ó o pi-pa wee wé paráa mí pia bìo. ¹⁸ Le í mì ho t̀úíá na foñ: Bìo á fo híá lé o yàró ká ù wee ca ù kuio ká ù lén va hen na á ù s̀íí vá yi. Ká fo khíí ḱína po bìo kà, á ù wé è ben ù bàra á ǹì-veere bueé ca ù kuio mu á à b́ua fo ò varáa hen na á fo yí wi á ù va yi.» ¹⁹ O Yeesu b́ía h́on b́ioní so à zééníáa bìo ó o Piere á à híráa s̀íí á à déráa ho c̀ukú le Dónbeeni yi. Bìo ó o b́ía h́a b́ioní mu vó, ó o le o Piere bè mí yi f́éé.

²⁰ Ó o Piere yèrè máa khíí m̀on o ǹì-kenínii na ó o Yeesu wa ò o b̀ò b́a yi. O lé yia ǹonzoñ búera van là a Yeesu c̀ón ká b́a kará ho d́ínlò núhú yi á t̀àara a yi: «Núhúso o, lé o yén á à dé fo ò na?» ²¹ Bìo ó o Piere wáa m̀on o ǹì-kenínii mu, ó o t̀àara a Yeesu yi: «Núhúso o, á wón na kà bìo b̀èn khíí wé kaka?» ²² Ó o Yeesu b́ía ǹon o Piere yi: «Hen ká í wi ò o keń b́ín à í b́íní bueé yí, se b́ún wáa yí ciran fo. Ùnén díá à ù bè mìì.» ²³ Dén b́ioní so bìo yi, á b́ia tà a Yeesu bìo wáa wee h́éé bío le o ǹì-kenínii mu máa hí. Ò o Yeesu j̀onh yí b́ía là a Piere le o ǹì-kenínii mu máa hí. O b́ía le: «Hen ká í wi ò o keń b́ín à í b́íní bueé yí, se b́ún wáa yí ciran fo.»

²⁴ Wón ǹì-kenínii ǹì-kéní kéní so lé yia mà bìo wó kà t̀úíá, á t̀úara mu. Á wa mún z̀ú le bìo ó o mà, á bon. ²⁵ O Yeesu pá b́íníá wó bìo c̀èrèè. Ká b́a lá le mí ì t̀è mu yi lè mí dà-kéní kéní á à t̀úa, á h́a vónna na mu ù t̀úa yi á kúeení lá máa yí lé h́a booró.

O Yeesu tonkarowà Bè-wénia vūahú

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú na kà lé o Luki vōnna bio jun ní na o túara.

Bio zéenfa wéréwéré ho vūahú mu yi, lé bio ba kèrètíewa kuure wee dérāa wán ká le wà:

1. O Yeesu yòoró ho wáayi lè le Dónbeenì Hácírí liiró o nì-kenínia wán bio (1.1-2.36).
2. Ba kèrètíewa kuure jùhú búaró ho Zeruzaleemu yi o Yeesu yòoró ho wáayi món (2.37-7).
3. Le bín-tente bueró ho kōhú lùà na ká yi bìo (8-12).
4. Bìo le wó wó dōnnāa ho dímíjnā kāna búenbúen yi (13-28).

Ho vūahú mu yi á wa mún ò mi le lònbee lè mí síwà na ba kèrètíewa kuure káa yi.

Mu biowa na bio bía ho vūahú mu yi, lé bún héra ho tonló na ba kèrètíewa ko a ba sá lén fēē jii: O Yeesu *Krista bín-tente bueró ho dímíjnā lè mí kùarāa búenbúen yi.

O Yeesu dó mí jii non le le Dónbeenì Hácírí á à lii

¹⁻²Tiofiile,* bìo ó o Yeesu hía wee wé làa bio búenbúen na ó o hía wee kení lè ba nùpua mí tonló jùhú búaró pàahú à vaa búe bio le Dónbeenì buan wo yòorarāa ho wáayi á ì bía bìo ì nín-yání vūahú yi. Sání ò o yòo ho wáayi, ó o bía mí sòobá-bíoní lè le Dónbeenì Hácírí pànká á non ba nùpua na ó o hía hueekaa wó lè mí tonkarowà yi. ³Bìo ó o húrún bínfa vèera ó o zéeníkkaa mítén làa ba hā wizooní búará-jun yi á wó bìo cèrèè à ba zūn ká a yìo wi lua bìo bon. Hón wizooní so yi ká ba páania wi mín wán, ó o wee bío le *Dónbeenì béenì bìo na ba yi.

⁴Wizonle búí ká a làa ba wee dí, ó o henía bio kà non ba yi: «Mí yí lé ho Zeruzaleemu yi. Mí keení bín à pa bio á ì fèra bía bio làa mia, mu hāmu na á ì Maá dó mí jii le mí ì na. ⁵O Zān hía wee bátízé lè mu numu ká

* 1:1-2 Tiofiile: Le yèni mu kúará lé bio ká «Yia le Dónbeenì wa.» Yia ó o Luki von lè le yèni mu á bio yí tà yí zū sese.

† 1:13 Mí loñ Matiye vūahú 10.4

minén bán á à bátízé lè le Dónbeenì Hácírí hen làa wizooní bio yen.»

O Yeesu buan yòora ho wáayi

⁶Á bía làa wo páania kará túara a yi: «Núhúso, lé hón pàahú so á fo ò wíoka a *Isirayeele nìpomu bìo á ba à keñ mítén le?»

⁷Ó o Yeesu bía non ba yi: «Ho pàahú lè le wizonle á mí yí ko mi túa zūn. O Maá mí dòn lé yia bàrà mu mítén. ⁸Èe ká pàahú na le Dónbeenì Hácírí á à lii mí wán yi, á mí ì yí ho pànká. Mí ì wé ì seérāa á à bío ì bìo ho Zeruzaleemu yi, lè ho *Zudee lè ho *Samaríi kāna búenbúen yi, lè ho dímíjnā kùarāa búenbúen yi mún.»

⁹Bìo ó o bía hón bíoní so wó, ó o buan yòo wà ho wáayi ká ba òon wee loñ. Á le dùndúure búí ló buée tun wo yi, á ba yí máa mi a. ¹⁰Bìo ba òon fá mí yìo ho wáayi, hen na ó o Yeesu yòo wà yi, yìo buée tí à báawa nùwā jun na zā hā sī-poa á òon ba nísání, ¹¹á wee bío làa ba: «Kalileesa, mí òon hen wee loñ ho wáayi lée webio? O Yeesu mu na le Dónbeenì léra mí fáhú á buan yòorarāa ho wáayi á khúí bín ì buen làa bio mí mōnnāa wo ká a yòo wà bìo síi.»

O Yeesu tonkarowà kuure

¹²Bún món á ba tonkarowà ló le búee na ba wee ve làa Oliivewa vñsīa búee wán á bínfa lion ho Zeruzaleemu. Le búee mu lè ho lóhó á à yí kilomētere dà-kéní síi. ¹³Bìo ba lií zon ho Zeruzaleemu yi, á ba vaá yòora ho nónwíohú na ba lá wee wé kúee mín wán yi. Bía kera bín lé o Piere, o Zān, o Zaaki là a Àndere, o Filiipu là a Toma, o Baatelemii là a Matiye, o Alifee za Zaaki, o Simōn na ba le Zeloote†, là a Zaaki za Zuda. ¹⁴Ba búenbúen fù wó mí yilera làa dà-kéní, á wee kúee mín wán túntún à páaní fio le Dónbeenì yi lè ba háawa búí, là a Yeesu bàn zàwa lè bàn nu Mari.

Yia zon o Zudaahó

¹⁵Wizonle búí, ká bía tà a *Krista bìo na kúaa mín wán á à yí lòn nùpua búará-hèzín síi, ó o Piere hínon yòo òon ba fáhú ò o bía: ¹⁶«Wán zàwa, bìo le Dónbeenì Hácírí bía là a *Daviide jii le Dónbeenì bíoní vūahú yi á lá ko à mu wé. Le fèra bía mu ho vūahú mu yi o

Zudaa dání yi, wón na dú bìà wìira a Yeesu yahó. ¹⁷ O Zudaa lá lé wa kuure nùpua nì-kéní, á níí lá wi ho tonló dà-kéní yi làa wen.» ¹⁸⁻¹⁹ Ho Zeruzalæmusa búenbúen zū mu le o wékheró wáí na ba sááníà làa wo, lé ðio ó o yà là ho mòhú. Hón mòhú so lé hìà ó o lion yi là mí yahó, á pióhó nà, á fin-sáníwà ló kúará ho tá yi. Lé bún te bìo ba wee veráa ho mòhú mu làa «Hakelidama.» Bân bióni yi á mu kíará le «cáni mòhú.»

²⁰ Ó o Piere bíníà bía: «Bìo túara hā lení vūahú yi lé bìo ká: «O zii ko le ðin coon à nùpue yí zo»[‡] Mu mún pá bíníà túara: «O búí ko ò o zo a lahó.»[§] ²¹⁻²² Lé bún non ó o nùpue búí ko ó o dé wa wán à wé o Núhúso Yeesu vèeró sèéràso. Bìà ó o nùpue mu ko ò o lé tíahú, lé bìà làa wen páanía bò mín ho pàahú búenbúen na ó o Núhúso Yeesu làa wen vará yi, à lá pàahú na ó o Zān Batiisi bátízera wo jii wán, à vaa búe pàahú na ó o buan yòora ho wáyí.» ²³ Á ba wáa zéeni ba nùpua nūwā jun, o Matiasi là a Zozæfu na ba wee ve làa Baasabaasi tàá Zusituusi. ²⁴ Bún mōn á ba búenbúen páanía fiara ká sí: «Núhúso, únén lé yia zū ba nùpua búenbúen sīa. Zéeni yia á ū léra ba nūwā jun na kà tíahú làa wen, ²⁵ yia á à zo a Zudaa lahó ū tonkarowà tonló yi, hón na á wón ló díà ò o van hen na ó o ko ò o va yi.» ²⁶ Á ba wó le jún-sīni bìo à zūnnaa yia le Dónbeeni léra, ó o Matiasi lé yia á mu tò wán. Lé wón dó ba tonkarowà píru ðon na ká wán.

2

Le Dónbeeni Hácírí lion

¹ Ho Pāntekoote zoñ, á bìà tà a *Krista bìo búenbúen kúaa mín wán lahó dà-kéní yi. ² Yio buéé tí à mu bìo búí sà wee jí ho wáyí lòn pinpi-beeni na wee và lé mí pánká bìo síí, á buéé líí sú le zii na ba kará yi. ³ Á ba le mí ì loí à bìo búí lòn dōhú ðenni á sankaa le mí dà-kéní kéní, á wi ba búenbúen wán. ⁴ Á ba búenbúen sú le le Dónbeeni Hácírí, á ba wee bío hā síí-viò bioní, làa bìo le Dónbeeni Hácírí mu le ba bíoráa.

⁵ Mu pàahú ká ba *zúífúwa búí na wee bè le Dónbeeni yí sese á ló ho dímjá kána búenbúen yi, á buéé kará ho Zeruzalæmu

yi. ⁶ Bìo ba jíá mu bìo mu sá, á ba ðeeníà buéé fò mín ðùiríðùirí. Bìà tà a Krista bìo bìo na á ba wee bío á bìà wi bín le mí nì-kéní kéní wee jí le mín kùrú bioní, á mu sòobáa vínkaa ba dà. ⁷ Mu wó ba coon dàkhíina á ba wee bío: «Ba nùpua mu na wee bío kà búenbúen so yínōñ Kalileesa le? ⁸ Á mu ðèn wó kaka á wa là wa nì-kéní kéní wee jínáa bìo ba wee bío là wán kùrú bioní? ⁹ Warén na wi hen, á ba búí lé ba Paatewa. Ba búí ló ho Medii là ho Elaamu là ho Mezopotamii kána yi. Ba búí ló ho *Zudee, là ho Kapadoosi, là ho Pōn, là ho Azii kána yi. ¹⁰ Ba búí ló ho Firizii, là ho Pānfilií, là ho *Ezipite kána, là ho Libii kōhú sōn-kéní na sùaràa là ho Siræna yi. Bìà ló ho *Oroomu yi mún wi wa tíahú. ¹¹ Ba zúífúwa binbirí làa bìà yèrémáa bò ba zúífúwa mu bân Dónbeeni yi á mún wi hen. Ho Kerætesa là ba araabuwá mún wi hen. Wa búenbúen á yia yí máa jí le Dónbeeni bè-beera na le wó na ba wee bío là wán kùrú bioní wón mía.»

¹² Ba búenbúen wó coon, ba yí zū mu síí. Á ba wee bío làa mín: «Bìo kà màhá lee webio coon?» ¹³ Ká ba búí bán ðèn wee yáa mí jini yí ká ba à bìo: «Áyí, ba bùaa jun sù wee khée.»

O Piere jì-cúa na ó o fæera

¹⁴ Ó o Piere wáa hínon yòò ðin là mí ninza-wa tonkarowà píru ðon, ò o bíà pōnpōn non ba zàamáa yi: «Minén *zúífúwa là minén na kará ho Zeruzalæmu yi búenbúen, mí jí bìo á ì bìo á a na mia sese: Mí ko à mí zūn bìo kà júhú. ¹⁵ Ba búí wee leéka le ba nùpua mu jun sú wee khée, èe ká buéé. Lé bìo á mu lé le yinbíí lèèrèwa bìo ðenú níí á wa wi yi! ¹⁶ Bìo ó o jì-cúa fæero Zoweele híá bíà lé bún lan wee wé hā làa na ká wán. ¹⁷ Bìo kà lé bìo le Dónbeeni bíà:

«Hā pōnna vaa véení á ì ì ben ì Hácírí à le è fè ba nùpua búenbúen.

Mi zà-báawa là mi zà-hínni á wé è fæe ì jì-cúa.

Mi yàron-ñíá á wé è mi mu biowa búí na ba lá yí dà máa mi.

Mi nì-kíá á hā kònkórá wé è jì yi.

¹⁸ Mu bon. Hón pōnna so yí á ì ì ben ì Hácírí

‡ 1:20 Mí loí Lení vūahú (Psaumes) 69.26 § 1:20 Mí loí Lení vūahú (Psaumes) 109.8 * 2:15 Ba zúífúwa fū yi máa hínní dí bìo yinbíí hūúu, ká mu yínōñí ba fióró na ba wee wé hā lèèrèwa bìo ðenú pàahú wó wó.

á le è fè ɓa báawa lè ɓa háawa na lé ĩ
ton-sáwá,
á ɓa wé è fεε ĩ ĩi-cúa.

¹⁹ Mu òiowa búí na síí yí zū
á ĩ ĩ lén yòò ho wáayi,
á à wé mu yéréké òiowa ho tá wán.

Le cāni, lè ho dōhú,
lè le minka yìiní á à kerí.

²⁰ Le wii á à dé mí yuumu
á ho pīhú á à wé cúencúen lòn cāni.
Bún òiowa so búenbúen á à wé è vé
ó o Núhúso wizon-beeni na cùkú wí á à
dānāa.

²¹ Hón pāhú so yi ká nùpue lée nùpue na tã
von o Núhúso yèni
à wón á à fen.†

²² «*Isirayeelesa, mi jí bìo á ĩ ĩ bìo á à na
mia: O Nazareete ñi Yeesu fù lée nùpue na
le Dónbeeni zéeniá bio làa mia le mí wiráa.
Mu yéréké òiowa na wee zéeni le Dónbeeni
pánká na le wó là a níi mi tǎhú, lé bún wee
zéeni mu. Minén miten yáá zū mu. ²³ O ñi
mu á le Dónbeeni dó mí níni yi làa bìo á le
wi à mu wéráa. Le fèra zū bìo mi ì wé làa
wo. Minén lé bia dó a bia yí zū le Dónbeeni
níi yi, á ɓa búaa wo ho *kùrùwá wán, ó o
húrun. ²⁴ Ká le Dónbeeni màhá fáa wo mu
húmú níi yi, le vèeniá wo. Mu húmú lá yí
dà máa yí pánká o wán hùúu. ²⁵ O *Daviide
hía bia bìo kà o dání yi:

Ī hía wee wé mi a Núhúso ĩ yahó fεε.

Orén lé yia wee ɓa mi bèra a na á ĩ yi
dèdèeka.

²⁶ Lé bún non á ĩ sīi wan,
á bioní búenbúen lée sī-wee bioní.

Hārì à ĩ zūn ĩ húmú bìo,
á ĩ sīi pá à hī.

²⁷ Lé bìo á fo máa día mi
á ĩ máa va hen na ɓa ñi-hía wee va yi.
Fo máa tà ũ ton-sá na á ũ wa á máa soo.

²⁸ Fo zéeniá mi lè ho wōhú na wee va le
mukāni lahó yi.

Hen ká ĩ wi ũ ñisānì à ĩ sīi wa wa dà
khī.‡

²⁹ «Wàn zàwa, mi lè ĩ bìo wàn ɓàaa Daviide
bìo wéréwéré na mia: O Daviide hía húrun á
ɓa ñuuna, á búure pá dà wee zéeni ho zuia.

³⁰ Bìo ó o hía lé le *Dónbeeni ĩi-cúa fεero, á

zū le le Dónbeeni hía báa á dóràa mí ĩii non
le mí ì na a béeni o mōnmāniá ñi-kéní búí
yi, ³¹ ó o fèra zūna bio wa ɓueé wé, ó o wāa
bía a *Krista vèeró bio kà síi: Le Dónbeeni
māa día ó o máa va hen na ɓa ñi-hía wee va
yi, le máa día ó o máa soo.§

³² «O Yeesu mu le Dónbeeni vèeniá, á
warén búenbúen lé mu seéràsa. ³³ O ɓuan
yòora le Dónbeeni ñin-tiáni. Lé bún ó o yú
le Hácírí yi, diò ó o Maá dó mí ĩii le mí ì na.
O bera le fò wa ñi-kéní kéní. Á bún lé bìo mi
wee mí á wee jí lònbio. ³⁴ O Daviide wón yí
yòora ho wáayi ká a màhá bia bìo kà:

«O Núhúso bía non ĩ Núhúso yi:

‘Buee keení ĩ ñin-tiáni,
³⁵ fúaa ká ĩ búrá ũ zúkúsa ũ tá,
á ũ bò ũ zení wán.»*

³⁶ «Minén Isirayeele ñipomu búenbúen ko á
mi zūn mu kénkén le o Yeesu mu na mi búaa
ho kùrùwá wán lé wón le Dónbeeni wó là a
Núhúso là a Krista.»

Bia tà a Krista bìo ñin-yání kuure

³⁷ Bìo ɓa ñá hā bioní mu, á hā zon ɓa
dàkhíina, á ɓa tūara a Piere lè mí ñinzāwa
tonkarowá yi: «Wàn zàwa, á lé mu yén á wa
ko à wa wé.»

³⁸ Ó o Piere bía non ɓa yi: «Mí yèrémá mi
yilera lè mi wárá, à mi ñi-kéní kéní bátizé o
Yeesu *Krista yèni yi, á mi bè-kora á à sèn
ñi día. Bún ká le Dónbeeni á à na mí Hácírí
mia. ³⁹ Le Dónbeeni dó mí ĩii non minén lè
mi mōnmāniá yi, làa bia na dání ñayi, bia
búenbúen na ó o Núhúso á à ve.» ⁴⁰ O Piere
pá bīniá bía hā bioní cèrèé á ɓó lè ɓa pūhú,
á heníá ɓa sīa. O bía: «Ho lònbio nùpua yí
se, mi lé ɓa mōn, à tà ho kǎnìlò bìo.» ⁴¹ ‘Ba
cèrèé tà a Piere bioní yi á ɓa bátizéra ɓa. Mu
zòñ á bia zon sà bia tà a *Krista bìo yi ĩii,
á à yí nùpua muaaseé tīn síi. ⁴² ‘Ba wee tà jí
ɓa tonkarowá kārānló na á bán wee na ɓa yi
sese, á hácírí wó dà-kéní, á wee páani sankā
ho búurú†, à páani fio.

⁴³ ‘Barén lè mí ñi-kéní kéní á mu zon dà.
‘Ba tonkarowá wee wé ho yéréké òiowa na
wee zéeni le Dónbeeni pánká. ⁴⁴ Bia tà a
Krista bìo búenbúen fù ɓunbuaa, á wee
páani kúee mí níi bìo mín wán. ⁴⁵ ‘Ba fù
wee yéé mí manawá, lè mí zīnì, lè mí òiowa,

† 2:21 Mi loñ Zoweεle vūahú 3.1-5 ‡ 2:28 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 16.8-11 § 2:31 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 132.11 * 2:35 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1 † 2:42 ‘Ba zūfūwa fū wee wé cèeka ho búurú

là vé, à bè yi díráa. Ká a Yeesu dínló na ó o dú lè mí ñi-keníniá mōn, á bia tà a bìo wáa wee wé mu à leékaráa o Yeesu mu bìo.

à sanká wárfi ná mín yi làa bìo ba ñi-kéní kéní koráa. ⁴⁶ Làa wizooní búenbúen ká ba wee páaní kúee mín wán le *Dónbeení zĩ-beení lún yi à máa khí. 'Ba wee páaní sanká ho búurú mí zíní yi, à dí mí dínlò lè le sī-wee ká bioní mía mu yi. ⁴⁷ 'Ba wee khòoní le Dónbeení, á mu ñipomu búenbúen wee wioka ba yèni. Làa wizooní búenbúen ká a Núhúso wee vá bìa ó o kànná à kúee ba kuure ñupua wán.

3

O Piere là a Zān weéra a mùamúa

¹ Wizoonle búí, ó o Piere là a Zān hínnon wee yòo le *Dónbeení zĩ-beení lún yi le wi-háarè fiórò pàahú. ² 'Ba yòò wee dā ò o ñii búí na ton ká a le o mùamúa a kará le *Dónbeení zĩ-beení zūajii na ba wee ve làa Zūajii-seni^{*} jii. Làa wizooní búenbúen ká ba wee lá a buée díá bín ò o wé fioka le wárfi bia wee buee zo le zĩ-beení lún mu yi cón. ³ Bìo ó o Piere là a Zān wá buéé zo ó o mōn, ó o le ba há mí. ⁴ Á bán fá mí yio wo yi, ò o Piere bíá: «Loñ wen sese.» ⁵ Ó o ñii bèn wáa wíokaa fá mí yio ba yi. O wee leéka le ba hía a na bio búí mí yi. ⁶ Ó o Piere wáa bíá non wo yi: «Wárfi bènín míá í cón máa na foñ. Bio í cón lé bío á í ì na foñ. O Nazareete ñii Yeesu *Krista pánká yi, à ù líi híni yòo varáka.» ⁷ Ò o buan o nín-tiáni bàhó yi á wee hóoní làa wo. Mí lahó yi à búñ ò o mùamúa mu zení là a nonkíkàá-yio dženíá fá, ⁸ ó o tá yòò dñn mí zení wán á wee varáka. O varákaa bò làa ba a zon le Dónbeení zĩ-beení lún yi, á wee yénka ká a khòoní le Dónbeení. ⁹ 'Ba zāamáa búenbúen mōn wo ò o wee varáka ká a khòoní le Dónbeení. ¹⁰ Bìo ba zūna le lé o ñii na wee buee keení fioka le Dónbeení zĩ-beení Zūajii-seni^{*} jii, á ba búenbúen zāna á wó coon bìo wó a yi bìo yi.

O Piere wee zéeni bìo non ó o ñii wan-náa

¹¹ Bìo ó o ñii yí máa lé o Piere là a Zān mōn á ba ñupua búenbúen wee ñuuni buee zo ba cón o *Salomōn Sànsá † yi. 'Ba búenbúen wó coon bìo wó bìo yi. ¹² Bìo ó o Piere

mōn mu, ó o bíá bìo kà non ba zāamáa yi: «*Isirayeelesa, léee webio non ó o ñii mu waró bìo wóráa mia coon? Léee webio non mi wee loínáa wen ká síi, ka lè mu lé warén waten lè wa pánká á non ó o wee varákaráa, tàá lé bìo wa bò le Dónbeení yi bìo yi. ¹³ O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu[‡] lè wán búaaawa na ká bán Dónbeení lé yia dó ho cùkú mí ton-sá Yeesu yi. Minén miten lé bìa dó a ho pánká bànsowà níi yi, á pá a bìo o *Pilaate yahó, ká wón non wáa lá tà le mí ì díá a. ¹⁴ O ñi-térénnii na bio sí le Dónbeení yi á mi pá bìo, ò o ñi-búee na ho kàsó yi lén díaró á mi sía màhá vá yi á fióra a Pilaate cón. ¹⁵ Lé búñ mi wó bóráa yia le mukāni bio wi níi yi. Ká le Dónbeení màhá vèenía wo. Warén lé mu bán seéràsa. ¹⁶ O Yeesu yèni pánká, làa bìo wa dó wa sía o yi lé búñ weéra a ñii mu na mi búenbúen zū á yio wi wán ká. Bìo wa dó wa sía o Yeesu yi lé búñ non ó o ñii mu wan cunnáa làa bìo mi búenbúen mōn làa wo.

¹⁷ «Wán zàwa, í zū le bìo minén lè mi júnása wó là a Yeesu á mí yí zū jùhú. ¹⁸ É ká lé ká síi á le Dónbeení wóráa, à bìo le hía bíá mí ñi-cúa feerowà búenbúen ñini yi á yio lé. Le bíá le o *Krista ko ò o lò be. ¹⁹ Á mí cén yèrémá mi yilera lè mi wárá, à na miten le Dónbeení yi, á dén á à sèn mi bè-kora á à díá. ²⁰ Bún ká le è na há pōnna na mi ì yí ho hээрá yi mia, á mi ì yí á à vūñ yi, á mún ñ na a *Krista na le fèra léra mia, o Yeesu. ²¹ O Yeesu ko ò o keení ho wáayi màní fúaa pàahú na mu bio búenbúen khíi yèrémáa wó mu bè-fia yi làa bìo le Dónbeení biaráa mu hààní mí ñi-cúa feerowà ñini yi. ²² O *Moyiize bíá bìo kà: «Mí Núhúso Dónbeení á à lén o ñi-cúa feero búí mìn zàwa tíahú na ka lè í bìo. Bio búenbúen na ó o wé è bío á à na mia à mi wé jí sese. ²³ Ñupue léee ñupue na khíi yí máa jí a ñi-cúa feero mu bioní, wón á à lén le Dónbeení ñipomu tíahú á à búe.»[§] ²⁴ Á lá a Samuweele jii wán á ba ñi-cúa feerowà na khíina lè mí ñi-kéní kéní búenbúen á mún bíá há wizooní na ká

* 3:2 Zūajii-seni: 'Ba wee leéka le ho lé le Dónbeení zĩ-beení zūajii búí na léee wi bìa yínón ba zúifúwa lahó na ba wee keñí yi le há lara na bìo sà ba zúifúwa binbirí yi pàahú. † 3:11 O Salomōn Sànsá: Ho lé le Dónbeení zĩ-beení sànsá na wi lè le wii hēení. Ho son á pon le zĩ-beení mu lún sōn-kéní na á bia yínón ba zúifúwa dà wee zo yi. Lé bín á ho lándá bio zéenífowa hía wee kàrán ba ñupua yi. ‡ 3:13 Mí loñ Léró vūahú (Exode) 3.6, 15 § 3:23 Mí loñ Lándá zéenífó vūahú (Deutéronome) 18.15, 18, 19

bìo.

²⁵ «Bìo le Dónbeeni dò mí jii non mìn bùaawa yi lè mí ji-cúa fèerowà jini á bìo sà mia. Mí ní mún wí le *páani yi, dìo le Dónbeeni bò lè mìn bùaawa pàahú na le bía bìo kà non o *Abarahaamu yi: «Ū mòmàniá bio yi, á hā zī-júná búenbúen na ho tá wán á ì ì dúbua yi.»²⁶ Èé ká mu nín-yání, á lé minén lé bía le Dónbeeni tonkaa mí ton-sá Yeesu ó o buara bìo yi. Le tonkaa wo ò o buee dúbua mia, à mí lè mí nì-kéní kéní kší mí wén-kora yi orén bìo yi.»

4

O Piere là a Zān òn ho làndá tuiá fèerowà yahó

¹ Bìo ó o Piere là a Zān wee bío lè ba zàamáa, à bún le *Dónbeeni yankarowà, lè le *Dónbeeni zī-beeni parowà júnása lè ba *Sadusiéwa buée òn. ² Ba sía bèntín yi wan ba tonkarowà nùwā jun mu bìo yi huúu, lé bìo ba wee kàrán ba nùpua, á wee bío le o Yeesu vèera, á bún bìo yi á ba nì-hía mún dà à vèe. ³ Á ba wiira ba kúaa ho kàsò yi á pannáa ho tá tilò, lé bìo le wii tò vó. ⁴ Bún pá yi hò bìo á bía jà hā bioní mu á cèrèe tà há yi, á bía dó mí sía a *Krista yi á dó wán á yú báawa muaaseé hònú síi.

⁵ Mu tá léé tòn á ba *zúifùwa júnása, lè ba *nì-kía, lè ho *làndá bìo zéenílowa kúaa mún wán ho Zeruzaleemu yi. ⁶ Ba nùpua búí na wí bía kúaa mún wán bín tiahú lé o Aana na lé ba yankarowà jùhúso beeni, là a Kayiifu là a Zān là a Aleksándere, à séeni ba yankarowà jùhúso beeni zī nùpua búenbúen. ⁷ Ba le ba búa ba tonkarowà buee òn mí tiahú. Bìo ba buée òn á ba tùara ba yi: «Lé o yén pánkà yi tàà lé o yén yèni yi á mí weéaràa o nìi mu?»

⁸ À bún ò o Piere wáa sú lè le Dónbeeni Hácírí, ó o wee bío làa ba: «Minén nìpomu júnása lè mí nì-kía, ⁹ bìo mí wee tùa wen ho zuia lè mu bè-tente na wó non o mùamúa yi bìo, làa bìo ó o wó wó wannáa. ¹⁰ Áwa, mí búenbúen ko à mí zūn mu, ò o Isirayele nìpomu mún zūn mu. Bìo non ó o nìi na kà wannáa á òn mí yahó lé o Nazareete nìi Yeesu yèni pánkà yi, yà mí búaa ho *kùrùwá wán ó o húrun, na le Dónbeeni vèeniá. ¹¹ O Yeesu lé yia le Dónbeeni bioní

vūahú bía bìo le o lé le huee na á ba sorowà pà bìo, minén sorowà. Dén huee so lé òo biniá buan ho sorò òn. ¹² O Yeesu mí òn lé yia dà wee kání ba nùpua. Mu yínòí orén yèni, á yèni búí na kún dà à kání wen á le Dónbeeni yí non nìi woon yi ho òmíjía yi.»

¹³ Á ba zúifùwa làndá tuiá fèerowà mu á mu wó coon òn, lé bìo ba mòn ò o Piere là a Zān wee bío ká ba poní séra. Ba mún zūna le ba lé ba nùpua na yí kàrána. Ba zūna mu le barén là a Yeesu kera mún wán miana. ¹⁴ Ká bìo ba mún mòn o nìi mu ò o wan á òn o Piere là a Zān nisání, á ba wáa yí dà bìo máa bío. ¹⁵ Á ba wáa le ba tonkarowà léé òn ho khūhū vé, à barén bán kará wee wàani. ¹⁶ Ba wee bío mún yi: «Léé webio wa yáa à wé lé ba nùpua mu cōn? Ho Zeruzaleemusa búenbúen zū mu kénkén le ho yéréké bìo na wó á ba mòn lé barén wó mu, á warén mún yí dà máa bío le mu yí bon. ¹⁷ Á mí cén wa là le heerè làa ba, à hè ba à ba yí bini yí bío o Yeesu bìo là a búí huúu. Lé bún á à na ká bìo wó kà máa ben máa fè ba zàamáa.»

¹⁸ Bún món á ba biniá von o Piere là a Zān á bía henía non yi le ba kší à yí bío, tàá à yí kàrán ba nùpua o Yeesu yèni yi huúu. ¹⁹ Ká a Piere là a Zān mahá bía non ba yi: «Minén mí beere wáa loí le mu so téréna le Dónbeeni cōn à wa bè mí bioní yí ká wa pí lerén bioní le? ²⁰ Warén cén yí dà máa pe wa jini ká bìo wa mòn làa bìo wa jà á wa yí máa bío bìo.» ²¹ Á ho làndá tuiá fèerowà wíokaa là le heerè làa ba, à ba kúaará ba. Bìo ba à òn wán á à beéara ba lò à ba yí zū, lé bìo ba zàamáa búenbúen wee khòní le Dónbeeni bìo wó bìo yi. ²² O nìi na warò bìo wó ho yéréké á terò lúluúo po búarà-jun.

Bia tà a Krista bìo wee fio

²³ Bìo ó o Piere là a Zān lò ho kàsò yi, á ba wá van mí kuure nùpua cōn, á vaá lá bìo búenbúen na ba yankarowà júnása lè ba nì-kía bía non ba yi á fèera non mí ninzawa mu yi. ²⁴ Bìo ba jà mu vó, á ba búenbúen wó mí yilera làa dà-kéní á wee fio le Dónbeeni yi ká síi: «Núhúso, únén lé fo léra ho wáayi lè ho tá, lè ho muhú lè mu bìo búenbúen na wí ho yi. ²⁵ Ünén lé fo bía lè ù Hácírí ù ton-sá *Daviide na lé wán bùaa jii yi ká:

* 3:25 Mí loí Bìo jùhú búeení vūahú (Genèse) 22.18, 26.4

* 4:11 Mí loí Lení vūahú (Psaumes) 118.22

«Lée webio non á hã sí-viò nùpua wee kánkáraá?

Lée webio non á ho dímjánaa wee lè ká mu júhú mía?

²⁶ Ho dímjána bá-zàwa wíokaa mítén òn hã fio bìo yi.

Ba júnása mún hínon von mín kúaa mín wán à ba lò.

Ba búenbúen wó mí jii làa dà-kéní là a Núhúso làa yia o mon léra wán.»[†]

²⁷ À mu òn bon ò o *Heroode là a *Põnsi Pilaate wó le jii dà-kéní ho lóhó yi hen, òn lè là a *Isirayeele nìpomu, lè hã sí-viò nùpua à ba hínon ù ton-sá Yeesu na bìo sí foñ wán, yia fo mon léra. ²⁸ Bìo fo híra fèra bí le fo ò wé á à kána lè ù pánká lè ù sí bìo yi, búen búen lè bìo ba wó kà à tíra jii.

²⁹ Núhúso, wáa loñ ba hère na ba wee là. Na le sí-hebúee warén na lè ù ton-sáwá yi à wa wé bue lè ù bíoní. ³⁰ Dé ù ní, à ba wánwáwaró waró lè mu yéréké biowa na wa wee ù ton-sá Yeesu na bìo sí foñ yèni pánká yi, à zéeni ká ù bìo bon.» ³¹ Bìo ba fióra wó, á ho lahó na ba wi yi á zà kikiki, á ba búenbúen sí lè le Dónbeení Hácírí, á ba hínon wee bue le Dónbeení bíoní lè le sí-hebúee.

Bia tà a Krista bìo wee pání sanká mí ní bìo

³² Bia tà a *Krista bìo búenbúen á fù bunbuaa, á sí lè ba hácírí wó dà-kéní. O búí fù yí máa bío mí ní bìo á mí te mí òn. Ba bìo búenbúen na fù wi ba cón á ba bunbuaa yi. ³³ Ba tonkarowá fù wee zéeni a Núhúso Yeesu vèèro bìo lè ho pánká beení, á le Dónbeení wee na hã dúbuaa cèrèè ba búenbúen yi. ³⁴ Nì-khenii fù mía ba tíahú, lè bìo á bìa manawá lè ba zíní wi á fù wee yèè hã, ³⁵ à bua wá wí buee dé ba tonkarowá ní yi, à ba bíni wé sí sanká na mín yi làa bìo ba nì-kéní kéní koráa. ³⁶ Mu bàn síí ó o Zozeefu hí wó. O lè o *Levíi nùwá nì-kéní na wee lè ho Siipere[‡] yi. Ba tonkarowá wee ve o làa Baanabaasi, mu kúará le yia wee hení hã sía. ³⁷ O híra yèèra mí mohú á buan wá wí buee non ba tonkarowá yi.

5

O Ananiasi lè mín háa Safiraa bìo

[†] 4:26 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 2.1-2 [‡] 4:36 Siipere: Lé ho kōhú búí na ho Mediteranē yámú jumu kínía yi. Ho wi lè mu yámú jumu mu bàn wii hēení. Ba tonkarowá pàhú ká ba zúífūwa na wi bíni á boo. * 5:12 Mi loñ Bè-wénia vūahú 3.11

¹ Nii búí híra wi bíni ba le Ananiasi, ká bàn háa ba le Safiraa. O híra yèèra mí mohú, ² á fá wá wí sòn-kéní bàrá, á bàn háa mún zū mu, á òn ká ó o buan waá non ba tonkarowá yi. ³ Ó o Piere bía non wo yi: «Ananiasi, lée webio non ó o *Satáni dóráa hã yile-kora foñ, ù fá le sabéré le Dónbeení Hácírí jii, á fá ho mohú wá wí sòn-kéní bàrá? ⁴ Bìo ho mohú mu lá òn yí yèèra ká yínon fo te ho le? Á bìo ho yèèra, á ho bàn wá wí bìo sã a yén yi? Yínon fo le? Á lée webio non á fo wóráa bìo ká? Fo yí fá sabéré nùpua jii, le Dónbeení lè òn á fo fá le sabéré jii.» ⁵ Bìo ó o Ananiasi jí há bíoní mu, ó o ló lùwá, á líí húrún. Á bìa jí mu búenbúen zána dàkhíina. ⁶ Á ba yàrówá hínon cà le òn pon o yi, á buan waá nùuna.

⁷ Léèrèwa bìo tìn síi búni món á bàn háa wá buee zon ká a yí zū bìo wó. ⁸ Ó o Piere tùara a yi: «Mi ho tùia na mi: Mìn mohú na mi yèèra bàn wá wí búenbúen lè òn ká le?» Ó o le ùuu, le òn lè lerén. ⁹ Ó o Piere wáa bía non wo yi: «Ūnén lè mìn báa wó kaka wáania tòráa á wee khénnaa le Dónbeení Hácírí kúará? Loñ, bìa lée wi ho zúajii ká lè bìa waá nùuna mìn báa. Ūnén ba mún òn lá á à lénnáa.» ¹⁰ Mí lahó yi ó o háa mu òn òn dènia ló lùwá o Piere tá, á líí húrún. Bìo ba yàrówá buee zoó òn o húrún, á ba lá a buan waá nùuna bàn báa nisání. ¹¹ Bia tà a *Krista bìo kuure làa bìa jí mu búenbúen zána dàkhíina.

Ba tonkarowá wee wé mu yéréké biowa

¹² Mu yéréké biowa cèrèè na wee zéeni le Dónbeení pánká á ba tonkarowá híra wee wé mu nìpomu tíahú. Bia tà a Krista bìo búenbúen híra wee wé mí yilera làa dà-kéní à wé kúee mìn wán le *Dónbeení zì-beeni lún yi o *Salomon Sànsá* yi. ¹³ Nì-vio yí máa hení mí sía zo ba tíahú, èè ká ba zàamáa màhá pá wee wíoká ba yèni. ¹⁴ Ba báawa lè ba háawa na wee dé mí sía o Núhúso yi á wee wé boo ká ba wá. ¹⁵ Á ba wáa wee bua ba yánwáwá à buee lée bàráka hã wána nisáa hã dámu sía wán, bèra a na ká a Piere híra buee wee khíí, ò o bóni pá wáa yí kúia ba búí wán. ¹⁶ Hári hã lórá na sùaráa lè ho

Zeruzaleemu à nùpua mún wee bùuni buen lè mí vánvárowà lè ba nùpua na ba cínáwa wee beé lò. Á ba búenbúen wee wa.

Ba wee beé o Krista tonkarowà lò

¹⁷ Á ba yankarowà nùhúso beeni làa bia làa wo páania wi na lé ba *Sadusiéwa kuure nùpua á le yandee sú ba tonkarowà bìo yi. ¹⁸ Á ba wiikaa ba tonkarowà á kúaa ba zàamáa kàsó yi. ¹⁹ Ká a Nùhúso wáayi tonkaro búu màhá lion ho tìnàahú à lii héra ho kàsó zii wonna, ò o léra ba á bía non yi: ²⁰ «Mi lén va le *Dónbeeni zì-beeni lún yi á vaa bue le mukàni binbiri na máa vé bio búenbúen à na ba zàamáa yi.» ²¹ Á ba tonkarowà bò bio ó o bía yi. Le yimbii bùiri à ba wá van le Dónbeeni zì-beeni lún yi á vaá zoó wee kàrán ba nùpua.

Ba yankarowà nùhúso beeni làa bia làa wo páania wi á von o *Isirayeele nìpomu *nì-kía. Á barén na lé ho làndá tuiá fèerowà búenbúen kúaa mín wán, à ba tonkaa ba búu le ba lén vaa lén ba tonkarowà ho kàsó yi bua buennáa. ²² Ká ba parowà màhá yí vaá yú ba bín, á ba wá buée bía bìo kà non ba yi: ²³ «Wa vaá yú ho kàsó zii wonna ká hā pon òn sese, á ba parowà na bín búenbúen mún ònka mí lara yi. Èe ká bio wa héra à wa zon, á wa yí zoó yú nùpue.»

²⁴ Bio le Dónbeeni zì-beeni parowà nùhúso lè ba yankarowà núnása ná hā bioní mu, á ba wáa yí zū hen na ba à dé mítén yi ba tonkarowà mu vílò bio yi, á ba wee túa mítén yi le mu yàá wó kaka wóráa coon.

²⁵ Hón pàahú so yi ò o búu buée òn, á bía non ba yi: «Mi loí, ba nùpua mu na mi pon jii ho kàsó yi, lé barén vaá wi le Dónbeeni zì-beeni lún yi á wee kàrán ba nùpua.»

²⁶ Á le Dónbeeni zì-beeni parowà nùhúso ònka mí lara mí nùpua á ba vaá buan ba tonkarowà buararáa ká ba màhá yí wó mu làa hère, lé bio ba zána le ká mí wó mu, á ba nùpua á à lèeka mí lè hā huua.

²⁷ Bio ba buée òn ho làndá tuiá fèerowà yahó làa ba, á ba yankarowà nùhúso beeni tuiara ba yi: ²⁸ «Wa so nònòn yí hò mia lè le sòobée le mi yí bini yí kàrán ba nùpua o nì mu yèni yi le? Á mi wáa loí bìo mi wó. Ho Zeruzaleemu lóhó búenbúen á mi wó lè mi kàránlò, á mún wi à mi bàká warén yi là a nii mu húmú bio.»

²⁹ Ó o Piere lè ba tonkarowà bía non ba yi: «Wa ko à wa bè le Dónbeeni bioní yi á súaaní bio wa à bè ba nùpua bioní yi. ³⁰ O Yeesu mu na mi búaa ho *kùrúwá wán ó o húrun, á wán búaawa òn Dónbeeni vèenia, ³¹ á buan yóò bàrà mí nín-tiáni. Le wó a là a nùhúso na lé o kànfilò, ò o *Isirayeele nìpomu bè yi á yèremá mí yilera lè mí wára, à yí mu bè-kora séndíaró. ³² Warén, lè le Dónbeeni Hácírí na le non bia wee tà le bio yi, á lé mu bè-wénia mu òn seérasa.»

³³ Bìo ho làndá tuiá fèerowà ná hā bioní mu, á ba yiwa cà cà, á wi ba búe ba tonkarowà. ³⁴ Èe ká *Farizíe búu màhá kera ba tíahú á yèni ba le Kamaliyeli. O lé ho *làndá bio zéeni lowa nì-kéní na ba zàamáa búenbúen wee kòmbi. Wón lé yia líi hìnon yóò òn ba tuiá fèerowà tíahú ò o le ba bío le ba tonkarowà mu lé òn ho khúuhú màni. ³⁵ Bún món ó o bía non bia kúaa mín wán yi: «Isirayeelesa, mi cá hácírí bio mi ò wé lè ba nùpua na kà bìo yi. ³⁶ Nii búu buée còonía hìnon á yèni ba le Tedaasi. O hía wee wé mítén lòn nùpue na bio nùhú wi. Nùpua na buée tà bò a yi á à yí báawa khiá-náa sí. Bìo ó o húrun, á bía búenbúen na tà bò a yi mu pàahú á saawaa, ó o bìo nùhú bó. ³⁷ Bún món á ho mílò pàahú, ó o Kalilee nii Zudaa òn hìnon á yú ba nùpua cèrèe á ba bò a yi. Á wón ba mún bó, á bia bò a yi búenbúen saawaa. ³⁸ Áwa, á mi le í bío mu na mi: 'Ba nùpua mu á mi día bio. Mi día ba le ba lén. Lé bio ká ba tonlò mu á bio ló nùpue níi yi, á ho nùhú á à búe. ³⁹ Ká ho bìo òn ló le Dónbeeni níi yi, á mi yí dà òn búu máa wé làa ho. Mi yí wó sese á mi ò kèrí lòn nùpua na wee fi lè le Dónbeeni.»

Bìo ó o fèera mí jii-cúa wó, á ho làndá tuiá fèerowà tà a bìo. ⁴⁰ Á ba von ba tonkarowà, á buée han lè hā làbàani, á ba le ba yí bini yí bío bìo o Yeesu yèni yi, á ba wáa día ba à ba wá.

⁴¹ Ba tonkarowà ló le zii yi ká ba sía wan, lé bìo le Dónbeeni le ba ko lè le lònbee o Yeesu yèni bio yi. ⁴² Làa wizooni búenbúen ká ba wee kàrán ba nùpua, á wee bue le bintente le Dónbeeni zì-beeni lún yi lè hā zini na ká yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeeni mōn léra á wó là a kànfilò.

6

Ba nùpua na we è séení ba tonkarowà

¹ Mu pàahú ká ba ñi-kenínia wee dé wán ká ba wà. Á ba *zúifúwa na wi ba t́áhú na wee bío mu kerεεkimu s̄ia yí wan bío á bàn zàwa na lé ba zúifúwa binbirí wee wé yi. ² Ba wee zá le làa wizooní búenbúen le mínén maháawa á ba yí máa loñ yi sese ho dínló sankaró pàahú. ³ Á ba tonkarowà píru jun von ba ñi-kenínia búenbúen kúaa mín wán bía non yi: «Wàn zàwa, wa yí ko à wa día le Dónbeenì bíoni bueró ká wa yèrémá wa yara sí ho dínló bio. ⁴ Mi cén hueeka ba nùpua nùwà hẹjun mi t́áhú na mi zū le ba t́érinna, á sú lè le Dónbeenì Hácírí lè mu bẹ-zūrímini. Bán lé bía á wa à dé mu níi yi. ⁵ Bún ká warén bèn dà à na waten ho fióró lè le Dónbeenì bíoni bueró yi lè wa sòobé.»

⁶ Bío ba tonkarowà fεera mí jii-cúa vó, á ba kuuere nùpua tà ba bio. Bía ba hueekaa lé o Etiena na lé o nùpue na sídéro wi, na sú lè le Dónbeenì Hácírí. Á séení a Filiipu, là a Porokoore, là a Nikonzore, là a Timon, là a Paamenaasi, là a Āntiosi ñi Nikolaa na hía yèrémáa bò ba zúifúwa mu bàn Dónbeenì yi. ⁷ Ba guan ba vannáa ba tonkarowà cón, á bán bò mí níni ba wán à ba fíora non ba yi.

⁸ Le Dónbeenì bíoni wee ben fè hā lara ká le wà, á ba ñi-kenínia wee dé wán ho Zeruzalemu yi, á ba yankarowà cèrèè á wee tà dé mí s̄ia o *Krista yi.

O Etiena ba wìira

⁹ O Etiena le Dónbeenì dúbuua non ho pánká yi, ó o wee wé mu yéréké bè-beera na wee zéení le Dónbeenì pánká ba nùpua t́áhú. ¹⁰ Á ba zúifúwa nùwà yen búí á hínon pá a bío. ¹¹ Ba búí lé ba zúifúwa kàránlò zii nùpua na ba wee ve làa wobáani na wi mítén. ¹² Ba lé bía ló ho Sirεena lè ho Alekisándiri lórá yi. Ká ba búí lé bía ló ho Silisii lè ho Azii kána yi. Lé bán lé bía buée wee wàani là a Etiena. ¹³ Ká ba màhá yi dàrna a bío, lé bío le Dónbeenì Hácírí bè-zūrímini na le wee na a yi lé bio ó o wee bíoráa. ¹⁴ Á ba yà ba nùpua jiní à ba le ba bío bío kà: «Wa já ò o ñii mu bía khon o *Moyiize lè le Dónbeenì dání yi.» ¹⁵ Lé bún ba bía á súkúra lè ba zāamáa, lè ba *ni-kía,

lè ho *lándá bío zéeníflowa. Bún món á ba buée wìira a Etiena á guan vannáa ho lándá t́úíá fεerowà yahó. ¹⁶ Ba mún fó ba nùpua búí bóráa na buée fúaa hā sabíoni o Etiena mu jii. Á bán buée bía: «Féε ká a ñii mu wee bío hā bín-kora à lé le *Dónbeenì zī-beeni là a Moyiize lándá yi. ¹⁷ Wa já ò o bía le o Yeesu, wón Nazareεte ñii so, á à fío le Dónbeenì zī-beeni, á mún ñ yèrémá hā lándáwa na ó o Moyiize non wen.»

¹⁸ Ho lándá t́úíá fεerowà na wi le zii yi mu zoñ búenbúen fá mí yìo o Etiena yi, á mōn ò o yahó bonmín lè le Dónbeenì wáayi tonkaro yahó.

7

O Etiena jii-cúa na ó o fεera

¹ Ba yankarowà júhúso beeni t́uara a Etiena yi: «Hää! Bío ba wee bío ñ jii so bon le?»

² Ó o Etiena bía: «Minén wàn maáwà lè wàn zàwa, mi jí bio á ñ bío á à na mia. Le Dónbeenì cúkúso hía zéeníá mítén lè wàn búaa *Abarahaamu ká a wi ho Mezopotamii yi á ñii yí ló yí vaá kará ho Haran lóhó yi, ³ á bía non wo yi: «Lé día mìn kōhú lè mìn zii á lén va ho kōhú búí na á ñ zéení làa fo yi.» ⁴ Ó o Abarahaamu waa hínon día ho Kalidee kōhú á vaá kará ho Haran yi. Bío ó o Abarahaamu bán maá húrun á le sà léra a ho Haran yi á buaráa ho kōhú mu na mi wi yi ho zuia. ⁵ Dónbeenì á yí non tá wo yi bín. Hàri hia lè le nín-tàahú bío ó o yí yú. Ká le Dónbeenì màhá non le jii le mí ñ na ho kōhú mu na ká wo yi, orén lè mí mōnmánia na à híni o món. Á ho pàahú na le Dónbeenì wee bío mu yi làa wo ká za woon mia o cón. ⁶ Bío ká lé bío á le bía non wo yi: «Ū mōnmánia khii keñ ká-veere yi, á à wé ba wobáani bín. Ba à beé ba lò hā lúlúio khíá-náa yi. ⁷ Éε ká ho síi na à wé ba lè mí wobáani á ñnén Dónbeenì màhá à cítí. Bún món á ba à lé bín á à lén wé buée búaa mi ho laho na ká yi.» ⁸ Bún món á le bò le *páani là a Abarahaamu. Bío wee zéení le páani mu bío lé ho *kúiiro. Lé bún non ó o Abarahaamu za *Izaaki teró wizooní bío hētín níi yi ó o *kúio wo. Lé bún ó o Izaaki

* 7:7 Mi loñ Bío Júhú búεεní vūahú (Genèse) 15.13-14, Léro vūahú (Exode) 12.40 † 7:9 Mi loñ Bío Júhú búεεní vūahú (Genèse) 37-50

mún kúio o *Zakoobu, á wón òn kúiora mí zàwa pírujúnun na lé wa zì-júná àn òuàawa.

⁹ «O zàwa mu dú le yandee lè mín fèeso Zozèfu†, á yèéra a ó o wó a wobá-nii ho *Ezipite yi. Ká le Dónbeenì mähá kera làa wo. ¹⁰ Le léra a mí lònbee búenbúen yi. Le wó ó o dàña òn ho Ezipite béé yahó á zéenia mí bè-zúrmini, ó o bìo wó sîna a yi. Á wón bàrá a mí zîi biowa lè ho Ezipite kòhú biowa búenbúen jùhú wán.

¹¹ «Mu pàahú á le hîni ló ho Ezipite kòhú búenbúen yi lè ho Kanan kòhú yi mún. Mu wó lònbee làa sòobéé, á wàn òuàawa mu yi máa yí bìo ba à dí. ¹² Bìo ó o Zakoobu já à ba le ho òn ló wi ho Ezipite yi, ó o nín-yání tonkaa wàn òuàawa le ba va bín. ¹³ Mu cúa-jun ní na ba bínia van bín, ó o Zozèfu wáa zéenia mítén lè mín zàwa. Lé bún ó o béé bò yi zúrnanáa hen na ó o Zozèfu nonkâni can yi. ¹⁴ Ó o Zozèfu wáa tonkaa mín zàwa le ba vaa fé mín maá lè mín zîi nùpua búenbúen. Ba à yí nùpua búará-náa hònú mía, ¹⁵ Ó o Zakoobu wáa buara ho Ezipite. Lé bún ó o buéé húrún yi, á wàn òuàawa mún húrún bín. ¹⁶ Ba buan ba nì-hínmu vannáa ho Sisèemu yi, á vaa nùuna le búure na ó o Abarahaamu hía yà a Hamòore zàwa cón.

¹⁷ «Bìo ho pàahú na le Dónbeenì ko à le tífi bìo le hía dó mí jii non o Abarahaamu yi jii wà buéé sùará, á bún wa nìpomu boo, á wee dé wán ho Ezipite yi. ¹⁸ Bún món ó o béé búii na yí zūna a Zozèfu á kará ho Ezipite kòhú jùhú wán. ¹⁹ O khà wa nìpomu, á beéra wàn òuàawa lò, á kíkàa ba yi le ba pí mí zàwa kúia à ba hí. ²⁰ Lé bún pàahú ó o *Moyiize ton yi. O hía lée kúnkúza na se, na bìo sî le Dónbeenì yi. Píina bìo tìn ká a wi mín zîi á àn nu wee yèení. ²¹ Ba día a yí máa loí yi, ó o béé hínló lé yia lá a buan á hñn lè mí kùrú za bìo. ²² Lé o béé zîi á ba kenía o Moyiize yi lè ho Ezipitesa bìo na ba zū búenbúen, ó o wó a nùpue na pànká wi mí bióni lè mí wára yi.

²³ «Bìo ó o Moyiize lúlúio yú ho búará-jun, ó o kará lon mí yi, ó o hínon le mí vaá loí mín zàwa na lé o *Isirayeele nìpomu.

²⁴ Ó o vaá mōn o Ezipite nì búii ò o wee ha àn za nì-kéní, ó o tà mín za na ba wee ha jii, ò o bó a Ezipite nì. ²⁵ O lá wee leéka le o Isirayeele nìpomu na lé àn zàwa á à zūn le le Dónbeenì le mí í òn orén wán à lénnáa ba júná, yaa ba yí zūna mu. ²⁶ Mu tá na lée tōn, ó o Moyiize fò mín lè mín sî nùpua nùwā jun ká ba wee fi. Ó o le mí í yanka ba, ó o bíá bìo kà: «Wàn zàwa, mínén na lé lè dà-kéní á bínia wee fi mín yi le?» ²⁷ Á yia dà mí ninza na so á lío o Moyiize ò o bíá non wo yi: «Lé o yén bàrá fo wa jùhú wán le ù wé cítí wen? ²⁸ Fo wi à ù búe mi làa bìo á fo híihú bóráa o Ezipite nì bìo sî le?»[‡] ²⁹ Bìo ó o Moyiize já hñn bióni so, ó o lùwa á vaá kará ho Madía kòhú yi. Lé bún ó o yú ba zàwa nùwā jun yi.

³⁰ «Lúlúio búará-jun bún món, á le Dónbeenì wáayi tonkaro búii zéenia mítén làa wo le vîndè-za dòhú na wee cì yi, ho tá henì yi, ho Sinayii búee nísání. ³¹ Bún bè-minii so wó a Moyiize coon. Á bìo ó o wi ò o vaa sùará mu yi à wíoka loí sese, ó o já a Núhúso tāmua na bíá làa wo: ³² «O *Abarahaamu là a *Izaaki là a *Zakoobu na lé mín òuàawa àn Dónbeenì lè mí.»^{*} Ó o Moyiize zána, á wee zà wàwàwà, á yí wi ò o loí mu yi. ³³ Ó o Núhúso wáa bíá làa wo: «Tēn ù nakāa, lé bìo á ho lahó a à ù wi yi lée tá na bìo sà miì. ³⁴ Le lònbee na á ï nìpomu wi yi ho Ezipite yi á ï mōn. Í já ba wée sà, á ï lion wà líf kání ba. Wáa buen. Í ï tonka fo ho *Ezipite yi.»[†]

³⁵ «O Moyiize nì-kéní mu na ó o *Isirayeele nìpomu fù pá bìo le lé o yén dó a le o wé mí jùhúso lè mí cítí fí,[‡] wón lé yia le Dónbeenì tonkaa ò o wé o jùhúso làa yia le wee lén hā júná. Le wó mu ho wáayi tonkaro pànká yi, yia hía zéenia mítén là a Moyiize le vîndè-za na wee cì yi. ³⁶ O Moyiize lé yia léra a Isirayeele nìpomu ho *Ezipite yi. O wó mu yéréké biowa na wee zéení le Dónbeenì pànká ho kòhú yi, lè ho muhú na ba wee ve làa muhú na mùia yi, lè ho tá henì yi hā lúlúio búará-jun pàahú. ³⁷ Lé o Moyiize mu lé yia pá bíá bìo kà non o Isirayeele nìpomu yi: «Le Dónbeenì á à lén o jii-cúa fèero búii mín zàwa tíahú na ka lè ï

‡ 7:28 Mi loí Léró vūahú (Exode) 2.14 § 7:30 Mi loí Léró vūahú (Exode) 3.2 * 7:32 Mi loí Léró vūahú (Exode) 3.6 † 7:34 Mi loí Léró vūahú (Exode) 3.7, 8, 10 ‡ 7:35 Mi loí Léró vūahú (Exode) 2.14 § 7:37 Mi loí Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 18.15

bìo sí á à tonka mi cón. § ³⁸ Bìo mu nìpomu hía kúaa mín wán ho tá henì yi, á lé orén pá hía wee vará wán ùaawa lè le Dónbeenì wáayi tonkaro pàahú, yia hía wee bío làa wo ho Sinayii búee wán. Lé orén á le Dónbeenì bíoni na wee na le mukāni á non yi, ò o buee lii na wen. ³⁹ Ká wán ùaawa màhá yí tà ká ba à bè hā bíoni mu yi. Ba pá a bìo, á wi ba biní va ho Ezipite yi. ⁴⁰ Ba bíā non o *Aaron yi: «Cà hā wōnna búii na wen na à dí wa yahó, lé bìo á wa yí zū bìo wó a Mōyize mu na léra wen ho Ezipite yi.» ⁴¹ Á ba wáa pá a nōn-za kansì á wee wé mu hāmu na yi, á dú ho sōn-beeni bìo ñarén míten dàña wó bìo yi. ⁴² Ká le Dónbeenì màhá bīnía ba món, á díā ba á ba wee ùaani ho wáayi biowa, làa bìo mu túararāa ba jii-cúa fēerowā vūahú yi:

«Isirayeele nìpomu,
hā lúlúio búarā-jun na mi wó ho tá henì yi,
á ba bà-kùio na mi fūaana lè mu hāmu
na mí wó,
lé ìnén á mi so wó mu non yi le?

⁴³ Bùeé. Mu lé mi Mōlooki wāhú búkú za
lè mi Erefān† wāhú màñayiiire á mi
guan,

hōn na á mi wó miten á wee ùaani,
lé búñ non á ì ì sērāa mia á à dàráa ho
*Babiloona wán.» ‡

⁴⁴ «Hā pōnsōni búkú na hía wi wán ùaawa cón ho tá henì yi lé hón á hā penminí na le Dónbeenì làndá túara wán yi. Lé hón pōnsōni búkú so hía wee zéeni le le Dónbeenì wi ba tíahú. O *Mōyize hía wó ho làa bìo le Dónbeenì zéeni le o wé làa ho. Le hía le o wé ho làa hia ó o mōn bìo síi. ⁴⁵ Bún món á hā pōnsōni búkú mu á wán ùaawa lè mí mōnmānia na sà mín á mún guan. Pāahú na le Dónbeenì jōn hā kāna nùpua á fó táwá non ba yi ká a Zozue dú ba yahó ká lé horén ba guan. Á ho ñen wi bín fúuu fúaa o *Daviide pāahú. ⁴⁶ O Daviide bìo hía wó sína le Dónbeenì yi, ó o ñora le níi le cón, á soráa ho lahó búii à na a *Zakoobu bàn Dónbeenì yi. ⁴⁷ Ká a *Salomōn lé yia màhá son le zīi mu non le Dónbeenì yi. ⁴⁸ Èe ká

le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen wán màhá yí máa zo zoo keení ba nùpua zī-sonia yi làa bìo ó o jii-cúa fēero bíarāa mu.

⁴⁹ Ho wáayi lé ì béeni kanmúini,
ká ho tá lé ì zení bēenií.
Lé le zīi yén síi á mi dà à so á à na mií.
Lé ho lahó yén á ì dà a keení yi?

⁵⁰ Bún biowa so búenbúen so yínōi mí wó
mu iten le? §

⁵¹ «Búii! Isirayeelesa, mi yiwa tunka dà, mi yí máa tà hén mi síā lè mi jikōnna le Dónbeenì veró yi. Minén lè mín ùaawa léee dà-kení. ⁵² Lé o jii-cúa fēero yén á mín ùaawa mu á yi béera lò? Bia buera yia mí dōn na wee wé le Dónbeenì síi bìo búenlò bìo, bán á mín ùaawa bó. Bìo ká wán, lé orén ñi-kení mu á minén lò món á mún bó. ⁵³ Minén na le Dónbeenì wáayi tonkarowā dó ho làndá níi yi, lé minén miten yí bò ho làndá mu bè-bíonii yi.»

O Etiēna búeró bìo

⁵⁴ Bìo ho làndá tūiá fēerowā já hā bíoni mu á ba síā ka le hā à fáa o Etiēna bìo yi lè le sí-cíflé. ⁵⁵ Ká arén wón sú lè le Dónbeenì Hácírí, ó o hóonia mí yahó á lora ho wáayi, ó o mōn le Dónbeenì cùkú là a Yeesu ò o wi le Dónbeenì nín-tiāni, ⁵⁶ ó o bíā: «Mí tántá mi jikōnna, ho wáayi jii héra, á ì mōn o *Nùpue Za ká a ñin le Dónbeenì nín-tiāni.»

⁵⁷ Á ba wee wāama pōnpōn à ba tun mí jikōnna. ⁵⁸ Bún món á ba búenbúen ñēnia kúaa ka a wán á wira lórāa ho donkíahú á léee wee lēeka lè hā huua á à búe. Bia wee wé mu á tenkaa mí síā barā a yārōnza búii na ba le Soole tá le o pa yi. ⁵⁹ Bìo ba wee lēeka a Etiēna lè hā huua, ó o wee fio ká síi: «Núhúso Yeesu, tà fé ì mànáka.» ⁶⁰ Bún món ó o ló lion mí nonkōjúná wán, ò o wāamaa pōnpōn: «Núhúso, yí bè mu bè-kohó na ká ba wán.» Bìo ó o bíā hón bíoni so wó, ó o húrūn. 8

¹ O Etiēna búeró ó o Soole tá.

O Soole wee beé bia tà a Krista bìo lò

Mu nōnzoñ mí beere, á bia tà a *Krista bìo na ho Zeruzaleemu yi, á ba búakáa wee beé lò làa sòobé. Ba tonkarowā níi ló, ká bia ká búenbúen saawaa zon ho *Zudee lè ho *Samarii kāna yi. ² Ba nùpua búii na wee

* 7:40 Mí loñ Léro vūahú (Exode) 32.1, 23 † 7:43 Mōlooki: Lé ho Kanan kōhú hàani nùpua wāhú na ba fū wee hā. Erefān: Lé le màñayiiire búii na ho Ezipitesa fū pá síi, á wó lè mí wāhú á wee hā. ‡ 7:43 Mí loñ Amōssi vūahú 5.25-27 § 7:50 Mí loñ Ezayii vūahú 66.1-2

bè le Dónbeeni yi sese lé bà lá a Etièna vaá nùuna, à ba wá wá a bìo yi. ³ O Soole wón bèn lé bà tà a Krista bio jùhú búeró ó o hínon can mí kuio bìo yi. O wee hée wiika ba báawa lè ba háawa há zīnī yi, à ba vaa kúee ho kàsó yi.

O Filiipu wee bue le bín-tente ho Samarii yi

⁴ Bia saawaa wà bán tò há kána yi, á wee bue le bín-tente. ⁵ O Filiipu wà van ho Samarii kōhú ló-beeni yi, á vaá wee bue o Krista bio à na ho nùpua yi. ⁶ Bìo ba zàamáa já bìo ó o Filiipu wee bío, á mún mən mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeeni pánká na ó o wee wé, á ba wíokaa wee tántá mí jikōmma sese bìo ó o wee bío yi. ⁷ Ba nùpua cèrèe na ba cínáwa wi yi, á ba wee fáara lé yi ká ba à wāamaka pōnpōn. Á ba mùamúawà lè ba lóni cèrèe mún wee wa. ⁸ Á mu wó sī-we-beeni ho lóhó mu yi.

⁹ Nii búii na ba le Simōn à hía wi ho lóhó mu yi, á wó mí níi símú bín míana. Ho Samarii nùpua búenbúen wee wé coon bìo ó o wee wé bìo yi. O lá wee wé mīten lòn nùpue na bìo jùhú wi. ¹⁰ Ba nùpua búenbúen hía wee jí a cōn sese, à lá ba háyúwá yi à yòo búe ba nì-kía yi. Ba wee bío: «O nìi na kà á le Dónbeeni pánká na ba wee ve làa pánká beeni á wí cōn.» ¹¹ Bìo non ba wee òn jínáa o cōn sese ká síi, lé bìo ó o wee wé ba coon lè mí níi símú biowa mu míana. ¹² Ká bìo ba yèremáa dó mí sía le bín-tente na ó o Filiipu buera non ba yi le *Dónbeeni béeni là a Yeesu *Krista bìo yi, á ba báawa lè ba háawa á ba bátízera. ¹³ O Simōn mí bæere mún dó mí síi le yi, á ba bátízera a. Bún jii wán, ó o wáa yí máa tà lé o Filiipu món. Mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeeni pánká na ó o wee mí, ó o wee wé coon bìo yi.

¹⁴ Bìo ba tonkarowà na ho Zeruzaleemu yi já lé ho Samariisa búii tà le Dónbeeni bíoni bìo, á ba tonkaa o Piere là a Zān ba cōn. ¹⁵ Bìo ba vaá dōn á ba fióra non ba nì-kenínia nì-fia yi bèra a na à ba yí le Dónbeeni Hácírí. ¹⁶ Le Dónbeeni Hácírí mu lá òn yí lion barén búii wán: Ba bátízera ba o Núhúso Yeesu yèni yi mí dòn. ¹⁷ Ó o Piere là a Zān wáa bò mí níi ba wán á ba yú le Dónbeeni Hácírí. ¹⁸ Bìo ó o Simōn mən à bà dó mí sía o Krista yi yú le Dónbeeni Hácírí pàahú

na á ba tonkarowà bò mí níi ba wán yi, ¹⁹ ó o bía non o Piere là a Zān yi: «Mí fé le wáí à mí na ho dànló mu bàn síi mi, bèra a na ká í wé bò í níi nùpue wán à wón yí le Dónbeeni Hácírí.» ²⁰ Ó o Piere bía non wo yi: «Le ünén lè ù wáí búenbúen páani cì, lé bìo fo wee leéka le le Dónbeeni bè-hānii á dà a yà. ²¹ Mu bìo mu á ù níi yí túee yi, á fo mún yí ko làa bún, lé bìo á le Dónbeeni cōn á fo yínón húaarà. ²² Bìo wi ù síi yí yínón bìo na se. Cén día mu à ù fio o Núhúso yi ká mu dà a wé, ò o sén día na foñ hà yile-kora na wi foñ bìo yi. ²³ Í mən à mu koomu zon fo dàkhíina ù yí dà máa fé ütēn mu bè-kora níi yi.» ²⁴ Ó o Simōn wáa bía non o Piere là a Zān yi: «Minén mīten fio o Núhúso yi à na mi, bèra a na à bìo mí bíá ká búii yí yí mi.» ²⁵ O Piere là a Zān wee zéeni bìo ba zū a Núhúso dání yi lè ba nùpua, á wee bue o bíoni. Bún món á ba bínia non ho Zeruzaleemu, á wee bue le bín-tente ho Samarii lórá cèrèe yi ká ba wà.

O Filiipu buera le bín-tente non o Etiopii nii yi

²⁶ Mu pàahú ó o Núhúso wáyai tonkaro búii bía non o Filiipu yi: «Híní dé ù yahó lè le wii hēeni fàn nín-káahó. Lá ho wōhú na ló ho Zeruzaleemu yi á lion ho Kazaa, ho bèrowà yí boo lònbi.» ²⁷ Ó o Filiipu dēenia hínon wà. Ho wōhú na ó o lá, á Etiopii nii búii bò. O lé ho Etiopii kōhú bée háa Kandaasi ton-sá beeni na wi o nàfōró jùhú wán. O buara ho Zeruzaleemu buée búaanía le Dónbeeni ²⁸ á bínia wee fo. Le *Dónbeeni jii-cúa fēero *Ezayii vūahú lé hía ó o kará mí wōtōró yi wee kārán. ²⁹ Á le Dónbeeni Hácírí bía non o Filiipu yi: «Bánbá vaa búie ho wōtōró na ká yi à bí ho lén.» ³⁰ Ó o Filiipu lūwa vaá bó ho yi, á já ò o Etiopii nii wee kārán o jii-cúa fēero Ezayii vūahú, ó o tūara a yi: «Bìo fo wee kārán ká á fo zū kúarà le?» ³¹ Ó o nii bíá: «Í ù wé kaka á à zūñnáa mu ká a búii yí zéenia mu làa mi.» Ó o wáa le o Filiipu buee yòo kēni mí nisání. ³² Ho vūahú bìo na ó o nii wee kārán lé bìo kà:

O bìo bonmín là a pio
na ba guan wà vaá búie,
O bìo bonmín là a pioza
na ba wee khè vará,
ká a òn cèkè yi máa wá.

³³ Ba zífra a júhú,
yia dà a fée ho tùúá o jii á yí ló.

Ba víiníá o mukāni ho tá wán,
á lé o yén á à dàni ñ bio

ba zàwa bio á a léé wo yi?*

³⁴ Ó o Etiopii nì tùara a Filiipu yi: «Lée wée ó o jii-cúa fero mu wee bío bio kà? Lé orén miten bìo ó o wee bío lée tàá lée nì-veere?» ³⁵ Ó o Filiipu wáa ñin ho vūahú bio na ó o nì kàrána wán á láráa le bíoni, ò o buera a Yeesu *Krista bín-tente non wo yi.

³⁶ Bìo ba wi ho wōhú wán wà, cúa-yen á ba vaá dōn ho saahó búí na mu jumu wi yi. Ó o Etiopii nì bíá: «Lé mu jumu na. Bìo á à hē mí á ñ máa bátízé lé mi yén.» ³⁷ [Ó o Filiipu bíá non wo yi: «Ká fo tà a Krista bìo lè ù sīi búenbúen á fo dà à bátízé.» Ó o nì bíá non wo yi: «Úuu, ñ tà le o Yeesu Krista lé le Dónbeeni Za.»] ³⁸ Ó o dēenía le ba ñin ho wótóro. Ó orén là a Filiipu lion líf zon mu jumu yi, á wón bátízera a. ³⁹ Bìo ba ló mu jumu yi, á le Dónbeeni Hácírí lá a Filiipu wàráa, ó o Etiopii nì yí bíníá yí mōn wo. Ó o wáa lá mí wōhú wà ká a sīi wan làa sòobée. ⁴⁰ Ó Filiipu le mí ñ loñ ò o wi ho Azooté lóhó yi. Lé bín ó o ñin yi á wee hée bue le bín-tente hā lórá búenbúen na ó o wee káa yi, fúaa bío ó o vaá dōn ho *Sezaaree.

9

Bìo wó a Soole yi ho Damaasi wōhú wán

¹ Hón pàahú so yi à bìo ó o Soole pá can mí kuio bío yi, lé bíá tà a *Krista bìo lò beéro lé ba búero. Ó o wà van ba yankarowà júhúso cōn, ² à wón na ho vūahú wo yi, ò o bua varáa ho Damaasi lóhó yi, à vaa zéeni lé ba *zúifúwa kàránlò zíní júnása. Hón vūahú so lé hía á à zéeni le ká a yú ba báawa lé ba háawa na bò a Krista wōhú, ò o wika ba bua varáa ho Zeruzalemu. ³ Bìo ó o lá ho Damaasi wōhú á wà vaá suará ho yi, yio buée tí à khoomu búí ló ho wáayi líf kúaarà a wán. ⁴ Ó o ló lùwà ho tá yi, á mu tāmú búí wee bío làa wo: «Soole, Soole. Fo wee beé ñ kà sí lé we?» ⁵ Ó o tùara: «Núhúso, fo lée wée?» Á mu tāmú bíá non wo yi: «Í lé o Yeesu na á fo wee beé lò. ⁶ Wáa lii híní vaa zo ho lóhó yi. Ká fo zoó dōn, á ba à zéeni bío fo ko à ù wé.» ⁷ Á ba núpua na bò là a Soole á

ñin coon yí dà máa bío. Ba wee jí mu tāmú sá ká ba yí mōn núpue. ⁸ Ó o Soole líf hínōn á héra mí yio, ká a mahá yí máa mi bío. Á ba fù a ní yí á zonnáa ho Damaasi lóhó yi. ⁹ Wizooni bío tīn ká a yí máa mi. O yí máa dí, á yí máa ju.

¹⁰ Nì-keníni búí hía wi ho Damaasi lóhó yi á yèni ba le Ananiasí. O Núhúso zéeniá miten làa wo á von wo: «Ananiasí.» Ó o tà: «Núhúso, lé mi na.» ¹¹ Ó o Núhúso bíá non wo yi: «Dēení lén vaa lá ho wōhú na ba le <Wōhú na muina>, à vaa a Zudaa zīi, à vaa tūa o Taasi nì na ba le Soole bío. Bìo ká wán ó o lan wee fio. ¹² Á bío búí zéeniá miten làa wo. O mōn nì búí na ba le Ananiasí na buée wee bè mí níni o wán, ò o yio dàni bíní mi.» ¹³ Ó o Ananiasí bíá: «Núhúso, núpua cēreé bíá a nì mu bío non mi, á mún zéeniá mu bè-kora búenbúen na ó o wó lè ù núpua na ho Zeruzalemu yi non mi. ¹⁴ Ba yankarowà júnása á non ho pánká wo yi ò o buee wíkaráa bí búenbúen na wee ve ù yèni hen.» ¹⁵ Ká a Núhúso mahá bíá non wo yi: «Lén va, lé bío ó o nì mu á ñ léra le o sá ñ tonlò. Orén lé yia á à zéeni ñ bío á a na hā sí-viò lè mí bá-zàwa là a *Isirayeele nípomu yi. ¹⁶ Le lònbee búenbúen na a yí o ñin bío yí á ñ zéeni làa wo.»

¹⁷ Ó o Ananiasí wáa hínōn wà, á vaá zon le zīi yi, á zoó bò mí níni o Soole wán ò o bíá non wo yi: «Wán za Soole, o Núhúso Yeesu na zéeniá miten làa fo ho wōhú na fo, lá wee buennáa wán lé wón tonkaa mí ù cōn, à ù bíní wé mí, à ù mún sí lè le Dónbeeni Hácírí.» ¹⁸ Mí lahó yi, á bío búí lòn donkuaa á ló a yio yi, á kùenkaa líf kúaarà ó o wáa wee mí. Ó o hínōn á ba bátízera a. ¹⁹ Bún mōn ó o dú ó o bíníá yú ho pánká.

O Soole wó a Yeesu Krista seéràso

O Soole wó hā wizooni bío yen lè ba nì-keníni na wi ho Damaasi yi. ²⁰ Mí lahó yi ó o dēeniá wee zéeni le Dónbeeni bío ba *zúifúwa kàránlò zíní yi, á wee bue le o Yeesu lé le Dónbeeni Za. ²¹ Bìo búenbúen na já a bíoní á mu vā, á ba wee bío: «Bìo wee ve o Yeesu yèni ho Zeruzalemu yi ó o nì na kà so hía yí máa beé lò lè mí sòobée le? Á yínōn barén ó o so ló bío yí buara á wà buée wika hen á vaá na ba yankarowà júnása yi le?» ²² Ká a Soole yáa wíkaa wee

* 8:33 Mí loñ Ezayii vūahú 53.7-8

zéeni le Dónbeeni bìo lè mí pànká fées. Bìo ó o wáa wee zéeni mu wéréwéré le o Yeesu lé o *Krista, á ba zúífúwa na ho Damaasi yi wáa yí zū bìo ba à bío á à na a yi.

²³ Wizooni bìo yen bún món, á ba zúífúwa wàanía tò à ba le mí ì búe o Soole. ²⁴ Ká a búí màhá nà a zeñ wán. Ho lóhó zūajiní á ba wee pa yi le wisoni lè ho tĩnàahú à dàñ yíráa wo búe. ²⁵ Hón pàahú so yi ó o Soole nì-kenínia fó a ho tĩnàahú á dó ho lfo-beeni yi, á léé liinía lè ho dándá na ba son kòonia ho lóhó yi món.

²⁶ O Soole wà vaá dñn ho Zeruzaleemu, ó o wi ò o zo ba nì-kenínia tĩahú, ká ba búenbúen màhá zána a lé bìo ba yí láa mu yi le o léé nì-keníni binbirí. ²⁷ Ó o Baanabaasi lé yia wáa fó a á dú yahó á vannáa ba tonkarowá cón, á vaá lá bìo ó o Soole mōnnáa o Nùhúso ho wōhú wán làa bìo á wón bíaráa làa wo á fēera non ba yi. O mún fēera bìo ó o Soole poní séraráa á zéenia lè le Dónbeeni bìo o Yeesu yèni yi ho Damaasi yi á non ba yi. ²⁸ Á lá hón pàahú so yi ó o Soole wáa wi làa ba, á wee bue le Dónbeeni bíoni à tè ho Zeruzaleemu yi yòo lé ká a poní séra. ²⁹ O mún wee bío lè ba zúífúwa na wee bío mu kerækimu, á wee wàani làa ba. Ká bán màhá wee cà bìo ba à yíráa wo ò búe. ³⁰ Bìo á bia tà a Krista bìo zūna mu, á ba lēēnia o Soole vannáa ho *Sezaaree, á día a bín ó o jñn ho Taasi.

³¹ Mu pàahú á bia tà a Krista bìo wi ho héerá yí ho *Zudee, lè ho Kalilee, lè ho *Samarii kána yi. Ba pànká wee dé wán, á wee bua mítén là a Nùhúso kònbii, á le Dónbeeni Hácírí wee dé mí ní ba yi á ba wee jnin.

O Piere weéra a Enēe

³² O Piere híñon tò ho kōhú búenbúen yi. Wizonle búí ó o wà van bia tà a *Krista bìo yi cón ho Lidaa lóhó yi. ³³ O vaá yú nìi búí bín na yèni ba le Enēe. O lé o mùamúa, á wi le dāmu dēe yi yú hā lúlúio bìo hētín. ³⁴ Ó o Piere bíá non wo yi: «Enēe, o Yeesu Krista wee weé fo. Híní hóoní ù dāmu dēe.» Ó o Enēe dēēnia líí híñon. ³⁵ Ho Lidaa lóhó lè hā lórá na wi ho Saarōn kōhú tá pēerú yi nùpua búenbúen mōn wo, á ba tà non mítén o Nùhúso yi.

O Piere vèēnia o Tabita

³⁶ Hāa búí na tà a Krista bìo na yèni ba le Tabita á hía wi ho Zopee lóhó yi. Le yèni mu lè mu kerækimu á ba le Dookaasi. Mu kúará le «há-woni.» O hía wee wé mu bè-tentewá fées, á wee séení ba nì-khenia. ³⁷ Mu pàahú ò o tò mu wámú á húrun. Bìo ba súdeenia wo vó, á ba yòò bàrá a ho nónwíohú yi. ³⁸ Ho Lidaa lè ho Zopee suaráa mín yi. Bìo ba nì-kenínia já ò o Piere wi ho Lidaa yi, á ba léra ba nùpua nùwā jun tonkaa á bío bìo kà non yi: «Wa wee fio fo, bánbá à ù buen wa cón fua fua.» ³⁹ Á ba vaá bío mu non wo yi, ó o dēēnia híñon bò làa ba. Bìo ó o bueé dñn, á ba fó a yòorarāa ho nónwíohú na ó o níhío wi yi. Á ba maháawa búenbúen wee vá bueé búe o yi ká ba à wá. Hā sī-zínia na ó o Dookaasi mu bà ká a diñ yí húrun á ba wee lá zéeni làa wo. ⁴⁰ Ó o Piere le ba búenbúen lé, ò o líí fārā mí nonkójuná wán, ò o fiara. Bún món ó o yèrēmāa sánsāa o níhío ò o bíá: «Tabita, líi híñí.» Ó o héra mí yìo. Bìo ó o mōn o Piere, ó o líi híñon yòò kará. ⁴¹ Ó o Piere buan o níi yi, á séēnia wo ó o líí híñon yòò diñ. Bún món ó o von bia tà a Krista bìo, lè ba maháawa, á bueé zéēnia wo làa ba ká a yìo wi lua.

⁴² Ho Zopee nùpua búenbúen já mu, á ba cēēē tà a Nùhúso bìo. ⁴³ Bún món ó o Piere dá cāakaa ho Zopee yi o sñn-fi búí na yèni ba le Simōn cón.

10

O Piere veró bia yínón ba zúífúwa cón

¹ Nii búí hía wi ho *Sezaaree lóhó yi á yèni ba le Koroneye. O hía lé ho Oroomu dásíwá ku-beeni búí kuure nùhúso, diò ba wee ve làa Italií dásíwá kuure. ² O nùpue mu hía wee bè le Dónbeeni làndá yi sese, orén lè mí zīi nùpua búenbúen wee kōnbi le Dónbeeni. Ba *zúífúwa nì-khenia ó o hía wee séení lè mí sòobēe, á wee fio le Dónbeeni yí máa khí. ³ Wizonle búí wi-háarē yi, á bìo búí zéēnia mítén làa wo. O mōn le Dónbeeni wáyai tonkaro wéréwéré ò o bueé zoó wee bío làa wo: «Koroneye.» ⁴ Ó o yòò lora wo yi lè le zánii ò o bíá: «Nùhúso, mu wan le?» Á ho wáyai tonkaro bíá: «Le Dónbeeni tà já ù fióró, á mún mōn le séēni na fo wee wé na ba nì-khenia yi, á le leékaa ù bìo. ⁵ Áwa, wáa tonka ba nùpua bìo kà wán le ba va ho

Zopee lóhó à vaa fé o nni búí na ba le Simón buennáa, yia ba mún wee ve le Piere. ⁶O làara a nni búí na wee fi hã sōnna wán. O yèni ba le Simón, á zīi wi mu yámú jumu jii.»

⁷Bìo ho wáyai tonkaro na bíá làa wo wà, ó o Koroneeye von mí ton-sáwá nùwā jun lè mí dásíwá nì-kéní na sá a cón míana á wa le Dónbeeni, ⁸á bíá bìo wó búenbúen non ba yi, ò o tonkaa ba le ba va ho Zopee.

⁹Á ba wà. Ho tá tōn yú ba ká ba pá wi ho wōhú wán. Le wii á a bío le mí yodó fàrá à òn, à ba sùaráa ho Zopee. Lé hón pàahú so yi ó o Piere yòora le zīi lòho á wà yodó wé mí fióró. ¹⁰Bìo ó o yodó wi bín, á le hīni dà a, ó o le mí ì dí. Bìo ba lan wee sí ho òn, á bìo búí buée zéenia míten làa wo. ¹¹O mōn ho wáyai à ho héra. Á òn búí lòn pōnsò-beeni á ba buan jii-káa bìo náa yi, á yodó lò wee lii, á wà líí búe ho tá yi. ¹²Le òn mu yi á napuwà làa náa náa sowa, làa bìa wee vará mí piórà wán, lè ba jínzáwa lè mí síwà búenbúen wi yi. ¹³Á támú búí bíá non wo yi: «Piere, lii híní búe ba à là.» ¹⁴Ó o Piere bíá: «Ébé, Núhúso, í máa wé mu. Dínló na ù hò yi, làa hia tun á í òn yí dú yí mōn hùúu.» ¹⁵Á mu támú bíná sá já á bíá non wo yi: «Bìo na le Dónbeeni le mu wee ce vó à òn yí wé làa bìo na tun.» ¹⁶Mu wó làa bún á òn hã zen cúa-tin. Bún mōn á le òn mu òn buan yòora ho wáyai.

¹⁷Ó o Piere wáa wee tùa míten yi lè mu bìo na ó o mōn bàn kúará. Hón pàahú so yi, ò o Koroneeye nùpua na ó o tonkaa le ba buen o Simón zīi á tùakaa buée òn le bàn zūajii. ¹⁸Á ba von à ba tùara: «Lé hen kà ó o Simón na ba le Piere á làara yi le?» ¹⁹Bìo ó o Piere pá lan wee le mí yi mí bè-minii bàn kúará wán, à bún le Dónbeeni Hácíí wee bío làa wo: «Lòí, ba nùpua nùwā tin wi hen á wee cà fo. ²⁰Yí titika bìo, híní lii bè làa ba, òn lé yia tonkaa ba.» ²¹Ó o Piere wáa hínon lion ba nùpua mu cón, á líí bíá non ba yi: «Yia mi wee cà lé òn yí beere, lée webio non mi buararáa hen?» ²²Á ba bíá: «Ba dásíwá jùhúso búí na ba le Koroneeye lé yia tonkaa wen ù cón. O lée nì-tente á wee kōnbi le Dónbeeni, á ba *zúífúwa búenbúen wee wíoka a yèni. Le Dónbeeni wáyai tonkaro búí bíá non wo yi le o bío le ba buee ve fo buennáa mí cón, ò o

jí bìo fo ò bío á à na a yi.» ²³Ó o Piere fó ba, á ba zoó cāana làa wo.

Bìo wó a Koroneeye zīi

Mu tá na lée tōn, ó o Piere làa ba páania lá ho wōhú, á bíá tà a *Krista yi nùwā yen búí lò ho Zopee yi á lèenia ba. ²⁴Ba vará cāana á tá lée tōn vaá ònna ho Zezaaree. Bún òn wé ò o Koroneeye, lè mín zīi nùpua, lè mín bōnlowà binbirí na ó o von á kará pan wo bún. ²⁵Pàahú na ó o Piere wà buée zo yi, ó o Koroneeye hínon sá a yahó, á vaá líí búrá a tá, ò o tēenia wo yi lè le kōnbii. ²⁶Ká a Piere màhá fù a yi á hóonia ò o bíá non wo yi: «Lii híní, òn lé o nùpue lè ù bìo sí.» ²⁷Bún mōn ó o pá lan wee bío làa wo á vaá zonnáa le zīi yi, á zoó yú ba nùpua cèrèe ká ba kúaa mín wán, ²⁸ó o bíá non ba yi: «Mí zū le ba zúífúwa cón, á ho va ho síí veere nùpue cón, tàá à páani kéni làa wo lée bìo na yí ko à mu wé, ká le Dónbeeni màhá zéenia mu non mì le í yí ko à í lá nùpue woon lòn nì-tini na á nùpue yí ko ò o wé va cón. ²⁹Lé bún non á í yí pá mi veró à í òn buara. Àwa, á mi wáa zéeni í veró jùhú.»

³⁰Ó o Koroneeye bíá: «Mu wizooní tín lée zúia, ho pàahú dà-kéní kéní na kà yi, le wi-háare, á í wee fio í zīi. Yio buée tí à nùpue búí na dà-zínii wee juiíka á òn í yahó, ³¹ò o bíá: «Le Dónbeeni tà já ù fióró, á mún mōn le séeni na fo wee wé à na ba nì-khenia yi, á le leékaa ù bìo. ³²Wáa tonka ba nùpua ho Zopee yi le ba vaa bío le o Simón na ba le Piere à buen. O làara a Simón wán, yia wee fi hã sōnna, na zīi wi mu yámú jumu jii.» ³³Á í òn tonkaa ba nùpua le ba vaa ve fo, á fo tà buara bún se. Hã làa na kà wán, á wa búenbúen wi le Dónbeeni yahó hen à jínáa bìo búenbúen na ó o Núhúso dó ù jii yi le ù bío.»

³⁴Ó o Piere wáa lá le bíoni á bíá: «Bìo kà wán á í wáa zū kénkén le le Dónbeeni yí máa hueeka ba nùpua mín yi. ³⁵Nùpue lée nùpue, ò o lé kōhú lée kōhú yi, ká a wee kōnbi le, á wee wé le síi bìo, se wón bìo sí le yi. ³⁶Mí zū bìo le Dónbeeni bíá non o *Isirayeele nìpomu yi ká le non ho hēera bín-tente ba yi, ò o o Yeesu *Krista buararáa, wón na lé ba nùpua búenbúen jùhúso. ³⁷Bìo ó o Zān bíá le Dónbeeni bìo lè ba nùpua á bátizera ba, á bìo búakáa wó ho

Kalilee yi, à lá bìo wó ho Zudee yi búenbúen á mí mún zū. ³⁸ Mí mɔn bio le Dónbeenì liinianaá mí Hácírí pànká o Nazareete nìi Yeesu wán. Mí mún zū bìo ó o Yeesu mu vararáa ho kòhú yí, á wee wé mu bè-tente ká a wéé bìa ó o *Satāni pànká wi wán búenbúen, lé bio le Dónbeenì hía wi làa wo. ³⁹ Bìo búenbúen na ó o wó ɓa zúífúwa kòhú lè ho Zeruzaleemu yi á wa mɔn, á lé mu seéràsa. Ba búaa wo ho *kùrùwá wán ó o húrún. ⁴⁰ Ká le Dónbeenì màhà vènia wo mu wizooní tīn nīi zoñ á ɓa nùpua mɔn. ⁴¹ Mu yínóñ ɓa nùpua búenbúen mɔn wo. Warén na lé fèra hueekaa wó lè ɓa seéràsa lé warén mɔn wo. Bìo le Dónbeenì vènia wo mɔndén, á warén làa wo páania dú á jun. ⁴² O henía mu non wen le wa zéeni le Dónbeenì bìo, á mún bue na ɓa nùpua yi le orén lé yia le Dónbeenì bàrà ò o cití ɓa yèn-vèniasa lè ɓa nì-hía. ⁴³ Le *Dónbeenì jì-cúa fèerowà búenbúen bíá a bìo, le nùpue léee nùpue na dó mí sīi o yi, ó o ò yí mu bè-kora séndíaró o yèni pànká yi.»

⁴⁴ Pàahú na ó o Piere lan wee bío yi, á le Dónbeenì Hácírí lion bia wee jí a bíoní wán. ⁴⁵ Bia tà a *Krista bio na lé ɓa *zúífúwa binbirí na bò là a Piere guararáa á wó coon dàkhiina le Dónbeenì Hácírí na le non á le bera fò bìá yínóñ ɓa zúífúwa bìo yi. ⁴⁶ Lé bìo ɓa wee jí á ɓa wee bío hā sīf-vìò bíoní na ɓa yí zū, á wee khòoní le Dónbeenì le bè-beera na le wó bìo yi. Ó o Piere bíá: ⁴⁷ «Ba nùpua na kà á ɓa dà á hè le ɓa yí bátízé ɓa lè mu jummu, ká ɓa non yú le Dónbeenì Hácírí lè wa bìo sīi le?» ⁴⁸ Ò o non le jii le ɓa bátízé ɓa o Yeesu Krista yèni yi. Bún món á ɓa fióra a Piere le o wé hā wizooní bio yen làa mí.

11

O Piere fèera bìo wó a Koroneeye zii

¹ Ba tonkarowà làa bia tà a *Krista bìo na wi ho *Zudee yi á jí le bia yínóñ ɓa *zúífúwa á mún tà le Dónbeenì bio. ² Bìo ó o Piere bīnía van ho Zeruzaleemu, á bia tà a Krista bìo na lé ɓa zúífúwa binbirí á wee zá làa wo: ³ «Lée webio non á fo vannáa bìá yínóñ ɓa zúífúwa cōn á páania dú làa ba?» ⁴ Ó o Piere wáa líf lá bìo mu wóráa lè mí dà-kéní kéní búenbúen á fèera non ɓa yi kà sīi: ⁵ «Mu wee wé ká ī wi ho Zopee lóhó yi á wee wé ī fióró. Yìo bueé tī à bìo búii zéeniá mīten làa mí. Mu léee dèe búii lòn pōnsò-beeni á ɓa buan jì-káa bìo náa yi, na yòó ló ho wáayi á

bueé líf bó miì. ⁶ Á ī lora le yi sese, á mɔn ɓa najuwá làa náa náa sowa, bia ho lóhó yi làa bia hā mana yi, làa bia wee vará mí píorà wán, lè ɓa júnzàwa. ⁷ Á ī jí tāmū búii sā na wee bío làa mi: «Piere, lii hīnī búe ɓa á là.» ⁸ Ká ī màhà bíá: «Ébé, Núhúso, ī máa wé mu. Dínlò na ū hò yi, làa hia tun á ī dīn yí dú yí mɔn hūuu.» ⁹ Á mu tāmū tīn pá binía sā jí á bíá non miì: «Bìo na le Dónbeenì le mu wee ce vó ūnén yí wé làa bìo na tun.» ¹⁰ Mu wó làa bún á dōn hā zen cúa-tīn. Bún món á le dèe mu dèeniá bīnía buan yòora ho wáayi. ¹¹ Hón pàahú dà-kéní so yi, á bún ɓa nùpua nūwā tīn búii na ɓa tonkaa á ló ho *Sezaaree yi á bueé dōn le zīi na á ī wi yi. ¹² Á le Dónbeenì Hácírí bíá le ī yí titika, le ī hīnī bè làa ba. Wán zàwa nūwā hēzīn na bò làa mi buara hen, lé bán lèeniá mi vannáa ho Sezaaree, á wa vaá páania zon o Koroneeye zīi. ¹³ Á wón lá bìo ó o wó wó mɔnnáa ho wáayi tonkaro mí zīi ká a dīn wee bío làa wo kà sīi: «Tonka ɓa nùpua le ɓa va ho Zopee à vaa ve o Simón na ɓa le Piere le o buen. ¹⁴ Hā bíoní na á à kãni ūnén lè ū zīi nùpua búenbúen lé hōn ò o bío á a na foh.»

¹⁵ «Bìo á ī búakáa wee bío à bún le Dónbeenì Hácírí lion ɓa wán, làa bìo le hía lionnáa warén wán mu jùhú búeenii bìo sīi. ¹⁶ Á ī hácírí màhà buara bìo ó o Núhúso hía bíá wán: «O Zān hía wee bátízé lè mu jummu, èe ká minén bán á à bátízé jè le Dónbeenì Hácírí.» ¹⁷ Bìo le Dónbeenì hía hōn làa wen, pàahú na wa tà a Núhúso Yeesu Krista yi, lé bún á le mún hōn lè ɓarén. Á īnén léee wée á à pí bìo le Dónbeenì le mí ī wé.» ¹⁸ Bìo ɓa jí hōn bíoní so, á ɓa yòó wan tēen, á wee khòoní le Dónbeenì kà sīi: «Mu ɓentīn bon. Le Dónbeenì mún tà non ho wōhú bìá yínóñ ɓa zúífúwa yi à ɓa dàñ yèrémá mí yilera lè mí wárá, à yí le mukāni binbirí na máa vé.»

Bìo ho Āntiosi kèrètēwa kuure jùhú búakáaraa

¹⁹ Bia tà a *Krista bìo lò beéyó na búakáa o Etiēna búeró pàahú lé bún non á ɓa saawaarāa. «Ba búii wā fúaa ho Fenisii lè ho Siipere kāna, lè ho Āntiosi lóhó yi. Ká ɓa màhà wá yí máa bue le Dónbeenì bíoní à na nì-vio yi, ká mu yínóñ ɓa *zúífúwa. ²⁰ Èe ká bia tà a Krista bìo nūwā yen búii na wee lé ho Siipere lè ho Sireena yi, á ló van ho Āntiosi, á mún vaá wee bue le Dónbeenì bín-tente

na bio ciran o Nùhúso Yeesu á na bìà yínón ò ba zúífúwa yi. ²¹ O Nùhúso dànló fù wi làa ba, á nùpua cèrèè á tà yèrèmáa bò a Nùhúso yi.

²² Ho Zeruzaleemu kèrètíewa kuure já mu bio mu, á ba wáa tonkaa o Baanabaasi le o va ho Àntiosi. ²³ Bio ó o vaá dōn bín ó o mōn bio le Dónbeeni dúbuaarāa bia tà a Krista bio yi, ó o zāmakaa mu bio yi, ò o henía ba búenbúen sía, à ba yí lé o Nùhúso mōn, ká ba tà a bio mí sía yi. ²⁴ Mu bon, o Baanabaasi bèntín fù lée nùpue na se, á sú lè le Dónbeeni Hácírí, á dó mí síi o Nùhúso yi. Nùpua cèrèè tà nōn mítēn o Nùhúso yi.

²⁵ Bún mōn ó o Baanabaasi wà van ho Taasi lóhó, á wà vaá cà a Soole. ²⁶ Bio ó o vaá yú a, ó o bò mín làa wo buara ho Àntiosi yi. Ba mí nùwā jun á wó le lúlú-kùure ká ba wee páani kúee mín wán lè ho Àntiosi kèrètíewa, á kàrána nùpua cèrèè. Lé ho Àntiosi yi á ba búakāa wee verāa bìà tà a Krista bio làa kèrètíewa.

²⁷ Mu pāhú á le *Dónbeeni ji-cúa fēerowā búí ló ho Zeruzaleemu yi á van ho Àntiosi. ²⁸ Ba nì-kéní na ba le Akabuusi á le Dónbeeni Hácírí bia nōn yi, ó o hīnōn yòó ò o bíá le hen làa cīnū ká le hīn-sūmūí á à lè ho tà búenbúen wán. Á le bèn ló pāhú na ó o Kolooe wó ho *Oroomu bá-zāwa bēe yi. ²⁹ Á ba nì-kenínía wānía tò, le mí nì-kéní kéní á a na bìo na mí dà a na á à wé lè le séení á à toní ì na bia tà a Krista bio ho *Zudee yi. ³⁰ Á bún lé bìo ba wó, à ba tonkaa o Baanabaasi là a Soole le ba bua mu vaa na ho Zudee kōhú kèrètíewa kuio ja-díwá yi.

12

O Piere léro ho kàsó yi bio

¹ Mu pāhú ká a bēe *Heroode* wee beé ba kèrètíewa nùwā yen búí sánia lò. ² O bó a Zān bàn kīnle Zaaki lè ho khā-tóní. ³ Bún mōn, á bio ó o mōn à mu sí ba *zúífúwa yi, ó o mún wīira a Piere. Bún wó ho *búurú na á ja-fini yí dó yi sánú díró pāhú. ⁴ Bio ó o Piere ba wīira, ó o Heroode non le jii le ba dé o ho kàsó yi, ò o bàrà ba dásíwá nùwā náa náa kuio bio náa le ba pa a yi. O lá wee leéka le ká ho *Paaki sánú dú khīina, o ò cíti o ba

nùpua yio yi. ⁵ O Piere wón ba wáa pan yi ho kàsó yi, ká ba kèrètíewa kuure bèn wee fio le Dónbeeni yi na a yi lè mí sòobéé.

⁶ Ho tīnāhú na tá lée tí ó o Heroode á à cíti o ba nùpua yio yi, ká a Piere ba can lè hā zúakūaríwā bio jun ó o dūma ba dásíwá nùwā jun pāhú. Á ba parowā mún òn mí lara yi ho kàsó zī zūajni. ⁷ Yio buéé tí à wáayi tonkaro búí òn, á mu khoomu búí juiína zoó ho kàsó zī. Ó o Nùhúso wáayi tonkaro líf búanbúaa o Piere dòkóní, á sínia wo, ò o bíá nōn wo yi: «Li híni fūafū.» Hón pāhú so yi á hā zúakūaríwā feera a níni yi líf kúaarā. ⁸ Á ho wáayi tonkaro bíá nōn wo yi: «Ca ū kíri à ū zī ū nakāa.» Ó o Piere wó bún. Ó o bíá nōn wo yi: «Lá ū kánbun zī à ū bè mi.»

⁹ Ó o Piere wó bún ò o ló lée bò a yi. O yí máa leéka le bio ho wáayi tonkaro wee wé á bon. O wee leéka le hā lée kònkórā. ¹⁰ Ba lée khīina ba nín-yání parowā, á bīnia vaá khīina bia sà, á wà vaá bó ho hōnló woohú na sánsáa ho lóhó yi, á hón héra mítēn á ba yòó ló. Bio ba lá ho wōhú wà, yio buéé tí à ho wáayi tonkaro wà ò o díá a Piere.

¹¹ Ó o Piere wáa zūna le bio wó ká bon, ó o bíá: «Hā làa na kà wán á ī wáa zū mu kénkén le o Nùhúso lé yia tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi ó o buéé líf kánia mi o Heroode níi yi, á mún kánia mi le lònbee búenbúen na ba zúífúwa lá wee fan le le yí mi yi.» ¹² Bio ó o lon mí yi wó, ó o wà van o Zān na ba le Maaki bàn nu Mari zī. Ba nùpua cèrèè kúaa mín wán bín á wee fio. ¹³ O vaá búanbúaa ho zūajni woohú, ó o ton-sá háa búí na ba le Oroode á hīnōn wà buéé hén ho. ¹⁴ Bio ó o buéé zūna a Piere tāmū, ó o síi wan wan á yí héra ho woohú ò o bīnia lūwa zoó bíá le o Piere lée wi ho zūajni. ¹⁵ Á ba bíá nōn wo yi: «Fo yáa wee khée.» Ká a màhá wee bío le mu bon kénkén. Á ba wáa bíá: «Áyi! Mu lé o nì-hōnbómu.» ¹⁶ Ó o Piere pá òn wee búanbúaa ho woohú. Bio ba wó san héra ho, á ba mōn wo á mu wó ba coon. ¹⁷ Ó o lá mí níí dá ba yi le ba wé tété, ò o zéenia bio ó o Nùhúso wó wó lérarāa wo ho kàsó yi làa ba, ò o pá bīnia bíá: «Mí bío mu na a Zaaki lè wán zāwa na so yi.» Bún mōn ó o ló á wà van lòn-veere.

* 12:1 O Heroode na ba wee bío bio hen lé o Heroode Akiripaa nín-yáníso.

¹⁸ Bìo ho tá tǎn á ba dásíwá búenbúen kánkáa, á wee cà à ba zúí bìo ó o Piere bìo wóráa. ¹⁹ Ó o Heroode le ba cà a, á ba cà a san ba yí yú a, ó o tũakaa bia lá pan wo yi, ò o non le jii le ba búe ba. Bún món ó o Piere ló ho *Zudee yi á vaá kará dóka mí yi ho *Sezaaree yi.

O bée Heroode húmú bìo

²⁰ O Heroode s̄i h̄ia wee c̄i ho Tiire lè ho Sidōn lórása yi dàkh̄iina. Á bìo ba bè-dínii wee lé o Heroode mu bàn kǎh̄ú yi, á ba wó le jii dà-kéní à ba le mí ì va a c̄s̄n. Á ba búeé ð̄in o Bilasutuusi wán, yia wi o Heroode mu z̄i tonni júh̄ú wán. Ba wà zoó yanka a ò o le mí véeni h̄a bíoní. ²¹ Bìo le wizonle ña ba bàrá ð̄n, ó o Heroode lá mí bá-zàmu sia z̄á, ò o kará mí béeni kanmúini wán, ò o lá le bíoní ba z̄aamáa yahó. ²² Á mu ñipomu búenbúen bíá p̄n̄p̄n̄: «Mu yí non ñupue wee bío, mu léé dof̄iní búí.» ²³ P̄ah̄ú na ba wee bío mu yi, à bún le Dónbeeni wáayi tonkaro búí v̄ina a Heroode, lé bio ho cùkú na bìo s̄à le Dónbeeni yi ó o fò bò míten wán. Á ba s̄unbowa zon wo ó o húrun.

²⁴ Le Dónbeeni bíoní wee ben fè h̄a lùà ká le wà. ²⁵ Bìo ó o Baanabaasi là a Soole tonlò vó ho Zeruzaleemu yi, á ba fó a Zān na ba le Maaki á wàráa.

13

Ba hueekaa o Baanabaasi là a Soole á tonkaa

¹ Ho Āntiosi k̄er̄et̄iewa kuure yi á ba ñi-cúa f̄erowà lè ba ñi-kàránlowà h̄ia wi yi. Ba lé o Baanabaasi là a Soole, là a Simiōn na ba wee ve làa ñi-bírí, là a Sir̄ena ñi Lis̄iyuusi, là a Manaj̄e na p̄anía ð̄n là a bée *Heroode.* ² Wizonle búí, ká ba wee búaaaní a Núh̄úso, á lù mí ñini, á le Dónbeeni Hácírí bíá non ba yi: «Mi lén o Baanabaasi là a Soole mí ð̄n à ba sá ho tonlò na á ñi von ba bio yi.» ³ Á bìo ba lù mí ñini á ba fiora vó, á ba bò mí ñini ba wán à ba non ho w̄h̄ú ba yi á ba wà.

⁴ Bìo ó o Baanabaasi là a Soole á le Dónbeeni Hácírí w̄a von kà síi, á ba wà van

ho Selesii lóhó. Lé b̄in á ba zon ho won-beeni yi vannáa ho Siipere kǎh̄ú na wi mu jummu tíah̄ú. ⁵ Bìo ba vaá ð̄n ho Siipere kǎh̄ú lóhó na ba le Salamiina á ba w̄a wee bue le Dónbeeni bíoní ba *zúif̄uwa kàránlò z̄ini yi. Yia kera b̄in làa ba á wee séeni ba lé o Zān Maaki. ⁶ Ho kǎh̄ú búenbúen ba tò yi yòò ló, á vaá bó ho Pafooosi lóhó yi. Lé b̄in á ba fò mín là a zúif̄uwa ñi búí na wee wé mu ñin-símú na ba le Bara-Yeesu yi. O lá wee lá míten lòn ñi-cúa f̄eero. ⁷ O h̄ia wi ho kǎh̄ú mu júh̄úso na ba le Seeziyuusi Poluusi c̄s̄n. O ñi mu f̄u léé ñupue na hácírí wi. O wi ò o jí le Dónbeeni bíoní. Ó o von o Baanabaasi là a Soole le ba buen mí c̄s̄n. *Ká a ñin-símú ð̄anso Elimaasi á yí wi à ho kǎh̄ú mu júh̄úso à tà a *Krista bìo ó o wi ò o h̄e ba. (Ba *Ker̄esisa wee ve o Bara-Yeesu mu làa Elimaasi.) ⁸ Hón p̄ah̄ú so yi, ó o Soole na ba m̄un wee ve làa Poole† á le Dónbeeni Hácírí w̄a sú ó o fá mí yio wo yi, ¹⁰ ò o bíá: «Ūnén *Sat̄ani za sab̄in-f̄uualo yén. Fo wee v̄ini ba ñupua. Mu bio na se búenbúen fo wee firáa. O Núh̄úso s̄i bio bún t̄er̄enna, à ūnén wón wee báaráka làa b̄i. Cén khí mu yi. ¹¹ Awa, w̄a loñ mu. O Núh̄úso á à bóoní foñ. Fo ò wé o muui, á à c̄aka ká ū máa mí le wii khoomu.» Mí lahó yi ó o Elimaasi yio ð̄enía coora, á wó mí t̄ibirí. Ó o wee h̄ee v̄iná, á wee cà yia á à t̄e o ñi yi ñi lénnaa. ¹² Bìo ho kǎh̄ú júh̄úso m̄on bìo wó, ó o tà dó mí s̄i o Krista yi. O Núh̄úso bìo na ó o wee jí á zon wo dà.

O Baanabaasi là a Poole van ho Āntiosi

¹³ O Poole lè mí ñinzawa á zon ho won-beeni ho Pafooosi yi á van ho Pānfiliú kǎh̄ú lóhó na ba le P̄eze. Bìo ba vaá ð̄n b̄in, ó o Zān Maaki ð̄a ba, ò o b̄ina van ho Zeruzaleemu. ¹⁴ Barén bán ð̄in ho P̄eze yi à ba lá ho won-beeni, á vaá ð̄n ho Pizidii kǎh̄ú lóhó na ba le Āntiosi. Ho *Sabaa zon, á ba zon ho kàránlò z̄i yi á zoó kará. ¹⁵ Bìo ba kàranna ho làndá ȳah̄ú lè le *Dónbeeni ñi-cúa f̄erowà v̄uah̄ú vó, á ho kàránlò z̄i júh̄úso le ba bío bìo kà na ba yi: «Wàn z̄awa,

* 13:1 O Heroode na ba wee bío bìo hen lé o Heroode Āntipaasi na wi ho Kalilee júh̄ú yi. † 13:9 Bìo non ó o Soole ba ȳer̄emáa wee ve là a Poole: Ba zúif̄uwa na bìo s̄à ho Oroomu yi á ȳennáa f̄u lé mu bìo ñun ñun. Ba zúif̄umu ȳeni wee ker̄i. Ká yia bìo s̄à ho Oroomu yi, à wón ba b̄iní cé le búí na yi. Ho Soole lé ba zúif̄uwa ȳeni. Ká ho Poole lé bìo ó o bìo s̄à ho Oroomu yi.

hen ká bíoní wí mi cǎn á mi le mí ì hǐl lè ɓa nùpua sía se mi wáa dà à bío.»

¹⁶ Ó o Poole líf hínɔn yòò ðín ò o dá mí níí le ɓa wé tété, ò o bía: «Minén *Isirayeelesa, lè minén na wee kǎnbi le Dónbeenì búenbúen, mi ní bío á ì ì bío: ¹⁷ O Isirayeele nìpomu na kà bàn Dónbeenì lé dén hueekaa wàn ɓuáawa. Le wó á mu nìpomu na kà jina ho *Ezipite yi pàahú na ɓa wí mu nì-hāmu yi bín. Bún mǎn á le léra ɓa bín lè mí pànká. ¹⁸ Le ɓuan ɓa hā mana tá hení yi á yú lòn lúlúio ɓúará-jun síi. ¹⁹ Ho Kanan kǎhú yi á hā síiwá bío hējun nùpua á le ɓó jǎhú, á fó táwá nɔn mí nìpomu yi, à hā bío sí ɓa yi. ²⁰ Mu búenbúen wó á míana yú hā lúlúio khíá-náa làa ɓúará-jun làa píru síi.

«Bún mǎn á le Dónbeenì hueekaa ɓa búí wàn ɓuáawa tíahú á wó lè ɓa júnása, à bán wee fáa ɓa tǎiwá. Á mu wó làa búñ fɛɛɛ á bueé ɓó a jì-cúa fɛero Samuweele pàahú yi. ²¹ Bún mǎn á ɓa flora a bɛɛ le Dónbeenì cǎn á le nɔn o Kiisi za Sayuule ɓa yi. Wón na wee lé o Bɛnzameɛ zǐ-jǎhú yi. Á wón kera ɓa jǎhú wán á ðɔn hā lúlúio ɓúará-jun. ²² Bío le hía pá a Sayuule díá á le nɔn o *Daviide ɓa yi á wó lè ɓa bɛɛ. Wón Daviide so á le bía bío kà dǎní yi: † sǐi nùpue á ì wáa yú, o lé o Zesee za Daviide‡ wón lé yia á à wé bío búenbúen na á ì ì bío le o wé á à tíf jii.» ²³ O Daviide mǎnmǎní nì-kéní búí lé o Yeesu. Lé wón le Dónbeenì wó là a Isirayeele nìpomu kǎnìlo, làa bío á le hía dóráa mí jii le mí ì wé làa bú. ²⁴ Sǎni ò o Yeesu buen, à bún ó o Zǎn buera nɔn o Isirayeele nìpomu búenbúen yi le ɓa yèrɛmá mi yilera lè mi wára à ɓa bátízé ɓa. ²⁵ Pàahú na ó o Zǎn mukǎni véro wà bueé dá, ó o wee bío: «Mí wee leéka le ì léé wée? Yia mí wee lòní wí mí ðòn le ínén. Èɛ ká mi mǎhá loñ, ɓánswo wí ì mǎn lù. Hàrì o nakǎa tenló á ì pá yí koráa.»

²⁶ «Wàn zàwa, minén na lé o *Abara-ħaamu mǎnmǎnía làa bia mi tíahú na wee kǎnbi le Dónbeenì, lé warén á ho fenló bíoní na kà á buera nɔn yi. ²⁷ Ho Zeruzaleemusa lè mí júnása á yí zūna a Yeesu bio bàn jǎhú á mún yí zūna ɓa jì-cúa fɛerowà bíoní na wee kǎrán ho *Sabaawizooní lè mí dà-kéní

kéní yi kúará. O Yeesu mu á ɓa síníia jǎhú á tíraráa ɓa jì-cúa fɛerowà bíoní jii. ²⁸ Bío ɓa à ðín wán á à ɓúeráa wo á ɓa yí yú, á ɓa le o *Pilaate bío le ɓa búe o. ²⁹ Bío á bío búenbúen na le Dónbeenì bíoní vǎhú bía a Yeesu dǎní yí á ɓa wó á mu jii tun á ɓa liínia wo ho *kùrùwá wán á líf nùuna. ³⁰ Ká le Dónbeenì mǎhá vèenía wo. ³¹ Hā wizooní cèrɛɛ yi ó o Yeesu zéenía míten làa bía na hía lèenía wo ho Kalilee yi fúaa ho Zeruzaleemu. Lé bán wáa wó a seɛrása á wee bío o bío à na a Isirayeele nìpomu yi.

³² «Warén lé bía wee bue le Dónbeenì bín-tente à na mia: Le Dónbeenì jii na le dó nɔn wàn ɓuáawa yi ³³ á bío jii sú. Le vèenía o Yeesu á tíraráa mu jii bío kà wán á nɔn warén na lé ɓa mǎnmǎnía yi, làa bío mu túararáa há Lení vǎhú lení bío jun ní yi: †Fo lé ì Za. Ho zuia jii wán á ì lé mìn Maá.‡ ³⁴ Le Dónbeenì hía bía mu le mí ì vèení a ó o máa bíní máa hí. Bío kà lé bío le hía bía: † ì ì dúbua mia lè hā dúbuaa na láayi wí. Hía á ì dó ì jii nɔn o Daviide yi le ì na.‡ ³⁵ Lé bún nɔn ó o pá wíokaa bía mu le Dónbeenì bíoní vǎhú laho búí yi: †Fo máa díá á yia bío sǎ foñ máa soo le búure yi.† ³⁶ O Daviide pàahú, ó o hía tá sá ho tonló na le Dónbeenì le o sá. Bún mǎn ó o húrún á ɓa nùuna a bàn ɓuáawa nísání ó o soora. ³⁷ Ká yia le Dónbeenì vèenía wón yí soora.

³⁸⁻³⁹ «Wàn zàwa, mi ko mi zūn mu le lé o Yeesu bio yi á mu bè-kora sɛndiaró bio á bueraráa nɔn mia. Orén lé yia á nùpue léé nùpue dó mí sǐi yi, ó o ð fen mí bè-kora búenbúen yi, bío ó o *Mɔyziile landá lá yí dà máa fení mia yi. ⁴⁰ Á mi cén pa miten bío, à bío ɓa jì-cúa fɛerowà bía à yí yí mia, mu bía kà síi: ⁴¹ †Minén khònlowà, mi loñ. Mí bío á à vǎnka mia. Mí ì hí á à lé bín. Bío mí yìo wí lua, á ì ì wé yéréké bío búí na ɓa bía bio nɔn mia, á mi máa dé mi sía mu yi.‡»

⁴² Bío ó o bía bún wó, ó orén là a Baanabaasi lo ɓa *zúifūwa kǎránló zǐi yi. Á bía wí bín flora ɓa le ɓa bíní buen ho *Sabaawizonle na sǎ yi, à wíoka buée bío mu bio dà-kéní mu dǎní yi. ⁴³ Ho kúeemínwánló mǎndén á ɓa zúifūwa cèrɛɛ, lè ɓa nì-vio na yèrɛmáa zon ɓa yi, á tà bò a Poole là a Baanabaasi yi.

‡ 13:22 Mi loñ Samuweele nín-yání vǎhú 13.14 loñ Ezayii vǎhú 55.3 † 13:35 Mi loñ Lení vǎhú (Psaumes) 16.10

§ 13:33 Mi loñ Lení vǎhú (Psaumes) 2.7 * 13:34 Mi

‡ 13:41 Mi loñ Habakuuki vǎhú 1.5

Á bán wee bío làa ba ká 6a à hení 6a sīa à 6a ca tīn le Dónbeenì sāamu yi.

⁴⁴ Ho Sabaa na sà zòh, léé cīnū ká, ká ho lóhó nùpua búenbúen á lá à le è vé, á bueé jí a Núhúso bíonì. ⁴⁵ Bío 6a zúífúwa mōn 6a zāamāa, á le yandee sú 6a, á 6a wee kán o Poole ká 6a à là a. ⁴⁶ Ó o Poole là a Baanabaasi wáa wee bío bìo kà làa ba ká 6a poní séra: «Le Dónbeenì bíonì á lá ko à le bue na minén yi vé. Ká bio mi pá le, á wee leéka le mi yí ko lè le mukāni binbiri na máa vé, à wa wáa a yèrémá à va bia yínóh 6a zúífúwa cón. ⁴⁷ Bío kà lé bìo le Dónbeenì bían non wen: «Í bàrà fo á wó lè hā kāna búenbúen nìpomu khoomu, bèra a na à ũ bue ho fenló bìo ho dímíjná kùarāa búenbúen yi.»» ⁴⁸ Bío á bia yínóh 6a zúífúwa jí hōn bíoní so, á 6a wee zāmaka ká 6a à khōoní a Núhúso bíonì. Bia búenbúen na bio sà le mukāni binbiri na máa vé yi, á tà non mīten.

⁴⁹ O Núhúso bíonì wee ben fè ho kōhú búenbúen nìpomu. ⁵⁰ Ká 6a zúífúwa màhá híjnon sūna 6a háawa na níni se na wee kōnbi le Dónbeenì, lè ho lóhó ya-díwá, á wó le jii dà-kéní làa ba, à 6a wee beé o Poole là a Baanabaasi lò, á jnon 6a léra mín kōhú yi. ⁵¹ Á 6a báawa nùwā jun mu púara mí zení khúnkhūnì á kúaa 6a wán, § à 6a wà van ho Ikoniyyumu lóhó. ⁵² Ba ní-keninía á sīa wan làa sòobéé, á sú lè le Dónbeenì Hácírí.

14

O Poole là a Baanabaasi van ho Ikoniyyumu

¹ Bío ó o Poole là a Baanabaasi vaá dōn ho Ikoniyyumu lóhó yi, á 6a vaá zon 6a *zúífúwa kàránlò zīi. Á bìo 6a zoó bíá á wó, á 6a zúífúwa làa bia yínóh 6a zúífúwa cērèè á tà a *Krista bio. ² Ká 6a zúífúwa na pá a Krista bio á súkúra bia yínóh 6a zúífúwa, fúaa 6a wee leéka mu bè-kora làa bìa tà a Krista bio. ³ Būn lé bìo non ó o Poole là a Baanabaasi á kará míana ho Ikoniyyumu yi. Ba wee bío ká 6a poní séra, á dó mí sīa o Núhúso yi. O Núhúso wee na mí pànká 6a yi à 6a wéráa mu yéréké biowa na wee zéení le Dónbeenì pànká, à zéení le bìo 6a wee bío o sāamu dání yi léé tūiá. ⁴ Á ho lóhó nùpua

sankaa lè hā kuio bìo jun. Ba sōn-kéní tà 6a zúífúwa jii, ká bia so bèn tà 6a tonkarowà jii. ⁵ Ba zúífúwa làa bia yínóh 6a zúífúwa lè mí junáa wee wíoka mīten ká 6a à beé o Poole là a Baanabaasi lò, á à lèeka 6a lè hā huua á à búe. ⁶ Bío 6a mí nùwā jun zūna mu, á 6a lūwa, á dó mí yara lè ho Lisitere lè ho Dēebe na lé ho Likawonii kōhú lórá cón, lè hā lórá na bāmakaa hā. ⁷ Bío 6a vaá dōn á 6a lan wee bue le bín-tente bín.

O Poole là a Baanabaasi wi ho Lisitere lè ho Dēebe yi

⁸ Nii búí wi ho Lisitere yi á zení húrún kará. O ton ká a lé o mùamúá, á dīh yi varákaa yí mōn hūúu. ⁹ O kará wee jí bio ó o Poole wee bío. Ó o Poole fá mí yìo wo yi, á mōn à bio ó o dó mí sīi o *Krista yi á dà à wee wéé, ¹⁰ ó o wáa bían non wo yi pōnpōn: «Lii híni yòo muin dīh ũ zení wán.» Ó o nūi yéran fárá mí zení wán á varákaa wà. ¹¹ Bío 6a zāamāa mōn bìo ó o Poole wó, á 6a bíá pōnpōn lè ho Likawonii kōhúsa bíonì: «Éee! Hā dofīna búí lá a nùpue sīí á bueé líí 6ó wen.» ¹² O Baanabaasi 6a wee ve làa Zeesi, ká a Poole 6a wee ve làa Hēemeesi, lé bio ká mu léé bìo na ò o Poole lé yia bó. ¹³ Ho Zeesi na lé 6a dofīnì búí á zīi híá wi ho lóhó jii. Dén dofīnì so yankaro lé yia buan 6a dāani na 6a donkhueéra lè le pūiílè á bueé dīnnāa ho lóhó dándá na son kōonia ho zūajiní jii. O wi òr én lè 6a zāamāa à wé mu hāmu à na a Poole là a Baanabaasi yi.

¹⁴ Bío 6a tonkarowà mí nùwā jun zūna mu, á 6a lèekaa mí sī-zínia à zéení ká 6a yí wa bio 6a le mí ì wé, à 6a fáara yòo zon 6a zāamāa tíahú, ¹⁵ ká 6a à bío pōnpōn: «Éee! Minén nùpua mu, léé webio non á mí wee wéráa bio ká? Warén mún lé 6a nùpua lè mí bio sīí, á wee bue le bín-tente na mia le mi ko à mí díá hōn wōn-kāamāawa so, ká mi yèrémá sánsá le Dónbeenì na wi fēé, diò léra ho wáayi, lè ho tá, lè mu yámú jumu làa bio yi mu yi búenbúen. ¹⁶ Hā pōnna na khīna yi, á le Dónbeenì díá hā sīwá nùpua búenbúen á 6a bò mí sīi wāna. ¹⁷ Ká le jnon wee zéení mīten lè mu bè-tentewà na le wee wé: Làa lúlúio ká le wee na ho viohó mia, à ho dínlò be wé se, à mi wé dí sī à sīa wa.»

§ 13:51 Mi loñ Matiyé vūahú 10.14

* 14:12 Ho KERĒSISA lè ho Oroomusa dofīna boo. Diò 6a le Zeesi lé dén wi hā búenbúen jūhú wán. Ká diò 6a le Hēemeesi dén lé hā tonkaro.

¹⁸Hàrí hā bīoní na ó o Poole là a Baanabaasi bía kà à hērāa ǵa zāamāa mu hāmu na ǵa le mí ì wé á à na ǵa yi bìo yi, á pá wó le lònbee. ¹⁹Mu pàahú, à ǵa zúífúwa búí ló ho Āntiosi lè ho Ikoniyuumu lórá yi á buara ho Lisitere yi. Lé bán lè ǵa zāamāa wó le jii à ǵa lèekaa o Poole lè hā huua, á várá wo lórāa ho donkíahú, lé bìo ǵa wee leéka le o húrún. ²⁰Bìo ǵa nì-kenínia ló léé òn kínia wo yi, ó o líí hínón, á zon ho lóhó yi. Mu tá na léé tǵn, ó orén là a Baanabaasi bò mín van ho Dēebe.

O Poole là a Baanabaasi bīnía buara ho Āntiosi

²¹O Poole là a Baanabaasi buera le bín-tente ho Dēebe yi, á ǵa nùpua cèrèè tà wó ǵa nì-kenínia. Bún món, á ǵa yèrēmāa van ho Lisitere lè ho Ikoniyuumu yi, lè ho Āntiosi na wi ho Pizidii kǵhú yi. ²²Ba wee hení bia tà a *Krista bìo sīa, á wee hení mu na ǵa yi le ǵa fārā òn, à dé mí sīa o Krista yi. Ba wee bío bìo kà na ǵa yi: «Wa ko wa káa lònbee cèrèè yi à bè yi zorāa le *Dónbeeni béenì yi.» ²³Ba hueekaa ǵa nùpua búí ǵa kèrètíewa kuio lè mí dà-kéní kéní yi á wó lè ǵa ya-díwá. Bún món á ǵa lù mí jini à ǵa flora, á dó ǵa bìo o Núhúso na ǵa tà nòn míten yi ní yi.

²⁴Bún món á ǵa káa ho Pizidii kǵhú yi á vaá òn ho Pānfilii kǵhú. ²⁵Ba buera le Dónbeeni bīoní ho Pēeze lóhó yi à ǵa wà nòn ho Atalii lóhó. ²⁶Lé bín á ǵa òn yi lárāa ho won-beeni á van ho Āntiosi. Lé hón lóhó so yi á ǵa hía dó ǵa bìo le Dónbeeni sāamu bānso ní yi, à le séení ǵa ho tonló na ǵa vaá sá á ho jii sú bìo yi. ²⁷Bìo ǵa vaá òn ho Āntiosi, á ǵa von ǵa kèrètíewa kúaa mín wán, á lá bìo búenbúen na le Dónbeeni làa ba páanía wó á fēera nòn ǵa yi, làa bìo á le mún hēraráa ho wǵhú á nòn bia yínón ǵa zúífúwa yi, à bán mún òn tà a Krista bio. ²⁸Á ǵa kará dá míana bín làa bia tà a Yeesu bìo lè ǵa nì-kenínia.

15

Ba kèrètíewa ya-díwá kúaa mín wán

¹Nùpua nùwā yen búí ló ho *Zudee yi á buara ho Āntiosi yi, á buée wee kārán bia tà a *Krista bìo làa bìo kà: «Mí yí dá máa fen ká mí yí kúiora làa bìo mu bòráa o *Moyiize

làndá yi.» ²Ó o Poole là a Baanabaasi pá ǵa bìo, á wāanía làa ǵa le mí sòobéè mu bìo yi. Mu véení, á ǵa le o Poole là a Baanabaasi, lè ho Āntiosi nùpua nùwā yen búí ko ǵa va ho Zeruzaleemu, à vaa fēè ho tūiá mu na a Krista tonkarowà lè ǵa kèrètíewa ya-díwá yi. ³Á ǵa kèrètíewa kuure nòn bìo ǵa màkóo wi yi le veeni mu bìo yi ǵa yi. Ba káa ho Fenisii lè ho *Samarii kána yi ká ǵa à bío bìo á bia yínón ǵa *zúífúwa wó wó yèrēmāa tàráa le Dónbeeni bìo lè mí dà-kéní kéní. Á mu wó sī-wē-beeni bia búenbúen na tà a Krista bìo cǵn. ⁴Ba vaá òn ní ho Zeruzaleemu yi á ǵa wà van ǵa kèrètíewa cǵn á bán lè ǵa tonkarowà, lè ǵa ya-díwá, á béénia ǵa yi. Á barén bèn lá bìo búenbúen na ǵa wó lè le Dónbeeni pánká á fēera nòn ǵa yi. ⁵Ká ǵa *Farizíewa kuure nùpua nùwā yen búí na tà a *Krista bìo á hínón bía: «Bia yínón ǵa zúífúwa na tà a Krista bìo ko ǵa *kúio. Ò o Moyiize làndá bèrò bìo mún hení na ǵa yi.»

⁶Á ǵa tonkarowà lè ǵa ya-díwá kúaa mín wán, à loínāa le bīoní mu yahó yi. ⁷Ba kára mín míana. Bún món ó o Piere líí hínón lá le bīoní ò o bía nòn ǵa yi: «Wàn zāwa, mí zū le le Dónbeeni mōn mí léra mí tíahú mu míana à ì bue le bín-tente à na bia yínón ǵa zúífúwa yi, bèra a na à ǵa jii le, à tà le bìo. ⁸Le Dónbeeni zū bìo wi ǵa nùpua sīa yi. Le nòn mí Hácírí ǵa yi làa bìo warén yúráa le bìo síí, à zéení le le tà ǵa bìo. ⁹Le yí wó bìo wōon na wee zéení le warén làa ba wi mín júná yi. Le ceéra ǵa sīa, lé bìo ǵa tà le bìo. ¹⁰Á léé webio nòn á mí wáa wi à mí sèení ǵa lè ho sèrò ò a wàn búaa wa warén wa beere á yí òn ní sò, á à khūaanāa le Dónbeeni jii yi? ¹¹Búeé dé. Bìo warén kánia o Núhúso Yeesu sāamu bìo yi, lé bín barén bìo mún wórāa.» ¹²Á bia wi bín búenbúen wó tété. Bún món á ǵa wee jii á Baanabaasi là a Poole cǵn. Ba wee bío mu yéréké biowa na wee zéení le Dónbeeni pánká na le wó lè ǵa níni bia yínón ǵa zúífúwa cǵn. ¹³Bìo á ǵa bía wó, ó o Zaaki hínón lá le bīoní ò o bía: «Wàn zāwa, mí jii bìo á ì ò bìo. ¹⁴Bìo le Dónbeeni tà lora bia yínón ǵa zúífúwa bìo hàrí mu jùhú búení, á léraráa mu nìpomu

* 15:14 SIMON: Le lé o Piere zúífumu yèni na có nòn wo yi. Ká òn ǵa le Piere dén lé o Yeesu có le.

na bio sà le yi ba tíahú, ó o Simón* zéenia.

¹⁵ «Mu fò mín lè le *Dónbeeni ji-cúa fεerowà bióni, lé bio mu túara le Dónbeeni bióni vūahú yi kà síi:

¹⁶ O Núhúso bía: «Bún mónén á ì ì bínì ì buen

á bueé so a *Daviide zīi na lá tò.

Le soni na fù á ì ì bínì ì hóonì,

á le è fàrá á à òdìn.

¹⁷ Hón pàahú so yi á ba nùpua na ká búenbúen,

lè hā kāna búenbúen nā á ì von à hā bio sè mi à à cà a Núhúso.†

«Hā kà lé o Núhúso ji-cúa,

yà non á mu biowa mu ¹⁸bio zūrinanāa hānì.»

¹⁹ O Zaaki pá bínia bía: «Lé bún non á ì le mu síaaanì à bìa yínón ba zúifúwa na yèrémáa bò le Dónbeeni yi à ba yí seé. ²⁰Ká mi màhá wa túa ba yi, à bío na ba yi le ba wé yí là le muinì taa, lé bio hā tun. À pa míten ho há-fénló là ho bá-fénló là mí síwà yi. À yí là bùaa na yí fūaana taa. À yí dí cāni.‡

²¹ Hānì bín ká ba nùpua wee kàrán o Mōyīize làndá làa mín hā lórà là mí dà-kénì kénì yi, à kàrán ho ba zúifúwa kàránlò zīnì yi hā *Sabaawa búenbúen zòn.»

Ba kèrètíewa na yínón ba zúifúwa vūahú bio

²² Á ba tonkarowà, là ba ya-díwá, là ba kèrètíewa kuure wāanfa tò le mí ì hueeka ba búí mí tíahú á à dé o Poole là a Baanabaasi wán, á à tonka ho Antiosi yi. Á ba hueekaa o Silaasi là a Zude na ba wee ve làa Baasabaasi. Ba mí nùwā jun á bìa tà a *Krista bio wee kōnbi.

²³Bio kà lé bio túara ho vūahú na ba a bua á à varáa yi:

«Warén tonkarowà là ba kèrètíewa ya-díwá wee tēnì minén na lé wán zàwa na yínón ba *zúifúwa yi, bìa ho Antiosi lóhó yi là ho Siirii là ho Silisii kāna yi.

²⁴ Wa já à ba nùpua búí ló wa cōn, ká warén non yí tonkaa ba, á bueé lunkaa mi yilera là mí bióni, á mi yí zū bìo mi ì wé. ²⁵Lé bún non á wa wāanfa tò à wa le wa à hueeka ba búí á à tonka mi cōn. Ba à bè là a Baanabaasi là a Poole na lé

wán bōnlowà na wa wa làa sòobéé, ²⁶bán na zàanfa mí mukānì wa Núhúso Yeesu *Krista tonló bìo yi. ²⁷O o Zude là a Silaasi lé bìa wa wáa tonkaa mi cōn, à bán míten buee wíoka fεε bìo túara ho vūahú yi à na mia. ²⁸Warén á tò mu wán á le Dónbeeni Hácírì mún tà mu le wa máa jì sèrò mí wán máa dà máa khíí. Hā làndáwá na bìo henfa non mia na mi ko mi bè yi lé hía kà: ²⁹Mi wé yí là le muinì taa. Mi yí dí cāni. Mi yí là bùaa na yí fūaana taa. Mi pa miten ho há-fénló là ho bá-fénló là mí síwà yi. Ká mi wee dàñ pa miten bìo bún búenbúen yi, se mu se.

Ká mi foó.»

³⁰Bún món á ba non ho wōhú bìa ba le mí ì tonka yi á ba wà van ho Antiosi. Bio ba vaá dōn bín, á ba von bìa búenbúen na tà a Krista bìo á kúaa mín wán, à ba non ho vūahú mu ba yi. ³¹Bìo ba kàranna ho, á ba búenbúen zāmakaa ho bàn bióni na henfa ba sīa bìo yi. ³²Bìo ó o Zude là a Silaasi hía lé ba ji-cúa fεerowà búí, á ba kará bín míana là mín zàwa kèrètíewa, á henfa ba sīa, à ba wíoka yí ho pānká. ³³Ba dá dóka mí yi ho Antiosi yi. Bún món á ba dó ba cāawése, á bán le ba bè wā-tente, à ba día ba á ba yèrémáa van bìa tonkaa ba cōn, ³⁴[§] ³⁵ò o Poole là a Baanabaasi kará ho Antiosi yi. Á barén làa bìa tà a Krista bìo cèrēε búí wee kàrán ba nùpua, á wee bue o Núhúso bióni.

O Poole là a Baanabaasi saawaa mín yi

³⁶Wizooni bìo yen bún món, ó o Poole bía non o Baanabaasi yi: «Wa bínì tē hā lórà búenbúen na wa buera le Dónbeeni bióni yi, à búεekí wán zàwa kèrètíewa à loí le ba bio wó kaka.» ³⁷O Baanabaasi lá wi ò o fé o Zān na ba le Maaki à bèráa. ³⁸Ká a Poole màhá yí tà a féró, lé bio ó o bínia ba món ho Pānfílii kōhú yi, á yí bínia yí sá tonló làa ba.*

³⁹Wāanìi na here kera ba pàahú mu bìo yi, fúaa ba saawaa. Ó o Baanabaasi fó a Maaki á ba lá ho won-beeni à ba non ho Siipere kōhú. ⁴⁰Ò o Poole wón bēn léra a Silaasi. Sāni ò o lén, á bàn zàwa kèrètíewa kàràfāa wo o Núhúso yi. ⁴¹O káa ho Siirii là ho Silisii

† 15:17 Mi loí Amōōsì vūahú 9.11-12 ‡ 15:20

(Lévítique) 18.6-23; 17.10-16 § 15:34

Le Dónbeeni bióni vōnna búí yi á bìo kà lé bio túara sà là bióni mu jiii: «Ká a Silaasi wón le mí ì kēnì bín.» * 15:38 Mi loí Bè-wénia 13.13

kāna yi, á wee séení ba kèrètíewa kuio à ba siadéro o Krista wíoka fàrá tīn.

16

O Poole fó a Timotee á ba bò mín

¹ Bún món ó o Poole wà van ho Dεεbe lóhó, á ðīn bín vannáa ho Lisitere lóhó. Nii búí na ba le Timotee na tà a *Krista bio á wi ho lóhó mu yi. O lé o zúifúw hīnzoró na lé o kèrètíe háá á te mí za. Ká bàn maá lé o *Kεεeki nii. ² Ba kèrètíewa na wi ho Lisitere lè ho Ikoniyuumu lórá yi á wee wíoka a yèni. ³ O Poole lá wi ò o fé o à ba wé páaní bè mín. Ó o le ba kúii wo ba *zúifúwa na wi bín bio yi, lé bio ba búenbúen zū mu le bàn maá lé o Kεεeki nii. ⁴ Hā lórá búenbúen na ba wee káa yi, á ba wee bío bio ba tonkarowà lè ba kèrètíewa ya-díwá wānía tò wán ho Zeruzaleemu yi à na bia tà a Krista bio yi, ká ba à bío na ba yi le ba wé bè mu yi. ⁵ Ba kèrètíewa kuio wíokaa fàrá ðīn, á siadéro o Krista yi wi, á bia tà a Krista mu bio wee dé wán làa wízoní.

Le Dónbeenì le o Poole lén va ho Masedu-ana

⁶ Le Dónbeenì Hácírí hò ba le ba yí vaá bue le Dónbeenì bíonì ho Azii kóhú yi. Á ba káa ho Firizii lè ho Kalasii kāna yi á wà. ⁷ Bio ba vaá dōn ho Mizii kóhú jii á ba le mí ì va ho Bitinii kóhú yi á à loñ. Ká a Yeesu Hácírí màhá yí nōn mu wóhú ba yi. ⁸ Á ba wáa káa ho Mizii kóhú yi á lion ho Torowaasi lóhó wonna ðīnní. ⁹ Ho tīnàahú á bio búí zéénia mīten là a Poole. O mon ho Maseduana kóhú núpue búí ò o muina ðīn á wee fio wo ká síi: «Buen ho Maseduana yi à buee séení wen.» ¹⁰ Mí lahó yi á wa dèénia wee cà bio wa à wé wé á à varáa ho Maseduana, lé bio wa wáa zū le lé bín á le Dónbeenì von wen le wa va bue mí bín-tente à na ho kóhú mu núpua yi.

Ho Filiipu yi, ó o háa na ba le Lidi tà a Núhúso bio

¹¹ Wa zon ho won-beeni ho Torowaasi yi á téréna van ho Samotaraasi kóhú na mu jummu kínia yi. Mu bàn tá na lée tōn, á wa van ho Niapoliisi lóhó. ¹² Lé bín á wa ðīn yi vannáa ho Maseduana kóhú sōn-kéní na bio sã ho Oroomu yi bàn ló-beeni na ba le Filiipu. Ho Oroomusa cèrèe hía kará ho lóhó

mu yi. Hón lóhó so á wa wó wízoní bio yen yi. ¹³ Ho *Sabaa zoñ, á wa hínōn ló ho donkíahú á wà lion ho vūhú jii, le jún-sí á wa lí yí ba *zúifúwa fioró lahó bín. Wa lí yú ba háawa búí à ba kúaa mín wán, á wa kará tà hā láakáwá làa ba. ¹⁴ Ba háawa mu ni-kéní ba le Lidi. O wee lé ho Tiatiire lóhó yi, á wee duan lè hā pōnsō-muna na yáwá here. O wee kōnbi le Dónbeenì. O kará wee tántá mí jnikōna wa bíoní yi, ó o Núhúso wó ó o wíokaa wee jí bio ó o Poole wee bío sese. ¹⁵ Orén lè mí zīi núpua á ba bátízera. Bún món ó o bío bio ká á vonnáa wen: «Ká mi wee leéka le ī tà a Núhúso yi bio bon, à mi buee làa ī zīi.» Ò o ðīn lan wen fúuu á wa tà van.

Bio wó ho Filiipu kásó zīi yi

¹⁶ Wizonle búí, ká wà wee va ho fioró lahó yi, á ton-sá háa búí na lé o tīhānii bueé sã wa yahó. O wee yí wári cèrèe ho tīnló mu bio yi à na mí júnása yi. ¹⁷ O bò warén là a Poole món, á wee bío pōnpōn ká síi: «Ba núpua na kà lé le Dónbeenì na dà mu bio búenbúen wán ton-sáwá. Ho wóhú na wee káni ba núpua lé hón bio ba wee bue à na mia.» ¹⁸ Wízoní cèrèe yi ká lé bún ó o háa mu wee wé. Fúaa o Poole síi cà cà, á yèrèmaa bía nōn o cíná na ó o wee sáráa yi: «Le ī bío mu na foñ: O Yeesu yèni pánká yi, à ū lén día á háa mu lònbi.» Mí lahó yi ó o cíná dèénia wà día á háa. ¹⁹ Bio ó o háa mu júnása mon à bio ó o lá wee yí na ba yi á júhú wáa bó, á ba wíira a Poole là a Silaasi vannáa ho pánká bānsowà cōn ba zāamāa fēmínló lahó yi. ²⁰ Ba buan ba vannáa bán na lé ho *Oroomusa tūiá fεerowà cōn, à ba bía: «Ba núpua na ká ðīn wee kánká wa lóhó. Barén lé ba *zúifúwa, ²¹ à warén na lé ho Oroomusa á ba màhá wee kārán lè mu bè-wénia búí na wa làndá le wa yí wé.» ²² Á ba zāamāa mún sía cà a Poole là a Silaasi yi. Á ba tūiá fεerowà le ba ten ba sía, à ba le ba ha ba lè hā fīnfoóní. ²³ Bio ba han ba vó, á ba kúaa ba ho kásó yi, à ba henía mu nōn o paro yi le o pa ba yi sese. ²⁴ Bio ó o paro já bín ká síi, ó o buan ba zoó kúaa ho kásó zīi fīkóhú, á kúaa hā súrúkúwa ba zení yi.

²⁵ Bio ho tá wà waá sanká à mànì, ó o Poole là a Silaasi wee fio ká ba à khōnì le Dónbeenì. Á ba kásósa na ká wee jí ba cōn.

²⁶Yio bueé tĩ à ho tá zà lè mí sòobéé, á dèkíó ho kàsó zĩ. Hã wonna búenbúen dèníá hénkaa, á ba kàsósa búenbúen zúakùaríwà feera. ²⁷Ó o paro sĩa. Bio ó o mɔn à ho kàsó zĩ zũajiní hénkaa, ó o wee leéka le ba kàsósa búenbúen lùwa, ó o dò mí khà-tóní lẹ mí ì búe lè mítén. ²⁸Ó o Poole wāmaa p̄np̄n̄ o wán: «Yí yáa ũten. Wa búenbúen wi hen.» ²⁹Ó o paro le ba buen lè mu koomu. Á ba buan mu buararáa ó o fó ò o bánbáa vaá zon le zĩ-za yi ká a wee zà lé le zání, á zoó búrá a Poole là a Silaasi tá. ³⁰Bún mɔn ó o fó ba lóráa ò o tũara ba yi: «Minén nùpua mu, lé mu yén á ĩ ko à ĩ wé à fennáa?» ³¹Á bán bía non wo yi: «Tà a Núhúso Yeesu bio, á ũnén lè ũ zĩ nùpua á à fen.» ³²Á ba bía a Núhúso bio non orén là a zĩ nùpua búenbúen yi. ³³Ho tĩnàahú mu yi, ho pàahú dà-kéní kéní mu yi, ó o nĩ fó ba vaá seera dokuaa. Ó orén lè mí zĩ nùpua búenbúen á ba dèníá bátízera. ³⁴Bún mɔn ó o fó a Poole là a Silaasi yòoraráa mí zĩ, á yòó non mu bè-díní ba yi. O nĩ mu lè mí zĩ nùpua búenbúen sĩa wan, lé bio ba tà le Dónbeenì bio.

³⁵Bio ho tá t̄n, á ho Oroomu tũíá fèerowà tonkaa ba nùpua le ba vaa bío le yia wee pa ho kàsó zĩ yi à kúia ba nùpua mu le ba lén. ³⁶Ó o paro bueé bía mu non o Poole yi kà sí: «Ba tũíá fèerowà á non le jii le ba kúia mia. Mí wáa dà a lé á à lén làa h́́erà» ³⁷Ká a Poole màhá bía non bia ba tonkaa yi: «Warén na bio sà ho Oroomu yi á ba han ba zàamáa yio yi à ba yí cífó wen làa bio mu lá ko mu wéráa, á buan wen vaá kúaa ho kàsó yi. Á ba wáa ðĩn ðĩn le mí ì kúia wen ká mu sã máa jí. Bún léé bio na yí dà máa wé. Mí vaa bío le barén mítén buen buee kúia wen.» ³⁸Á bán bĩnía vaá bía mu non ho Oroomu tũíá fèerowà yi. Bio ba já le o Poole là a Silaasi á bio sã ho Oroomu yi, á ba zónkaa. ³⁹Á ba wáa buara bueé bía non ba yi le mí wó khon. Bún mɔn á ba kúaará ba, à ba yankaa ba le ba lé ho lóhó yi à lén. ⁴⁰Bio ó o Poole là a Silaasi ló ho kàsó yi, á ba wá van o Lidi zĩ. Ba mɔnka mún zàwa kèrétíewa wán, á henía ba sĩa. Bún mɔn á ba wá.

17

O Poole là a Silaasi wà van ho Tesaloniiki lóhó

¹O Poole là a Silaasi ló lè ho Ānfiopolisi lè ho Apolonii lórá yi á vaá d̄nnáa ho Tesaloniiki. Ho lóhó mu á ba *zúífúwa kàránló zĩ wi yi. ²Ó o Poole wà van bín làa bio ó o lá wee wé wéráa mu. Orén lè ba nùpua na bín wàanía le Dónbeenì bióni vūahú bióni wán hã *Sabaawa bio tĩn na sã mún yi. ³O wee zéeni hã bioni mu yara làa ba, le mu túara ho vūahú mu yi le yia le Dónbeenì mɔn léra ko ò o lè ba, à hí, à vèe. O wee bío na ba yi: «O Yeesu mu na á ĩ wee bío bio làa mia, wón lé *Yia le Dónbeenì mɔn léra.» ⁴Ba nùwā yen búí tà mu yi, á lèéra là a Poole là a Silaasi. Ho *Kerēsisa cèrèe na wee k̄nbi le Dónbeenì á mún tà ba bio á wee bè làa ba, lè ba háawa cèrèe búí na níní se mún. ⁵Ká ba zúífúwa á le yandee màhá sú mu bio yi. Á ba h̄nɔn c̄nkaa ba n̄kora nùwā yen búí hã bonfúaa yi á kúaa mún wán, á súkúra ba zàamáa séeniá, á kánkkaa lè ho lóhó d̄nía. Ba fiira van o Zas̄n zĩ á wá vaá zoó cà a Poole là a Silaasi á à léráa ho lóhó nùpua na kúaa mún wán yahó. ⁶Á bio ba zoó khon ba yi, á ba fó a Zas̄n làa bia tà a *Krista bio nùwā yen búí á lóráa ho lóhó tũíá fèerowà c̄n, á ba wee bío p̄np̄n̄: «Ba nùpua na kà h́́era kánkkaa ba nùpua hã lùu búenbúen yi lè mí kàránló. Ba mún wáa bueé d̄n hen, ⁷ó o Zas̄n tà á ba làara a wán. Ba búenbúen yí máa tà bè ba bá-zàwa b́́e Sezaare làndá yi. Ba le b́́e búí wí á yèni ba le Yeesu.» ⁸Hã bióni mu á c̄nna ba zàamáa lè ho lóhó tũíá fèerowà sĩa. ⁹O Zas̄n làa bia tà a Krista bio á s̄ánía le wárí na ba ko ba s̄ání á ba díá ba.

O Poole là a Silaasi wà van ho Beeree

¹⁰Ho tá h̄iní, á ba kèrétíewa na bín dènía le o Poole là a Silaasi lé à lén va ho Beeree lóhó. Bio ba vaá d̄n bín á ba wá van ba zúífúwa kàránló zĩ yi. ¹¹Ba zúífúwa na ba vaá yú bín á wee tà hén mí yiwa á po bia ho Tesaloniiki lóhó yi. Ba tà já le Dónbeenì bióni sese. Làa wizooní ká ba wee kàran le Dónbeenì bióni sese, à loñ le bio ó o Poole wee bío so bon le. ¹²Bia tà a Krista bio ba t̄ahú á boo. Ho Kerēsisa t̄ahú, á ba háawa na níní se cèrèe lè ba báawa cèrèe à mún tà a Núhúso bio. ¹³Ká bio ho Tesaloniiki zúífúwa já ò o Poole wee bue le Dónbeenì bióni ho Beeree yi, á ba wá buara bín á t̄n bueé kánkkaa h̄n lóhó so nùpua, à lunkaa ba yilera. ¹⁴Á ba kèrétíewa dènía le o Poole h̄n lén à dé mí yahó lè mu yámú jumu c̄n.

ò o Silaasi là a Timotee bán kará ho Beeree yi. ¹⁵ Bia bò là a Poole á lèenfa wo fúuu fúaa ho Ateena lóhó. Bio ba le mí ì bíní á à va ho Beeree, ó o Poole háanfa ba le ba vaa bío le o Silaasi là a Timotee bánbá ja mí môn buen fúafúa.

O Poole ni-cúa na ó o fèera ho Ateena yi

¹⁶ Pàahú na ó o Poole wi ho Ateena yi á pan o Silaasi là a Timotee, ó o mōn à ho lóhó mu sú là hā dofi-kansiwà, á mu wee vá a yi.

¹⁷ O wee wàaní là ba *zúifúwa làa bìa yínoí ba *zúifúwa na wee bùaaní le Dónbeení na ó o wee yí ba kàránlò zíi yi. Làa wizooní ká a wee wàaní là ba nùpua na ó o wee yí ba fèminlò lahó yi. ¹⁸ Ba Epikuríewa* là ba Sitoyisíewa† nùwā yen mún wee buee wàaní làa wo. Ba búí wee tùaka mín yi ká síí: «O dàn bíoro mu, lée webio ó o yàá òn wee bío kà.» Ba búí bán èn le: «Mu ka lòn dofi-vio bio ó o wee bue.» Ba wee bío bún lé bio ó o Poole wee bío o Yeesu bío, là ho vèeró bio.

¹⁹ Á ba buan wo vannáa ho lóhó tùúá fèerowà cón, à ba bíá non wo yi: «Mu bè-finle na á ù wee kàrán là ba nùpua á fo dà a zéení yahó làa wen le? ²⁰ Bio wa wee jí ká lée bè-fia wa cón, á wa wi à wa zúu mu kúará.» ²¹ Á bio ho Ateenasá búenbúen là mí kàyáwá èn wa là mí sòobéé lé mu bè-fia na wee wé bàn jíló là mu láakáwá tàrò.

²² Ó o Poole wáa líí hínon yòó òn ho lóhó tùúá fèerowà yahó ò o bíá: «Ateenasá, ì mōn mu le hā dofiina bùaaníló bio èntín wi mia làa sòobéé. ²³ Lé bio á ì hēekaa mí lóhó yi á mōn mu biowa na mí sonka mí dofiina bùaaníló bio yi. Í yàá pá mōn le muini yeení lahó búí à bio ká lé bio túara le wán: «Dofíní na á nùpue yí zū.» Áwa! Á bio mí wee bùaaní ká mí yí zū mu, lé bún á ìnén buara wà bueé zéení làa mia. ²⁴ Le Dónbeení na léra ho òmíjíná là mu biowa na wi ho yi búenbúen, na lé ho wáyí là ho tá Núhúso, á yí maa zoo keení hā zíní na ba nùpua wee so míten na le yi. ²⁵ Le màkóó míá à nùpue wé bio búí

na le yi. Lerén lé òn wee na le mukāni ba nùpua yi, là mu bío búenbúen. ²⁶ Le òn o nùpue nì-kéní wán á léraráa hā síwà nùpua búenbúen hēera bàráka ho tá wán, á wáana ba kána súaa, á fúaaana hā pōnna jíní ònina. ²⁷ Le Dónbeení wó ká sí bíera na à ba nùpua cànka le. Hàrí ká ba wee hēe víná càraa le, jún-sí ba à yí le. Túúá poní, le Dónbeení yí khèra là wa nì-kéní kéní. ²⁸ «Lé bio wa mukāni ló lerén lé òn ní yi. Lé lerén non wa wee dàn varákaráa.» Mí len-béwá búí yáá mún bíá mu wéréwéré ká síí: «Wa lé le zàwa.» ²⁹ Á bio wa lé le zàwa, á wa yí kò à wa tèe le Dónbeení làa sánú táá wárí táá huua kansiwá hùúu, bún na ba nùpua kará lon mí yiwa á wó míten. ³⁰ Hā pōnna na ba nùpua fù yí zū mu bío yi, bún le Dónbeení wáa yí maa loñ yi ho zuia. Bio ká wán á ba nùpua búenbúen lé bìa le wee ve hā lùu búenbúen yi, le ba yèrè má mí yilera lé mí wárá. ³¹ Wizonle dà-kéní búí lé òn le Dónbeení bàrá, ò o nùpue na le léra à cífí ho òmíjíná búenbúen là ho térénló. Le vèenía o nùpue mu, à zéení lé ba nùpua le orén lé yia le léra ò o fí le cífí mu.» ³² Bio ba jíá ò o Poole wee bío ho vèeró bio, á ba búí wee yáa mí jíní yi na a yi. Ba búí èn wee bío: «À ù bíoní mu jíló á wa à pa làa pōn-veere.» ³³ Lé bún wán ó o Poole èn wà ò o díá ba. ³⁴ Ká ba nùwā yen búí bán pá bò a Poole yi, á tà a *Krista bío. O búí lé ba tùúá fèerowà nì-kéní na ba le Denii, là a hāa búí na ba le Damariisi, à pá bíni séení ba búí.

18

O Poole van ho Korente

¹ Bún mōn ó o Poole ló ho Ateena yi á van ho Korente* lóhó yi. ² O vaá fò mín làa zúifú nìi búí na ba le Akilaasi bún. O nìi mu ton ho kōhú na ba le Pōn yi. Orén lé mín hāa Piriisiye ló ho Italii kōhú yi á buara ho Korente yi yí míana, lé bio ho *Oroomu bá-zàwa bée Koloode non le jii le ba *zúifúwa

* 17:18 EpikuríEWA: Ba lé ho Keréesi kōhú bè-zúnló búí na lé o Epikuure nì-kenínia. Ba wee cà bio ba a wé ká le lònbee maa yí ba. Ba wee leéka le ho òmíjíná bio búenbúen lé ho wé fèráa mín. † 17:18 SitoyisíEWA: Ba lé ho Keréesi kōhú bè-zúnló búí na ba le Zenon nì-kenínia. Ba wi ba zúu bio ho òmíjíná biowa wee wéráa, á wi ba yí le sí-hebúee à sánsá le lònbee là mí síwá búenbúen.

* 18:1 KorEnte: Ho lé ho Akayii kōhú ló-beeni. O Poole pàahú ká ho nìpomu boo làa sòobéé. Ho yèni híá wee lé ho há-fénló là ho bá-fénló là mí síwá na wee wé ho yi bío yi.

búenbúen lé ho Oroomu lóhó yi. Ó o Poole wà van ba cǎn. ³À bìo ó orén làa ba tonlò lée dà-kéní, á ba wáa páaníá kará wee bí há sǎnna na wee tá lè há bùkúwá. ⁴Há *Sabaawa lè mí dà-kéní kéní yi ó o Poole wee wé lá le bíoní ba zúífúwa kàránlò zǎi yi, á wee cà ò o bío búe ba zúífúwa lè ho *Kereesisa júná.

⁵Bìo ó o Silaasi là a Timotee ló ho Mase-duana yi buée dǎn, ó o Poole yahó wáa sá le Dónbeení bio zéenílò mí dǎn, á wee bío mu wéréwéré na ba zúífúwa yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeení mon léra. ⁶Ká ba zúífúwa mu màhá pá a bìo à ba wee là a, ó o Poole púrúnna mí sǎ-zǎnia khúnkhùnì kúaa ba wán[†] ò o bíá non ba yi: «Hen ká mi vúnun, se mu lé minén mi bæere á mu ló yi. Nùpue máa túa mi bìo làa mi. Bìo ká wán á ì wáa à va bìa yínón ba zúífúwa cǎn.»

⁷Ò o ló bín á wà van nìe búí na ba le Titiyuusi Zusituusi cǎn. O nìe mu wee kǎnbi le Dónbeení, á zǎi wí ba zúífúwa kàránlò zǎi nisání. ⁸Ba zúífúwa kàránlò zǎi jǎhúso na ba le Kirisipuusi lè mí zǎi nùpua búenbúen á tà a Núhúso bio. Á ho Korentesa cǎere na jǎ a Poole bíoní á mún tà a Núhúso bìo á ba bátízera.

⁹Ho tǎnàahú búí yi, ó o Núhúso zéeníá mítén là a Poole, á bíá non wo yi: «Yí zǎn bìo búí. Yí wé tété, wé bío ká ù wà. ¹⁰Ìnén wi làa fo á nùpue na dà a sǎnsá fo á à bóoní yi wón míá, lé bìo ba nùpua na bìo sǎ mì á boo ho lóhó na kà yi.» ¹¹O Poole wó le lúlú-kùure lè mí sanká ho Korente yi, á kàránna ba nùpua bín lè le Dónbeení bìo.

¹²Bún món á ho Oroomu nìe Kaliyon á ba bàrá ho Akayii kǎhú jǎhú wán. Lé bún pǎahú á ba zúífúwa lò a Poole wán. Ba wǎira a buan vannáa le cítíi fíiníi, ¹³à ba wee bío: «Bìo ó o nìe na kà le ba nùpua wé búaaníáa le Dónbeení á wí mí dǎn làa bìo á wa làndá le mu wéráa.» ¹⁴Bìo ó o Poole le mí zoó bío, ó o Kaliyon kúio o jǎi ò o wee bío lè ba zúífúwa: «Minén zúífúwa, mu lá lée wékhe búí na búaa tàá bè-vio búí na wa làndá hò á ì lá à tà á à jǎi mí cǎn làa bìo mu lá ko mu wéráa. ¹⁵Ká bio mu lé há bíoní, lè há yènnáa, lè mí kùrú làndá bìo, á lé minén mitén ko à mi loí mu

yahó yi. Ìnén máa fí hǎn tǎiáwá so síi bàn cítíi.» ¹⁶Ò o le ba lén. ¹⁷Á ba búenbúen wáa wǎira a Sositeena na lé ba kàránlò zǎi jǎhúso á wee ha le cítíi fíiníi. Ó o Kaliyon cǎkè ò o yí dó mí jǎi ba yi.

O Poole bǎina van ho Āntiosi

¹⁸O Poole pá kará dá dóka mí yi ho Korente yi. Bún món ó o díá mín zàwa kèrètíewa ò o wà van ho Sankeree lóhó wonna dǎnníi. Sǎni ò o zo ho won-beení ó o non mí jǎhú á ba leera, lé bìo ó o lá dó mí jǎi non le Dónbeení yi bìo búí dǎn yi.[‡] Ò orén là a Pirisiye lè mín báa Akilaasi á zon ho won-beení á vannáa ho Siirii kǎhú. ¹⁹⁻²¹Bìo ba vaá dǎn ho Efeze yi, ó o Poole wà van ba *zúífúwa kàránlò zǎi yi, á vaá zoó wee wàaní làa ba. Ba fióra a le o cǎaka cúa-yen, ó o yí tà. Ò o bíá bio kà non ba yi á wà díaráa ba: «Ká le Dónbeení tà á ì ì va ká ì ì bǎn ì buen mi cǎn.» Ò o Poole zon ho won-beení ho Efeze yi á wà ò o díá a Pirisiye là a Akilaasi. ²²Bìo ba vaá dǎn ho *Sezaaree lóhó, ó o ló van ho Zeruzalemu, á vaá tǎenia ba kèrètíewa kuure yi. Bún món ó o wà van ho Āntiosi. ²³O cǎakaa yú bín á bò yi wàráa. O kǎa ho Kalasii lè ho Firizii kǎna yi, á wee hení ba kèrètíewa búenbúen sía le Dónbeení bìo yi.

O Apoloosi van ho Efeze lè ho Korente

²⁴Zúífú búí na ba le Apoloosi á buara ho Efeze yi. O wee lé ho Alekisándiri lóhó yi. O lé o nùpue na zǎ há bíoní. O mún zǎ le Dónbeení bíoní vǎahú bíoní làa sòobé. ²⁵Ba kàránna a là a Núhúso wǎhú bìo. O non mítén á wee bue ká a zéení bìo ó o Yeesu bìo wóráa binbirí à na ba nùpua yi. Ho *bátéemù bìo dǎn yi, ó o Zǎn bátéemù bìo na ba kàránna làa wo lé bún mí dǎn ó o zǎ. ²⁶O wee bío ba *zúífúwa kàránlò zǎi yi ká a poní séra. Bìo ó o Pirisiye là a Akilaasi jǎa a bíoní, á ba fó a, á wíokaa zéeníá le Dónbeení wǎhú bìo binbirí á non wo yi. ²⁷Bún món ó o Apoloosi wí ò o va ho Akayii kǎhú, á bàn zàwa kèrètíewa hení o síi mu bìo yi. Ba yáa túara ho vǎahú tonía non bìa tà a *Krista bio na wí ho kǎhú mu yi, le ká a Apoloosi mu

† 18:6 Mí loí Matiye vǎahú 10.14 ‡ 18:18 Mí loí Miló vǎahú (Nombres) 6.1-21. Ba zúífúwa cǎn ká yia fú wé dó mí jǎi le mí ì wé bìo búí á à na le Dónbeení yi, à bànso jǎhú á foohú máa bǎn bíi bè wán. Ká ho pǎahú na ó o wee leéka bìo á jǎi sǎ, ò o màhá lè mí jǎhú.

vaá dǎn ɓa, à ɓa ɓua a sese. Bìo ó o vaá dǎn bín á le Dónbeenì sãamu wó ó o séenia bia tà a Krista bio làa sòobé. ²⁸O jì-cúa na ó o wee lá búenbúen á ɓa zúífúwa yí máa dàñ bío bio búí dání yi. O wee ðin le Dónbeenì bióni vūahú bióni wán à zéénínaa mu wéréwéré na ɓa yi le o Yeesu lé *Yia le Dónbeenì mǎn léra.

19

O Poole van ho Efɛze

¹Pàahú na ó o Apoloosi wi ho Korɛnte yi, ó o Poole lá ho wǎhú na ló hǎ búaa yi á van ho Efɛze. Kèrɛfɛwa nùwǎ yɛn búí ó o vaá yú bín, ²ó o tùara ɓa yi: «Pàahú na mi tà a *Krista bio á mi so yú le Dónbeenì Hácírí le?» Á ɓa bía nǎn wo yi: «Wa yàá ðin yí já Dónbeenì Hácírí bio yí mǎn.» ³Ó o Poole bínia tùara ɓa yi: «Ó, o, á lé ho *bátéemù yén á mi yú?» Á ɓa bía: «Lé o Zǎn bátéemù.» ⁴Ó o Poole wáa bía: «O Zǎn hía wee bátízé bia wee tà yèrémá mí yilera lè mí wára, á wee bío là a *Isirayɛle nìpomu le ɓa tà yia wà a buen orén mǎn bio, o Yeesu.»

⁵Bio ɓa já hǎn bióni so vó, á ɓa tà ó o bátízera ɓa o Nùhúso Yeesu yèni yi. ⁶Ó o Poole bò mí níní ɓa wán, á le Dónbeenì Hácírí lion ɓa wán. Á ɓa wee bío hǎ sif-viò bióni, á wee fɛ le Dónbeenì jì-cúa. ⁷Ɓa nùpua mu búenbúen á à yí pírú jun síi.

⁸O Poole yí máa khí ɓa zúífúwa kàránlò zǐi yi. Píina bio tǐn ká lé bín ó o wee ɓuee bío yi ká a ponì séra. O wee bue le *Dónbeenì béeni bio, á wee cà à bia wee jí a cǎn à tà mu yi. *Ká ɓa búí màhá tun mí yiwa, á pá le mí máa tà a Yeesu bio, á wee zuaŋka a Nùhúso wǎhú yi ɓa zàamáa yìo yi. Ó o Poole fó bia tà a Krista bio á wára ò o díá ɓa. Làa wizoóni búenbúen ká a wee ɓuee wáani lè ɓa nùpua o Tiranuusi kàránlò zǐi yi. ¹⁰O wó mu á ðǎn hǎ lúliúo bio jun. Lè búñ nǎn á ɓa zúífúwa làa bia yínǎn ɓa zúífúwa na wi ho Azii kǎhú yi búenbúen á jánáa o Nùhúso bio.

O Sevaa zàwa nùwǎ hɛjun bio

* ^{19:19} wén-hǎnló: Hón pàahú so yi, ká le wén-hǎnló dà-kéní lé o nùpue nì-kéní wizon-kùure sámu sáání. † ^{19:24} Aatemiisi: O lé le dofiní há-nii búí. Ho Efɛze yi, á ɓa wee bío le orén lé yia á ho tá lè mí bio búenbúen sǎ yi. Orén lé yia ɓa wee wé fio yi à búeráa ho ðínlò, à sání mún jinnáa. Ɓa zǐ-beeni na ɓa hía son o dofiní há-nii mu bio yi bàn síiwà hía yí boo mu pàahú.

¹¹Le Dónbeenì wee wé mu yéréké bè-beera là a Poole níi. ¹²Hàri hǎ sǐ-zǐnia lè hǎ nín-kéníwǎ na ðǎn o Poole sǎnia á ɓa wee bè ɓa vǎnvarowá wán à ɓa wa, à ɓa cínáwa lé bia ɓa wi yi. ¹³*Zúífúwa nùwǎ yɛn búí na wee hée léka hǎ lùu yi à ja ɓa cínáwa lén bia ɓa wi yi, á mún le mí ì wé è loñ ká mí dà a ja ɓa là a Yeesu yèni pànká. Ɓa wee bío lè ɓa cínáwa kà síi: «Mí lé là a Yeesu yèni pànká, yia ó o Poole wee bue bio.» ¹⁴Bia wee wé mu lé o zúífú nii na ɓa le Sevaa na lé ɓa yankarowá jùhúso beeni zàwa nùwǎ hɛjun. ¹⁵Ká a cíná màhá bía nǎn ɓa yi: «O Yeesu á ì zǐ, á mún zǐ a Poole. Ká minén bèn lé ɓa yén?» ¹⁶Ò o nii na ó o cíná wi yí á zon ɓa wán, á dàrina ɓa, á han lè mí sòobéé bóoníkaa yi á ɓa lùwa ló le zǐi yi mí káamáa. ¹⁷Ho Efɛze zúífúwa làa bia yínǎn ɓa zúífúwa búenbúen já bio wó, á ɓa búenbúen zǎna, á wiokaa wee kǎnbi o Nùhúso Yeesu yèni. ¹⁸Bia tà a *Krista bio cèrèè búí wee ɓuee bío à zéeni bío ɓa wó ká mu yí se wéréwéré ɓa zàamáa yìo yi. ¹⁹Mu nín-símú wérowá cèrèé á buan mí vǎnna á ɓueé cǐna ɓa nùpua búenbúen yahó. Ɓa càtfo hǎ vǎnna mu yàamu, á mu yú wén-hǎani* muaaseé búará-jun làa pírú. ²⁰Lé ká síi ó o Nùhúso bióni wee ben fèráa hǎ lùu ká le wà. Le ɓàn pànká á ɓa nùpua wee mi.

O Demetiriyuusi bióni na ó o kánkáa ho Efɛze yi

²¹Ká búñ biowa so búenbúen wó khíina, ó o Poole le mí ì káa ho Maseduana lè ho Akayii kána yi á va ho Zeruzalɛemu. O wee bío bio ká mí yi: «Hen ká ì vaá dǎn bín, á ì mún ko à ì dǎ ho *Oroomu.» ²²Ó o tonkaa o Timotee là a Erasiite na làa wo wee séeni mín le ɓa va ho Maseduana, ò orén mí bæere wón kará dóka mí yi ho Azii kǎhú yi.

²³Mu pàahú ò o Nùhúso wǎhú bio á kánkáa ɓa nùpua dàkhíina ho Efɛze yi. ²⁴O donkhue-sǐ-pà búí na ɓa le Demetiriyuusi á hía wi ho Efɛze yi. Orén lé yia wee pá a dofiní há-nii Aatemiisi† zǐ-beeni ɓàn bè-zàwa lè le wén-hǎani. Bia wee sá a cǎn á wee yí le wári na boo mu bio yi. ²⁵Wizonle

búi ó o nìi mu von mí ton-sáwá làa bia làa ba tonló le mí ì wé dà-kéní á kúaa mín wán, ò o bía non ba yi: «Minén nùpua mu, mi zū mu kénkén le lé ho tonló na kà bìo yi á wa nìi bio wee dérää wán. ²⁶Háyà! Ò o nìi mu na ba le Poole bìo na ó o wee wé á mi wee mi, á wee jí. O wee bío le hã doffi-kansiwà na ba nùpua wó mítén á yínón doffina. Á ba nùpua cèrèe tà a bìo ho Efèeze yi. Hàrí ho Azii kòhú nùpua ó o vó ká cínú. ²⁷Mu wà làa bún, á wa tonló yèni á à yáa. Mu yínón bún mí dòn. Wa doffín há-nii Aatemjisi zì-beeni na ba son non wo yi á bìo jùhú mín máa kéí. Orén mí bæere á bìo mín máa bīni máa wé here ba nùpua yi. Wón na á ho Azii kòhúsa lè ho dímjíá nùpua búenbúen wee ùaani.» ²⁸Bìo ba já há bioní mu, á ba sīa cā, á wee wāamaka ká ɓa a bío: «Ho Efèezesa Aatemjisi lée doffín há-beeni!»

²⁹Ho lóhó nùpua búenbúen kánkáa. Ho Maseduana kòhú nùpua nùwā jun búi na là a Poole lá wee bè mín va hã khúio, á ba wiikaa á bùunia bò yi buararää le wānii la-beeni yi. Ba lé o Kayuusi là a Arisitaaki. ³⁰O Poole lá wi ò o va a zoo ðin ba nùpua yahó, ká ba kèrètíewa hò a. ³¹Ho pánká ton-sáwá búi na wi ho Azii kòhú yi na lé o Poole mu bàn bñnlowà le ba bío na a yi le o wé mí sáberé ò o yí va bín. ³²Hón pàahú so yi, à ba zāamāa yí máa jí mín yi. Ba wee hée bío mín júná yi fúaa ba cèrèe búi yàá wáa yí zū mí kúeemínwánló jùhú. ³³Ba zúífúwa jàana a nùpue búi na ba le Alekisāndere á lée ðíná ba nùpua yahó. Á ba búi ló ɓa tíahú á zéenia bìo ó o ko ò o bío na ba zāamāa yi. Ó o Alekisāndere wáa hóniá mí ní dá ba zāamāa yi le ba wé tété, ò o wi ò o lá le bioní ba zāamāa yahó ká a zéeni le orén lè mín zāwa á níni máa mu yi. ³⁴Ká bìo ba nùpua zūna mu le o lé o zúífú, á mu bìo dà-kéní na kà lé bìo á ba búenbúen pánáa wee wāama á yú hã léèrèwa bìo jun síi: «Ho Efèezesa Aatemjisi lée doffín há-beeni!» ³⁵Mu véenii, á ho lóhó pánká ton-sá vñn-túaro beeni lé yia ðánna bía lè ba zāamāa á ba wó tété, ò o bía non ba yi: «Efèezesa, ba nùpua búenbúen zū le ho Efèeze lóhó lé hia pan wa doffín há-nii Aatemjisi zì-beeni yi, á pan o bàn kansi na

ló ho wáyai lion yi. ³⁶Nùpue yí dà máa kán mu. Èe ká mi màhá ko à mi wé wayi, ò o búi hía yí wé bìo ká ɓanso á yí lon mí yi. ³⁷Ba nùpua na kà á mi ɓuan buararää hen à ba non yí yáara bìo búi wa doffín há-nii zii, á mín yí bía yí khon yí non wo yi. ³⁸Hen ká a Demetiriyuusi lè mí ton-sáwá le o búi wó khon làa mí, á le cítii fíló wizonle wi, á bia wee fí le mín wi. Le ɓa va bán cón. ³⁹Ká bioní pá bīniá wi mi cón bìo búi ðání yi, á bia wee kúee mín wán à loí ho làndá bìo, á dà à loí mu yahó yi. ⁴⁰Wa yí wó sese, á ba hía bío le lé warén wee káani ba nùpua bìo wó ho zuiá ká bìo yi. Lé bìo ho kúeemínwánló na kà á jùhú mía máa zéeni.» Bìo ó o bía hón bioní so wó, ó o le ba zāamāa saawaa.

20

O Poole van ho Maseduana lè ho Kerèesi

¹Bìo mu bìo na lá wee kánká ho lóhó yòò khíina, ó o Poole von bia tà a *Krista bìo kúaa mín wán, á henía ba sīa. Bún món ó o dó ba cāawése ò o wà non ho Maseduana. ²O káa hón kòhú so yi á bía bìo cèrèe á heníanáa bia tà a Krista bìo sīa, ò o ló bín wà van ho *Kerèesi kòhú. ³O kará bín á ðn hã pīina bìo tīn. Bún món ó o wi ò o lá ho won-beeni á va ho Siirii kòhú yi. Lé hón pàahú so yi á ba bía non wo yi le ba *zúífúwa lò a wán. Ó o díá ò o yèrémáa káa ho Maseduana. ⁴Bia lèenia wo lé o Beeree nìi Sopateere na lé o Piruusi za, là a Arisitaaki, là a Sekūnduusi na pánáa wee lé ho Tesaloniiki yi, là a Deebe nìi Kayuusi, là a Timotee. Á séení ho Azii kòhúsa Tisiiki, là a Torofiimu. ⁵Ba dú wa yahó á vaá pan wen ho Torowaasi yi. ⁶Warén bán lá ho won-beeni ho Filiipu yi ho *búurú na á ja-fini yí dó yi sánú díró món á wó hã wizoní bìo hònú á bò yi vaá ðōnnáa. Bún món á wa vaá yú ba ho Torowaasi yi. Lée yàwá jùhú dà-kéní á wa wó bín.

Bìo wó ho Torowaasi yi

⁷Ho tìbírí zòn ká le wii wà líf zo, á wa kúaa mín wán le wa à sanka ho búurú* á à là. Á bìo ó o Poole lée sīn á à lén, ó o tà hã láakáwá lè ba nùpua fúuu fúaa ho tá sanka màní. ⁸Lé hã nónwíora bìo jun níi yi á wa yòò kúaa mín wán yi. Hã fíntéena cèrèe á ba zánia bín. ⁹Yàronza fèe búi na ba le Etiisi

* 20:7 Mí loí Bè-wénia vñhú 2.42

21

O Poole wà van ho Zeruzaleemu

¹Bún món á wa saawaa mín yi. Wa zon ho won-beeni téréna van ho Koosi lóhó. Mu tá na lée tǒn lé bjo wa vaá dǒnnáa ho Oroode lóhó, á ðin bín vannáa ho Pataraa lóhó. ²Wa yú ho won-beeni búí bín na wà a va ho Fenisii kǒhú, á wa zon hón wàráa. ³Bjo wa vaá sùaráa ho Siipere kǒhú, á wee mí ho, á wa hà ho dó lè wa nín-káara. Wa dó wa yara lè ho Siirii kǒhú cǒn á vannáa ho Tiire lóhó. Lé bín á ho won-beeni sèró ko ho búen yi. ⁴Wa yú ba kèrètíewa búí bín á wa wó ho yàwá júhú dà-kéní làa ba. Le Dónbeeni Hácírí ò ba zeñ wán, á ba bíá là a Poole le o yí va ho Zeruzaleemu. ⁵Ká bjo ho pàahú na wa ko à wa wé bín vó, á wa lá wa wǒhú wà. Á ba kèrètíewa lè mí háawa lè mí háyúwá búenbúen ló á lèeníá wen lée cúa ló ho lóhó yi. Bjo wa líí dǒn mu yámú pumu jii á wa líí fàrá wa nǒnkójúná wán à wa flora. ⁶Bún món á wa dó mín cāawése, á tēeníkaa mín yi, á wa yòd zon ho won-beeni, à bařen bèn bínfa kíífon.

⁷Wa ðin ho Tiire yi á vannáa ho Pitolemayiisi lóhó, á tēeníá wán zàwa kèrètíewa na bín yi, à wa kará làa ba le wizon-kùure. Lé bín á wa vèni mu yámú pumu wán vó yi. ⁸Mu tá na lée tǒn á wa ló wà á van ho *Sezaaree. Le Dónbeeni bín-buero búí wi bín á yèni ba le Filiipu. Lé wón á wa làara zii. O lé ba nùpua nùwā hējun na ba hueekaa ho Zeruzaleemu yi nì-kéní.* ⁹O hínni nùwā náa wi á yí yan, á wee fεε le Dónbeeni jicúa na ba nùpua yi. ¹⁰Wa wó hā wizooní cèrèè bín, á le *Dónbeeni jicúa fεero búí na ba le Akabuusi ló ho *Zudee yi á buée yú wen bín. ¹¹Ó o wà buara wà cǒn, á buée fó a Poole ku-cēní, ò o can mí zení lè mí níni ò o bíá: «Bjo kà lé bjo le Dónbeeni Hácírí bíá: «Lé kà síí á ba *zúífúwa á à ca làa yia te le ku-cēní na kà ho Zeruzaleemu yi, á à dé bia yí zú le Dónbeeni níi yi.» ¹²Bjo wa ò hā bióní mu, á warén lè wán zàwa na ho Sezaaree yi á yankaa o Poole le o yí va ho Zeruzaleemu. ¹³Ká a màhá bíá nǒn wen: «Mí wee wá á wí à mí yáa í yilera le we? Í wíokaa iten vó í caró bjo yi ho Zeruzaleemu yi. Hárí í búeró bín o júhúso Yeesu bjo yi á í

pá wíokaa iten vó bjo yi.» ¹⁴Bjo wa hò a san làa bjo ó o le mí í wé, á wa khú a yankaró yi à wa bíá: «O Núhúso lé yia síi bjo wé.» ¹⁵Wa wó hā wizooní bjo yen bín. Bún món á wa wíokaa waten à wa jǒn ho Zeruzaleemu. ¹⁶Ho Sezaaree kèrètíewa búí lèeníá wen. Ba dú wa yahó vannáa Siipere níi búí na ba le Munasǒn cǒn. O lé o kèrètíe míana. Lé wón zii á wa làara yi.

O Poole van o Zaaki cǒn

¹⁷Bjo wa vaá dǒn ho Zeruzaleemu, á wán zàwa kèrètíewa na bín á sá wa yahó lè hā zámakaa. ¹⁸Mu tá na lée tǒn, ó o Poole làa wen bò mín van o Zaaki cǒn. Lé bín á ba kèrètíewa kuure ya-díwá búenbúen kúaa mín wán yi. ¹⁹Ó o Poole tēeníá ba yi, ò o lá bjo le Dónbeeni dóráa mí níi wo yi ho tonló na ó o sá bíá yínǒn ba *zúífúwa tíahú á fεera lè mí dà-kéní kéní nǒn ba yi. ²⁰Bjo ba ò ba cǒn vó, á ba wee khòni le Dónbeeni, à ba bíá nǒn wo yi: «Wán za Poole, wáa loí bjo ba kèrètíewa na lé ba zúífúwa booráa. Ba búenbúen sòobáa o *Moyiie lándá bjo dàkhíina. ²¹Ba bíá nǒn ba yi le ba zúífúwa búenbúen na wi hā síi-vìd nùpua tíahú á fo wee kàrán le ba pí ho lándá mu. Le fo wee bío le ba wé yí *kúio mí zàwa, le o búí yáa yí bíní yí bē ba zúífúwa lándá yi hùúu. ²²Háya! Á mu wáa à wé kaka? Bjo ba màhá à jí mu kénkén le fo wi hen. ²³Áwa! Á bjo wa à bío á à na foñ lé bjo à ù wé. Nùpua nùwā náa búí wi hen á dó mí jini le mí í wé bjo búí á à na le Dónbeeni yi. ²⁴Wáa fé bán bèráa à ba ceéró lándá à ù páani wé làa ba, à bjo ba ko ba lén mu bjo yi à ù sàáni, à ba bè yi à ðàn lεeráa mí júná.† Ká mu wó kà síí á ba nùpua búenbúen á à zūñ le bjo ba wee bío ù jii yí bon. ²⁵Ká mu lé bia yínǒn ba zúífúwa na tà a *Krista bjo, bán wa túara ho vūahú nǒn yi á zéeníá bjo wa wí à ba bua le míten: 'Ba yí ko ba là le muini taa, à yí dí cāni, à yí là bùaa na yí fūaana taa, á mún pa míten ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síwà yi.» ²⁶Ó o Poole wáa fó ba nùpua nùwā náa mu, á mu tá na lée tǒn ó o làa ba páania wó ba ceéró lándá. Bún món ó o wà zon le *Dónbeeni zī-beeni lún yi, ò o bíá le mí ceéró lándá á à vé hā wizooní bjo hējun yi. Bún wee zéeni

* 21:8 Mí loí Bè-wénia vūahú 6.1-6 † 21:24 Mí loí Bè-wénia vūahú 18.18

le lé ho pàahú na á ba à wé mu hāmu yi ba ni-kéní kéní bio yi.

O Poole ba waira le Dónbeenì zì-beenì lún yi

²⁷ Hā wizooní bìo hẹjun mu wáa lá ká véro, à búń à ho Azii kǎhú *zúífùwa búí mǎn o Poole le Dónbeenì zì-beenì lún yi. Á ba hínǎn sùkúra ba zàamáa búenbúen, à ba waira a Poole. ²⁸ À ba wee bío pǎnpǎn: «*Isirayeelesa, mi buen wen, yia kà lé o nni na wee hée kàrán ba nùpua le ba yí kǎnbi o Isirayeele nipomu búenbúen là a Mɔyitze làndá, lè le Dónbeenì zì-beenì na kà. Hā làa na kà wán ó o yáá bò mín làa bìa yínǎn ba zúífùwà á zonnáa le Dónbeenì zì-beenì lún na bio sà ba zúífùwa yi á zoó tífra dén sòobá-lùe so.» ²⁹ Ba wee bío búń, lé bio ó o Efɛzeze nni Torofiimu á ba lá mǎn ò orén là a Poole pǎnǎnà bò mín ho lóhó yi. Á ba wee leéka le lé o Poole buan wò zonnáa le Dónbeenì zì-beenì lún na bio sà ba zúífùwa yi. ³⁰ Ho lóhó búenbúen kánkáa yòò ló, á ba nùpua wee lé làa búenbúen à lùwí buen. Ba búee waira a Poole le Dónbeenì zì-beenì lún yi á buan lóráa ho khūuhū, à ba dɛnǎn pon hā wonna. ³¹ Ba wi ba búe ó Poole à búń ba búee bíá á non ho *Oroomu dásíwá kuure jùhúso yi le ho Zeruzalɛemu búenbúen kánkáa. ³² Mí lahó yi ó o dɛnǎn fó ba dásíwá búí lè mí júnásá, à ba lùwa mà ba zàamáa. Bìo á bán mǎn ba dásíwá kuure lè mí jùhúso á ba día a Poole haró. ³³ Á ba dásíwá jùhúso vá vaá bó a Poole yi ò o nǎn lè jii le ba wii wo à ca lè hā zúakúaríwà bìo jun. Bún mǎn ó o tùara a léení làa bio ó o wó. ³⁴ Ká ba zàamáa màhá wee hée wáamaka ká ba a bío mín júná yi, á ba dásíwá jùhúso yáá wáa yi máa jí bìo ba wee bío sese. Ó o nǎn le jii le ba bua a Poole vaá dé ba dásíwá lún yi. ³⁵ Bìo ó o Poole á ba dásíwá buan vaá dǎnnáa ho lún zúajii, á bán sá san lá à buan lé bio ba zàamáa wee jàa buennáa o wán lè le hɛrè. ³⁶ Ba búenbúen bura bò a yi ká ba a bío pǎnpǎn: «O ò búe.»

O Poole wee fɛe ho tùúá mí jii

³⁷ Pàahú na ó o Poole vaá wee zo ba dásíwá lún yi ó o bíá lè ba dásíwá jùhúso lè mu kerɛkimu: «Fo dà a na le ní mii á ì bío bìo búí làa fo le?» Á wón bíá nǎn wo yi: «Eee! Yaa fo wee jí kerɛkimu. ³⁸ Í lá mǎn le lé fo

lé o *Ezipite nni na còonía káa á fó ba ní-búewá muaaseé náa zonnáa le dùure yi.» ³⁹ Ó o Poole bíá nǎn wo yi: «Ínén léee zúífù mii. Í wee lé ho Silisii kǎhú ló-beenì búí na ba le Taasi na yèni ló yi. Sábéré à ù na le ní mii le ì bío lè ba zàamáa.» ⁴⁰ Á ba dásíwá jùhúso nǎn mu ní wo yi. Ó o Poole wáa ñin ho lún zúajii ò o dá mí ní ba zàamáa yi á ba búenbúen wó tétété, ò o lá le bíoní ò o wee bío làa ba lè mu zúífùmu.

22

¹ «Wán maáwà lè wán zàwa, mi jí bìo á ì bío hā làa na kà wán, á a lénnáa ì jùhú.» ² Bìo ba jíá ò o wee bío mu zúífùmu, á ba wíokaa wan tétété. Ó o Poole wíokaa lá le bíoní ò o bíá: ³ «Ínén léee zúífù mii. Í ton ho Silisii kǎhú lóhó na ba le Taasi yi, ká ì màhá ñin ho Zeruzalɛemu yi hen. O Kamaliyeli lé yia kenía mi lè wán búaaawa làndá sesese. Ínén mún lá can ì kuio le Dónbeenì bio yi làa bio minɛn wee wéráa mu ho zuia bio síi. ⁴ Bìá wee bè o Nùhúso wǎhú búí á ì beéra lò á bó, á wiikaa ba báawa lè ba háawa búí kúaa ho kàsó yi. ⁵ Le *Dónbeenì yankarowá jùhúso beenì lè ba *ní-kíá búenbúen á zū le bio á ì wee bío non. Bán lé bíá á ì fó há vǎnna cǎn, na á ì bío á à varáa wán zàwa *zúífùwa na ho Damaasi yi cǎn, hia wee zéeni le ì dà vaá wíika bia tà a *Krista bio bíń á à bua à buennáa ho Zeruzalɛemu yi á búee beé lò.

⁶ «Bìo á ì wi ho wǎhú wán á wà vaá sùará ho Damaasi yi, ká le wii yòò fàrá, yìo búee tí à khon-beenì búí ló ho wáayi líí kúaará ì wán á kínía mii. ⁷ Á ì ló lúwá ho tá yi, á tǎmu búí wee bío làa mi: «Soole! Soole! Léee webio nǎn á fo wee beéráa ì lò.» ⁸ Á ì tùara: «Nùhúso, fo léee wée?» Á mu tǎmu bíá: «Ínén lé o Nazareete nni Yeesu na á fo wee beé lò.» ⁹ Bìá làa mi bò mín á mǎn mu khoomu ká ba màhá yí jí bio bíá. ¹⁰ Á ì tùara: «Nùhúso, léee webio á ì ko á ì wé?» Ó o Nùhúso bíá non mii: «Lii híńí vaa zo ho Damaasi yi. Bìo le Dónbeenì wí à ù wé búenbúen á ba zoó bío á à na foh.» ¹¹ Ká bìo mu khoomu cueéra ì yio á ì yí máa mi, á bìá làa mi bò mín tò ì ní yi á zonnáa ho Damaasi yi.

¹² «Nii búí na yèni ba le Ananiasi wí bíń. O wee kǎnbi le Dónbeenì á wee bè wa làndá yi sese. Ba zúífùwa búenbúen na ho Damaasi yi wa a bio. ¹³ Wón lé yia buara búee yú mi á bíá nǎn yi: «Wán za Soole, bíńí wé mi.» Mí

lahó yi á ĩ yìo héra á mɔn wo. ¹⁴ O pá bínía bía: «Wàn bùaawa òan Dónbeenì fèra léra fo béra a na à ù zūn le sīi bio, à òan mi a Yeesu, o nì-térènnii, à jí a bioní. ¹⁵ Á ünén lé fo á à wé o seéràso á à zééní bio fo mɔn làa bio fo já á à na ba nùpua búenbúen yi. ¹⁶ Fo tìn pan mu yén? Híní ve o Nùhúso le ba bátízé fo, à ù bè-kora à sèn díá.»

¹⁷ «Bìo á ĩ bínía van ho Zeruzaleemu, á wizonle búí ká ĩ wee wé ĩ fìoró le *Dónbeenì zì-beenì lún yi, ¹⁸ ó o Nùhúso zéénía mīten làa mi á bía nɔn mi: «Híní fùafùá lé ho Zeruzaleemu yi, lé bio á ba nùpua máa tà ho tùíá na á fo wee mì ĩ dání yi bìo.» ¹⁹ Á ĩ bía nɔn wo yi: «Nùhúso, ba zū mu kénkén le ínén iten lá wé va ba kàránlò zīnī yi, à ha bia tà ù bio, à fé ba vaa kúee ho kàsò yi. ²⁰ Á pàahú na á ù seéràso Etièna ba bó yi ká a ínén ĩ bæere wi bín, à tà mu wéró á pan ba sè-zínia yi.» ²¹ Ó o Nùhúso wáa bía nɔn mi: «Díá à ù lén va, ĩ l tonka fo á fo ò khèn ò va làa bia yínóú ba zúífùwa cón.»

O Poole bio sà ho Oroomu yi

²² Ba zàamáa já mí yiwa á já a Poole cón fúuu á vaá bó dén bíonì so yi, á ba wee bío pónpón: «Wón nùpue so síi á ko ò o búe. O mukáni ko le ví.» ²³ Ba wee wāamaka á wee ten mí sè-zínia yòo dáká ká ba a wé le tñí yòo mii ho wáayi. ²⁴ Á ba dásíwá kuure jùhúso nɔn le jii le ba bua a Poole zoo dé ba dásíwá lún yi, à ba ha a lè hā làbàani ò o zééní bio ó o wó á nɔn ba zàamáa wee wāamakaráa o wán kà síi. ²⁵ Bìo ba wee ca a Poole lè hā hūni á à ha, ó o bía nɔn o dásí nii na wi bín yi: «Níi so nɔn mia à mi ha nùpue na bìo sà ho *Oroomu yi ká mi yi cítío wo le?» ²⁶ Bìo ba dásíwá jùhúso já mu ó o wà vaá bía mu lè mí kuure jùhúso: «Páal Loñ bio fo lá à wé. O nii mu bio sà ho Oroomu yi.» ²⁷ Á ba kuure jùhúso wà van o Poole cón, á vaá tùara a yi: «À ù bìo sà ho Oroomu yi kénkén à ù bío mu làa mi.» Ó o Poole le «Ūuu.» ²⁸ Á ba dásíwá kuure jùhúso bía: «Inén léra le wén-kúii á bò yi yúráa mu.» Ó o Poole gèn bía: «Inén wón ton làa bũ.» ²⁹ Á bía lá ko ba ha a dèénia díá a. Ba dásíwá kuure jùhúso mí bæere á zána bio ó o le ba ca yia bìo sà ho Oroomu yi bìo yi.

* 23:3 Ho pàahú mu yi ká hā soni ba wee wé khūuní à hā fñaní wé yí mi. † 23:5 Mi loñ Léró vūahú (Exode) 22.27

O Poole òan ba zúífùwa tùíá fèerowà yahó

³⁰ Lé bún nɔn á mu bàn tá na lée tōn á bio ba dásíwá kuure jùhúso wi ò o zūn bio nɔn á ba zúífùwa le o Poole wó khonnáa, ó o feera a, ò o bía le ba yankarowà júnása lè ba tùíá fèerowà búenbúen kúee mín wán. Bún mɔn ó o buan o Poole vannáa ba yahó.

23

¹ Ó o Poole wáa fá mí yìo ho làndá tùíá fèerowà yi ò o bía: «Wàn zàwa, ĩ yi yí máa dè. Inén ĩ bæere zū le ĩ bò le Dónbeenì yi sese á buéé bó ho zuia yi.» ² Á le *Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì Ananiasi nɔn le jii bia òan bó a Poole yi le ba vúaa o jii. ³ Ká a Poole màhá bía nɔn wo yi: «Fo la lòn soró na ba khūunía.* Le Dónbeenì á à vúaa fo. Fo òan ho làndá wán á kará wee cítíráa mi, à ù màhá le ba vúaa mi ká ho làndá nɔn ho mu.» ⁴ Á bía bó a Poole yi bía nɔn wo yi: «Cáa, yaa fo yàa wáa wee là le Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì.» ⁵ Ó o Poole bía: «Wàn zàwa, ĩ lá yí zū ká a lée Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì. Bìo á ĩ màhá zū le le Dónbeenì bíoní bía bìo kà: «Yí mì bín-kohó à léé mi nìpomu jùhúso yi.»†» ⁶ O Poole zū mu le ho làndá tùíá fèerowà sòn-kéní lé ba *Sadusíewa, ká ba sòn-kéní lé ba *Farizíewa, lé bún nɔn ó o bíaráa bìo ká pónpón ba yahó: «Wàn zàwa, wàn maáwá lé ba Farizíewa, á ínén mún lé o Farizíe. Bìo á ĩ dó ĩ sīi ba nì-hía vèeró bìo yi, lé bún nɔn ba wee cítíráa mi.» ⁷ Bìo ó o bía hñn bíoní so vó á ba Farizíewa lè ba *Sadusíewa wee kán mín, á ba khan, á sankaa mín lè hā kuio bìo jun. ⁸ Ba Sadusíewa bán wee bío le nì-hía máa vèe. Le wáayi tonkarowà mía, á bè-vio búí na yí dà máa mi mún mía. À ba Farizíewa gèn tà bún búenbúen bìo. ⁹ Hā wāamakaa wee dé wán ká hā wà, á ho *làndá bìo zéénílowa na lè ba Farizíewa lé le kuure á hñnon pá, á wee là mí bæeré ká ba a bó: «Wa yí mɔn bè-kohó o nii na ká yi. Mu ù wé bìo búí zéénia mīten là wo, táa wáayi tonkaro búí bía làa wo.»

¹⁰ Le wāaní wó herera dà fúaa ba dásíwá kuure jùhúso zána le ba hía lèeka a Poole. Ó o le mí dásíwá búí líi fé o Poole ba zàamáa tñahú à zoráa ba dásíwá lún yi. ¹¹ Mu zòh

tínàahú, ó o Nùhúso zéénia miten là a Poole á bía non wo yi: «Hení ù sī. Fo zéénia ī bio ho Zeruzaleemu yi hen, fo mún ko à ù zééní ī bio ho Oroomu yi.»

Ba lò a Poole wán le mí ì búe

¹² Mu tá na lée tōn yinbī, á ba *zúífúwa lò. Ba dó mí jiní non le Dónbeení yi á le mí máa dí, á máa ju ká mí yí yú a Poole yí bó. ¹³ Bia lò hā liò mu á po nùpua búará-juun.

¹⁴ Ba wà vaá yú ba yankarowá júnása lè ba ya-díwá á bía non yi: «Wa dó wa jiní non le Dónbeení yi lè le sòobé le wa máa dí, á máa ju ká wà yí yú a Poole yí bó. ¹⁵ Minén lè ho làndá tuiá fεerowá búenbúen, mi wáa fio mu ba dásíwá kuure jùhúso cón le o bio le ba bua a Poole buennáa mí cón, á wé le mí wi à mí wíoka loñ o bio yahó yi sese. Warén bán wáa wíokaa waten vó òn pan, á à búe o ká a òn yí buée òn hen.» ¹⁶ Ká a Poole bān hín-za màhā òn jà hā liò mu. Ó o wà zon ba dásíwá lún yi, á zoó bía mu non o Poole yi.

¹⁷ Ó o Poole von ba dásíwá jùhúso nì-kéní, á buée bía non yi: «Bè là a yàróntza na kà varáa mí kuure jùhúso cón. O bioní wi làa wo.» ¹⁸ Á wón fó a vannáa mí jùhúso cón, ò o bía: «O kàsò nì Poole le ī bua a yàróntza na kà buennáa ù cón, le o bioní wi làa fo.» ¹⁹ Á ba dásíwá kuure jùhúso fù a yàróntza ní yi, á ba khèra vaá òn o tũara a yi: «Lée webio á fo le fo ò bío á à na mi.» ²⁰ Á wón bía: «Ba zúífúwa wó lè jii dà-kéní à ba le mí ì fio fo, à ho yíró, à ù bío le ba bua a Poole á varáa ho làndá tuiá fεerowá yahó, le lé bío á ba wi ba wíoka loñ o bio yahó yi sese. ²¹ È yí jii mu. Ba búu wíokaa miten vó, á wi ba párá wí wo. Ba po nùpua búará-juun. Ba dó mí jiní non le Dónbeení yi, á le mí máa dí, á máa ju ká mu yínoñ o Poole á ba yú bó. Ba wíokaa miten vó, á pan à ùnén lé yia jii.»

²² Á ba dásíwá kuure jùhúso henía mu non o yàróntza mu yi le bio ó o bía non mí yi ò o yí bío le nùpue jí. Ò o díá a ó o wà.

Ba buan o Poole vannáa o kuvεεεere Felikisi cón

²³ Bún món á ba dásíwá kuure jùhúso von mí dásíwá júnása nùwá jun á bía non yi: «Mí ve ba dásíwá khiá-juun à kúee mín

wán, à bè ba cón-yòorowá búará-tin làa píru wán, à séení ba nùpua khiá-juun na buan hā cànúawá, à mí wíoka miten ho *Sezaaree varó bio yi ho tínàahú lèèrèwa bio dènú pàahú. ²⁴ Mí mún cà ba cúawa na mí ì lá là a Poole, à bua vaa dé o kuvεεεere Felikisi ní yi ká mí yí le dèe búu wé o.» ²⁵ Ò o tũara hā bioní na kà ho vūahú yi á non ba yi:

²⁶ «Īnén Koloode Liziasi á wee tēēnī ūnén Felikisi na lé o kuvεεεere yi.

²⁷ Ba *zúífúwa lá wíira a ní na kà, á lá wi ba búe o. Ká ī zūna mu le o bio sà ho *Oroomu yi, á ĩnén dásíwá á kánfa wo. ²⁸ Ī wi à ī zūn bio non ba zúífúwa wee koonínáa wo yi, lé bún á ī buan wo vannáa barén làndá tuiá fεerowá cón. ²⁹ Á ī zūna le lé barén kùrú làndá bio á non ba wee koonínáa wo yi, ká nùpue màhā yí dà máa bío le o wó khon ó o ko ò o búe, taa ò o dé ho kàsò yi. ³⁰ Bún món, á ba jà ī zeñ wán le ba zúífúwa wee lè o wán, lé bún non á ī dèēniá le ba bua a varáa ù cón, à ī mún le bía wee kooní a yi à ve o ù cón.»

³¹ Á ba dásíwá wó bio ba jùhúso bía non ba yi. Ba fó a Poole ho tínàahú mu yi á buan wàráa fúaa ho Āntipatiriisi lóhó. ³² Mu tá na lée tōn, á ba dásíwá na wee varáka bínia buara mí lún yi, à ba díá bía yòora ba cúawa á bán bò là a Poole. ³³ Ba vaa dēēnī ho Sezaaree yi, á ba dó ho vūahú o kuvεεεere ní yi, à ba non o Poole wo yi. ³⁴ Ó o kuvεεεere kàrána ho ò o tũara a Poole yi le o wee lé ho kōhú yén yi? Ó o Poole bía: «Ī wee lé ho Silisii yi.» Bio ó o zūna le o ló ho Silisii yi, ³⁵ ó o Felikisi bía non wo yi: «Bia wee kooní foñ hía buée òn, á ī màhā à tũa foñ.» Ò o non le jii le ba dé o o *Herodee béēni zī-beeni† yi à pa yi.

24

O Poole á ba zúífúwa le o wó khon

¹ Wizooní bio hònú bún món, á ba yankarowá jùhúso beení Anianisi, lè ba ya-díwá nùwá yèn búu, à séení nùpue búu na zū ho *Oroomu làndáwá na buée bío ba jii á bò mín buara ho *Sezaaree. O yèni ba le Tεεtuluusi. Ba wà vaá von o Poole o Felikisi na le o kuvεεεere cón. ² Á ba buan o Poole

† 23:35 Herodee béēni zī-beeni: Le lée zī-beeni búu ó o Herodee hía son ho Sezaaree lóhó yi. Le zī-beeni mu lé òo á ho Oroomu kuvεεεerewá hía wee wé kēñ yi.

guararâa. Ó o Tεεtuluusi wâa wee zéeni bio ó o wó khonnâa kâ sí: «Wa jùhúso, ùnén lé yia non wa yúráa ho héera. Mu bè-yèrèmakania na wókâa wa kôhú lé ù bè-zúrîmini non á bún búenbúen wórâa. ³ Mu biowa na wa wee yí búenbúen fέεε hâ lûa búenbúen yi á wa zû bìo, á wa yiwa yí dà máa nonsâ fon hùúu. ⁴ Ī yâá máa ðin máa yâa ù pâahú. Ī wee fio fo, sâbééré à ù jí ĩ cón cínú. ⁵ Wa mon mu le o nni na kâ dà à yâa bio kâ mu bùaa. Ba *zúífúwa na ho ðimíjâ yi búenbúen ó o wee kânkâ. Lé orén lé ho Nazaretesa kuure búí jùhúso. ⁶ Le *Dónbeenì zî-beenì na bìo sâ le yi ó o lá wi o ò tíí, lé bún te o wíró. Wa lá le wa à ðin [wa lândá wán á à cítíráa wo, kâ ba dâsíwâ jùhúso Liziasi lé yia fáa wo wa ní yi lè le sî-suee, ⁸ ò o non le nii bia wee kooní a yi le ba buen ù cón.] Fo tùara a nii mu yi, á ùnén à ütén á à mi bìo ba le o wó khonnâa.» ⁹ Á ba zúífúwa bíá sâ a nii mu nii le bìo ó o bíá lé ho tùíá.

O Poole wee fεε mí tùíá o Felikisi yahó

¹⁰ Ó o kuvεεεere wâa dá mí níi o Poole yi le o bío. Ó o Poole lá le bíonì ò o bíá bìo kâ: «Ī zû le fo fâ le cítíi ho kôhú na kâ yi mu míana. Lè bún te bìo á ĩ jáaráa fon á à fεεráa ĩ tùíá á à lénnaá ĩ jùhú ù yahó. ¹¹ Fo dà à tùaka à loñ. Ī buara ho Zeruzaleemu yi á wâ buée bùaaní le Dónbeenì mu wízoní á ðin máa dà píru jun wán. ¹² Ba yí yú mi kâ ĩ wee wâaní là a búí le Dónbeenì zî-beenì lún yi. Ba mún ðin yí yú mi kâ ĩ wee khâ nùpua kúee mín yi ba zúífúwa kâránló zîní yi, tàà ho lóhó yi. ¹³ Ba yí dà máa zéeni le bìo ba wee bío ĩ nii á bon. ¹⁴ Bìo á ĩ zû à ĩ wee wé lé bìo kâ: Ho wôhú na á barén le ho bìo yi bon, hón lé hia á ìnén bò á wee sâ na wân bùaawa bàn Dónbeenì yi. Bìo búenbúen na wi ho lândá lè le *Dónbeenì jî-cúa fεεrowâ vónna yi á ĩ tà bìo. ¹⁵ Bìo á ĩ dó ĩ sîi yi, lé bún á barén mún sîa dó yi le ba nî-tentewâ lè ba nî-kora á khíi vèe. ¹⁶ Lé bún non á ĩ wee hení ĩ lò à bua iten sese le Dónbeenì lè ba nùpua yahó.

¹⁷ «Mu ù yí lúluío bìo yen kâ ĩ máa wa ho Zeruzaleemu. Kâ ĩ bñí buenlò bñ jùhú lé le séeni wáí á ĩ buan buée non wân nipomu yi, lè mu hâmu na á ĩ buée non le

Dónbeenì yi. ¹⁸ Bún lé bìo bàn tonló á ĩ kera yi le Dónbeenì zî-beenì lún yi á ba buée zoó yú, à bún ho ceéro lândá wó vó. Nùpua na boo yí kera bñ làa mi, á wòronlè mún yí wó. ¹⁹ Ho Azii kôhú zúífúwa nùwâ yen búí lé bia nònzoñ wi bñ. Bán lé bia lá ko à ba buée ðin ù yahó, à kooní mi kâ ba mon ĩ wékheró. ²⁰ Tâá le ĩ tùa barén na kâ yi: Nònzoñ na á ĩ ðin ho lândá tùíá fεεrowâ yahó à fεεra ho tùíá léráaá ĩ jùhú vaá vó, kâ bìo ba le ĩ wó khonnâa búí ba mon à ba zéeni mu. ²¹ Kâ yínoñ bio á ĩ bíá pônpon ba yahó le ĩ tà ba nî-hía véero bìo, á non ba wee cítíráa mi ho zuia.» ²² O Felikisi zû bìo o Nùhúso wôhú bìo karâa sese, ó o bàrá le cítíi fíló pôn-veere yi, ò o bíá: «Hen kâ ba dâsíwâ kuure jùhúso Liziasi buara, á ĩ màhá à fí mi cítí.» ²³ Ò o non le nii ba dâsíwâ jùhúso na pan o Poole yi le o dé o ho kâso yi, kâ a màhá díá le o dá wé mítén, ò o mún na ho wôhú bàn bônlowâ yi à ba wé ðân buée búεékí o à yí o séeni.

O Poole ðin o Felikisi là a Durusiye yahó

²⁴ Wízoní bìo yen bún món, ó o Felikisi lè mín háa zúífú hínzor Durusiye á bò mín buara. O le ba vaa ve o Poole le o buen, ó o buée já bìo á wón bíá le síuderó o *Krista yi bìo yi. ²⁵ Kâ bìo ó o Poole hía wee bío ho téren mítén lè ho bua mítén sese, lè le cítíi na wâ a buen bìo, ó o Felikisi zâna, ó o bíá: «Fo wâa dà a lén. Kâ ĩ yú níi pâahú na yi, á ĩ ĩ bñí ì ve fo.» ²⁶ O mún lá wee cà ò o Poole na le wáí wo yi, lé bún non ó o wee verâa wó túntún à buée tà lè hâ láakáwâ. ²⁷ Lúluío bìo jun bún món, ó o Poosiyuusi Fεsitsuusi á zon o Felikisi lahó, á wó a kuvεεεere. O Felikisi wí ò o weé ba zúífúwa sîa, ó o díá a Poole ho kâso yi.

25

O Poole le ba bá-zâwa bée lé yia á à cítí mí

¹ O Fεsitsuusi buenlò ho kôhú mu yi wizooní tñ bún món, ó o ðin ho *Sezaaree yi á vanháa ho Zeruzaleemu. ² Bìo ó o vaá ðôn bñ, á le *Dónbeenì yankarowâ júnâsa lè ba *zúífúwa ya-díwâ á buée bíá a Poole wékheró bìo non wo yi. Ba fíora a Fεsitsuusi ³ le o jîá mí yi ò o na ho wôhú mí yi à mí bua a Poole varâa ho Zeruzaleemu. Yaa ba

* 24:21 Mi loñ Bè-wénia vüahú 23.6

lò a wán, á wi ba búe o ho wǎhú wán. ⁴Ká a Fesituusi màhá bía non ba yi: «O Poole wi ho kàsó yi ho Sezaaree yi, á hen làa cínú ká ìnén ì bæere á a bínì ì va bín.» ⁵Ò o bínía bía: «Hen ká ba búí wi mi tíahú á dà vaá zéénia a wékheró, à bán wáa le wa bè mín va.»

⁶O Fesituusi wó hā wizooní bio hētīn, tàà bio píru mí dòn làa ba, bún mǎn ó o bínía van ho Sezaaree. Mu tá na lée tǎn, ó o Fesituusi lée kará mí cítí fīnīí lahó yí, ò o le ba bua a Poole buennáa. ⁷Ká a Poole bueé dǎn, á ba zúifúwa na ló ho Zeruzaleemu yi kínía wo yi á wee kooní a yi làa biowa síwà cèrèè na á barén mí bæere yàá yí dà máa zééní yara. ⁸Ká a Poole màhá pá ò o fɛera ho tǔiá léraráa mi júhú kà síí: «Í yí wó bè-kohó búí ba zúifúwa làndá lè le *Dónbeení zī-behni dǎn yí. Í mún yí wó yí khon lè ho *Oroomu bɛɛ.» ⁹Bio ó o Fesituusi wí ò o wéé ba zúifúwa sía, ó o wáa tǔara a Poole yi: «Fo o tà á à va ho Zeruzaleemu á ba vaá cítí fo ì yio yi bín le bióni mu dǎn yí le?» ¹⁰Ó o Poole bía: «Í wi o bée cítí fīnīí, á le bín á ì ko à ì cítí yí. Í yí wó yí khon lè ba zúifúwa. Á ùnén ù bæere yàá zū mu. ¹¹Ká ì buan khon, á wó mu búí na bìo yí á ba ko ba búe mi, á ì máa pí ì húmú. Ká bìo ba bèn le ì wó khonnáa á yí bon, á núpue búí bèn mún yí ko ò o dé mi ba ní yí. O bée lé yia á à fɛɛ ì tǔiá.» ¹²Ó o Fesituusi lè ba núpua na wee na hā yile-tentewá wo yi mǎn mín. Bún mǎn ó o bía: «O bée lé yia á à fɛɛ ù tǔiá làa bìo fo le mu wéráa.»

O Poole òo Akiripaa là a Bereniisi yahó

¹³Wizooní bìo yen bún mǎn, ó o bée *Akiripaa lè mín hínló Bereniisi á van ho *Sezaaree á wà vaá tɛɛnía a Fɛsitiuusi yí. ¹⁴Ba wó hā wizooní bio yen bín, ó o Fesituusi yú zéénia a Poole bìo là a bée Akiripaa kà síí: «Núpue búí wi hen ó o Felikisi á dó ho kàsó yí día. ¹⁵Pàahú na á ì van ho Zeruzaleemu, á ba yankarowá júnása lè ba *zúifúwa ya-díwá bueé bía a nìi mu wékheró bio non mi, à ba le ì bío le o ko ò o búe. ¹⁶Á ì bía non ba yi le ho Oroomusa yí máa tà síiní núpue júhú kà síí, ká bànso làa bìa le o wó khon yí òo mín yara ó o yí mà ho tǔiá yí léraráa mi júhú bìo ba le o wó khon dǎn yí. ¹⁷Ba bò mín làa mi á buara hen, á ì wáa yí día á mu yí míana, à mu òan

tá na lée tǎn, à ì van le cítí fīnīí, à ì le ba bua a núpue mu buennáa. ¹⁸Á bìa le o wó khon á buara. Ká hā wékheba na á ìnén lá wee leéka bio òan ðɛɛ woon á ba yí mà a jii. ¹⁹Mu lé barén kùrú làndá bio á ba làa wo wáanía wán, là a nìi búí na ba le Yeesu na húrun ó o Poole wee bío le o yio wi lua bio yi. ²⁰Bio á ì ì wé wé è fáaraa hā tǔiáwà mu á ì yí zū. Lé bún non á ì tǔara a Poole yi le o tà á à va ho Zeruzaleemu á ba vaá cítí o ho tǔiá mu dǎn yí le? ²¹Ká a Poole màhá cà mu le o bée lé yia à cítí mí. Á ì wáa non le jii le ba día le o wé ho kàsó yí fúaa ká ì yú a non o Sezaaree yi.» ²²Ó o Akiripaa wáa bía non o Fesituusi yi: «Mu mún ò wé sí ìnén yi à ì jní a nìi mu bióni.» Ó o Fesituusi bía non wo yi: «Ho yíró ká ù jí hā.»

²³Mu tá na lée tǎn, ó o Akiripaa là a Bereniisi lè ba dásíwá júnása lè ho lóhó nì-beera á bò mín, á bán dó ho cùkú ba yi lèénia bueé zonnáa le cítí fīnīí. Ó o Fesituusi non le jii le ba bua a Poole buennáa. ²⁴Bio ó o bueé dǎn, ó o Fesituusi bía: «À ùnén bée Akiripaa, lè minén na làa wen páanfa wi hen ká búenbúen, o nìi na òo mi yahó ká lé yia bìo yi non á ba zúifúwa búenbúen vonnáa mín ì cǎn hen, lè ho Zeruzaleemu yi, á wee wáamaka le o ko ò o búe. ²⁵Ìnén cǎn á ì yí mǎn bio búí na non ó o koráa lè mu húmú. Èɛ ká bìo ó orén míten le ba bá-zàwa bée lé yia ko ò o cítí mí, á ì le bún lé bio á mu wáa à wéráa. ²⁶Bio á ì ì tǔa sese o nìi mu dǎn yí á à na ba bá-zàwa bée mu yi á mía. Lé bún non á ì buan wo á bueé òo mína mi yahó, sǎnkú à ùnén Akiripaa ù bæere yahó. Ká fo tǔara a yi, á ì ì yí bìo búí á à tǔa. ²⁷Lé bio mu júhú mía ì cǎn à ì bío le ba bua kàsó nìi varáa ho Oroomu ká ì yí zéénia o wékheró.»

26

O Poole lá le bióni o bée Akiripaa yahó

¹Ó o *Akiripaa bía non o Poole yi: «Ho wǎhú non foñ, wáa fɛɛ ù tǔiá à lènnáa ù júhú.» Ó o Poole wáa dó a Akiripaa káfére ò o wee fɛɛ ho tǔiá à lènnáa mí júhú kà síí: ²«Bée Akiripaa, ì síi ðɛntín wan ho wǎhú na á ì yú ho zuia bìo yi à fɛɛ ì tǔiá à lènnáa ì júhú ùnén yahó, làa bìo búenbúen na ba zúifúwa le ì wó khon bìo yi. ³À ùnén ütén yàá zū ba zúifúwa làndáwá búenbúen làa

bio ba wee wé kán mín wáñ. Á ì bīnáa wee fio fo à ù jì ù yì à jínáa ì cǎn. ⁴Ba zúífúwa búenbúen zū bìo á ì karáa hàrì ì yàronmu pàahú. Ba zū bìo á ì buan lè ìten hàáni wàn sī ì nùpua tíahú lè ho Zeruzaleemu yi. ⁵Ba zū mi mīana, á lá tà mu á ba à bìo mu wéréwéré le ìnén mún lé wa kuure nùpua na wee hení ho làndá bio nì-kéní, bia ba le Farizēwa. ⁶Ho zuia á ba wee cítí mi lé bìo á ì dó ì sī bìo le Dónbeeni dó mí jii le mí ì na wàn ùaawa yi. ⁷Wàn sī ì nùpua zī-júná pírú juun á mún dó mí sīa le mi wé è sá máa khí á wé è ùaani le Dónbeeni fúju le wisoni lè ho tínaahú. Bée Akiripaa, bún lé bio non ba zúífúwa wee koonínaa mi. ⁸Minén zúífúwa, léé webio non á mi wee leéka le le Dónbeeni yí dà máa veeni ba nì-hía?

⁹«Ìnén ì bæere lá wee leéka le ì ko à ì wé bio búenbúen à hèráa o Nazareete nií Yeesu bio. ¹⁰Bún lé bio á ì wó ho Zeruzaleemu yi. Mu bàn wéró wóhú á ì yú ba yankarowà júnáa cǎn á wiikaa le Dónbeeni nùpua cǎrèe kúaa ho kàsó yi. Ká ba le mí ì búe ba à ì mún tà bún. ¹¹Pònná cǎrèe yi ká ì wee hée léka ba zúífúwa kàrànló zíní búenbúen yi à beé ba lò, á wi à ì kíká ba yi à ba yèrémá mí jíní à pí a Yeesu bio. Ì lá jii ba wán dà, fúaa ì wee màjà lé vaa beé ba lò hā kā-vio búí lórà yi.

¹²«Wizonle búí á ì ló jnon ho Damaasi mu bio yi lè le *Dónbeeni yankarowà júnáa jii na ba non mi. ¹³Bée Akiripaa, mu wó le wisoni yi ká ì lá ho wóhú wà, á ì mǎn mu khoomu na pànká wi po le wii khoomu à mu yóó ló ho wáayi á líí kínáa ìnén làa bia làa mi bò mín yi. ¹⁴Á wa búenbúen ló lùiorá, á ì wee jí à mu tǎmu búí wee bío bìo kà làa mi lè wàn bíonì: «Soole, Soole, fo wee beé ì lò ká sí le we? Fo ka lòn vǎró nàa na wee yén tá mín so ká wón vína a. Èe ká ù màhá à wé á à sa.» ¹⁵Á ì tùara: «Núhúso, fo léé wée?» Ó o bía: «Ìnén lé o Yeesu na fo wee beé lò. ¹⁶Èe ká ù líí híní yòó ò. Ì wi à ù wé ì ton-sá. Lé bún non á ì zéeniánaa ìten làa fo. Fo ò wé ì seéràsò á à zéeni ì na ba nùpua yi le fo mǎn mi, á mún ì bío bìo á ì bíni ì zéeni làa fo á à na ba yi. ¹⁷Ìnén á à kǎnì fo ba zúífúwa làa bia yínón ba zúífúwa ní yi. Ì wee tonka fo ba cǎn, ¹⁸bèra na à ù hén ba yìo, à vá bia wi le tíbíri yi léráa mu khoomu yi, á mún fé ba o *Satāni pànká ní yi à na le Dónbeeni yi. Ká ba tà ìnén bio yi, á ba bè-kora á à sǎn

à díá á à na ba yi, á ba à yí ho lahó bia bìo sǎ le Dónbeeni yi tíahú.»

¹⁹«Bée Akiripaa, lé ká sí mu wóràa. Ì yí pá mu bìo na zéeniáa mǐten làa mi bio. ²⁰Ì nínyání bía le Dónbeeni bio ho Damaasi yi. Bún mǎn á ì zéeniáa mu ho Zeruzaleemu yi, à lá ho *Zudee kǎhú búenbúen, á zéeniáa mu làa bia yínón ba zúífúwa. Ì wee bío na ba yi le ba yèrémá mí yilera lè mí wárá, à sí mí yara lè le Dónbeeni, à wé wé hā wárá na wee zéeni le ba yèrémáa bio bon. ²¹Lé bún bio yi ba zúífúwa wiiraráa mí ká ì wi le Dónbeeni zī-beeni lún yi, á le mí ì búe. ²²Ká le Dónbeeni màhá pan mií fúuu á buée óó ho zuia. Á ì tǐn òn mí yahó á wee zéeni bio á ì mǎn làa bio á ì jná à na ba nì-beera làa bia ká búenbúen yi. Bío á ì wee bío yí wi mí dòn làa bìo ba jicúa fǎerowà là a *Moyiize bía le mu ù wé. ²³Ba bía le yia le Dónbeeni mǎn léra á lò ò be, le orén lé yia á à wé o nínyání nùpue na à vèe. Le lé orén lé yia á à zéeni ho kǎnìlò bio na lé mu khoomu á à na wàn nìpomu lè hā síf-vìo yi.»

²⁴Bío ó o Poole wee fǎe ho tùia á à lénnáa mí júhú ká sí, ó o Fesituusi wáamaa o wán: «Èee Poole. Fo wee khée le? À ù minka bè-zǐmǐni lé bìo wáa non á ù júhú míanáa bún.» ²⁵Ó o Poole bía non wo yi: «Fesituusi cùkúso, ì yí máa khée. Hā bíoní na à ì wee bío ká á júhú wi, á hā mún bon. ²⁶O bée Akiripaa já mu bàn tùia wáa. Ì dà a bío o yahó ká ì poní séra. Ì zū mu kénkén le mu lè mí dà-kéní kéní ó o zū. Lé bio mu yínón bìo na sǎnkáa wó kùèrèrè yi. ²⁷Bée Akiripaa, fo dó ù sī bìo le *Dónbeeni jicúa fǎerowà bía yi le? Ì zū mu le fo dó ù sī mu yi.» ²⁸Ó o Akiripaa bía non o Poole yi: «Fo wáa wi à hen làa cǐnínú à ì yèrémá wé o kèrètíe.» ²⁹Ó o Poole bía non wo yi: «À mu wé ònbio, tàá à mi mǐa poní bún, á ì pá wee fio le Dónbeeni yi le mu yí kǎna ùnén ù dòn yi, ká bia búenbúen na wee jí ì bíoní ho zuia à wé le ì bìo, ká hā zúakùaríwà na can làa mi níí ló.»

³⁰Ó o bée, là a Bereniisi, là a kuvεεεεre, làa bia búenbúen na làa ba wi mín wán á hínon yóó òn, ³¹à ba fó mín ba ló á léé wee bío làa mín: «Wékheró búí na non ó o nìi na ká ko ò o búe, tàá ò o dé ho kàsó yi hón mǐa.» ³²Ó o Akiripaa bía non o Fesituusi yi: «Mu yínón bio ó o nìi mu le o bée fǐ mí cítí,

ó o lá dà à díá.»

27

Ba buan o Poole jonnáa ho Oroomu

¹Bio mu bía le wa ko wa lá ho won-beeni à varáa ho Italií kǎhú yi, á ba non o Poole lè ba kàsósa nùwā yen búí ba dásíwá jǎhúso na ba le Zuliyuusi yi. O dásí nìi mu á ló ho *Oroomu dásíwá kuure búí yi, dìo ba wee ve làa bá-zàwa bée dásíwá kuure. ²Wa zon ho Adaramiite lóhó won-beeni dà-kéní na ko ho dé mí yahó lè ho Azii kǎhú wonna ònníi cón á hínnon wà. Nii búí na ba le Arisitaaki á zon làa wen. O ló ho Maseduana kǎhú lóhó na ba le Tesaloniiki yi. ³Mu tá na lée tǎn, á wa vaá ònn ho Sidǎn lóhó. O Zuliyuusi buan o Poole se, ó o non le níi wo yi ò o léka mín bǎnlowá wán à ba yí o séení. ⁴Bún mǎn á wa hínnon bín wà. Ká ho pinpiró wee sí wa yahó, á wa kun á khií tun waten yi lè ho Siipere kǎhú na wi mu jumu tíahú, á bá hón wà. ⁵Wa tò mu yámú jumu yi á ló ho Silisii lè ho Pǎnfílii kǎna nisǎn yi á vaá ònn ho Lisii kǎhú lóhó na ba le Miraa. ⁶Lé bín á ba dásíwá jǎhúso yú ho Alekisǎndiri lóhó won-beeni búí na wà a va ho Italií kǎhú. Á hón lé hia ó o kúaa wen yi. ⁷Wa wó wizooní ká há boo ho wǎhú wán. Wa wá yèrèdèdè, á ló bon làa sòobée á bò yi vaá ònnáa ho Kíniide lóhó jii. À bio ho pinpiró hò wen á wa yí dà máa lá dén dání so, á wa kun vaá ló lè ho Salamonee cón, á bá ho Kerete kǎhú na wi mu jumu tíahú wà. ⁸Wa bá ho kǎhú mu, ká mu màhá wó lònbee làa sòobée. Wa vaá ònn ho lahó búí na ba wee ve làa «Wonnǎ Dǎnníi La-seni.» Ho wi ho Lasee lóhó nisǎn. ⁹Wa míana le veeni mu yi dà, á ba *zúífúwa jini líró pǎahú* khiína yú, á ho won-beeni pàró lònbee wókaa wee wé. Lé bín ó o Poole jánáa ba zeñ wán ká sí: ¹⁰«Wǎn zàwa, ì non mu le le veeni na wa wi yi á á wé lònbe-beeni. Ho won-beeni lè mí sèró á ho yáaró na bùaa á á yí. À bè bún wán, á warén wa beere yí bánbáa á wa mukān i á á ví mu yi.» ¹¹Èe ká ba dásíwá jǎhúso màhá dó mí sīi bio ho won-beeni jǎhúso làa yia te ho leékaa le

mí ì wé yi, á po bìo ó o Poole bía. ¹²Ho kerēi hā wonna ònníi na kà yi yínnó bìo na se le tēni pǎahú. Lé bún te bio á bía wi ho won-beeni yi boomuso á wó le jii dà-kéní à ba le mí ì híni ho lóhó mu yi á á lén. Ba lá wi à ba vaa dā ho Kerete kǎhú wonna ònníi laveere búí na ba le Fenikisi. Hā yèrēmāa wi lè lé wii tēni. Lé bín ba wi à ba vaa cāaka yi, à le tēni pǎahú khií ká mu lá dà à wé.

¹³Ho pinpi-zàwa búí hínnon lè le wii hēniú bǎn nín-káahó á wee pēeka, á ba wee leéka le mí dà à wé bìo ba lá le mí ì wé. Ba hínnon á vá lée bā lè ho Kerete kǎhú bǎn jii-kān i á wà. ¹⁴Cúa-yen á pinpi-beeni búí na ba le Erakiyon á ló ho kǎhú mu wii hēniú bǎn nín-tiāni. ¹⁵Á ho yèrēmá sí ho pinpiró lé bio na yí dà máa wé. Á wa sá san día waten, á ho buan wǎráa. ¹⁶Ho kǎhú dà-za búí na wi mu jumu tíahú á yèni ba le Koda, ká ho wi le wii hēniú bǎn nín-káahó, lé hón á wa khiína nisǎn, á ho dá tun wen cínú, á wa màhá wáa yú ho won-za na ba wee wé zo fenínáa mítén ká mu here na can wa mǎn á lá yòó dó. Ká wa lò màhá bon wóráa mu. ¹⁷Bio wa lá ho yòó dó vó, á ba won-pàwa cǎnka hā híni á bánbáa ho won-beeni à ho híia yí hekenka. Ba zǎna ho híia vaa fūniú le hǎnlè yi ho Libii jii, á ba lá le dēe na wee tí ho won-beeni lúwii yi á can ho won-beeni yi lè ho hǎlú á líí dó mu jumu yi, á ba wáa día mítén á ho pinpiró lá wǎráa. ¹⁸Bio ho tá tǎn à ho pinpiró pá lan wee vǎnvā ho won-beeni lè mí sòobée, á ba búakáa wee búen ho sèró à kúee mu jumu yi. ¹⁹Mu bǎn tá na bǎn i lée tǎn, á ho won-beeni biowa búí á barén lè mí nín-bia wee khūaa yénni kúee mu jumu yi. ²⁰Mu yú wizooní bio yen ká nùpue yère máa dá lé wii lè hā mànaayio wán, à ho pinpiró pá lan wee và lè mí pǎnká. Mu ù va à yí, à wa yáa wáa yí máa leéka le o búí ì fen.

²¹Bia wi ho won-beeni yi míana à ba máa dí bio. Ó o Poole wáa hínnon ònn ba yahó ò o bía non ba yi: «Mí nǎnzoñ lá zū se bio á ì le mí yí le wa lè ho Kerete yi á mi tà yi. Se mu minka biowa na wee yáa ká á lá máa yí máa wé. ²²Èe ká hā làa na ká wán á mi hení mi sía. O búí mukāni máa ví.

* 27:9 Ba zúífúwa jini líró: Ba zúífúwa wee wé lí mí jini hā wiso-poa piíhú vaa véeniú lè ho tá khóorè piíhú búakáro pǎahú. Ba jini mu líró mǎn lé bìo á hā pinpi-beera wee wé và yi. Hā wonna pàró yidèèrè wé keñ hón pǎahú so yi.

Ho won-beeni mí dòn lé hía á à yáa. ²³ Ho hīhū tīnàahú, á le Dónbeeni na á ĩ bìo sà yí á wee ùaani, lé dén wáyí tonkaro á buara ĩ cón, ²⁴ á buée bíá non mi: «Poole, yí zón. Fo ko à ũ vaa òo ho Oroomu bée yahó. Le Dónbeeni á à fení ũnén làa bìà làa fo páania wi búenbúen.» ²⁵ Wa nùwā, mi cén hení mí sīa. ĩ dó ĩ sīi le Dónbeeni yí. Mu ù wé làa bìo mu bíá nonnāa mi. ²⁶ Ho pinpiró á à dón wen á à varāa ho kā-veere búí yí.»

²⁷ Mu tīnōna píru náa yú ká ho pinpiró buan wen wārāa ho *Mediterranē yámú jumu wán. Ho tá tíahú, á ho won-beeni ton-sáwá wee leéka le wa wá vaa sùará le bónbóore yí. ²⁸ Á ba lèera ho hūlò na ho hōnlò dēe búí na lì á can yí á dó mu jumu yí, á mu booró yú hā mēterewa bóní làa píru làa bìo hējun. Bìo ba vā van cīnú, á ba tīn lèera ho dó, á ba yú mēterewa bóní làa bìo hētīn. ²⁹ Ba zána le wa won-beeni hía vāa hén hā hue-beera búí. Lé bún non á ba khūaana ho hōnlò biowa bìo náa na lika na wee bua ho òo òo á can ho won-beeni yí á kúaa mu jumu yí lè ho mōn, á ba wāa kará wee òoní ho tá tiló. ³⁰ Ho won-beeni ton-sáwá wí ba lūwí, á ba vā ho won-za na ba wee wé zo fenínāa mīten ká mu here á dó mu jumu yí, á ba wee bío le lé mu biowa na wee bua ho òo òo á mí wee kúee lè ho yahó. ³¹ Ó o Poole bíá non ba dásíwá júhúso lè ba dásíwá na ká yí: «Héyí! Ba núpua mu á yí kará ho won-beeni yí, á mí máa fen.» ³² Á ba dásíwá wāa fáara ho won-za mu hūni á díá á ho wā.

³³ Bìo ba wee òoní ho tá tiló, ó o Poole hení ba sīa le ba dí mu bìo. Ó bíá làa ba ká: «Bìo ká lé mu wízoní píru náa ká mí yí máa dí bìo hūuu. ³⁴ Mí cén cà mu bìo dí, á mí pánkáwá á keu. Mí nì-kéní woon á dēe búí ká máa khuee yí.» ³⁵ Hōn bóní so bío vaa véení, ó o Poole lá ho búurú, á dó le Dónbeeni bārākà, ò o cēkaa ho wee là. ³⁶ Á ba búenbúen màhá wāa yú le sī-hebúee á wee dí. ³⁷ Warén na wí ho won-beeni mu yí lée núpua khiá-jun làa búarátīn làa píru làa nùwā hēzīn. ³⁸ Bìo ba dúka sù á ba khūaana ho òo òo á kúaa mu jumu yí bèra a na à ho won-beeni wé záyí.

³⁹ Bìo ho tá tōn, á ho won-beeni ton-sáwá á yí zū ho lahó na ba wí yí. Lahó búí na sùaráa lè le bónbóore na ho pinpiró yí tá yí

here yí, lé bíá á ba lá wí á ba vaa zoo òo òo ho won-beeni yí ká mu lá dà à wé. ⁴⁰ Á ba feera mu biowa na lika na wee bua ho òo òo á kúaa. Ho won-beeni mu bàn pēnia á ba mún feera kúaa, á ba can ho pōnsò-beeni ho won-beeni mu yahó, á ho pinpiró wāa dón ho à janāa hōn lahó so yí. ⁴¹ Ká ba màhá vāa bó le hōnlò yí. Ho won-beeni mu bàn yahó á fūuní le hōnlò yí á ho yí dà máa va lùe. Ká ho bàn mōn á mu jumu na wee hīnì lè mí pánká á hákaa. ⁴² Á ba dásíwá wí á ba búe ba kāsósa, ò o búí hía yí wāa lén à fen. ⁴³ Ká ba dásíwá júhúso màhá wí ò o fení a Poole, ó o pá le ba yí wé mu. Ò o bíá non bìo zū mu jumu yí le ba yénka lé ho yahó à bánbá ja le bónbóore. ⁴⁴ Ká bíá ká bán á à buaka hā penmíní tàà ho won-beeni biowa búí yí á janāa ba mōn. Lé ká sīí á wa búenbúen wórāa á dàina lórāa mu jumu yí à dēe woon á yí wó a búí.

28

Bìo wó ho Malite yí

¹ Bìo wa mōn à wa fera wó, á wa já à ba le ho kōhú na wa wí yí yèni ba le Malite. ² Ho núpua buan wen se. Mu wó à ho viohó wee tē á le tēeni wí, á ba lò ho dōhú á wa kará kīnía yí. ³ Ó o Poole khuiira hā búeení le mí ì yénní á à kúee ho dōhú yí. À bìo ho dōhú wunwuró wí, ó o dīhioni ló hā búeení mu yí, á cūaana a Poole níi buan yí wee dāndu. ⁴ Bìo ho Malitesa mōn mu, á ba wee bío làa mīn: «Wa nùwā, ò nīi na ká lée nì-búe. Ó fera yí hūrun mu jumu yí ká le dofiní na téréenna màhá pá yí tá le o mukāni keí.» ⁵ Ká a Poole màhá pàrāna a fá dó ho dōhú yí. Ó yāa yí mōn o vía. ⁶ Ba búenbúen wāa pan le cúa-yen ká a Poole wee le, tàà le o ò òo òo òo òo á lé è lùwá líí hí. Á ba pan san á dēe búí máa wé, á ba yèrmāa mí jiní á wee bío bìo ká: «Yia ká lée dofiní búí.»

⁷ Ho kōhú mu na wa wí yí ya-dí á lún beeni wí. Ho sùaráa yí làa hen na wa wí yí. Ó nīi mu yèni ba le Pubiliyuusi. Ó buan wen sese hā wízoní bìo tīn yí. ⁸ Ó nīi mu bàn maá lò yí here wí le dāmu dēe yí. Lée tēeni làa finlonlòró vāmú tò a. Ó o Poole wā zon o cón, á fīora non wo yí, ò o bò mí níní o wán ó o wan. ⁹ Bún mōn á ho kōhú mu vānvārowā na ká wee buen, á bán mún wa. ¹⁰ Le kōnbi

guarò lè mí síwà á ba buan làa wen. Á bìo wa lénlò dñn, á bìo wa màkóo wi yi le vèèni bìo yi á ba non wen.

O Poole vaá dñn ho Oroomu

¹¹ Hã pīna tīn lé hĩa wa wó bín á bò yi wàráa. Won-beèni búí mún kera bín làa wen á le tēèni pāahú khĩfina yú. Ho ló ho Alekisāndiri yi. Ba wee ve ho làa Dofí-hénbéní.* Bìo á ho wee lén á hón lé hĩa wa zon. ¹² Wa ãn ho Sirakuusi yi, á wó hã wizooní tīn bín. ¹³ Lé bín wa ãn yi á bá le búee vannáa ho Erekió lóhó. Mu bàn tá na léé tōn á ho pinpiró vā, á wee lé lè le wii hēèní bàn nín-káahó buen. Bún bàn wizooní jun níí lé bìo wa vaá dñnnaa ho Puzoole lóhó. ¹⁴ Wa ãn mún lè wàn zàwa kèrètíewa búí bín, á ba fióra wen le wa wé hã wizooní bìo hēpun làa mí. Lé ká síí á wa wà jonnáa ho *Oroomu. ¹⁵ Wàn zàwa na tà a *Krista bìo ho lóhó mu yi na ná wa buenlò sã, á ló buéé sã wa yahó ho Apíyuusi yàwá, lè ho lahó na ba le «Làanía bìo tīn» yi. Bìo ó o Poole mōn ba ó o dó le Dónbeeni bārākà á yú le sí-hebúee.

¹⁶ Bìo á wa vaá dñn ho Oroomu, ó o Poole ba non le zii búí yi ó o làara yi mí dòn, á ba le o dásí nìi búí wé pa a yi.

O Poole wee bue le Dónbeeni béèni bìo

¹⁷ Mu wizooní tīn níí zoñ, ó o Poole von ba *zúífúwa júnáasa le ba le mí kúee mín wán. Bìo ba buéé fò mín o zii ó o bíá non ba yi: «Wàn zàwa, ho Zeruzalēmu zúífúwa wiira mi á dó ho Oroomusa níí yi. Á ĩ jōh yí wó yí khon le wàn nípomu. ĩ mún yí yáara wàn búaaawa làndá. ¹⁸ Ba tùara mi á bìo búí na ba à ãn wán á à búeráa mi á ba yí yú, á ba le mí ì díá mi. ¹⁹ Ká bìo ba zúífúwa pá mu, á ĩ wō san le ba bua mī buennáa ho Oroomu béè cōn á wón fēe ĩ tūiá. Ká mu yínōñ wàn síí núpua á ĩ wà buéé kooní yi. ²⁰ Lé bñn non á ĩ le mí buen à ĩ buee bío làa mia. Yia ó o *Isirayeele nípomu dó mí síí yi lé wón bìo yi á ho zúákùarí na kà cannáa làa mi.» ²¹ Á ba zúífúwa bíá non wo yi: «Warén yí yú vūahú búí na ló ho *Zudee kōhú yi na bíá à ù bìo làa wen. Á núpue búí mún yí ló bín yí buéé bío búí làa wen. Wa mún yí ná ù yèn-kohó sã. ²² Ká wa màhá wi à ù zéení bìo á ù wee

leéka à wa jíí. Lé bìo le kuure na á fo wi yi, dén ba núpua pá bìo hã làa búenbúen yi.»

²³ Á ba dó le wizonle non o Poole yi. Ba cērēe wee buen o cōn hen na ó o wi yi, ò o bue le *Dónbeeni béèni bìo na ba yi, ká a zéénia a *Moyiize làndá bìo lè le *Dónbeeni jī-cúa fēerowà bíoní yara làa ba, á wee cà ò o bío búe ba jūhú o Yeesu bìo ãn yi. Ba kúaa mín wán le yinbúí fúaa ho zīhú. ²⁴ Ba búí tà bìo ó o Poole wee bío yi, ba búí bēn yí tà mu yi. ²⁵ Bìo ba bíoní wáa wi mín júná yi wee saawaráa, ó o Poole bíá hã bíoní na ká á véeníanáa: «Yaa hã bíoní na le Dónbeeni Hácírí bíá á non mìn búaaawa yi là a jī-cúa fēero *Ezayyí jīi á bon. Bìo ká lé bìo le bíá:

²⁶ Lén vaa bío na mu nípomu na kà yi:

Mi wé è jíí mu bìo kénkén
ká mí máa zūn mu kúará.
Mi wé è loñ lè mí yio,
ká mí máa mi dēe.

²⁷ Ba núpua na ká yí máa jíí dēe.

Ba tun mí jīkōnna
le mí máa jíí bìo.
Ba muuníá mí yio
á yí wi ba mi.

Ba yí wi ba jíí bìo lè mí jīkōnna.

Ba tun mí yíwa.

Ba pá le mí máa yèrè má máa buen ĩ cōn à ĩ wéé ba.

²⁸ Àwa, á mí wáa zūn mu. Le Dónbeeni wó á ho fenlò bíoní mu á à bue á à na bíá yínōñ zúífúwa yi. Bān ñ tà á à jíí le.» ²⁹ [Bìo ó o Poole bíá hōn bíoní so wó, á ba zúífúwa saawaa wà ká ba a kán mín.] ³⁰ Zii búí na ó o Poole wee da yi ká a sàání, lé dén ó o kará yi lúluúo bìo jun. Bìá wi ba mí a wán búenbúen wee búee yí o bñ. ³¹ O wee bue le Dónbeeni béèni bìo, á wee kàrán o Yeesu Krista bìo lè ba núpua ká a poní séra, á bìo búí yí máa hē.

* 28:11 Dofí-hénbéní: Hã doffina mu yènnáa ba le Kasitoore làa Polukusi. Hã yènnáa hĩa wee lé ho Kerēesisa cōn. Lé hārén á ho won-beeni ton-sáwá na hón pāahú so yi á hĩa wee kārāfá mítén yi á hã pa ba yi.

Ho vūahú na ó o Poole túara non
 ho
Oroomu
 kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró júhú

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho non ho Oroomu kèrètíewa kuure yi.

O bía le ba nùpua búenbúen wó khon lè le Dónbeenì, ká bía màhá tà dó mí sīa o Yeesu *Krista yi á le Dónbeenì á à wé á ba à térén le yahó. Le è kàní ba mu bè-kora yi á à na le mukàní binbiri na máa vé ba yi (1-8).

O Poole bía lè ba *zúífúwa na wee pí a Yeesu bio le ba yí dà máa pí le Dónbeenì máa lén féεε. (9-11).

O le há làa na kà wán á le Dónbeenì sáamu na le wee wé làa bía yínón ba zúífúwa á ko mu wé à ba na mítén búenbúen o Yeesu yi, à bio sí le Dónbeenì yi féεε (12.1-15.13).

O mún bía le mí wi à mí va ho Oroomu, à òn bín varáa ho Esipaape. Ò o tènénia bía ó o zū ho Oroomu lóhó yi búenbúen (15.14-16.27).

Le tènéní

¹ Inén Poole na lé o Yeesu *Krista ton-sá, lé mi wee túa ho vūahú na kà á à na mia. Le Dónbeenì von mi à ì wé o Yeesu Krista tonkaro. Le léra mi à ì bue le Dónbeenì bín-tente, ² ò lo le fèra òn mí jni-cúa fεεrowà wán dóráa mí jni non mí bióni vūahú yi. * ³ Le bín-tente mu bio ciran le Za Yeesu Krista. O lé o *Daviide mōnmānī mu nipomu dānī yi. ⁴ εε ká le Dónbeenì Hácírí zéénia mu lè mí pánká le o lé mí za bio le vèénia wo bio yi, wón na lé wa Núhúso Yeesu Krista.

⁵ Lé o Yeesu Krista mu pánká yi á le Dónbeenì sáamu wóráa mi là a tonkaro, bèra a na há kána búenbúen nùpua à dé mí sīa wo yi, à wé bè o bióní yi, à dérāa ho cùkú wo yi. ⁶ Minén mún lé bán nùpua so búí, minén na le Dónbeenì von, á mi bio sà a Yeesu Krista yi.

⁷ Áwa! Ì wee túa ho vūahú na kà á à na minén búenbúen na le Dónbeenì wa làa sòobéε á von á mi bio sà le yi ho Oroomu lóhó yi. Le wán Maá Dónbeenì lè wa Núhúso

Yeesu Krista wé mí sáamu làa mia, à na ho hээрà mia.

O Poole wi o ò vaa búεékí ho Oroomu

⁸ Ì búaká lè wán Dónbeenì bārāká déró mi búenbúen bio yi o Yeesu Krista pánká yi. Lé bio mí siadéro le Dónbeenì yi á bio wee bio ho òmínjá làa búenbúen yi. ⁹ Le Dónbeenì na á ì wee sá na yi lè ì sīi búenbúen le bín-tente na á ì wee bue bio yi, ò bio bio ciran le Za, òn zū le bio á ì wee mí lé ho tūiá poni. Le zū le ká ì wee fio à ì leéka mi bio. ¹⁰ Pāhú lée pāhú ká ì wee fio, à ì le ká mu lé le Dónbeenì sīi bio, à le tà na mu ní, à ì òn bue mi cón. ¹¹ Mu bon, ì bétíní wi à ì mí mi wán làa sòobéε, bèra a na à mu bio wéro pánká na le Dónbeenì Hácírí dó mi à mi mún yí, à mi pánká wíoka keñ. ¹² Á há siadéro le Dónbeenì bio yi na wa leéra yi á wa à hení mín sīa bio yi.

¹³ Wán zàwa lè wán híní kèrètíewa, ì wi à mi zūñ le ì wi à ì bue mi cón ká há būmakaa màhá hò mí á ì òn yí yú mu wōhú. Ì ì bue mi cón, bèra a na à ì tonlò cūnú keñ làa bio ho kerarāa há kána na ká nùpua cón bio sí. ¹⁴ Ì ko à ì bue le Dónbeenì bín-tente na ba nùpua búenbúen lè mí síwà yi, bía yio héra làa bía yio yí héra, bía kàrána, làa bía yí kàrána. ¹⁵ Lé bún te bio á ì wi à ì buee bue le bín-tente mu à na minén na mún wi ho Oroomu lóhó yi.

Le Dónbeenì bín-tente pánká wi

¹⁶ Mu bon, le bín-tente bueró niyio yí máa dí mi. Le bín-tente mu lé le Dónbeenì pánká na le wee kánínáa bía búenbúen na wee dé mí sīa le yi, à búaká làa bía lé ba *zúífúwa, à òn áa bía ká. ¹⁷ Le bín-tente mu wee zéení le le Dónbeenì wee wé à ba nùpua térén le yahó ba siadéro le yi mí òn bio yi, làa bio mu túarāa: «Yia téréna le Dónbeenì yahó bio á òn sò dó mí sīi le yi bio yi, wón á à keñ le mukàní binbiri yi.»†

Ba nùpua wee wé mu bè-kora lè mí síwà

¹⁸ Le Dónbeenì wi ho wáayi, á wee zéení le mí yi wee cì ba nùpua yi bio ba pá le à ba wee wé bio yí se bio yi. Ba wee ti ho tūiá poni yi lè mí wén-kora. ¹⁹ Lé bio á bio ó o nùpue dà à zūñ le Dónbeenì bio òn yí á yí sà ba yi, lerén mítén zéénia mu wéréwéré làa ba. ²⁰ À lá ho òmínjá júhú búεení, á le Dónbeenì

* 1:2 Mi loñ Ezayii vūahú 52.7; 61.1 † 1:17 Mi loñ Habakuuki vūahú 2.4

pànká na jii mía, làa bìo le karáa bún ó o nùpue yìo yí máa mi. Èε ká mu màhá wee zūn le bè-wénia yi. Lé bún te bio ba tūiá yí dà máa wé sīnāa. ²¹ Ba zū le le Dónbeeni dà, à ba yí dó le bārākà làa bìo mu koráa. Lé bún wó á bio ba wee leéka á jùhú míanāa, á hácfira mía, á wi le tífírí yi. ²² Ba le mí lé mu bè-zūmīnī ànsowà, à ba màhá wó ba bǒnbúwá. ²³ Sání ba òuaanī le Dónbeeni cùkúso na máa hí, á ba día ba wee òuaanī mu bè-lénnia na ba wee ta lòn nùpue, tàa jīnza, tàa naju làa nāa so, tàa bìa wee v́ará mí piorá wán, bán na búenbúen wee hí.

²⁴ Lé bún bìo yi á le Dónbeeni díarāa ba á ba wi mu bio na tun wéró yi, à héha lè ba sīa wárá na yí se, á wee wé hā nīyi-wárá làa mín. ²⁵ Ba pá le Dónbeeni tūiá poni à ba bò hā sabioní mǒn. Ba wee òuaanī bìo le Dónbeeni lera, á wee sá na mu yi, à lerén Dónbeeni na lera mu á ba día, dén na màhá ko lè le khòoní f́éε. Amiina!

²⁶ Lé bún bìo yi á le Dónbeeni díarāa ba á ba wee wé hā nīyi-wárá na bio sí ba yi. Ba háawa wee da làa mín, à ba yí máa da làa báawa. ²⁷ Lé làa bún síí á ba báawa mún yi máa da làa háawa, à ba sīa wee bīnī v́a mín yi làa sòobéε. Lé bún bìo yi á le lònbee na ko làa ba wee yírāa ba bìo ba v́unun wee wé bìo yi.

²⁸ Bìo ba pá le mí máa zūn le Dónbeeni, á le bèn díá á ba bò mí hácfín-kora mǒn, á wee wé bìo yí ko. ²⁹ Mu bìo na yí téréna lè mí síiwà búenbúen ba wee wé: Ba wee wé mu yikomu, ba yìo wee lé mí ninzàwa bio, ba lé ba nì-sūmāa, le yandee wi ba yi làa sòobéε. Ba lé ba nì-búewá, á wa hā warà. Ba wee khà ba nùpua, ba wa mu bè-kora wéró lè ba nùpua. Ba wee f́iia hā sabioní ba nùpua jīnī, ³⁰ á wee yāa mín yēnāa. Ba lé le Dónbeeni zúkúsa. Ba wee là ba nùpua, á wee yòoní mīten. Ba wee khòn, ba dà mu bè-kora wéró làa sòobéε. Ba wee pí mín nùwā boní. ³¹ Ba lé ba bǒnbúwá. Ba dó mí jīnī le mí ì wé bìo na, à ba máa wé mu. Ba yiwa tunka, ba yi zū màkárí. ³² Ba jòn zū le Dónbeeni cítí bìo le bìa wee wé hǒn wárá so sí bìo sǎ mu húmú yi. Èε ká barén mí bæere màhá pá wee wé mu, á ba mún wee tà bìa wee wé mu jii.

2

Ba nùpua cítíró bìo

¹ Ū wé nùpue léε nùpue á wee cítí bìa ká, á ū jùhú máa lé, fo wee sínī ho ütēn. Lé bìo á bìa fo wee cítí, bán wárá bǎn síí lé hīa ünén mún wee wé. ² Á wa bèn zū le bìa wee wé hǒn wárá so síí á le Dónbeeni á à cítí làa bio téréna. ³ Á ünén na wee cítí ba nùpua à ū jòn wee wé ba wárá bǎn síí, fo so wee leéka le ū jùhú á à lé le Dónbeeni cítí yi le? ⁴ Tāa bìo le Dónbeeni síi se, á wee jì mí yi, á zū mu bè-tente wéró, á fo so wee lá làa bè-kāamāa le? Zūn le lé bún tentemu so wee jāa fo à ū yèrémá ū yilera lè ū wárá. ⁵ Àwa, á bìo fo yí wi ū jí dèε, á yí wi ū yèrémá ū yilera lè ū wárá, á le lònbee-sūmūí lé dio fo bèn ò dé ütēn yi le Dónbeeni sī-cǐllè wizonle zòh. Bún zòh ká le è f́fí le cítí làa bio téréna. ⁶ Le è sǎnī ba nùpua yi á à héha lè ba bè-wénia. ⁷ Bìa wee wé mu bè-tentewá làa sòobéε, á wee cà ho cùkú lè le yèni le Dónbeeni cǒn, lè le mukānī binbirī, bán le è na le mukānī na máa vé yi. ⁸ Ká bìa kǎa le Dónbeeni yi, na pá ho tūiá poni à ba tà mu bè-kora bio, bán le è zéénf́iāa le mí yi wee cǐ ba yi làa sòobéε. ⁹ Le lònbee lè le yi véε á à yí bìa búenbúen na wee wé mu bè-kora. Mu ù búaká làa bìa lé ba *zúifūwa, á à dānāa bìa yínǒn ba zúifūwa. ¹⁰ Èε ká bìa wee wé mu bè-tentewá, bán le Dónbeeni á à dé ho cùkú yi, le è wé á ba à yí le kǒnbīi á à kerí ho héerà yi. Le nín-yání ì wé mu làa bìa lé ba zúifūwa, á bìa yínǒn ba zúifūwa màhá à sǐ. ¹¹ Mu bon, le Dónbeeni yí máa hueeka nùpua mún yi.

¹² Lé bún nǒn á bìa búenbúen na wó mu bè-kora à ba yí zū a *Moyiize lándá, bán húmú bìo á lándá níi mía yi. Ká bìa zū ho lándá mu à ba wee wé mu bè-kora, bán á à cítí lè ho lándá. ¹³ Mu bon, bìa téréna le Dónbeeni yahó yínǒn bìa wee jí a Moyiize lándá mí dòn ká ba máa bè ho yi. Bìa wee wé bìo ho lándá le ba wé, bán lé bìa le Dónbeeni wee wé à ba téréni le yahó. ¹⁴ Hen ká bìa yínǒn ba zúifūwa na ó o Moyiize lándá mía cǒn á wee wé bìo ho lándá bò, se ho lándá mu wi ba yiwa. ¹⁵ Bún wee zéení le bìo ho lándá le ba wé wé á wi ba sía yi, á ba yiwa lé mu sǎérāsa. Lé bìo á pàahú búí à barén mīten yilera pí ba bìo, ká pàahú búí à hā

* 2:6 Mi loí Lení v́iāhú (Psaumes) 62.13

tà ba jiii. ¹⁶ Le Dónbeenì cítíí fí nònzoñ, ká mu bìo á à zūñ. Bún zoñ ká le è òò ò Yeesu *Krista wán á à cítíráa ba nùpua ba bìo búenbúen na sà yi dání yi, làa bìo le Dónbeenì bín-tente bíaráa mu, òò á ì wee bue.

Ba zúífúwa yí máa bè ho làndá yi làa bìo mu koráa

¹⁷ Èé ká ùnén na lé o zúífú, á zū a *Moyiize làndá, á le ù sīi wan le Dónbeenì bìo yi, ¹⁸ fo zū bìo sī le Dónbeenì yi. Lé ho làndá nòn á fo zūnáa bìo se. ¹⁹ Fo làa mu yi le fo lé ba muuwa ya-dí, á lé bìa wi le tóbíri yi khoomu. ²⁰ Fo le fo lé bìa yí zū mu bìo nì-kàránlo, á lé ba háyúwá nì-kàránlo. Lé bìo fo zū le mu bìo zúírlò le ho tuiá poni á wi ho làndá yi.

²¹ Àwa, ùnén na màhá le fo lé bìa ká nì-kàránlo bèn wó kaka yí máa kàránáa úten? Fo wee hení mu na ba nùpua yi le ba yí juuaa bìo, à ùnén màhá wee juuaa le we? ²² Fo wee kàrán ba nùpua le ho há-fénlò le ho bá-fénlò ba ká yi, à ùnén màhá wee wé mu le we? Fo jina há wònna à ù màhá wee zoo juuaa mu bìo há wònna zīnī yi le we? ²³ Fo wee yòoní úten ho làndá bìo yi, à le Dónbeenì yèni dén bèn wee yáa bìo fo yí máa bè ho làndá mu yi bìo yi. ²⁴ Mu bon, bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Lé minén bìo yí á bìa yí zū le Dónbeenì wee yáaráa le yèni.»†

²⁵ Mu bon, ká fo wee wé bìo ho làndá bò, se ù *kúiiiró‡ bìo júhú wi. Ká fo *kúio à ù màhá yí máa bè bìo ho làndá bò hení yi, se fo ka lòn nùpue na yí kúio. ²⁶ Ká yia yí kúio ò o bèn wee bè bìo ho làndá bò hení yi, á le Dónbeenì so máa càtí òò lòn nùpue na kúio le? ²⁷ Á yia yí kúio ò o wee bè bìo ho làndá bò hení yi lé wón ká cítí ùnén na yí máa bè ho yi, ká ùnén ho làndá mu jòn wáa túara nòn yi, á fo mún kúio. ²⁸ Mu bon, mu yínón o nùpue sánia wee wé òò lòn à zúífú, á mu mún yínón ho kúiiiró wee wé o là a zúífú. ²⁹ Ká a zúífú binbirì lé yia lé orén zoó mí sīi yi. Á ho kúiiiró binbirì, hón lé le sīi na yèrémáa. Bún lé le Dónbeenì Hácírí wee wé mu, ká yínón ho kúiiiró na ó o Moyiize làndá bò. O zúífú binbirì yí máa yí le yèni nùpua

cón. Le Dónbeenì lé òò o wee yí le yèni cón.

3

Le Dónbeenì le mí ì wé bìo à le wé mu

¹ Àwa, á mu zúífúmu le ho kúioró léé bìo na cùnú wi le? ² Mu cùnú wi làa sòobéé há dáa búenbúen yi. Barén lé bìa le Dónbeenì kàràfáa mí bíonì yi ho yahó. ³ Àwa, á hàrì ká ba búí ba tíahú á yí bò bìo le Dónbeenì le ba wé yi, á bún so ò hè lerén á le máa bè mí bíonì yi le? ⁴ Bùeé. Wa ko wa zūñ le le Dónbeenì dén wee òò ho tuiá poni wán, ká ba nùpua búenbúen lé ba sabín-fúaalowa, làa bìo mu túararàa le Dónbeenì bíonì vūahú yi lerén miten dání yi:

«Ba nùpua ko ba zūñ

le bìo fo wee mì búenbúen lé ho tuiá poni.

Á hàrì ba yáa ù yèni,

se ù bìo pá bon.»*

⁵ Ká bìo warén wee wé à mu yí térénná le bún wó á le Dónbeenì térénlò bìo wíokaa zūnanáa, se ì wáa dà à bío bìo ká á à héha le ba nùpua leékaró: Hen ká le Dónbeenì wee beé wa lò bìo búí dání yi, bún so wee zéení le le yí térénná le? ⁶ Bùeé dé! Bún lé ba nùpua leékaró. Lé bìo ká le Dónbeenì yí térénná, á le è cítí ho dímjíná nùpua kaka?

⁷ Ká ìnén lá fà le sabéré á le Dónbeenì tuiá poni bìo wíokaa zūna á dóràa ho cùkú yi, á lé mu yén bèn wáa non á ì júhú á à síráa le ì lé o bè-kora wéro? ⁸ Ba búí na wee là wen á yáa wee bío le wa wee bío bìo ká: Mí wé wa wé mu bè-kora à mu bè-tentewá lé yi. Bán nùpua so júná á à sí.

Nùpue na térénná le Dónbeenì yahó á mía

⁹ Àwa, á warén *zúífúwa màhá bèn wee leéka le wa bìo júhú so wi po bìa ká léé? Bùeé dé! Ì zéénia mu le ba *zúífúwa làa bìa yínón ba *zúífúwa búenbúen á mu bè-kohó pánká wi wán, ¹⁰ làa bìo mu túararàa le Dónbeenì bíonì vūahú yi:

«Ba nùpua búenbúen yi

á nì-kéní ká yí térénná,

¹¹ hácírí òò lòn nì-kéní ká á mía,

hári nì-kéní ká yí máa cà le Dónbeenì.

¹² Ba búenbúen díha ho wá-tente,

† 2:24 Mí loí Ezayii vūahú 5.2.5

‡ 2:25 Mí loí Luki vūahú 1.5.9

* 3:4 Mí loí Lení vūahú (Psaumes) 51.6

ba pánáa wó ba nùpua na bìo jùhú mía.

Bè-tente wéro ò-kéní kà á mía ba tíahú.

¹³ Ba jíní ka lòn búráa na hénkaa.

Ba wee khà ba nùpua.

Ba bíoní ka lòn díhioní sùró.

¹⁴ Ba wee dánkání ba nùpua làa sòobéé, ba wee bío hā bín-kora.

¹⁵ Ba can mí kuio le ò-búee bio yi.

¹⁶ Hā dǎa na ba wee tē yi búenbúen á ba wee fi mu bìo yi, à dé hā yinyio ba nùpua yi.

¹⁷ Ba yí zū héerá wòhú.

¹⁸ Ba yèn-dǎní yi á Dónbeení kǎnbii jùhú mía.»†

¹⁹ À wa jòn zū le ho làndá bò non bìa wee bè bio ho wee bío yi. Bún wó bèra a na à bío léení yí kerí o búí cón, à ho dímíjǎ nùpua búenbúen mún zūn le mí wó khon le Dónbeení yahó. ²⁰ Nii woon yí dà máa wé bio ho làndá le o wé búenbúen á máa térénnáa le Dónbeení yahó. Mu bon, ho làndá jùhú, léee bèra a na à ba nùpua zūn le mí wó khon.

Bio le Dónbeení wee kǎní là a nùpue

²¹ Èe ká hā làa na kà wán, á bio le Dónbeení wee wé à wa wé ba nùpua na térénná le yahó ká ho làndá níí ló, bún le Dónbeení mu wáa zééní làa wen. O *Moyiize làndá mí beere lè le Dónbeení jì-cúa fεεrowà zéénía mu wéréwéré. ²² Le Dónbeení wee wé à ba nùpua térénná le yahó ba siadéro o Yeesu *Krista yi bìo yi. Le wee wé mu làa bìa búenbúen na wee dé mí sía wo yi, hueekaró mía mu yi. ²³ Lé bio ba nùpua búenbúen wó mu bè-kohó, á ba búenbúen khèra lè le Dónbeení cùkúso. ²⁴ Èe ká le Dónbeení sǎamu bìo yi, á le wó á ba térénná o Yeesu Krista pánká yi, wón na wó á ba yú mítén mu bè-kohó níí yi. Le wó mu káamáa. ²⁵ Le Dónbeení wó a lè le muini yia. Lé bún bio yi ó o Krista mu húmú pánká yi á bìa dó mi sía wo yi búenbúen á yúráa mu bè-kora séndiaró. Le Dónbeení wó kà síí, à zéénínáa bio le wee wé à ba nùpua térénná le yahó. Hǎrí ho yánkaa, á ba nùpua bè-kora na ba wó ²⁶ á le hā mí sī bìo yi, à zéénínáa bio le wee wé à ba térénná le yahó. Hǎrí lòn zuia ká le

Dónbeení pá térénná, á wee wé à ba nùpua térénná le yahó ba siadéro o Yeesu yi bìo yi.

²⁷ Lé bio á mu lé le siidéro le Dónbeení yi wee wé ò o nùpue térénná le yahó, á mu jùhú mía ò o yóní mítén mí wára bìo yi. ²⁸ Mu bon, wa wee léeka le o nùpue wee térénná le Dónbeení yahó o siidéro le yi bìo yi, ká yínóí o Mōyiize làndá na ó o wee bè yi bìo yi. ²⁹ Tǎa le Dónbeení mu so lé ba *zúífúwa mí dòn bàn Dónbeení le? Le so yínóí hā sííwà na ká búenbúen bàn Dónbeení le? Úuu, le mún lé hā sííwà na ká bàn Dónbeení. ³⁰ Mu bon, lerén lé le Dónbeení dà-kéní mí dòn. Lé lerén wee wé à ba zúífúwa térénná le yahó ba siadéro le yi bìo yi, á le mún wee wé à hā sííwà na ká nùpua mún térénná le yahó ba siadéro le yi bìo yi. ³¹ Á bún so wee zééní le lé dén siidéro so le yi bìo yi ó o Mōyiize làndá jùhú wáa míanáa le? Bùee dé! Ho làndá mu bio jùhú kǎnló á wa yáa wíokaa wee tíí jii lè wa siadéro le Dónbeení yi.

4

O Abarahaamu siidéro le Dónbeení yi bìo

¹ Á bìo wa wáa à bío wán búaa *Abarahaamu dǎní yi lé mu yén? Lé mu yén ó o yú? ² Ká a Abarahaamu lá térénná le Dónbeení yahó bio ó o wó bio yi, se o dà à yóní mítén, ká a màhá yí dà máa yóní mítén le Dónbeení yahó. ³ Mu bon, bìo ká lé bio túara le Dónbeení bíoní vūahú yi: «O Abarahaamu dó mí sī le Dónbeení yi, lé bún non le cǎtío wo là a nùpue na térénná le yahó.»* ⁴ O ton-sá wón sǎání ko làa wo, ká le yínóí dèe na ba wé hā làa wo. ⁵ Èe ká a búí yí máa wé dèe, à bànso màhá dó mí sī le Dónbeení na wee wé ò o bè-kora wéro à térénná le yahó, wón le Dónbeení wee cǎtí le o térénná mí yahó o siidéro le yi bìo yi. ⁶ Lé bún te bìo ó o nùpue na le Dónbeení wee cǎtí le o térénná le yahó ká mu bè-wénia níí ló ó o *Daviide wee bío jún-sini bìo ká síí: ⁷ «Bia le Dónbeení séra wékheró díá, á bó bè-kora jùhú, bán júná sí.

⁸ O nùpue na bè-kora ó o Núhúso yí jà a jùhú yi, wón jùhú sí.»†

† 3:18 Mí loń Lení vūahú (Psaumes) 14.1-3; 53.2-4; 5.10; 10.7; 140.4; Ezayii vūahú 59.7-8

* 4:3 Mí loń Bio jùhú

búeení vūahú (Genèse) 15.6 † 4:8 Mí loń Lení vūahú (Psaumes) 32.1-2

⁹ Dén jún-sīni so bìo ciran bìa kúiora mí dòn lée, tàá bìa yí kúiora á mu mún ciran? Mu bon, wa wee bío bìo kà: «O Abarahaamu sīidéro le Dónbeeni yi lé bún wó á là a nùpue na téréna le yahó.»¹⁰ Ká lé o *kúiiro mōndén á le wóráa wo là a nùpue na téréna lée, tàá le wó mu wó ó o kúioráa? Bùeé, le Dónbeeni wó a Abarahaamu là a nùpue na téréna wó ó o kúioráa. ¹¹ Sáni ò o Abarahaamu kúii, à bún le Dónbeeni wó a là a nùpue na téréna le yahó o sīidéro le yi bio yi. Ká ho kúiiro hón lée fīmini na bò a wán, à zéeni le le Dónbeeni wó a là a nùpue na téréna mí yahó o sīidéro le yi bio yi. Lé bún bio yi ó o Abarahaamu mu wóráa bìa búenbúen na dó mí sīa le Dónbeeni yi à ba yí kúiora bàn maá. ¹² Èé ká a mún lé bìa kúiora bàn maá, bán na yí kánaa ho kúioro mí dòn yi, à ba bò bìo á wán maá Abarahaamu wó yi, wón na dó mí sīi le Dónbeeni yi sáni ò o kúii.

Hā kía wee yí le sīidéro le Dónbeeni yi pánká yi

¹³ Le Dónbeeni dó mí jii non o *Abarahaamu là a mōnmánia yi, le mí ì na ho dīmíjā ba yi á ho ò wé ba kía. † Ká mu màhá yínóñ bio ó o Abarahaamu wee wé bìo ho làndá le o wé bio yi. Le wó mu lé bio ó o téréna le yahó o sīidéro le yi bio yi. ¹⁴ Ká hā kía bio lá sá a *Moyiize làndá bèrowà yi mí dòn, se le sīidéro le Dónbeeni yi júhú mía, á bio le Dónbeeni dó mí jii le mí ì na mí nìpomu yi mún lá à khí. ¹⁵ Lé bìo á bìo ba nùpua yí máa wé bìo ho làndá le ba wé sese, lé bún wee cǐi le Dónbeeni sīi. Ká làndá lá mía, se làndá yáarò bèn mún mía.

¹⁶ Lé bún bio yi á hā kía bio sànáa bìa dó mí sīa le Dónbeeni yi, bèra a na à hā wé bìo na hōn làa ba, à bio le Dónbeeni dó mí jii le mí ì na à bio sǐ bìa lé o Abarahaamu mōnmánia búenbúen yi. Mu yínóñ bìa mí dòn na wee wé bìo ho làndá le ba wé, ká mu mún lé bìa búenbúen na dó mí sīa le Dónbeeni yi. ¹⁷ Làa bio mu túararāa le Dónbeeni bíoní vūahú yi: «Í wó fo le hā kána cērē nìpomu bàn maá.» § Le Dónbeeni na ó o dó mí sīi yi yahó, ó o lé wa maá. Dén Dónbeeni so lé diò wee

dé le mukāni ba nì-hía yi, le wee wé à bio lá mía à kerí.

¹⁸ O Abarahaamu dó mí sīi lōnía mu bìo na lōnìlò do, á dó mí sīi le Dónbeeni yi, lé bún te bìo ó o wóráa hā sīiwà na boo bàn maá, làa bio le Dónbeeni bíarāa mu kà sīi: «Ū mōnmánia jii máa zūn.» * ¹⁹ O lúlúio á à yí ho khīmāni mu pàahú, á ká mu húmú, á mún zū mún háa Sara máa teró bio, èé ká a sīidéro le Dónbeeni yi màhá pá fārā ò. ²⁰ Bio le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé ó o yí titikaa bio yi hāri cīnù. Ká a sīidéro le Dónbeeni yi bio yi ó o wíokaa yú ho pánká, á dórāa ho cùkú le yi. ²¹ O Abarahaamu láa mu yi binbirì le bìo le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé á wéro pánká mún wi le cōn.

²² Lé bún non á mu túara a Abarahaamu dání yi le «le Dónbeeni càtio wo là a nùpue na téréna.» † ²³ Èé ká le bíoní mu «le Dónbeeni wó a là a nùpue na téréna» á yí túara orén mí dòn bio yi. ²⁴ Le mún túara warén bio yi, warén na le Dónbeeni càtio lè ba nì-térénnia, warén na dó wa sīa le yi, lerén na vènia wa Núhúso Yeesu ba nì-hía tíahú. ²⁵ Le Dónbeeni díá á ba bó a wa bè-kora bio yi, á wó ó o vèera, bèra a na à wa wé ba nùpua na téréna le yahó.

5

Le Dónbeeni wó á ba nùpua làa de bīnia sī

¹ Bìo le Dónbeeni wó wen lè ba nùpua na téréna wa siadéro le yi bio yi, á warén làa de á ho héera wáa wi pàahú wa Núhúso Yeesu *Krista pánká yi. ² Lé orén pánká yi á wa wee zàmakarāa mu sáamu na wa wi yi wa siadéro le Dónbeeni yi bio yi, á sīa wan bio wa dó wa sīa wee lōnì wa páanlò le Dónbeeni mu cùkú yi làa de. ³ Mu yáá yínóñ bún mí dòn, wa wee zàkaka le lōnbee na wee yí wen bio yi, Lé bìo wa zū le le wee wé à wa hì wa sīa. ⁴ Ká wa hā wa sīa, lé bún ò wé á wa à dàñ ò yí le sée ho kúarā khénlò wán. Ká wa dàña káa ho kúarā khénlò mu yi, á wa à dàñ ò dé wa sīa á à lōnì bìo le Dónbeeni le mí ì wé. ⁵ Wa siadéro à lōnì á bio máa dé nìyio wen, lé bìo le Dónbeeni zéenia le mí wa wen làa sòobé le Hácírí na le non wen pánká yi. ⁶ Mu bon, wa lá yí dà

‡ 4:13 Mí loñ Bio júhú búeení vūahú (Genèse) 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18 § 4:17 Mí loñ Bio júhú búeení vūahú (Genèse) 17.5 * 4:18 Mí loñ Bio júhú búeení vūahú (Genèse) 15.5 † 4:22 Mí loñ Bio júhú búeení vūahú (Genèse) 15.6

dèe búí máa wé waten. Á bìo ho pàahù na le Dónbeeni bàrà á dòn, ó o Krista buée húrun 6a bè-kora wérowà bìo yi. ⁷ Ho tà à hí o nùpue na téréna bìo yi lònbee wi. Nún-sí á nùpue dà à hení mí síí á à hí yia wee wé mu bè-tente bìo yi. ⁸ Èé ká le Dónbeeni wee zéeni le le wa wen làa bìo kà: Bìo wa lá lé 6a bè-kora wérowà mí cúee, ká a Krista màhà pá tà húrun wa bìo yi. ⁹ Wa wó 6a nùpua na téréna le Dónbeeni yahó o Krista húmú cāni pànká yi. Á léé kénkén ká wa mún khií kǎni le Dónbeeni sī-cīlè yi.

¹⁰ Mu bon, bìo wa lá lé le Dónbeeni zúkúsa, ó o za húmú pànká yi á wa làa de wáa bíníá sí. Á bìo wa sí làa de ká síí, á wa láa mu yi kénkén le wa à kǎni bìo ó o yio wi lua pànká yi. ¹¹ Mu yàá yínón búnn mí dòn, wa wee zàmaka le Dónbeeni bìo yi wa Núhúso Yeesu Krista pànká yi, wón na wó á wa lè le Dónbeeni mu bíníá sí.

O Adāma là a Yeesu Krista bìo

¹² Lé o nùpue nì-kéní wékheró bìo yi á mu bè-kohó wéro zonnáa ho dímjíá yi. Á lé mu bè-kohó wéro bèn non á mu húmú wiráa. Á 6a nùpua búenbúen mún wee hí, lé bìo 6a búenbúen lé 6a bè-kora wérowà. ¹³ Sání le Dónbeeni bè o *Moyiize làndá, à búnn mu bè-kohó yí ho dímjíá yi wó. Ká bìo á ho làndá lá dínn míá, á le Dónbeeni bèn lá yí máa mí mu bè-kohó bìo dé dèe yi. ¹⁴ Á lá a Adāma pàahù à vaa búe o Moyiize pàahù yi, á mu húmú yú le sée 6a nùpua wán. Hàrí bìo á bán nùpua so wékheró yí ka là a Adāma wékheró bìo síí, wón na wó bìo le Dónbeeni le o yí wé, à 6a búenbúen pá húrun, o Adāma na bìo wee zéeni yia khií buen bìo.

¹⁵ Ká ho wékheró na wó, búnn lè le Dónbeeni sáamu yí dà máa tèé. Lé bìo ká lé o nùpue nì-kéní mí dòn wékheró bìo yi á 6a nùpua cèrèe húrunnáa, á le Dónbeeni sáamu na le wó lè 6a nùpua cèrèe o nùpue nì-kéní pànká yi, wón na lé o Yeesu Krista, búnn sáamu so bìo bèn yí dà máa bío. ¹⁶ Le Dónbeeni sáamu là a nùpue nì-kéní wékheró á wi mín júná yi. Mu bon, o nùpue nì-kéní wékheró lé búnn wó á le Dónbeeni síniá 6a nùpua júná. Èé ká mu bè-kora cèrèe wéro món, á le wó mí sáamu lè 6a nùpua, le wó á 6a téréna le Dónbeeni yahó. ¹⁷ Mu bon, o nùpue nì-kéní wékheró lé bìo wó á mu húmú yú ho pànká. Èé ká a Yeesu *Krista mí dòn pànká

yi, á 6a nùpua na wee yí mu sáamu lè mí sííwà, bia le wee wé à 6a térénn le yahó, bán yio á à wé lua, á à páani ì dí le béeni làa wo. ¹⁸ Lé ká síí ó o nùpue nì-kéní wékheró non á 6a nùpua búenbúen júná súráa. Làa búnn síí, ó o nùpue nì-kéní bè-wénii na téréna, lé búnn bèn wee wé à 6a nùpua búenbúen térénn, à bè yi yíráa le mukāni. ¹⁹ O nùpue nì-kéní mí dòn lé yia yí bò bìo le Dónbeeni bíá yi, lé búnn non á 6a zámáa wóráa 6a bè-kora wérowà. Làa búnn síí, ó o nùpue nì-kéní na tà le Dónbeeni bìo lé yia bèn wó á 6a zámáa á à térénn le yahó.

²⁰ Bìo ho làndá bò, á mu bè-kora bèn mún wee dé wán ká mu wà. Èé ká hen na mu bè-kora wee dé wán yi, lé búnn á le Dónbeeni sáamu bèn mún wíokaa wee dé wán yi ká mu wà. ²¹ Búnn wee wé bèra a na à bìo síí mu bè-kora yúráa ho pànká á wee wé à 6a nùpua hí, lé làa búnn bān síí á le Dónbeeni sáamu bèn mún wee yíráa ho pànká, à wé à 6a nùpua térénn le yahó, à na le mukāni binbiri na máa vé 6a nùpua yi 6a páaníló là a Núhúso Yeesu Krista bìo yi.

6

Bìo ho bátéemù bìo wee zéeni

¹ Àwa, á bìo wa wáa à bío lé mu yén? Wa so ko wa wíoka wé wé mu bè-kora à le Dónbeeni wé wéráa mí sáamu cèrèe làa wen léé? ² Bùèé dé! Mu bè-kora dání yi, á wa ka lòn nùpua na húrun. Á wa so ko à wa bíní wé wé bè-kora le? ³ Mí so yí zū le warén búenbúen na bátízera wa páaníló là a Yeesu *Krista bìo yi, á ka lè wa páanía húrun làa wo le? ⁴ Àwa, ho *bátéemù wó á wa ka lè wa páanía húrun làa wo, á páanía nùna làa wo, bèra a na à bìo síí ó o Maá Dónbeeni vèeníanáa o Krista lera 6a nì-hía tíahù lè mí pànká na cùkú wi, lé làa búnn síí á warén mún wiráa le mukōn-finle yi.

⁵ Mu bon, wa ka lòn nùpua na húrun wa páaníló làa wo bìo yi. Làa búnn síí á wa mún khií vèe wa páaníló làa wo bìo yi làa bìo ó orén vèeraráa bìo síí. ⁶ Mí wa zūnn le bio wa fù karáa, búnn là a Krista páanía búaa ho *kùrúwá wán, bèra a na à mu bè-kora wéro jùhú búe wa cōn, à wa yí bíní yí wé mu bān wobáani. ⁷ Mu bon, O nùpue na húrun, wón wáa jùhú ló mu bè-kora wéro yi.

⁸ Á bìo wa páanía húrun làa wo, á wa láa mu yi kénkén le wa mún ñ páani ì kerí le

mukāni yi làa wo. ⁹ Wa zū le bio ó o Krista wáa vèera, ó o máa bīnī máa hí. Húmú máa bīnī máa dàñ o bio, ¹⁰ lé bio ó o húrun mu bè-kora bio yi le cúekúee á mu vóráa. Á le mukāni na ó o wáa wi yi ó o wi yi le Dónbeeni bio yi. ¹¹ Lé làa bún bàn síí á minén mún zūñ le mi ka lè mi húrun mu bè-kora dání yi, á le mukāni na mi wi yi á mi wáa wi yi le Dónbeeni bio yi mi páaníló là a Yeesu Krista bio yi. ¹² Á warén na wi le mukāni yi ho tá wán á mu bè-kora wáa yí ko mu bīnī yí pànká wán. ¹³ Mi yí bīnī yí día mi sánia mu bè-kora níi yi á hà wé mu bio na yí térénnna tonló sía, ká mi wé lòn nùpua na húrun bīnía vèera bìo síí, à sánia wé mu bìo na térénnna tonló sía, à wé sá na le Dónbeeni yi. ¹⁴ Bio mi ka lòn nùpua na húrun vèera, á mi le mi sánia wé mu bìo na térénnna tonló sía, à wé sá na le Dónbeeni yi. Lé bio ó o Mòyiize làndá pànká wáa mía mi wán, mu lé le Dónbeeni sáamu á mi wi yi.

Wa yí máa sá na mu bè-kora yi

¹⁵ Áwa, á bìo ó o *Mòyiize làndá pànká wáa mía wa wán à wa wi le Dónbeeni sáamu yi, á lé bún bio yi á wa wé è wéráa mu bè-kora le? Bùeé dé! ¹⁶ Ká mi wee wé mu bè-kora, se mi lé mu bè-kora bàn wobáani. Bún wee buen lè mu húmú. Ká mi bèn wee bè bio le Dónbeeni wee bío yi, á dén ñ wé mia lè ba nùpua na térénnna le yahó. ¹⁷ Mi wa dé le Dónbeeni bārákà! Mi fù lé mu bè-kora wobáani. Èe ká hā làa na kà wán, á bìo ba kàráanna làa mia na mi tà yi, á mi bò yi lè mí sía búenbúen. ¹⁸ Mi júná ló mu bè-kora wéro yi, á wáa lé bìo térénnna wobáani. ¹⁹ Ì wee bío làa mia làa bio ba nùpua wee bíoráa, lé bìo mi yí máa wé zūñ mu bìo yara fūafūa. Mi fū ka lòn wobáani, á wee dé mítén mu koomu wárá lè mí síiwà yi, à káa le Dónbeeni yi. Làa bún bàn síí á hā làa na kà wán, á mi mún día mítén lòn wobáani, à wé wé bio térénnna, à bìo sí le Dónbeeni yi.

²⁰ Bìo mi fū ka lòn wobáani mu bè-kora wéro níi yi, á bìo térénnna wéro bìo mía mia. ²¹ Áwa, á lé ho cùnú yén mi wáa yú hā wárá na mi wee niyi bìo yi hā làa na kà wán. Bìo wee lé mu món lé mu húmú. ²² Èe ká hā làa na kà wán, á le Dónbeeni fáa mía mu bè-kora níi yi, á mi wáa lé le ton-sáwá. Cùnú

na wi mu yi, lé bìo mí bìo sà le yi, á bìo wee lé mu món lé le mukāni binbiri na máa vé. ²³ Mu bon, mu bè-kora wéro sàani lé mu húmú. Èe ká le Dónbeeni bio na le wee hā làa wen wa páaníló là a Yeesu *Krista na le wa Nùhúso bìo yi, bún lé le mukāni binbiri na máa vé.

7

O kèrètíe á ho làndá pànká wáa mía wán

¹ Wán zàwa lè wán hínni, bìo á ì bìo ò na mia á mi zū kénkén, lé bìo mi zū ho làndá: O nùpue na yìo wi lua, wón lé yia ho làndá pànká wi wán. ² Làa bìo síi ká a hāa yan o báa, à ho làndá ceé wo bàn báa mu yi ho pàahú búenbúen na á wón yìo wi lua yi. Ká bàn báa hía húrun, se o hāa jùhú ló hón làndá so yi. ³ Ká bàn báa mu yí húrun ò o bīnía yan bá-veere, se o lé o bá-fé. Èe ká bàn báa húrun o o bò yi yannáa, se làndá mía o wán, se o yínón bá-fé. ⁴ Lé làa bún síi á minén bìo mún karáa. Mi páaníló là a *Krista bio yi á minén mún ka lè mi húrun, á ho làndá wáa bīnía mía mi wán. Mi bìo wáa sà yia vèera ló ba nì-hía tíahú yi, bèra a na à wa wé sá ho tonló na bìo sí le Dónbeeni yi. ⁵ Mu bon, pàahú na á mu bìo na yí se poni fū yú ho pànká wa wán, á ho làndá wee wé à mu bè-kora poni búe wen. Á wa sá hā ton-kora na wee buen lè mu húmú. ⁶ Èe ká hā làa na kà wán, á wa ka lè wa húrun ho làndá dání yi, á wáa yú waten mu bìo na á wa lá lé ba wobáani níi yi. Wa wáa dà à sá à na le Dónbeeni yi lè le hácín-finle, lerén mí beere Hácírí pànká yi, ká wa wáa máa bīnī máa bè *Mòyiize làndá yi máa sá máa nanáa le Dónbeeni yi.

Bìo non ho làndá bòráa

⁷ Áwa, á wa wáa bío mu yén? Ho làndá léee bè-kohó le? Bùeé. *Làndá lá mía se ì yí zū bè-kohó. Mu bon, ká ho làndá lá yí bíá le: «Yí le ù yìo lé mi ninza bìo,»* á ì lá máa zūñ le bún léee bè-kohó. ⁸ Lé ho làndá á mu bè-kohó bò yi dóráa le síi bio na yí se lè mí síiwà bàn wéro poni mi. Làndá lá mía, se bè-kohó mún mía. ⁹ Bìo á ì fū yí zū ho làndá, á ì yìo wi lua. Ká bìo ho làndá bò, á mu bè-kohó bèn yú ho pànká, ¹⁰ á ì wáa ká mu húmú. Lé bún te bìo á ho làndá na lá à wé

* 7:7 Mi loñ Léro vūahú (Exode) 20.17; Làndá zéenfló vūahú (Deutéronome) 5.21

á ĩ yí le mukāni, lé hón á à dé mi mu húmú yi. ¹¹ Mu bon, mu bè-kohó bò ho làndá yi á kà mi yáara.

¹² Ká ho làndá hón wee ce, á bìò bò henía mún wee ce, á téréna, á se. ¹³ Àwa, á lé mu bìò na se bíníá wó ìnén búero le? 'Bùéé! Èé ká mu bè-kohó màhá òn mu bìò na se wán á bóráa mi. Lé búu wa zūnanáa le mu bè-kohó yí se làa sòobéé, á mún zūnanáa mu bè-kohó sūnsūmámu bìò le Dónbeenì bò henía pànká yi. ¹⁴ Mu bon, wa zū le ho làndá hón lé le Dónbeenì bò ho le Dónbeenì mu Hácírí pànká yi. Ká ìnén wón lé o nùpue, pànká mía mi. Ī ka lòn wobá-nì na ba yééra mu bè-kohó yi.

O nùpue á mu bè-kohó pànká wi wán

¹⁵ Ho tūáa poni, bìò á ĩ wee wé á ĩ bènín yi zū jùhú: Bìò á ĩ wí à ĩ wé á ĩ yí máa wé, ká bìò á ĩ jina, búu lé bìò á ĩ màhá wee wé.

¹⁶ Ká ĩ híá wee wé bìò á ĩ yí wí à ĩ wé, se ĩ tà le ho làndá se. ¹⁷ Àwa, se bìò á ĩ wee wé ká á yí ló mi, ká lé bìò mu bè-kohó yú ho pànká ĩ wán. ¹⁸ Mu bon, ĩ zū le mu bìò na se wéró pànká mía mi. Ī wee wé le ĩ wé mu bìò na se, ká ho pànká na á ĩ wé làa bú lé hía mía. ¹⁹ Bìò se na á ĩ wí à ĩ wé á ĩ yí máa wé, à mu bìò na yí se na á ĩ yí wí à ĩ wé, búu lé bìò á ĩ màhá wee wé. ²⁰ Ká ĩ wee wé bìò á ĩ yí wí à ĩ wé, se búu wáa yí ló mi. Lé mu bè-kohó na yú ho pànká ĩ wán á mu ló yi.

²¹ Lé búu bìò yi á ĩ zūnanáa bìò kà: Hen ká ĩ le ĩ wé mu bìò na se, à bìò yi se lé búu à ĩ díá ká ĩ wé. ²² Le Dónbeenì làndá à ìnén ĩ bære sīi wee wa bìò yi. ²³ Èé ká bè-veere búí màhá wi, búu bèn wee fi làa bìò á ĩ tà bìò. Mu wee wé mi le mu bè-kohó bìò na wi mi kàsò nì, ²⁴ Á hía bèn léé yéréké wee sá mi! Yia màhá à kání mi mu nì-hínmu mu yi lé o yén coon? ²⁵ Èé ká mi wa dé le Dónbeenì bārāká o Yeesu *Krista na lé wa Núhúso pànká yi.

Àwa, ĩ hácírí yi, á le Dónbeenì làndá pànká wi ĩ wán. Ká hā sánia dání yi, á mu bè-kohó bèn pànká wi ĩ wán.

8

Le Dónbeenì Hácírí wee wé ò o nùpue jùhú lé

¹ Hā làa na ká wán á bìà wáa páanía là a Yeesu *Krista, bán júná máa sí. ² Mu bon, le Dónbeenì Hácírí, díò wee na le mukāni o

nùpue yi o páaníló là a Krista bìò yi, á kánfa mi mu bè-kohó bìò le mu húmú níi yi. ³ O *Moyiize làndá lá yi dà máa wé búu, lé bìò ba nùpua yídámu tun mu wéró wóhú. Èé ká le Dónbeenì wó mu. Le non mí za ó o bueé lá hā sánia le ba bè-kora wérowá bìò, á léraráa ba júná mu bè-kora níi yi. Lé ká síi le Dónbeenì wó á bóráa mu bè-kora jùhú, búu na lá wee yi ho pànká ba nùpua wán. ⁴ Le Dónbeenì wó ká síi bèra a na à wa dàí wé bìò ho làndá le wa wé à mu jii sí, warén na yí máa wé bìò wa sīa wee vá yi na yí se, à wa wee wé bìò sī le Dónbeenì Hácírí yi. ⁵ Mu bon, bìà wee búa mítén héha làa bìò sī ba yi na yí se, bán yilera bò bìò sī ba yi wán. Ká bìà wee búa miten làa bìò le Dónbeenì Hácírí le ba buarāa miten, bán yilera bèn bò bìò sī le Hácírí mu yi wán. ⁶ Yia wee búa mítén héha làa bìò sī a yi, wón lá mu húmú wóhú. Á yia wee bè bìò le Dónbeenì Hácírí le o wé yi, wón bèn lá le mukāni na máa vé le ho héerá wóhú. ⁷ Lé bìò á bìà wee búa mítén héha làa bìò sī ba sánia yi, bán lé le Dónbeenì zúkúsa. 'Ba yí máa wé bìò le Dónbeenì làndá le ba wé. 'Ba yàa yí dà mu máa wé hùúu. ⁸ Bìà wee búa mítén héha làa bìò sī ba yi, bán bìò yí dà máa wé sī le Dónbeenì yi.

⁹ Èé ká minén bán yí máa búa miten làa bìò sī mi sánia yi. Mi wee wé bìò le Dónbeenì Hácírí le mi wé, lé bìò le Hácírí mu wi mia. Hen ká a Krista Hácírí* míá nùpue na yi, se wón bānsò bìò yí sà a yi. ¹⁰ Èé ká a Krista wi minén yi, á mi yú le mukāni le Dónbeenì Hácírí pànká yi, lé bìò mi téréna le Dónbeenì yahó. Mi ì hí búu bon, ¹¹ Èé ká le Dónbeenì na vènia o Yeesu á Hácírí wi mia, á lerén na vènia o Krista mu á mún ò na le mukāni mi sánia yi le Hácírí mu na wi mia pànká yi, hón sánia so na bìò sà mu húmú yi.

¹² Wán zàwa le wán hínni, bìò lé hā kíkáa wa wán lé à wa wé bìò sī le Dónbeenì yi, ká yínó à búa waten héha làa bìò sī wen. ¹³ Ká mi wee búa miten héha làa bìò sī mia, á mi ì hí. Èé ká mi khú mi kùrú sī bìò wéró yi le Dónbeenì Hácírí pànká yi, á mi ì keí le mukāni yi.

¹⁴ Mu bon, bìà le Dónbeenì Hácírí wee dí yahó, bán búenbúen lé le Dónbeenì za-

* 8:9 O Krista Hácírí na bìò bía hen dèn le le Dónbeenì Hácírí búenbúen léé dà-kéní.

wa. ¹⁵ Le Hácírí na mi yú máa wé mia làa wobáaní, le máa dé zání mia. Le wee wé mia lè le Dónbeeni zàwa, á wa dà wee veráa le le «Abaa.» Mu kúará le: Í Maá. ¹⁶ Le Dónbeeni Hácírí mí bæere yáá wee bío mu wéréwéré wa sía yi le wa lé le Dónbeeni zàwa. ¹⁷ Áwa, á bìo wa lé le Dónbeeni zàwa, á hā kía na le dó mí jii le mí ì na mí zàwa mu yi á bìo mún sà warén yi. Wa à páaní hā yi là a Krista. Mu bon, ká wa tà wee páaní le lònbee yi làa wo, á wa mún khíi páaní a cùkú yi làa wo.

Le Dónbeeni wi à ba nùpua keñ le cùkú yi

¹⁸ Le lònbee lè mí síwà na wee yí wen ho zuia á yí dà máa tèè lè ho cùkú na wa khíi yí le Dónbeeni cón. ¹⁹ Mu bon, mu bío búenbúen na le Dónbeeni léra á síi vá làa sòobée wee lòní bìo le Dónbeeni khíi zéeniáa bia lé le zàwa. ²⁰ Mu bon, mu bío búenbúen á wi ho pànká na bío jùhú mía níi yi. Yínón munén màkóo kera mu yi, yia léra mu lé yia wó mu.† Èe ká ho dé mí síi lòní á jùhú pá wi mu bío mu cón. ²¹ Le Dónbeeni khíi fé mu bè-lénnii búenbúen ho yáaró pànká na mu wí níi yi lòn wobá-nii níi yi, á mu ù keñ mítén, á à keñ ho cùkú yi làa bìo le Dónbeeni zàwa wiráa mítén bío síi. ²² Mu bon, wa zū le hāri lòn zuia á mu wee jinika là a hāa na sání wee búe bío síi. ²³ Ká mu màhá yínón mu bè-lénnia mu mí dòn wee jinika. Warén na yú le Dónbeeni Hácírí wó, dén na lé le nín-yání bè-hānii, warén mún wee jinika á pannáa bío le khíi màjá à lén wa júná, à zéeni le wa lé le zàwa. ²⁴ Wa fera bún bon. Ká wa fenló mu màhá léé bío na wa dó wa sía wee lòní. Èe ká a nùpue hía mən mu bío na ó o wee lòní, se bún bío so ó o máa bīnī máa lòní. Mu bío na ó o nùpue yio wí wán ó o so tīn bīnī ì lòní le? ²⁵ Èe ká wa dó wa sía wee lòní bío wa yò mía wán, se wa hā wa sía wee lònínáa mu. ²⁶ Á le Dónbeeni Hácírí mún wee séeni wen, lé bío wa lé ba yídàwa le Dónbeeni bío dání yi. Mu bon, wa yí zū bío wa à fioráa. Lé bún te bío le Hácírí mu wee fio wa bío yi lè hā jinikaa na bío yara yí dà máa zéeni. ²⁷ Á le Dónbeeni na wee mi bío khíina zoó wí hā sía yi, dén zū bío le Hácírí wí le fio. Mu bon, le Hácírí mu wee fio bia dó mí sía le

Dónbeeni yi bío yi. Le wee wé mu làa bío le Dónbeeni le mu koráa.

²⁸ Le Dónbeeni wee wé à mu bío búenbúen wé ho cùnú bío bia wa le cón, bán na le hueekaa làa bío le lon làa bú. ²⁹ Mu bon, le Dónbeeni fèra hueeka ba, á le mún fèra lon à le wé à ba bonmín lè le za, bèra a na à wón wé ba zà-kúii kínleso. ³⁰ Bán na le Dónbeeni fèra le mí ì wé bío kà síi á le mún von, á bia le von á le mún wó á ba téréna le yahó, á bia le wó á ba téréna le yahó á le mún wó á ba yú le cùkú.

Le Dónbeeni wamini bío

³¹ Bío wa yáá wáa à bīnī ì bío lé mu yén? Bío le Dónbeeni wí làa wen, á yia dà à sánsá wen lé o yén? ³² Le Dónbeeni na yí pá mí za húmú, à le tà nən wo ó o húrun wa búenbúen bío yi, á so máa na mu bío búenbúen wen máa bè mí za mu wán le? ³³ Nùpue na dà à bàká bia le Dónbeeni hueekaa yi wón mía. Lé bío le Dónbeeni wó á ba téréna le yahó. ³⁴ Nùpue na wáa dà à síinī ba júná wón mía. Lé bío ó o *Krista húrun. Mu yáá yínón bún mí dòn, o vèera, á wí le Dónbeeni nín-tiáni, á wee fio le yi wa bío yi. ³⁵ Léé wée dà à fáa wen o Krista na wa wen níi yi? Lé ho yéréké na wé sá a nùpue yi léé, tàà lé le yidèèrè? Tàà lé bío ba nùpua wee beé wa lò bío yi le? Á lé le hīni lè mu khemu léé, tàà lé mu bío na dà wee dé le bóoní. Tàà lé mu húmú le? ³⁶ Mu ù wé wen làa bío mu túararáa le Dónbeeni bíoni vūahú yi: «Lé únén Dónbeeni bío yi á wa wee zàanínáa wa mukāni làa wizooní búenbúen. Ba nùpua wee lá wen lòn pia na ba wà vaá búe.»‡ ³⁷ Èe ká mu búenbúen yi, á warén lé bia lé ba san-báa binbirí o Krista na wa wen pànká yi. ³⁸ Í láa mu yi binbiri le mu húmú, lè ho keñ le mukāni yi, lè le Dónbeeni tonkarowà na ho wáayi, lè hā pànkáwá búenbúen, làa bío hā làa na kà wán, làa bío khíi wé, ³⁹ lè ho wáayi pànkáwá, làa hā ho tá yi, lè mu bè-lénnia búenbúen, á dèe woon yí dà máa fáa wen le Dónbeeni wamini na le ñin wa Núhúso Yeesu Krista wán zéeni láa wen níi yi.

9

O Isirayele nìpomu bío sà le Dónbeeni yi

† 8:20 Mi loñ Bío jùhú búeení vūahú (Genèse) 3.17 ‡ 8:36 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 44.23

²⁷ O jii-cúa fεero *Ezayii wón bèn bía bìo kà pónpón o *Isirayeele nìpomu dání yi: «Hàri ò o Isirayeele nìpomu wé boo lè mu yámú jumu jii hònlè bia bìo síi, á ba sñ-kéní mí dòn lé bia á à fen. ²⁸ Mu bon, bìo ó o Nùhúso bía le mí ì wé o ò wé fùafùà ho tá wán.»[§] ²⁹ Làa bìo ó o Ezayii mu mún pá fèra bíaràa bìo kà:

«Le Dónbeeni na dà mu bìo búenbúen lá yí ká bia wa nonkani can yi, se wa bìo lá à kèrì lè ho Sodòomu lóhó bìo síi, wa bìo lá à òomín lè ho Komòore lóhó bìo síi.»*

Le Dónbeeni wee wé à ba nùpua téréen le yahó

³⁰ Àwa, á bìo wa wáa à bío lé mu yén? Bía yínón ba *zúífùwa na yí cà à ba téréen, á le Dónbeeni wó á ba téréenna le yahó ba siadéro le yi bìo yi. ³¹ O *Isirayeele nìpomu bán bèn lá wi ba òmín ho làndá wán à térénnáa le Dónbeeni yahó á mu yí wó yí yú. ³² Léee webio non ba yí wóràa mu yí yú? Lé bìo ba yí cà à ba téréen le Dónbeeni yahó lè ba siadéro le yi, à ba wi ba téréen le yahó lè hà wárà na ba wee wé. Á ba kákàna le huee na wee wé ò o nùpue lùwá wán.

³³ Làa bìo mu túararàa le Dónbeeni bíoní vùahú yi:

«Mi loí, ho Sion lóhó yi, á ì bàrà le huee na wee kòkòn wán, ho búaaahó na wee lùwá a nùpue.

Èe ká yia màhá dó mí sù ho yi, á bànsò máa niyi.»[†]

10

Ba zúífùwa làa bía yínón ba à bìo sà a Nùhúso yi

¹ Wán zàwa lè wán hínni, bìo wi ì sù yi làa sòobée na á ì wee fio le Dónbeeni cón ba *zúífùwa dání yi, lé ba kánlò bìo. ² Mu bon, ì dà à bío mu ba jii le ba bènín henía le Dónbeeni bìo làa sòobée, èe ká mu yara binbiri á ba yí zù. ³ Bìo le Dónbeeni wee wé ò o nùpue téréen le yahó á ba yí zù, á barén mítén wi ba cà bìo ba à wé ká ba à téréen le

yahó. Lé ká síi á ba pánáa bìo wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeeni yahó. ⁴ Mu bon, lé o *Krista non ó o *Moyiize làndá bèró bìo jii sùráa, bèra a na à bía búenbúen na wee dé mí sía o Krista mu yi, à bán téréen le Dónbeeni yahó.

⁵ Bìo ó o Moyiize bía ho làndá na wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeeni yahó dání yi lé bìo kà: «Yia wee wé bìo ho làndá bò henía wón yio á à wé lua ho pánká yi.»* ⁶ Le siidéro o Krista yi dání yi na wee wé ò o nùpue téréen le Dónbeeni yahó á bìo kà lé bìo bía: Yí bío ù sù yi le «lé o yén á à yòò ho wáayi?» Mu wee zéeni le lé o yén á yòò wé ó o Krista bueé lii. ⁷ Mún yí bío ù sù yi le «lé o yén á à lii ho nì-hónbó-lóhó yi?» Mu wee zéeni le lé o yén á líi vèeni a Krista ba nì-hía tíahú.

⁸ Ká bìo kà lé bìo bía: «Le bíoní bueé bó foñ. Dén bíoní so lé dío wee zéeni le siidéro o Krista yi bio.»[†] Lé lerén bíoní mu á wa wee bue. ⁹ Ká fo tà bía wéréwéré le o Yeesu lé o Nùhúso, ká fo dó ù sù binbiri le le Dónbeeni vèenia wo léra ba nì-hía tíahú, á fo ò fen. ¹⁰ Mu bon, le sù na wee dé le Dónbeeni yi binbiri lé bìo wee wé ò o nùpue téréen le yahó. Yia bía mí siidéro o *Krista yi bìo wéréwéré, wón bànsò á le Dónbeeni á à fení. ¹¹ Mu bon, bìo kà lé bìo túara le Dónbeeni bíoní vùahú yi: «Nùpue léee nùpue na dó mí sù le Dónbeeni yi wón máa niyi.»[‡] ¹² Ba *zúífùwa làa bía yínón ba zúífùwa á hueekaró mía yi. Ba búenbúen léera o Nùhúso nì-kéní yi, wón na wee wé mu tențemu làa bía búenbúen na wee fio mu o cón. ¹³ Mu bon, bìo kà lé bìo túara le Dónbeeni bíoní vùahú yi: «Nùpue léee nùpue na à ve o Nùhúso, ó ò kání.»[§]

¹⁴ Èe ká ba so dà à ve o Nùhúso ká ba yí dó mí sía wo yi le? Á ba so dà à dé mí sía wo yi ká a búii yí zéenia o bìo á ba yí ná le? Á ba so dà à jí mu ká a búii yí buera mu le? ¹⁵ Á mu so dà à bue ká a búii yí tonkaa mu bìo yi le? Làa bìo mu túararàa le Dónbeeni bíoní vùahú yi ká síi: «Bia wee buen lè hà bín-tentewá á miló sī-wee bènín wi làa sòobée.»* ¹⁶ Ká ba búenbúen màhá yí bò le Dónbeeni bín-tente yi. Mu bon, bìo kà lé bìo ó o *Ezayii

§ 9:28 Mi loí Ezayii vùahú 10.22-23 * 9:29 Mi loí Ezayii vùahú 1.9; Bìo jùhú búeení vùahú (Genèse) 19.23-28 † 9:33 Mi loí Ezayii vùahú 28.16 * 10:5 Mi loí Levii nùwá vùahú (Lévitique) 18.5 † 10:8 Mi loí Làndá zéenílò vùahú (Deutéronome) 30.12-14 ‡ 10:11 Mi loí Ezayii vùahú 28.16 § 10:13 Mi loí Zowéele vùahú 3.5 * 10:15 Mi loí Ezayii vùahú 52.7 † 10:16 Mi loí Ezayii vùahú 53.1

bía: «Núhúso, lé o yén yàá dó mí sīi le bín-tente na wa wee bue yi?»[†] ¹⁷ Lé kà sīi á le sīidéro le Dónbeenì yi wee lé le bīonì na ó o nùpue wee jí yi, á le bīonì mu lé o Krista bìo bueró.

¹⁸ Àwa, le ĩ tùa mia: O *Isirayeele nìpomu á yí já le bín-tente mu le? 'Ba já le. Bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bīonì vūahú yi:

«Le Dónbeenì bín-tente á bēnbéra hā lūa búenbúen.

Le buera nōn

ho dímíjǎ nùpua búenbúen yi.»[‡]

¹⁹ Le ĩ wíoka tùa mia: Á lé o Isirayeele nìpomu yí zūna mu kúará le? Àwa, á bìo kà lé bìo ó o *Moyiize fēra bía mu dǎní yi:

«Ī ì wé á bia yínón ĩ nìpomu á mi ì dí lè le yandee.

Ī ì wé á mi sīa á à cī

mu nìpomu na hácirí mia yi.»[§]

²⁰ Le *Dónbeenì jì-cúa fεero Ezayii yàá henía mí sīi ò o bía bio kà:

«Bia lá yí máa cà mi á yú mi.

Bia lá yí máa flo dèè ĩ cōn

á ĩ zéenia lè ĩten.»*

²¹ Ká a Isirayeele nìpomu dǎní yi, á le Dónbeenì jì-cúa fεero Ezayii pá bīnía le le Dónbeenì bía bio kà: «Laa wizooní búenbúen ká ĩ wee dá ĩ níi ve o Isirayeele nìpomu na yí máa bè ĩ bīonì yi, á ba káa.»[†]

11

Le Dónbeenì yí pá a Isirayeele nìpomu bìo

¹ Àwa, le ĩ tùa mia: Le Dónbeenì pá a *Isirayeele nìpomu le? Bùeé dé! Lé bìo á ĩnén mún lé ba ñi-kéní, á lé o *Abarahaamu mōnmānī. Ī ló a Bēnzameε nūwā bān zī-júhú yi. ² Le Dónbeenì nìpomu na le fēra hueekaa á le yí pá. Mi bīnī leéka le Dónbeenì bīonì vūahú bīonì na kà bìo, hĩa ó o jì-cúa fεero *Elii mà nōn le Dónbeenì yi ká a sīi yí wan o Isirayeele nìpomu bio na ba wó yi. O le: ³ «Núhúso, ũ jì-cúa fεerowá á ba bó. Ū muini yeenii lūa á ba fū. Lé ĩnén ĩ dōn ká, á ĩnén ba mún wi ba búe.»* ⁴ Á bìo kà lé bìo le Dónbeenì bia nōn wo yi: «'Ba báawa

muaaseé hēnjun á ĩ ká lè ĩten. Bán yí búrá le dofiní na ba le Baale yahó á yí búaanía le.»[†]

⁵ Mu mún ka kà sīi ho zuia. Le Dónbeenì sāamu bìo yi, á ba sōn-kéní lé bìa le léra. ⁶ Lé le sāamu bìo yi á le hueekaa á ba, ká yínón bìo ba wó bìo yi. Ká bún mia se le sāamu wāa yínón sāamu.

⁷ Léé webio á mu wee zéeni? Mu wee zéeni le bìo ó o Isirayeele nìpomu lá wee cà á ba yí yú. Bia le Dónbeenì hueekaa lé bia yú mu. Ká bia ká bán yiwa wāa tunka. ⁸ Mu bon, bìo kà lé bìo túara le Dónbeenì bīonì vūahú yi:

«Le Dónbeenì wó á ba háciira mia.

Le wó á hārì lòn zuia

à ba yí dà máa mi,

á yí dà máa jí bìo.»[‡]

⁹ O *Daviide mún bía bìo kà:

«Le ba bè-dīnii wé lòn dádá,

lòn kōhú na ba à tē yi,

á bìo ko làa ba à sá ba yi.

¹⁰ Le ba wé ba muuiwá, á yí bīnī yí mi dēε.

Ñì le lònbee ba júná yi.»[§]

¹¹ Àwa, le ĩ tùa mia: Mi wee leéka le lé ba *zúifuwa lūwá á mu vóráa le? Bùeé dé! Èε ká lé ba wékheró pánká yi á hā síiwà na ká nùpua bò yi feraráa. Á bún lé bìo dó le yandee ba zúifuwa mu yi. ¹² 'Ba wékheró wó á ho dímíjǎ nùpua yú mu bè-tentewà le Dónbeenì bio dǎní yi. Á bìo ba khon ho kǎnfló yi wó á bia yínón ba zúifuwa yú mu bè-tentewà le Dónbeenì bio dǎní yi. Bún wee zéeni le ká barén zúifuwa hía tà ho kǎnfló bìo, á mu bè-tentewà mu á à wíoka à dé wán.

Le vīndεε na ló mīten làa dìo ba fá bio

¹³ Hā làa na kà wán, á minén na yínón ba *zúifuwa lé mia á ĩ wee bíoráa, Ī lé o Yeesu tonkaro bia yínón ba zúifuwa cōn, á ĩ sīi wan ho tonló mu bio yi. ¹⁴ Ī wi á mu yandee zo wán sīi nùpua na lé ba zúifuwa à kǎnínáa ba ñi-dòndáa. ¹⁵ Mu bon, bìo le Dónbeenì jàana ba bǎnía, á bún wó á ho dímíjǎna làa de bīnía sī. Àwa, ká le Dónbeenì bīnía tà ba bio, á bún so máa keñ lè ba húrun vèera le?

‡ 10:18 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 19.5 § 10:19 Mi loñ Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 32.21 * 10:20 Mi loñ Ezayii vūahú 65.1 † 10:21 Mi loñ Ezayii vūahú 65.2 * 11:3 Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vūahú (1 Rois) 19.10, 14 † 11:4 Mi loñ Bá-zàwa nín-yání vūahú (1 Rois) 19.18 ‡ 11:8 Mi loñ Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 29.3; Ezayii vūahú 6.10 § 11:10 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 69.23-24 * 11:16 Mi loñ Milò vūahú (Nombres) 15.19-21

¹⁶ Ká ho dínlò bè-yáa bio sà le Dónbeenì yi, se hía ká búenbúen bio mún sà le yi.* Ká le vîndêe naní bio sà le Dónbeenì yi, se le bàn lakara bio mún sà le yi. ¹⁷ O *Isirayeele nìpomu ka lòn oliivewa vîndêe na fá, á ba kúiora lakara búí. Ünén na yínóí o zúífù ka lòn oliivewa vîndêe na ló mítèn lakahó á ba séra buée ceéra hā oliivewa vîndêe na fá yi, á ho lakahó mu bò yi wee yíráa dén yuaamu. ¹⁸ Lé bún non á fo yí ko à ù yòoní ütèn, à zùarí bia ka lòn lakara na ba kúiora yi. Fo ò yòoní ütèn le we? Yínóí ünén non á hā naní yìo wi luaráa, hā naní lé hía non á ünén yìo wi lua. ¹⁹ Nún-sí fo dà à bío: Hā lakara mu kúiora bèra a na à ìnén daí ceé. ²⁰ Mu bon, ba ka lòn lakara na kúiora, lé bio ba yí dó mí sīa le Dónbeenì yi. Ünén ba ãen ceéra, lé bio ù dó ù sīi le Dónbeenì yi. Èe ká ù màhá pa ütèn bio, yí yòoní ütèn mu bò yi. ²¹ Mu bon, ká le Dónbeenì hía wee kúio le vîndêe na fá lakara, se le mún dà à wé mu bàn síi le ünén. ²² Áwa, loí: Le Dónbeenì wee wé mu tentemu le ba nùpua, á le mún jii. Le jii bia yí máa bè le Dónbeenì mu bíonì yi wán, ká ünén á le è wé le mí tentemu ká fo tà bò mu wōhū. Ká bún mia á ünén á le mún ñ sēn lòn lakahó. ²³ Ká ba zúífùwa khii bīnía tà dó mí sīa le Dónbeenì yi, á le è bīnì ì ceé ba hen na ba fū wi yi le ho yahó, mu wéro pánká wi le cōn. ²⁴ Mu bon, ünén wón sīi binbirì ka lòn vîndêe na ló mítèn bàn lakahó. Fo séra á buée ceéra le vîndêe na fá yi, ká hón yínóí ù síi. Ba zúífùwa bán lá lé le vîndêe na fá bàn lakara. Á ba bīnì ceéro le vîndêe na ba ló yi á lònbee máa keí le Dónbeenì cōn.

O Isirayeele nìpomu kǎnfló bio

²⁵ Wàn zàwa le wàn hínni, bio le Dónbeenì le mí ì wé na sà yi á ì zéeni làa mia, bèra a na à mi yí wé miten le mu bè-zúíminì bānsowà: O *Isirayeele nìpomu sōn-kénì á à ãin máa zūn bio búí yara, fúaa ká hā sī-vìo nùpua na le Dónbeenì hueekaa búenbúen yú ho kǎnfló vó. ²⁶ Bún món ó o Isirayeele nìpomu màhá à kǎnì, làa bio mu túararàa le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «O kǎnfló á à lé ho Sion lóhó yi. O *Zakoobu zī-júhú nùpua

píló làa de á le è khínì yi.

²⁷ Dén lé le páníi na á ìnén Dónbeenì

á à bè làa ba ká ì séra ba bè-kora día.»†

²⁸ Bio ba zúífùwa pá le bín-tente bio, á ba wó le Dónbeenì zúkúsa, lé bún bio yi á minén yúráa ho kǎnfló. Ká bia le Dónbeenì hueekaa wó le mí nìpomu, á le wa bàn maáwà bio yi. ²⁹ Mu bon, le Dónbeenì hía hōn bio, à le máa bīnì fé mu. Le hía von nùpue na, à le máa bīnì pí bānso. ³⁰ Bio mi yánkaa yí bò le Dónbeenì bíonì yi, á hā làa na ká wán á le Dónbeenì wó le hii làa mia ba *zúífùwa píló làa de bio yi. ³¹ Lé làa bún á barén mún yí bò le Dónbeenì bíonì yi hā làa na ká wán, bèra a na à bio le Dónbeenì zúrnánáa minén màkárí, à le mún zūn barén màkárí làa bún bio. ³² Mu bon, le Dónbeenì díá á ba nùpua búenbúen wee pí le bíonì bio, à le bè yi bīnì zúrnáa ba búenbúen màkárí.

Le Dónbeenì dà po mu bio búenbúen

³³ Èee! Le Dónbeenì bio búenbúen bēntín jii sú. Le bè-zúíminì le le bio zúífló á jii yí zū. Bio le le mí ì wé á nùpue yí dà máa zūn. Á mu wéro yara á nùpue mún yí dà máa zūn. Bio ká lé bio túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi:

³⁴ «Lée wée dà à zūn o Nuhúso yilera? Lée wée dà le zéeni á à na a yi?

³⁵ Á lée wée dà mu bio á à hā làa wo ò o bè yi hánáa bānso?»‡

³⁶ Lé bio mu bio búenbúen wee lé o cōn. Lé orén pánká yi á mu búenbúen wiráa, á bio sà a yi. Le ho cùkú bio sà a yi féee. *Amiinal

12

Wa wi le mukōn-finle yi là a Krista

¹ Wàn zàwa le wàn hínni, bio le Dónbeenì wáa zéeni mí tentemu làa wen ká síi, á ì ì hení bio ká làa sòobée á à na mia: Mí na miten búenbúen le Dónbeenì yi lòn muini yia ká mi yìo jōn wi lua, à bio sí le yi, à bio wé sí le yi. Bún lé le ãuaaní binbirì na mi ko mi ãuaaní le le Dónbeenì. ² Mi yí bè ho ãimíná biowa na yí se yi, ká mi día le le Dónbeenì yèremá mí hácirí á wé le le hácirí dà-finle. Lé bún á à na ká mi ì zūn bio le

† 11:27 Mi loí Ezayii vūahú 59.20-21 ‡ 11:35 Mi loí Ezayii vūahú 40.13; Zoobu vūahú 41.3

Dónbeeni sī wá yi, bún na se, á bio sī le yi, á jii tun.

³ Le Dónbeeni sáamu na le wó làa mi bio yi, á ì bío bio kà á à na mi búenbúen yi: O búí yí leéka le mí bio júhú wi po bio ó o bio karáa. Ká mi nì-kéní kéní wé bua miten làa bio mi bio karáa à héha lè mi siadéro le Dónbeeni yi, bio le non pànká mia. ⁴ Mu bon, o núpue sánía lée dà-kéní, ká bio céekaa mín yi wó há bún lé bio boo, á mu lè mí dà-kéní kéní bè-wénia mún wi mín júná yi. ⁵ Làa bún sí á warín mún boo, ká wa búenbúen lé há sánía dà-kéní wa páaníló là a *Krista bio yi. Wa búenbúen céekaa mín yi, yia lè mí lahó, yia lè mí lahó, làa bio ó o núpue sánía biowa céekaaráa bio síi. ⁶ Mu bio wéro pànká á le Dónbeeni non wa nì-kéní kéní yi mín júná yi. Yia le Dónbeeni non mi jì-cúa fээрó pànká yi, à òanso wé wé mu à héha lè le siidéro le Dónbeeni yi. ⁷ Yia le non ho pànká yi ò o wé séení ba núpua, à wón wé séení ba. Yia le non ho pànká yi ò o wé kàrán ba núpua, à wón wé kàrán ba. ⁸ Yia le non ho pànká yi ò o wé híí ba núpua sía, à wón wé híí ba sía. Yia le Dónbeeni non ho pànká yi ò o wé há ba núpua lè mu bio, à wón wé hén mí yi à hánáa ba. Yia le non ho pànká yi ò o wé dí ba núpua yahó, à wón sòobá míten mu wéro yi. Yia le non ho pànká yi ò o wé zūn ba núpua makárí, à wón wé wé mu lè le sí-wee.

⁹ Mi le bio mi wa làa mín à bio wé ho túiá poni. Mi jin mu bè-kora, à ca mi kuiio mu bè-tente wéro yi. ¹⁰ Mi wañ mín làa sòobée làa bio á ba zàwa mín yi ko ba wañnáa mín mu síi. Mi wé kòmbi mín, à dé mí sòobée mu yi. ¹¹ Mi ca mi kuiio o Núhúso tonló sáro yi, mi yí dí parí, à wé mu lè mí sía búenbúen. ¹² Mi wé zámaka bio mi dó mi sía wee lòní bio yi. Mi wé hí mi sía le lònbee páahú, à wé fio le Dónbeeni yi féeε. ¹³ Mi wé séení mìn zàwa lè mìn hínni kèrètíewa làa bio ba makóo wi yi. Bia wee làa mi wán á mi wé bua sese.

¹⁴ Mi wé fan mu bè-tentewà à na bìa wee beé mi lò yi, mi wé fan bún, ká mi wé yí dánkání ba. ¹⁵ Bia wé wee zámaka, à mi zámaka làa ba. Bia wé wee wá, à mi wá làa ba. ¹⁶ Mi wé mí yilera làa dà-kéní. Mi wé yí yòoní míten, ká mi wé liiní míten, à tà

páaní lè ba nì-khenia. Mi yí wé míten làa bè-zūnminí òansowá.

¹⁷ Yia wé wó khon làa mia, à mi yí wé yí khe lè òanso. Mi wé wé mu tentemu lé ba núpua búenbúen. ¹⁸ Ká mu dà wee wé, à mi sòobá míten, à ho héerá keñ minén lè ba núpua búenbúen páahú, ká ho bàn yáaró yí lé mia. ¹⁹ Minén na á ì wa làa sòobée, mi wé yí dì yúaa miten, ká mi dé mu le Dónbeeni ní yi. Mu bon, bio ká lé bio túara le Dónbeeni bíoní vūahú yi: «Hā yúaa diró bio sà mi. Yia ko làa bio na, á ì wé mu lè òanso, lé ínén Núhúso Dónbeeni bía mu.»* ²⁰ Mu pá bínía túara: «Hen ká ù zúkúso le híni wee búe, à ù na mu bio wo yi le o dí. Ká le ju-hān dá a, à ù na mu numu wo yi le o ju. Ká fo wee wé kà, á mu ù keñ lòn donfúaa á fo wee khe wé òanso júhú wán.»† ²¹ Mi yí le mu bè-kora yí pànká mi wán, ká mi wé wé mu bè-tentewà à yírāa ho pànká mu wán.

13

Ho pànká ya-díwá lé le Dónbeeni bàrà ba

¹ Ba núpua búenbúen ko ba wé bè ho pànká ya-díwá bíoní yi. Pànká ya-díwá yí dà máa keñ ká le Dónbeeni yí non mu níi. ² Lé bún non ká yia pá ba bio, se òanso pá le Dónbeeni bio na le bò. Ká yia wee wé bún se o wee síiní mí júhú míten. ³ Yia wee wé mu bè-tente wón yí ko ò o zón ho pànká ya-díwá. Ká yia wee wé mu bè-kora wón ko ò o zón ba. Hen ká fo wi à ù wé yí zón ho pànká ya-díwá, à ù wé wé mu bè-tentewà, á ba wé è wíoka ù yèni. ⁴ Mu bon, ho pànká ya-díwá lé le Dónbeeni ton-sáwá ù séenílò bio yi. Èε ká ù bèn wee wé mu bè-kora, à ù zón, lé bio le Dónbeeni non ho wòhú ba yi à ba bé bìa wee wé mu bè-kora. Hen ká ba wee bé òanso, se lé le Dónbeeni tonló na le kàràfáa ba yi á ba wee sá, à zéení làa yia wee wé mu le le Dónbeeni síi wee cì òanso yi. ⁵ Lé bún non ó o núpue ko ò o wé wé bio ho pànká ya-díwá le o wé, bèra a na à le Dónbeeni síi yí cì a yi, à mún wé bè mu yi lé bio ó o zū le bún lé bio téréna.

⁶ Lé bún bio yi á mi mún ko mi wé sáání-náa ho lánpó. Lé bio le Dónbeeni lé òo kàràfáa ho tonló mu ba yi le ba sá ho sese. ⁷ Mi ko mi na bio núpue na yi, à mi na mu

* 12:19 Mi loñ Lándá zéenlò vūahú (Deutéronome) 32:35

† 12:20 Mi loñ Wáhio vūahú (Proverbs) 25:21-22

wo yi: Yia bio lée lãnpó, à mi sàání ho wo yi. Bio ko mu sàání ho pànká ya-díwá yi à mi sàání mu. Yia mi ko mi kônbi, à mi kônbi o. Yia ko làa hézání, à mi hézón wo.

Yia wa 6a nùpua se 6anso bò le Dón-beeni làndá yi

⁸ Mi yí le kee búí keńí mia. Bio ko mu keńí mia lòn kee féεε lé mi waímínló. Yia wa mín zàwa lè mín hínni, se wón wee wé bio ho làndá le o wé binbirì. ⁹ Mu bon, hã làndáwá na kà á mi zū: «Yí wé há-fé tàá bá-fé. Yí búe nùpue. Yí juua bio. Yí le ũ yio lé mi nínza bio.» * Hón làndáwá so làa hĩa ká búenbúen á jii wee sí le bíoní dà-kéńí na ká yi: «Wań mi nínza làa bio á fo waráa ũten bio síi.» ¹⁰ Yia wa mí nínza binbirì á máa wé bio na yí se làa wo. Yia wa mí nínzàwa se wón wee wé bio ho làndá le o wé binbirì.

Mi wa 6ua waten sese à lònínáa o Krista buenló

¹¹ Mi wa wé làa bún, sònkú bio mi yàá zū ho pàahú na wa wi yi síi. Ho pàahú dòn à mi fání mí yio. Mu bon, hã làa na ká wán á ho kãńlóló wáa sùaráa làa wen á po pàahú na wa búá wa siadéro o *Krista yi júhú. ¹² Ho tá nì-kía, hen làa ciínú ká ho ò tĩ. Àwa, á mi wáa le wa díá hã wárá búenbúen na wee wé le tibírí yi. Mi wa lá mu khoodu tonlóló sia à sáráa. ¹³ Mi wa 6ua waten sese lòn nùpua na wi mu khoodu yi bio síi. Mi yí wa dé waten ho dàndínlóló lè ho ja-junlóló yi. Mi yí wa dé waten ho bá-féńlóló lè ho há-féńlóló yi, à yí dé waten mu koomu yi. Mi yí wa dé waten hã fio lè le yandee yi. ¹⁴ Mi le o Núhúso Yeesu Krista bio à keńí mia. Mi yí díá le bio mí sia wee vá yi na yí se à yí pànká mi wán, à mi wé wé bio sí mia.

14

Mi wé yí cití mín dínlóló bio yi

¹ Yia siidéro yí fàrá yí tĩna sese le Dón-beeni yi á mi wé zūń buaró, à wé yí wàání bio ó o wee leéka. ² Làa bio síi á 6a búí wee leéka le mi dà mu bè-dínii búenbúen wé è dí, èε ká 6a búí na siadéro le Dón-beeni yi á yí fàrá yí tĩna sese bán 6èn lé ho dín-poni mí dòn 6a wee dí ká hã taa níí ló. ³ Á yia wee dí mu bè-dínii búenbúen yí ko ò o zuań yia yí máa là hã taa yi. Làa bún síi, á yia yí máa

là hã taa mún yí ko ò o cití yia wee dí mu bè-dínii búenbúen, lé bio le Dón-beeni mún tà wón bio. ⁴ Ünén lé o yén á à citíráa o ni-veere ton-sá? O wó se loo, o wó khon loo, se 6a júhúso lé yia á à fεε mu tũúá. O yáá à wé á mu ù wé se, lé bio ó o Núhúso pànká wi dà à séení a.

⁵ O búí cón á hã wizooní júná wi po mín. Èε Ká a búí cón á hã wizooní búenbúen lée dà-kéńí. Mi nì-kéńí kéní ko mi láa bio mi wee leéka yi mu dání yi. ⁶ Yia le hã wizooní júná wi po mín wee wé mu o Núhúso bio yi. Yia 6èn wee dí mu bè-dínii búenbúen wón mún wee wé mu o Núhúso bio yi. Mu bon, o wee dé le Dón-beeni bārākà mí bè-dínii bio yi. Á yia wee dí ho zen-6uahó bio mí dòn wón mún wee wé mu o Núhúso bio yi. Wón mún wee dé le Dón-beeni bārākà. ⁷ Mu bon, wa tíahú á yia mukāńi wi míten bio yi wón mía, á yia á à hí míten bio yi wa tíahú wón mún mía. ⁸ Hen ká wa yio wi lua, se lé o Núhúso á wa yio wi lua bio yi. Ká wa húrun, se lé o Núhúso á wa mún húrun bio yi. Àwa, á hàrì wa hí loo, à wa yio wé lua loo, se wa bio pá sà a Núhúso yi. ⁹ Mu bon, o *Krista húrun á véera bèra a na ò o wé bia húrun làa bia yio wi lua Núhúso. ¹⁰ Ká ünén, lée webio non á fo wee citíráa mín za tàá mín híńlóló? Á ünén 6èn, lée webio non á fo wee zuańnáa mín za tàá mín híńlóló yi? Wa búenbúen khíi dín Le Dón-beeni yahó á le è cití. ¹¹ Mu bon, bio ká lé bio túara le Dón-beeni bíoní vūahú yi:

«Íńén Núhúso á wi féεε.

Ho díímíjńá nùpua búenbúen á à fàrá mí nonkójúná wán ī yahó, 6a búenbúen á à bío le ī lé le Dón-beeni bò bon.»*

¹² Làa bún síi, á bio wa nì-kéńí kéní wó á wa ko wa zéení na le Dón-beeni yi.

Yí dé mín za tàá mín híńlóló bè-kora wé ró yi

¹³ Á mi wáa yí le wa wé cití mín. Bio ká lé bio á mi le mu keńí mi yiwa: Mí yí wé bio búí na à dé mín za tàá mín híńlóló kèrètjε mu bè-kora wé ró yi. ¹⁴ Í páanílóló là a Núhúso Yeesu bio yi, á ī zū mu, á mún láa mu yi le mu bio búenbúen wee ce le Dón-beeni yahó. Èε ká a búí wee leéka le mu búí yí máa ce, se mu 6èn

* 13:9 Mi loń Lé ró vūahú (Exode) 20.13-17; Làndá zéenílóló vūahú (Deutéronome) 5.17-21; Lení vūahú (Psaumes) 19.18

* 14:11 Mi loń Ezayii vūahú 45.23

iyí máa ce ɓànsò cǎn. ¹⁵ Ká mìn za tàà mìn hínlò lò hía wee be ùnén bè-dínii bìo yi, se fo wáa yí máa zéeni le fo wa a. Yí wé bèra a na à mìn za tàà mìn hínlò na ó o *Krista húrun bìo yi à hía ví ùnén bè-dínii bìo yi. ¹⁶ Bìo se minén cǎn á yí ko mu wé à ɓa nùpua wé bīnī bío mu bè-kohó bìo mi dǎnī yi. ¹⁷ Mu bon, le Dónbeeni bá-zàmu bìo yí máa zéeni bè-dínii tàà bè-juunii bìo. Mu lé ho térénlò, lè ho héerà, lè hā zàmakaa na le Dónbeeni Hácírí wee na. ¹⁸ Yia wee sá a Krista tonlò làa búnn bìo síi wón bìo á à wé sí le Dónbeeni yi, á ɓa nùpua mún ò tà a bìo.

¹⁹ Àwa, á wa ko wa ca wa kuio à wé wé bìo á à dé ho héerà wa pàahú, làa bìo wa nì-kéní kéní ò wé á wa siadéro le Dónbeeni yi á à wíoka à dé wán. ²⁰ Yí loñ mu bè-dínii yi à yáaràa le Dónbeeni tonlò. Mu bon, mu bìo búenbúen dà wee dí. Èe ká mu bè-dínii na à wé á mi ninza à wé mu bè-kohó búnn yí se. ²¹ Bìo se, lé ù khí mu bìo búenbúen na dà à dé mìn za tàà mìn hínlò mu bè-kora wéro yi. Hàrì mu wé taa, tàà divɛn júlò, tàà bè-vio. ²² Le siidéro na fo yú mu bìo mu dǎnī yi ù bua ù dòn le Dónbeeni yahó. Yia síi yí máa kán wo bìo á ɓànsò wee bua lè mítén dǎnī yi, wón jùhú sí. ²³ Ká yia síi wee kán wo o bè-dínii búí dǎnī yi, se wón ɓànsò jùhú sú, lé bìo ó o yí máa wé mu à héha lè mí siidéro le Dónbeeni yi. Bìo lée bìo na yí máa wé héha lè le siidéro le Dónbeeni yi, búnn lée bè-kohó.

15

Wa ko wa wé hǐ wa sía

¹ Warén na siadéro le Dónbeeni yi fàrá tīna ko wa wé hǐ wa sía bia siadéro yí fàrá yí tīna bìo yi. Wa yí ko wa wé wé bìo sí wen. ² Wa nì-kéní kéní ko wa wé wé bìo sí wán zàwa lè wán hínni yi, na à séeni ɓa, bèra a na à ɓa siadéro le Dónbeeni yi va lè ho yahó. ³ Mu bon, o *Krista yí wó bìo sí a yi, ɓueé. Bìo kà lé bìo bía le Dónbeeni bioní vūahú yi: «Hā bín-kora na ɓa nùpua bía non ùnén Dónbeeni yi lé ínén á hā bía non yi.» ⁴ Le Dónbeeni bioní vōnna na túara hàani búenbúen túara bèra a na à hā kàrán wen, à wa dǎnī hǐ wa sía, à sía wé hereka. Lé búnn wee na à wa dǎnī dé wa sía lōoní bìo

le Dónbeeni dó mí jii le mí ò wé. ⁵ Le le Dónbeeni na le sí-hǐlè lè le sí-hebúee wee lé cǎn à wé à mi wé wíoka jí mìn yi, làa bìo ó o Yeesu Krista le mu wéráa. ⁶ Lé búnn na ká mi búenbúen á à wé le jii dà-kéní, á à déràa ho cùkú le Dónbeeni yi, dèn na lé wa Núhúso Yeesu Krista ɓàn Maá.

⁷ Àwa, á mi cén wé tà mìn yi làa bìo ó o Krista tàráa mia bìo síi à déràa ho cùkú le Dónbeeni yi. ⁸ O Krista ɓueé wó ɓa *zúífúwa ton-sá, á tíraràa bìo le Dónbeeni dó mí jii le mí ò wé è na ɓàn maáwa yí jii à zéeni le ká le Dónbeeni bía bìo na à le máa lé mu món. ⁹ O Krista mún ɓueé wó á bia yínón ɓa zúífúwa wee dé ho cùkú le Dónbeeni yi le hii bìo yi, làa bìo mu túararàa le Dónbeeni bioní vūahú yi kà síi:

«Lé búnn te bìo á ò wé è sío
á à khōonínáa fo hā síwà nùpua
tíahú.»[†]

¹⁰ Mu mún túara:

«Síwà nùpua,

mi páani zàmarka lè le Dónbeeni nìpomu.»[‡]

¹¹ Mu mún bīnía túara:

«Dímíjǎ kǎna búenbúen nùpua,

mi khōoní a Núhúso,
síwà búenbúen nùpua,
mi zéeni a beemu.»[§]

¹² Le *Dónbeeni jii-cúa fεero *Ezayii mún bía bìo kà:

«Nùpue ɓúí á à lé o Zesee zǐ-júhú nùpua
tíahú
á à dí hā síwà nìpomu yahó,
á mu nìpomu mu mún ò dé mí síi wo
yi.»^{*}

¹³ Le le Dónbeeni na wee wé à mi dé mí sía lōoní bìo le dó mí jii le mí ò wé, à wé à mi keñ ho héerà lè hā zàmakaa na jii mia yi mi siadéro le yi bìo yi. Lé búnn ò na ká le Dónbeeni mu Hácírí pánká yi, á mi ò dǎnī ò dé mí sía làa sòobée á à lōoní bìo le dó mí jii le mí ò wé.

O Poole lé o Krista ton-sá

¹⁴ Wán zàwa lè wán hínni, ínén ò beere láa mu yi le mu bè-tentewà wéro bìo wi mia làa sòobée. Bìo mi ko mi zūñ á mi zū búenbúen, á dà wee zéeni mìn. ¹⁵ Búnn jōh pá yí hò bìo á ò bīnía leékaa mia ho vūahú na kà lara ɓúí

* 15:3 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 69.10 † 15:9 Mí loñ Samuwεεle nín-yání vūahú 22.50 ‡ 15:10 Mí loñ Lándá zéeni ló vūahú (Deutéronome) 32.43 § 15:11 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 117.1 * 15:12 Mí loñ Ezayii vūahú 11.10

yi làa bìo mi zū vó, á yí titikaa mu bìo yi. Í wó mu lé bìo le Dónbeenì lè mí sáamu ¹⁶ á wó á í lé o Yeesu *Krista ton-sá bia yínóní ba *zúífúwa bìo yi. Le Dónbeenì tonló na á í wee sá lé le bín-tente na á í wee bue, bèra a na à le Hácírí pánká yi à bia yínóní ba zúífúwa wé lòn hāmu na bìo sà le Dónbeenì yi, á bìo sī le yi. ¹⁷ Í pááníló là a Krista bìo yi, á í sīi wan le Dónbeenì tonló na á í wee sá bìo yi. ¹⁸ Mu bon, bìo á í wee hení í sīi bìo á yínóní bè-veere ká mu yínóní bìo ó o Krista òn ò wán á wó. O Krista òn ò wán á í wee wé à bia yínóní ba zúífúwa tà le Dónbeenì bìo. O wó mu lè í bióní, lè í bè-wénia, ¹⁹ lè mu yéréké biowa lè mí síwà, le Dónbeenì Hácírí pánká yi. Lé làa bún á í bueraráa o Krista bín-tente, à òn ho Zeruzaleemu lóhó yi à vaa búe ho Iliríi kòhú yi. † ²⁰ Ká bìo dà-kéní na kera í sīi yi, lé à í bue le Dónbeenì bín-tente hā dáa na nùpua òn ò yí ná a Krista bìo yi, bèra a na à nùpue hía yí bío le í wee so a búí zīi jùhú na ó o bàrà wán. ²¹ Í wó mu á héhaa làa bìo le Dónbeenì bióní vūahú bíá: «Bia na ba òn ò yí buera a bìo yí non yi á à mi a, bia òn ò yí ná bìo búí o dání yi á à zūi o bìo yara.» ‡

O Poole wee bío mí khúio varó bìo

²² Lé bún lá wee hē mí non á í òn ò yí bueraráa mí cón. ²³ Èe ká hā làa na kà wán á bìo á í lá ko à í wé bín á jii wáa tun. Mí búeékíró bìo bèntín wi mì míana. ²⁴ Í wi à í va ho Esipaaje. Ká í yú wee va bín, jún-sí á í bueé búeékí mía. Mu bon, í wi à í bue mi mí wán à khíínáa, à mí séení mí à í òn ò wán hón kòhú so. Ká í màhá bueé wé wizoóní bìo yēn mi cón á à khíínáa. ²⁵ Ká hā làa na kà wán á í va ho Zeruzaleemu, á vaá séení bia bìo sà le Dónbeenì yi bín. ²⁶ Mu bon, ho Maseduana lè ho Akayii kána kèrètíewa á mu ló sīa yi le mí í cā le wárí á à séenínaa ho Zeruzaleemu kèrètíewa kuure nùpua búí na lé ba ni-khenia. ²⁷ Lé barén miten leékaa mu. Èe ká lé ho túiá le ba mì mí, á ba ko ba séení ba. Lé bìo á hōn kána so kèrètíewa yínóní *zúífúwa, à ho Zeruzaleemu kèrètíewa na lé ba zúífúwa màhá pá tà séení ba lè le Dónbeenì bìo. Àwa, á barén bèn mún ko ba séení bán lè mí níi bìo. ²⁸ Ká í yú le wárí mu

dó ho Zeruzaleemu kèrètíewa níi yi, á í bueé lé lè mi cón á à varáa ho Esipaaje kòhú. ²⁹ Í zū le ká í wee buen mi cón, á í buen là a *Krista bè-tentewá cēera na ó o wee wé lè ba nùpua.

³⁰ Wán zàwa lè wán hínni, mi páaní ca mi kuio làa mi, à wé fio le Dónbeenì yi í bìo yi. Bún lé bìo á í wee cà mi cón wa pááníló là a Núhúso Yeesu Krista, lè le waminí na le Dónbeenì Hácírí wee dé wēn bìo yi. ³¹ Mí wé fio, bèra a na à í kání ho *Zudee kòhúsa na yínóní ba kèrètíewa níi yi. Mí mún wé fio, bèra a na à ho Zeruzaleemu kèrètíewa vaa tà le séení na á í òn ò wán na ba yi bìo lè le sī-wēe. ³² Ká mu wó ká sīi, ká le Dónbeenì tà á í buen mi cón lè hā zàmakaa, á bueé vūinka mi cón. ³³ Le le Dónbeenì na wee wé à wa kerí ho hēerá yi à kerí lè mí búenbúen. *Amiina!

16

Le tēení

¹ Í wee tonka a Febe mi cón, wón na lé wán hínló mu kèrètíemu dání yi, na wee sá le Dónbeenì tonló ho lóhó na ba le Sankeree yi. ² Ká a bueé òn ò mia à mí bua a sese o Núhúso yēni yi. Mí bua a làa bìo á bìo dá mí sīa le Dónbeenì yi wee buaráa mín bìo sīi. Mí wé séení a bìo lée bìo na ó o màkóo wi mia yi. Orén mí beere séení ba nùpua cèrèè, sònkú ínén.

³ Í wee tēení a Pirisiye là a Akilaasi yi, bán na làa mí páanía lé o Yeesu *Krista ton-sáwá. ⁴ Ba zaanía mí mukání á káníanaa mi. Í yi yí dà máa sà bún yi. Á ba kèrètíewa na yínóní ba *zúífúwa mún yiwa máa sà mu yi. ⁵ Ba kèrètíewa na wee kúee mín wán bàn zīi á í mún wee tēení yi. Í wee tēení wán bónlo na ba le Epayineete yi. Wón lé o nínyání nùpue na dó mí sīi o Krista yi ho Azii kòhú yi. ⁶ Í wee tēení a háa na ba le Mari yi, wón na séení mia làa sòobé. ⁷ Í wee tēení a Ándoronikuusi là a zūniasi yi. Ba làa mi lée síi kéní, á ba mún kera ho kàsó yi làa mi. Ba lé o Krista tonkarowà na bìo jùhú wi làa sòobé. Ba tà a Krista bìo á dú ínén yahó.

⁸ Í wee tēení a Ānpiliatuusi yi, wón na á í wa làa sòobé wa pááníló là a Núhúso bìo yi. ⁹ Í wee tēení a Uubēn yi, wón na làa wēn páanía wee sá a Krista tonló, á wee tēení

† 15:19 Ho Iliríi: Ho lé ho Oroomo kòhú sòn-kéní búí.

‡ 15:21 Mí loí Ezayii vūahú 52.15

a Sitakiisi yi, wón na á ĩ wa làa sòobée. ¹⁰ ĩ wee t̄eení a Apeleesi yi, wón zéenía le mi dó mí s̄ii binbirí o *Krista yi. O n̄ii na ba le Arisitobuule lè mí z̄ii n̄upua á ĩ wee t̄eení yi. ¹¹ O Herodion, yia lé ho síi kéní làa mi á ĩ wee t̄eení yi. ĩ wee t̄eení a Naasiisi z̄ii n̄upua yi, bán na dó mí s̄ia o *Krista yi. ¹² ĩ wee t̄eení a háa na ba le Tirif̄eena làa yia ba le Tirifooze yi. Ba wee sá a Núhúso tonló làa sòobée. Wán b̄ónlo háa na ba le P̄esiide á ĩ wee t̄eení yi. Wón mún sá a Núhúso tonló làa sòobée. ¹³ ĩ wee t̄eení a Urufuusi yi, wón na biò j̄uhú wi làa sòobée o Krista tonló sáró yi. B̄an nu á ĩ wee t̄eení yi. O mún lé ĩnén wán nu. ¹⁴ O Asenkiriite, là a Filekon, là a H̄emeesi, là a Patorobaasi, là a H̄emaasi, lè wán z̄awa k̄er̄et̄īewa na p̄anía wi làa ba, bán búenbúen á ĩ wee t̄eení yi. ¹⁵ O Filolooki là a Zullii á ĩ wee t̄eení yi. ĩ wee t̄eení a Neree lè m̄in h̄ínl̄ó yi, á wee t̄eení a Olenpaasi yi, làa bià búenbúen na dó mí s̄ia o Krista yi, na p̄anía wi làa ba á ĩ wee t̄eení yi.

¹⁶ Mí t̄eení m̄in yi lè le k̄õnbii t̄eení. Ba k̄er̄et̄īewa kuio búenbúen wee t̄eení mia.

Le z̄eení na ó o Poole n̄on

¹⁷ Wán z̄awa lè wán h̄inni k̄er̄et̄īewa, biò á ĩ hení á à na mia lé biò k̄a: Mí pa miten biò ba n̄upua na wee dé ho sankaró ba k̄er̄et̄īewa kuure yi. Ho k̄ar̄ánl̄ó na mi yú á ba pá biò, à ba wee k̄ar̄án mia làa bè-veere á à v̄īinínáa mia. Mí pí ba biò, ¹⁸ lé biò ba n̄upua mu síi á wa Núhúso na lé o *Krista tonló sáró biò yí here c̄õn. Biò biò here ba c̄õn lé ba dío biò. Ba wee bío h̄a b̄in-s̄ia à v̄īinínáa bia yí máa d̄an̄ z̄un̄ le sabéré lè ho t̄ūiá poni à hueeka m̄in yi. ¹⁹ Mu bon, ba n̄upua búenbúen z̄u biò mi wee tà bèraa biò ó o Núhúso wee bío yi. Lé b̄un̄ n̄on á ĩ s̄ii wannáa mi biò yi. È̄e k̄á ĩ màhá wi à mi wé mu bè-z̄ur̄im̄in̄i b̄ansowà binbirí à wé wéráa biò se. ĩ wi à mi ce, à wé yí wé mu biò na yí se. ²⁰ Hen làa c̄īn̄ú k̄á le Dónbeen̄i na lé ho h̄eer̄à b̄anso á à yáa o Sat̄ani p̄anká, á à dé o mi zení tá.

Le o Núhúso Yeesu wé mí s̄amu làa mia!

²¹ O Timotee, yia làa mi p̄anía wee sá ho ton-kéní á wee t̄eení mia. O Lisiyuusi là a

Zas̄on là a Sosipateere, bán làa mi lé ho sìi kéní á mún wee t̄eení mia.

²² ĩnén T̄etīyuusi* na túara a Poole j̄i-cúa á mún wee t̄eení mia wa Núhúso na wó á wa lé le dà-kéní yèni yi.

²³ O Kayuusi, yia á ĩ làara wán mún wee t̄eení mia. Lé wón z̄ii á ba k̄er̄et̄īewa wee kúee m̄in wán yi. Ho lóhó wén-b̄ar̄alo na ba le Erasiite, wón lè wán za Kaatuusi á wee t̄eení mia. ²⁴ [Le wa Núhúso Yeesu Krista à wé mí s̄amu lè mi búenbúen. *Amiinal]

Mí wa khòoní le Dónbeen̄i mí dòn

²⁵ Mí wa khòoní le Dónbeen̄i. Lerén lé dío dà à wé, á mi s̄iad̄eró le yi á à f̄ará à t̄in. Le è wé mu le b̄in-tente na biò ciran o Yeesu Krista, dío á ĩ wee bue p̄anká yi. Lé d̄en b̄in-tente so á le Dónbeen̄i wee d̄in wán z̄eenínáa mí biò na lá sà yi há l̄ulúio z̄anz̄an.

²⁶ È̄e k̄á h̄a làa na k̄a wán, á mu wáa ló mu khoomu yi wér̄ewéré le Dónbeen̄i j̄i-cúa f̄erowà v̄õnna na ba yáania túara p̄anká yi. Lé le Dónbeen̄i na wi f̄éee á n̄on d̄en j̄ii so bán yi le ba túa mu, bèra a na, à h̄a síi-viò n̄upua z̄un̄ le, à dé mí s̄ia le yi, à wé bè le b̄ioní yi.

²⁷ Le le Dónbeen̄i na mí dòn lé mu bè-z̄ur̄im̄in̄i b̄anso, à yí ho cùkú f̄éee, o Yeesu *Krista p̄anká yi. *Amiinal

* 16:22 o T̄etīyuusi: O T̄etīyuusi h̄iá lé o k̄er̄et̄īe v̄õn-túaro. Lé orén ó o Poole f̄eera mí j̄i-cúa n̄on yi ó o túara.

Ho nín-yání vūahú na ó o Poole
 túara nnon ho
 Kor^{ente}
 kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nūhú

Le Dónbeeni tonló lé o Poole gúakáa ho ho Korente lóhó yi. O kará bín á yú le lúlú-kùure lè mí piina bio hèzìn (Bè-wénia 18.11).

Ho Korente hía lée lóhó na á mu bè-kora lè mí síwà wee wé yi. Á mu lunkaa o Poole yilera. Lé bún te bio ó o túararáa hā vōnna non ba kèrètíewa kuure na wi bín yi, à ba zūn bio ba à gúa lè mítén.

O gúa ho Korente kèrètíewa kuure yi: Le ho sankamínló à ba kǎ yi à día mu koomu wárá (1-5). Ba túiáwà fèró làa bio ba wé è bua lè mítén ó o zéénia yara làa ba (6).

Bio ba tũakaa bio làa wó ó o zéénia yara: Mu yaamu, le muini taa, o Yeesu dínló, le Dónbeeni Hácírí bè-hānii na le wee na, lè ba ni-hía vèeró bio (7-15).

O Poole vūahú vaa véenii, ó o bía ho Zeruzalemu kèrètíewa ni-khenia séeníló bio, bún mōn, ó o tēénia ba yi (16).

Le tēení

^{1,2} Inén Poole na le Dónbeeni lè mí sīi bio á lera à ĩ wé o Yeesu *Krista tonkaro, á wee túa ho vūahú na kà. Inén lè wàn za Sositeena á wee tēení minén kèrètíewa kuure na wi ho Korente lóhó yi, minén na le Dónbeeni ceera à mi bio sī le yi mi páaníló là a Yeesu Krista bio yi. Le hueekaa minén làa bia búenbúen na wee ve wa Nūhúso Yeesu Krista mu yèni hā lùà búenbúen yi, à mi wé bua miten làa bio le Dónbeeni sī vā yi. O Krista mu lé wa búenbúen Nūhúso. ³ Le wàn Maá Dónbeeni, là a Nūhúso Yeesu Krista á wé mu sāamu làa mia à na ho héérà mia.

O Poole wee dé le Dónbeeni bāraká

⁴ ĩ wee dé le Dónbeeni bāraká fēee mi bio yi, lé bio le wó mu sāamu làa mia mi páaníló là a *Krista Yeesu bio yi. ⁵ Mu bon. Mu lé mi páaníló là a Nūhúso á non mi yúráa le Dónbeeni bè-hānia lè mí síwà búenbúen, sōnkú le Dónbeeni bíoni bueró

lè le Dónbeeni bio zūnlo, ⁶ lé bio ó o Krista bín-tente na zéénia non mia á mi tà bio làa sòobée. ⁷ Lé bún te bio le Dónbeeni bè-hānii búí á yí fòoraráa mia, minén na wee lōnóí ho pāahú na wa kǎí mi wa Nūhúso Yeesu Krista yi. ⁸ Le Dónbeeni lé dío á à sí mia á à díní fúaa mu véenii, à wékhe bio yí mi léé mia wa Nūhúso Yeesu Krista buen nonzoñ. ⁹ Lerén mí beere von mia à mi wé le dà-kéní lè le za Yeesu Krista na lé wa Nūhúso. Hen ká le Dónbeeni dó mí jii le mí ĩ wé bio na, à le wé mu.

Ba kèrètíewa ji-cúa yí máa fè mín

¹⁰ Wàn zàwa lè wàn hínii, ĩ wee yanka mia wa Nūhúso Yeesu *Krista yèni yi, le mi wé le jii dà-kéní. Mi yí tà le ho sankaró à zo mi pāahú. Mi wé mi yilera làa dà-kéní. ¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínii, ĩ wee bío kà síí lé bio ba nùpua búí na wi o Kulowee cōn á buée bía non miì le hā fio wi mi pāahú. ¹² Bio non á ĩ bāraká bún lé bio mi búenbúen ji-cúa wi mín júná yi. O búí le mínén bò a Poole yi, ká a búí bèn le mínén bò a Apoloosi tàá o Piere yi. O búí wón bèn le mínén bò a Krista yi. ¹³ Minén so wee leéka le o Krista á dà wee sankaa le? Lé o Poole lé yá húrur ho *kùrùwá wán mi bio yi le? Lé o Poole yèni á ba bátízéraràa mia le? ¹⁴ ĩ yáá wee dé le Dónbeeni bāraká, lé bio ká mu yínōñ o Kirisipuusi là a Kayuusi, á mi ni-kéní búí á inén yí bátízera. ¹⁵ Ó o búí tín wáa à lé wen ká a bío le mí bátízera lè ĩ yèni. ¹⁶ Mu bon, ĩ lá le ĩ nōnsā. ĩ mún bátízera o Sifefanaasi lè mí zīi nùpua. Bán níí ló, á ĩ wáa ka le ĩ yí bīnia yí bátízera a búí mi cōn. ¹⁷ O Krista yáá yonkkaa mi le ĩ bátízé nùpua. Bùee. O tonkaa mi, bèra a na à ĩ bue le bín-tente à na ba yi. O le ĩ bue le ká ĩ yí wé mu lè mu bè-zūmimi bíoní. Ká ĩ wó mu làa bún, ó o Krista húmú ho kùrùwá wán á báhée máa kéí.

Le Dónbeeni pánká lè le bè-zūmimi bio

¹⁸ Mu bon. Bia lá mu húmú wōhú cōn, ó o *Krista húmú ho *kùrùwá wán bio zéeníló lé mu bōnbúmu. Èe ká warēn na lá ho kǎníló wōhú cōn, á mu wee zéení le Dónbeeni pánká. ¹⁹ Bio ká lé bio túara le Dónbeeni bíoni vūahú yi:

* 1:19 Mí loñ Ezayii vūahú 29.14

«Mu bè-zūmīnì òànsowà bè-zūmīnì á ì khíí búe jùhú.

Bia le mí zū mu bìo bìo na 6a zū á ì khíí pí bìo.»*

²⁰ Ká mu wó kà síí, á léee webio á mu bè-zūmīnì òànsowà, làa bìo zū hā làndáwá, lè ho dímíjńá na kà bín-zūńlowá wáa dà a bío? Le Dónbeeni zéenia mu le ho dímíjńá bè-zūmīnì léee bónbúmu. ²¹ Ho dímíjńá núpua lè mí bè-zūmīnì hácirí á yí dàńna yí zūna le Dónbeeni le bè-zūmīnì wára na á le wee wé yi. Lé bún non á warén bíoní na wa zéenia na ka lòn bónbúmu bìo, á le Dónbeeni òin wán á káníanaa bia tà le yi.

²² Ba *zúifúwa wi à 6a mi mu yéréké biowa na wee zéeni le Dónbeeni pánká. Á bia yínoń 6a zúifúwa bán òèn lé mu bè-zūmīnì á 6a wee cà. ²³ Èe ká warén bán lé o Krista na 6a búaa ho kùrúwá wán bìo á wa wee bue. Bún lé bìo wee óoní 6a zúifúwa yi, á bia òèn yínoń 6a zúifúwa cón, á mu lé mu bónbúmu.

²⁴ Èe ká bán na le Dónbeeni hueekaa cón, à 6a wé zúifúwa taa 6a yí wé zúifúwa, bán zū le o Krista wee zéeni le Dónbeeni pánká lè le bè-zūmīnì. ²⁵ Mu bon. Le Dónbeeni bìo na 6a núpua le mu lé mu bónbúmu, bún dà òarén bè-zūmīnì wán. Á bìo 6a núpua le mu lé mu yídamu le Dónbeeni cón, bún dà 6a núpua pánká wán.

²⁶ Wán zàwa lè wán hínni, mi loí mu sese. Minén na le Dónbeeni hueekaa á mi wó le kuure, ká wa lá mu lè 6a núpua dání yi, á 6a bè-zūmīnì òànsowà, lè ho pánká òànsowà, lè hā zī-júná núpua na bìo se, á yí boo mi tíahú. ²⁷ Èe ká le Dónbeeni màhá òin bìo ho dímíjńá le mu lé mu bónbúmu wán, á zéeniaana le mu bè-zūmīnì òànsowà bìo jùhú mía. Le òin bìo ho dímíjńá le mu lé mu yídamu wán, á zéeniaana le bia pánkáwá wi bìo jùhú mía. ²⁸ Le hueekaa bia ho dímíjńá wee loń dà wán, bia lé 6a nì-káamáwa na bìo jùhú mía, bèra a na à bìo 6a le mu bìo jùhú wi, á bún wee mu bè-káamáa. ²⁹ Lé bún non á núpue yí dà máa khòn le Dónbeeni yahó. ³⁰ Le Dónbeeni wó á wa páania là a Yeesu Krista. Lé bún non á wa yúráa mu bè-zūmīnì binbirí na ló le cón. Mu lé o Krista mu á wa òin wán á wóráa 6a núpua na téréenna le Dónbeeni yahó. Lé

orén wó á wa bìo sà le Dónbeeni yi. Lé orén kánía wen. ³¹ Lé bún bìo yi á le Dónbeeni bíoní vūahú á mu túara yi kà síí: «Yia le mí ì khòn, à wón khòn bìo ó o Núhúso wó bìo yi.»†

2

Bìo ó o Poole buera ho Korente yi

¹ Wán zàwa lè wán hínni, bìo á òin òin òin beere buara mi cón á buee zéenia le Dónbeeni bìo na sà yi làa mia, á òin yí bia làa mia làa bíoní na kokókaa. Mu mún yínoń ho dímíjńá bè-zūmīnì bíoní á òin bíaraa làa mia. ² Ho pàahú na á òin wi làa mia, á bìo á òin lá wi à òin zéeni làa mia yínoń bè-veere búí ká mu yínoń o Yeesu *Krista bìo, o Yeesu na 6a búaa ho *kùrúwá wán. ³ Ho pàahú na òin buara mi cón ká òin pánká mía, á le zání wi yi. ⁴ Òin bíoní làa bìo á òin kàranna lè 6a núpua á wi mí òin lè ho dímíjńá òin òin òin bíoní na 6a wee bìo á búeráa 6a núpua júná. Ká mu lé le Dónbeeni Hácirí pánká á zéenia mu làa mia le bìo á òin bia á bon. ⁵ Lé bún non á mi síidéro le Dónbeeni yi á yí fára 6a núpua bè-zūmīnì wán, ká ho fára le Dónbeeni pánká wán.

Le Dónbeeni bè-zūmīnì

⁶ Wa wee zéeni mu bè-zūmīnì lè 6a kèrètíewa búenbúen na síidéro fára tina o Yeesu *Krista yi, bún bon. Èe ká mu bè-zūmīnì mu màhá yínoń ho dímíjńá bè-zūmīnì. Mu bè-zūmīnì mu mún yínoń ho dímíjńá nì-beera bè-zūmīnì. Bán khíí hí òin vé. ⁷ Bìo á warén wee zéeni lè 6a núpua lé le Dónbeeni bè-zūmīnì na bìo sà ho dímíjńá yi. Mu bè-zūmīnì mu bìo fèra wi le Dónbeeni síi yi hàrí ká ho dímíjńá òin yí léra, bèra a na à wa páaní le cùkú yi làa de.

⁸ Mu bè-zūmīnì mu á ho dímíjńá nì-beera yí zū. Ká 6a lá zūna mu, se 6a yí búaa o Núhúso na lé o cùkúso ho *kùrúwá wán. ⁹ Bìo ká lé bìo túara le Dónbeeni bíoní vūahú yi:

«Mu bìo na ó o núpue òin yí mən, á òin yí jńá,

bìo na ó o núpue yáa òin yí léekaa húuu, lé bún le Dónbeeni wíokaa á bàrá ká làa bia wa le.»

¹⁰ Bún bìo so á le Dónbeeni zéenia lè warén lè mí Hácirí. Mu bon. Le Dónbeeni Hácirí

† 1:31 Mí loń Zeremii vūahú 9.23 * 2:9 Mí loń Ezayii vūahú 64.3

wee mi mu bìo búenbúen sese á zūn, hàrì le Dónbeenì mí bære bìo na khiína zoo sà yì.
¹¹O nùpue hácírí mí dòn lé òò zū hā yilera na wì o yì. Lé làa búnn sīí á le Dónbeenì Hácírí mí dòn lé òò bèn mún zū le Dónbeenì yilera na wì le yì. ¹²Le hácírí na warén yú á yínòú ho dímjíńá na kà hácírí, ká dio wa yú lé le Dónbeenì Hácírí. Le Dónbeenì dó mí Hácírí mu wen, à wa ðáń zūńńáa mu sāamu na le wó làa wen. ¹³Warén yí máa bío mu sāamu mu bìo yì lè ho dímjíńá bè-zūńmìnì kàránlò na wa yú. Bùeé. Wa wee bío mu sāamu mu bìo yì lè le Dónbeenì Hácírí bíoní na le wee zéení làa wen. Lé kà sīí á wa wee zéeníńáa le Dónbeenì bío yara lè le Dónbeenì Hácírí mu bíoní. ¹⁴O nùpue na bò mí kùrú hácírí món, wón nùpue so yí ðà máa tà bìo wee lè le Dónbeenì Hácírí cón. Mu ka lòn bónbúmu òanso cón. O yí ðà máa zūń mu kúará. Lé bìo le Dónbeenì Hácírí mí dòn lé òò wee na ò o nùpue ðáń cikon mu bìo. ¹⁵Ká a nùpue na le Dónbeenì Hácírí wì yì, wón wee ðáń cikon mu bìo búenbúen, ká nì-veere yí ðà máa cikon bìo wì orén yì. ¹⁶Làa bìo mu túararàa le Dónbeenì bíonì vūahú yì kà:
 «Lée wée ðà à zūn o Núhúso yilera?
 Lée wée ðà le zéení á à na a yì?»†
 È ká warén na le Dónbeenì Hácírí wì yì, bán yilera là a *Krista yilera lée ðà-kéní.

3

Wa lé le Dónbeenì ton-sáwá

¹Wàn zàwa lè wàn hínni, mu bon. Mi ka lòn dímjíńása na le Dónbeenì Hácírí mía yì. Lé búnn non á ĩ yí ðáńna yí bíá làa mia lè ba nùpua na sīidéro fárá tína bìo sīí, à ĩ bíá làa mia lòn nùpua na lée kúnkúzàwa mi sīidéro ðáń yì. ²Lé búnn te bìo hā bíoní na á ĩ bíá non mia ka lòn yoomu. Hā yí ka lòn díńlò na lì. Mu bon, ĩ lá bíá làa mia lè hā bíoní na ka lòn díńlò na lì á mí máa ðáń máa zūń hā kúará. Hàrì hā làa na kà wán, á mí pá yí ðà máa zūń hā kúará, ³lé bìo á mí pá buan miten lè ho dímjíńása bìo sīí. Le yandee na mi wee dí làa mìn lè hā fio na wì mi pāahú á so yí máa zéení le mi buan miten lè ba bìo sīí, á wára búenbúen so yínòú ba wára le? ⁴Bìo ó o búí le mínén bò a Poole yì, ò o búí le o Apoloosi lé yia á mínén bò yì. À búnn ba dímjíńása wára lè mí wára yínòú ðà-kéní le? ⁵Le ĩ yàá

tùu mia. O Apoloosi lée wée? Á ĩnén Poole lée wée? Wa so yínòú le Dónbeenì ton-sáwá na mi bò níní yí á tàráa le bìo le? Warén lè wà nì-kéní kéní wee sá ho tonlò na ó o Núhúso non wen le wa sá. ⁶Īnén lé yia dù, ó o Apoloosi hōn. Ká le Dónbeenì lé òò wee ðéé mu. ⁷Bún wee zéení le yia dù làa yia hōn á yínòú ðèè. Le Dónbeenì mí dòn lé òò wee wé à mu ðá. ⁸Yia dù làa yia hōn búenbúen lée ðà-kéní. Le Dónbeenì khií sáání ba nì-kéní kéní yì á à héha lè ho tonlò na ba sá. ⁹Mu bon. Wa páanía wee sá na le Dónbeenì yì. Mínén lé le Dónbeenì mohú na le wee vā. Mì mún lé le Dónbeenì zīí na le wee so.

¹⁰Īnén le Dónbeenì non mí pánká yì, á ĩ ka lòn zī-so tente na wá le zīí á bàrá jùhú. Hā làa na kà wán á nì-vio lé bíá wee so le zīí jùhú na á ĩ bàrá wán. È ká ba lè mí nì-kéní kéní mahá ko ba yí hácírí bìo ba à soráa wán. ¹¹Le zīí jùhú ðén wáa bàrá vó, mu lé o Yeesu Krista. Á nùpue na kún ðà a bàrá zīí jùhú veere wón mía. ¹²Ba búí wee so le zīí jùhú mu wán lè ho sánú, tàà tōjòn. Ba búí lé hā huua na yàwá here á ba wee soráa. Ba búí yàá bèn lée búeení, tàá jàakáa, tàá káání á ba wee soráa. ¹³Ká bìo á ba lè mí nì-kéní kéní tonlò sáráa, búnn á à wé le cítíí fì nònzoò á mu ù zūń yì wéréwéré. Mu zòh ká ho ðòhú lé hia á à khén wa nì-kéní kéní tonni kúará. ¹⁴Ká yia son lè mu bìo na ðà ho ðòhú, á wón á à yí mu cúnú. ¹⁵Ká yia bìo na ó o sonnáa bèn cā, á wón á à khe búenbúen. Bānso á à kàńì, ká a mahá à kerì lòn nùpue na káa ho ðòhú yì khií ló á bò yì káníńána. ¹⁶Mi so yí zū ká mínén lé le Dónbeenì zīí, á le Dónbeenì Hácírí wì mia le? ¹⁷Áwa, ká a búí yàara mínén na le le Dónbeenì zīí, á le Dónbeenì á à sīíní wón òanso jùhú, lé bìo le Dónbeenì zīí bìo sà lerén mí dòn yì.

¹⁸Héyí! O búí yí khà míten. Hen ká a búí wì mí tíahú á wee leéka le mí lée bè-zūńmìnì òanso làa bìo ho dímjíńá nùpua wee leékaráa mu, à òanso wé lòn bónbú, lé búnn ò na ká á wé mu bè-zūńmìnì òanso binbirì. ¹⁹Lé bìo á ho dímjíńá na kà bè-zūńmìnì á lé mu bónbúmu le Dónbeenì cón. Mu túara le Dónbeenì bíonì vūahú yì kà sīí: «Le Dónbeenì wee vī mu bè-zūńmìnì òansowà lè ba hénní na wì ba yì.»* ²⁰Mu mún pá bínía

† 2:16 Mì loń Ezayii vūahú 40.13 * 3:19 Mì loń Zoobu vūahú 5.13

túara ho vūahú mu yi: «O Núhúso zū le mu bè-zūmīnī ò ò búí wáa yí yòoní mīten ba nùpua bìo yi. Bún jùhú mía. Lé bìo á mu bìo búenbúen bìo sà mía. ²² Ìnén Poole là a Apoloosi là a Piere búenbúen bìo sà mía. Hàrì ho ò ò búí wáa yí yòoní mīten ba nùpua bìo yi. Bún jùhú mía. Lé bìo á mu bìo búenbúen bìo sà mía. ²³ Á minén bán bìo sà a *Krista yi, ó o Krista bìo bèn sà le Dónbeeni yi.

4

O Krista tonkarowà tonló

¹ Mi ko mi zūn le warén lé o *Krista tonkarowà á lé o ton-sáwá na le Dónbeeni kàràfáa mu bio na sà yi le wa zéeni là ba nùpua. ² Bìo ba wee cà a ton-sá cón lé ò o bè bìo ba le o wé yi lé mí dà-kéní kéní. ³ Hàrì mu wé minén, tàá ba nì-vio à cítí mi ì tonló na ba dó mì dání yi, se bún búenbúen lée coon. Ìnén ì bēere yáá yí máa cítí ìten. ⁴ Ì láa ìten yi bún bon, èe ká bún màhá yí máa zéeni le ì téréna. O Núhúso lé yia á à cítí mi. ⁵ Lé bún bìo yi, à mi yí cítí nùpue ká mu pàahú á yí dñ. Mi pa a Núhúso buenló. Ká a khiú buée dñ, á bìo ba nùpua wee sà mīten le tībírí yi wé búenbúen ó o buée dé mu khoomu wán, á bìo ba wee leéka mí yiwa ó o buée benka. Hón pàahú so yi, ká yia ko láa fobúa, á le Dónbeeni ì dé ò ò búí wáa yí yòoní mīten ba nùpua bìo yi.

⁶ Wán zàwa là wán hīni, bìo á ì bíá khiína wán bún á ì bíá bō ò ò búí wáa yí yòoní mīten ba nùpua bìo yi. Bún jùhú mía. Lé bìo á mu búenbúen bìo sà mía. ⁷ O búí yí bío le mí po bíá ká. Bìo wi mi cón lé le Dónbeeni non mu mia. Ká mu ka ká, á lé webio non á mi wee yòonínáa mīten ka le mu lée bìo na á mi yú mīten? ⁸ Minén bán wáa yú bìo mi màkóo wi yi búenbúen lon? Bìo búí yí fòora mia sá? Mi wáa wee dí le bēeni ká warén níí ló lon? Ì yáá bèn wee fan le mu wé làa bún à warén mún pání dí le bēeni mu làa

mia. ⁹ Mu bon. Ì wee leéka le warén na lé o Yeesu Krista tonkarowà á le Dónbeeni wó á wa ka le wa dú ba nùpua na ká món. Wa ka lòn kásósa na ba ko ba búe ba nùpua yahó le ho wáayi tonkarowà yahó. ¹⁰ Warén ka lòn bōnbúwá ho ò ò búí wáa yí yòoní mīten ba nùpua bìo yi. Bún jùhú mía. Lé bìo á mu búenbúen bìo sà mía. ¹¹ Hàrì lòn zuia, ká warén le hīni là le ju-hānī wee búe. Hā sī-zīnia wee fōo wen. Ba wee hēe ha wen. Wa lòn-kéní mja. ¹² Wa wee sá à lò be, à bè yi yíráa wa jii dñlò. Hen ká yia là wen, à wa dúbua bánso yi. Hen ká ba wee beé wa lò, à wa hī wa sīa. ¹³ Hen ká ba wee yáa wa yēni, à wa bío mu sāamu bioní làa ba. Ho ò ò búí wáa yí yòoní mīten ba nùpua bìo yi. Bún jùhú mía. Lé bìo á mu búenbúen bìo sà mía. ¹⁴ Hàrì lòn zuia á warén ka lòn zàn-bìo na ba wee cà lée kúia. Ba wee cātí wen lòn yíráa.

¹⁵ Bìo á ì túara ká á yínóo bìo na á ì túara à déráa niyio mia. Búeé. Ì wi à ì zéeni mia le ì zàwa na á ì wa làa sòobée bìo sī. ¹⁶ Mu bon. Hàrì ká bíá wee pa mi bio o Krista wōhú wán á ka cēèè, se mīn maá o Krista mu bio dání yi lé ò ò búí wáa yí yòoní mīten ba nùpua bìo yi. Bún jùhú mía. Lé bìo á ìnén ì yia á buera a Yeesu Krista bìn-tente non mia, á mi tà le yi. ¹⁷ Àwa, á ì bēntín wee yanka mia, mi sáberé à mi wé bè bìo á ìnén wee wé yi. ¹⁸ Lé bún bìo yi á ì ò tonka a Timotee na lé ì za na á ì wa làa sòobée, wón na bō a Núhúso wōhú là mí sòobée. Ì ò tonka a ò o buée wíoka leéka mia làa bìo á ìnén ì bēere buannáa ìten o Yeesu Krista wōhú wán. Lé bún á ì mún wee kàrán là ba kèrètíewa kuio hā làa búenbúen na á ì wee va dá yi.

¹⁹ Ba búí mi tiahú wáa búakáa wee bío le ì máa bīnī máa káa le mí cón, á ba wee búaaní mīten. ²⁰ Èe ká a Núhúso tà mu, á hen làa cínú ká ì bīnī buée búeékí mia. Hón pàahú so yi ká mu máa wé ba nùpua mu khòn-bioní na ba bíá á ì jía á mu ò kápa yi mí dñ, ká bìo ba dà wee wé á ì mún ò mi. ²¹ Mu bon. Le Dónbeeni bēeni bìo yí kápa bioní mí dñ, búeé. Ba nùpua ko ba mi le

²² Hàrì lòn zuia, ká warén le hīni là le ju-hānī wee búe. Hā sī-zīnia wee fōo wen. Ba wee hēe ha wen. Wa lòn-kéní mja. ²³ Wa wee sá à lò be, à bè yi yíráa wa jii dñlò. Hen ká yia là wen, à wa dúbua bánso yi. Hen ká ba wee beé wa lò, à wa hī wa sīa. ²⁴ Hen ká ba wee yáa wa yēni, à wa bío mu sāamu bioní làa ba. Ho ò ò búí wáa yí yòoní mīten ba nùpua bìo yi. Bún jùhú mía. Lé bìo á mu búenbúen bìo sà mía. ²⁵ Hàrì lòn zuia á warén ka lòn zàn-bìo na ba wee cà lée kúia. Ba wee cātí wen lòn yíráa.

† 3:20 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 94.11 * 4:9 Mu pàahú ká hā hīa táró wi, ká kōhúsa na ló le mí hīn-táwá vaá dàina bíá ba funnáa, à ba sè ba níí bìo búenbúen à bīnī varáa mīn kōhú. Hàrì ba zúkúsa na ba wíkkaa á ba mún wee wé bua varáa le mí yèn-vēeni. Ká ba vaá dñ à ba zāamáa lé lée dñ, à ba wé buée khií yahó làa bìo ba sò. Ká mu búenbúen khiína wó, à ba màhá búe bíá ba wíkkaa buan ba zāamáa yahó.

Dónbeenì pànká wa wára yi. ²¹ Mi wi à ì bua bùini buennáa mi wán léé, tàá ì wayíí ìten à buennáa, à mi zún ká ì wa mia?

5

Mu koomu na wó ba kèrètíewa kuure yi

¹ Ì jná à 6a le mu koomu na á bia yí zū le Dónbeenì yàá yí máa wé, á 6a búí wee wé minén tíahú. ² Ba le o búí á wee fé mín nu fèe. ³ Á bún pá yí máa vá mia, à mi pá wee òaani miten lon? Yia wee wé bún bìo so á ko ò o ja lén mi tíahú. ⁴ Ìnén wón hàrì bìo á ì mia mi tíahú mi cúee, ká ì hácirí dén wi làa mia. Ì ka le ì wi mi tíahú á fànáa le cítí fànsò bìo yi ⁴ wa Núhúso Yeesu yèni yi. Mí kúaa mín wán, á mi zún le ì wi làa mia le ì hácirí, á wa Núhúso Yeesu pànká mún wi làa mia. ⁵ Mu zòh, à mi lén fànsò mi tíahú ò o *Satāni yáa o sāniá. Ká mu wó kà, á le Dónbeenì á à kǎni a mànakà wa Núhúso buenlò pàhú. ⁶ Miten òaani ló jùhú mía. Mí so yí zū ká le ja-fini 6a dó mu dūmu yi cínú khan à mu búenbúen lé le? ⁷ Á mi cén ceé miten. Bún bè-kohó so síi na ka lòn ja-fini á mi búe jùhú mi tíahú. Ká mi wó bún, á mi ì wé 6a nùpua na wee ce, á à keñ lòn dùn-khanii na á ja-fini mía yi. Mí yáá lé 6a nùpua na wee ce wó, lé bìo á ho *Paaki muini *Pioza á 6a bó wa bìo yi, wón Pioza so lé o *Krista mí beere. ⁸ Lé bún non á mi wáa yi le wa dí ho Paaki sánú le mu bìo na yí se le mu sūnsūmámu na ka lòn ja-fini. Ká mi wa dí ho le mu cemu le ho tūiá poni na ka lòn búurú na á ja-fini mía yi.

⁹ Ì mǎndén vūahú na á ì túara non mia á ì bia le mi wé yí va dā bia wee wé ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síiwá. ¹⁰ Ì yí bía le mi wé yí va dā bia yí zū le Dónbeenì na wee dé míten ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síiwá yi, á sīa wee vá mí ninzàwa bìo yi, á wee juaa, á wee hā hā wǎnna. Mu lá lé làa bún, se mi lá à lé ho dímíjná yi. ¹¹ Èe ká bìo á ì wi à ì bío, lé bìa màhá le mí lé 6a kèrètíewa, à 6a wee wé ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síiwá, á sīa wee vá mí ninzàwa bìo yi, á wee hā hā wǎnna, á wee yáa mí ninzàwa yènnáa, ká 6a a ju khée, á lé 6a kǎnlowá, bán síi lé bìa á ì le mi wé yí va dā. Mí yáa yí ko à mi wé pāani dí làa ba. ¹²⁻¹³ Ho dímíjnáa na yí zū le

Dónbeenì á bìo yí ciran mi. Le Dónbeenì lé òo khíi cítí bán. Èe ká minén òen ko mi wé fí mi kuure nùpua cítí. Bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bìoni vūahú yi: «Mí ja na ì-nì-sūmú lén mi tíahú.»*

6

Ba kèrètíewa na wee ve mín le cítí yi

¹ Bìo lon lon ká minén ó o búí le mín za kèrètíe á hā bíoni wi pàahú ò o máa va le Dónbeenì nùpua cǎn à bán fáa hā, ká a va bia yí zū le Dónbeenì cǎn le bán wé mu léé webio? ² Mí so yí zū ká bia bìo sà le Dónbeenì yi lé bán khíi cítí ho dímíjnáa le? Ká lé minén khíi cítí ho dímíjnáa á se mi mún dà á cítí bìo jùhú mía. ³ Mí so yí zū ká lé warén á khíi cítí ho wáyí tonkarowá le? Ká mu wó ká se ho dímíjná bìo á wa mún dà á cítí. ⁴ Léé webio non ká hā bíoni wi pàahú à mi lén va bia 6a kèrètíewa kuure bìo jùhú mía cǎn na lé ho dímíjnáa à bán cítí mia? ⁵ Hā niyio so yí máa dí mia le? Bè-zūrmìni fànsò so mía mi tíahú na dà à fèe hā bíoni na wi bìa lé 6a zàwa pàahú le? ⁶ Áwa, bìo á mi wé lén va bia yínon 6a kèrètíewa cǎn à bán fáa mi tūiáwà so léé bìo na ko làa wérolé?

⁷ Bìo mi wee 6a mìn varáa le cítí yi bún yáa wee zéeni le mí ko yáara búenbúen. Ho wékheró so lá yí ko à ho wé kúu mia le? Mí so lá yí ko mi wé tà à 6a tē mi wán le? ⁸ Minén lé bìa yáa wee wé khe le mìn zàwa le mìn hínni, á wee tē 6a wán. ⁹ Mí so yí zū kǎnkǎn le bìa wee wé mu bè-kora á níni máa keñ le Dónbeenì béeni yi le? Á mi cén yí khà miten. Lé 6a nùpua na wee dé míten ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síiwá yi, làa bia wee hā hā wǎnna, 6a bá-féwá le 6a há-féwá, 6a báawa mìn yi na wee da làa mìn, ¹⁰ 6a kǎnlowá, làa bìa sīa wee vá mí ninzàwa bìo yi, làa bìa wee ju khée, làa bìa wee yáa mí ninzàwa yènnáa, le 6a nì-wanna, bán búenbúen níni máa keñ le Dónbeenì béeni yi. ¹¹ Bìo á ì tò yi ká búenbúen lé bún 6a búí fù wee wé mí tíahú. Èe ká le Dónbeenì wáa ceera mia. Mí bìo sà le yí. Mí wó 6a nùpua na téréna le Dónbeenì yahó. Bún búenbúen wó wa

* 5:12-13 Mi loñ Lándá zéeni ló vūahú (Deutéronome) 17.7

Núhúso Yeesu *Krista pànká lè le Dónbeenì Hácírí pànká yi.

Mí wé bua miten sese

¹² Ba búí wi mi tǎhú wee bío le mu bìo búenbúen wéro níi non mí yi, á bún wáa bon. Èé ká mu bìo búí wéro màhá yí máa na à mi va làa yahó. Ìnén dà a bío le mu bìo búenbúen wéro níi non mi. Èé ká ì màhá máa díá á mu bìo mu búí máa yí pànká ì wán. ¹³ Mi mún wee bío le ho dínlò wó ho pìohó bio yi, á ho pìohó bèn wó ho dínlò bio yi. Èé ká ho pìohó loo, ho dínlò loo á le Dónbeenì khíi búe jùhú. Mí cén yí hácírí, wa sǎnía yí wó ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà bìo yi. Hǎ bio sǎ a Núhúso yi, ó o Núhúso wee pa hǎ bìo. ¹⁴ Bìo á le Dónbeenì vèeníanáa o Núhúso lé bún bàn síi ó o mún khíi vèenínáa wen lè mí pànká. ¹⁵ Mí so yí zū ká mi sǎnía lé o *Krista sǎnía bìo búí le? O Krista sǎnía bìo búí so ko à hǎ páaní là a háa na wee yèé míten le? Bùeé dé. ¹⁶ Táá mi so yí zū ká a báa na páanía là a háa na wee yèé miten á lée dà-kéní làa wo le? Bìo kà lé bio túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Ba mí nūwá jun á à wé sǎnía dà-kéní.»* ¹⁷ Èé lé bún ká yia bèn páanía là a Núhúso á wón bánso á à wé dà-kéní làa wo mí hácírí yi.

¹⁸ Mí khíi ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà wéro yi. Mu bè-kora na ó o nùpue dà a wé búenbúen á yí máa bóonía sǎnía yi ká mu yínoñ ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà. Yia wee dé míten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà wéro yi, á wee wé khe lè mí kùrú sǎnía. ¹⁹⁻²⁰ Mí so yí zū ká mi sǎnía lé le Dónbeenì Hácírí zǐi le? Le Dónbeenì non mí Hácírí mia à le kerí mia. Le Dónbeenì yà mia ho yà-nòn hebúee yi. Mí wáa yí te miten. Á mí cén wáa dé ho cùkú le Dónbeenì yi lè mí sǎnía.

7

Mu yaamu bìo

¹ Hǎ làa na kà wán, á bìo mi tùakaa làa mi, lé bún á ì wáa à zéení yara làa mia. Mí wee bío le mu se ò o báa yí páaní là a háa. ² Èé ká bio ho há-fénló lè ho bá-fénló boo hǎ làa na kà wán, á ìnén bèn le o báa ko ò o wé páaní lè mín háa, ò o háa mún wé páaní lè mín báa.

* 6:16 Mí loí Bio jùhú búeení vūahú (Genèse) 2.24

³ O báa yí ko ò o pí mín háa ká wón màkóo wi o yi, ó o háa mún yí ko ò o pí mín báa ká wón màkóo wi o yi. ⁴ O háa sǎnía bìo yí sǎ a yi, lé bàn báa á hǎ bio sǎ yi. Ó o báa sǎnía bìo mún yí sǎ a yi, lé bàn háa á hǎ bio sǎ yi. ⁵ O báa lè mín háa á yí ko ba pí mín. Ká ba hía yí máa páaní á mu ko mu wé bìo na ba bía tò wán le mí ì khíi mín yi á à dǎ pǎahú búí, ká mí ì dé mí sòobéee ho fíoró wéro yi. Ká ho pǎahú mu khíina, à ba bíni wé páaní làa mín. Ká bún yi wó á jun-sí ba hía máa dàñ míten máa bua yi bìo ó o *Satāni wee khà lè ba nùpua víini dǎni yi. ⁶ Bìo á ì bía non mia kà á yí máa zéení le ì le mi wé mu konloon. Èé ká mí màhá mún dà wé è wé làa bún. ⁷ Ìnén wón lá wi à ba nùpua búenbúen yí yaka lè ì bìo síi. Èé ká le Dónbeenì wee na mu bìo wéro pànká wa nì-kéní kéní yi mín júná yi. O búí á à ya, ká a búí dà á a kéení máa ya.

⁸ Bìo kà lé bio á ì bèn ò bío ò na ba mabáawa lè ba maháawa yi: Mí wáa lá kará á yí yanka lè ìnén bìo, se mu se. ⁹ Èé ká mí yí dà mu, à mí yaka. O nùpue yan, á súaani bìo ó o ò kéení á máa ya, ká a jun yi dà mí síi máa hǐ.

¹⁰ Bìo lè ba kèrètíewa na yan mín, bán á ì bío bio ká á na yi. Hón jì-cúa so yínoñ ìnén te hǎ, lé o Núhúso te mí jì-cúa. O háa á yí ko ò o pí mín báa díá ká a lén. ¹¹ Ká a hía wá, ò o bèn mún yí bíni vaa ya. Táa ká a wi ò o bíni ya, ò o véení hǎ bíoní lè mín báa, à ba ya mín. Lé mu ó o báa mún yí ko ò o ja mín háa.

¹² Hǎ jì-cúa na á ì bèn ò fée bìo kà wán á à na bía ká yi, hón yínoñ o Núhúso te hǎ, lé ìnén te ì jì-cúa. Ká a báa là a háa yan mín, ó o báa hía wó a kèrètíe, à bàn háa na yínoñ kèrètíe á tà le mí ì kéení làa wo, á bàn báa yí ko ò o ja a. ¹³ Lé làa bún síi, ká a háa là a báa yan mín, ó o háa hía wó a kèrètíe, à bàn báa na yínoñ kèrètíe á yí pá a, á bàn háa yí ko ò o lén díá mín báa. ¹⁴ Ì wee bío ká síi lé bio ó o báa na ñin yínoñ o kèrètíe á bio sǎ le Dónbeenì yi bàn háa na lé o kèrètíe bio yi. Mu mún lée dà-kéní là a háa na yínoñ o kèrètíe. Wón mún bìo sǎ le Dónbeenì yi

bàn báa na lé o kèrètíe bìo yi. Mu lá yí ka kà, á ɓa zàwa bìo máa sɛ le Dónbeenì yi. Èe ká ɓa bìo sà le yi. ¹⁵Èe ká yia màhá yínón o kèrètíe hía wi ò o fáa mu yaamu à yia lé o kèrètíe díá le o fáa. Ká mu wó kà, se yia lé o kèrètíe wi míten. Le Dónbeenì von mia à mi keení mín wán làa héerá. ¹⁶Nún-sí, á minén háawa na lé ɓa kèrètíewa á le Dónbeenì dà à ñin wán á à káináa mí bārání na yínón ɓa kèrètíewa. Tàá minén báawa na lé ɓa kèrètíewa á le Dónbeenì dà à ñin wán á à káináa mí hánání na yínón ɓa kèrètíewa.

Mi díá miten làa bio mi fù karáa

¹⁷Ká bìo á ì bía non mia kà níi ló, á bìo ó o Nùhúso wó á mi nì-kéní kéní bìo karáa á le Dónbeenì vonnáa mia, lé bún à mi pá díá lé míten. Bún lé bìo á ì wee kàrán là ɓa kèrètíewa kuio há lùá búenbúen yi. ¹⁸O búii lá *kúio á le Dónbeenì vonnáa wo, à ɓànso yí sà mu. Tàá yia le Dónbeenì von ò o ñin yí kúio à wón mún yí kúii míten. ¹⁹Ho *kúiiro lé ho yí kúiiro bìo nùhú míá. Bìo bìo nùhú wi lé à wé bè le Dónbeenì bìo na le bò henía yi. ²⁰Mi nì-kéní kéní díá miten làa bio mi fù karáa á le Dónbeenì vonnáa mia. ²¹Yia lá léee wobá-nii á le Dónbeenì vonnáa wo, ò o yí yáa mí yilera bún bìo yi. Èe ká bìo á ɓànso á à keínáa mítén níi kúii non wo yí, ò o wáa bè bún bàhó yi. ²²O wobá-nii na ó o Nùhúso von ó o bìo sà a yi, wón wáa wi míten o páaníló là a Nùhúso bìo yi. Lé làa bún síi ó o nùpue na ó o *Krista von ká a wi mítén wón ɓèn lé o Krista wobá-nii. ²³Le Dónbeenì yà mia ho yà-nòn hebúee yi, á mi wáa yí díá le ɓa nùpua wé mia là mi wobáaní. ²⁴Wàn zàwa là wàn hínni, bìo mi fù karáa á le Dónbeenì vonnáa mia lé bún à mi díá là miten le Dónbeenì yahó.

Bia ñin yí yan bio

²⁵Ká bìo ñin yí yan hùúu, bán bìo na à ì bío ɓa ñání yi na le o Nùhúso bìo na ó o bò henía bún míá. Èe ká bìo á ì lé o nùpue na á ɓa dà a dé mí sía yi mu sáamu na le Dónbeenì wó làa mi bìo yi, á ì ì zéení ɓa. ²⁶Le lònbee na ho zuia kà bìo yi á bìo kà lé bìo á ì wee leéka: Mu se à ɓa díá mítén làa bio ɓa bìo karáa. ²⁷Yia bò mu fūaamu à wón wáa yí cà bio o ò búe làa bũ. Ká yia ɓèn ñin yí bò mu, à wón wáa díá. ²⁸Ká yia màhá pá yan, se mu yínón bè-kohó. O hínzoró na ɓàn fūaalè wi

ká a yan, se mu yínón bè-kohó. Ká bìa yanka bán wi le lònbee yi ho ñimíjñá yi. Á le ñen lònbee so á ì yí wi à le yí ɓarén.

²⁹Wàn zàwa là wàn hínni, bìo kà lé bìo á ì wi à ì bío na mia. Ho pàahú na ká á yí túee. Á wáa lá bìo kà jii wán, le bìa yan à wé le ɓa yí yan. ³⁰Le bìa wee wá à wé le ɓa yí máa wá. Le bìa wee zámaka à wé le ɓa yí máa zámaka. Le bìa wee yà mu bìo à yí dé mí sía bìo ɓa yà yi. ³¹À bìa ho ñimíjñá bìo símu zon, à ho ñimíjñá bìo wé lòn bè-káamáa cón. Lé bìo á ho ñimíjñá làa bìo mí mon làa ho á máa míá ká ho ò vé.

³²Mi lá wi miten, á yilera yí máa yáa, se ì wa mu. O báa na yí yan wón wee dé mí sòobéee o Nùhúso tonló yi. O wee cà ò o wé bìo sí a Nùhúso yi. ³³Ká a báa na yan, wón ɓèn yahó sá ho ñimíjñá bìo. O wee cà ò o wé bìo sí mín háa yi. ³⁴O wáa wi là hã sáa jun. Lé bún mún lé o háa na yí yan tàá o hínzoró na ɓàn fūaalè wi. Ba wee dé mí sòobéee o Nùhúso tonló yi. Ba wee cà à ɓa bìo búenbúen sɛ a Nùhúso yi. Ká yia yan wón yahó sá ho ñimíjñá bìo. O wee cà ò o wé bìo sí mín báa yi. ³⁵Ì wee bío kà síi lé mi séení bìo yi, ká ì yí máa kíká mia. Ká ì màhá wi à bìo ko là ho wéró bún lé bìo à mi wé, à na miten búenbúen o Nùhúso tonló yi á yí titika.

³⁶Ká a yàronza búii wee leéka le ká mí yí yan mín fūaalè se mi wó khon làa wo, ká a zū le mí yí dà mí síi máa hì hùúu, ò o wee leéka le mí ko à mí ya mín, se bún yínón bè-kohó. Á ɓa ya mín. ³⁷Èe ká a yàronza búii màhá lon mu mítén le mí máa ya mín fūaalè, á zū le mí dà à hì mí síi, ká mu ló arén mítén yi binbiri, ò o búii yí kíkáa wo yi, se o wó se. ³⁸Bio wi bún lé bìo kà: O yàronza na fó mín fūaalè á yan á wó se. Èe ká yia le mí máa ya, wón ɓèn bìo sà sūaaní.

³⁹O háa là a báa na mu yaamu ceéra á yí dà máa fáa mín yi ká yínón o báa húrún. Ká ɓàn báa húrún, se o wi mítén, á dà a ya a báa na ó o síi vá yi. Ká a báa mu màhá ko ò o wé o kèrètíe. ⁴⁰Èe ká a màhá kará yí yan, se o bìo á à wíoka à wé se. Bún lé bìo á ñén wee leéka. Á ì mún zū le le Dónbeenì Hácírí wi làa mi.

8

Le muini taa bio

¹Hã làa na kà wán, á wa bèn ò loí ho tũaró na sá ɓa bùaa na yan lè le muini taa bio. Mi wee bío le wa búenbúen lé ɓa bè-zũnlòwà, bún bon. Bún bio zũnló so lé bio wee na ò o nùpue òuaanínáa míten. Èε ká le wamini dén wee wé à wa siadéro va lè ho yahó. ²Yia wee leéka le mí lé o bè-zũnló wón ɓanso ðĩn yí zũ mu làa bio ó o ko ó o zũnnaa mu. ³Èε ká yia wa le Dónbeeni wón le Dónbeeni zũ le o bio sã mí yi.

⁴Áwa! ʼBa bùaa na ɓa yan lè le muini hã wõnna wán taa làró dání yi, á bio ká lé bio á í bio: Wa búenbúen zũ le mu biowa na ɓa nùpua wee lá lòn dofiina ho ðímjáyá yí á bio jùhú mía. Warén zũ le le Dónbeeni léé dà-kéní mí dòn. ⁵Hã pànká-beera na yí máa mi, á ɓa nùpua búí wee ve làa dofiina tãá júnáa, á boo. Hàrí ká hõn pànká-beera so wi ho wáayi lè ho tá wán, ʼse warén bán zũ le le Dónbeeni léé dà-kéní mí dòn. Dén lé ðio lé wa Maá na léra mu bio búenbúen. Lé lerén mún léra wen à wa bio sã le yi. Wa mún zũ le o Nùhúso léé nì-kéní mí dòn. Wón lé o Yeesu *Krista, yia non á mu bio búenbúen wiráa. Lé orén mún non á wa à yíráa le mukàni binbiri.

⁷Warén zũ le mu biowa na ɓa nùpua wee lá lòn dofiina bio jùhú mía. Èε ká ɓa kèrètíewa búenbúen màhá ðĩn yí yú bún bio zũnló so. ʼBa búí na sòobáa dó mí sĩa hã wõnna hãló yi á hàrí lòn zuia ká ɓa wee là le muini taa, à keñ le ɓa níni pá wi hã wõnna hãló yi. À bio ɓa lé ɓa nùpua na pànkáwá mía le Dónbeeni bio dání yi, ká ɓa wee là hã taa mu, à ɓa leéka le mí wó khon. ⁸Mu yínoñ ðínló lé hia wee wé à wa bio wé sã le Dónbeeni yi. Wa dú ho loo, á bio búí máa bè wa bio wán. Wa mún yí dú ho loo, á bio búí máa fá wa bio jii. ⁹Minén bán zũ le mi dà ho ðínló búenbúen wé è dí. Èε ká mi màhá le mi yiwa. Nún-sí, á yia pànká tà mía le Dónbeeni bio dání yi á dà a va a ví bio minén wee wé bio yi. ¹⁰Ká yia pànká mía le Dónbeeni bio dání yi á mɔn ùnén na zũ mu bio à ù kará hã wõnna zii á wee là le muini taa, ó o so mún máa yí hã làró si-hebúee le?

¹¹Bún ká yia pànká mía le Dónbeeni bio dání

yi, wón na ó o Krista húrún bio yi, á hía ví ùnén bio zũnló bio yi. ¹²Hen ká mi wee wé khe lè mìn zàwa lè mìn hími na pànkáwá mía le Dónbeeni bio dání yi ká síi, se lé o Krista mí beere á mi wee wé kheráa. ¹³Lé bún non, ká í bè-ðinii búí dà à víini wán za tãá wán hínló, á í máa bíni máa là taa huúu, bèra a na à ɓa hía yí ví ínén bio yi.

9

Bio ó o Poole bía mí tonkaa tonló dání yi

¹Ínén so yínoñ nùpue na wi iten le? Í so yínoñ o Yeesu tonkaro búí le? Ínén í beere á mɔn wa Nùhúso Yeesu. Minén so yínoñ ho cùnú na ló í tonló na á í sá a Nùhúso bio yi le? ²Ba búí dà a pí á máa zũn le ínén mún lé o Yeesu tonkaro. Ká minén bán zũ le í lé orén. Lé bio mi páaníló là a Nùhúso á wee zéeni le í lé orén tonkaro bio bon.

³Bio ká lé bio á í wee bío na bìa wee yáa í yèni yi á búeráa ɓa jùhú. ⁴Wa so lá yí ko làa bè-ðinii tãá bè-junii bio wa wee sá a *Krista tonló bio yi le? ⁵Warén lé wa nì-kéní kéní so lá yí ko à wa ya a háa na lé o kèrètíe ò o wé bè làa wen wa tonló mu sáro yi, làa bio ó o Nùhúso ɓàn zàwa, là a Piere là a Yeesu tonkarowá na ká wee wéráa mu le? ⁶Tãá ínén là a Baanabaasi wa ðòn lé wen so ko wa wé sá à bè yi yíráa wa jii ðínló le? ⁷Dásí nii na á à lén mí níi yi á à wéráa mu dásimu wón mía. Á nùpue na á à fá le vîndèε ká a máa wé è dí le bia wón mía. Ó o non-pa na yí máa jii ɓa nàwa na ó o wee pa yoomu wón mún mía.

⁸Bio á í wee bío ká yínoñ ɓa nùpua bio na ɓa wee wé mí dòn á í mɔn mu yi. Le Dónbeeni làndá na ó o *Moyiize túara yí á mu pá ka kà. ⁹Bio ká lé bio túara ho làndá mu yi: «O nàa na ɓa wee sáráa ho ðínló làró pàahú á ɓa yí ko ɓa hè lè ho ðínló làró.» *Bio le Dónbeeni bía ká síi so wee zéeni le lé ɓa nàwa bio here le yi le? ¹⁰Mu so yínoñ warén bio yi á le bíaràa ká síi le? Ká wεεε. Mu lé warén bio yi á le bíoni mu túararáa. Yia ɓa lá ó o wee và ko ò o dé mí sã bio ó o khi yí bio yi. Yia ɓa lá ó o wee vúaa ho ðínló ko ò o dé mí sã bio ò o yí bio yi. ¹¹Le Dónbeeni bín-tente na wa zéenia làa mía á ka lòn bio na wa dù. Ká mi lá wee na mi níi bio wen, se mu léé bio na so po wen le? ¹²Ká mi wee

* 9:9 Mi loí Làndá zéeniíló vūahú (Deutéronome) 25.4

na na mu ba búí yí, á warén so yí ko làa bŭ yí po bán le? $\xi\epsilon$ ká warén bán yí wi à wa bío le mi ko à mi wé na mi ní bìo wen. Wa yí wi à bio búí cínú à bŭmaka a *Krista bín-tente bueró. Lé bún bìo yí á wa díaráa á mu bìo búenbúen wee kúu wen. ¹³ Mi so yí zŭ le bia wee sá ho tonló le *Dónbeenì zì-beenì yí á bè-dínii wee lé bìo ba nùpua wee wé lè mu hāmu yí bín le? Á bia wee fūaa ba bùaa le muini yeení bán mún wee yí bìo sá ba yí. ¹⁴ Lé làa bún síí ó o Nŭhúso mún bōráa mu henía le yia wee bue le Dónbeenì bín-tente á nii dínló wé è lé ho tonló mu yí.

¹⁵ Bìo á ì lá wi làa mia, á bìo ko làa mi, á ì yí le mi na hàrí dèè miì. Á bìo á ì wee túa ká síí, mún yí máa zéení le ì le mi wé mu na miì. Bún yí ká ì yàá lá húrun se mu súaani. Dén sī-wee so na wi miì á nùpue yí dà máa hē yí. ¹⁶ Ì yí ko à ì khòon ìten le Dónbeenì bín-tente bueró bìo yí. Mu yàá lée bìo na á ì ko à ì wé konloon. Ká ì le ì máa bue le bín-tente mu, à wān dèè suaa mi. ¹⁷ Mu là lé ìnén ìten dó ìten ho tonló mu yí, se ì lá le ba wé sàáni miì. $\xi\epsilon$ ká ho lé dèè na á ì ko à ì sá konloon, á ì máa pí ho sáró. ¹⁸ Ká ì sàáni lé le sī-wee na ì wee yí le bín-tente na á ì wee bue làa káamāa bio yí ká ì yí máa fé bìo ko làa mi.

¹⁹ Mu bon, ìnén lée nùpue na wi ìten, á yínoh wobá-nii. $\xi\epsilon$ ká ì mahá wó ìten lè ba nùpua búenbúen wobá-nii, bèra a na à ì yíráa ba boomuso à ba tà a Krista bio. ²⁰ Hen ká ì wi làa bia lé ba *zúífúwa, à ì wé ìten làa zúífú, bèra a na à ì yí bán à ba tà a Krista bio. O Møyiize lándá á ìnén mía yí. $\xi\epsilon$ ká ì wi làa bia wi ho yí, à ì bua ìten lè ba bìo síí, ká ì jòn mía ho lándá mu yí, bèra a na à ì yí bán à ba tà a Krista bio. ²¹ Ká ì mún wi làa bia yí zŭ dèè o Møyiize lándá bio dání yí, à ì bua ìten lè ba bìo síí bèra a na à ì yí bán à ba tà a Krista bio. Bún yí máa zéení le le Dónbeenì lándá bio yí ciran mi. Ì wee bè o Krista lándá yí. ²² Hen ká ì wi làa bia pànkáwá mía le Dónbeenì bìo dání yí, à ì mún wé lòn nùpue na pànká mía, bèra a na à ì yí bán á ba tà a Krista bio. Lé làa bún á ì wee wé à zoráa ba nùpua le mí sííwà tíhú à yíráa ba nì-dòndáa búí à kàní konloon. ²³ Bún búenbúen á ì wee wé bèra a

na à le Dónbeenì bín-tente à bènbén, à ìnén ní mún keñ mu bè-tentewà na le bín-tente mu wee zéení yí.

²⁴ Mi zŭ le bia wee lùwí khííka mún búenbúen ó o nì-kéní na khíína bia ká lé yia ba wee wé na mu bìo yí. Minén mún hení mi lò làa bia wee lùwí khííka mún bìo síí bèra a na à mi yí mu bìo. ²⁵ Bia wee wé hā penkaa jínkaa búenbúen á wee wé mání mí sánia lè le lònbee à càráa mu bìo. Ká mu bío mu mahá dà wee yáa. Ká warén bán wee mání wa sánia lè le lònbee à càráa mu bìo na yí dà máa yáa. ²⁶ Lé bún non á ìnén yí máa wé lòn nùpue na wee lùwí concon. Ì mún yí máa wé lòn nùpue na wee nūaa concon. ²⁷ Ì wee kíká ìten yí làa sòobé á wee mání ì sánia lè le lònbee bèra a na ká ì khíí buera le Dónbeenì bín-tente vó à le Dónbeenì yí pí mi día.

10

Mí día hā wōnna hāló

¹ Wān zāwa lè wān hínni, ì wi à mi bīn leéka mi yiwa bìo yánkaa wó wān pāahú na á wān òuaawa bò a *Møyiize yí. Le dùndúure yánkaa pon ba búenbúen yí. Á ba búenbúen mún káa ho muhú yí.* ² Ba búenbúen ka lè ba yú ho *bátéemù lè dùndúure lè ho muhú yí, à ba là a Møyiize wé dà-kéní. ³ Ba búenbúen dú ho dínló dà-kéní na ló le Dónbeenì cón. ⁴ Á ba búenbúen mún jnun mu jnumu dà-kéní na ló le Dónbeenì cón. Bún jnumu so ló ho lèhó na le Dónbeenì non ba yí. Ho lèhó mu lé o *Krista na bò làa ba.† ⁵ $\xi\epsilon$ ká ba boomuso mahá pá bio yí wó sīna le Dónbeenì yí, á ba húrun ho tá hení yí.

⁶ Bún biowa so búenbúen lée bìo na wee zéení wen, à wa sīa yí vá mu bìo na yí se yí, làa bìo á barén wórāa mu. ⁷ Mi yí dé mi sīa hā wōnna yí làa bìo á barén búí wórāa bìo síí. Mu túara le Dónbeenì bíonì vūahú yí ká síí: «Mu nípomu lée kará à ba dú á jun, à ba hínon wee wé hā kàakó-wará.»‡ ⁸ Mi yí wa dé waten ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí sííwà yí làa bìo barén búí wórāa mu bìo síí, á ba nùpua muaaseé bóni làa muaaseé tīn á húrunnáa le wizoñ-kéní.§ ⁹ Mi yí wa khūaa o Krista nii yí làa bìo á barén búí wórāa mu

* 10:1 Mi loñ Léro vūahú (Exode) 13.21-22; 14.22-29

(Nombres) 20.8-11 ‡ 10:7 Mi loñ Léro vūahú (Exode) 32.6

† 10:4 Mi loñ Léro vūahú (Exode) 16.4-35; Miló vūahú

§ 10:8 Mi loñ Miló vūahú (Nombres) 25.1-9

á 6a háwá hàararáa 6a 6ó. ¹⁰Mi yí bío le le Dónbeeni yí wó yí se làa mia, làa bìo á 6arén búí wóráa mu, á le Dónbeeni wáayi tonkaro buée 6óráa 6a.

¹¹Bún biowa so búenbúen wó, à zééníáa wen. Mu túara le Dónbeeni b́oní v́uahú yí à fèn j́nń́a warén na wi ho dímj́nń́a véró pónna yi zen wán. ¹²Lé bún non ká yia wee leéka le mí pánká wi le Dónbeeni bio yi, à 6anso pa míten bio, ò o híá yí lé lùwá. ¹³Ho sùnló na wee yí mia á mún wee yí 6a nùpua na ká. Le Dónbeeni na bíá mu bìo à le máa yèrémá mí j́ii, á máa díá á ho sùnló máa yí mia máa dà mi pánká wán. Ho sùnló pàahú á le Dónbeeni á à wé á mi ì zūn le ho ò khíí. Lé bún ñ na ká mi ì dàñ mi yiwa á à j́ni ho bìo yi.

¹⁴Wàn b́onlowà na á ĩ wa làa sòobéé, bún biowa so búenbúen bio yi á mi pa miten hā wónna hāló yi. ¹⁵Ī wee bío ká síi làa mia lé bio á ĩnén cón á mi ka lòn nùpua na yìo tón. Minén mi beere wáa loń bio á ĩ bíá ká mu bon, tàá mu yí bon. ¹⁶Hen ká wa lá ho b́arákà déro juuníi d́éé buan à wa dó le Dónbeeni b́arákà à wa jun làa de, à mu so máa páaní wen là a Krista cāni le? Á ho búurú na wa wee ćéeka ká wa wee là ho, à ho so máa páaní wen là a Krista sánia le? ¹⁷Á bio ho búurú lé ho dà-kéní, á wa là wa booró mí ćuee, ká wa lé hā sánia dà-kéní ho búurú mu na wa wee sanká bio yi.

¹⁸Mi loń o *Isirayéle nìpomu lon, bìá wee là 6a bùaa na 6a f́uaana le muini yeení na bio sà le Dónbeeni yi wán bán búenbúen páania le le Dónbeeni. ¹⁹Bún so wee zéení le o yia na 6a f́a ho wàahú wán, là ho wàahú mí beere á bio júhú wi le? B́uée. ²⁰Ī wi à ĩ bío le 6a bùaa na 6a yan là le muini hā wónna wán lé hā pánká sūmáa 6ansowà na á nùpue yí dà máa mi á mu wó non yi, ká mu yí non Dónbeeni yi. Á bio á ĩnén màhá yí wi à minén là hā pánká-sūmáa 6ansowà mu à páaní bio búí yi. ²¹O Nuhúso juuníi d́éé á mi yí dà máa junáa á máa b́íní máa khíi ju le hā pánká-sūmáa 6ansowà juuníi d́éé. Mi mún yí dà máa dí o Nuhúso d́ínló á máa b́íní máa vaá dí hā pánká sūmáa 6ansowà d́ínló.

²²Tàá wa wi à wa wé ò o Nuhúso síi ći wen

* 10:26 Mi loń Lení v́uahú (Psaumes) 24.1

wa wárá bìo yi le? Wa so wee leéka le wa pánká wi po a Nuhúso mu le?

Mi le mi bè-wénia à dé ho cùkú le Dónbeeni yi

²³6a búí wi mi t́fahú á wee bío le mu bio búenbúen dà wee wé. Mu bon. Éé ká bio búenbúen yínón bio na se. Bio búenbúen dà wee wé, éé ká mu búenbúen yí máa wé à 6a kèrétíewa kuure va là mí yahó. ²⁴Mi nì-kéní kéní yí ko à mi leéka mi kùrú bio mí dón. Mi mún ko à mi leéka bio mi ì wé ká mu ù séení min zàwa na ká. ²⁵Mu bio búenbúen na wee yéé ho yàwá yí á mi dà à yà á à dí, ká mi yí lúnkaa mi yilera á d́in t́ua miten yi le mu ló wen. ²⁶Lé bio á bio ká lé bio túara: «Ho tá làa bìo wi ho yi búenbúen á bìo sà a Nuhúso yi.» ²⁷Hen ká yia yínón o kèrétíé á von mia là ho d́ínló mí zii, ká mi tà van, à bio 6a à na mia búenbúen à mi dí, ká mi yí lúnkaa mi yilera à t́ua miten yi làa hen na mu ló yi. ²⁸⁻²⁹Ká a 6úi màhá bíá le hā taa na ká lé 6a bùaa na 6a yan là le muini taa, à mi yí là hā. Hàrí ká minén yilera yí lúnkaa mu bio yi, à mi pá yí là hā yia bíá mu non mia bio yi, à lúnkaráa wón yilera.

Bio á ĩnén wee wé ká ĩ poní séra, á so lá ko à mu lúnka a 6úi yilera le? ³⁰Ho d́ínló na á ĩ dó le Dónbeeni b́arákà à ĩ dú, á 6a à yáa ĩ yèni bio yi léé webio? Ī so yí dó le Dónbeeni b́arákà yí d́uráa ho le?

³¹Lé bún non ká mi wé wee dí, ká mi wee ju, tàá ká mi wé wee wé bio léé bio, à mi wé mu, à déráa ho cùkú le Dónbeeni yi. ³²Bia wee víiní 6a *zúifúwa, tàá bia yínón zúifúwa, tàá mìn zàwa là mìn hínni kèrétíewa na ká, á minén yí dé miten yi. ³³Lé ká síi á ĩ wi à ĩ wéráa. Ī wi à ĩ bio búenbúen wé sí bia ká yi. Ī yí máa cà ĩ kùrú bio. Bio á ĩ ì wé á 6a cèrèé á à kánínáa lé bún á ĩ wee bánbá yi.

11

¹Bio á ĩ wee wé á mi wé bè yi, làa bio á ĩnén wee bèráa bio ó o Krista wó yi.

Bio mi ko mi bua là miten ho kúeemín-wánló yi

²Ī yáa 6èntín wee t́éení mia, mi fo6úa, lé bio á bio á ĩ wó non mia á mi wee leéka bio féé, á wa kèrétíewa káránló na á ĩ yú á

kàranna làa mia á mi mún wee bè yi. ³Èé ká ì màhá pá wi à mi zūn bìo kà yara: O báa jùhúso lé o *Krista, ó o háa jùhúso lé o báa, ó o Krista jùhúso lé le Dónbeeni. ⁴Àwa. Ká a báa búii wee fio, tàà o wee fɛɛ le Dónbeeni jì-cúá ò o pon mí jùhú yi, se o wee zùan o Krista na lé o jùhú yi. ⁵Ká a háa búii bèn wee fio tàà o wee fɛɛ le Dónbeeni jì-cúá là ba nùpua ò o yí pon mí jùhú yi se o wee zùan o báa na lé o jùhú yi, se o ka lòn háa na jùhú lɛɛra.* ⁶Ká a háa búii yí máa pe mí jùhú yi se o wáa dà a khè ho. Mu búenbúen lé dà-kéní. Ká ho jùhú khèró tàà ho lɛɛró á lé hā niyio o háa cón, ò o wáa wé pe ho yi. ⁷O báa yí ko ò o pe mí jùhú yi, lé bio ó o bonmín là le Dónbeeni, le Dónbeeni cùkú wee mi a yi. Èé ká a háa ko ò o pe mí jùhú yi, lé bio ó o báa cùkú wee mi a yi. ⁸Ho léé tũíá, le Dónbeeni yí léra a háa bio búii á yí wó là a báa. O báa bio búii lé bio le léra á wó là a háa. ⁹O báa yí léra a háa bio yi. O háa lé yia léra a báa bio yi. ¹⁰Lé bún non le Dónbeeni wáayon tonkarowà bio yi, ó o háa na wee fio tàà o wee fɛɛ le Dónbeeni jì-cúá á ko ò o pe mí jùhú yi à zéenináa ho pànká na o yú bio. ¹¹Èé ká wa pàaníló là a Núhúso bio yi, ó o háa yí dà máa kéní ká a báa níí ló, ó o báa mún yí dà máa kéní ká a háa níí ló. ¹²Mu bon, o háa ló a báa yi, ó o báa bèn wee te o háa yi, ká ba mí nùwā jun màhá lé le Dónbeeni léra ba.

¹³Mínén mi beere wáa loñ mu sege. Mu so léé bio na se ò o háa hén mí jùhú yi díá ká a wee fio le? ¹⁴Ba nùpua zū le ká a báa jún-vāní á túeeka, se mu lé hā niyio o wán. ¹⁵Èé ká a háa cón á le jún-vāní na túeeka so yínón cùkú bio le? O háa jún-vāní le Dónbeeni non wo yi, à le wé le nín-kéní na pon o jùhú yi. ¹⁶Ká a búii wi ò o pá bīnī wāanì bìo á ì bía, à ò bānso zūn le lé bún á warén là ba kèrètíewa kuio búenbúen wee wé.

O Núhúso dínló dǎní yi

¹⁷Bìo á mu lé le zéení tũíawà á wa wi yi, á bio búii wi bín á ì yí dà máa khòonì mia bio yi. Mu lé bio á mi kúeemínwánlò yí máa wé à mi va là ho yahò. Ho yáa wee lén mia là mi món. ¹⁸Bìo á ì cí wán lé bio kà: Ì jǎ á

ba le ká mi san san kúaa mín wán, à mi wé cūii mín. Mu ka là mu bon. ¹⁹Mu bon, ho sankamínlò ko ho wé mí tǎahú, à bia lé ba kèrètíewa binbirì bìo dàñ zūnnáa. ²⁰Lé bún te bio ká mi kúaa mín wán, á ba yí dà máa bío le lé o Núhúso dínló á mi wee dí. ²¹Mu bon, mi nì-kéní kéní dínló na mi wee bua buennáa lé hia mi wee wé bánbá dí. Bún lé bio wee na à ba búii le hīnī búe, ká ba búii jun sù wee khée. ²²Mi zīnī so mía á mi máa wé è dí ká mi ì ju yi le? Tàà lé ba kèrètíewa kuure á mi wi mi zùan yi, à dé hā niyio bia khon yi le? Léé webio á mi yáa wáa le ì bío na mia? Mí wi à ì pá dé mí fobúa le? Èé ká b̄uèé. Ì b̄èntín yí dà máa dé mí fobúa mu bìo yi.

²³Àwa, ho kàránlò na ló a Núhúso cón na á ìnén yú á b̄èn yèrèmaa non mia lé hia kà: Ho tǎnahú na ba à dé o Núhúso Yeesu á à na, ó o lá ho búurú, ²⁴á dó le Dónbeeni bārāká ò o c̄ɛkkaa ho ò o bía: «Hia lé ì sǎnía na á ì non mi bio yi. Mí wé wé mu, à leekaráa ì bio.» ²⁵Lé làa bún bìo síi, ká ba dú wó, ó o b̄èn lá le juuní d̄ɛ na ho *div̄én wi yi ò o bía: «Bìo ká lé le p̄aaní finle na le Dónbeeni b̄ò là ì c̄ani. P̄ahú léé p̄ahú ká mi wé wee ju mu, à mi wé mu à leekaráa ì bio.» ²⁶Àwa, á p̄ahú léé p̄ahú na mi wé là ho búurú mu, á jun mu bio mu, se lé o Núhúso h̄umú á mi wee zéeni bìo. Mí wé wé mu, fúaa ká a khíi b̄inía guara.

²⁷Lé bún non ká nùpue léé nùpue wé là a Núhúso búurú mu, á jun o bio mu làa bio mu yí koráa, se b̄anso wó khon, lé bio ó o zùañna a Núhúso s̄anía là a c̄ani yi. ²⁸Nùpue na wé le mí ì là ho búurú mu, á à ju mu bio mu, à b̄anso cén loñ míten sese à bè yi wéráa mu. ²⁹Mu bon. Yia wee là ho búurú mu, á wee ju mu bio mu ò o yí máa k̄nbi o Núhúso s̄anía, se b̄anso wee síiní mí jùhú. ³⁰Lé bún te mu á mi tǎahú á ba c̄èrè lé ba v̄anv̄arowà, ba c̄èrè p̄ankáwá mía, á ba búii h̄urun. ³¹Ká wa lá wee f̄en loñ waten sese, se le Dónbeeni lá máa wé è cíti w̄en. ³²Èé ká a Núhúso màhá wee cíti w̄en, à bé w̄en, b̄era a na à wa júná khíi yí p̄aaní yí sí là ho dím̄jǎsa.

³³Àwa, wán zàwa là wán h̄inni, mi wé kúaa mín wán o Núhúso dínló bio yi, à mi

* 11:5 Mu p̄ahú, ká a háa lɛɛra mí jùhú se o dó hā niyio míten yi.

yí dí mín júná yi, mi wé pa mín. ³⁴Ká yia le hini wé dà, à òanso dí mí zii à bè yi guennáa, bèra a na ká mi wé kúaa mín wán, à le Dónbeenì sīi yí cī mia. Bìo ká na mi tūakaa bìo, bún á ì ì día ká ì khíi òuara mi cón, á ì bueé zéeni bún yara làa mia.

12

Le Dónbeenì Hácírì bè-hānia

¹Wán zàwa lè wán hīni, hā làa na ká wán, á le Dónbeenì Hácírì bè-wēni na wa wee mi lé bìo á ì bío dání yi. Ì wi à mi zūn mu yara. ²Mi zū le pàahú na mi òn yí zū le Dónbeenì, ká mi día miten á hā wōnna na yí dà máa bío á yú ho pánká mi wán. ³Lé bún te mu, á ì wi à ì zéeni mu làa mia à mi zūn le o nùpue na wee bío lè le Dónbeenì Hácírì pánká, wón yí dà máa dánkání Yeesu. Á nùpue mún yí dà máa bío le Yeesu lé o Nùhúso ká le Dónbeenì Hácírì yí dó mu òanso jii yi.

⁴Mu biowa wéro pánká na le Dónbeenì Hácírì wee na á siwà boo, ká lé le Hácírì dà-kénì màhá wee na mu. ⁵O Nùhúso tonló á júná boo, ká lé o Nùhúso ni-kénì á wa wee sá na yi. ⁶Mu bè-wénia á júná boo, ká lé le Dónbeenì dà-kénì lé dio wee na mu búenbúen wéro pánká ba nùpua búenbúen yi.

⁷Le Dónbeenì Hácírì wee zéeni miten wa ni-kénì kénì yi lè mí bè-wénia à séenínáa wa búenbúen. ⁸Le Dónbeenì Hácírì wee wé ò o búii wé bío mu bè-zūnmini bioní. O búii wón le Hácírì mu wee wé ò o wé bío mu bìo zūnló bioní. ⁹O búii wón le Hácírì mu wee wé à le siidéro na òan síi mia à keñi wo yi, ká a búii wón lé ba vánvárowà wééro pánká á le Hácírì dà-kénì mu wee na a yi. ¹⁰Le Dónbeenì Hácírì wee na mu yéréké biowa wéro pánká o búii yi. O búii lé le Dónbeenì jii-cúa fēeró pánká o o wee yi. Ká a búii wón bēn lè le Dónbeenì Hácírì lè hā hácín-kora hueeka lénlò mín yi òan pánká á òn wo yi. O búii le Dónbeenì Hácírì mu wee wé ò o wé bío hā bioní na a nùpue yí zū, ká a búii le Hácírì mu bēn wee wé ò o wé jii hā bioní mu à tání na ba nùpua yi. ¹¹Lé le Dónbeenì Hácírì dà-kénì mu á wee wé bún búenbúen. Lé lerén wee na mu bìo wéro pánká wa ni-kénì kénì yi mín júná yi làa bìo á le sīi wá yi.

O Krista sánia

¹²Wa zū le hā sánia lée dà-kénì, ká bìo cēékaa mín yi wó hā lè bìo á boo. Èe ká bún màhá yí hò bìo mu páania lé hā sánia dà-kénì. Wa páaniló là a *Krista bìo mún ka ká síi. ¹³Wa búenbúen zúra le Hácírì dà-kénì yi á wóràa hā sánia dà-kénì. Wa wé *zúifūwa loo, à wa yí wé zúifūwa loo, à wa wé wobá-nii, táa nùpua na wi míten, se lé le Hácírì dà-kénì mu á wa búenbúen yú.

¹⁴O nùpue sánia yínón bìo dà-kénì mí dòn á wó làa hā, mu boo. ¹⁵Ká le zeñ lá bío le bìo mínén yínón le níi, á mí wáa yínón hā sánia bìo búii, se bún pá máa hē bìo le can hā sánia mu yi. ¹⁶Ká ho jikāahú lá le bìo mínén yínón le yère, á mí wáa yínón hā sánia bìo búii, se bún pá máa hē bìo ho can hā sánia mu yi. ¹⁷O nùpue sánia lá lé le yère mí dòn, á hā lá wé è jii mu bìo kaka? Ká hā lá lé ho jikāahú mí dòn, á hā lá wé è tá mu bìo sīii kaka? ¹⁸Mu bon, mu biowa dà-kénì kénì na lé o nùpue sánia á le Dónbeenì cēékaa mín yi làa bìo le sīi wá yi. ¹⁹Mu lá lée bìo dà-kénì mí dòn, se hā yínón sánia. ²⁰Bìo wee cēéka mín yi wé hā sánia bún lé bìo boo, ká hā sánia hōn lée dà-kénì. ²¹Lé bún òn á le yère yí dà máa bío máa na le níi yi le mí màkóo mia le yi, á ho júhú yí dà máa bío le hā zení le mí màkóo mia hā yi. ²²Hàri hā sánia biowa na ka lè hā júhú mia sese wa cón á wa màkóo yàa pá wi yi. ²³Hĩa bìo cùkú mia wa cón lé hĩa wa wee pa bìo. Á hĩa bìo bíoró nyio wi, hōn lé hĩa á wa yàa wíokaa wee pa bìo. ²⁴Hĩa cùkú wi màkóo mia bún yi. Ká le Dónbeenì wíokaa o nùpue sánia biowa à hĩa cùkú mia ò o wé dé ho cùkú yi. ²⁵Le Dónbeenì wó mu ká síi bèra a na à mu biowa na cēékaa mín yi wó hā sánia à cūiinà yí keñi yi, ká hā lè mí dà-kénì kénì wé leéka mín bìo. ²⁶Ká hā sánia bìo búii yú le lònbee, à bìo ká leé le yi làa bii. Ká hā sánia bìo búii yú ho cùkú, à bìo ká leé le sī-wēe yi làa bii.

²⁷Mínén mún ka lòn sánia dà-kénì na bìo sá a *Krista yi, á mí le mí ni-kénì kénì lé hā sánia mu bìo búii. ²⁸Lé làa bún síi á ba kèrètíewa kuure yi, á le Dónbeenì nín-yání wó ba búii là a Yeesu tonkarowà. Bia sá lé le *Dónbeenì jii-cúa fēerowà, mu tīn níi lé bia wee kàran le Dónbeenì bìo lè ba nùpua. Bia ká lé bia yú ho pánká à wéràa mu yéréké biowa, làa bia wee wé ba vánvárowà, làa bia wee séeni ba nùpua, làa bia dà wee dí

ba kèrètíewa yahó, làa bìa wee bío hā bíoní na á nùpue yí zū. ²⁹ Ba búenbúen so lé o Yeesu tonkarowà le? Ba búenbúen so wee fεe le Dónbeenì jì-cúa le? Ba búenbúen so wee kàrán le Dónbeenì bìo lè ba nùpua le? Mu so lé ba búenbúen á dà mu yéréké bìowa wee wé le? ³⁰ Tàá lé ba búenbúen so wee wéé ba vánvárowà le? Á lé ba búenbúen so wee bío hā bíoní na á nùpue yí zū le? Á lé ba búenbúen so wee tání hā le? Bùéé. ³¹ Bìo le Dónbeenì non wéro pànká wen, á bìo jùhú wì po bìo ká lé bún á mi wé cà lè mi sīa búenbúen. Bún bìo yì, á ò zéení wòhú búí na se po bìo ká làa mia.

13

Le waminì bìo

¹ Ká ì lá dà wee bío hā sī-viò bíoní, lè le Dónbeenì wáayi tonkarowà bíoní, ká ì yí wa ba nùpua, se ì ka lòn bírinboóni na ba wee búaa, tàá hñ-dèè búí na ba wee vúaa. ² Ká ì lá dà wee fεe le Dónbeenì jì-cúa à na ba nùpua yì, á zū le Dónbeenì bìo na sà yì, lè mu bìo na ká búenbúen, hàrì ká ì lá dó ì sīi le Dónbeenì yì á dà wee hóoní hā búaa mí lara yì, ká ì yí wa ba nùpua, se ì bìo jùhú mía. ³ Hàrì ká ì lá wee lá ì ní bìo à sanká na ba ñ-khenia yì, á dà wee khòon bìo á ì tà le lònbee yì bìá ká bìo yì* ká ì yí wa ba nùpua, á ì pà máa yí dèè búí mu yì.

⁴ Yia wa ba nùpua wón wee wé dàh mí sīi hì. O wee wé mu tentemu lè ba nùpua. O yí máa dí yandee. O yí máa khòon. O yí máa dé mítén. ⁵ O yí máa wé n̄yì-wará. O yí máa bàrá mí bìo bìá ká bìo yahó. O sīi yí máa cì fūafūa. Ba wó khon làa wo ó o máa búaa mu mí yì. ⁶ Yia wa ba nùpua á sīi máa wé wa mu bìo na yí téréenna bìo yì, o sīi wee wé wa ho tūiá poni bìo yì. ⁷ Yia wa ba nùpua á mu bìo búenbúen wee wé kúu yì. Mu bìo búenbúen yì, o wee tà le Dónbeenì bìo, á dé mí sīi le yì. O wee hì mí sīi mu bìo búenbúen yì.

⁸ Le waminì léé dèè na máa vé máa mi. Le Dónbeenì jì-cúa fεerowà bìo á khúí vé. Hā bíoní na a nùpue yí zū á bíoró jii khúí bàrá. Mu bìo zūnló á khúí vé. ⁹ Mu bon. Wa bìo zūnló á jii yí sú, á le Dónbeenì jì-cúa na wa wee fεe á jii mún yí máa sí. ¹⁰ Èé ká mu bìo na jii sú pàahú khúí dñ, bún ká bìo jii yí sú á à vé. ¹¹ Mí loñ, bìo á ì fù lé o háyónza, á ì

bíoní, lè ì yilera, làa bìo á ì zū lé mu bìo yara, bún búenbúen á mu háyónmu wì yì. Ká bìo á ì yìo yóò tñ, á ì ló mu háyónmu yì. ¹² Hā làa na ká wán, á bìo wa wee mi ka sùiyóon. Èé ká ho pàahú mu khúí dñ wa wé è mi mu bìo búenbúen wéréwéré. Hā làa na ká wán á ì Dónbeenì zūnló jii dñ yí sú. Èé ká ho pàahú mu khúí dñ, á ì zūnló làa de jii ì sí, làa bìo lérén mí bæere zūnáa mi. ¹³ Bìowa bìo tñ wì bún á máa vé hūuu máa mi. Bún lè waminì, lè le sīidéro yì Dónbeenì yì làa bìo wa pan bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé. Ká mu mí bìo tñ tíahú á le waminì lé dìo po bìo ká.

14

Le Dónbeenì Hácírì bè-hānii búí bìo

¹ Áwa, á mi wáa bè le waminì wòhú na á ì zéenia làa mia, à mu bìowa wéro pànká na le Dónbeenì Hácírì wee na à mi wé cà lè mi sīa búenbúen, sònkú le Dónbeenì jì-cúa fεeró. ² Yia wee bío hā bíoní na á nùpue yí zū, wón yí máa bío lè ba nùpua, o wee bío lè le Dónbeenì. Nùpue yí máa jí bìo ó o wee bío. Le Dónbeenì Hácírì pànká wee wé ò o bío hā bíoní na á nùpue yí dà máa zūn. ³ Ká yia wee fεe le Dónbeenì jì-cúa, wón wee bío lè ba nùpua. O wee wé à ba kèrètíewa sīidéro le Dónbeenì yì va lè mí yahó, o wee hení ba sīa, á hñ hā. ⁴ Yia wee bío hā bíoní na á nùpue yí zū, wón wee wé ò orén mí dòn sīidéro le Dónbeenì yì va lè mí yahó. Ká yia wee fεe le Dónbeenì jì-cúa wee wé á ba kèrètíewa kuure sīidéro va lè mí yahó. ⁵ Ì wee fan à mi búenbúen wé bío hā bíoní na á nùpue yí zū. Èé ká mi màhá wee fεe le Dónbeenì jì-cúa á mu ù wé sí mi á à poñ bún. Yia wee fεe le Dónbeenì jì-cúa wón bìo cùnú wì po yia wee bío hā bíoní na á nùpue yí zū, se o búí bèn wee dàh bñí tání hā bíoní mu à ba kèrètíewa kuure sīidéro le Dónbeenì yì va làa yahó.

⁶ Wán zàwa lè wán hínni, ká ì wáa lá buéé bíá hā bíoní na á nùpue yí zū á non mia mí dòn, á ì kènló mi cón cùnú lá à wé ho yén? Ì yí dà máa séení mia ká mu yínoñ bìo búí na le Dónbeenì zéenia làa mi, tàá mu bìo zūnló á ì zéenia làa mia, tàá le Dónbeenì jì-cúa á ì fεera non mia, tàá kàránlò búí á ì non mia. ⁷ Mí loñ hā sī-búania, ho cáahú tàá ho

* 13:3 «á ì tà le lònbee yì bìá ká bìo yì» Le Dónbeenì bíoní vñ-kíá búí yì, á bìo ká lé bìo bíá: «á non ìten ba cīina.»

coohú, ká hā búaró yí bò bìo wán á 6a à zūn bìo hā wee bío kaka? ⁸Lé o yén á à òò òò á à lá hā hā sĩa ká a yí jǎ bìo le tǐn búaní bía wéréwéré? ⁹Minén mún bìo ka kà síí. Hen ká mi wee bío hā bióní na á nùpue yí zū, à nùpue na dà à tǎn hā á mía, á 6a à wé kaka à jínáa bìo mi wee bío? Hā à keń lòn bín-conconwà. ¹⁰Ho dímjǎ yí á hā siíwà boo, ká hā búenbúen wi lè mún bióní á síí na bàn bióní kúará mía hón mía. ¹¹Ká yia wee bío làa mi á ì hía yí máa jí bióní, bún ká ì ka lòn nì-hānì o cǒn, ó orén mún ò keń lòn nì-hānì ònén cǒn. ¹²Minén mún bìo ka kà síí. Bìo mi wee cà mu biowa na le Dónbeenì Hácírí wee na wéró pánkà lè mi sĩa búenbúen, á mi cén bánbá à mi cà bìo wee wé à 6a kèrètíewa kuure siidéro le Dónbeenì yí va lè mí yahó.

¹³Àwa, yia wee bío hā bióní na á nùpue yí zū ko ò o fio le Dónbeenì yí ò o wé dàń hā tǎn í à 6a nùpua jí. ¹⁴Hen ká ì wee fio lè hā bióní na á nùpue yí zū, á ì hácírí dèn á à keń ho fióró wán, ká ì yí máa le ì yí á à wéráa ho. ¹⁵Àwa, á lé mu yén á ì ì wé? ì ì fio lè hā bióní na á nùpue yí zū lè ì hácírí, ká ì mún pá à le ì yí á à fio lè le bióní na 6a nùpua zū à 6a jí. ì ì sío hā lení lè hā bióní na á nùpue yí zū lè ì hácírí, ká ì mún pá à le ì yí á à sío lè le bióní na 6a nùpua zū à 6a nùpua jí. ¹⁶Ká wa yí máa wé làa bún, ká yia wee wé ho bǎrákà déró fióró lè hā bióní na á nùpue yí zū lè mí hácírí á bía ká á à wé kaka à tǎráa ho «*Amiina» ho fióró mu vaa véenii. ¹⁷Hàrí à ù bǎrákà déró fióró mu we se kaka, á bía yí jǎ ho máa yí cùnú ho yí.

¹⁸Ì wee dé le Dónbeenì bǎrákà, lé bìo hā bióní na á nùpue yí zū, á ònén wee bío po mi búenbúen. ¹⁹Èe ká 6a kèrètíewa kúaa mín wán, á hā bióní bìo hònú na á ì ì bío làa ba lè le bióní na 6a zū á ì ì bío á à kǎrán làa ba, á ì wa á po hā bióní muaasee píru na á ì ì bío làa ba na á nùpue yí zū.

²⁰Wàn zàwa lè wàn hínni, mi yí wé lòn háyúwá mi yilera yí. Mu bè-kora dǎnii yí bún mi wé lòn háyúwá. Ká mi màhá wé leéka mi yiwa lòn yèn-tǐnia ya. ²¹Bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bióní vūahú yí:

«Ì ì òò hā sǐi-vìò nùpua wán
á à bíoráa lè ì nìpomu lè hā bióní na 6a
yí máa jí.

Hàrí ká ì wó bún,

* 14:21 Mi loń Ezayii vūahú 28.11

á ì nìpomu pá máa jí ì cǒn.»*

²²Lé bún á hā bióní na á nùpue yí zū hǒn bíoró wee zéeni làa bía yínóń 6a kèrètíewa le 6a ní mía 6a kèrètíewa bìo yí. Bún bè-zéeniinii so yahó yí sǎ 6a kèrètíewa. Ká le Dónbeenì jì-cúa hǒn fεeró bèn wee zéeni lè 6a kèrètíewa le le Dónbeenì wi làa ba. Bún yahó yí sǎ bía yínóń 6a kèrètíewa. ²³Mi loń. Ká 6a kèrètíewa kuure nùpua búenbúen lá kúaa mín wán síí, á 6a búenbúen wee bío hā bióní na á nùpue yí zū, ó o búí na òò òò yí zū 6a kèrètíewa bìo yara, tàà o búí na yínóń o kèrètíe 6ueé dǒn, á 6a so máa bío le mi wee khée le? ²⁴Èe ká 6a búenbúen wee fεe le Dónbeenì jì-cúa, ó o búí na yínóń o kèrètíe, tàà o búí na òò òò yí zū 6a kèrètíewa bìo yara 6ueé dǒn, á 6a so máa le mí yiwa, á máa zūn le mí wó khon bìo 6a wee jí bìo yí le? ²⁵Bìo wi 6a yiwa na á nùpue yí zū, á bìo ò zūn. Hón pǎahú so yí, ká 6a màhá líí búrá á à búaaní le Dónbeenì ká 6a à bío: «Tùii poni, le Dónbeenì ònén wi làa mía.»

Ba kèrètíewa kúeemínwánlò bìo

²⁶Wàn zàwa lè wàn hínni, á bìo wáa ko mu wé le mu yén? Hen ká mi wé kúaa mín wán, ká yia yú lení ò o sío le, ká yia yú bìo o ò kǎrán làa bía ká, ò o kǎrán 6a. Ká yia le Dónbeenì zéeni làa bìo búí ò o zéeni mu, ká yia yú hā bióní na á nùpue yí zū bíoró pánkà, ò o bío hā, ká yia bèn yú hā tǎnìlò pánkà, ò o tǎnii hā. Bún búenbúen á à dàń ò zéeni 6a kèrètíewa kuure à 6a siidéro le Dónbeenì yí wóka fǎrá òò. ²⁷Ká 6a búí wi mi tǎhú á wee bío hā bióní na á nùpue yí zū, á bún ko làa nùpua nùwá jun, tàà nùwá tǐn à wé mu. Ká yia wé bía mí bìo, à yia so bèn bío mí bìo, ò o búí mún wé tǎnii bìo 6a nì-kénii kénii wee bío. ²⁸Ká yia á à tǎnii mu mía, á bǎnsò ko ò o wé tété, ò o bío le le Dónbeenì mí yí.

²⁹Ká mu lè 6a búí wee fεe le Dónbeenì jì-cúa, á bán nùwá jun tàà nùwá tǐn á ko 6a wé bío ká bía ká wee và mí yiwa bìo hā jì-cúa mu wi à 6a 6ua lè mítén wán. ³⁰Ká le Dónbeenì zéeni bìo búí là a búí mi tǎhú, á yia lá wee bío ko ò o wé tété ká a díá le biónii na wón bǎnsò yí. ³¹Ká mu wee wé kà, á mi búenbúen dà wé è fεe le Dónbeenì jì-cúa, yia wé bía mí bìo, á yia á à bìo mí bìo, bèra a

na à mi búenbúen yí ho kàránlò, à mún yí le sī-hebúée. ³² Yia wee fεε le Dónbeeni ji-cúa ko ò o zúń miten ò o yí wé mu concon. ³³ Le Dónbeeni yí wa bio na lúnkaa. Bìo wee wé ho héerà bún lé bio le Dónbeeni wa. Bún lé bio mu wee wéráa bia bio sà le Dónbeeni yi kuio búenbúen yi.

³⁴ Ká 6a kèrètíewa wé kúaa mín wán, á 6a háawa ko 6a wé tété. Níi yí non 6a yi à 6a bio. 'Ba ko 6a wé liiní miten làa bio 6a *zúífúwa landá bíaráa mu. ³⁵ Ká 6a wí à 6a zúń bio búí yara, à 6a tùa bún lé mí bārání mí zīnī yi. Mu yí se ò o háa bio 6a kèrètíewa kúeemínwánlò yi.

³⁶ Mí wee leéka le le Dónbeeni bín-tente so ló mínén cōn le? Tàa mu so lé mínén mí dòn á le bio sà yi le? ³⁷ Hen ká a búí wee leéka le mí lé le *Dónbeeni ji-cúa fεero, tàa 6anso wee leéka le mí yú le Dónbeeni bio wéro pánká, à 6anso zúń mu le bio á í túara non mia kà lé o Núhúso bio na ó o bò henía. ³⁸ Ká yia yí tà mu, á le Dónbeeni máa tà wón bio.

³⁹ Wán zàwa lè wán hínni, á bìo mi wáa ko mi cà lè mi sīa búenbúen lé le Dónbeeni ji-cúa fεeró, à bia wee bío hā bioní na á nùpue yí zú à mi mún yí hē. ⁴⁰ Bio here, lé à mu búenbúen wé làa bìo mu koráa, à mu yí lúnka.

15

O Krista vèeró bio

¹ Wán zàwa lè wán hínni, le Dónbeeni bín-tente na á í buera non mia, lé dén á í bínía wee leéka bio làa mia. Lé lerén á mí tà bio á bò yi lè mi sòobéé. ² Lerén lé dío á à kání mia ká mi wee 6ua le sese làa bio á í bueraráa le non mia. Ká bún mía se mí tà le bìo coon.

³ Ho kàránlò na bio jùhú wi po hia ká, hia ínén í beere yú á non mia le hia kà: O *Krista húrun wa bè-kora bio yi làa bio mu túararáa le Dónbeeni bioní vūahú yi. ⁴ 'Ba nūna a, á mu wizooní fin zoñ, ó o vèera làa bio mu túararáa le Dónbeeni bioní vūahú yi. ⁵ O zéenia míten là a Piere, bún món ó o màhá zéenia míten lè mí tonkarowà píru jun. ⁶ Bún món á wán zàwa lè wán hínni na po khíá-hònú ó o zéenia lè míten làa zuékúee. 'Ba cèrēe pá yio wi lua hārí lòn zuia. 'Ba nūwā yen búí lé bia húrun 6a tía hú. ⁷ Bún món ó o zéenia míten là a Zaaki, á màhá zéeníanáa míten lè mí tonkarowà búenbúen. ⁸ Bio ó o zéenia míten lè 6a

búenbúen vó, ó o mún zéenia míten lè ínén na ka lòn za na teró cú wán. ⁹ Mu bon, í lé 6a tonkarowà búenbúen món dí. 'Ba yáa yí ko 6a ve mí làa tonkaro, lé bio á bia bio sà le Dónbeeni yi á í beéra lò. ¹⁰ Bio á í karáa ho zuia, lé le Dónbeeni sāamu pánká yi. Á le sāamu na le wó làa mi á yí tò, bùeé. Í sá ho tonlò á lò bon po 6a tonkarowà na ká búenbúen. Èε ká mu yínóín ínén lè í pánká á wó mu. Lé le Dónbeeni sāamu lé bio non á í dāna wóráa mu. ¹¹ Lé bún bio yi, à mu wé ínén loo, tàa barén loo, se dío kà lé le bioní na wa wee bue, á lé lerén mí tà bio.

Ba ni-hia vèeró bio

¹² Ká mu lé o *Krista vèeró bio á wa wee bue, á lée webio non á mí tía hú á 6a búí wee bíoráa le 6a ni-hía máa vèe? ¹³ Ká 6a ni-hía máa vèe bio bon, se o Krista mún yí vèera. ¹⁴ Ká a Krista yí vèera, se bio wa wee bue jùhú mía, á bio mí tà yi mún mía. ¹⁵ À bè bún wán, á se wa lé 6a sabín-fūaalowa, lé bio wa bíá kénkén le le Dónbeeni vèenia o Krista léra 6a ni-hía tía hú. Ká mu bon ká 6a ni-hía máa vèe, se bio á wa le le Dónbeeni vèenia o Krista mún yí bon. ¹⁶ Ká 6a ni-hía yí dà máa vèe, se o Krista mún yí vèera. ¹⁷ Èε ká a Krista yí vèera, se bio mí tà yi jùhú mía, á mí bè-kora pá jà mí júná yi. ¹⁸ Mu yáa po bún, mu wee zéeni le bia tà a Krista bio á húrunnáa à bio yáara búenbúen. ¹⁹ Ká mu lé le mukāni na wa wi yi hā làa na kà wán mí dòn bio yi á wa dórāa wa sia o Krista yi, se wa miinà po 6a nùpua na ká búenbúen miinà.

²⁰ Èε ká a Krista 6èntín vèera bio bon. Bìo á mu bè-yáa wee zéeni le ho dínlò á à be è wé se, lé bún bán síí ó o Krista vèeró bio mún wee zéeni le 6a ni-hía à vèe. ²¹ O nùpue ni-kéní lé yia non á 6a nùpua wee híráa, lé bún 6an síí ó o nùpue ni-kéní lé yia mún non á 6a ni-hía wee vèeráa. ²² Bio 6a nùpua búenbúen wee hí lé bio 6a léé síí dà-kéní là a Adāma, lé bún á 6a búenbúen mún ñ vèe, 6a páanílò là a Krista bio yi. ²³ Ká ho vèeró mu màhá á wé làa bio mu sànáa mín. O Krista lé yia dú 6a búenbúen yahó lòn bè-yáa. Bún món ó o buenlò pāahú á bia bio sà a yi màhá à vèe. ²⁴ Hón pāahú so yi ká mu bio búenbúen jùhú á à búe. O Krista á à búe hā pánká sūmáa 6ansowá lè mí síiwá búenbúen na yí máa mí júná ká a bíní ñ na le béeni o Máá Dónbeeni yi. ²⁵ Mu bon, o

Krista bueé lá le béení fúaa bió, ó o búrá mí zúkúsa mí tá á bò mí zeñ wán.* 26 O zúkúso na o ò yáa ho món lé mu húmú. 27 Mu bon, mu túara le Dónbeenì bionì vūahú yi le le Dónbeenì dó mu bio búenbúen o tá.† Ká lé le Dónbeenì dó mu bio búenbúen o tá, se mu wee zéení le le Dónbeenì na dó mu dén níí ló. 28 Ká a Krista khií wi mu bio búenbúen jūhú wán, ó orén na lé o Za á bèn ò dé miten le Dónbeenì tá. Bún ká le Dónbeenì na lá dó mu bio búenbúen o tá, á à wé mu bio búenbúen béε.

29 Ká ba ñi-hía yí máa vèe, á léε webio á bia wee bátízé miten ba bio yi á wee cà? Léε webio non ba wee wéráa mu? 30 Á warén bèn léε webio non á wa wee zāanínáa wa mukānī lāa wizoonī. 31 Wizonle léε wizonle ká ī wee sánsá mu húmú. Wán zāwa lè wán hínni, ī wee bío bún lé bio á bio wa Núhúso Yeesu Krista wee wé mi tīahú á ī sīi wan bio yi. 32 Ho Efεεze yi, á ī lò bon ba nūpua níi yi lè ī san lāa zín-búaa. Ká mu lé ho dímjíná bio mí dòn bio yi á ī wóráa mu se lé ho cùnú yén á ī yú? Ká ba ñi-hía yí máa vèe, se le bionì na kà bio bon: «Mí wé wa dí ká wa a ju, lé bio wa yirò húrun se mu vó.»‡ 33 Mí yí khà miten: «Lé o nūpue na térénna ò o wee bè lā a bè-kora wéro á hía wé lā a bio síi.» 34 Á mí cén tīni mi yio, à mi khií mu bè-kora wéro yi. Ba búii wi mi tīahú á yí zū le Dónbeenì. Ī wee bío kà síi á hā ñiyio dí mia.

Wa sánia yèrémálo bio

35 Εε ká ba búii pá wee túa le ba ñi-hía vèeró á à wé kaka síi. Ba sánia á à keñ kaka ba vèeró pāahú? 36 Mí bēntīn lé ba bōnbúwá. Mí loñ, hen ká a búii dù dēε búii beεre, ká le yí sūna, á yí ló bio le lá karáa wán, á le so ò dàñ lé á yòò dā le? 37 Mu bio na há yòò ló yínōñ bún mi dù, mu bàn beεre lé dio á mi dù. Mu dà á wé weēnj taa bè-dínií búii. 38 Bio á le bio hía wéráa, bún sà le Dónbeenì yi. Mu bè-dínií búenbúen bio na mu wee lé á sārāa síi yínōñ dà-kéní. 39 Á bìa yio wi lua búenbúen sánia yínōñ dà-kéní. Ba nūpua, ba sároñ búaa, ba jínzāwa lè ba cezāwa búenbúen sánia wi ká hā búenbúen màhá wi mín júná yi. 40 Ho wáayi biowa semu wi mí dòn lāa bìa yio wi lua na wi ho tá yi semu. 41 Le wii semu

wi mí dòn, ho pīhú semu wi mí dòn, á hā mànaayio semu wi mí dòn. Á hā mànaayio mu lè mí dà-kéní kéní semu pá wi mín júná yi.

42 Lé bún lè ba ñi-hía vèeró bio léε dà-kéní. Hen ká ba sánia hía líi dó ho tá yi làa bio le beεre wee dirāa bio síi, á hā soo. Ká hā hía vèera, à hā síi yèrémá á máa bīnī hí. 43 Hā sánia na ba nūuna, á cūkú mía, hā yí dà bio búii máa wé. Ká hā hía vèera à hā cūkú wé à pánká keñ. 44 Hā sánia na wee nūu, hōñ bio sà ho dímjíná na kà yi. Ká hā khií vèera, á hā a yèrémá á bio ò síi ho wáayi yi. Bio hā sánia na bio sà ho dímjíná yi wiráa, lé bún bàn síi á hā sánia na bio sà ho wáayi yi mún wiráa.

45 Mu so yí túara le Dónbeenì bionì vūahú yi kà síi le? «O Adāma na lé o yahón nūpue, á le Dónbeenì wó ó o yio wi lua.»§ Ká a *Krista na lé o mónđen Adāma wón lé ho wáayi nūpue na wee na le mukānī. 46 Bio dú ho yahó yínōñ hā sánia na bio sà ho wáayi, hā sánia na bio sà ho dímjíná yi lé hā dú ho yahó. Ho wáayi sánia hōñ wi làa món. 47 O yahón nūpue na má lè le tīni wón bio sà ho tá yi. Ká a «jūn níi nūpue» bio sà ho wáayi. 48 Bìa bio sà ho tá yi ka làa yia má lè le tīni bio síi. Ká bìa bio sà ho wáayi yi, bán bèn ka làa yia bio sà ho wáayi bio síi. 49 Bio wa lárāa ho tá yi nūpue síi, lé bún wa mún khií lárāa ho wáayi nūpue síi.*

50 Wán zāwa lè wán hínni, bio á ī wi à ī zéení làa mia, lé á mi zūñ le wa yí dà máa keñ hen na le Dónbeenì wee dí mí béenì yi lè wa sánia na bio sà ho dímjíná yi. Mu biowa na dà wee yáa níi yí dà máa keñ bio yí dà máa yáa yi. 51 Mí jí bio kà. Ī ò zéení bio búii na le Dónbeenì lá sà yi làa mia: Mu yínōñ wa búenbúen lé bìa à hí. Ká ba ñi-hía làa bìa yio wi lua lé warén búenbúen síi á à yèrémá. 52 Mu ù wé fūafūa, lè le yère kēbūenló bio síi, ho pāahú na le būaani sá á à jí yi le mónđen wizonle zoñ. Ká le būaani mu sá já, á ba ñi-hía á à vèe, á sánia à yèrémá, á wāa máa bīnī máa hí huúu. Ká warén na yio wi lua, á sánia à yèrémá. 53 Mu bon, hā sánia na wee

* 15:25 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1 † 15:27 Mí loñ Lení vūahú (Psaumes) 8.6 ‡ 15:32 Mí loñ Ezayii vūahú 22.13 § 15:45 Mí loñ Bio jūhú búeení vūahú (Genèse) 2.7 * 15:49 Le Dónbeenì bionì vōñ-kía búii yí á bio kà lé bio túara: Lé bún á mi mún wa lárāa ho wáayi nūpue síi.

hí à soo, á ko hã yèrè má à wé hĩa yí dà máa hí máa soo. ⁵⁴ Ká hã sãnía na wee hí à soo á khíi yèrè máa á wó hĩa yí dà máa hí máa soo, bún ká bìo túara le Dónbeeni bíonì vüahú yi kà màhá wáa jii ì sí:

«Húmú, ù fũuhú fá á mu vóráa. †

⁵⁵ Húmú, ù pánká wi wen?

Húmú, ù hĩni na ù wee táaráa wi wen?» ‡

⁵⁶ Mu húmú hĩni na mu wee táaráa lé mu bè-kohó. Á bìo bèn wee na à mu bè-kohó yíráa ho pánká wa wán lé o *Moyiize làndá. ⁵⁷ È ká wa wee dé le Dónbeeni bārākà, lerén na wó á wa dàrnáa mu húmú wa Núhúso Yeesu Krista pánká yi.

⁵⁸ Wàn zàwa lè wàn hĩni na á ì wa là sòobée, bún lé bìo non á mi fàrá tĩn, à yí día le ba dèké mia. Mi ca mi kuio o Núhúso tonló sáró yi. Lé bìo mi wáa zū le le lònbee na mi wee lá a Núhúso bìo yi á yínorí káamáa.

16

Le wári na cõn non ho Zeruzaleemu kèrètíewa yi

¹ Mi wáa le wa khíi zo le wári na wee cã à séenína bìa bìo sã le Dónbeeni yi na wi ho Zeruzaleemu yi tũíawá yi. Ì bía bìo le wári cãlò mu bìo ko mu wéráa á non ho Kalasii kèrètíewa kuure yi vó. Minén mún wé làa bún bìo sí. ² Hã dimaasiwa búenbúen à mi ñi-kéní kéní wári na mi sá yú búí á mi bára mĩ dòn làa bìo mi dàráa mu. Bèra a na à mi wáa yí pa ì buenlò mi cõn à bío le mi ì cãnáa wári. ³ Ì khíi buée dõn mi cõn, á ba nùpua na á minén mi bæere hueekaa lé bán á ì ì fé mi hãmu bìo á à túa hã võnna à bè wán á à na yi, á ba à bua à varáa ho Zeruzaleemu. ⁴ Ká ìnén ì bæere pá ko à ì bua mu varáa, á ba à bè làa mi.

Bìo ó o Poole wi ò o wé

⁵ Ì wi à ì buen mi cõn, ká ì màhá à káa ho Maseduana kõhú yi á à buennáa. ⁶ Nún-sĩ á ì buée cãaka làa mia cúa-yen, jún-sĩ á le tẽnì pãahú búenbúen á ì yáá à wé mi cõn. Bún ká mi wáa à yí mi á à séení á ì vaá dãnáa hen na á ì bò ò va yi. ⁷ Mu bon, ì yí wi à ì buee mi mia làa miló ká síi ká ì khíi. Ì wi à ì buee cãaka làa mia ká a Núhúso tà mu. ⁸ Bìo ká wán, á ì ì keení ho Efeze lóhó yi á

ho *Pãntekoote á à yí mi bín. ⁹ Lé bìo á ton-beeni sáró jii héra día non mi bín, á bìa wi ba hè ho sáró mún boo.

¹⁰ Ká a Timotee buée dõn mia, à mi sáberé à mi wioka a bua, lé bìo ó o wee sá a Núhúso tonló lè ìnén bìo. ¹¹ O búí yí zuañ wo yi. Ká a khíi bínía wà à buen ì cõn, à mi séení a ò o buée dã làa héerà. Ì pan wo, orén lè wàn zàwa na bò làa wo.

¹² Ká mu lé wàn za Apoloosi, wón á ì henía sñi á à yí cúa-yen le o bè lè wàn zàwa na bínía wà à buen mi cõn à buennáa, ká a sñi bẽnín yí tà le veení mu bìo bìo ká wán. Ì zū mu le pãahú na ò o yí le ní yi, o ò buen.

O Poole bíoní véení

¹³ Mi tiní mi yio, mi fàrá òn mi siidéró le Dónbeeni yi. Mi zéení le mi lé ba nùpua na sñi hereka, á pánkáwá wi. ¹⁴ Mi bè-wénia búenbúen á mi wé wé lè le waminì.

¹⁵ Wàn zàwa lè wàn hĩni, le ì pá bñi hení bìo dà-kéní bìo na mia. Mi zū a Sitefanaasi lè mín zii nùpua. Mi zū le ho Akayii kõhú búenbúen yi, á barén lé bìa nín-yání tà a Núhúso bìo. Mi mún zū le ba dèení bánbáa wee séení bìa bìo sã le Dónbeeni yi. ¹⁶ Àwa, bán nùpua so síi, làa bìa làa ba léera ho tonló yi, á mi wé tà día le ba dí mi yahó. ¹⁷ Bìo á wàn zàwa Sitefanaasi là a Akayikuusi, là a Fõotunatuusi á buée búeekíó mi á bẽnín léee bìo na wan ì sñi làa sòobée. Lé bìo á bìo mi yí dà máa wé máa na mi bìo mi khèra làa mi bìo yi, lé bún á barén wó mi lahó yi.

¹⁸ Ba bẽnín hĩna ì sñi làa bìo ba wee wéráa mu làa miã põnna cèrèe yi. Ba nùpua mu síi á mi wé kõnbi.

Le tẽní

¹⁹ Ba kèrètíewa kuio na wi ho Azii kõhú yi á wee tẽní mia. O Akilaasi là a Piriisiye lè ba kèrètíewa na wee buee kúee mín wán ba cõn, á wee tẽní mia wa Núhúso yèni yi. ²⁰ Wàn zàwa búenbúen wee tẽní mia. Minén mún tẽnika mín yi sese.

²¹ Lònbió lé ìnén Poole lè ì nín-bia á wee túa le tẽní ì na mia.

²² Ká a búí yí wa a Núhúso mi tíahú, à mi lén wo mi tíahú. «Maranataa», le wa Núhúso buen.

²³ Le wa Núhúso Yeesu *Krista sãamu à keñ làa mia. ²⁴ Ì bẽnín wa mia lè ì síi

ḡúenḡúen wa páaníló là a Yeesu Krista b̀o
yi. *Amiina!

HO jun nii vūahú na ó o Poole túara non
ho
KOR^{ente}
kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nūhú

O Poole lé yia wiokaa túara ho vūahú na kà non ho Korente kèrètíewa kuure yi. Sáni ò o túa ho, à bún ba búí ba tíahú lá pá a Poole mu bìo le o yínón o Yeesu *Krista tonkaro.

Ká a Poole màhá túara ba yi, á zéenia mí bio yahó làa ba. O le mí wa ba búenbúen, á wi à ba bīnī wé sī.

O nín-yání zéenia bìo ó o lò bonnáa, làa bio le Dónbeeni séenianaá wo (1.1-11). Hā bīn-zàwa na wi orén làa ba pàahú ó o bía dání yi, á zéenia le lé o Yeesu non le jii mí yi à mí jì ba zeñ wán. O Poole vūahú búí yi ó o zá làa ba, èe ká ho vūahú na kà yi ó o le mí sīi wan làa sòobéé bìo ba tà yeremáa mi yilera le mí wárá bio yi (1.12-7.16).

O Poole le ho Korente kèrètíewa wé hén mí níní à wéráa mu hāmu séení ho Zeruzaleemu kèrètíewa na lé ba ni-khenia (8-9).

Ho vūahú mu lii véení, ó o Poole zá làa bia le o yínón le Dónbeeni tonkaro, á zéenia le ba bìo yi bon (10-13).

Le tēení

¹Mu lé inén Poole na le Dónbeeni le mí sīi bio á wó là a Yeesu Krista tonkaro, le wán za Timotee á wee tēení ba kèrètíewa kuure na wi ho Korente lóhó yi ho Akayii kōhú yi. Wa mún wee tēení bìa bìo sà le Dónbeeni yi na wi ho kōhú mu búenbúen yi ²Le wán Maá Dónbeeni le wa Nūhúso Yeesu Krista wé mu sáamu làa mia, à na ho hēerá mia.

O Poole wee dé le Dónbeeni bārākà

³Le le khòoní à bio sī wa Nūhúso Yeesu *Krista bān Maá yi. Wón na lé o maá na zū le màkárí, á wee hení wa sīa fēēē. ⁴O wee hení wa sīa le lònbee na wee yí wen búenbúen yi, bèra a na à warén bèn dān dīn bún wán à henínáa bia lò wee be sīa, à ba yí le sī-hebúée na warén wa beere yú le Dónbeeni cón. ⁵Mu bon, làa bìo sīi á le lònbee wee yírāa wen dà khīi o Krista bio yi, lé làa bún sīi á le sī-hebúée na wa wee yi le Dónbeeni

cón o Krista pánkà yi á wa wee yí puuní. ⁶Hen ká wa lò wee be, se léé bèra a na à mí yí le sī-hebúée, à mún kání. Èe ká wa yú le sī-hebúée, se léé bèra a na à minén mún yí le à bè yi dān lárāa le lònbee dà-kéní kéní na warén wee lá. ⁷Mi siadéro le Dónbeeni yi á wa láa yi binbirí. Bìo mi páanía le lònbee yi làa wen, á wa bèn mún zū le mí mún páanía le sī-hebúée na wa yú yi làa wen. ⁸Mu bon, wán zàwa le wán hínni kèrètíewa, wa ko wa zéení bìo sá wen ho Azii kōhú yi làa mia. Wa lá le lònbee bín làa sòobéē. Le lònbee mu bēntín wó herera wá wán fúaa wa yáa lá máa dān le. Wa yáa lá wee leéka le le máa ká wen. ⁹Wa bēntín lá wee leéka le ba à búe wen. Lé bún non á wa yí dó wa sīa waten yi à wa dó hā le Dónbeeni na weē vēení ba ñí-hía yi. ¹⁰Le Dónbeeni lé ñio kánía wen bún húmú so sīi yi, á le pá à bīnī ì kání wen. Mu bon, wa láa mu yi le le pá wé è kání wen. ¹¹Minén mún séení wen le mí fioró. Lé bún á à na ká mu sáamu na wa à yí ba cērēē fioró pánkà yi, á ba núpua cērēē á à bè yi á à dérāa le Dónbeeni bārākà wa bio yi.

O Poole khínía mí vēení yi

¹²Bìo wa sīa wee zéení làa wen lé bún wa sīa wee wa bio yi, mu lé bio wa wee bua le waten ho dímjíjá yi le mu húaaràmu, le le yi na wee ce, ñio wee lé le Dónbeeni cón, sònkú bio wa buan le waten minén dání yi. Mu yí wó le hā sáníà bè-zūnminí pánkà, ká mu wó le Dónbeeni sáamu pánkà yi. ¹³Mu bon, wa vónna na wa wee túa na mia á wa yí máa túa bè-vio búí yi ká mu yínón bìo mi wee kārān làa bìo mi wee jí hā yi. Í láa mu yi le mí ì jí bìo wa túara wéréwéré. ¹⁴Mi ñí yí jía bìo kà búenbúen: Mi dà à zámaka wa bio yi, làa bio á warén mún ñ zámakarāa mi bio yi nònzoñ na wa Nūhúso Yeesu ñ buen yi.

¹⁵Í láa bún yi. Lé bún non á í lá wi à ñ buee lé mí cón vé, bèra a na à mí séení mí hā cúa-jun. ¹⁶Mu bon, í lá wi à ñ buee ñí mi cón vé à buennáa hen ho Maseduana yi. Ká ñ bīnía, á ñ tīn buee ñí mi cón à mí séení mí à ñ dān varāa ho *Zudee kōhú. ¹⁷Bìo á ñ bía le ñ wé ká à mu yí wó so wee zéení le ñ láa yi mīa le? Hen ká ñ le ñ wé bio, à ñ so wé mu là a jíní jun bānso bìo sīi le, yia wee tà ho ūuu ho zuia ká ho yíró ò o le bueé lòn núpue na yí zū Dónbeeni le? ¹⁸Le Dónbeeni na máa

wé yèrémá mí jii lé ĩ seéràso. Hã jii-cúa na wa wee fɛɛ na mia yínóń ũuu làa bùeé. ¹⁹Le Dónbeenì Za, o Yeesu Krista, yia á ìnén là a Silivén là a Timotee bíá bìo nòn mia jii-cúa yínóń ũuu làa bùeé. Mu bon, o jii-cúa lée ũuu mí dòn. ²⁰Orén lé yia lé ho ũuu na wee zéení le bìo búenbúen na le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé lé ho tũíá. Lé bún nòn á lé orén Yeesu *Krista mu á wa wee bè yi à tàráa wa amiina à dérása ho cùkú le Dónbeenì yi. ²¹Lé lerén nòn á warén làa mia wee dàń fàrá dín wa páaníló là a Krista yi. Lé lerén mí beere hueekaa wen, ²²á bò mí fiimìni wán. Le dó mí Hácírí wa síá yi, à zéení le bìo le dó mí jii le mí ì na wen á le è wé máa khí.

²³Ī wee báa mu jii wán le Dónbeenì yahó á à dé ĩ mukàni ì na mu bìo yi, le bìo nòn á ĩ yí bĩnía yí guararáa mi cón ho Korente yi, lé bìo á ĩ yí wí à ĩ bóoní mia. ²⁴Wa yí wí à wa kíká mia à mi dé mi síá, lé bìo wa zū le mi siadéro o Krista yi fàrá tĩna, á wa wí à wa séení mia bèra a na à mi síá wa.

2

¹Áwa! Á ĩ wáa le ĩ máa buen mi cón lé bìo á ĩ yí wí à ĩ tĩn véení mi yiwa. ²Ká ĩ véeníá mi yiwa, á lé ba yén wáa dà à weé ĩ síi, bìo á bà dà à weé ĩ síi lé bán á ĩ véeníá yiwa. ³Lé bún nòn á ĩ túararáa ho vūahú mu. Ī lá buara mi cón ho pàahú mu yi, á mi bìo lá à véení ĩ yi, ká minén lé bìa nòn lá ko mi weé ĩ síi. Mu bon, ĩ òntĩn láa mu yi le ká ìnén síi wan, á minén búenbúen síá mún ñ wa. ⁴Pàahú na á ĩ wee túa ho vūahú mu, ká ĩ hácírí yáara fúaa ĩ yáá wá há yèn-ca-poa. Bìo á ĩ túara ho yi yínóń à véení mi yiwa, ká ĩ wí à mi zūĩ le ĩ wa mia làa sòobéɛ.

O Poole séra díá nòn bìa wó khon làa wó yi

⁵Yia wó khon làa mi mi tíahú á yí véeníá ìnén ĩ dòn yi, mu lé mi búenbúen á òanso véeníá yiwa. Bùeé yáá, ĩ bà dà ĩ níi wán, mu lé ba búí mi tíahú á òanso véeníá yiwa. ⁶Wón nùpue so á nùpua cèrèɛ mi tíahú á zaráa, á bún wáa à yí o. ⁷Hã làa na ká wán á mi sén mu día na a yi à hení a síi, bún mía ó o yi ì vá dàkhiĩna, á yilera à yáa. ⁸Bún bìo yi á ĩ wee fio mu mi cón le mi zéení mu na a yi wéréwéré le mi wa a. ⁹Mu bon, ĩ túara ho vūahú mu à loĩnáa le mi wee bè bìo á ĩ bíá nòn mia yi le. ¹⁰Áwa! Á ĩ wáa à bío bìo ká

à na mia: Hen ká mi wé séra nùpue bè-kora díá nòn wo yi, á ìnén mún ñ sén mu ù díá á à na òanso yi. Ká ĩ lá ko à ĩ sén bìo búí díá na a búí yi, á ĩ ñ sén mu ù díá á à na a yi minén bìo yi o *Krista yahó. ¹¹Ī wé è wé mu bèra a na ò o *Satáni yí yí sée mi wán, lé bìo á bìo ó o wi ò o wé á wa zū.

O Poole khon o Tiite yi ho Torowaasi yi

¹²Bìo á ĩ vaá dòn ho Torowaasi lóhó o Krista bún-tente bueró bìo yi, á ĩ mòn ò o Núhúso héra ĩ tonló sáró wóhú. ¹³Ká ĩ yi pá wee dè, lé bìo á ĩ yí yú wán za Tiite bín, á bún lé bìo nòn á ĩ dórása ho Torowaasisa mu cãa wé se, à ĩ wá buara ho Maseduana kóhú wá bueé loĩ le ĩ yí o hen le.

Wa wee fáa há fūna o Krista pánká yi

¹⁴Èe ká mi le wa khòoní le Dónbeenì, lé bìo á le wee dí wa yahó à fáarása há fūna fèɛɛ wa páaníló là a *Krista bìo yi. Le Dónbeenì wee dín wa wán à zéenínáa o Krista à ba nùpua zūĩ wo há làa búenbúen yi. O zūĩló mu ka lòn sãmu na sí á wee bènben fè há làa búenbúen. ¹⁵Mu bon, wa ka lòn bìo na sãmu sí na ó o Krista wee na le Dónbeenì yi, bíá kãnía làa bíá wee vīnii mĩten tíahú. ¹⁶Bia wee vīnii mĩten cón á mu ka lòn sãmu na wee na mu hómú, ká bíá kãnía cón á mu òen ka lòn sãmu na wee na le mukàni binbirì. Yia yáá dà à sá hón tonló so lée wée. ¹⁷Ba nùpua cèrèɛ wee bue le Dónbeenì bíonì à càráa mu bìo, ká warén yí máa wé làa bán bìo síi. Le Dónbeenì tonkaa wen, á wa wee hén wa yiwa à sárása há tonkaa mu tonló le yahó wa páaníló là a Krista bìo yi.

3

Le páanú finle ton-sáwá bìo

¹Wa so wi à wa tĩn zéení waten làa mia le? Tãa wa so màkóo wí à wa bua vūahú na wee zéení làa mia le ba tonkaa wen mi cón làa bìo ba búí wee wérása mu le? Tãa wa bío le mi túa ho búí na wen à wa bua vaa zéenínáa waten lòn-veere yi le? ²Minén mi beere ka lè mi lé ho vūahú na túara wa síá yi á ba nùpua búenbúen wee kàrán à zūĩ. ³Mu bon. Minén mi beere lé ho vūahú na ó o *Krista túara á kàràfáa wen. Ho yí túara lè le dèe na ba wee túarása ho vūahú wán, ká ho túara lè le Dónbeenì na wi fèɛɛ Hácírí. Ho yí túara huee wán, ká ho túara ba nùpua síá yi. ⁴Wa wee bío kà, lé bìo wa láa le Dónbeenì yi o Yeesu Krista pánká yi.

⁵ Wa yí máa leéka le ho tonló mu wa dà à sà lè wa kùrú pànká. Lé Le Dónbeeni wee na à wa dàni wéráa mu. ⁶ Lé lerén non á wa dàina wóráa le páani finle ton-sáwá. Dén páani finle so yí yú mí pànká ho lándá na túara yi. Le yú ho le Dónbeeni Hácírí pànká yi. Ho lándá na túara wee wé à ba nùpua hí mu húmú binbirì, ká le Dónbeeni Hácírí bèn wee wé à ba nùpua yí le mukàni binbirì.

⁷ O *Moyiize lándá hía túara hã huepenlenwà wán.* Ho pàahú mu yí á le Dónbeeni cùkú juiíkaa làa sòobéé, fúaa o Moyiize yahó wee juiíka ho cùkú mu bio yi. Bio ó o Moyiize yahó juiíkaró yí máa mía mí cúee, ká a *Isirayeele zàwa yí dàina yí lora ho yi lé bio ho wee juiíka dàkhíina. Ká hón lándá so na wee na ò o nùpue hí á zéenia le Dónbeeni cùkú beeni kà síi, ⁸ á le Dónbeeni cùkú beeni mu bio so khíi máa poñ bún ká mu lé le Dónbeeni Hácírí wee sá mí tonló le? ⁹ Wa zú le ho lándá tonló na vaa véení á dà à síini á nùpue júhú á cùkú wi. Ká mu ka ká, á ho tonló na wee na ò o nùpue téréen so cùkú máa keñ máa poñ bún le? ¹⁰ Wa yàà dà à bío le ho cùkú na yánkaa wi wáa yí máa mi, lé bio á hía hã làa na ká wán á bèn po po horén. ¹¹ Mu bon, ká mu bio na hía khíi á cùkú wi, se bio wee keñ bín féeé cùkú bèn ò poñ bún cùkú.

¹² Á bìo wa dó wa sía wee lòní ho cùkú mu, lé bún non wa poní sénkaa kúaráa wee bíoráa. ¹³ Warén yí máa wé là a Moyiize bio, wón yánkaa pon mí yahó yi lé le nín-kéní, bèra a na ò o Isirayeele nìpomu yí mí ho cùkú na máa mía véro o yahó mu wán.† ¹⁴ O Isirayeele nìpomu hácírí fù yí dà máa jì le páani kínle vónna bíoní na wee kàrán na ba yi. Hàrí ho zuia á mu pá ka lè ba pon mí yara yi lè le nín-kéní mu. O nùpue páani ló là a *Krista lé bún mí dòn wee wé à le nín-kéní mu hén lén hã yara yi. ¹⁵ Mu bon, hàrí ho zuia ká a Isirayeele nìpomu wee kàrán o Moyiize vónna à ba máa zúñ hã bân kúará. Mu ka lòn nín-kéní na pon ba sía yi. ¹⁶ Ká yia tà a Núhúso bio à le nín-kéní mu hén lén o yahó yi. ¹⁷ O Núhúso na bìo bíá lé le Dónbeeni Hácírí. O Núhúso Hácírí hía wi laho na yi à hón laho so nùpua keñ mítén. ¹⁸ Warén búenbúen na á nín-kéní yí

pon yara yi á wee loñ mi a Núhúso cùkú làa bìo ó o nùpue wé mináa mí yahó ho zùbálén yi bìo síi. O cùkú mu wee juiíka wa wán. O Núhúso na lé le Dónbeeni Hácírí á wee wé à wa wé yèrémá ká wa wà, à keñ là a bìo síi, à cùkú wé dé wán féeé.

4

O Poole yí tèera mí bàra le Dónbeeni tonló sáró yi

¹ Le Dónbeeni lè mí tentemu á kàrafáa ho tonló mu wen. Lé bún non wa yí máa tèé wa bàra ho sáró yi. ² Wa yí máa sà waten wéráa bio, á pá hã niyi-waráa díá. Wa yínóñ ni-khàwa, á wa mún yí máa dé yèrémálo le Dónbeeni bíoni yi. Ká wa wee zéeni ho túiá poni bìo wéréwéré. Wa wee wé ká síi le Dónbeeni yahó bèra a na à ba nùpua búenbúen zúñ le wa lé ba húaaràwa. ³ Ká le bín-tente na wa wee bue á kúará sà yi, se lé bia wee ví á le kúará sà yi cón. ⁴ Bán nùpua so yí zú le bín-tente kúará lé bìo ó o *Satáni na wee dí mí béeni ho dímjáa yi, á wee wé à ba hácíira máa dàni mu kúará zúñ à dé mí sía le Dónbeeni yi. Ba yí máa mi le bín-tente mu khoomu juiíkaró. Bún na wee zéeni a *Krista cùkú. ⁵ Mu bon, wa yí máa bío waten bìo ká a Yeesu Krista na lé o Núhúso lé yia á wa wee bue bìo. Warén wa bæere lé mí ton-sáwá a Yeesu bio yi. ⁶ Le Dónbeeni yánkaa bíá: «Le mu khoomu keñ le tibirí laho yi». Lerén lé dìo mún wó á mu khoomu wi wa sía yi, à wa zúñnaa le cùkú bìo na wee mí a Yeesu Krista yahó yi.

⁷ Bún bè-beeni so wi warén na ka lòn sía na má lè ho córó yi, bèra à na à ba nùpua zúñ le ho dànló na bân síi mía wee lé, le Dónbeeni cón, ká ho yí máa lé warén cón. ⁸ Le lònbee lè mí síwà wee yí wen, èé ká le màhá yí yú sée wa wán. Wa yiwa wee dè, èé ká wa hácíira màhá pá yí yáara. ⁹ Ba nùpua wee juiíni wa sánia, èé ká le Dónbeeni yí pá wen yí díá. Ba wee lùiorá wen, èé ká mu yí máa yáa wen. ¹⁰ Pónna búenbúen ká ba wee cà wa búero yahó làa bìo ba wó wó bóráa o Yeesu, bèra a na à le mukàni binbirì na ló a Yeesu cón à mí wen wéréwéré. ¹¹ Mu bon, wa wi le mukàni yi. Èé ká ba wee cà ba búé wen pónna búenbúen yi o Yeesu bio yi. Bún wee wé bèra a na à le mukàni binbirì na ló a

* 3:7 Mi loñ Léro vūahú (Exode) 34.27-35 † 3:13 Mi loñ Léro vūahú (Exode) 34.33-35

Yeesu cǒn à mi wa sǎnía na dà à hí yí. ¹²Lé ká síí á warén wee zàanínáa wa mukāni pǎnna búenbúen yi, bèra a na à le mukāni binbiri na ho pànká mia.

¹³Wa páanía le sǐidéro dà-kéní yi. Mu ka làa bio mu túararáa le Dónbeenì bǐoni vūahú yi le: «Ī bíá lé bio á ĩ dó ĩ sīi.»* Àwa, á warén mún dó wa sǎa làa bún síí, lé bún non á wa mún wee bíoráa. ¹⁴Wa zū le yia vèenía o Núhúso Yeesu lé wón mún ò vèení wén, lé bio wa páanía là a Yeesu. O ò páaní ì fé wén làa mia yòó bàrà mí cǒn. ¹⁵Bio wee wé ká búenbúen lé minén bio yi, bèra a na à ba nùpua cèrèè wé yí le Dónbeenì sǎamu ká ba wà. Ká mu wó kà, á ba nùpua na à dé le Dónbeenì bàrákà á à dé ho cùkú le yi, á wé è dé wán.

Wa khíí yí hǎ sǎnía bè-fia

¹⁶Lé bún non á wa yí máa tèéráa wa bàra. Hàrí ká wa sǎnía pànká wee tí yi ká ho wà, á wa hácírí fiamu bún wee dé wán ká mu wà là hǎ wizooní. ¹⁷Le lònbee na wee yí wén hǎ làa na ká wán na khíí vé á máa tèè lé ho cùkú beenì na wa khíí yí, hón na máa vé máa mi. ¹⁸Warén yí máa cà mu bio na wee mi. Bio yí máa mi lé bio wa wee cà. Lé bio á bio wee mi yí máa mía, ká mu bio na yí máa mi bún wi bín fèèè.

5

¹Wa zū le ká le wizonle na wa sǎnía na lé wa mànákàwa zǐní yáara, á le Dónbeenì ì na hǎ sǎnía wa nì-kéní kéníwà yi ho wáayi. Hǒn mànákàwa zǐní so na à nùpue níí yí wó á à keń bín fèèè. ²Bio ká wán á wa yiwa wee vá lé bio wa wee cà mu lè wa sòobéè à le Dónbeenì na hǎ sǎnía bè-fia mu wén ho wáayi. ³Ká wa yú hǒn sǎnía bè-fia so, á wa mànákàwa máa wé bio na wee héèka mí bírí á yí yú sǎnía. ⁴Mu bon, Bio wa wi hǎ sǎnía na ka lòn zǐní yi á wa yiwa wee vá, á lò wee be. Wa yí le le Dónbeenì fé wa sǎnía mí dòn, ká wa wi à le wé hǎ làa bè-fia, bèra a na à hǎ sǎnía na à keń bín fèèè à zo hǎ bè-kía na à hí lahó. ⁵Le Dónbeenì mí beere lé dío wíokaa wén bún bio yi. Le non mí Hácírí wén à zéení le bio le dó mí jii le mí ì na, á le è na máa khíí. ⁶Lé bún bio yi á wa yí máa tèé wa bàra, ká wa jòh zū le bio wa wi ho tá wán, á wa dǎní nǎyi là a Núhúso.

⁷Mu bon, bio wa wee bua lè waten á wa wee wé héha làa bio wa dóráa wa sǎa le Dónbeenì yi, ká mu yínòh bio wa wee mi lè wa yio bio yi. ⁸Wa sǎa hereka, á mu mún lá à wé sí wén à wa lé ho dímjíná na ká yi à vaa keení a Núhúso nisání. ⁹Hárf à wa keń ho dímjíná yi, tàà à wa lén vaa keení a nisání, se bio wa màkóo wi yi lé ho wé bio sí a yi. ¹⁰Lé bio wa búenbúen ko à wa khíí vaa òn o *Krista yahó ò o cíí. Ká wa wó mu bè-tente tàá ká wa wó mu bè-kora, ó ò sǎání wén á à héha làa bio wa nì-kéní kéní wó ho dímjíná yi.

Wa lè le Dónbeenì bǐnía sī o Yeesu pànká yi

¹¹Bio wa zū a Núhúso kǒnbii júlúú, á wa wee bánbá à ba nùpua tà ho túíá poni. Le Dónbeenì zū wén binbiri, á ĩ wee leéka le minén mún zū mi mi sǎa yi. ¹²Wa yí máa cà à wa zéení làa mia le mi ko mi tà wà bio. Bio mí sǎa á à waráa wa bio yi lé bún wa wee cà, bèra a na à mi dǎn bío sí bia wee yòoní mítén bio ba karáa dǎní yi, ká bio ba sǎa yi á ba yí máa loń. ¹³Ká lé bio wa wee wé lòn khéerowà, lé le Dónbeenì yahó á wa wee wéráa mu. Ká lé bio wa wee wé lòn nùpua na júná wi bín, bún lé minén bio yi. ¹⁴O *Krista waminí pànká búaa wa wán. Wa láa mu yi le orǎn lé o nùpue nì-kéní na húrun ba nùpua búenbúen bio yi, á le Dónbeenì cǒn á wa búenbúen páanía húrun làa wo. ¹⁵O húrun ba búenbúen bio yi bèra a na à bia yio wi lua wé yí wé bio sí ba yi, ká ba wé wé bio sí yia húrun ba bio yi, á vèera.

¹⁶Lé bún bio yi, á wa wǎa yí máa loń ba nùpua làa bio wa wee mi làa ba à héha lè mu nìpomu. Hàrí ká wa yánkaa wee loń o Yeesu yi làa bún bio, á hǎ làa na ká wán á wa wǎa yí máa loń wo yi làa bún.

¹⁷Hen ká a nùpue páanía là a *Krista, se wón òanso léè nì-finle. Mù bè-kía wǎa khíína, mu bio búenbúen wǎa wó bè-fia. ¹⁸Bún búenbúen lé le Dónbeenì wó mu. O Krista pànká yi, á le wó á warén làa de bǐnía sǎ, á ho tonló na á le le wa sǎ, lé ho wé à bia ká mún wé sí làa de. ¹⁹Mu bon, o Krista pànká yi, á le Dónbeenì non le níí à ho dímjínáa làa de bǐnì wé sí. Le wǎa yí máa loń ba nùpua búenbúen bè-kora yi. Le le wa bío na ba nùpua na ká yi le ba bǐnì wé sí làa mín.

* 4:13 Mí loń Lení vūahú (Psaumes) 116.10

²⁰Àwa, á wa lé o Krista tonkarowà, á wee lá le bióni o Krista yèni yi. Á mu ka le mu lé le Dónbeeni mí bæere ðin wa wán á wee bíoráa làa mia. Wa wee bónbóni mia o Krista yèni yi le mi díá le le Dónbeeni làa mia bīnī wé sī. ²¹O Krista yí wó mu bè-kohó yí mən, à le Dónbeeni síinia a nùhú lòn bè-kora wéro bio sí warén bio yi, bèra a na à wa wé ba nùpua na téréna le Dónbeeni yahó wa páaníló làa wo bio yi.

6

¹Lé kà sí á warén na le le Dónbeeni páania wee sá, á pá wíokaa wee hení mu na mia, le mi yí díá le le Dónbeeni sáamu na le wó làa mia bio wé káamáa. ²Lerén lé dío bia mu kà sí:

«Ho pàahú na mu ko yi,
á ĩ ní ũ fioró.

Ho kàníló wizonle zoñ,

á ĩ bueé séení fo.»*

Àwa, ho pàahú na wa wi yi lé ho pòn-tente, ho zuia lé ho kàníló wizonle.

³Wa yí wi à wa wé bio búí na híá na ká wa à wé è khe le ba nùpua, lé bio wa yí wi à nùpue woon yáa wa tonló yèni. ⁴Bio wa wee sá búenbúen yi, á wa wee zéeni le wa lé le Dónbeeni ton-sáwá. Wa wee hí wa sía le lònbee le mí síwá, le le yi véé yi, ⁵ho haró yi, ho kàsó yi, le lònbee na wee yí wen ba zàamáa ní yi, hã ton-hebúaa sáró yi, mu ðamu fòoró le le hini yi. ⁶Wa buan waten le le yi na wee ce, á zū le Dónbeeni, á wee ñi wa yiwa, á wayika. Le Dónbeeni Hácírí wi làa wen, wa wa ba nùpua le wa sía búenbúen.

⁷Wa wee wé mu le ho tuiá poni bióni na wa wee bue le Dónbeeni pànká yi. Wa wee wé bio téréna, bún ka lòn fio sía na wa wee firáa le wa zúkúso, á mún wee paráa waten yi. ⁸Ba nùpua búí wee dé ho cùkú wen ká ba búí bán wee yáa wa yèni. ⁹Ba búí wee khòoní wen, ká ba búí wee là wen. ¹⁰Ba wee bío le wa lé ba sabín-fúaalowa, ká wa ñon wee mi ho tuiá poni. ¹¹Ba wee bío le nùpue woon yí zū wen, à ba nùpua ñon zū wen. ¹²Ba nùpua yèn-dání yi, á wa ka le wa húrún, à wa ñon yio wi lua. ¹³Ba wee beé wa lò, ká ba màhá máa búe wen. ¹⁴Hàri bio ba wee véení wa

yiwa, ká wa sía pá wee wa fíéé. Wa lé ba ñi-khenia, ká wa ñon wee wé à ba nùpua cèrèé wé ho nàfòró bànsowá. Wa ka lòn nùpua na dèé búí mia, à mu bio búenbúen ñon bio sá wen.

¹⁵Minén Korénte lóhó kèrètíewa kuure, wa héra wa yiwa á bía wéréwéré ñon mia.

¹⁶Wa yí pá le wa máa wañ mia, minén lé bia yí tà yí wa wen. ¹⁷Ī wee bío làa mia ka le mi lé ĩ zàwa: Mi mún wañ wen làa bio wa waráa mia.

Le tǐbíri le mu khoomu yí dà máa páani

¹⁴Bia yí dó mí sía o Yeesu yi bè-wénia mi yí páani yi làa ba. Mu bon, mu bio na téréna le mu bio na yí téréna dà à wé kaka à páanínáa? Á mu khoomu le le tǐbíri so dà à páani le? ¹⁵O Yeesu *Krista là a *Satāni so dà à páani bio dà-kéní yi le? Yia dó mí síi o Yeesu yi làa yia dó mí síi o Satāni yi yilera so dà à wé dà-kéní le? ¹⁶Lé le páani yén yáa wi le *Dónbeeni zī-beeni le hã wónna pàahú? Mu bon, mi so yí zū le warén lé bia le le Dónbeeni na wi fíéé zī-beeni le? Mu ka làa bio á le bíaráa mu kà síi:

«Ī ĩ kéní ba tǐahú,
ĩ ĩ vará làa ba,
ĩ ĩ wé bàn Dónbeeni,
á ba à wé ĩ ñipomu».

¹⁷Lé bún bio yi ó o Nùhúso bíaráa bio kà:

«Mi lé ba tǐahú,
mi yí páani làa ba.
Mi yí dā bio na tun huúu,
á ĩnén á à tà mi bio.

¹⁸Ī ĩ wé mìn maá,
á minén á à wé ĩnén zà-hínni le ĩ zà-báawa.

O Nùhúso na dà mu bio búenbúen lé wón te mí ñi-cúa.»†

7

¹Wàn zàwa na á ĩ wa làa sòobéé, bún biowa so búenbúen á le Dónbeeni dó mi ñii le mí ĩ wé. Á bio mu ka ká, á mi le wa ceé wa sánia le wa yiwa. Mi wa bua waten, à bio sí le Dónbeeni yi, à wé kòñbi le.

O Poole yi véé yèrémáa wó le sí-wéé

²Mi wañ wen! Wa yí wó yí khon làa ñii woon, wa yí yáara a búí bio, wa mún yí tò a

* 6:2 Mi loí Ezayii vūahú 49.8 † 6:18 Mi loí Levii nūwā vūahú (Lévitique) 26.12; Ezekiyeele vūahú 27.37; Ezayii vūahú 52.11; Ezekiyeele vūahú 20.34; Samuwéele ñun ní vūahú 7.14; Ezayii vūahú 43.6

búi wán. ³Í yí bía bún à síínfínáa mi júná. Í yáà lá bía mu le wa ǵèntín wa mia làa sòobée. À wa yìo wé lua, tàà à wa hí, se wa pá wa mia. ⁴Í ǵèntín láa mia, í sīi wan mi bìo yi làa sòobée. Le lònbee na wee yí mi búenbúen á í sīi here yi, á wee zàmaka.

⁵Mu bon, bìo wa ǵueé dǵn ho Maseduana, á wa yí yú vūínà, le lònbee lè mí síwà yú wen hen. Ba nùpua wee pí wa bìo à kán wen, wa yilera hǵn yí kará lòn-kéní ⁶Hen ká a nùpue bàra tò, à le Dónbeení bīnī hení a sīi. O Tiite ǵuenlò wa cǵn lé bún á le dǵn wán heníanáa warén sía. ⁷Mu yáà yínoí bún mí dǵn. Bìo ó o Tiite ǵueé bía á mún henía wa sía. O bía non wen le mi henía mí sīi, o le mi sía vá làa sòobée à mi bīnī mi mi, le bìo mi wó làa mi khiína á bīnía yí sí mia, le mi henía í bìo. Bìo á í jà bún, á í sīi wíokaa wan.

⁸Hàrí ká ho vūahú na á í túara non mia á véénía mi yiwa, á ínén mu yí máa vá yi. Mu lá dà à vá mì lé bìo á í zū le í véénía mi yiwa ho pǵn-za dǵe yi, ⁹èe ká í màhá sīi wan hā làa na ká wán. Í sīi yí wan bìo á í véénía mi yiwa bìo yi. Í wee zàmaka lé bìo mi yiwa vá hā wén-kora na mi wó bìo yi, á pá hā día. Le yi-vée na yú mia ká, lé le Dónbeení wí à mu wé làa bún, bèra a na à mi sía cǵ mi wén-kora mu bìo yi à pí hā. Ká mu wó ká, se wa vūahú mu túaró yínoí bio na wa wó khon làa mia. ¹⁰Ká a nùpue yi wee vá lé bìo mu lé le Dónbeení sīi bìo, à dén yi-vée so wé ò o yèrémá mí yilera lè mí wárá, lé bún wee na à le Dónbeení kǵnì ǵanso. Dén yi-vée so síi bìo máa vá wen. Èe ká le yi-vée na màhá ká làa bìo yí zū le Dónbeení yi-vée bìo síi, á wee ǵua a nùpue varáa mu hǵmú yi. ¹¹Mu bon, mi yiwa na wee vá lé bìo mu lé le Dónbeení sīi bìo, á mi wáa loí bìo wó mia bìo ká wán. Mí loí bìo mi nonnáa miten, á yilera búenbúen yèrémáa. Mí wee bío sí miten yi làa sòobée. Mí wee zéení bìo ká wán le mí yí wa mu bè-kora. Mí wee cǵ mi sía mu bìo yi. Bìo lá dà à yí mia mu bìo yi á mi yáà zǵna. Mí sía vá à mi bīnī mi mi, á mi wí à mi bīnī wé le Dónbeení sīi bìo, ká mi bé yia wó mu bè-kohó. Mí zéénía mu bìo cǵrèe yi le mi níní mia bún biowa so wééní.

¹²Ká í túara ho vūahú non mia, se mu yínoí yia wó khon bìo yi, á mu mún yínoí

yia ǵa wó khonnáa bìo yi. Í túara ho bèra a na à bìo mi nonnáa miten wa bìo yi à bìo zūn wéréwéré le Dónbeení yahó. ¹³Lé bún bìo yi á wa yúráa le sí-hebúee.

Mu bon, mu yáà yínoí bún mí dǵn á wa sía hà bìo yi. Wa mún wee zàmaka bìo ó o Tiite sīi wan bìo yi, lé bìo mi búenbúen híina a sīi. ¹⁴Í khònía mia o Tiite yìo yi, á bìo ó o van mi cǵn bīnía, á mi ǵèn yí dó nìyio mìi. Bìo á bìo wa wee bío búenbúen lé ho túiá ponináa, lé làa bún á bìo wa khònía làa mia o Tiite yìo yi mún wóráa ho túiá. ¹⁵Bìo ó o ǵuara mi cǵn á mi ǵuan wo se. Mí bò a bioní yi lè le sòobée lè le kǵnbii. Hen ká a leékaa mu, ò o wíoka waí mia. ¹⁶Í wee zàmaka lé bìo á í láa mia mu bìo búenbúen yi.

8

Mu hāmu cǵlò bìo

¹Wán zàwa lè wán hínni, wa wi mi zūn bìo non le Dónbeení wóráa mu sǵamu lè ho Maseduana kèrètíewa kuo. ²Ba lò bon làa sòobée, ká ǵa sía ǵèntín pá wan làa sòobée. Ba khon binbirì, èe ká ǵa màhá wó mu hāmu cǵrèe le Dónbeení tonlò sǵró bìo yi. ³Í lé mu ǵàn seéraso, ǵa wó bìo ǵa dà wee wé, ǵa wó mu miten á yóò puunía lé bìo mu sí ǵa yi. ⁴Ba fiora mu wa cǵn á henía, le wa día le mí dé mí níní à séénináa ho Zeruzalǵemu kèrètíewa kuure. ⁵Ba wó mu á dà bìo wa lá wee leéka wán. Barén non miten le Dónbeení yi, á ǵa día miten non wen làa bìo mu sínáa le Dónbeení yi.

⁶Lé bún bìo yi á wa le ho cǵlò tonlò mu na ó o Tiite lá ǵuákáa mi cǵn ò o wíoka sá à tíf jii. ⁷Mí siadéro lè mí bioní yi, mí bìo zūnló lè miten naló yi, lè le waminí na mí yú wa cǵn, bún búenbúen á mi dó mi sòobée yi, á wó mu sese. Lé ká síi á mi sòobáaráa miten sǵráa ho cǵlò tonlò na ká.

⁸Í yí máa kǵká mia. Í wí à í zéení bìo ǵa kèrètíewa kuo na ká wóráa làa mia, bèra a na à mí dǵn zéení le mǵi wa bíá ká bìo bon. ⁹Lé bìo mí zū wa Núhúso Yeesu *Krista sǵamu na ó o wó non wen bìo. Orén na mu bìo búenbúen wí níi yi, á díá bún búenbúen ò o tà mu khemu yi mí bìo yi. O wó ká síi bèra a na ò o khemu mu wé mia lè ho nǵfòró ǵansowá mí sía yi.

¹⁰Í wí à í bío bìo á í wee leéka ho cǵlò mu dǵn yi: Bìo mi wó á se, minén lé bíá zenín lé ǵa nín-yání nùpua na tà ho bìo, á

lé minén mún nín-yání wó ho. ¹¹ Hã laà na kà wán á mi tíí ho tonló mu jii. Bìo mi fù sòobáa miten á tà mu, lé làa bún à mi pá wé sòobáaraa miten à sá ho tonló mu vaa tíí jii. Mi wé mu làa bìo mi dàráa mu. ¹² Lé bìo ká mi sòobáa miten á non bìo le Dónbeeni yi, á le è tà à fé bìo wi mi cón, ká le máa loí bìo mía mi cón. ¹³ Mi yí leéka le í wee sèení bìa ká lònbee làa mia bèra a na à òarén vūn ká minlò nè be. Bùéé, í wi à mi mànì.

¹⁴ Hã laà na kà wán á mi bìo wi cèrèé á mu súaani à mi wé hã bìa khon. Ká nònzoñ na minén bèn khon à òarén bìo wi boo, á òa à hã mia. Ká mu wee wé ká, bún ká mi màa. ¹⁵ Mu ù wé làa bìo mu túararàa le Dónbeeni bìoni vūahú yi: «Yia yú ho ònló cèrèé á yí yú yí puuní, á yia yí yú bìo na boo á bìo búu mún yí fòora yi.»*

O Tiite le ba búu varó ho Korente yi bìo

¹⁶ Wa wee dé le Dónbeeni bákáká, dén na wó ó o Tiite sòobáa miten mi bìo yi làa bìo warén wó làa bú. ¹⁷ Lé bìo á bìo wa le o Tiite va mi cón ó o tà. Mí lahó yí ó orén miten lé yia yáa henía mí bínì varó mi cón bìo. ¹⁸ Wa wáa à tonka a Tiite mu le wán za na ba kèrètíewa kuio búenbúen wee wóka yèni le Dónbeeni bín-tente bueró bìo yi. ¹⁹ Mu yínoñ bún mí dòn, ba kèrètíewa kuio lé bìa léra wán za mu ò o wé bè làa wen wa varáa yi. O wee bè làa wen à sáráa ho cáló mu tonló na wee dé ho cùkú o Nùhúso mí bæere yi, á mu wee zéení le wa wi wa wé bìo se. ²⁰ Le minka wáí mu á wa wé è pa bìo bèra a na à nùpue yí bío khe na wen le buaró dání yi. ²¹ Lé bìo wa wi à wa wé bìo se o Nùhúso yahó le ba nùpua yahó. ²² Wa mún ò páaní ò tonka wán za búu làa ba. Pónna cèrèé wa lora a, á mon ò o wee sòobáa miten le Dónbeeni tonló sáró yi. Hã laà na kà wán ó o yáa wókaa wee na miten ho tonló mu yi á po bìo le ho yahó lé bìo ó o láa mia. ²³ O Tiite wón làa mi leéra ho tonló yi, wa páanía wee sá à sèenínaa mia. Ká bìa á à bè mín làa wò bán lé ba kèrètíewa kuio tonkaa ba mi cón. Ba tonló wee dé ho cùkú o *Kриста yi. ²⁴ Ká ba buéé dòn mi cón, à mi zéení làa ba le mi wa ba, à ba kèrètíewa kuio na tonkaa ba à zúñ le bìo wa wee khoní mia bìo yi á bèntín léé tuiá poni.

* 8:15 Mi loí Léror vūahú (Exode) 16.18

* 9:9 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 112.9

9

Le Dónbeeni wa yia wee hã mu bìo le le sī-wee

¹ Mu yáa ka le mu júhú mía à í túa ho vūahú na kà na mia ba kèrètíewa kuure sèení mu dání yi. ² Lé bìo á í zū bìo mi sòobáaraa miten ba sèenílò bìo yi. Í sīi wan mi bìo yi á wee bío na ho Maseduana kèrètíewa yi hen le «Ho Akayii kèrètíewa wi ba sèení ba kèrètíewa kuure na wi ho *Zudee yi. Ba yáa búakáa wee wóka miten mu bìo yi harí zenin». Ká ho Maseduana kèrètíewa mún jía mu, á ba cèrèé wókaa non miten le sèení mu bìo yi. ³ Èe ká í màhá à tonka wán zàwa mu mi cón bèra a na à bìo non wa khoníanaa mia à yí wé káamaa. Á í wi à mi wóka miten làa bìo á í bíaràa mu. ⁴ Bún mía ká inén le ho Maseduana kèrètíewa buéé dòn mia ká mi òni yí wókaa miten ho cáló mu bìo yi, á warén lé bìa hã niyio ò dí ba yio yi, lé bìo wa láa mia. Í zū le minén á hã niyio mún ò dí. ⁵ Lé bún non á í leékaa le mu súaani à í fio wán zàwa mu à ba dí í yahó buen mi cón, á buée loí le sèení mu bìo, dén na mi dó mi jinií non bìo yi. Ká í buée dòn ká mu yio ló, á bún ò zéení le mi héra mi yiwa wóráa mu ká kíkáa yí kera mu yi.

⁶ Mi zúñ mu! Nùpue yí dù bìo na boo, ó o máa lá bìo na boo. Nùpue na dù mu bìo na boo, wón ò lá mu bìo na boo. ⁷ Mí na, à héha làa bìo wi mi nì-kéní kéníwà sīa yi. Mi yí wé mu làa yi véé, à keñ le mu léé kíkáa mí wán. Lé bìo á yia wee na mu bìo le le sī-wee wón bìo sī le Dónbeeni yi. ⁸ Le Dónbeeni dà à na bìo cèrèé mia á yòò puuní bìo mi màkóo wi yi, bèra a na ká mi yú hã pónna búenbúen yi á yòò puuní, á mi ò ò dàn ò wé bìo na se cèrèé làa bú. ⁹ Mu ò keñ làa bìo mu túararàa le Dónbeeni bìoni vūahú yi: «O wee hén mí yi à hánáa ba nì-khenia, o wee wé mu tentemu ffee.»* ¹⁰ Yia wee na mu bè-dà ba nùpua yi á wee hã ba làa bìo ba à dí, á mún ò na mu bè-dà minén yi. Ò o ò wé á mu ò jini á mí tentemu cùnù wé è dé wán. ¹¹ Ò o ò na bìo cèrèé mia bèra a na à minén bèn hén mi yiwa à hánáa ba nùpua. Mu ò wé á ba nùpua cèrèé á à dé le Dónbeeni bákáká bìo mi non wen á wa non ba yi bìo yi. ¹² Le

séenii na mi wee wé yínón dèe na wee séení ho Zeruzalemu kèrètíewa kuure ba màkóo bio yi mí dòn, le mún wee wé à ba wíoka wé dé le Dónbeenì bǎrǎkà cèrèe. ¹³ Le séení na mi wee wé kà á à zéení le mi héra mi yiwa. Mu bon, mi wee bío o *Krista bín-tente bio, á bò le yi, á ba nùpua cèrèe wee dé ho cùkú le Dónbeenì yi mu bio yi. Ba mún wé è dé ho cùkú le yi bìo mi hérarǎa mi yiwa á non mi níi bio bǎrén lè ba nùpua búenbúen yi bio yi. ¹⁴ Á ba wé è fio ò na mia à zéení le mí wa mia, lé bìo le Dónbeenì wó mí sǎamu làa mia yòò puunía. ¹⁵ Mi wa dé le Dónbeenì bǎrǎkà mu bè-tente na òan síi mia, na le wó non wen bio yi.

10

O Poole wee bío mí tonkaró tonló bio

¹ Ìnén Poole í bæere á wee fio mia, o *Krista wayiró là a síi na se pǎnká yi. Ba le kǎ í wi làa mia à í we hézón, kǎ í khèra làa mia à í síi wé here. ² Kǎ í màhá wee fio mia le mi yí día le kǎ í khíi bínía buara mi cón à í yí mia zǎráa. Ba nùpua búí wi mi tíahú á wee bío le í wee bua íten lòn nùpue na yí zū Dónbeenì. Bán sowaso á í buée mí lè sòobée á à na yi. ³ Mu bon, wa wi ho díimíjǎ yi, kǎ hǎ fio na wa wi yí á wa yí máa fi lè ho díimíjǎ fio bio síi. ⁴ Hǎ fio sía na wa wee firǎa yínón ho díimíjǎ fio sía. Bùée! Warén fio sía lé le Dónbeenì na pǎnká wi fio sía. Hǎ pǎnká wi à firǎa hǎ lùna na ba zúkúsa wee sà miten yi. Wa wee bío búe ba sabín-fúaalowa júná. ⁵ Hǎ yile-kora búenbúen na á bia wee yòoní miten wee lá à òin sǎnsǎráa le Dónbeenì bio zūnló á wa wee kǎnká kúia. Wa wee yèrémá ba nùpua hácirí à ba bè o Krista bíoní yi. ⁶ Kǎ pǎahú na mi cèrèe khíi zéenia le mi bò a Krista bíoní mu yi bio bon, á warén ò bé bìa kǎ na yí bò le yi. ⁷ Minén wee loí bìo wee mí mí dòn. Hen kǎ a búí bíá le mí bio sǎ a *Krista yi, ó o ko ò o zūn le òin mún bio sǎ a Krista mu yi. ⁸ Hàrì kǎ í ka lè í dá khòonía íten ho pǎnká na ó o Núhúso non wen bio yi, á nìyio máa dí mi. Hón pǎnká so na ó o Núhúso non wen, lé à wa séenínaa mí kuure, kǎ mu yínón mi yáaró bio yi. ⁹ Í yí wi à í kèrì lè í wi à í zǎní mia lè í wónna na á í wee túa, ¹⁰ lé bio ba búí le: «O Poole wónna bíoní léee bíoní na hereka

làa bíoní na wee vá. Èe kǎ a màhá wi làa wen ò o pǎnká máa kèrì, à bíoní pǎnká máa kèrì.» ¹¹ Bìá wee bío hón bíoní so zūn le bìo wa wee túa hǎ wónna yi à toní na ba yi lé bún mí bæere wa à wérǎa kǎ wa khíi buée òn ba. ¹² Ba búí sòobáa wee wíoka mí yènnáa dàkhíina. Bán á warén so yáá à tà á à mànì lè waten le? Ba wee wé mítén lòn mònzǎní sía à mònzǎ lè mítén mí dòn. Ba hácirí so wi le?

¹³ Kǎ warén bán máa khòoní waten máa dà máa khíi. Ho tonló na le Dónbeenì dó wen lé hón wa wee kǎpa yi. Lé bún bio yi wa fuararǎa mi cón. ¹⁴ Wa yí dà bìo le Dónbeenì le wa wé wán. Mu bon, warén lé bìa nín-yání buara mi cón buée buera le bín-tente na bio ciran o Krista. ¹⁵ Wa yí máa khòoní waten ho tonló na á ba búí sǎ bio yi. Wa láa mu yi le mí síaderó le Dónbeenì yi wee dé wán kǎ mu wà, á warén tonló mún ò va lè mí yahó làa sòobée mí cón, kǎ wa máa dà bìo le Dónbeenì le wa wé wán. ¹⁶ Kǎ mu wó làa bún, á wa à òan ò va lè wa yahó á vaá bue le Dónbeenì bín-tente hǎ kǎna na dà minén wán yi. Wa yí wi wa sǎ ho lahó na ba búí búakáa wee sǎ yi à khòoní waten ho tonló na ba sǎ bio yi.

¹⁷ «Yia le mí ò khòn, à wón khòn bio ó o Núhúso wó bio yi.» ¹⁸ Yia wee khòoní mítén yínón yia ó o Núhúso tà bìo, mu lé yia ó o Núhúso mí bæere wee khòoní.

11

O Poole lè ba tonkarowà na bio yí bon bio

¹ Í wi à mi tà à í bío làa mia lòn khéero cùeée. Úuu! Mí tà mu yi. ² Mí bìo sí mìi làa sòobée fúaa í yí wi ò o búí túii mia làa bìo le Dónbeenì yí wi ò o búí túiinaa mia bio síi. Mu bon, í bò mí fúamu non báa nì-kéní yi. Wón báa so lé o *Krista. Í wee zéení mia làa wo lòn hínzò-síini na yí zū báa. ³ Èe kǎ bio ó o háa khàráa o Èeve vínía, á í zǎna à minén mún yilera hía lúnka à ví làa bún síi, à yí día miten naló lè mí cemu mi pǎaníló là a Krista bio yi. ⁴ Mu bon, kǎ a búí buée wee bío Yeesu veere na warén yí bíá bio làa mia, tàá kǎ a búí buée non hácin-veere na wi mí dòn le le Dónbeenì Hácirí mia, tàá kǎ a búí buée wee bue bín-tente veere na wi mí dòn

* 10:17 Mí loí Zeremii vǎahú 9.23

* 11:3 Mí loí Bio jǎhú búeení vǎahú (Genèse) 3.1-6, 13

làa dìo warén buera non mia, à bún mi dèení tà fùafùu.

⁵ À ìnén cón, á ba nùpua mu na mi wee ñàkà bìo le ba lé o Yeesu tonkarowà binbirí, á yí po ìnén. ⁶ Nùhú sī á ì yí dàñ bìo le ñarén bìo, ká mu bìo zūnló á ì po ba. Wa zéení mu làa mia wéréwéré hā pōnna búenbúen lè mu bìo búenbúen yi.

⁷ Tàá bìo á ì buera le Dónbeenì bín-tente non mia hā káamáa yi, á liinía ìten non mia bèra a na à minén ñúná hóoní, á ì so wó khon le? ⁸ Ì tà á fó ba kèrètíewa kuio búí nùí bìo á sáráa ho tonló non mia. ⁹ Bìo á ì fù wi mi cón á màkóo wi le séení yi á ì bìo yí wó Nún-sèró o búí wán. Wán zàwa kèrètíewa na ló ho Maseduana yi lé bán ùuan bìo á ì màkóo wi yi buée non miì. Ho pàahú mu yi á ì bìo yí wó Nún-sèró minén búí wán, á ì mún yi wi à ì bìo wé sèró o búí wán mi tífahú.

¹⁰ Ì dà à khòoní ìten bún bìo yi, á nùpue na à hè mi ho Akayii kōhú yi mu wéró yi wón mía. O *Krista na wi miì yèni yi á bìo á ì wee bío kà lé ho tūiá poni. ¹¹ Bìo á ì bíá kà so wee zéení le ì yí wa mia le? Búeé! Le Dónbeenì zū le ì wa mia.

¹² Bìo á ì bìo lá yínóñ nún-sèró o búí wán, lé bún mu pá karáa, bèra à na à bìa le mí lé o Yeesu tonkarowà ká mu yí bon à yí bè bún yi khòonínáa miten le mi wee sá làa bìo á warén wee sáráa. ¹³ Ba nùpua mu yínóñ Krista tonkarowà, ba lé ba ni-khàwa, á wee wé míten lòn Krista tonkarowà. ¹⁴ Mi yí le mu wé mia coon, lé bìo á pàahú búí ò o *Satāni mún yèrémá míten wé lòn Dónbeenì tonkaro na ló ho wáayi, à wé ñuiíka lòn khoomu. ¹⁵ Á mi yí le bìo ó o Satāni ton-sáwá bìo na ba wee yèrémá míten wé lòn ton-sáwá na térénna wé mia coon. Mu vaa véení á bìo ba wó sàáníí á ba so máa yí le?

Le lònbee na yú a Poole bìo

¹⁶ Le ì wíoka bío mu na mia: O búí yí leéka le ì wee khée. Èe ká mi wee leéka le ì wee khée, à mi na le níi miì le ì khòoní ìten làa bìo mi lá à nanáa le o khéero yi. ¹⁷ Bìo á ì bìo hā làa na kà wán yínóñ bìo ó o Nùhúso wi à ì bíoráa, búeé! Bìo á ì wáa lan wee khòoní ìten kà, á ì wee bìo lòn khéero. ¹⁸ Yínóñ ba nùpua cèrèe wáa wee khòoní míten ho dímíjá bìo dání yi le? Àwa, á ìnén mún wáa à khòoní ìten. ¹⁹ Minén na lé mu bè-zūmínì bànsowá á wee tà bìo ba khéerowá wee wé

yi. ²⁰ Ba nùpua wee wé mia lè mí wobáani, à wé hūn mia, à wé juua mi bìo, à wé ñin mia, à wé fífo mi sáráa, á mi wee díá à bún búenbúen kúu mia. ²¹ Mu bàn bíoró ñiyio wi. Mi sáberé, warén sīa yí wó herera yí vaá bó bún yi. Èe ká ì pá à bío lòn khéero ò lén. Bìo á bìa ká wee khòoní míten bìo yi, bún á ìnén mún dà à khòoní ìten bìo yi. ²² Ba lé ba *Heberewa le? Àwa, á ìnén mún lé o hebere nùí. Ba ló a *Isirayeele ñipomu yi lé? À ìnén mún ló a ñipomu yi. Ba ló a *Abarahaamu nonkāni yi lé? Á ìnén mún lé o mōnmānii. ²³ Ba lé o *Krista ton-sáwá lé? Ì yáa à bío lè ì ñúhú mía bín, ìnén lé o Krista ton-sá po ba. Ì sá lò bon po ba, ba dó mi ho kàsó yi á po ñarén, ba han mi po po ñarén. Ì zàania ì mukāni cúa cèrèe po ba. ²⁴ Ba *Zúifūwa han mi lè le labāani yimú cúa-búarā-ñun dà-kéní mía á dōn hā zen cúa-hònú. ²⁵ Ba nùpua vúana mi lè le búini, á dōn hā zen cúa-tin. Cúekúee búí á ba lèekaa mi lè hā huua le mí ì búe. Ho won-beeni lú mu ñumu yi làa mi dōn hā zen cúa-tin. Cúekúee búí á ì wó le wizōñ-kūure lè mí tinnāhú mu ñun-beeni yi. ²⁶ Pōnna cèrèe ká ì wi le veení yi á ì lò bon bìo cèrèe bìo yi: Hā muna búí na sú cúa á ì lò bon káaló yi. Ba kōnlowá, lè wán síí nùpua, làa bia yínóñ wán síí nùpua, bán búenbúen beéra ì lò ì veení yi. Ì lò bon hā ló-beera yi, hā mana yi, mu ñun-beeni yi. Wán zàwa na le mí lé ba kèrètíewa à mu ñon yí bon bán mún beéra ì lò. ²⁷ Ì sá lò bon dàkhíina. Hā pōnna búí á ì cāana yí dūma, le hīni lè le ñu-hāni beéra ì lò. Pōnna cèrèe à ì máa yí bìo dí. Le tēeni lè ho pēerú mún beéra ì lò. ²⁸ Mu yáa pá yínóñ bún mí dōn. Bìo á ì wee leéka bìo hā wizooní búenbúen mún wi bín: Ba kèrètíewa kuio búenbúen á ì yi wee òe bìo yi. ²⁹ Hen ká a búí lée yídá, à ì lò wé be mu bìo yi. Ká a búí wó bè-kohó à mu vá miì làa sòobé.

³⁰ Ká ì ko à ì khòoní ìten, à ì wé mu ì yídamu bìo yi. ³¹ Le Dónbeenì na lè le wa Nùhúso Yeesu bàn Maá, dín na ko lè le búaaníí fēee, á zū le ì yí máa fí sáberé. ³² Pàahú na á ì buée wi ho Damaasi lóhó yi, ó o Kuvēeneere na wee sá a bēe Aretaasi yèni yi le ba pe ho lóhó zūañiní búenbúen, à ba wii mi. ³³ Ká ba màhá can ho lío-beeni

lè hã hũni á ã zon yi á ɓa léé liinia lè ho soró món, lé bún fenía mi.†

12

Bio ó o Nuhúso zéenia là a Poole

1† I ko à ã khòoní ìten à mu jón jùhú mía. Èé ká ã màhá à bío mu bè-sànkania na ó o Nuhúso zéenia làa mi dání yi. 2† I zū a kèrètíé búí. Le Dónbeenì buan wo yòoraráa ho wáayi jún-tíahú mu wáa à yí lúlúio píru náa. O lá van ho wáayi binbirí léé, táá hã léé kònkórá jà a yi léé, bún á ã yí zū. Le Dónbeenì léé dio zū mu. 3 Mu bon! I zū le le Dónbeenì buan wo yòoraráa ho wáayi. Ká a lá van ho wáayi binbirí léé táá hã léé kònkórá jà a yi léé, bún á ã yí zū. Le Dónbeenì léé dio zū mu. 4 Bio ó o vaá jà le Dónbeenì cón ho wáayi mu yi á yí dà máa bío, á mu ní mún yí non nùpue yi ò o bío mu. 5† I ì khòoní ìten bio wó a nìi mu yi bio yi. Ká ìnén ã beere dání yi, á ã khòoní ìten ã yídàmu bio yi. 6 Ká ã yáá pá lá wi à ã khòoní ìten, se ã pá yínón khéero, lé bio á ã ã mi ho tũíá poni. Èé ká ã màhá máa bío, ã yí wi à ɓa nùpua càtí mi à dà bio á ã wee wé làa bio á ã wee bío wán.

7 Mi yí mən le, ã lá dà à yòoní ìten bún bè-beera so na le Dónbeenì zéenia làa mi bún bio yi. Èé lé bún non á le dó bio búí mi na wee wá ã sánia yi. Le díá ó o *Satāni tonkaro wó mu làa mi, bèra a na à ã yí yòoní ìten. 8† I fíora a Nuhúso dón hã zen cúa-tín le o véení ã lònbee mu. 9 Ó o bíá non mi: «I sãamu ù kápa fo, lé bio á ho pãahú na fo wee mi ù yídàmu yi lé hón pãahú so yi á ã pánká bèn wíokaa wee mi yi». Àwa, á mu súaani à ã wé khòn bio á ã lé o yídà bio yi, bèra a na ò o *Krista pánká keñ mi binbirí. 10 Lé bún bio yi, á ã sīi wan bio á ã lé o yídà bio yi. O Krista bio yi hārì ɓa wé là mi, à le lònbee yí mi, hārì à ɓa wé níiní ã sánia, à ã hácírí yáa, á ã sīi pá à wa. Lé bio ká ã lé o yídà pãahú na yi, à ã yí ho pánká hón pãahú so yi.

O Poole yilera lunkaa ho Korente kèrètíewa bio yi

11† I bíá lé ã jùhú mía bín, èé ká lé minén non á ã bíaráa ká. Mu bon, minén lé bíá lá ko à mi mi ho tũíá ã jii ɓa nùpua yahó. Hārì

ká ã yínón dèé á bíá mí wee jàkáká bio le ɓa lé ɓa tonkarowà binbirí á yí súaani mi bio woon yi. 12 Bio á ìnén lé o Yeesu tonkaro, á ã jà ã yi làa sòobéé, á le Dónbeenì òon ã wán á wóráa mu yéréké biowa lé mí síiwà. 13 Lé mu yén á ã wó non ɓa kèrètíewa kuio na ká yi ká ã yí wó mu yí non mia, ká mu yínón bio á ã yí díá á mi lá ã jún-sèró. Mi wáa sén díá na mi bún bio yi.

14 Hen làa cínú ká ã buen mi cón á bún wáa à wé mu cúa-tín níi. Bún á ã mún máa bío le mi na bio búí mi. Minén mi beere lé bíá á ã wee cà, ã màkóo mía mi níi bio yi. Mu yínón ɓa zàwa wee bàrá mí níi bio ká lé min nùwá, ká ɓa zàwa òan nùwá lé bíá wee bàrá mu ká làa ba. 15 Ìnén cón á ã níi bio búenbúen lá déro ho tonló yi mi bio yi á à wé sī mi. ã yáá dà à na ã mukāni búenbúen mi bio yi. Bio á ìnén wa mia lé ã sòobéé jún-sí lé bún wee lén mu búí bio mi wa làa mi yi.

16 Mi tà à zūn le ã bio yí wó jún-sèró mi wán. ɓa búí wee bío le o Poole bèn-tín héra, o wee khà wen à fé níi bio. 17 Bia búenbúen na á ã tonkaa mi cón ó o búí á ã so òon wán á tò mi wán le? 18† I hía fíora a Tiite, ó o buara mi cón, á wàn za nì-kéní búí na mi zū á bò làa wo. O Tiite mu so buéé khà mia fó bio búí le? Ìnén làa wo so yí wó yilera dà-kéní á yí sáráa le? Le dání na wa lá so yínón dà-kéní le?

19 Bio wa bíá ho vūahú yi buéé bó hen, jún-sí mi wee leéka le wa wee bío sí waten yi. Èé ká buéé. Wa bíá mu le Dónbeenì yahó wa páaníló là a *Krista bio yi. Wán zàwa lé wán hínni na á ã wa làa sòobéé, wa wee bío bún búenbúen bèra a na mi jàa va lé mí yahó le Dónbeenì wōhú wán. 20† I zána à ã buée yí mia ká mi yí ka làa bio á ã wee leéka, ká ìnén bèn yí ka làa bio á minén wee leéka. ã zána le jún-sí á ã buée yí mia ká mi wi hã fio yi, á wee dí le yandee làa mín, á sīa wee cì mín yi, á wee penka làa mín ká mi ì là mín, á wee jùu mín ká mi ì yòoní miten, á yú bio na à mi wé. 21† I zána le ká ã buara mi cón, à wán Dónbeenì díá à hã nìyio dí mi mi bio yi. ã zána à ã buée mi mia à wá mi bio yi, lé bio á bíá fù wi mu bè-kora wéró yi á yí yèrèmaa mí yilera lé mí wárá, á pá wi ho hã-fénló le ho bá-fénló lé mí síiwà wéró yi. ã zána à ã

† 11:33 Mi loí Bè-wénia vūahú 9.25

buee yí ba ká ba pá wee wé mu bìo na yí se
lè mí síwà búenbúen.

13

O Poole m'ondén zéení là a t'èní bìo

¹ Bìo á ì buen mi cón kà á wáa à wé ì
buenló cúa-tín ní. Mu túara kà sí: «Mu bìo
búenbúen á wa à lén yìo ba seéràsa nùwā
jun tàá nùwā tìn bè-bíonii wán.» ² Mu cúa-
jun ní na á ì buara mi cón, á ì jà bìa wee wé
mu bè-kora làa bìa ká búenbúen zeñ wán.
Bìo á ì wāa khèra làa mia bìo kà wán, á ì
wiokaa wee jì mi zeñ wán le ká ì khí bínia
buara á nì woon ní máa lé ho béró yi. ³ Mì
wì à mi zūn wéréwéré le o *Krista wee òn
ínén wán à bíoráa. Àwà! Á mi zūn mu le o
Krista yínoñ yí dà mì tíahú. Ì wee jì mi zeñ
wán, o ò zéení mí pànká làa mia. ⁴ O búéeró
ho *kùrùwá wán ó o zéení le mí lé o yídà
bún bon, ká hā làa na kà wán ó o yìo wì lua
le Dónbeeni pànká yi. Warén páaníló làa wo
bìo yi á wa mún lé ba yídàwa bún bon. Èe ká
wa màhá wee jì mi zeñ wán: Le Dónbeeni
pànká yi á warén làa wo yìo á à wé lua mì
tíahú!

⁵ Mì loñ miten à dándá miten miten, à zūn
le mì dó mì sīa o Yeesu Krista yi. Mì so yí zū
le o wì mia le? Nún-sī á mì loñna miten mōn
à mì yí ka làa bún! ⁶ Èe ká ì láa mu yi le mì
zū le warén bán zéení le wa dó wa sīa wo
yi. ⁷ Wa wee fio le Dónbeeni yi bèra a na à
mì wé yí wé mu bè-kora. Èe ká wa màhá yí
máa wé mu à zéeníná le warén á sée wì yi.
Wa wee wé mu bèra a na à mì wé wé ho tūiá
poni bìo mí dòn, hàrí ká wa bìo búenbúen
ka le mu jii yí sú. ⁸ Wa yí dà máa kán ho tūiá
poni, bìo bon bún mí dòn lé bìo wa dà wee
wé. ⁹ Mu bon, wa wee zàmaka bìo á warén lé
ba yídàwa, à minén pànká wì bìo yi. Bìo wa
wee cà wa fioró yi lé à mì wé ba nùpua na á
wékheró bìo yí máa mì léé yi. ¹⁰ Bìo non á ì
fèra wee túaràa ho vūahú mu ù na mìj lée
bèra a na ká ì khí bueé òn mia à ì yí òn ho
pànká na ó o Nùhúso non mì wán à zaráa
làa mia. Mu bon, le Dónbeeni yí non ho mì
à ì yáa mia, ká lée bèra a na à ì séení mia à
mì siadéro le yi va làa yahó.

¹¹ Wán zàwa le wán hínni, mì le mì sīa wa,
à siadéro le Dónbeeni yi va làa yahó. Mì wé
hení mín sīa à jii-cúa wé dà-kéní à kéí mín

wán làa héerà. Á le Dónbeeni na wa wen á
wee na ho héerà ba nùpua yi á à kéí làa mia.

¹² Mì t'èní mín yi sese lòn nu zàwa. Bìo bìo
sà le Dónbeeni yi hen búenbúen wee t'èní
mia. ¹³ Le wa Nùhúso Yeesu *Krista sāamu,
lè le Dónbeeni wamini, le le Dónbeeni Há-
círí páaníló làa wen, à kéí le mì búenbúen.

* 13:1 Mì loñ Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 19.15

Ho vūahú na ó o Poole túara non
ho
Kalasii
kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nùhú

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho non ho Kalasii kòhú kèrètíewa kuure yi. Bio ó o yánkaa buera le Dónbeeni bín-tente bín, á ba nùpua búí dó mí sīa o Yeesu yi (Bè-wénia 16.6).

Ba búí ló buée bía le bia yínón ba *zúí-fūwa ko ba kúio míten làa bio ho làndá bōráa mu. Ó o Poole túara ho vūahú non ba yi le ba yí bè hón kàránlò so yi, lé bio ho yí héhaa là a Yeesu *Krista bín-tente. O bía le bio ba dó mí sīa o Yeesu yi, lé bün te bio ba térénnanáa le Dónbeeni yahó, ká yínón bio ba bò ho làndá yi. O Poole nín-yání zéenia bio ó o Yeesu yánkaa vonnáa wo ó o wó a tonkaro (1-2).

O Poole ñin le Dónbeeni vōn-kía wán á zéenia le yia dó mí sīi o Yeesu yi, á wón ñ kàní, ká yínón ba zúífūwa làndá bèrò lé bio ò kàní òanso (3-4).

Ho vūahú lii véení ó o bía le ba ko ba bua miten lòn nùpua na wi miten bio síi. Ba ko ba día le le Dónbeeni Hácírí dí ba yahó, á ba à yí le mukōn-fīnle, á mún ñ wañ mín (5-6).

Le tēení

¹ Ìnén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro. Mu yínón nùpua wó mi là a tonkaro, á ñ mún yí ñin ñii woon wán á wóráa wo. Mu lé o Yeesu Krista là a Maá Dónbeeni lé bia tonkaa mi, lerén Dónbeeni mu na vèenia wo léra ba ñ-hía fíahú. ² Mu lé ñén lè wán zàwa na làa mi páanía wi búenbúen lé waréñ wee túa ho vūahú na ká á à ña minén kèrètíewa kuio na wi ho Kalasii kòhú yi.

³ Le wán Maá Dónbeeni lè wa Núhúso Yeesu Krista à wé mí sāmū làa mia, à na ho héerà mia. ⁴ O Krista tà non míten á wó wa bè-kora séndíaró muini yia, á káníanáa wen ho zuia dímjí ná kohó na kà níi yi. Lé ká síí ó o Krista wóráa wán Maá Dónbeeni síi bio, ⁵ wón na ho cùkú bio sà yi há lúlúio na jii mia yi. *Amiinal

Le Dónbeeni bín-tente lée dà-kéní mí dòn

⁶ Bìo mi pá le Dónbeeni na von mia o *Krista sāmū pánká yi à mi yèrémáa bò bín-tente veere na bio yí bon yi fuafua bēntín lée bio na và mi làa sòobée. ⁷ Mu yí máa zéeni le bín-tente búí bínia wi, bùeé! 'Ba nùpua búí lé bia wee lúnka mi yilera, á wi ba yèrémá a Krista bín-tente. ⁸ Àwa! Ká a búí, tàá warén wa beere, tàá wáyí tonkaro búí káí buée buera bín-tente búí na wi mí dòn làa ñio á warén buera non mia, à wón òanso à há dánkáa yí. ⁹ Wa bía mu, á ñ pá bínia wee bío mu: Hen ká a búí ló buée buera bín-tente na wi mí dòn làa ñio mi tà bio, à òanso à há dánkáa yí. ¹⁰ Àwa! Á mi so wee léeka le ñ wi à ba nùpua tà ñ bio lée, tàá lé le Dónbeeni? Lé ba nùpua á ñ so wi à ñ bio wé sí yi le? Ká mu lé à wé à ñ bio wé sí ba nùpua yi, se ñ lá máa wé Krista ton-sá.

Bìo ó o Núhúso vonnáa o Poole wó là a tonkaro

¹¹ Wán zàwa lè wán hínni, le ñ bío bio ká na mia: Le Dónbeeni bín-tente na á ñ buera non mia á yí ló nùpue cōn. ¹² Á le mún yínón dèe na á ñ yú nùpue búí cōn, tàá dèe na ó o búí kàrána làa mi. Le bín-tente na á ñ wee bue lé o Yeesu *Krista mí beere lé yia zéenia le làa mi. ¹³ Mi yàá ná bio á ñ kuio lá cannáa ba *zúífūwa làndá bèrò yi. ñ lá wee jíní le Dónbeeni ñipomu sánia làa sòobée, á wi à ñ búe mu nùhú. ¹⁴ Ba zúífūwa làndá bèrò á ñ lá henía bio po wa ninzàwa na ká. Á bio á wán maàwà bò henía á ñ lá wee là heerè á po ba nùpua na ká. ¹⁵ Èe ká le Dónbeeni màhá fèra léra mi bàrá mí dòn ká ñ yàá ñin yí ton. Le sāmū na le wó làa mi lé bün bio yi á le vonnáa mi. ¹⁶ Le zéenia mí Za Yeesu bio làa mi, à ñén bèn bíní zéeni mu làa bia yí zū le Dónbeeni. Á ñ dèenia hínon wà à ñ yí túara nùpue yi làa bio á ñ wé. ¹⁷ ñ yàá yí van ho Zeruzaleemu á yí vaá mōn mín làa bia wó a Yeesu tonkarowà ló mi, à ñ wà van ho Arabii kòhú, á ñin bín bínia buarará ho Damaasi lóhó yi. ¹⁸ Lúlúio bio ñin búnn mōn á ñ wà van ho Zeruzaleemu á vaá zūna a Sefaasi, á wó há wízoní pírú hònú bín làa wo. ¹⁹ O Yeesu tonkarowà na ká ó o búí á ñ yí mōn ká yínón o Núhúso bàn za Zaaki. ²⁰ Le Dónbeeni lé ñ sèéràso, bio á ñ wee túa á à na mia ká yínón sabéré. ²¹ Bún mōn á ñ wà van ho Siirii lè ho Silisii kána yi. ²² Èe ká ho *Zudee kòhú kèrètíewa kuio màhá lá ñin yí mōn mi. ²³ Bio ba ná mí dòn lé bio ká: «Yia lá wee jíní na

sánia lé wón wáa wee bue le siidéro bio na ó o lá wi ò o búe jùhú». ²⁴ Á ba wee khòoni le Dónbeeni i bio yi.

2

O Poole lè ba tonkarowà na ká

¹ Lúlúio píru náa bún món á ìnén là a Baanabaasi bò mín yòora ho Zeruzalemu. Ì mín fó a Tiite bòráa.

² Ì tà yòora ho Zeruzalemu, lé bio le Dónbeeni zéenia mu làa mi le ì wé mu. Ì yòò dòn, á ba kèrétíewa ya-díwá mí dòn lé bia á ì zéenia le bín-tente na á ì wee bue na bia yínón ba *zúifúwa yi bio non yi. Lé bio á ì lá yí wi à ho tonló na á ì sá khiina, làa hia á ì lá lan wee sá hā làa na kà wán à wé ton-káamáa.

³ O Tiite lé o kereki ni, à ba yàa pá yí kíkáa wo yi le o bè ho *kúirió landá yi. ⁴ Ká ba búu na le mí lé wán zàwa à mu jòn yí bon, á sá miten zon wa tiahú, à loñ bio ó o Yeesu *Krista wó á wa wiráa waten, bèra a na ba yèrémá wen wé lè ho landá wobáani.

⁵ Èe ká wa màhá yí tà yí non mu ní ba yi húuu, bèra a na à le bín-tente tuiá poni keñ bín mi bio yi.

⁶ Ba kèrétíewa kuure ya-díwá (bio ba karáa bio yí ciran mi, le Dónbeeni yí máa hueeka núpua mín yi), ba ya-díwá mu á yí kíkáa mi le ì bini bè bio búu mi wán. ⁷ Ba yàa zūna le le bín-tente bue naló bia yínón ba zúifúwa yi bàn tonló á le Dónbeeni kàrà-fáa mi làa bio le kàràfáaraa ho o Piere yi le o bue le na ba zúifúwa yi. ⁸ Mu bon, yia wó ó o Piere lé o Yeesu tonkaro ba zúifúwa cón, lé wón mún wó á ì lé o Yeesu tonkaro bia yínón ba zúifúwa cón. ⁹ O Zaaki, là a Piere là a Zān, bán na ba wee lá lòn bòròbòròwa na buan ba kèrétíewa búenbúen kuure dínia á zūna le lé le Dónbeeni jè mí sáamu á kàràfáa ho tonló mu mi. Lé bún non á ba dá mí níni ìnén là a Baanabaasi yí á wa tēenia mín yi, à zéeni le ba tà wa bio, le ba léé dà-kéni làa wen. Á wa le warén ñ va làa bia yínón ba zúifúwa cón, ká barén gèn ñ va làa bia lé ba zúifúwa cón. ¹⁰ Bio ba cà wa cón séenia, lé à wa wé pa ba kèrétíewa kuure ni-kenhia bio. Á ì bèn sòobáa iten bina wéró yi.

¹¹ Ká pàahú na ó o Piere buara ho Antiosi lóhó yí, á ì zéenia o wékheró làa wo ba búenbúen yio yi. ¹² Mu bon, pàahú na ba núpua búu na là a Zaaki zū mín ñ yí buara,

ká a Piere mu wee páani dí lè wán zàwa na yínón ba *zúifúwa. Ká pàahú na á bán núpua so buéé dòn yi, ó o khú á yí máa dí làa ba, lé bio ó o zána ba kèrétíewa na wee hení ba zúifúwa landá bio. ¹³ Wán zàwa kèrétíewa na lé ba zúifúwa mún zon o Piere mu bio yi. Hàri o Baanabaasi ba yàa pá cá dó mu yi. ¹⁴ Èe ká pàahú na á ì mōn à ba varáa yí téréna à héha lè ho tuiá poni na le Dónbeeni bín-tente le mu koráa, á ì bia làa wo wán zàwa búenbúen yio yi ká síi: «Ūnén na lé o zúifú à ù wee bua iten làa bia yínón ba zúifúwa bio síi à ù día mu zúifúmu, á dà à wé kaka à kíkánáa wán zàwa na yínón ba zúifúwa yi le ba bua miten lè ba zúifúwa bio síi?»

Bia le ba zúifúwa làa bia yínón ba kánfílo bio

¹⁵ Warén na lé ba *zúifúwa tonnáa, wa yí mà yí dó bán bè-kora wérowà so na yínón ba zúifúwa jii. ¹⁶ Èe ká wa màhá zū le mu yínón o *Moyiize landá bèró wee wé ò o núpue térénnáa le Dónbeeni yahó, ká lé bio á ñanso dó mí síi o Yeesu *Krista yi. Lé bún non á wa dóráa wa sīa o Yeesu Krista mu yi á à wéráa ba núpua na téréna bio wa dó wa sia wo yi bio yi, ká mu yínón bio wa bò ho landá yi. ¹⁷ Ká warén wi à wa téréni le Dónbeeni yahó o Yeesu Krista pánká yi, à lé bún tín biniá wee wé wen lè ba bè-kora wérowà, se bún so wee zéeni le o Krista wee sá na mu bè-kora yi le? Búeé dé! ¹⁸ Mu bon, hen ká ì yèrémáa bò ho landá na á ì pá día yi, se bún wee zéeni le ì sínia ì jùhú iten.

¹⁹ Ho landá bio dání yi, á ì ka lòn núpue na húrun. Á lé horén landá mu jòn mún wó mu. Bún wó bèra a na à ì ñan keñ le mukāni yi le Dónbeeni bio yi. Ì ka lòn núpue na páania búaa ho *kùrúwá wán là a Krista. ²⁰ Ì mukāni wi bún bon, ká ì wáa yí te iten, o Krista mi bæere lé yia wi mi. Le mukāni na á ì wi yi hā làa na kà wán á ì wi yi ì siidéro o Krista yi bio yi, wón na wara mi, á tà non miten ì bio yi. ²¹ Ì yí dà máa pí le Dónbeeni sáamu na le wó làa mi bio. Mu bon, hen ká mu lá lé o Moyiize landá lé hia wee wé ò o núpue téréni le Dónbeeni yahó, se o Krista húrun káamáa.

3

Ho Kalasiisa bónbúmu bio

¹Èee! Kalasii kǎhúsa, mi so lée bǎnbúwá le? Yia khà mia vínía lée wée? O *Krista na búaa ho *kùrúwá wán bio ñon zéénia làa mia wéréwéré. ²Ì ò tùa mia làa bio dà-kéní: Bio mi yú le Dónbeeni Hácírí so lé bio mi tíira ho làndá jii lée? Bùée! Mu lé bio mi dó mi sía le Dónbeeni bín-tente na mi já yi. ³Mi bǎnbúra vaá bó búni yi le? Mi búakáa le le Dónbeeni Hácírí, á lé hã laa na kà wán á mi wi mi ñin mi kùrú pánká wán le? ⁴Bio sá mia búenbúen so lée káamáa le? Bùée! Mu yí dà máa wé káamáa. ⁵Mi wa loñ lon! Hen ká le Dónbeeni wee na mí Hácírí wen, á wee wé ho yéréké biowa mi tíahú à le so wé mu lé bio mi wee bè o *Moyiize làndá yi lée, tàá lé bio mi dó mi sía le bín-tente na mi já yi?

Le Dónbeeni wee wé ò o ñupue téréen le yahó

⁶Bio ó o *Abarahaamu bio wóráa lé bio kà: «O dó mí sii le Dónbeeni yi, lé búni non le càtfo wo là a ñupue na téréenna le yahó.» ⁷Àwa, mi wáa zúñ bio kà: Bìa dó mí sía le Dónbeeni yi bán lé bìa lé o Abarahaamu za-wa. ⁸Mu fèra túara le Dónbeeni bíoni vūahú yi le bìa yínón ba *zúifūwa á le Dónbeeni ì wé á ba à téréen le yahó ba siadéro le yi bio yi. Le bín-tente fèra túara a Abarahaamu dání yi á bía non wo yi: «Le Dónbeeni á à ñin ūnén wán á à wéráa mu bè-tentewá lè hã siíwá búenbúen.» ⁹Àwa, á bìa dó mí sía le Dónbeeni yi á le è wé le mu tentemu là a Abarahaamu mu bio síi. ¹⁰Mu bon, bìa wi ba bè ho làndá yi à kánínáa á hã dánkáa á à yi. Mu túara le Dónbeeni bíoni vūahú yi kà síi: «Le o ñupue na yí máa bè bio túara ho làndá vūahú yi búenbúen féee à tíj jii à dánkání.» ¹¹Mu lée kénkén, ñupue yí dà máa téréen le Dónbeeni yahó ho làndá na á ñanso bò yi bio yi, lé bio mu túara le Dónbeeni bíoni vūahú yi le «yia téréenna le Dónbeeni yahó bio á ñanso dó mí sii le yi bio yi, wón á à keñ le mukāni binbirí yi.» ¹²Ho làndá bèró bio yí cèéra le siidéro le Dónbeeni yi. Ká yia màhá wee bè bio ho làndá bò heníá yi à tíj jii, wón yio á à wé lua ho pánká yi. ¹³Hã dánkáa na là ñà wa júná yi ho làndá bio yi ó o *Krista fó bò mítén wán wa lahó yi, á wa wi waten. Lé

bio mu túara: «Le yia búaa le búeeni wán à dánkání.» ¹⁴Bún wó bèra a na à mu bè-tentewá na le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé là a Abarahaamu à bēnbēn dā bīa yínón ba zúifūwa ba páníló là a Krista bio yi, à wa yí le Dónbeeni Hácírí na le dó mí jii le mí ì na, wa siadéro le yi bio yi.

Ho làndá lè le jii déro bio

¹⁵Wán zàwa lè wán hínni, mi wa héha mu lè ba ñupua bio. Mu bio na ó o ñupue le mí ì wé na ó o tiara bára, ká mu héhaa lè ho kǎhú làndá, á ñupue yí dà máa yèrémá mu. ¹⁶Lé kà síi le Dónbeeni dó mí jii non o *Abarahaamu là a nonkani yi. Á mu ñon lé o Abarahaamu làa yia nonkani can wo yi á bio le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé bio sá yi. Mu yí túara le: «Làa bīa nonkani can wo yi», à wáa keñ lè hã boo. Mu túara le Dónbeeni bíoni vūahú yi le: «Yia nonkani can fon», wón na lé o *Krista. ¹⁷Àwa! Á ì wáa wee bio bio kà: Le Dónbeeni bio na le le mí ì wé na le dó mí jii bio yi wó á ho làndá na buara hã lúliúio khíá-náa làa bóni làa píru le jii déro mu món yí dà máa khíni yi, tàá máa yèrémá le. ¹⁸Mu bon, ká hã kía wee yí le Dónbeeni cǎn ho làndá bèró pánká yi, se hã bio wáa yí ló bio le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé yi. Á mu ñon lé bio le dó mí jii le mí ì wé á le ñin wán wóráa mí sáamu là a Abarahaamu.

Ho làndá bèró bàn júhú

¹⁹Àwa, á lée webio non le Dónbeeni bòráa ho làndá? Le bò ho bèra a na ba ñupua wé zúñ mí wékheró fúaa ho pāhú na á yia khíi te o *Abarahaamu yi fueé ton. Lé orén bio yi á le Dónbeeni dó mí jii. Le Dónbeeni tonkarowá na ho wáayi le bìa zéénia ho làndá. Ká a ñupue búii lé yia mu ñin wán wóráa. ²⁰Ká mu lée ñupue ñi-kéní le mí ì wé mí bio, se o màkóo máa keñ yia o ò ñin wán yi. À le Dónbeeni dén màhá lé lerén mí dòn, á le dó mí jii non. ²¹Àwa! Bún so wee zéení le ho làndá làa bio le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé yí máa tà mín yi le? Bùée, hen ká làndá búii lá dà wee na le mukāni ba ñupua yi, á hón làndá so pánká yi, á ba lá dà à téréen le Dónbeeni yahó. ²²Ká le Dónbeeni bíoni

* 3:6 Mi loñ Bio júhú búeení vūahú (Genèse) 12.3 † 3:8 Mi loñ Bio júhú búeení vūahú (Genèse) 12.3 ‡ 3:10 Mi loñ Làndá bio zéeníló vūahú (Deutéronome) 27.26 § 3:11 Mi loñ Habakuuki vūahú

2.4 * 3:13 Mi loñ Làndá zéeníló vūahú (Deutéronome) 21.23

vūahú yi á mu bía le mu bè-kohó pànká wi ho dímjná nùpua búenbúen wán, bèra a na à bio le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na bìa sia dó le yi à bio sǐ ǎa yi ǎa siadéro o Yeesu Krista yi pànká yi.

Hā kǐa na le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na wen

²³ Sáni à le siidéro o *Krista yi pàahú dā, à wa ka lè wa wi ho kàsó yi ho làndá nǐ yi, á pannáa ho pàahú na le Dónbeenì ì wé á wa à zūn dén siidéro so. ²⁴ Ho làndá lé hía wó wa paro fúaa o Krista búenlò, bèra a na à wa téréen le Dónbeenì yahó wa siadéro o Krista mu yi pànká yi. ²⁵ Hā laà na kà wán á le siidéro o Krista yi pàahú dōn, wa bio wáa bǐnía mía o paro mu nǐ yi.

²⁶ Mu bon, mi búenbúen lé le Dónbeenì zàwa mi siadéro o Krista yi bio yi. ²⁷ Minén búenbúen na ho *bátémù wó á mi páanía là a Krista á wáa ka lè mi zǎ a Krista mu. ²⁸ Hueekaró wáa mǐa ǎa *zúifúwa làa bìa yínón ǎa zúifúwa pàahú. Hueekaró mía ǎa wobáani làa bìa wi mítén pàahú, hueekaró mía báawa làa háawa pàahú, lé bio mi búenbúen lée dà-kéni mi páanílò là a Yeesu Krista bio yi. ²⁹ Ká mi bio sǎ a Krista yi, se mǐ wáa lé o *Abarahaamu mǎnmanía. Á hā kǐa na le Dónbeenì dó mí jii le mí ì na a yi á bio ò sǐ mia.

4

Mu wobámu lè ho keñ mítén bio

¹ Bio kà lé bio á ì wi à ì zéeni: Pàahú na ó o kǐa ǎanso lé o háyónza yi, ó orén là a wobá-nii á hueekaró mía pàahú, hàrǐ bio mu bio búenbúen sǎ a yi mí cúee. ² Èe ká ǎa nùpua búí lé bìa màhá wee loñ orén làa bio sǎ a yi yi, à paráa ho pàahú na á ǎan maá bàrá. ³ Pàahú na warén mún hǐa ka lòn háyúwá, á wa lé ho dímjná biowa wobáani.

⁴ Ká ho pàahú na le Dónbeenì bàrá á dōn, á le tonkaa mí za ó o buée ton o háa yi. O buan mítén làa bio ó o *Moyiize làndá bòráa mu. ⁵ O buara buée wó bèra a na à bìa lá wee bè ho làndá yi keñ mítén, á mún wó wen lè le Dónbeenì zàwa. ⁶ Mu bon, mi lé le Dónbeenì zàwa. Lé búin non le dó mí Za Hácǐrǐ wa sia yi, òo wee wé à wa dàñ ve le pǎnpǎn le: «Abaa.» Mu kúará le: Ì Maá. ⁷ Àwa, á fo wáa

yínón wobá-nii, fo lé le Dónbeenì za. Á bio fo lé le za, á le kǐa na bio sǎ le zàwa yi, á le mún ò na foñ.

O Poole yilera lùnkaa ho Kalasiisa bio yi

⁸ Bio mi yánkaa yǐ zū le Dónbeenì, á mi wee sá lòn wobáani à na hā dofiina na yínón le Dónbeenì yi. ⁹ Èe ká hā laà na kà wán á mi zū le Dónbeenì. Bio yáa here lé bio le zūna le mi bio sǎ mí yi. Àwa! Á mu wó kaka á mi bǐnía bò búin biowa so na pànkáwá mía, á bio júhú mía yi? Mi wi mi bǐnǐ wé mu biowa mu wobáani le? ¹⁰ Hā wizooni búí, lè hā piina búí, lè hā pǎnna búí, lè hā lúlúio búí á mi wee hení bio dà. ¹¹ Ì zána à ho tonlò na á ì sá mi bio yi à wé káamáa.

Le bǐn-tente zúkúsa

¹² Wán zàwa lè wán hínni, ì wee fio mu mi cǎn, mi wé lè ì bio síi. Ìnén so yǐ wó ìten lè mi bio síi le? Mi yǐ wó bio na yǐ se làa mi. ¹³ Mi zū le mu wámú lé bio non á ì dínnáa mi cǎn á nǐn-yání bueraráa le bǐn-tente non mia. ¹⁴ Mi lòn bio ì wámú bio yi. Mi lá dà à pí ì bio, ká mi yǐ wó mu. Mi buan mi lòn Dónbeenì wáyí tonkaro. Mi yáa buan mi là a *Krista Yeesu bio. ¹⁵ Mi sǐ-wee na fù dén bio wó kaka? Mu bon, ì láa mu yi le ká mi lá dà à khúaa mi yio á à na mi, se mi wó mu. ¹⁶ Lé ho túiá poni na á ì wee mǐ na mia bio yi á ì wóráa mi zúkúso le? ¹⁷ Ba nùpua mu here mi sǎ, ká hā yilera na màhá wi ǎa yi mi dánǐ yi á yǐ se. Ba wi ǎa kheé mia làa mi ká ǎa wé à mi yèrémá hení ǎarén bio. ¹⁸ Ká a nùpue here mu bio na se sǎ, se mu se. Ká a wee wé mu hā pǎnna búenbúen yi, se mu se, ká mu yǐ wé pàahú na á ì wi làa mia mí dòn. ¹⁹ Ì zàwa, ì wíokaa lò wee be mi bio yi lòn háa na wee te bio síi, fúaa bio mi lá a Krista ferenkóomu. ²⁰ Mu òntǐn lá à wé sǐ mi à ì keñ mi nisánǐ, à yèrémá ì bionǐ bíoró à bíoráa làa mia. Lé bio á ì yilera yáara mi bio yi.

O Akaare là a Sara bio

²¹ Mi bío lon! Minén na wi mi bè ho làndá yi, mi yǐ já bio ho bía le? ²² Mu bon, mu túara ho *làndá vūahú yi le «o *Abarahaamu yú ǎa zàwa búaa jun. O yà-kéni ó o yú là a Akaare na lé o wobá-hǎnni,

* 4:22 Mǐ loñ Bio júhú búeení vūahú (Genèse) 16.15; 21.2

ká yia so ó o yú lè mín háa Sara.»²³ O za na ó o wobá-hánii ton, wón ton héhaa lè ba nùpua sia bio. Ká a za na ó o yú lè mín háa wón ton le Dónbeeni jii déro pànká yi.²⁴ Bìo bía kà bàn kúará binbirì wi: 'Ba háawa nùwá jun mu bìo wee zéeni le páanii cúa-nun na le Dónbeeni bò. Le nín-yání páanii bò ho pàahú na le Dónbeeni non ho làndá yi le Sinayii búee wán. Dén páanii so zàwa lé ba wobáani làa bìo ó o wobá-hínzoró Akaare zàwa lé ba wobáani bìo síi.²⁵ O Akaare bìo wee zéeni ho Sinayii búee na wi ho Arabii kóhú yi bìo. O bìo mún wee zéeni ho Zeruzaleemu na há làa na kà wán bìo, hón na lè mí zàwa lé ba wobáani.²⁶ Ká ho Zeruzaleemu na ho wáayi hón wi mítén. Lé horén lè wàn nu.²⁷ Mu bon! Bìo kà lé bìo túara le Dónbeeni bíoni vūahú yi:

«Ūnén na yí dà máa yí za,
wéé ū síi.

Ūnén na yí zūna a za teró via,

wé zèeka lè le sí-wée.

Mu bon, o háa na ba pá día

zàwa boo po a háa na bàn báa wi.»[†]

²⁸ Minén wàn zàwa lè wàn hínni, mí lé le Dónbeeni jii déro zàwa là a *Izaaki bìo síi.

²⁹ Ká ho fù lè ho yahó ó o Abarahaamu za na ton héhaa lè ba nùpua sia bìo á wee beé yia ton le Dónbeeni Hácíri pànká yi lò. Lé bún mu pá karáa há làa na kà wán. ³⁰ Èé ká léé webio túara le Dónbeeni bíoni vūahú yi?

«Día le o wobá-hánii lén lè mí za. Lé bìo ó o wobá-hánii za yí ko ò o leé há kía yi là a háa na wi mítén za.»[‡] ³¹ Àwa, wàn zàwa lè wàn hínni, wa yínóni wobá-hánii zàwa, ká wa lé o háa na wi mítén zàwa.

5

O Krista wó á wa wi waten

¹ O *Krista léra wa júná bèra a na à wa keñ waten binbirì. Á mí cén ca vīnvīn. Mí yí bīnī yí díá mítén mu wobámu níi yi. ² Ūnén Poole wee bío le ká mí wee *kúio miten, se o Krista bìo júhú wáa bīnía mía mí cón. ³ Ī wi à ĩ pá bīnī wíoka bío mu na mia: Nùpue léé nùpue na bīnía kúio miten ho *làndá bìo yi ko ò o bè ho làndá mu búenbúen yi à tíí jii. ⁴ Minén na wi à le Dónbeeni wé mia lè ba nì-térénnia ho làndá na mí wee bè yi bìo yi, mí là a Krista fáara mín yi. Mu sáamu na ó o wó

làa mia á mí vīnía. ⁵ Ká warén bán wee lònri le Dónbeeni Hácíri pànká yi bìo wa à térén le yahó wa siadéro le yi bìo yi. ⁶ Mu bon, bìa páania là a Krista cón, á bìo here yínóni à ū kúii tàá à ū yí kúii. Ká bìo here lé ū siidéro le Dónbeeni yi na wee mí le wamini wára na fo wee wé yi.

⁷ Minén na lá wee va lè mí yahó sese, lé o yén hò mia le mí yí bīnī yí bè ho túia poni yi? ⁸ Bìo hò mia ká yí ló le Dónbeeni na von mia yi. ⁹ Mu ka lè le ja-fi-za dèe na ká le dó mu dūmu yi kha à mu búenbúen lé. ¹⁰ Èé ká ĩ láa mia, á dó ĩ síi o Nuhúso yi le bìo mí wee leéka máa keñ mí dòn lè ínén bè-leékani. Ká yia màhá kúaa mia mín yi hàri ò o keñ kaka, ó o júhú á à sí.

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, ká ínén lá bīnía wee káran ba nùpua le ho *kúiiro léé bìo na ko, á léé webio non á ba tīn lá wé le jīnīnāa ĩ sánia? Mu bon, ká ĩ láa wee wé bún, se o Krista húmú ho *kùrúwá wán bìo lá máa kánká ba nùpua. ¹² Àwa! Le bìa wee kúee mia mín yi wáa búe mí bámu júhú kènkèrèkè le wa loñ!

Mí wé día le le Dónbeeni Hácíri dí mí yahó

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, le Dónbeeni von mia à mí keñ miten, èé ká mí màhá yi bè bún yi à wé wéráa bìo mí sia wee vá yi na yí se. Mí wé sá na mín yi lè le wamini. ¹⁴ Mu bon, o *Moyiize làndá búenbúen jii tun le bíoni na kà yi: «Wañ mí nínza làa bìo á ūnén ū beere waráa ūten bìo síi.»^{*} ¹⁵ Èé ká mí wee bóonika mín yi, á wee fi mín yi, à mí zūn mu le lé minén mí beere wee yáa mín.

¹⁶ Ī wáa à bío bìo kà à na mia: Mí día le le Dónbeeni Hácíri dí mí bìo búenbúen yahó. Lé bún ñ na ká mí máa bè bìo mí sia wee vá yi na yí se yi. ¹⁷ Bìo há sánia síi wee vá yi na yí se lè le Dónbeeni Hácíri wee fi. Á le Dónbeeni Hácíri mún yí máa tà bìo ó o nùpue síi wee vá yi. Mu mí bìo jun yí máa tà mín yi. Lé bún non á mí yí dà máa wé bìo mí le mí ĩ wé. ¹⁸ Ká mí wee día à le Dónbeeni Hácíri dí mí yahó, se mí bìo wáa mía ho làndá níi yi.

¹⁹ Bìo wa sia wee vá yi na yí se á wee mí wéréwéré. Mu lé ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síwá, lè há nìyi-wára. ²⁰ Há wónna

[†] 4:27 Mí loñ Ezayii vūahú 54.1 [‡] 4:30 Mí loñ Bìo júhú búeení vūahú (Genèse) 21.10 ^{*} 5:14 Mí loñ Levii nùwá vūahú (Lévítique) 19.18

hālól, lè mu nín-símú wéró. Ho jinmínló, hā fio lè le yandee. Le sī-kihuaarè, ho penka làa mín, ho máa jí mín yi à sanká mín lè hā kuio. ²¹Hā yìo na wee lé mí ninzàwa bìo, ho ja-juunló, ho dàndínló, lè mu bàn síiwa. Bìo á ì bíá nòn mia lè ho yahó, lé bún á ì pá wíokaa wee bío ò na mia: Bìá wee wé hñn wára so búenbúen lahó mia le Dónbeeni béeni dfiní.

²²Bìo le Dónbeeni Hácírí wee wé à mu keñi o nùpue yi lé bìo kà: Mu lé le waminì, le sī-wee, ho hээрà, le yi jilól, le hii wéró, le sī na se, le sīdéró le Dónbeeni yi, ²³Ho wayiró, ho dàñ miten bua yi. Bún biowa so búenbúen á ho làndá yí pá bìo. ²⁴Bìá bìo sà a *Krista yi bán ka lè ba búaa bìo ba sīa wee vá yi lè mí síwà na yí se ho *kùrùwá wán. ²⁵Bìo le Dónbeeni Hácírí nòn á wa yìo wi luaráa, à mi le wa día waten à le Hácírí mu dí wa bìo búenbúen yahó. ²⁶Mí yí le wa wé yòdoní waten, à wé yí cà hā bíoní làa mín, à yìo wé yí lé mín biowa.

6

Mí wé tà séení mín

¹Wàn zàwa lè wàn hínni, ká a búí mi zù yi ò o wee wé mu bìo na yí se, à minén na le Dónbeeni Hácírí dú yahó à bàrá a ho wā-tente wán. Èe ká mi màhá wayii miten à wéráa mu. Ká minén na wee wé mu cén pa miten bìo, à yí día à minén mi beere bñi wé mu bè-kora. ²Mí wé séení mín à láráa mín juun-sèró. Ká mi wee wé ká, á mi ì bè o *Krista làndá yi á à tíí jii. ³Ká a búí wee leéka le minén bìo núhú wi ò o yàá yínón dèe, se o wee khà miten. ⁴Le mi nì-kéní kéní wíoka loñ bìo minén mi beere wee bua lè miten, á mi ì mi bìo mi dà à wéé mi sīa bìo yi miten dání yi, ká mi máa tèe miten là a búí. ⁵Mu bon, mi lè mí nì-kéní kéní wára na mi wee wé bìo ciran mia. ⁶Le yia ba wee kàrán lè le Dónbeeni bíoní wé lén bìo ó o wee yí búenbúen búí à hā làa yia wee kàrán wo. ⁷Mí yí khà miten. Le Dónbeeni yí máa zuañ yi. Bìo ó o nùpue dù lé bún ó o ò lá. ⁸Yia wee ò bìo sī hā sánia yi wón bìo khii yáa. Ká yia wee ò bìo sí le Dónbeeni Hácírí yi, ò ò yí le mukani na máa vé. ⁹Mí yí le wa tèe wa bàra mu bè-tentewà wéró yi. Mu bon, ká wa yí khú mu wéró yi, á wa khii lá bìo wa dù ho pàahú na mu ko yi. ¹⁰Lé bún te mu á pàahú léee pàahú na wa yú mu bàn ní yi,

à mi wa wé wé mu bè-tentewà lè ba nùpua búenbúen, sònkú bìá dó mí sīa le Dónbeeni yi lè warén bìo.

Móndén tèníní

¹¹Mi loñ ho túaró na kà bùaakaró. Lé ìnén lè ì nín-bia wee túa bìo kà á à na mia. ¹²Bìá wee kíkà mia à mi *kúio miten, bán nùpua so wi ba zéení miten à ba mi. Bìo ba wee cà lé bìo ba à wé ká ba nùpua máa beé ba lò o *Krista *kùrùwá bìo yi. ¹³Ba nùpua mu wee hení ho *kúiiro bìo ká barén mý beere yí máa bè ho làndá yi. Ká ba màhá wi à mi mún kúio à barén khòoní miten bìo yi. ¹⁴Ìnén máa khòoní iten bìo búí bìo yi ká yínón wa Núhúso Yeesu Krista kùrùwá bìo yi. O Yeesu húmú ho kùrùwá wán bìo yi, á ho dímjná ka lòn dèe na húrun ìnén cón. Á ho dímjná bìo dání yi á ì mún ka lè ì húrun. ¹⁵Mu bon, fo kúio loo tàá fo yí kúio loo, bún yínón bìo na here. Bìo here lé bìo le Dónbeeni bínia wó wen lè ba nì-fia. ¹⁶Le bìá búenbúen na à bè ho kàránló na á ì nòn ba yi yi à le Dónbeeni wé lè mí hээрà, à zúñ ba màkárí, à le mún wé mu lè mí nipomu búenbúen. ¹⁷Le bìo kà wán ò o búí wáa yi bñi yí seé mi. Lé bìo ó o Krista bìo yi á hā fāani wi ì wán. ¹⁸Wàn zàwa lè wàn hínni, le wa Núhúso Yeesu Krista wé mu bè-tentewà làa mia. *Amiina!

Ho vūahú na ó o Poole túara non
 ho
 Efeeze
 kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró jùhú

O Poole lé yia túara ho vūahú na kà. Ho Efeeze lé ho Azii kǎhú ló-beeni lé bǎn te bio ó o nonnǎa ho vūahú mu ba kèrètíewa kuure na bǎn làa bia ká búenbúen yi. O Poole kará ho Efeeze yi yú hǎ lúlúio bio tǎn (Bè-wénia 19.1–20.1). Lé bǎn món ó o túararǎa ho vūahú mu ká a wi ho kàsó yi (3.1; 4.1).

Ho vūahú mu yi ó o Poole dó le Dónbeeni bǎrǎkǎ, ò o zéenia bio le hueekaarǎa mí nǐpomu, á sérarǎa ba bè-kora día o Yeesu húmú ho *kùrùwǎ wǎn pǎnká (1–3).

Bǎn món, ó o Poole wee fan à bia búenbúen na dó mí sǎa o Yeesu yi à wé dàñ búa mǐten làa bio le Dónbeeni le mu korǎa (4–6).

Bio le Dónbeeni nǐpomu wórǎa le dà-kéní ó o Poole zéenia làa biowa bio tǎn:

1. O le mu ka lòn nùpue sǎnǎa, ó o Yeesu lé hǎ jùhú (1.23).
2. O le mu ka lòn zǐi mónkúio, ó o Yeesu lé le huee na buan ho soró dínia (2.20–22).
3. O le mu ka lòn háa, ó o Yeesu lé o háa bǎn báa (5.21–33).

Le tǎení

¹ Mu lé ínén Poole, yia le Dónbeeni lè mí sǐi bio á wó á tǐ lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mí wee túa ho vūahú na kà. Tǐ wee tǎení mínén na bio sǎ le Dónbeeni yi [ho Efeeze lóhó yi], á páania là a Yeesu Krista, á sǎadéro wo yi fǎrǎ tǎna. ² Le wǎn Maá Dónbeeni, là a Núhúso Yeesu Krista à wé mu sǎamu làa mia, à na ho hǎerǎ mia.

Le Dónbeeni sǎamu na le wó làa wen bio

³ Mǐ wa khòní le Dónbeeni, dío lé wa Núhúso Yeesu *Krista bǎn Dónbeeni lè bǎn Maá. Le wó á le Hácírí bè-tentewà lè mí síwǎ na wee lé le cǎn á wi wen wa páaníló là a Krista bio yi. ⁴ Mu bon. Le Dónbeeni fera hueekaa wen à wa páaní là a Krista ká bio búí díñ yí léra. Le wó bǎn à wa wé ba nùpua na wee ce le yahó, à wékhe bio yí mí léé yi.

Bio le Dónbeeni wara wen, ⁵ á le fèra le mí ì díñ o Yeesu Krista wǎn á à wérǎa wen lè mí zǎwa binbirí. Bǎn lé bio le sǐi vá yi le mí ì wé. ⁶ Á wa wǎa ko wa wé khòní le Dónbeeni le sǎamu beeni bio yi. Bǎn sǎamu beeni so le wó làa wen bio le Za na le wa làa sòobée wó bio yi.

⁷ Bio wa páania là a Krista, wón na kúaarǎ mí cǎni húrunnǎa wa bio yi, á le Dónbeeni kǎnǎa wen á séra wa bè-kora día. Bǎn lé le sǎamu na jii mia, ⁸ bio le wó á wa yú yóo puunía. Le Dónbeeni lè mí bè-zúnmǐni na jii tun ⁹ á wó á wa dàñna zúna bio le sǐi vá yi le mí ì wé na lá sà yi, bio le fèra le mí ì díñ o Krista wǎn á à wé. ¹⁰ Bǎn lé à bio ho wáayi làa bio ho tá wǎn búenbúen à le vá kúee mín wǎn ho pǎahú na le le mu ko yi o jùhúso nǐ-kéní tá, wón na lé o Krista.

¹¹ Bio wa páania là a Krista á le Dónbeeni hueeka wen à wa bio sǐ le yi. Le wó mu lé bio le fèra le mí ì wé mu. Á bio le le mí ì wé búenbúen á le wee wé làa bio le sǐi vá yi. ¹² Á warén na nín-yání dó wa sǎa o Krista bio yi wee lònǎi á wǎa ko wa wé khòní le le cùkú beeni bio yi.

¹³ Mínén mún páania là a Krista. Mǐ jǎ le bǎn-tente na lé ho túiǎ poni na wee kǎnǐ mia á dó mí sǎa o Krista yi. Bio mí páania làa wo, á le Dónbeeni non mí Hácírí mia, dío á le dó mí jii le mí ì na. Dén Hácírí so lé le Dónbeeni fǐimǐni na bò mí wǎn. ¹⁴ Bio le Dónbeeni fera non dén Hácírí so wen, á wa wǎa dà à zún le. Le mún ñ na hǎ kǐa na le dó mí jii le mí ì na wen. Hǎn kǐa so á wa à yí pǎahú na á le khíi tíi warén búenbúen na bio sǎ le yi kǎnǐló jii. Á wa wǎa ko wa wé khòní le Dónbeeni le cùkú beeni bio yi.

O Poole fióró na ó o wó bio

¹⁵ Lé bǎn non á bio á ínén jǎ bio mí dórǎa mí sǎa o Núhúso Yeesu yi bio, làa bio mí warǎa bia búenbúen na bio sǎ le Dónbeeni yi bio, ¹⁶ á tǐ wee dé le Dónbeeni bǎrǎkǎ fǎee mi bio yi, á wee fio mi bio yi. ¹⁷ Tǐ wee fio wa Núhúso Yeesu *Krista bǎn Dónbeeni yi, dío lé wǎn Maá cùkúso, le le na mu bio zúnló pǎnká mia, à wé zéení mu bio làa mia mí Hácírí pǎnká yi, bèra a na à mí wíoka zún le sese. ¹⁸ Le le hén mí hácírí à bio mí dó mí sǎa wee lònǎi na le von mia bio yi à mí dàñ zún. À mí mún dàñ zún le Dónbeeni kǐa na semu bǎn síi mia bio, hǐa á bia bio

sà le yi níni wi yi. ¹⁹ À mi mún dàn zūn le Dónbeeni pànká beeni na bàn síi mía bio, hia le wee séeni lè warén na dó wa sia le yi. Hón pànká beeni so lé hia ²⁰ ó o vènia là a Krista á yòò bàrá mí nín-tíani ho wáayi. ²¹ Le Dónbeeni yòonia a Krista kà síi hā pànkáwá lè mí síiwá búenbúen júhú wán, o yèni po hā pànkáwá búenbúen yènnáa, hia hā laà na kà wán làa hia wi lè ho món. ²² Le Dónbeeni bàrá a Krista mu bìo búenbúen júhú wán, á wón na wi mu bìo búenbúen júhú wán á le wó lè ba kèrèfèwa búenbúen kuure júhúso. ²³ Dén kuure so lé o sánia, ó o Krista mu mí kuure wi yi jii sú, ó o mún sú hā làa búenbúen.

2

Le Dónbeeni sãamu na kãnia wen bìo

¹ Minén wèkhewa lè mi bè-kora na mí lá wee wé bio yi, á mí lá lé ba nùpua na húrun mu húmú binbiri le Dónbeeni cón. ² Mí lá wee bua miten lè ho dímińása na yí zū le Dónbeeni bìo síi, á wee wé ba cínáwa júhúso síi bìo. Ba cínáwa júhúso mu lé yia wee wíoka víini bìa pá le Dónbeeni síi bìo wéro. ³ Warén búenbúen mún lá ka lè ba bio, á wee wé bio wa sia wee vá yi na yí se. Wa lá wee wé bio yí se na sí wa sánia lè wa yilera yi. Lé bún non á le Dónbeeni mún lá ko le síní warén júná làa bìa ká bio.

⁴ Èé ka le Dónbeeni màkárí bèntín jii mía. Bio á le wa wen dàkhiina, ⁵ lé bún te bìo le nonnáa le mukāni binbiri wen wa páaníló là a *Krista bìo yi, hàrí ká wa lá lé ba nùpua na húrun mu húmú binbiri wa bè-kora bìo yi. Mu bon. Lé le Dónbeeni sãamu kãnia mia. ⁶ Á wa páaníló là a Yeesu Krista bìo yi á le mún páania vènia wen làa wo, á yòò bàrá ho wáayi. ⁷ Le Dónbeeni wó mu tentemu làa wen wa páaníló là a Yeesu Krista bìo yi, bèra à na à le sãamu na jii mía à le zéeni lè ba nùpua búenbúen ho yiró na lua yi. ⁸ Mu bon, mu lé le Dónbeeni lè mí sãamu non mi kãnianáa mi siadéro le yi bìo yi. Ho kãníló mu bìo yí ló mia, mu lé le Dónbeeni wó mu làa mia làa kãamáa. ⁹ Ho kãníló mu bìo yaá pá yí ló mi wára yí, ó o búí wáa yí ko ó o yòoní míten mu bìo yi. ¹⁰ Mu bon. Le Dónbeeni lé dio má wen, á non le mukāni binbiri wen wa páaníló là a Yeesu Krista bìo

yi, bèra a na à wa wé wé hā wén-tentewà, hia le fèra bò le wa wé wé.

Ba zúifúwa làa bìa yínóh ba zúifúwa wó le dà-kéni

¹¹ Minén na yínóh ba *zúifúwa, mi bīni leéka bìo mí lá karáa bìo. Ba zúifúwa le mí lé le Dónbeeni nìpomu bìo ba kúiora bìo yi. Á ba jina mia lé bìo mí yí kúiora lè ba bìo síi. ¹² Ho pàahú mu yi, ká mí yí zū a Krista. Mí lá yí dà máa mí máa dé o *Isirayeele nìpomu jii, bún na le Dónbeeni léra á mu bìo síi le yi. Le Dónbeeni páanii na le bò làa bìo le dó mí jii le mí ì wé á mí níi lá mía yi. Mí lá buan miten ho dímińá yi ká bìo mí dó mí sia wee lóoní lá mía, mí lá yí zū le Dónbeeni. ¹³ Èé ká hā laà na kà wán, mí páaníló là a Yeesu *Krista bìo yi, á minén na lá khèra le Dónbeeni yi á wáa vá buée bó le yi, o Krista na kúará mí cāni húrunnáa mí bìo yi pànká yi. ¹⁴ Mu bon. O Krista mu míten lé yia dó ho héerá wa pàahú. Hā jinmia na lá wi ba zúifúwa làa bìa yínóh ba zúifúwa pàahú lòn soró, ó o buée fù léra mí húmú pànká yi, á wó ba lè mu nìpomu dà-kéni. ¹⁵ Ba zúifúwa làndá làa bìo ba bò henía búenbúen ó o buée bó júhú, bèra a na à ba wé le kuure dà-finle ba páaníló làa wo bìo yi. Lé bún ó o wó á dóráa ho héerá ba pàahú. ¹⁶ O Krista mu wó á hā jinmia na lá wi barén mín yi pàahú á wáa vó. O wó á ba lé le kuure dà-kéni, á wó á ba bīnia sí lè le Dónbeeni o húmú ho *kùrúwá wán pànká yi. ¹⁷ O Krista mu buée buera ho héerá bín-tente á non minén na lá khèra lè le Dónbeeni yi, lè warén na bó le yi. ¹⁸ Mu bon, lé o Krista mu bìo yi á wa búenbúen dà à dínnáa wán Maá Dónbeeni yahó, le Dónbeeni Hácírí dà-kéni na wa yú pànká yi.

¹⁹ Áwa, á minén na yínóh ba zúifúwa, mí wáa yínóh nì-hāni na bìo yí sà le Dónbeeni nìpomu yi, mí wáa wee mì dé le Dónbeeni nìpomu jii, mí lé le Dónbeeni zii nùpua. ²⁰ Mí ka lòn zii na ba wee so bàn mónkúio. Ba tonkarowá lè ba jii-cúa fèerowá ka lòn zii júhú. Ká a Yeesu Krista mí beere ka lòn huee na buan ho soró dínia. ²¹ Lé wa páaníló làa wo bìo yi á wa buannáa mín yi sese lòn zii mónkúio, á soni wee yòò, à wé le zii na bìo sà a Núhúso yi. ²² Lé mí páaníló là a Krista bìo yi á minén mún làa bìa ká

buannáa mín yi lòn zii mónkúio, à wé le zii na le Dónbeeni wi yi lè mí Hácírí.

3

Ho tonló na le Dónbeeni kàràfáa o Poole yi

¹Lé bún te bio á ìnén Poole wee fio le Dónbeeni yi mi bio yi. Ba dó mi ho kàsó yi lé bio á ì lé o Yeesu *Krista ton-sá minén na yínón bá *zúífúwa bio yi.

²Ho tonló na le Dónbeeni kàràfáa mi lè mí sáamu mi bio yi á mi ná bio kénkén. ³Le Dónbeeni zéenia mu bio na lá sà yi làa mi, bio á ì túara dání yi cíinú. ⁴Mi kàrána ho, á mi ì mi bio á ì zúnáa mu bio na lá sà yi o Krista dání yi bio. ⁵Mu bio mu á le yí fèra yi zéenia lè ba nùpua na hàáni làa bio á le zéeniafáa mu hã làa na kà wán lè warén na lé le tonkarowà, lè le jii-cúa fèrowà, mí Hácírí pànká yi. ⁶Mu bio mu lé bio kà: Bà yínón bá zúífúwa páaníló là a Yeesu Krista bio yi, á ba wáa lèra hã kía yi làa bia lé ba zúífúwa, ba lé le kuure dà-kéní làa ba, á mu bè-tentewà na le Dónbeeni dó mi jii le mí ì wé è na mí nìpomu yi á ba ními mún wi yi. Bún dà wee wé le bín-tente pànká yi.

⁷Lé dén bín-tente so á ì wee bue lé bio le Dónbeeni lè mí sáamu á non ho tonló mu mi á ì wee sá le lerén mí bæere pànká. ⁸Bia bio sà le yi búenbúen tíahú ìnén lé yia bio jùhú mia po ba. Èe ká le Dónbeeni lè mí sáamu màhá pá non ho tonló mu mi le ì bue o Krista bè-tentewà na jii mia bio à na bia yínón bá zúífúwa yi. ⁹Á le mún non ho tonló mi à bio le le mí ì wé na lá sà yi wéro à ì zéeni bio wéréwéré na ba nùpua yi. Le Dónbeeni, dìo léra mu bio búenbúen, á lá sà mu yi hàáni. ¹⁰Mu wó bèra a na à ho wáayi pànkáwá wáa zún le bè-zúinini lè mí síwà bio, ba kèrètíewa búenbúen kuure pànká yi.

¹¹Bún á le Dónbeeni fèra le mí ì wé ká bio fúii òn yí léra, lé bún le wáa tíira jii wa Núhúso Yeesu Krista yi. ¹²Wa páaníló làa wo lè wa siadéro wo yi bio yi, lé bún non á wa dà wee ònnaa le Dónbeeni yahó ká zání mia wen.

¹³Lé bún te bio á ì ì fioráa mia à le lònbee lè mí síwà na á ì wee lá mi bio yi à mi yí tèe mi bàra bio yi. Le lònbee mu wee zéeni le mi bio jùhú wi binbirí.

Le wamini binbirí na ó o Krista zéenia

¹⁴Lé bún te bio á ì wee fàrá ì nonkónúná wán wán Maá Dónbeeni yahó à fio, ¹⁵dén

na lé hã zì-júná na ho wáayi làa hã ho tá wán búenbúen Bàn Maá. ¹⁶Ì wee fio lerén na semu Bàn síi mia yi, le le Hácírí dé ho pànká mia ¹⁷à mi siadéro o *Krista yi bio yi, ò o keñ làa mia fèe. Ì wee fio le mi wáa le Dónbeeni, à minén mún wáa mín. Ká mi wee wé bún, á mi ì keñ lòn vùndèe na naní zon ho tá yi, taà lòn zii na jùhú fàrá se. ¹⁸Bún lé bio á à na á minén làa bia bio sà le Dónbeeni yi búenbúen á à zúináa le o Krista bèntín wa wen làa sòobé. ¹⁹Á bio ó o Krista wa làa wen á mi ì zún, hàri ká nùpe yi dà máa zún mu máa véeni. Lé bún ì na ká mi ì keñ làa bio le Dónbeeni le mi keñnaa búenbúen.

²⁰Le Dónbeeni dà mu bio búenbúen. Bio wa dà à fio le cón, hàri bio wa yaá wee leéka, bún búenbúen á le bè-wénia wee puuni yi lè le pànká na le wee séeni làa wen. ²¹Á mi wáa wa khòoní le Dónbeeni bio le wee òn ba kèrètíewa búenbúen kuure làa a Yeesu Krista wán à wé bio yi. Mi wa khòoní le fèe hã lúlúio na jii mia yi. *Amiina!

4

Wa lé le dà-kéní

¹Á bio á ìnén Poole na wi ho kàsó yi o Núhúso tonló na á ì wee sá bio yi wáa wee cà mi cón làa sòobé lé bio kà: Minén na le Dónbeeni von, mí fua miten làa bio mu koráa. ²Mi wé liini miten à wé wayi, à wé jii mi yiwa. Mi wé hĩ mi sĩa mín biowa yi bio mi wa mín bio yi. ³Le Dónbeeni Hácírí wó mia lè le dà-kéní, á mi bánbá à ho héera keñ mi pàahú, à mi wé le dà-kéní fèe.

⁴Wa lé le dà-kéní làa bio á hã sánia lée dà-kénináa, á le Dónbeeni Hácírí dà-kéní lé dio á wa búenbúen yú, á bio wa búenbúen mún dó wa sĩa wee lòní lée dà-kéní, bio le Dónbeeni dó mí jii le mí ì na wen pàahú na le von wen yi. ⁵Wa Núhúso lée nì-kéní, á mu bio na wa tà yi lée dà-kéní, á ho *bátèemù na wa yú mún lée dà-kéní. ⁶Le Dónbeeni lée dà-kéní á lé wa búenbúen Maá. Le wi wa búenbúen jùhú wán, le wee òn wa búenbúen wán à wéráa bio le le mí ì wé, le wi wa búenbúen yi.

⁷Èe ká le Dónbeeni màhá hõn wa nì-kéní kéní lè mu biowa wéro pànká làa bio ó o *Krista le mu koráa. ⁸Bio ká lé bio túara le Dónbeeni bioní vūahú yi:

«O wiikaa mí zúkúsa na ó o dàrina

á khèra yòoraráa.

O non mí bè-hània ɓa nùpua yi.»*

⁹Bìo ɓa wee bío le «o yòora», bún kúará lée webio? Bún wee zéeni le sáni ò o yòo, ó o liyon ho tá wán wó. ¹⁰Ó orén mu na lion làa bún bio, lé orén ni-kéni mu lé yia pá bínia yòora ho wáayi jún-tíahú á tíraráa mu bìo búenbúen jii. ¹¹Lé orén hñn ɓa nùpua lè mu biowa wéro pánká: ɓa búii ó o wó lè mí tonkarowà, ɓa búii ó o wó á ɓa wee fɛɛ le Dónbeenì jii-cúá, ɓa búii ó o wó á ɓa wee bue le Dónbeenì bín-tente. ɓa búii ó o wó á ɓa wee pa le Dónbeenì nìpomu bìo à kàrán ɓa. ¹²O non bún biowa so wéro pánká à bán nùpua so wé dàni séeni bia bìo sà le Dónbeenì yi à ɓa dàni sá nanáa le yi, bèra a na à ɓa kèrètiewa búenbúen kuure na lé o *Krista sánia à pánká wé dé wán. ¹³Lé bún ñ na á wa siadóro le Dónbeenì Za yi là a zúnló á à wé wen lè le dà-kéni, à wé ɓa kèrètiewa na dñn wó, là a Krista na á bìo búii yí fòora yi bìo síi. ¹⁴Ká mu wó kà, á wa wáa máa bīni máa keñ lòn háyónzawa na khàro yí do, lòn woohú na ho pinpiró lè mu jummu yànbónló wee hɛɛ yèrémáka. Nì-khàwa máa bīni máa vīni wén máa yí lè mí kàránló. ¹⁵Ká wa wee mì ho tūiá na mín yi bìo wa wa mín bìo yi, á wa keñló là a Krista bìo síi wé dé wán ká mu wá, wón na lé ho júhú. ¹⁶Lé orén wee wé ò o nìpomu wé le dà-kéni, làa bìo ó o nùpue sánia bìo cɛɛkaaráa mín yi wó a nùpue bìo síi. Ká a nùpue sánia biowa lè mí dà-kéni kénii wee sá mí tonló làa bìo mu koráa, à hà dā wé se. Lé ká síi ɓa kèrètiewa búenbúen kuure bìo karáa. Ká ɓa lè mí ni-kéni kénii wa mín, á wee sá mí tonni làa bìo mu koráa, à le kuure mu dā wé se.

Le mukōn-finle na ɓa kèrètiewa yú bìo

¹⁷Áwa, á bìo kà lé bìo á ìi henii na mia wa Núhúso yèni yi: Mi wáa yí bīni yí ɓua miten làa bia yí zū le Dónbeenì bìo síi. ɓa wee bè mí yilera mu bè-kāamāa wán. ¹⁸ɓa yí zū dɛɛ le Dónbeenì bìo dání yi. Le mukāni binbirì na wee lé le Dónbeenì cñn á ɓa níi mīa yi. Lé bìo ɓa tun mí yiwa, á le Dónbeenì bìo dání yi á ɓa mún yí zū harì dɛɛ. ¹⁹ɓa yí zū niyio. Mu koomu lè mí síiwà á ɓa wee wé ká ɓa wà, mu jii fiiníi mīa. ²⁰Ká pàahú na minén tà a *Krista bìo yi, á yínón làa bún síi

*

4:8 Mi lofi Leni vīahú (Psaumes) 68.19

á ɓa le mi ɓua lè miten. ²¹Bìo bìo ciran wo búenbúen á minén já kénkén, á mi páaníló làa wo bìo yi á ɓa mún kàránna mia là a Yeesu Krista mu tūiá poni. ²²Bún wee zéeni le mi ko mi díá bìo mi fū wee ɓua lè miten ká mi yínón ɓa kèrètiewa. Bún pàahú ká bìo ɓa nùpua sīa wee vá yi na wee vīni ɓa á wee yáa mia. ²³Mi díá le le Dónbeenì yèrémá mia à mi yilera wé hà bè-fia. ²⁴Mi yèrémá wé ɓa ni-fia. Le Dónbeenì wó mia lè ɓa ni-fia à mi ɓonmjn làa de. Á mi wáa ɓua miten héha làa bún, à wé ɓa nùpua na téréna á wee ce le Dónbeenì yahó làa bìo le tūiá poni bòráa mu.

²⁵Áwa, á mi wáa khí hà sabóni fūaaló yi. Mi wé mì ho tūiá na mín yi, lé bìo wa lé hà sánia dà-kéni. ²⁶Ká mi sīa wé cā à mi yí wé bè-kora. Mi wé yí díá le le wii tē ká mi sīa pá wee cī. ²⁷Mi yí díá le o *Satāni yí pánká mi wán. ²⁸Yia lá lée kōnlo à ɓanso yí bīni yí juuaa bìo. ɓanso wé sá ó ò yí mu bìo á à jianáa mí màkóo, á mún ñ séenínáa ɓa ni-khenia. ²⁹Mi wé yí mí bín-kora na mín yi. Hà bín-tentewà na dà à henii ɓa nùpua sīa ho pàahú na mu ko yi lé hā mi wé bío bèra a na à bia wee jí hā à hà wé séeni. ³⁰Á le Dónbeenì Hácírí na le non mia á mi yí véeni yi. Dén Hácírí so lé le Dónbeenì fiimini na bò mi wán, à zéeni le mi bìo sà le yi, á pan ho pàahú na le khii tíi mí káníló jii. ³¹Bìo ɓa wó làa mia ká mu yí se, à mi yí ɓua mi yiwa yi. Mi wé yí cīi mí sīa mín wán. Mi wé yí zá làa mín, mi wé yí là mín. Mi díá mu sūnsūmámu lè mí síiwà. ³²Mi wé wé mu tentemu làa mín, à zūri mín màkárí. Mi wé sɛn díá na mín yi làa bìo le Dónbeenì dñn o *Krista wán á séra díá nonnáa mia.

5

¹Á bìo mi lé le Dónbeenì zàwa na le wa làa sòobɛɛ, á mi cén wé wé lè le bìo síi. ²Mi le le wamini wé mi mí wará búenbúen yi làa bìo ó o *Krista wararáa wén á húrún wa bìo yi. O wara wén á non mí mukāni wa bìo yi. Bìo ó o wó lé le muini na bìo sī le Dónbeenì yi. ³Bìo mi bìo sà le Dónbeenì yi, á mi wáa ko mi khí ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síiwà yi, à khí hà niyi-wará na súii mīa yi. Mi yí wé nùpua na yio yí máa sī làa bìo. Bún biowa so búenbúen á yí ko à mu bìo wé mì léé mia

hùúu. ⁴Hã ñiyi-bíoní lè hã bín-conconwà lè hã kàakó-bíoní á mi yí ko mi wé bío. Bio mi ko mi wé wé lé le Dónbeeni báraká dérò. ⁵Mi ko mi zūn mu sese le bìa wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, làa bìa wee wé hã ñiyi-wárà na súii mía bán búenbúen máa dí le Dónbeeni là a Krista béeni hùúu. Á bìa yío yí máa sí lè mu bio, bán mún máa dí le béeni mu. Lé bio á bio ba wee cà ka lòn wónna na ba dó mí sia yi. ⁶Mi yí día le ba ñi-khàwa à víini mìa lè mí bíoní, lé bio á bìa yí máa bè le Dónbeeni bíoní yi à ba wee wé bún biowa so á le khií síini júná. ⁷Áwa, á minén yí lèé ba wárà yi làa ba.

⁸Mu bon. Mi lá wi le tǎbíri yi, ká mi páaníló là a Krista bio yi á mi wáa wi mu khoomu yi. Á mi cén wáa bua miten làa bìa wi mu khoomu yi bio. ⁹Lé bio á bìa bio sà mu khoomu yi á wee wé hã wárà na se, na téréna, á bio lé ho túiá. ¹⁰Á mi cén bánbá à mi zūn bio sí a Nùhúso yi, ¹¹à hã wárà na cùnú mía, hĩa á bìa bio sà le tǎbíri yi wee wé à minén yí lèé yi làa ba. Mi yàá bio mu wéréwéré le bio ba wee wé á yi se. ¹²Mu bon, bio ba wee sanka míten wé á bíoró ñiyi yàá wi. ¹³Ɛé ká ba wárà mu búenbúen á bio bía wéréwéré, à mu keí lòn khoomu á ló mu wán. ¹⁴Mu bon, mu bio búenbúen na mu khoomu ló wán bún bio so bio sà mu yi. Lé bún non á bio kà bíaráa:

«Ūnén na dūma, sīn.

Híni lé ba ñi-hía tǎhú,

ó o Krista á à dé mí khoomu ū wán.»

¹⁵Áwa, á mi cén pa miten bio bio mi ì bua lè miten dání yi sese. Mi wé mu bè-zūnmini ãansowá ká mi yí wé bǎnbúwá. ¹⁶Pàahú lée pàahú na mi dà à wé mu bè-tentewá yi à mi wé mu lé bio ho pàahú na wa wi yi ñupua wee wé mu bè-kora dàkhiina. ¹⁷Lé bún non á mi ko à mi bánbá à mi zūn bio ó o Nùhúso le mi wé wé ká mi yí wé ba ñupua na yi wi mi zūn bio. ¹⁸Mi wé yí ñu ho ñivén dà khií, bún wee yáa o ñupue. Ká mi wé día le le Dónbeeni Hácíri pànká à keí mi wán. ¹⁹Mi wé sío hã lení lè mí síwà na wee lé le Dónbeeni cǎn à henínáa mín sía. Mi wé sío à khoní a Nùhúso lè mí sía búenbúen.

²⁰Mi wé dé wán Maá Dónbeeni báraká fƐƐ

mu bio búenbúen bio yi, wa Nùhúso Yeesu Krista yèni yi.

Bio ba kèrètíewa ko ba wé bua làa mín

²¹Bio mi wee kǎnbi o Krista, á mi wé liini míten na mín yi.

²²Háawa, mi wé liini míten na mi bǎrání yi làa bio mi wee liinínáa miten à na a *Krista yi bio síi. ²³Mu bon, o háa jùhúso lé ãan báa, làa bio ba kèrètíewa búenbúen kuure jùhúso lé o Krista bio síi. Le kuure mu lé o sǎnía na ó o kǎnía. ²⁴Bio á ba kèrètíewa búenbúen kuure wee liinínáa míten à na a Krista yi, lé bún ãan síi à ba háawa mún wé liinínáa míten à na mí bǎrání yi mu bio búenbúen yi.

²⁵Báawa, mi wé waí mi hǎnání làa bio ó o Krista waráa ba kèrètíewa búenbúen kuure bio síi, á non mi mukáni le bio yi. ²⁶O wó bún bèra a na à le bio sí le Dónbeeni yi. O ceera le lè mu ñumu lè le bíoní, ²⁷bèra a na à ba kèrètíewa búenbúen kuure mu wé ðe ɲa wee ce, á fianí mía yi, á cùkú wi, à le ðan ðin o yahó ká bè-kohó yèni yí máa ve lèé le yi. ²⁸Bún búenbúen wee zéeni bio ó o báa ko ò o warínáa mín háa. O ko ò o waí wo làa bjo ó o waráa mi kùrú sǎnía. Báa na wa mín háa se o wa miten. ²⁹À ñupue na bèn ðin jina mí sǎnía wón mía. O yáá wee wé ðiini hã à pa há bio, làa bio ó o Krista wee wéráa mu lè ba kèrètíewa búenbúen kuure ³⁰na lé o sǎnía bio síi. Á warén so yínóí o sǎnía biowa óúí le? ³¹Le Dónbeeni bíoní vūahú yi á bio kà lé bio túara: «Lé bún non ó o báa á à día mín maá lè mín nu ká à lèé lè mín háa, á ba mí nūwá ñun á à wé sǎnía dà-kéní.» ³²Bio bía kà lée bè-beeni na sà yi. Á ñén wee bio le mu lé o Krista lè ba kèrètíewa búenbúen kuure bio á mu wee zéeni. ³³Ká mu máhá mún wee zéeni minén bio: Ba báawa lè mí ñi-kéní kéní ko ba waí mi hǎnání làa bio ba waráa míten bio síi. Á ba háawa mún ko à ba wé kǎnbi mí bǎrání.

6

¹Zàwa, mi wé bé mi maawà lè mi nuwà bíoní yi mi páaníló là a Nùhúso bio yi. Lé bio á lé bún mi ko à mi wé wé. ²Le Dónbeeni bio na le bò henía tǎhú, á bio lé nín-yání dó mí jii bò wán lé bio kà: «Wé kǎnbi mìn maá

* 5:31 Mi loí Bio jùhú búeení vūahú (Genèse) 2:24

* 6:3 Mi loí Léró vūahú (Exode) 20:12; Làndá zéeniló vūahú (Deutéronome) 5:16

lè mìn nu, ³á ũ bìo á à wé se á à yí le mukōn-tóní ho tá wán.»*

⁴Maáwà, mi wé yí cǐf mi zàwa sīa. Mi wé bɛ ɓa sese à zééní ɓa làa bìo sī a Nùhúso yi à ɓuaráa ɓa.

⁵Wobáaní, mi wé bè mi júnása na wi ho dímjná yi bióní yi. Mi wé kōnbi ɓa sese lè le yi poni. Mi wé bè ɓa bióní yi làa bìo mi wee bèráa o *Krista bióní yi bìo síi. ⁶Mi wé yi wé mu ɓa yio yi mí dòn à càráa le yèni ɓa cǒn. Ká mi wé wé bìo le Dónbeenì sīi v́a yi lè mi sīa búenbúen lé bìo mi lé o Krista wobáaní. ⁷Mi wé sá na mi júnása yi lè mi sīa búenbúen, à kéní lè mu lé o Nùhúso á mi wee sá na yi, ká mi yí máa sá na nùpua yi. ⁸Mi zún le bìo mi nì-kéní kéní wee wé ká mu se á mi khií yí ɓàn cùnú o Nùhúso cǒn, à mi wé wobáaní tàa nùpua na wi miten.

⁹Wobáaní júnása, mi mún ɓua mi wobáaní sese. Mi wé yí là hɛɛrè làa ɓa. Mi zún le minén làa ɓa á lɛ́era a Nùhúso nì-kéní yi, wón wi ho wáayi, o yí máa hueeka nùpua mìn yi.

Hã fio sĩa na le Dónbeenì non wen bìo

¹⁰Bìo á ò bío ò na mia á à véenínáa lé bìo ká: Bìo mi páanía là a Nùhúso, á mi cà ho pánká orén na pánká beenì ɓàn síi mia cǒn.

¹¹Mi khiui hã fio sĩa na le Dónbeenì non mia, à dàñ f́ará ñin sánsáráa o *Satāni nì-khènló. ¹²Mu yínóñ nùpua á wa wee firáa, bùeé. Lé hã pánká-sūmáa na yí máa mi, hĩa wee dí le bèení ho dímjná na bìo sà a Satāni yi yi, lè hã pánká-sūmáa na wi ho wáayi, lé hǒn wa wee firáa. ¹³Lé búñ non á ò le mi khiuiráa hã fio sĩa na le Dónbeenì non mia búenbúen, bèra a na ká pàahú na mu wé here yi à mi dàñ ñin à sánsá mu, á mu véení ká mi pá à f́ará à ñin. ¹⁴Áwa, á mi wáa wíoka miten. Mi ñin le Dónbeenì tūiá poni wán à búñ wé lòn ku-cɛɛní na mi can lè mi kuio. Mi wé ɓa nì-térénnia à búñ wé lòn hĩa hènii sĩa á mi pon mi kosīa yi. ¹⁵Mi ca mi kuio le Dónbeenì bín-tente na wee na ho hɛɛrè buero yi, à búñ wé lòn nakāa á mi źá. ¹⁶Pàahú léé pàahú, à mi wé wíoka dé mi sīa le Dónbeenì yi, à búñ wé lòn hĩa hènii sĩa na mi ɓuan mi yahó à hèráa o Satāni hĩa dānašo. ¹⁷Mi wíoka zún kénkén le le Dónbeenì kánia mia, à búñ wé lòn kónlè na mi búra. Mi wíoka zún le Dónbeenì bióni sese à búñ wé lòn khà-tóni, hĩa le Dónbeenì

Hácírí non mia. ¹⁸Mi wé fio le Dónbeenì yi f́éɛɛ mu bìo búenbúen bìo yi, à wé día le le Dónbeenì Hácírí dí mi yahó à mi fioráa. Bún bìo yi à mi na miten búenbúen le yi à yi sa ho fioró tá. Mi wé fio na ɓia bìo sà le Dónbeenì yi búenbúen yi f́éɛɛ. ¹⁹Mi mún wé fio na ínén yi, bèra a na à hã bióní na á ò ko à ò bío à le Dónbeenì dé ò jnií yi, à ò dàñ zééní le bín-tente bìo na lá sà yi lè le sī-hebúee. ²⁰O Yeesu *Krista dó mi le ò zééní le bín-tente mu lè ɓa nùpua. Lé búñ non ɓa dóráa mi ho kàsó yi. Áwa, á mi fio na mi à ò dàñ zééní le bín-tente mu bìo lè le sī-hebúee làa bìo mu koráa.

Móndén tɛɛení

²¹Wán za Tisiiki na wa wa làa sòbɛɛ, wón na wee sá a Nùhúso tonló sese, wón ɓueé zééní bío á ò bìo karáa búenbúen làa mia, à mi zún mu. ²²Lé búñ bìo yi á ò wee tonkaráa wo mi cǒn, ò o ɓuee zééní bìo wa bìo karáa làa mia, à hǐf mi sīa.

²³Le wán Maá Dónbeenì là a Nùhúso Yeesu *Krista à na ho hɛɛrè minén na lé wán zàwa lè wán hínni kèrètiewa yi. Le ɓa wé à mi wañ mìn, à wíoka dé mi sīa o Yeesu yi.

²⁴Le le Dónbeenì wé wé mu sáamu làa ɓia búenbúen na wa wa Nùhúso Yeesu Krista lè le wamini na jnií mia.

Ho vūahú na ó o Poole túara non
 ho
 Filiipu
 kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nǎhú

Ho vūahú na kà lé o Poole túara ho non ho Filiipu lóhó kèrètíewa kuure yi. Lé barén lé 6a nín-yání nǎpua na ó o Poole buera le bín-tente non yi ho Maseduana kǎhú yi (Bè-wénia 16.12-40), á 6a tà dó mí sǎa o Yeesu *Krista yi. Ho vūahú mu ó o Poole hǎa wee túa ká a wi ho kàsó yí ká a màhá túara ho lè le sǐ-wεε.

Ho vūahú mu nǎhú búeení ó o Poole zéenia le mí sǐi wan ho Filiipusa bio yi. Bún món ó o zéenia bio ó o bio kará làa ba, ò o henía 6a sǎa. O mún bǎa non 6a yi le 6a wé liiní mǐten làa bio ó o Yeesu wórǎa mu bio sǐi. O zéenia le mí ì tonka a Epaforodiite là a Timotee ho Filiipu kèrètíewa cǎn (1-2).

O nǎ 6a zèh wán le 6a wé yí jí ho kǎránlò na bio yí bon bio, ká 6a sòobá mǐten à wé wé là arén bio sǐi (3).

O zéenia bio le Dónbeeni wee nanáa le sǐ-wεε le ho héerá bǎa búenbúen na páania là a Krista yi (4).

Le tǎeni

¹ Ìnén Poole là a Timotee na lé o Yeesu *Krista ton-sáwá wee tǎení minén kèrètíewa na wi ho Filiipu lóhó yi. Wa wee tǎení 6a ya-díwá làa bǎa wee séení 6a yi, làa bǎa ká búenbúen na bio sà le Dónbeeni yi 6a páanílò là a Yeesu Krista bio yi. ² Le wán Maá Dónbeeni là a Nǎhúso Yeesu Krista à wé mí sǎamu làa mia, à na ho héerá mia.

O Poole fíora ho Filiipusa bio yi

³ Pǎahú lée pǎahú ká ì leékaa mi bio, à ì dé wán Dónbeeni bǎarákà. ⁴ Pǎahú lée pǎahú ká ì wee fio à ì mún fio na mi búenbúen yi lè le sǐ-wεε. ⁵ Lé bio, à lá ho pǎahú na mi dó mí sǎa o *Krista yi á buéé bó ho zuia yi, á mí dó mí níní mi le Dónbeeni bín-tente bueró tonló yi. ⁶ Ì láa mu yi le ho ton-tente na le Dónbeeni búá nǎhú mia, á le è sá á à tíí jii o Yeesu Krista bǐní buen-nǎnzoñ. ⁷ Ì tǎiǎ sǐ à hǎn yilera so kéh mi mi búenbúen dání

yi, lé bio á ì wa mia làa sòobéε. Mu bon, le Dónbeeni wó á mí leéra le bín-tente bueró tonló yi làa mi. Á pǎahú na á ì wi ho kàsó yi, á wee tà le Dónbeeni bióní jii o cítí-fǐ yahó, á ì wee zéeni mu wéréwéré le mu lé ho tǎiǎ. ⁸ Mu bon, le Dónbeeni zǐ le mu lé ho tǎiǎ poni, le ì wa mia làa sòobéε làa bio ó o Yeesu Krista waráa mia. ⁹ Á ì wee fio le Dónbeeni cǎn le mi wamini wíoka wé dé wán, à mi bio zǎnló le Dónbeeni bio dání yi, làa bio se làa bio yí se hueekaró mún yi à wíoka wé dé wán. ¹⁰ Bún ká mí ì dání ñ lén bio se po bio ká bèra a na à mí ce le Dónbeeni yahó à wékheró bio yí mì yí leé yi à vaa búe o Krista bǐní buen-nǎnzoñ. ¹¹ Á mí bè-wénia búenbúen á à téréen o Yeesu Krista pǎnká yi, á 6a nǎpua á à dé ho cǎkú le Dónbeeni yi, á à khoní le.

Le bín-tente bueró bio

¹² Wán zàwa lè wán hínni, ì wi à mí zǎn le bio sá mi le bún wó á le bín-tente bueró tonló vannáa lè mí yahó. ¹³ Mu bon, ho *Oroomu béε zǐ-beeni parowá júnása làa bǎa ká búenbúen zǐ le lé o *Krista bio yi á ì wiráa ho kàsó yi. ¹⁴ Bio á ì wi ho kàsó yi le bún mún wó á wán zàwa lè wán hínni boomuso wíokaa dó mí sǎa o Nǎhúso yi, á wíokaa henía mí sǎa le Dónbeeni bióní bueró yi. ¹⁵ Ba gúí wi 6a tǎahú wee bue o Krista bín-tente lé bio 6a wee dí le yandee làa mi, á wi à 6a bio nǎhú wé poín mi. Éε ká 6a búí bán wee bue le bióní mu lè le yi na se. ¹⁶ Bǎnsowa so wee wé mu lé bio 6a wa mi, á zǐ le ì wi hen le bín-tente jii tǎrò bio yi. ¹⁷ Ká bǎa wi à 6a bio nǎhú wé poín mi o Krista bín-tente bueró bio yi, bán yilera na wi 6a yi yí se. Ba wi à 6a beé ì lò à bè bio á ì wi ho kàsó yi wán. ¹⁸ Éε ká bún búenbúen nǎhú mǎa. À mu wé le yi na se loo, tàa yi na yí se loo, bún yí here. Bio nǎhú wi lé ò o Krista bio wé bue. Bio ó o Krista bio yú wee bue bún lée zǎmakaa ì cǎn, á ì wé è zǎmaka mu bio yi fǎεε. ¹⁹ Lé bio á ì zǐ le bio wee wé ká búenbúen vaa véení lé ì kǎnló mi fíoró pǎnká yi, là a Yeesu Krista Hácírí* na wee séení mi pǎnká yi. ²⁰ Bio á ì pan làa sòobéε á dó ì sǐi wee lóní lé bio kà: Ì máa wé bio búí na hǎ niyio dà à dí mi bio yi. Ká ì sǐi á à wé here á wáa wé è dé ho cǎkú o Krista yi ì

* 1:19 Yeesu Krista Hácírí: O Yeesu Krista Hácírí na bio bǎa hen lè le Dónbeeni Hácírí lée dà-kénni.

wará yi làa bio á ĩ wee wéráa mu, à ĩ yio wé lua, tàà à ĩ hí. ²¹ Mu bon, ĩnén cǎn ká ĩ yio wi lua, se lé ho cùkú déró o Krista yi bio yi. Ká ĩ bǎn húrún loo, á ĩ mún ñ yí cùnú bǎn yi. ²² È ká bio á ĩ yio wi lua wà, á tonló cùnú wi ba ñupua cǎn, á bio á ĩ wáa à lén á ĩ yí zū. ²³ ĩ wee héhèeka mu mí bio ñun pàahú. ĩ lá húrún á vaá wi là a Krista, se mu lá à wé sǐ miì, lé bio á bǎn lé bio bǎntǎn súaani. ²⁴ È ká minén bio yi á ĩ keríló làa mia á ñuhú bǎn wíokaa wi po bǎn. ²⁵ Á bio á ĩ wáa láa mu yi, á ĩ zū le ĩ keń bǎn, á à keń lè mi búenbúen á wé è séení mia, à mi wíoka zǔn le Dónbeenì bio, à sǎa wa mi sǎadéro o Yeesu yi bio yi. ²⁶ Lé bǎn ñ na ká ĩ khií bǎnía buara mi cǎn, á mi ñ wíoka zǎmaka làa sòobé ĩ bio yi mi páaníló là a Krista yi.

Bio ba kèrètíewa ko ba bua lè mítén

²⁷ Bio bio here lé bio mi ñ bua miten sese á à héha làa bio ó o *Krista bǎn-tente le mu koráa, bèra a na ká ĩ buara mi cǎn loo tàà ká ĩ yí buara loo, à ĩ wé ñí le mi fàrá ñin mi siadéro o Krista yi wán lè le hácirí dà-kéní, á wó le ñii dà-kéní páanía lá le lònbee wee tà le Dónbeenì bǎn-tente ñii. ²⁸ Mi yí fáa le mi zúkúsa zǎnika mia bio woon yi. Bǎn ñ zéení làa ba le ba à yáa, ká mu bǎn ñ zéení lè minén le mi ñ kǎn. Bǎn búenbúen lé le Dónbeenì wó mu. ²⁹ Mu bon, le Dónbeenì wó mu sǎamu làa mia: Le wó á mi dó mi sǎa o Krista yi á mún lò wee be o bio yi. ³⁰ Mu bon, ĩnén làa mia páanía wee lá le lònbee dà-kéní, diò á ĩ híá lá lè ho yahó á mi mǎn. Á lé dén lònbee so á ĩ pá lan wee lá á mi wee ñí bio.

2

¹ Mi pànká wee wíoka keń mi páaníló là a *Krista bio yi. O waminì wee hení mi sǎa. Mi páanía le Dónbeenì Hácirí pànká yi. Mi sǎa se á zū le makárf. ² Áwa, á mi cén wáa wee ñí mín yi, à wań mín, à wé mi yilera làa dà-kéní. Mi wé bǎn búenbúen á tíráa ĩ sǐ-wee ñii. ³ Mi yí wé bio búu na wee wé à mi bio ñuhú keń poń bia ká. Mi wé yí ydoní miten bia ká wán à ba mi mia. Ká mi wé liiní miten à wé leéka le bia ká súaani mia. ⁴ Mi wé yí leéka minén mi don bio, ká mi mún wé leéka bia ká bio.

⁵ Bio mi páanía là a Yeesu Krista, á mi bua miten làa bio ó o buannáa mítén bio sí:

⁶ Orén na ka lè le Dónbeenì bio, á yí le mí ñ bua mí màamínló làa de konloon.

⁷ Búeé. O tà díá bǎn búenbúen ò o buéé ton lè ba ñupua bio síí á lé o ñupue binbirí, á wó mítén là a ton-sá bio síí.

⁸ O liinía mítén á tà bò le Dónbeenì bíonì yi fúaa o tà mu húmú yi, hàrí mu húmú ho *kùrùwá wán.

⁹ Lé bǎn non le Dónbeenì wáa ydoníanáa wó o wi mu bio búenbúen ñuhú wán, á wó ó o yú le yèni na po há yènnáa búenbúen.

¹⁰ Á bia wi ho wáayi làa bia wi ho tá wán làa bia wi ho ñi-hǎnbó-lóhó yi búenbúen ñ fàrá mí nonkójuná wán o yahó.

¹¹ Á ba búenbúen á à bío wéréwéré le o Yeesu *Krista lé o Núhúso, á à déráa ho cùkú o Maá Dónbeenì yi.

Ba kèrètíewa ka lòn khoomu ho dímjǎn yi

¹² Minén na á ĩ wa làa sòobé, bio mi wee bè le Dónbeenì bíonì yi, á mi wé wé bio á bia le kǎnía ko ba wé. Mi wé kǎnbi le Dónbeenì làa sòobé à wéráa mu. Bio mi lá wee wé mu ká ĩ wi làa mia, á mi pá wíoka wé wé mu hàrí bio á ĩ mía làa mia. ¹³ Lé le Dónbeenì wee na ho pànká mia à mi sǎa vá há wára na sí le yi à ñan wéráa há.

¹⁴ Bio léé bio na mi wee wé, à mi yí khií mi kíó yi ká mi ñ zǎ làa mín à wéráa mu, ¹⁵ bèra a na à wéke bio yí mì yí léé mia, à mi wé ba ñupua na wee ce le Dónbeenì yahó, le Dónbeenì zàwa na á fǎni mía yi ho lònbio ñupua na lé ba ñi-súmáa tíahú. Mi ka lòn khoomu ba tíahú lòn fǎntéena na dó bio síí, ¹⁶ minén na wee bue le bǎn-tente, diò wee ña le mukǎni binbirí. Ká mi wee wé làa bǎn, á ĩ dà à zǎmaka mi bio yi o *Krista bǎn búen-ñonzoñ, lé bio le lònbee na á ĩ lá mi bio yi yínoñ káamáa. ¹⁷ Bio mi dó mi sǎa le Dónbeenì yi á mi non miten le yi bǎn ka lòn muini na ba yan bio síí. Á hàrí ká ba ko ba búe mi, à ĩ wé lòn hámu na bò mu wán, á ĩ wee zǎmaka mu bio yi á à zǎmaka lè mi búenbúen. ¹⁸ Làa bǎn bio síí, á minén mún wé zǎmaka, à mún zǎmaka làa mi.

O Timotee là a Epaforodiite tonkaa bio

¹⁹ ĩ wee leéka le hen làa cíinú ká a Núhúso Yeesu tà, á ĩ tonka a Timotee mi cǎn bèra a

na à ì jí mi sǎ à sīi hǐ mi bìo yi. ²⁰Lé bìo ká mu yínóń wón á nùpua na wee leéka mi bìo làa bìo á ìnén wee leékaráa mu á mía. ²¹Bia ká búenbúen yara sá mí kùrú bìo ká a Yeesu *Krista bìo níí ló. ²²Minén mi bæere zū bìo ó o wó. O páanía sá le bín-tente tonló làa mi làa bìo ó o za wé sáráa lè mín maá. ²³Àwa! Ká ì zūna bìo á ì bìo ò wéráa, ó orén lé yia á ì wee leéka à ì dèení tonka mi cǎn. ²⁴Ì láa mu yi le hen làa cǐnú ká a Nùhúso ò na ho wǒhù mí à ìnén ì bæere á à buen mi cǎn. ²⁵Èe ká wán za Epaforodiite na mi lá tonkaa ì cǎn ò o buee na mi ní bìo na mi le mi ì séení làa mi mìi, á ì le mu ko à ì día wo ò o bīnī buen mi cǎn. O sá le bín-tente tonló á lá le lònbee làa mi làa sòobé. ²⁶O bēntín wi ò o mi mi wán, á mún yilera lùnkaa lé bìo ó o zū le mi já mí vánvamu bìo. ²⁷Mu bon, o lò lá yí here làa sòobé, léé cǐnú ká a yàá lá à hí. Ká le Dónbeení màhá zūna a màkárí, mu yàá yínóń orén mí dòn, ìnén á le mún zūna màkárí bèra a na à le yi-vée na wi ì wán à yí dé wán. ²⁸Lé búnn non á ì wi à ì día wo ò o buen mi cǎn fúafúa, bèra a na ká mi mōn wo, à mi sīa wa, à ìnén yi-vée bēn yòò tǐ yi. ²⁹Àwa! Á mi sí a yahó lè hǎ zàmaka-beenì mi páaníló là a Krista bìo yi. Ba nùpua na ka là a bìo á mi wé kǎnbi, ³⁰lé bìo á cǐnú ká ká a lá à hí o Krista tonló bìo yi. Bìo mi yí dà máa wé máa na mìi lé bìo mi khèra làa mi, lé búnn ó orén zàanía mí mukàni á wó séenfanáa mi.

3

O Krista bìo jùhú wi po bìo ká

¹Wàn zàwa lè wàn hínni, á bìo ká wán á ì wee bìo bìo ká làa mia: Mí wé zàmaka bìo mi páanía là a Nùhúso bìo yi. Mu bìo na á ì túara nōn mia na á ì bīnīa wee tǐ yi yínóń bìo na wee seé mí, ká mu léé bìo na á à séení mia, à bìo búí yí dàń mia yí vínī. ²Mi pa miten bìo ba ton-sá-kora yi, ba ka lòn booní, ba sòobáa wee hení ho kúioró bìo dàkhíina. ³Mu bon, warén lé bìa kúiora binbirí. Wa wee òuaaní le Dónbeení lè le Hácírí pánká, á wee zàmaka wa páaníló là a Yeesu *Krista bìo yi, á yí dó wa sīa waten yi. ⁴Ká a búí lá wee leéka le mí dà à dé mí sīi miten yi, se ìnén dà à dé ì sīi búnn yi á à poń wón bānsō. Mu bon, ì tuiá lá à wé sī à ì dé ì sīi ìten yi, ⁵lé bìo á ìnén ba *kúio ì teró wizooní bìo hetín zoñ. Wàn síí lé o *Isirayeele nipomu,

ì ton o Bēnzamee zī-jùhú yi. Wàn nùwā lé ba *zúífùwa binbirí, á ì lé o zúífù binbirí. Ì lé o *Farizie á henía o *Moyiize làndá bèrò bìo, ⁶á ì can ì kuio làa sòobé le Dónbeení tonló yi fúaa ì lá wee beé ba kèrètíewa kuure lò. Á ho *làndá mu bèrò dání yi, á nùpue lá yí dà máa bío le ì wó khon mu búí yi huúu. ⁷Èe ká a Krista bìo yi, á búnn bìowa so na lá ka lòn cùnú bìo ì cǎn á ì wáa wee wé lòn bè-káamáa. ⁸Mu bon, mu bìo búenbúen ka lòn bìo na jùhú mía ì cǎn, lé bìo á ì Nùhúso Yeesu Krista zūnló búnn lé bìo jùhú wi po bìo ká búenbúen. Lé orén Krista mu bìo yi á ì pánáa mu búenbúen, á wee wé mu lòn zàn-bìo, bèra a na à ì bìo wíoka sí a yi binbirí ⁹à páaní làa wo. Mu yínóń bìo á ìnén bò ho làndá yi á nōn á ì térénnanáa, ká lé bìo á ì dó ì sīi o Krista yi á le Dónbeení wóráa mi là a nì-térénni. ¹⁰Bìo á ì wee cà lé o Krista zūnló, à mún zūn ho pánká na le Dónbeení nōn wo yi o véeró mōn. Ì wi à ì páaní a lònbee yi làa wo à tà mu húmú yi là a bìo síi. ¹¹Ká mu wó ká, á ìnén mún ñ láa mu yi le le Dónbeení khíi vèení mi.

Wa ko wa bánbá vaa yí bìo wa wee cà

¹²Wàn zàwa lè wàn hínni, ì yí dà máa bío le bìo á ì wee cà á ì wáa yú wó, tàá bìo á ì ko à ì keínáa á jni wáa tun. Èe ká ì màháa wee hení ì lò bèra a na à ì yí mu, lé bìo ó o Yeesu *Krista léra mi á ì bìo sǎ a yi búenbúen.

¹³Wàn zàwa lè wàn hínni, ìnén yí máa leéka le ì yú mu wó. Bìo bìo here mìi lé bìo ká: Bìo á ì wó khíina á ì wáa yí máa loń, bìo wi ì yahó lé búnn á ì wee bánbá bìo yi. ¹⁴Á bìo á ì wee cà lé búnn á ì wáa wee lùwí bìo yi, bèra a na à ì vaa yí ì veró cùnú ho wáayi le Dónbeení cǎn ì páaníló là a Yeesu Krista bìo yi. ¹⁵Lé hǎn yilera so ko à hǎ wé keń warén kèrètíewa na dǎn wó le Dónbeení bìo dání yi yi. Èe ká mi wee leéka bè-vio búí mu bìo yi, à le Dónbeení zéení mu yara wéréwéré làa mia. ¹⁶Bìo wi bín, á hen na wa van vaá bó yi á mi wáa le wa wíoka bánbá làa búnn bìo.

¹⁷Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé wé bìo á ì wee wé. Bia wee bè bìo mi mōn à wa wee wé yi lé bán á mi fá mi yio yi. ¹⁸Mu bon, ba nùpua cèrèè wáráa wee zéení le ba lé o Krista na húrun ho *kùrùwá wán zúkúsa. Ì láa wee wé bìo mu na mia fèe, á ì pá bīnīa wee bìo

mu làa mia ká ò wá. ¹⁹ Bân nùpua so pìorà lé 6a dofiina, á hã nìyi-wára na 6a wee wé lé hñn á 6a wee khòoní miten bìo yi. Bìo 6a wee leéka lé ho òmíjǎ bìo mí dòn. Mu vaa véení ká 6a à yáa búenbúen. ²⁰ Èe ká warén kúrú lahó hón yòò wi ho wáayi. Á wa kǎnflò Yeesu Krista na à lé bín á à buen lé wón wa wee lòní. ²¹ Hen ká a khúí buara á wa sǎnia na cùkú mia ó o buée wé á hã à kerí là a sǎnia na cùkú wi bìo sí. Ó o ò wé mu là ho pǎnká na wi o cón, hia ó o ò yíráa le sée mu bìo búenbúen waí.

4

¹ Àwa, wàn zàwa là wàn hínni na ò wa là sòobé, ò sǎi bènín vǎ à ò bíní mi mia. Mi bìo wee wé ò sǎi, á lé minén bìo yi à ò yí ho cùkú, á mi wáa wíoka fǎrá òmí pǎaníló là a Núhúso yi.

Le zéení bìo

² O Evodii là a Sèntiisi á ò wee hení bìo ká á à na yi le 6a jì-cúa wé le dà-kéní 6a pǎaníló là a Núhúso bìo yi. ³ Èe ká ùnén na pǎania wee sá ho tonlò làa mi là mí yahó á ò wee bío bìo ká á à na yi: Ba háawa mu mí nùwǎ jun á ù séení. Ba pǎania lá le lònbee làa mi le Dónbeení bín-tente bueró bìo yi. O Kileman là wàn zàwa na ká mún pǎania lá le lònbee làa mi le Dónbeení bín-tente bueró bìo yi. Bân yènnáa túara bia yú le mukāni binbirì yènnáa vūahú yi.

⁴ Mi wé zámaka féee mi pǎaníló là a Núhúso bìo yi. Ì wíokaa wee bío mu, mi wé zámaka. ⁵ Mi wé 6a nùpua na wayika à 6a nùpua búenbúen zūn bìo. Mi wé leéka le hen làa cínú ká a Núhúso á à buen. ⁶ Mi yí le mi hácírí yáa bìo woon yi. Èe ká mi màkóo wé wi bìo lée bìo yi, à mi zéení mu là le Dónbeení. Mi mún wé dé le bǎrákà féee. ⁷ Ká mi wee wé ká, á le Dónbeení á à na mí héerà mia, hón héerà so dà bìo wa wee leéka búenbúen wán, ho ò wé á mi yiwa máa wé è dè, á yilera máa wé è lúnka mi pǎaníló là a Yeesu *Krista bìo yi.

⁸ Wàn zàwa là wàn hínni, á bìo ká wán á ò ò bìo bìo ká làa mia: Bìo ko mu wé here mia lé ho tūiá poni bìo, làa bìo búenbúen na ko là le kónbii, làa bìo téréenna, làa bìo wee ce, làa bìo ó o nùpue ko ò waí, làa bìo ko là ho cùkú. Bìo búenbúen na se làa sòobé, làa bìo ko là le òuaaní lé bín bìo ko mu wé

here mia. ⁹ Bìo á ò kǎránna làa mia á mi ò ò yi, bìo mi jǎ ò cón làa bìo mi mǎn à ò wee wé lé bín á mi wé bè yi. Ká mi wee wé ká, á le Dónbeení na wee na ho héerà, á à kerí làa mia.

Ho Filiipu lóhó kèrètíewa bǎrákà dérò bìo

¹⁰ Ì wee zámaka làa sòobé ò pǎaníló là a Núhúso yi, lé bìo mi màhá wáa dàina zéenia làa mi le mi pan ò bìo. Mu bon, mi pan ò bìo yí khú ká lé bìo mi lá òmí yí yú mu wérò nii. ¹¹ Mu yínoñ bìo búí fòora mi á nǎn á ò wee bíoráa ká. Hen ká ò bìo ka làa bìo na, à ò sǎi wa mu bìo yi lé bìo á ò mána mu búenbúen. ¹² Ì khon loo, á ò zū bìo á ò ò bua là ò ò ò. Ì bìo wi loo á ò zū bìo á ò ò bua là ò ò ò. Ì yú bìo á ò ò dí loo, táá ò yí yú bìo á ò ò dí loo, à ò yí puuní loo, táa à bìo wi ò cón fòo mi loo, mu búenbúen yi á ò zū bìo á ò ò bua là ò ò ò sese. ¹³ Bún biowa so wérò pǎnká ó o *Krista wee na mi. ¹⁴ Èe ká bìo mi séenia mi le lònbee na yú mi bìo yi bènín lée bìo na se.

¹⁵ Minén Filiipusa, mi zū le pǎahú na á ò búia le Dónbeení bín-tente bueró jǎhú mi cón, á ló ho Maseduana kǎhú yi, á lé minén mi dòn lé 6a kèrètíewa kuure na séenia mi. ¹⁶ Pǎahú na á ò wi ho Tesaloniiki yi lé bín mi búia mu jǎhú yi, á séenia mi làa bìo á ò màkóo wi yi á òmí há cúa-jun. ¹⁷ Bún yí máa zéení le ò wee cà à mi wé séení mi làa bín sí féee, èe ká ò màhá wi à le Dónbeení na bìo mi wee wé bǎn cùnú mia. ¹⁸ Mi hámu na mi tonkaa là a Epaforodíite buée dǎn mi là mí jì-kǎa, mu yáa puunía bìo á ò màkóo wi yi búenbúen. Bìo mi nǎn ka lòn muini yia na cína á sǎmu sí le Dónbeení yi. ¹⁹ Wàn Dónbeení na nǎfòró jii mí á à na bìo mi màkóo wi yi búenbúen mia mi pǎaníló là a Yeesu *Krista bìo yi. ²⁰ Le ho cùkú à bìo ò wàn Maá Dónbeení yi féee há lúlúo na jii mí yi. *Amiina!

Le tēení

²¹ Bìo bìo sǎ le Dónbeení yi 6a pǎaníló là a Yeesu *Krista bìo yi á mi tēení yi là mí nì-kéní kéní. Wàn zàwa là wàn hínni na làa mi pǎania wi mún wee tēení mia. ²² Bìo hen na bìo sǎ le Dónbeení yi búenbúen wee tēení mia, sǎnkú bia wee sá ho *Oroomu bée cón.

²³ Le o Núhúso Yeesu Krista wé mu sǎamu làa mia.

Ho vūahú na ó o Poole túara non
 ho
Koloosi
 kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró nūhú

Ho vūahú na kà lé o Poole túara ho non ho Koloosi lóhó kèrètíewa kuure yi. Yia nín-yání buera le Dónbeeni bíoni bíl lé yia ba le Epafaraasi, o là a Poole páanía wee sá ho tonló dà-kéní. O wee lé ho Koloosi lóhó mí beere yi (1.7; 4.12).

Pàahú na ó o Poole wi ho kàsó yi ho Oroomu yi (4.3), ó o Epafaraasi buée búεεkío wo á bía non wo yi le ba nùpua búí hínon wee víini ho Koloosi kèrètíewa le ho kàránlò búí síí.

Lé bún non ó o Poole túararàa ho vūahú na kà non ba yi, à zéeni le Dónbeeni túiá poni làa ba, bèra a na à ba pí ba nùpua mu kàránlò. O mún bía non ba yi le le Dónbeeni òn o Yeesu *Krista wán léraràa ho dímjá, á lé orén le wee òn wán kánínáa ba nùpua (1-2).

O zéeniá bio ba wé è bua le mítén ba páanílò là a *Krista yi (3-4).

Lé o Tisiiki là a Oneziimu ó o Poole tonkaa le ho vūahú mu á ba vaá non ho Koloosi kèrètíewa kuure yi.

Le tēēnī

¹ Mu lé ínén Poole, yia le Dónbeeni lè mí síi bio á wó á í lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé mi wee túa ho vūahú na kà. Ínén le wán za Timotee ² á wee tēēnī minén wán zàwa le wán hínni na bio sá le Dónbeeni yi ho Koloosi lóhó yi á páanía là a Krista, á síadéro wo yi fàrá tína. Le wán Maá Dónbeeni á wé mu sáamu làa mia, à na ho héerá mia.

O Poole Dónbeeni bārākà déró bio

³ Hen ká wa sansan wee fio wa Núhúso Yeesu *Krista bān Maá Dónbeeni yi mi bio yi, à wa dé le bārākà. ⁴ Wa wee dé le bārākà lé bio wa já bio mí sía dóràa o Yeesu Krista yi bio, làa bio mí waráa bía búenbúen na bio sá le Dónbeeni yi. ⁵ Mi dó mi sía á wa mín, lé bio mí dó mi sía á wee lóní le Dónbeeni bè-tente na le dó mí jii le mí ì ká làa mia ho wáayi. Mu bè-tente mu á mi já bio pàahú na ba buera le bín-tente non mia yi, dén na

lé ho túiá poni. ⁶ Ho dímjá búenbúen yi, á bía wee tà le bín-tente mu bio, à wé bio sí le Dónbeeni yi á wee dé wán ká ba wà. Lé ká síj á mu mún wee wéràa minén cón à lá ho pàahú na mi já le bín-tente mu yi, á zūna le Dónbeeni sáamu bio binbirí à buee búe ho zuia jii wán. ⁷ Mu lé o Epafaraasi, yia wa wa làa sòobée na làa wen páanía wee sá a Krista tonló, lé wón buera le bín-tente mu non mia. O wee sòobá mítén à sáràa o Krista tonló wa lahó yi mi cón. ⁸ Lé orén buée bía le wamini na á le Dónbeeni Hácírí wó á mi wa làa mín bio làa wen.

⁹ Lé bún non á pàahú na wa já mi bio yi jii wán, á wa wee fio le Dónbeeni yi fée mi bio yi. Wa wee fio le le Dónbeeni na mu bè-zūmíní le mu bio zūnlò búenbúen na wee lé lerén mí beere Hácírí cón mia. Lé bún ò na ká mi ì zūn bio le síi vá yi á mu jii ì sí. ¹⁰ Bún ká mi ì dàú ò bua miten làa bio mu koráa là a Núhúso, á mi wé è wé bio sí a yi búenbúen fée le há wárá na se le mí síwà búenbúen, á à wíoka à zūn le Dónbeeni. ¹¹ Bio le Dónbeeni pánká jii mía, á wa wee fio le yi le le wé à mi pánká keñ bèra a na à mi wé dàú hí mi sía, à jì mi yiwa le le sí-wee. ¹² Mi wé dé wán Maá Dónbeeni bārākà. Le wó á mi ko à mi ní keñ há kía na le bārà ká làa bía bio sá le yi mu khoomu yi le cón. ¹³ Le kánia wen le tóbiri pánká ní yi, á wa wáa wi le Za na le wa làa sòobée béēni dínií ¹⁴ Lé o Za mu pánká yi á le kánia wen, á séra wa bè-kora día.

O Krista khòonlò leni

¹⁵ O Za mu yi á wa wee mi le Dónbeeni na yi dà máa mi.

O kí mu bio búenbúen, á wi mu bè-lénnia búenbúen jūhú wán.

¹⁶ Lé bio ó orén lé yia le Dónbeeni òn wán léraràa mu bio búenbúen, bio ho wáayi, làa bio ho tá yi, bio wee mi, làa bio yí máa mi, há pánkáwá le mí síwà búenbúen.

Le Dónbeeni òn orén wán á léraràa mu bio búenbúen, mu bio búenbúen le léra orén bio yi.

¹⁷ Orén wi ká bio búí òn yí léra.

Lé orén pánká yi á mu bio búenbúen wi mí lara yi sese.

¹⁸ Ba kèrètíewa búenbúen kuure na ka lòn sánia bān jūhú lé orén.

Lé orén le kuure mu búa wán.

Lé orén lé 6a ni-hía nín-yání so na vèra á máa bīnī máa hí bera a na ò o dí mu bìo búenbúen yahó.

¹⁹ Lé bìo mu wó sīna le Dónbeenì yi à bìo lerén karáa búenbúen à le Za mún keñ làa bün.

²⁰ Á mu mún wó sīna le yi à le ñin orén wán à bìo ho wáayi làa bìo ho tá yi búenbúen làa de bīnī wé sī.

Lé o Za na húrun ho *kùrùwá wán á cāni kúará pánká yi á le dóráa ho hээрá lerén lè mu bìo búenbúen pàahú.

²¹ Á minén na lá lé 6a ni-hānī le Dónbeenì cōn, á lá lé le zúkúsa mi yile-kora lè mí bè-kora wéro bìo yi, ²² á le wáa wó á mi bīnīa sī làa de bìo le wó á le Za wó a nùpue á húrun pánká yi. Le wó ká sí bera a na à mi ñan ñin le yahó ká mi wee ce á fīanī mīa yi á bè-kohó yèni yí máa ve léé yi. ²³ Ká mi màhá ko mi wíoka dé mí sīa o Za mu yi, à fārá ñin. Bìo mi dó mi sīa wee lōonī bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé le bín-tente yi á mi yí khènnáa. Le bín-tente mu lé ñio mi jñá khīina, ñio buera non ho ñimjñá nùpua búenbúen yi. Á lé lerén bín-tente mu bueró tonló á inén Poole mún wee sá.

O Poole lònbee na ó o wee lá bio

²⁴ Hā làa na kà wán á le lònbee na á ì wee lá mi bìo yi á ì wee zāmaka bìo yi. Lé ká sīi á ì sánia lò ò beráa, á à tírāa le lònbee na wa ko wa káa yi jii* o *Krista tonló sáró yi 6a kèrètiewa búenbúen kuure na lé o sánia bìo yi. ²⁵ Inén wáa lé 6a kèrètiewa búenbúen kuure mu ton-sá lé bìo le Dónbeenì kàràfáa ho tonló mi, á le ì zéeni mí bionì bìo yahó búenbúen mi séeniló bìo yi. ²⁶ Le bionì mu lé mu bìo na le Dónbeenì lá sà ho ñimjñá nùpua búenbúen yi hāani. Èe ká hā làa na kà wán á le wáa zéenia le bionì mu bìo làa bia bìo sà le yi. ²⁷ Le Dónbeenì le mí ì zéeni làa ba le le bìo na lá sà yi na semu ñan sīi mīa á 6a nùpua búenbúen níni ñan keñ yi. Bün bìo so lé o Krista páaniló làa mia. Lé bün non á mi dó mi sīa wee lōonī ho cùkú na le Dónbeenì dó mí jii le mi níni ì keñ yi. ²⁸ Lé wón Krista so á wa wee zéeni bìo, á wee jii le Dónbeenì ñipomu ni-kéni kéní zení wán, á wee kàrán 6a lè mí ni-kéni kéní mu bè-zúminì pánká yi. Wa wee wé bün bera a na à 6a ni-kéni kéní ñan ñan vé 6a páaniló là a

Krista pánká yi. ²⁹ Lé bün te bìo á ì wee sáráa ho tonló mu lè ì sòobée là a Krista pánká beeni na wee mi bìo á ì wee wé yi.

2

¹ Ì wi à mi zūn le ì wee sá lè ì sòobée minén lè ho Lawodisee lóhó kèrètiewa, làa bia ká búenbúen na yère mún ñin yí dá ì wán bìo yi. ² Ì wee sá lè ì sòobée bera a na à mi búenbúen sīa wé hereka à mi wé le dà-kéni bìo mi wa làa mín bìo yi. Bün bìo yi á mi ì yi mu bè-tentewá lè mí sīwá búenbúen na ko làa mia ká mi ñentín zūna le le Dónbeenì bín-tente na mi jñá lé ho tūiá poni. Lé bün ñ na ká mi ì zūn le Dónbeenì bìo na lá sà yi, bün na lé o *Krista. ³ Lé orén mí ñon á mu bìo zūnló lè mu bè-zúminì búenbúen na lé ho nāfōrō binbiri wee lé cōn. ⁴ Ì bía bün non mia bera a na à mi yí díá mīten le o búii khà lè mí bín-sīa viini. ⁵ Ì mīa mi tíahú bün bon, ká ì hácirí ñen màhá wi làa mia. Bìo mi buannáa mín sese, làa bìo mí siadéro o Krista yi fārá tina á ì sīi wan bìo yi.

Wa páaniló là a Krista bio

⁶ Áwa, á bìo mi tà ò o Yeesu *Krista wé mi Nuhúso, á mi wáa bua miten làa bìo sī a yi mi páaniló làa wo bìo yi. ⁷ Mi fārá mi siadéro wo yi lòn vñdèe na naní zon ho tá yi bìo sīi. Mi le mi siadéro mu wo yi à wíoka wé dé wán. Mi wíoka fārá ñin mi siadéro wo yi. Mi wé mu búenbúen héha lè ho kàránlò na mi yú, à wíoka wé dé le Dónbeenì bārakà fèe.

⁸ Mi pa miten bìo. Mi yí díá le 6a nùpua vī mia lè mí kàránlò na yí bon á juhú mīa. Hón kàránlò so fārá 6a nùpua làndawá lè ho ñimjñá pánkawá na yí máa mi wán, ká ho yí fārá Krista wán. ⁹ Mu bon, bìo ó o Krista wó a nùpue mí cúee á bìo le Dónbeenì karáa búenbúen ó o mún karáa. ¹⁰ Á le Dónbeenì bìo ñan yi á mi bìo búenbúen jii sú mi páaniló là a Krista yi, wón na wi hā pánkawá na yí máa mi búenbúen juhú wán. ¹¹ Bìo mi páania làa wo, á mi lé 6a nùpua na 6a kúiora. Ká hón kúioró so màhá yí wó mi sánia yi. Ho *kúiiro na ó o lera mia. ¹² Pàahú na mi bátizera yi, á mi ka lòn nùpua na páania nùna là a Krista á mún páania vèra làa wo lé bìo mi dó mi sīa le Dónbeenì pánká na vènia wo lera 6a ni-hía tíahú yi. ¹³ Á

* 1:24 Mi loñ Matyi vūahú 24.3-14; Maaki vūahú 13.19-23

minén na lá húrun le Dónbeeni cón mu bè-kora na mi lá wee wé làa bio mi yí kíora bio yi, á le wáa vènia mia mi páanlò là a Krista bio yi. Le séra wa bè-kora búenbúen día. ¹⁴ Wa wékerò bio na jà wa júná yi á le 6ó júhú lòn kení vūahú bio síi. Le búaa mu ho *kùrùwá wán á 6óráa mu júhú. ¹⁵ Le fáara hā pànkáwá na yí máa mi búenbúen fūna á dó hā niyio hā yi ba núpua búenbúen yahó o Krista húmú ho kùrùwá wán pànká yi.

¹⁶ Ó o búii wáa yí ko ò o cítí mia bio mi yí bò 6a *lándá yi mu bè-dínií lè mu bè-juníi dání yi, tàá bio mi yí máa dí hā són-beera, tàá ho píihú miló nín-yání wizonle sánú, tàá 6a *zúifūwa vūnkalo wizonle sánú. ¹⁷ Bún búenbúen fū lé bio lá wá bueé wé 6àn khānkānāamu. Ká mu binbiriso wee lé o Krista yi. ¹⁸ Mi yí día le o búii bio le mi yí ko lè ho cūnú le Dónbeeni cón. Í wee bio bia wee wé lè 6a wee liiní mifen à 6ūaaní ho wáayi tonkarowá bio. ʼBa wee bio le mi bio júhú wi po bia ká 6a bè-minii bio yi. Lé 6arén te mí kùrú yilera. ʼBa wee yòoní mifen mu bio yi káamáa. ¹⁹ ʼBa yí céera a Krista na ka lòn sánia 6àn júhú yi. Lé orén wee wé à hā sánia biowa na ceékaa mín yi à wé dá làa bio le Dónbeeni le mu wéráa.

Wa húmú lè wa vèeró là a Krista bio

²⁰ Mi páania húrun là a Krista, á kánia ho díimíjána pànkáwá na yí máa mi níi yi. Á léee webio non á mi pá wee día mifen à 6a kíkáká yi lè mí *lándáwá, ka lè mi bio pá sà ho díimíjána yi? ²¹ ʼBa le mi yí lá bio kà, à yí dí bio kà, à bio kà mi yí dā. ²² Hón lándáwá so bio ciran mu bio na ká a núpue jiana mu lè mí màkóo, à mu vé. Lé 6a núpua bò hā á wee kàrán làa mín. ²³ Mu bon, mu ka lòn bè-zúinini bio na se á wee zéeni le 6a núpua wé dé mí sòobée le Dónbeeni bio yi, à wé liiní mifen, à wé beé mí sánia lò. Ée ká mu júhú màhá mía. Mu wee kájna bio 6a núpua sia wee vá yí mí don yi.

3

¹ Á bio mi ka lè mi vèera là a *Krista, á mi wáa wé cànka bio bio sà ho wáayi, hen na ó o Krista yòò kará yi le Dónbeeni nín-tiáni. ² Mi wé leéka bio bio sà ho wáayi bio, ká mi wé yí leéka bio bio sà ho díimíjána yi

bio. ³ Mu bon, mi ka lè mi húrun, á mi wáa yú le mukōn-finle là a Krista, wón na páania lè le Dónbeeni. Bia bio sà ho díimíjána yi á le mukōn-finle mu bio sà yi. ⁴ O Krista lé yia lé mi mukāni. Ká a Krista khii wá bueé zéeni mifen lè ho díimíjána, á mún ñ zéeni làa ba le mi bio sà mí yi, á mi ì páani a cùkú yi làa wo.

Le mukōn-finle lè le mukōn-kínle bio

⁵ Àwa, á bio wi mia na bio sà ho díimíjána yi á mi búe júhú. Bún na lé ho há-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síiwá, lè hā niyi-wará, lè mu bio na yí se na mi sia wee vá yi, lè hā yio na yí máa sì lè mu bio. Bún na ka lòn wónna na mi dó mi sia yi. ⁶ Hón wékhewa so lé hía wee wé à le Dónbeeni síi cináa [bia yí máa bè le bíoni yi.] ⁷ Lé bún 6àn síi á minén mún lá wee wé pāahú na hā wékhewa pànká wi mi wán. ⁸ Ée ká hā laa na ká wán á mi khí mu búenbúen yi. Mi wé yí le mi sia cí, mi día le mukōn-jii lè, lè hā lantàa, lè hā kàakó-bíoni.

⁹ Mi wé yí fūaa sabíoni na mín yi. Mi wé yí wé bún biowa so, lé bio mi wáa día bio mi fū wee 6ua lè mifen. ¹⁰ Mi wáa yèrémáa wó 6a ni-fia. Lé le Dónbeeni wó mia lè 6a ni-fia á wee yèrémáa mia féee, à mi bonmín làa de, à mi zūn le binbirí. ¹¹ Lé bún non á 6a *zúifūwa làa bia yínón 6a zúifūwa, làa bia kíora làa bia yí kíora, lè 6a ni-hāni, làa bia yio yí héra, lè 6a wobáani làa bia wi mifen, bán búenbúen á hueekaró mía yi. O *Krista mí don lé yia bio júhú wi. Bia dó mí sia wo yi búenbúen ó o páanianáa.

¹² Àwa, minén na le Dónbeeni wa á hueekaa á mi bio sà le yí, mi wáa wé 6a núpua na zū le màkárí. Mi wé wé mu tentemu. Mi wé liiní mifen à wé wayika. Mi wé jii mi yiwa. ¹³ Mi wé yí le mi sia cí mín yi. Ká a búii wé wó khon lè mí ninza, à mi sén día na mín yi. Bio ó o Núhúso séraraa mi wékerò día, lé bún 6àn síi á minén mún wé sén día nanáa mín yi. ¹⁴ Mi waí mín, bún lé bio bio here á po bio ká búenbúen. Lé bún á à wé mia lè le dà-kéni binbirí.

¹⁵ Le o Krista héerá na ó o wee na mia à dí mi biowa búenbúen yahó. Lé hón héerá so á le Dónbeeni hueekaa mia à mi kení yi, à mi wé lòn sánia dà-kéni. Mi wé dé le bāraká. ¹⁶ Le o Krista bíoni kení mi yiwa à jii sí, à mi wé kàrán mín, à wé hení mín

sīa lè mu bè-zūmīnī na jīi sū. Mi wé só hā lení lè mí sīwà lè mi sīa búenbúen à dérāa le Dónbeeni bārākà. ¹⁷Bìo mi wee bìo làa bìo mi wee wé búenbúen á mi wé wé là a Nùhúso Yeesu yèni. Mi wé dé o Maá Dónbeeni bārākà o Yeesu mu pànká yi.

Bìo wa ko wa bua làa mín

¹⁸Hāawa, mi wé liiní miten na mi bārání yi, làa bìo mi ko mi wé wé làa bũ mi páaníló là a Nùhúso bìo yi. ¹⁹Báawa, mi wań mi hánání. Mi wé yí jīiní mi mukání ba wán.

²⁰Zàwa, mi wé bè mi maáwà lè mí nuwà bioní yi mu bìo búenbúen yi, lé bìo á bún sī a Nùhúso yi. ²¹Maáwà, mi wé yí cǐi mi zàwa sīa à tèé ba bàra.

²²Wobáaní, mi wé bè mi júnása na wi ho dímjá yi bioní búenbúen yi. Mi wé yí wé mu ba yìo yi mí dòn à càráa le yèni ba cǐn. Ká mi màhá wé sá na ba yi lè le yi na wee ce, bìo mi wee kǒnbi o Nùhúso bìo yi. ²³Mi wé wee sá tonló léé tonló, à mi hén mi yiwa sárāa ho, à keń lè mu lé o Nùhúso á mi wee sá na yi, ká mi yí máa sá na nùpua yi. ²⁴Lé bìo mi zū le o Nùhúso á à sàání mia, dén sǎání so lé hā kía na ó o bàrá ká làa bia bìo sá a yi. Yia lé mi Nùhúso lé o Yeesu Krista, lé wón á mi wee sá na yi. ²⁵Ká bia bèn wee wé bìo yí térénna, bán ó o Nùhúso á à sàání yi á à héha làa bún, o máa hueeka nùpua mín yi.

4

¹Wobáaní júnása, mi wé wé bìo térénna á héhaa lè mi wobáaní. Lé bìo mi zū le minén mún Nùhúso wi ho wáayi.

Le zéení lè le tēení bìo

²Mi yí khí ho fioró yi. Mi dé sòobéé ho yi à wé dé le Dónbeeni bārākà féeé. ³Mi mún wé fio na warén yi bèra a na à le Dónbeeni hén mí bín-tente bueró jīi na wen, bún na lé o *Krista bìo na lá sà yi. Lé bún bìo yi á ĩ wiráa ho kàsó yi. ⁴Mi fio na mi bèra a na à ĩ dǎn zéení mu wéréwéré làa bìo á ĩ ko à ĩ zéení làa bũ.

⁵Mi wé zūn miten buaró bia yínóń ba kèrètíewa tíahú. Pàahú léé pàahú na mi dà à wé mu bè-tentewà yi à mi wé mu. ⁶Mi wé ba nùpua na zū hā bioní à wé bío hā bín-tentewà, à wé dǎn bío lè ba nùpua làa bìo mu koráa.

⁷O Tisiiki bueé zéení bìo á ĩ bìo karáa búenbúen làa mia. Wón lé wán za mu kèrètíemu dǎn yi á ĩ wa làa sòobéé. O wee sòobá mítén à sárāa o Nùhúso tonló làa mi.

⁸Bìo non á ĩ wee tonkaráa wo mi cǐn léé bèra a na à mi zūn bìo wa bio karáa, o ò hǐi mi sīa.

⁹O Oneziimu na wee lé mi cǐn á à bè mín làa wo. Wón mún lé wán za mu kèrètíemu dǎn yi á ĩ wa làa sòobéé. O sīidéro o Krista yi fárá tīna. Lé barén mí nuwá jūn á à bè mín bueé zéení bìo wó wa cǐn búenbúen làa mia.

¹⁰O Arisitaaki, yia làa mi páanía wi ho kàsó yi á wee tēení mia. O Baanabaasi bǎn za na ba le Maaki mún wee tēení mia. O buenló bìo fèra bía non mia. Ká a bueé dǎn mia, à mi bua a sese. ¹¹O Yeesu, yia ba mún wee ve le Zusituusi wón mún wee tēení mia. Ba *zúifūwa na lé ba kèrètíewa tíahú, á bán mí dòn lé bia làa mi páanía wee sá, à zéení le Dónbeeni bá-zàmu bìo. Bǎ henía ĩ sīi. ¹²O Epafaraasi, yia wee lé mí cǐn, á mún wee tēení mia. Wón mún lé o Yeesu Krista tonsá, á wee sòobá mítén à fio féeé mi bìo yi bèra a na à mi siadéro le Dónbeeni yi wioka fárá tīn, à wé ba kèrètíewa na dǎn wó, á yí máa titika le Dónbeeni sīi bìo wéro yi.

¹³Ínén ĩ beere mǎn bìo ó o wee beéráa mítén lò làa sòobéé minén lè ho Lawodisee lè ho Hiyerapoliisi lórá kèrètíewa bìo yi. ¹⁴O Luki na lé o dǒkótúarán, yia á ĩ wa làa sòobéé, là a Demaasi mún wee tēení mia.

¹⁵Mi tēení wán zàwa lè wán hínni kèrètíewa na wi ho Lawodisee lóhó yi. Mi mún tēení a Ninfa lè ba kèrètíewa na wee kúee mín wán o zīi yi.

¹⁶Ká mi kàrána ĩ vūahú mu wó, à mi na ho ho Lawodisee kèrètíewa kuure yi à bán mún kàrán. Ká bán mún tonía ho vūahú na non ba yi á non mia, à mi mún kàrán hón.

¹⁷Mi hení na a Aasiipu yi le ho tonló na o Nùhúso kàráfaa wo yi ò o wé sá à ho jīi sí.

¹⁸Lònbió lé ínén Poole lè ĩ nín-bia á wee túa bio kà à na mia. Mi yí le mi yiwa sá mi ho kàsó na á ĩ wi yi. Le le Dónbeeni à wé mí sáamu làa mia.

Ho nín-yání vūahú na ó o Poole
 túara nnon ho
 Tesaloniiki
 kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró júhú

Ho vūahú mu lé o Poole túara ho á nnon ho Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi. Ho Tesaloniiki mu lé ho Maseduana kǎhú ló-beeni. Ba kèrètíewa kuure na ho lóhó mu yi lé orén Poole fàrá le. Èé ká a màhá yí dàina yí kará bín yí míana. Lé bìo á ho kàránlò na ó o wee na á 6a *zúifūwa búí yí tà bìo, á 6a nnon wo (Bè-wénia vūahú 17.1-17). Bìo nnon ó o túararáa ho vūahú mu lé ho tonlò na ó o sá hùinía yi bín ó o wi ò o bíní sǐ jii.

Bìo le kuure mu yí fàrá yí míana, ká bìo le kèrètíewa wee wé ká mu se búenbúen ó o jǎ, ó o wee zámaka mu bìo yi, á wee hení 6a sǎ le 6a bánbá à 6a kèrètíemu wé va lè ho yahó. O bíá 6a nì-hía vèeró bìo làa ba, làa bìo ó o *Krista à bíní ì buen á bueé fé bìa dó mí sǎ wo yi. O mún bíá le 6a wé sá à yí dí parí.

Ba bè-zūnlòwà tò mu wán le ho vūahú mu lé hía lé o Poole nín-yání vūahú na ó o túara. O túara ho hǎ lúlúio búarǎ-jun làa píru (50), lè ho búarǎ-jun làa píru làa dà-kéní (51) pǎahú o Yeesu teró mǎn.

¹ Mu lé warén, o Poole, là a Silivēn là a Timotee á wee túa ho vūahú na kà á à na minén Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi, minén na bìo sǎ a Maá Dónbeeni là a Núhúso Yeesu *Krista yi. Le le Dónbeeni wé mí sǎamu làa mia à na ho héeà mia.

Bìo ho Tesaloniiki kèrètíewa buan lè mítén

² Wa wee dé le Dónbeeni bǎrǎkǎ féeé mi búenbúen bìo yi. Wa yí máa khí le Dónbeeni fióró yi mí bìo yi. ³ Wa wee leéka mi bìo fúuu wǎn Maá Dónbeeni yahó. Lé bìo á mi yí dú parí mí sǎdéró le Dónbeeni yi. Le waminí na wi máa lé dén non á mi wee wérǎa mu bè-tentewà. Á mi sǎdéró wa Núhúso Yeesu *Krista yi á mún fàrá dǐn. ⁴ Wǎn zàwa lè wǎn hǐnni, wa zū mu lè le Dónbeeni wa mia á hueekaa à mi bìo sǐ le yi. ⁵ Wa yí buera le

bín-tente yí nnon mia lè wa jiní mí dòn, wa mún wó mu lè le Dónbeeni Hácírí pǎnká, á mún láa mu yi kénkén le le bín-tente mu bìo lé ho tǔiá. Bìo wa buan lè waten mi tíahú à mi bìo wé seráa á mí zū. ⁶ Bìo warén wó á mí bò yi, á mún bò bìo ó o Núhúso wó yi. Hàrí bìo mi lò wee be làa sòobée mí cúee, à mi pá tà bò le Dónbeeni bíoní yi lè le sǐ-wee, dio le Dónbeeni Hácírí wee na.

⁷ Bìo mi wó kà lé bún á bia tà a Krista bìo ho Maseduana lè ho Akayii kǎna yi búenbúen lá ko 6a wé loí yi à wé. ⁸ Lé lè minén cǎn ó o Núhúso bíoní dǐn yi á sǎ jánáa ho Maseduana lè ho Akayii yi. Mu yínón bún mí dòn. Mi Dónbeeni bìo tǎrò á bènberá hǎ lùu búenbúen, á mu gǎn bíoró yǎá wǎa júhú mía wa cǎn. ⁹ Ba nùpua búenbúen wee bío bìo mi buan làa wen bìo, pǎahú na wa van mi cǎn yi. Ba mún wee bío bìo mi pá hǎ wǎnna à mi tà le Dónbeeni binbirí na wi féeé bìo, á nnon miten le yi ¹⁰ á pannáa le Za Yeesu na à lé ho wáayi ì buen, wón na le vèenía. Orén Yeesu mu lé yia á à kǎnǐ wen le Dónbeeni sǐ-cǐlè cǐtǐi pǎahú.

2

Ho tonlò na ó o Poole sá ho Tesaloniiki lóhó yi bìo

¹ Wǎn zàwa lè wǎn hǐnni, minén miten mǎn wa búenlò mí cǎn cǎnú. ² Mí zū mu le sǎni wa buen mi cǎn, á 6a beéra wa lò, á zúainá wen ho Filiipu lóhó yi. Ká le Dónbeeni màhá henía wa sǎ á wa bueraráa le Dónbeeni bín-tente nnon mia lè hǎ kǎnkáa.* ³ Wa bè-bíonii yí dǐn bìo na yí bon wán. Yilera na yí se mía wen. Wa yí máa cà à wa vǐiní nùpue. ⁴ Bùeé. Le Dónbeeni lora wen, á mǎn à wa ko làa bú, á le kàràfáa mí bín-tente wen á wa wee bue. Hen ká wa wee bío, se mu yínón nùpua á wa le wa à weé sǎ, ká mu lé le Dónbeeni. Dén na zū bìo khǐina zoó wi wa sǎ yi. ⁵ Mí zū mu kénkén le wa bíoní yínón nì-khènló bíoní. Wa yí máa bío à cà bìo nùpue búí cǎn. Bún le Dónbeeni mí beere zū. ⁶ Wa mún yí cà à minén tǎá nì-vio khòoní wen. ⁷ Wa yǎá lá ko à wa wé fé bìo búí mi cǎn lé bìo wa lé o *Krista tonkarowà. Èé ká wa màhá tà wayíira waten mi tíahú làa bìo ó o hǎ-jàa wé wayíiraa mítén à loínáa mí zàwa yi bìo síi. ⁸ Wa wa mia làa sòobée

* 2:2 Mi loí Bè-wénia vūahú 16.19-24; 17.1-9

lé bún non á wa yí kájraa le Dónbeeni bín-tente bueró à na mia yi mí dòn, à wa le wa à na waten búenbúen mi bio yi. Bún wee zéeni le mi bìo òntín here wen dàkhíina. ⁹Wàn zàwa là wàn hínni, ho tonló na wa sá, làa bìo wa lò bonnáa á mi zū bìo. Wa sá le wisoni là ho t́nàahú, bèra a na à wa bìo yi wé sèró mi nì-kéní búí wán. Lé kà síí á wa wóràa á bueraráa le Dónbeeni bín-tente non mia. ¹⁰Minén na tà a Krista bìo á wa buan waten sese yahó, á téréinna waten. Bìo ba dà à bío le wa wó khon yi á mía. Minén là le Dónbeeni lé mu seéràa. ¹¹Mi zū mu le mi nì-kéní kéní á wa buan làa bìo ó o maá wee wé bua là mí zàwa bìo síí. ¹²Wa non hā yile-tentewá mia, á híina mi sía, á bía mu henía non mia le mi bua miten làa bìo le Dónbeeni síí vá yi. Dén na von mia à mi keń le bá-zàmu cùkú yi.

¹³Wa mún pá b́nía wee dé le Dónbeeni b́arákà bè-vio búí bìo yi. Pàahú na mi já le Dónbeeni bíoní wa j́nii yi, á mi yí buan le lòn nùpue bíoní, à mi buan le là le Dónbeeni bíoní bìo síj. Mu bon. Le òntín ló le Dónbeeni cón làa t́iíá. Le bíoní mu bè-wénia wee mi minén na tà a Krista bìo cón, ¹⁴Wàn zàwa là wàn hínni, ho *Zudee kóhú kèrètíewa kuio na bìo sà le Dónbeeni yi bìo na sá ba yi lé bún bàn síí á minén mún káa yi. Le lònbee na yú ba ba *zúífúwa níi yi, lé dén lònbee so síí á mìn zàwa mún beéra là mi lò. ¹⁵Lé barén zúífúwa yáania bó le *Dónbeeni j́i-cúa fèerowá. Lé ba zúífúwa mún bó a Nùhúso Yeesu. Warén wa beere á ba beéra là. Le Dónbeeni síí bìo wéró mía ba yi hùúu. Bìo bìo wi ba nùpua búenbúen yi á ba tun wána. ¹⁶Wa lá wi à wa bue le Dónbeeni bíoní à na bìa yínón ba zúífúwa yi à bán fen, á ba wi ba hù wen. Lé kà síí á ba wó à tíiraráa mí bè-kora na ba wee wé f́f́f́ j́ii. Èe ká mu véení á le Dónbeeni síí cā ba yi.

O Poole síí wà ò o mi ho kèrètíewa wán

¹⁷Wàn zàwa là wàn hínni, wa saawaa mún yi á yú pàahú à wa máa mi mún, ká wa màhá wee leéka mi bìo. Á wa wee bánbá, á wi wa mi mi wán, lé bìo á mi bìo wi wen làa sòobéé. ¹⁸Lé bún non á wa lá wi à wa b́nii buee búeékí mia. Inén Poole wó mu lora òn hā zen cúa-yen. Ká a *Satáni màhá hò wen. ¹⁹Bìo non á wa dóràa wa sía, á wi le sí-wéé yi, lé minén bìo yi. Lé minén lé le sàání na á à wéé wa sía

wa Nùhúso Yeesu yahó o khíi b́nii buenlò pàahú. ²⁰Mu bon. Lé minén lé wa cùkú là wa sí-wéé.

3

¹Bìo wa míana wa máa jí mi sá, á wa jáa wa yiwa san. Lé bún non á wa tò mu wán le wa à keeni ho Ateena lóhó yi wa dòn, ²à wa tonkaa wàn za Timotee mi cón, wón na wee sá le bín-tente bueró tonló là le Dónbeeni, ò bìo ciran o *Krista. Wa tonkaa wó ò buee wé à mi siadéro le Dónbeeni yi wóka f́ará òn, ò o mún hení mi sía. ³Lé bún á à na ká minén búí máa día mítén á ho zuia lònbee na wee yí mia máa lúnka mi yilera. Minén miten yáa zū mu le warén na tà a *Krista bìo ko wa káa le lònbee mu yi. ⁴Bìo wa híia wi mi cón á wa f́era bíia mu non mia le wa lò ò be làa sòobéé. Mi zū le bún lé bìo òn wó. ⁵Lé bún non á t́ j́nà t́ yi san á t́ tonkaa o Timotee mi cón ò o buee loń bìo mi siadéro le Dónbeeni yi bìo karáa à b́nii buee bío na mi. Bìo dà-kéní á t́ lá zána yi, le j́n-ó-sí ó o *Satáni khà mia v́inía. Ká mu lá wó làa bún se wa seéra waten mi bìo yi káamaa.

⁶Èe ká bìo ó o Timotee ló mi cón bueé òn, á bìo ó o bíia mi siadéro le Dónbeeni yi là mi waminí dání yi léé sí-wéé bìo. O bíia le ká mi san san lon wa bìo à mi sía wa. O le mi wee cà à mi mi wa wán làa bìo á warén mún wi à wa ḿnàa mi wán bìo síí. ⁷Wàn zàwa là wàn hínni, lé bún non wa yúráa le sí-híilè mi siadéro le Dónbeeni yi bìo yi le hácírí yáaró là le lònbee na wee yí wen yi. ⁸Hā làa na kà wán á bìo mi can t́ina o Nùhúso yi á wee f́ání wa sánia. ⁹Wa yáa yí zū bìo wa à dé là le Dónbeeni b́arákà le sí-wéé na wa wee yí le yahó mi bìo yi. ¹⁰Wa wee fio le Dónbeeni yi là wa sòobéé le wisoni là ho t́nàahú à wa làa mia b́nii mi mún, à bìo f́oora mia mi siadéro le Dónbeeni yi bìo yi à wa tíí bún j́ii.

¹¹Le wàn Maá Dónbeeni mí beere là wa Nùhúso Yeesu à wioka ho wóhú na wa à bè bueé mináa mi wán. ¹²Le o Nùhúso wé à le waminí na mi wa làa mún á mún wa là ba nùpua búenbúen, à wé dé wán à yòo puuní. Le le waminí mu bonmín làa ò a wa waráa mia. ¹³Bún ká a Nùhúso á à hení mi sía, á mi yiwa á à ce wàn Maá Dónbeeni yahó, wa Nùhúso Yeesu làa bìa búenbúen na bìo sà a yi buenlò pàahú.

4

Bio ɓa kèrètíewa ko ɓa ɓua lè míten
¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa keníá mia làa bio mi ì ɓuaráa miten á bio á à wé sínáa le Dónbeenì yi. Á le làa búnn mi ɓuan lè miten. Èε ká wa màhá wee fio mu mi cǝ́nn làa sòobéε á wee hení mu na mia o Nùhúso Yeesu yèni yi le mi wíoka dé mu wán.

² Hã yile-tentewà na wa non mia á mi zū. Lé o Nùhúso Yeesu á hã ló yi. ³ Bio le Dónbeenì wee cà lé à minén mi kuio bio sǝ́ le yi: Mí pa miten bio ho hã-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà yi. ⁴ Mi nì-kéní kéní zūn bio mi ì henínáa mi sánfa yi mu bio yi à héha làa bio le Dónbeenì sǝ́i vá yi. ⁵ Mi yí díá miten à mu bio na yí se ponì wé búe làa bio á bia yí zū le Dónbeenì wee wéráa mu. ⁶ Nii woon yí wé yí khe lè mín za mu bio mu dání yi húúu. Wa bíá mu non mia vó á jà mi zeñ wán le bia wee wé hǝ́n wárá so síi ó o Nùhúso sǝ́i á à cǝ́ yi á à cítí. ⁷ Bio bíá bon, le Dónbeenì yí von wen le wa wé há-fénló làa bá-fénló lè mí síwà. Le von wen à wa bio sǝ́ le yi búenbúen. ⁸ Lé búnn non ká yia pá hã bíoní na ká, se mu yínón nùpue á ɓanso pá bio. Mu lé le Dónbeenì ó o pá, ðio wee na mí Hácírí mia.

⁹ Búnn khíina bín, á mu júhú mún wáa mia à ɓa túa vūahú na mia ɓa kèrètíewa wamini dání yi. Bio mi ì wan làa mín á le Dónbeenì zéeni làa mia vó. ¹⁰ Búnn lé bio á mi yáá ɓuan lè wàn zàwa lè wàn hínni búenbúen na ho Maseduana kǝ́hú búenbúen yi. Èε ká wa pá wee fio mia le mi wíoka dé mu wán. ¹¹ Mi sòobá miten à keñ mín wán ho héerà yi. Bio bio ciran mia lé bio mi wé loñ. Mi wé sá à jiiá mi màkoo miten làa bio wa henianáa mu non mia. ¹² Lé búnn á à na ká bia yínón ɓa kèrètíewa wé è kǝ́nbi mia á mi bio mún máa wé sèró o búii wán.

O Nùhúso bini buenlò bio

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wi mi zūn bia húrun tuiá. Lé búnn á à na ká mi yilera máa yáa làa bia yí dó mí sǝ́i ɓa nì-hía vèeró bio yi bio síi. ¹⁴ Wa dó wa sǝ́i le o Yeesu húrun á vèera. Lé o Yeesu mu bio yi á le Dónbeenì á à ve bia húrun á à kúee mín wán làa wo.

¹⁵ O Nùhúso bioní búii dání yi, á bio kà lé bio wa à bío: Ká a Nùhúso khíi biniá ɓuara,

á warén na yìo á à wé lua hón pàahú so yi á máa dí bia húrun yahó. ¹⁶ Le zèerè á à dé, á le Dónbeenì wáayi tonkarowà júhúso tãmu, lè le Dónbeenì búaanì tãmu sǝ́i á à jní. Búnn ká a Nùhúso mí beere á à lé ho wáayi á à lii. Á bia húrun ká ɓa dó mí sǝ́i o *Krista yi á à vèe ho yahó. ¹⁷ Búnn mǝ́n á warén na yìo wi lua á le Dónbeenì á à páaní ì là làa ba hã ðundúio wán á yòó sínáa o Nùhúso yahó. Búnn ká wa à keñ là a Nùhúso fεεε. ¹⁸ Mj wé bío hã bioní mu na mín yi à henínáa mín sǝ́i.

5

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mu júhú mia à ɓa túa vūahú na mia mu biowa mu búenbúen ɓàn wéró pàahú lè mu ɓàn wiz-onle dání yi. ² Minén mi beere yáá zū mu sese le o Nùhúso buenlò á khíi wé mu bè-vínkanií làa bio ó o kǝ́nlo wee wé buennáa ho tǝ́nàahú bio síi. ³ Ká ɓa nùpua khíi wee bío: «Wa wi ho héerà yi. Bio na yí se máa yí wen.» Lé hón pàahú so ɓa yìo ɓueé tí ká mu bio búenbúen fù lùnkaa mín yi ɓa wán. Mu khíi yòoka ɓa wán làa bio ó o há-sǝ́niso sǝ́nii vía wee wé yòokaráa o wán bio síi o teró pàahú. ɓa máa fen le wisonle mu zoñ. ⁴ Èε ká minén wàn zàwa lè wàn hínni, minén bán mia le tǝ́birí yi, á le wisonle mu máa yòoka mi wán là a kǝ́nlo bio. ⁵ Mi búenbúen bio sǝ́ mu koomu yi, mi bio sǝ́ le wisoni yi. Mu yínón tǝ́nàahú wa wi yi. Wa mia tǝ́birí yi. ⁶ Àwa, á mi yí le dǝ́mu búe wen làa bia ká bio. Mi wa fání wa yìo à zūn waten ɓuaró mu bio búenbúen yi. ⁷ Lé ho tǝ́nàahú á ɓa nùpua wee wé da yi, á lé ho tǝ́nàahú á ɓa mún wee wé ju khée yi. ⁸ Èε ká warén bán bio sǝ́ le wisoni yi á wa ko wa zūn waten ɓuaró mu bio búenbúen yi. Wa siadéro le Dónbeenì yi, lè wa wamini á ko mu wé lòn hía táró báka na wa à zǝ́i á à paráa waten yi, á wa siadéro ho kǝ́nfló bio yi á ko mu wé lòn hǝ́nló kónlè na wa wé è búnn. ⁹ Le Dónbeenì yí lera wen cítíi bio yi. Le wi à le kǝ́nii wen lè wa Nùhúso Yeesu *Krista níi. ¹⁰ Wón lé yia húrun wa bio yi, bèra a na ká wa yìo wi lua loo, tàá ká wà húrun loo, à wa làa wo páaní keñ mín wán. ¹¹ Mi wé hení mín sǝ́i ká síi, à wé sèenika mín à mi siadéro le Dónbeenì yi wé dé wán làa bio mi yáa wee wéráa mu.

Hã bíoní na bio henía non ba kèrètíewa yi

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wee fio bio kà mi cón: Mi wé kònbi bia wee sá le Dónbeenì tonló mi cón, bán na ó o Núhúso bàrá mi júhú wán le ba wé zéení mia. ¹³ Mi wé kònbi ba, à waí ba lè mí sòobéé le Dónbeenì tonló na ba wee sá bio yi. Mi keí mín wán làa héérà.

¹⁴ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa pá bínía wee fio mia: Mi wé bío ba paríwà cón. Bia le hézání wi yi à mi hení bán sia. Mi wé sí ba yídàwa. Mi wé jì mi yiwa ba nùpua búenbúen biowa yi. ¹⁵ Mi pa miten bio, mi wé yí dì yúaa mín wán. Minén mín yi wé sòobá miten à wé mu bè-tentewà làa mín féeé, à mún wé mu làa bia ká búenbúen.

¹⁶ Mi wé le mi sía wa féeé, ¹⁷ à yí kí ho fióró yi. ¹⁸ Mi wé dé le Dónbeenì bára ká bio búenbúen yi. Bún lé bio le Dónbeenì cã minén na lé lè dà-kéní là a Yeesu *Krista cón.

¹⁹ Mi yí hè le Dónbeenì Hácírí bè-wénii. ²⁰ Le Dónbeenì jì-cúa na lé wee fée á mi yí pí à wé làa kàakó-bio. ²¹ Mi wé cincií mu bio búenbúen vé, à lén bio se mu yi à bua. ²² Mu bio na yí se lè mí sùwà á mi khènnáa.

²³ Le le Dónbeenì na wee na ho héérà lé diò wé à mi keí lè lerén bio binbirì. Le minén mi kùio, mi hácírí, lè mi mànákà, lè mi sánía à le pa bio à fñani yí zo, à lònínáa wa Núhúso Yeesu Krista buenlò. ²⁴ Le Dónbeenì na von mia wee wé bio le dó mí jii le mí ì wé. Lerén lé diò á à wé mu á à tíí jii.

²⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé fio na wen.

Le tèní

²⁶ Mi tèní wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa búenbúen yi lè le kònbi.

²⁷ Í òn o Núhúso wán wee ónónínáa mia, le ho vūahú na kà à mi kàrán le ba kèrètíewa búenbúen jí.

²⁸ Le wa Núhúso Yeesu Krista sãamu à keí làa mia.

HO jun ní vūahú na ó o Poole túara non
ho
Tesaloniiki
kèrètíewa kuure yi

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú mu na kà yi, ó o Poole bīnía lá a Nùhúso buenlò bìo wee zéení yahó. Lé bìo ba nùpua búí hía wee bío wéréwéré le o buara vó. Á mu dó le záníi ba kèrètíewa kuure yi. Ba wee bío le o Yeesu pá le mí máa fé mí. O Poole bía le sání ò o Yeesu bīnii buen, ó o nì-sūmúí búí á à híní ì káání ba nùpua, á ba à sánsá le Dónbeeni. Ba búíi wee leéka le bìo ó o Nùhúso buenlò wáa sùaráa kà síí, á mí ì kēnii máa wé è sá dē, á ba ninzàwa wé è dīnii. Ó o Poole pá mu, ò o bía bìo kà non ba yi: «Yia yí wi ò o wé sá dē, á bánso bēn mún yi ko ò o wé dí.»

O túara ho nín-yání vūahú á píina bìo yen bún món ó o bēn túara hia kà.

¹ Mu lé warén, o Poole là a Silivēn là a Timotee á wee túa ho vūahú na kà á à na minén Tesaloniiki kèrètíewa kuure yi, minén na bìo sà wàn Maá Dónbeeni là a Nùhúso Yeesu *Krista yi. ² Le o Maá Dónbeeni là a Nùhúso Yeesu *Krista wé mí sáamu làa mia, à na ho hээрà mia.

O Nùhúso Yeesu bueé fí le cítíi

³ Wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa, wa ko wa wé dé le Dónbeeni bāráká fēēē mi bìo yi. Mu téréna à wa wé mu, lé bìo mi siadéro le Dónbeeni yi wee va lè mí yahó làa sòbécé, á le wamini na mi nì-kénii kénii wa làa mún á wee dé wán. ⁴ Lé bún non wa wee khòonínáa waten ba kèrètíewa kuio tráhú bìo mi tà fárá dīn sese bìo yi, làa bìo ba nùpua jina mia á wee beé mí lò à mi pá tà dó mi sīa o Yeesu *Krista yi.

⁵ Mu wee zéení le le Dónbeeni cítíi fílò téréna. Lé bún ñ na ká mi ì koñ lè le Dónbeeni bá-zamu, bìo mi lò wee be bìo yi. ⁶ Bìo téréna lé bìo le Dónbeeni á à wé. Bìo wee beé mí lò á le è beé lò. ⁷ Minén na lò wee be á le Dónbeeni khíi na hā vūnñà yi làa wen pāhú na ó o Nùhúso Yeesu khíi yòò lé ho wáayi lè mí wáayi tonkarowà na pánká wí á

* 2:3 Dónbeeni zúkúso: O zúkúso mu lé o Satāni tonkaro. O pá le Dónbeeni bìo. Orén mí bæere lándá na ó o bò yi mia. Le Dónbeeni dánkáa wi o wán fēēē.

bueé líí zéení mítén. ⁸ O ò buen ho dōhú na yèkèyèkè yi, á bueé beé bia yi wi ba zūñ le Dónbeeni lò, á yí máa bè wa Nùhúso Yeesu bín-tente yi. ⁹ Lònbee na jii máa lé dío á à yí ba. Le Dónbeeni á à ja ba à ba á khèn lerén lè mí dàílò na cùkú wi yi. ¹⁰ Nònzoñ na o ò lé á à buen yi, á bìo bìo sà a yi á à dé ho cùkú wo yi. Bìo dó mí sīa o yi á à mi a, á à zàmarka a bìo yi. Minén mún ñ kēñ ba tráhú, lé bìo mi tà le bōni na wa buera non mia bìo.

¹¹ Lé bún non wa wee fio fēēē mi bìo yi. Wa wee fio le Dónbeeni yi le le wé á mi koñ lè ho veró na le von làa mia. Wa wee fio le le Dónbeeni dàílò pánká yi, à mu tentemu na mi wee leéka wéro lè mi siadéro le Dónbeeni yi à le Dónbeeni tíi jii. ¹² Ká mu wó làa bún, á wa Nùhúso Yeesu yèni á à yí ho cùkú mi bìo yi, á minén mún ñ yí ho cùkú o bìo yi. Bún lé wàn Dónbeeni là a Nùhúso Yeesu Krista sáamu.

2

Bìo zéenia le Dónbeeni zúkúso dání yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, hen ká mu lé bìo ciran wa Nùhúso Yeesu *Krista buenlò lè wa fémínlò làa wo bìo, á wa wee fio mia ² le mí yí dēnii lunka mi yilera à wé lè mí júná mia bín, ka lè o Nùhúso buara mi já sá. Mu dà à wé le mu fēera non mia lòn Dónbeeni jicúa, tàa mu bía non mia, tàa mu zéenia le wa ka lè wa túara mu ho vūahú yi non mia. ³ Mi yí díá le nùpue khà mia làa bìo búí síi huúu, lé bìo le wizonle mu máa dá ká ba nùpua á yí káa, á yí pá le Dónbeeni bìo. Á le Dónbeeni zúkúso*, yia jùhú sú á yí zéenia mítén yi vó. ⁴ Bìo ba nùpua wee búaanii búenbúen lòn dofiina ó o ò firáa. O ò yòonii mítén bún búenbúen wán. O khíi hení mí sīi á yòò zo le *Dónbeeni zì-beeni yi á zoó kēnii ká a bío le minén lé le Dónbeeni. ⁵ Bìo á ì hía dīn yí ló mi cōn, á ì bía mu làa mia, tàá mi yi sà mu yi le? ⁶ Mi wáa zū bìo buan wo dīnía bìo kà wán. Lé bún non ó o máa zéení mítén ká mu yínoñ ho pāhú na fèra bò díá dān. ⁷ Mu bè-sūmúí na bìo sànkāa á dēenía búakāa wee wé. Pāhú na á bìo pá buan mu dīnía á à khèn làa bī, ⁸ bún ká le Dónbeeni zúkúso mahá à zéení mítén. Ó o Nùhúso Yeesu jii sōnsāmu pánká á à búe o. O ò

yáa wo lè mí buenlò pànká. ⁹ Le Dónbeenì zúkúso mu khíi buen là a *Satāni dànló, á buée wé mu yéréké biowa lè mí síiwá á à khà lè ba nùpua. ¹⁰ Hā wén-kora lè mí síiwá o ò wé á à khà làa bia wee víini miten. 'Ba wee víini miten lé bio ba pá ho tuiá poni na dà ba wee kani, á yí wa ho. ¹¹ Lé bún non á ho pànká na wee víini á le Dónbeenì á à dé ba yi, bèra a na à ba dé mí sia bio yí bon yi. ¹² Á bia búenbúen na yí máa dé mí sia ho tuiá poni yi à ba wee wéé mí sia mu bè-kora wéro yi, bán búenbúen júná á à sí.

Le Dónbeenì hueekaa mia á kani

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, minén na ó o Nuhúso wa, wa ko wa wé dé le Dónbeenì bārakà fēēē mi bio yi. Lé bio mu nín-yáni, á le Dónbeenì hueekaa mia le mí ì kani lè mí Hácírì pànká, dìo wee wé à wa bìo sī le yi, à séení bìo mi dó mi sīa ho tuiá poni yi. ¹⁴ Lé bún le Dónbeenì von mia bio yi le bín-tente na wa buera non mia pànká yi. Le von mia bèra a na ò o Nuhúso Yeesu *Krista cùkú à mi níi keñ yi.

¹⁵ Wàn zàwa lè wàn hínni, lé bún non à mi cén hení mi lò, à fàrá dīn. Bìo wa bíá lè wa jini non mia làa bìo wa túara hā vōnna yi á kenía làa mia à mi bè yi sese. ¹⁶ Wa Nuhúso Yeesu Krista mí bæere lè wàn Maá Dónbeenì á wó á wa yú le sī-hebúēē na jii míá lè le sīdéro binbirì. ¹⁷ Le ba wíoka dé mi sī-hebúēē wán, à na ho pànká mi, hia mi ì wéráa mu bìo búenbúen na se, mi bíoní lè mi wárá yi.

3

Mí wé fio na wen

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mu véení á mi wé fio na wen bèra a na ò o Nuhúso bíoni wíoka wé dàni ben fē hā lùa fūafūa à le yí ho cùkú hā lòn-vio yi làa bìo á le bìo wóráa mīnén cón bìo síi. 'Mí mún fio à le Dónbeenì kani wen ba ni-kora lè ba ni-sūmáa níni yi, bìo ba búenbúen yínón nùpua na wee tà à dé mí sia le Dónbeenì yi. ³ Èé ká a Nuhúso wón le mí ì wé bìo na ò o wé mu. O ò sí mia á à pa mi bìo ó o ni-sūmúí máa yí mia. ⁴ O Nuhúso híina wa sīa mi bio yi, o wee zéení mu na wen le bìo wa henía non mia á mi wee wé, á mún wee wé mu ká mi wà fēēē. ⁵ Le o Nuhúso séení mia mi yilera yi, à mi wañ le

Dónbeenì, à mi mún dàni wé jì mi yiwa làa bìo ó o *Krista jànáa mí yi bìo síi.

Mí wé sá làa bìo á warén wóráa mu

⁶ Wàn zàwa lè wàn hínni, wa wee hení mu ù na mia wa Nuhúso Yeesu *Krista yèni yi, le bia búenbúen na lé ba paríwà mi tíahú á yí máa bua miten héha lè ho kàranlò na wa non mia, á mi pa miten bio yi. ⁷ Minén mí bæere zū bìo mi ì bua lè miten á à wéráa lè wa bio. Warén kera làa mia á wa yí dú parí.

⁸ Wa yí díá waten ó o búí yí díniá káamáa. 'Bùéé! Wa sá á lò bon làa sòobēē le wisoni lè ho tínaahú, bèra a na à wa bìo yí wé seró mi ni-kení woon wán. ⁹ Ho pànká na wa yú bìo yi, á wa lá dà à bío le mi wé séení wen. Èé ká wa le wa máa bío mu. Wa wó mu ká síi á zéení làa mia le mi bè yi. ¹⁰ Pāahú na wa kera mi cón á bìo kà lè bìo wa henía non mia: Yia yí wi ò o sá dēē, á bànso òn mún yí ko ò o wé dí. ¹¹ Wa wee bío làa mia ká síi lé bìo wa wee jí le ba búí wi mi tíahú lé ba paríwà. 'Ba yí máa sá dēē. 'Ba bè-wénia búí míá ká yínón à dé miten ba ni-vio biowa yi. ¹² Bán nùpua so á wa wee fio á à hení bìo ká á à na yi o Nuhúso Yeesu Krista yèni yi, le ba ko ba wé sá à dànáa miten bua.

¹³ Wàn zàwa lè wàn hínni, minén bán yí le mi bàrá tè mu bìo na se wéro yi. ¹⁴ Hen ká a búí pá le mí máa bè bìo wa bíá ho vūahú na ká yi, à mí zūn bànso bìo, à wé yí va dà a, á hā nýio ò dí o. ¹⁵ Èé ká mi màhá yí wé o lè mí zúkúso, ká mi wé zéení a lè mìn za bìo síi.

Hā dúbuaa lè le tēení

¹⁶ Le o Nuhúso miten, yia lé ho hēerà bànso, à wé na ho hēerà mia hā pōnna búenbúen yi fēēē. Le o Nuhúso keñ lè mi búenbúen. ¹⁷ Lé ínén Poole lè ì nín-bia á te le tēení na ká bìo wee túa. Ī wee wé túa mu à véeníáa ì vōnna. Lé bún le ì vōnna túaró síi. ¹⁸ Le o Nuhúso Yeesu Krista wé mí sáamu lè mi búenbúen.

Ho nín-yání vūahú na ó o Poole túara non o Timotee yi

Vūahú túaró nūhú

O Timotee bān maá hía lé o *Κερεσι nìi, ká bān nu hía lé o zúifu hínzoró, á lé o kèrètíe. O Poole là a Timotee zūna mín ká a Poole mu wà vaá bue le Dónbeeni bíoni ho Lisitere lóhó yi. Mu pāahú ká a Timotee lé o yàronza fēe. O hía dó mí sīi le Dónbeeni yi làa sòobé (Bè-wénia 16.1-3). À lá búni jii wán, ó o Timotee wáa bò a Poole yi á ba wee sá le Dónbeeni tonló (Bè-wénia 17.14; 18.5; 19.22).

O Poole vōnna na ó o túara non o Timotee yi lé hā bio jun.

Ho nín-yání vūahú yi ó o bía biowa biò tìn bio:

1. O nà ba kèrètíewa zeñ wán le ba pa mítén bia wee kàrán ba le mu bio na yi bon bio yi.
2. O zéenia bio ba kèrètíewa ko ba wé ùaanínáa le Dónbeeni. O mún zéenia bio á ba kèrètíewa búenbúen, le ba kuio ni-kíá làa bia wee séení ba ko ba búa le mítén.
3. Mu véení ó o Poole zéenia bio ó o Timotee ko ò o búa le ba kèrètíewa à dàni sáráa le Dónbeeni tonló sese.

Le tēení

¹ Ìnén Poole lé o Yeesu *Krista tonkaro, lé bio le Dónbeeni na lé wa kànílo là a Yeesu Krista mu le ī sá ho tonló mu konḷon. ² Timotee, lé ùnén á ī wee túa ho vūahú na ká á à na yi, lé bio á wa siadéro o Krista yi dání yi á ū lé ī za. Le wàn Maá Dónbeeni là a Yeesu Krista na lé wa Nūhúso à wé mu bè-tentewà làa fo. Le ba na mí wamini le mí hēerá mia.

Yí hácrí bia wee víini ba núpua le mí kàránló yi

³ Làa bio á ī bíaráa mu non foñ, díá à ū keení ho Efeze yi. Ba núpua búí wi ho lóhó mu yi á wee víini ba núpua le mí kàránló. Cén hē ba le ba díá mu. ⁴ Mún bío na ba yi le ba yí na mítén hā wāhio bè-bíonii yi, làa bio á bān ùaawa bio wóráa bio bíoró. Bún

lé bio wee dé le wāníní na here ba pāahú, mu yí máa wé à ba na mítén bio le Dónbeeni le mí i wé yi, á wa yí dà máa zūn bio le Dónbeeni le mí i wé ká wa yí dó wa sīa le yi. ⁵ Bio non á ī le ū bíoráa mu na ba yi lé bio á ba ko ba wañ mí ninzàwa. Ká ba le mí wa mí ninzàwa á ba ko à ba sīa ce à wé le hā yile-tentewà, à dé mí sīa búenbúen le Dónbeeni yi. ⁶ Hón wén-tentewà so búenbúen á ba búí pá díá à ba wee víini mítén le le wāníní-kánlè na nūhú mía. ⁷ O *Moyiize landá kàránló le ba núpua bio á ba wee hení ká bio ba wee bío làa bio ba wee kàrán á barén mí bæere yí zū kúará. ⁸ Mu bon, o Moyiize landá se, ká wa wee bè ho yi làa bio á mu koráa. ⁹ Wa ko à wa zūn le ho yí bàrá núpua na téréna bio yi. Búeé! Bia ho bàrá bio yi le bia yí máa bè le Dónbeeni bíoni yi, le ba ni-káania le ba ni-sūmáa, le ba bè-kora wérowà. Ho bàrá bia yí máa kōnbi le Dónbeeni, làa bia wee búa mítén le le bio nūhú mía bio yi, làa bia wee búe mí maáwà tàá mí nuwà bio yi. Ni-búe léé ni-búe á ho bàrá bio yi. ¹⁰ Ho mún bàrá bia wee wé ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síwà, le ba báawa na wee da le mí ninzàwa báawa, làa bia wee yēc ba núpua bio yi. Ho landá mu bàrá ba sabín-fūaalowa làa bia wee dé mí jini na ká ba máa bè mu yi bio yi. Ho bàrá bia búenbúen na yí máa bè ho kàránló na téréna yi bio yi. ¹¹ Hón kàránló so héhaa le le Dónbeeni cùkúso bín-tente. Le Dónbeeni na wee wé mu bè-tentewà lé dén kàrafáa le bín-tente mu mi.

O Poole wee dé o Krista bārákà

¹² Ì wee dé wa Nūhúso Yeesu *Krista bārákà lé bio ó o non ho pánká mi á ī wee sáráa o tonló. Ì wee dé o bārákà le bio ó o láa mi, á léra mi wó le mí ton-sá. ¹³ Ìnén na fū wee yáa o yēni, á wee beé bìá tà a bio lò, á mún wee là a, ēc ká arén wón màhá zūna ī màkárí lé bio á ī lá yí zū bio á ī wee wé, á ī yí dó ī sīi wo yi. ¹⁴ Wa Nūhúso Yeesu Krista wó mu sāamu le mí síwà làa mi. O wó á ī dó ī sīi wo yi, á wa a, á mún wa ba núpua. ¹⁵ Bio á ī wee bío ká láayi wi á ko à ba núpua dé mí sīa mu yi: O Yeesu Krista buara ho díimíná yi bèra a na à ba bè-kora wérowà kàní. Á ìnén lé yia lé o bè-kora wéro po bia ká. ¹⁶ Ká a Yeesu màhá zūna ī màkárí, ìnén na bè-kora wi po bia ká, á nà mí yí ī bio yi. O wó mu á zéenia le ba núpua na kší tà a bio á à yíráa

le mukāni binbirì na máa vé. ¹⁷ Le ba nùpua búenbúen dé ho cùkú le Dónbeenì yí à wé kònbì le, lerén na á nùpue yí dà máa mi, á wi fέεε, á wee dí le béenì fέεε. Lerén mí dòn le Dónbeenì. *Amiina!

O Poole wee hení a Timotee sīi

¹⁸ Ī za Timotee, bio kà lé bio á ĩ hení ì na fon, à héha lè há bióní na le Dónbeenì jicúa fεεrowà yánía bía ũ dání yi, bèra a na ũ sīi wé here le bín-tente tonló na fo wee sá yi. ¹⁹ Wíoka dé ũ sīi, à sá ho lè le yi na se. 'Ba ni-dòndáa búí pá bún á ba ðen yí bínía yí dó mí sía le Dónbeenì yi. ²⁰ Bán nùpua so ó o Himeneε là a Aleksāndere yi tíahú. Á ĩ díá ba á ba bio sá a Satāni yi, bèra a na à ba yí bīnī yí là le Dónbeenì.

2

Bio á wa ko à wa wé fio bio yi

¹ Bio á à wé here mia á à dí bio ká búenbúen yahó lé bio kà: Mí wé fio le Dónbeenì yí lè mí sòobéε, á bónbóní le, á dé le bāráká ba nùpua búenbúen bio yi. ² Mí wé fio na ba bá-zàwa làa bà á ho pánká wi níi yi búenbúen yi, lé bún ñ na ká wa à keñ ho héerà yi, á à wé waten, á mún wé è wé há wára na se. ³ Ho fio à na ba nùpua yi lée bio na se, á mu mún sī le Dónbeenì na kánía wen yi. ⁴ Le wí à ba nùpua búenbúen kání à zūn ho tūiá poni. ⁵ Mu bon, le Dónbeenì lée dà-kéní. Á yia wí ba nùpua làa de pāhú lée ni-kéní. Wón lé o Yeosu *Krista na buée wó a nùpue. ⁶ O buara buée non mítén á káníanáa ba nùpua. O wó mu á zééníanáa le le Dónbeenì wí le kání ba nùpua búenbúen ho pāhú na mu ko yi. ⁷ Lé bún bio yi á le Dónbeenì wórāa mí lè mí bín-buero, á tonkaa mi le ĩ kàrán bia yínón ba *zúifūwa, à ba dé mí sía le yi. Bio á ĩ mà kà lée tūiá poni, sabéré mía mu yi.

Bio ba háawa ko ba wé bua lè mítén

⁸ Áwa, á bún lé bio non á ĩ wí à há lùà búenbúen yi à ba nùpua hóoní mí níni dá ho wáayi à fioráa. 'Ba yí le mí sía cì mín yi, ba mún yí zá làa mín à wérāa mu. ⁹ Ī mún wí à ba háawa sà zíló à héha làa bio mu korāa ba nùpua búenbúen cōn. 'Ba ko ba wé dé le kònbii mí sía zíló yi, à wé bua mítén sese. Le ba nún-vāni wíokaró yí wé bio na à na ká ba nùpua wé è loñ ba yi. Hā donkhue-sīa na

wó lè ho sánú tàà bè-vio búí na yàwá here à ba wé yí zí. 'Ba yàá pá yí ko ba wé zí há sīa na yàwá here dàkhīna. ¹⁰ εε ká ba wé sòobá mítén à wérāa há wárā na se. Bún lé bio ba háawa na le mí wee kònbì le Dónbeenì ko ba wé bua lè mítén. ¹¹ Ho kàránló pāhú á ba háawa ko ba wé tété à bé zo à jínáa yia wee na ho kàránló cōn. ¹² Ī yí tà le ba háawa wé kàrán ba báawa, tàà à ba yí pánká ba wán. 'Ba ko ba wé keení sūuní. ¹³ Mu bon, o Adāma lé yia le Dónbeenì má ho yahó á màhá bò yi mánáa o εεve. ¹⁴ Á mu mún yínón o Adāma lé yia ó o *Satāni sūna, o háa lé yia ó o sūna, á lé wón lé yia yí bò le Dónbeenì bè-biónii yi. ¹⁵ Hārì bio mu wó ká á ba háawa á à kání ba hámu bio yi, ká ba dó mí sía le Dónbeenì yi, á le wamini wí ba yi, á wee bua mítén sese làa bio le Dónbeenì le mu korāa.

3

'Ba kèrètíewa kuure ya-díwá

¹ Bio á ĩ mì ì na mia á láayi wí: Nùpue na wí ò o wé o ya-dí ba kèrètíewa kuure yi, wón wí ò o sá tonló na se. ² O ya-dí ko ò o zūn mítén buaró à wékkeró bio yí mì léé yi. O ko ò o wé háa yà-kéní ðanso. O wára ko à há wé se, à wé o nùpue na bio búenbúen ó o wee wé kána, á ba nùpua wee kònbì. O mún ko ò o zūn ba ni-hānì buaró, à zūn ba nùpua kàránló. ³ O yí ko ò o wé ja-ju, o mún yí ko ò o wé nùpue na wa fio, bùéé. O sīi ko le wé se, à wé o nùpue na yí wa bióní. O yí ko ò o sòobá dé mí sīi le wárí yi. ⁴ O ko ò o dán mí zīi nùpua bua, ò o zàwa wé jí a cōn, à wé kònbì o. ⁵ Ká a nùpue hía yí dà mí kùrú zīi nùpua máa bua, ó o ò wé kaka à dàñ ñ buarāa ba kèrètíewa kuure? ⁶ O ya-dí yí ko ò o wé nùpue na sīidéro o *Krista yi ðiñ yí míana, bèra a na o hía yí ydoní mítén mu bio yi, à le Dónbeenì sīini a jūhú làa bio le sīníanáa o Satāni jūhú bio sīi. ⁷ O ko ò o wé o nùpue na wee bua mítén sese à bia yínón ba kèrètíewa wé kònbì o o wén-tentewà bio yi, bèra a na à bè-kohó bio yí mì léé wo yi, ò o Satāni hía yí yí o vī.

'Ba kèrètíewa kuure ton-sáwá bio

⁸ 'Ba kèrètíewa kuure ton-sáwá ko à ba wé ba nùpua na wee bua mítén sese, à yí wé jiniñ jun ðansowā. 'Ba yí ko ba wé ju ho

*divén dà mí ní wán, à sòobá dé mí sī le wárí càrò yi. ⁹Le Dónbeeni tūiá poni bioni na le zéeniá hā siáderó le yi dání yi á ba ko ba wé bè yi lè le yi na wee ce. ¹⁰Hen ká mi le mi ì lén nùpua á à wé lè ba kèrètíewa kuure ton-sáwá à mi loí ba ká fiani mía ba yi, ká ba dà à sá ho tonló mu, à mi wáa bua bán. ¹¹Ba hánání ko à ba bua mítén sese, à yí waí hā ni-juá. Ba ko ba wé ba nùpua na bio búenbúen ba wee wé kája, à láayi kení mu bio búenbúen yi. ¹²Ba kèrètíewa kuure ton-sá ko à bàn háa wé yà-kení, o ko ò o dání mí zàwa lè mín zī nùpua bua. ¹³Ba kèrètíewa kuure ton-sáwá na tonló se bán á ba nùpua wee kànbi, á ba poni á à sén á à bioráa o Yeesu na ba dó mí sīa yi bio.

Mu bio zūnló na wa wee yí o Krista yi cón

¹⁴Í wee leéka à í buen ū cón hen làa cínú. Èe ká í wee túa bìo kà ¹⁵bèra a na ká í míana buarará à ū pá zūn bìo á ū buaráa ūten ba kèrètíewa kuure yi. Dén kuure so lé ba kèrètíewa zī-juhú na bìo sà le Dónbeeni yi. Le kuure mu lé dìo sá ho tūiá poni díní làa bìo á hā bòròbòròwa wé sínáa lẹ zī díní bìo síí, lé lerén á ho tūiá poni mu dín wán. ¹⁶Le Dónbeeni bè-sànkanií na le zéeniá làa wen wa siáderó o Yeesu yi dání yi òntín lée bè-beeni.

O Krista
bueé wó a nùpue,
á le Dónbeeni Hácírí vèeniá wo zéeniánaa le o bio bon.

Ó o zéeniá mítén lè le Dónbeeni tonkarowá na ho wáayi.

O bìo buera non hā siíwà búenbúen yi.
Ho dímjná yi á ba nùpua dó mí sīa wo yi.
Le Dónbeeni yòniá wo á dó ho cùkú yi.

4

Le Dónbeeni bè-wénia búenbúen se

¹Le Dónbeeni Hácírí bí mu wéréwéré le hen ká ho dímjná véro khíi dñn á ba nùpua búii wáa à khíi á máa dé mí sīa le Dónbeeni yi. Ba à yèrémá khíi bè mu biowa na wee khá ba nùpua víini yi, lè ba cínáwa kàránló yi. ²Bán nùpua so wee tí bio wi ba yiwa yi ká ba fūaa hā sabóni à víiniánaa ba nùpua. Ba bè-leékana yi, á ba yí zū bio se làa bìo yí se máa hueeka mín yi. ³Ba wee bío le mu yaamu yí

se, á wee hè mu. Ba mún wee hè ba nùpua lè mu bè-díniá búii díró ká le Dónbeeni non léra mu ho díró bìo yi, bèra a na à bia dó mí sīa o *Krista yi, na zū ho tūiá poni wé dé le Dónbeeni bārákà díráa mu. ⁴Bìo le Dónbeeni léra búenbúen se, á wa ko wa wé tà mu yi à dé le bārákà mu bìo yi. ⁵Mu bon, le Dónbeeni bíoni lè ho fióró lé bún wee wé à mu bìo búenbúen ce le Dónbeeni yahó.

O Yeesu Krista ton-sá tente

⁶Bún biowa so na ká búenbúen á ū kàrán lè ba kèrètíewa, bún ká fo màhá wáa à wé o Yeesu *Krista ton-sá tente na le Dónbeeni bíoni wee kàrán féee ū siidéro le yi bio yi, làa bìo fo bòráa bìo ba kàrána làa fo yi bio yi. ⁷Hā wáhio na yí máa zéeni mu bè-tente là a nùpue, hā yí héhaa lè wa siáderó le Dónbeeni yi á ū pí bio. Bìo fo ko à ū wé lé ho kení ūten làa bìo á fo ò bèráa le Dónbeeni yi sese. ⁸Bìo fo ò kení lè ū sánia lée bìo na dà fo wé è seeni. Èe ká ho sòobá ūten à wé bè le Dónbeeni yi sese bún cúnú wi bìo búenbúen yi, lé bìo á yia bò le Dónbeeni yi wón le dó mí jii le mí ì na le mukāni binbirì yi hā làa na ká wán, lè ho yiró na lua yi. ⁹Le bíoni na ká lée bíoni na láayi wí á ba nùpua ko ba tà yi. ¹⁰Mu bon, wa wee sá à lò be, à sòobá waten lé bìo wa dó wa sīa wee lòoni bìo le Dónbeeni na wí féee le mí ì wé. Le lé ba nùpua búenbúen kànfo, sònkú bia dó mí sīa le yi. ¹¹Bún lé bìo á fo ko à ū bè hení à wé kàrán lè ba nùpua.

Bìo á fo ko ū bua lè ūten

¹²Yí dia le ba zūaí fon lé bìo á fo lé o háyónza. Èe ká ū màhá bua ūten sese à bia dó mí sīa le Dónbeeni yi mi à bè yi: Ū bíoní yi, ū wárá yi, bìo á fo wa lè ba nùpua yi, ū siidéro yi lè ū sīi na wee ce yi. ¹³Wé sòobá ūten à kàrán le Dónbeeni bíoni vūahú à na ba kèrètíewa yi. Wé hení ba sīa à kàrán ba à paráa í buenlò. ¹⁴Le Dónbeeni Hácírí hāmu na fo yú á ū yí wé làa bìo na juhú mía. Fo yú mu á héhaa làa bìo le Dónbeeni jii-cia fēerowá bí paahú na á ba kèrètíewa kuure ya-díwá bò mí níni ū wán. ¹⁵Bìo á í zéeniá làa fo búenbúen á ū wé sòobá ūten à wé wé. Na ūten búenbúen ho tonló mu yi á ba nùpua mi bío á fo wee varáa lè ū yahó. ¹⁶Pa ūten bìo fo wee buaráa ūten làa bìo fo wee kàrán lè ba nùpua dání yi. Fára dñn à bè le Dónbeeni yi mu búenbúen yi. Ká fo dàna

* 3:16 Mí loí Oroomusa vūahú 1.4

wee wé làa bún bìò, á ùnén ù bæere á à kàní ùten á mún ù kàní bìà wee jí ù bíóní.

5

¹ Wé yí là hɛɛrè làa nì-kínle. Fo wé le fo o zéení a, à ù wé mu lè le kònbii, à kɛní lè o lè mìn maá. Ba yàrówá á ù wé zéení lè mìn zàwà bìò síí. ² Ba há-kíá ù zūnì buaró à kɛní lè ba lè mìn nuwà. Ba há-yàrówá á ù wé zéení lè mìn hínni bìò síí, ká ù mahá wé mu lè há yílera na se.

Ba maháawa na wi ba kèrètíewa kuure yi bìò

³ Wé pa ba maháawa bìò, sònkú bìà nùpua na wee loí ba yi mía. ⁴ Ká maháa zàwà tàá o m̀nmaníà wi á ba ko ba zūñ le barén lé bìà ko à ba wé loí mìn zì-júhú bìò. Ká ba wee wé kà se ba wee wí bìò á bàn nùwà lè bàn ùaawa wó non ba yi k̀híina. Bún lé bìò sí le Dónbeenì yi. ⁵ Ká a maháa na nùpue na à loí wo yi mía, ó o kará mí dòn, wón bìò búenbúen ó o dó le Dónbeenì níi yi. O wee fio le Dónbeenì yi à b̀nóóní le le wisoni lè ho t́nàahú à máa k̀hí. ⁶ Ká maháa na b̀en wee wé bìò sí a yi, wón ka lè o húrun hàrì ká a yìo wi lua. ⁷ Bún lé bìò á ù hení na ba yi, bèra à na à wékhèró bìò yí mì léé ba yi. ⁸ Ká a nùpue yí máa loí bìà làa wo te mìn yi, sònkú bìà bìò sà a yi binbirì, se bìò ó o le mí dó mí síí o *Krista yi ó o b́nía món. O yàá s̀ns̀mána po yia yí dó mí síí wo yi.

⁹ O háa na lúluío yú ho búará-t́n lé yia ko ò o mì dé ba maháawa t́ahú, o ko ò o wé o háa na yan le cúékúee. ¹⁰ O ko ò o wé háa na ba nùpua wee k̀nbi o wén-tentewà na ká bìò yi: O buan mí zàwa sese, o tà á ba nì-hānì làara a wán, o seera bìà bìò sà le Dónbeenì yi zení,* o séeníà bìà yú le lònbee lè mí sífà, há wén-tentewà lè mí sífà c̀èrèe ó o wó.

¹¹ Ká ba mahá-fia bán ù lén níí. Lé bìò á p̀ahú na ká mu yaamu bìò wi ba yi, à ba síà bìò wé ró wé à ba b́nía a Krista món. ¹² Ká ba wó kà, se ba júná sú lé bìò á bìò ba dó mí jíní le mí máa ya á ba yáara.

¹³ Hen ká fo mà ba dó ba maháawa jii á ba wé è h́e è vará ba nùpua jíní ká ba máa sá d́e. Mu yàá máa k̀na bún yi mí dòn, ba lè ba dàn bíorowá, á wee kúee mí jíní

há t̀tiáwà na bìò yí ciran ba yi. ¹⁴ Lé bún búenbúen bìò yi á ù wé à ba mahá-fia à yaka à te mí zàwà wé loí yi mí zíní yi, bèra a na à wa zúkúsa yí yí b́n-kora mì léé wen. ¹⁵ Ì wee bíò bún lé bìò á ba búí yàá d̀eníà yèrèmaa bò a *Satāni yi. ¹⁶ Ká háa búí na lé o kèrètíe Bàn temínlowá búí léee maháawa, ó orén lé yia ko ò o wé séení ba, bèra a na à bán bìò wáa yí wé sèró ba kèrètíewa kuure wán. Bún ká ba maháawa na séenílowá mía á ba kèrètíewa kuure á à dàñ wé è séení.

¹⁷ Ba kèrètíewa kuure ya-díwá na wee sá mí tonló sese á ko lè le k̀nbi lè le séení, sònkú bìà wee dé mí s̀obéere le Dónbeenì bíonì bueró yi à wé kàrán ba nùpua làa de. ¹⁸ Le Dónbeenì bíonì v̀ahú á bìò ká túara yi: «Hen ká a nàa wee và ho d́nló yi à ù yi ca a jii.»[†] Mu pá b́nía túara: «O ton-sá ko lè mí s̀ání.»[‡] ¹⁹ Hen ká ba kèrètíewa kuure ya-dí búí ó o búí le o wó khon bìò búí bìò yi à ù le b̀anso seéràsa nùwà jun tàá nùwà t́n k̀hí, ká bún mía à ù yí tà mu. ²⁰ Yia wé wó khon à ù ve o à bíoráa ba nùpua yìo yi. Ká fo wee wé làa bún á mu ù zánì bìà ká á ba máa dé mítén h́n wárá so yi.

²¹ Bìò ká lé bìò á ù wee hení ù na foñ le Dónbeenì là a Yeesu Krista lè ba tonkarowá na ho wáayi yahó: Sòobá ùten à bè mu yi, à wé yí hueeka ba nùpua mìn yi. ²² Wé yí zà ù síí wán à bè ù níni nùpue wán déraa wo ho tonló yi ba kèrètíewa kuure yi ká fo yí zū bìò ó o karáa sese. Yí léé o búí bè-kora yi làa wo, le ùnén ù bæere à wé o nùpue na wee ce le Dónbeenì yahó.

²³ Wé yí ju jummu mí dòn, ká ù wé ju ho *d́ivén ćínú ù pìohó na wee vá túntún bìò yi.

²⁴ Ba nùpua búí bè-kora na ba wee wé wee mi denkhèen hàrì ká ba yàá d́n yí ćífo ba. Ká ba búí bán b̀en bìò wee zūñ làa món. ²⁵ Lé làa bún síí á há wén-tentewá wee mináa wérewéwé mu khoomu yi. Há yí máa sà yi hàrì ká há bìò yí zūna fua.

6

¹ Bìà lé ba wobáani búenbúen ko ba wé k̀nbi mí júnása, bèra a na à ba nùpua yí yáa le Dónbeenì yèni, à mún yí bìò yí khe ho kàránlò na wa wee na d́ání yi. ² Ká bà

* 5:10 Hā zení seeró: Mu kúará le o tà liinía mítén á sá non bìà bìò sà le Dónbeenì yi. † 5:18

Mi loí Lándá zéenílo v̀ahú (Deutéronome) 25.4 ‡ 5:18 Mi loí Luki v̀ahú 10.7

juúnása dó mí sĩa o *Krista yi à ɓa yí leéka le bio ɓa lé ɓàn zàwa ɓa siádéroó bio yi á ɓa máa wé è kǎnbi ɓa. ʼBa yaá ko ɓa wíoka wé sá na ɓa yi lè mí sòobée, lé bio á ɓa juúnása mu na ɓa wee sá na yi á dó mí sĩa le Dónbeenì yi á ɓa wa ɓa.

Bún biowa so á ù kàrán lè ɓa nùpua à hení ɓa sĩa mu wéro yi.

Ho kàránló na bio yí bon lè le wárí waíló bio

³ Ká a búí wee kàrán bè-vio na wi mí dòn làa bún, á yí tà wa Núhúso Yeesu *Krista bióni binbirí yi, á mún yí tà bio wa wee kàrán lè ɓa nùpua waten ɓuaró dání yi, ⁴ se wón ɓanso wee yòoní miten, o yí zū hàrì dèe. Bio ò wa lée zía làa wãaní kánló. Bún wee buen lè le yandee lè hà zía lè hà làntàa, lè hà yile-kora. ⁵ Ba nùpua wé kán mín fěe lé bio ɓa yilera yí se, làa bio ɓa yí zū ho tũíá poni. ʼBa wee leéka le ká mí tà bò bio sī le Dónbeenì yi á mí lè yí le wárí. ⁶ Mu bon, le siídéroó le Dónbeenì yi cùnú wi làa sòobée ká bio fo yú á ù sīi wan bio yi. ⁷ Wa wee te ká wa dèe búí mía, ká wa khií wee hí á wa mún máa bua dèe búí máa lénnáa. ⁸ Lé bún ká wa yú bio wa à dí, á yú hà sī-zinia se bún á à yí wen. ⁹ Ká bía wi à ɓa wé ho nàfóro ɓansowá konloon bán wee dé míten mu bè-kora wéro yi, à keń lòn nùpua na á dá dá vūn. ʼBa wa mu bio na juúnú mía, na wee ɓooní a nùpue yi, à yaá wo búenbúenbúen. ¹⁰ Mu bon, le wárí waíló á wee buen lè mu bio na yí se lè mí síwà. ʼBa nùpua búí khiéra lè le Dónbeenì, lé bio ɓa sòobáa dó mí sĩa le wárí càró yi dà, á ɓa lò ɓèn wee be mu tá làa sòobée.

Le zéenú na ó o Poole non o Timotee yi

¹¹ Ká únén na dó ù sīi le Dónbeenì yi, khèn làa bún biowa so búenbúen. Wíoka sòobá ũten à wé wé bio téréna le Dónbeenì yahó. ʼBua ũten làa bio mu sínáa le Dónbeenì yi. Wé dé ù sīi le yi fěe, à wań ɓa nùpua, à wé hī ù sīi à mún wé wayi. ¹² Wíoka dé sòobée ù siídéroó o *Krista yi làa bio ó o dásí wee dérása mí sòobée à firáa hà fio bio síi, à ù yí le mukāni na máa vé. Lé bún bio yi á le vonnáa fo, á fo bía ù siídéroó le Dónbeenì yi bio wéréwéré ɓa seéràsa cèrèe yahó. ¹³ Ī wee hení bio kà á à na foñ le Dónbeenì yahó, lerén na wee na le mukāni mu bio búenbúen yi, ĩ mún wee hení mu ù na foñ o Krista yahó, wón na mà ho tũíá wéréwéré o Pilaate yahó. ¹⁴ Wé bè bio á ĩ bía non foñ yi

sese, wé mu le mu jii sí bèra a na à nùpue yí dān mí wékheró bio lé foñ fúaa wa Núhúso Yeesu Krista khií bínía ɓuara. ¹⁵ O khií buen ho pãahú na le Dónbeenì le mu ko yi:

Lerén Dónbeenì na mu bè-tentewà lè mí síwà wee lé cǎn, na dà mu bio búenbúen, á lé le Dónbeenì mí dòn.

Le lé ɓa bá-zàwa búenbúen bée, á lé ɓa juúnása búenbúen Núhúso.

¹⁶ Lerén mí dòn lé dio wi fěe.

Mu khoomu na le wi yi ɓàn síi á nùpue yí dà máa sùará yi.

Nùpue dñi yí mǎn le, ó o búí mún yí dà máa mí le.

Le ho cùkú lè ho pànká à bio sī le yi fěe. Amiina!

Ho nàfóro ɓansowá zéenú

¹⁷ Hení mu na ho nàfóro ɓansowá yi le ɓa wé yí yòoní míten, le ɓa yí dé mí sĩa ho nàfóro na yí máa mía yi, à leéka le ho dà à kǎn ɓa mu bio búenbúen yi, ká ɓa dé mí sĩa le Dónbeenì yi, dén na wee na mu bio búenbúen wen à wa sĩa wa bio yi. ¹⁸ Bío na ɓa yi le ɓa wé wé mu bè-tentewà, à wé wé mu cèrèe. Le ɓa wé hén mí níní à séení ɓa nùpua. ¹⁹ Ká ɓa wee wé ká síi, se lée nàfóro binbirí á ɓa wee bàrá sese ká lè míten à khií yíráa le mukāni binbirí.

Le mónđen zéenú

²⁰ Timotee, bio le Dónbeenì kàrafáa foñ á ù wíoka pa bio sese. Hã bín-conconwà làa hĩa bio búí yí cèéra le Dónbeenì yi à ù yí tà bio. Mu bio na ɓa wee ve làa bio zūíló ká mu non yí bon ɓàn kàránló á ù mún yí tà bio. ²¹ Bún bio zūíló so á ɓa búí dó mí sĩa yi lé bún te bio á ɓa bínánáa le Dónbeenì món. Le le Dónbeenì wé mí sãamu làa mía.

Ho jun ní vūahú na ó o Poole túara non o Timotee yi

Vūahú túaró jūhú

Pàahú na ó o Poole wee túa ho vūahú na kà yi ká a wi ho kàsó yi ho Oroomu yi. O lò hía wee be (2.9) à nùpue na à séení a mún mía (4.16).

Bìo ó o Poole mu wee leéka le mí hú-mú wà buée sùará, ó o bánbáa ò o kenía o Timotee na ó o wa làa sòobéé. O Poole wee dé le Dónbeenì bārákà o Timotee mu bìo yi. O wee hení na a yi le o fàrá òn mí sīidéro o *Krista yi wán, à bánbá wé sá le Dónbeenì bín-tente bueró tonló, hàrì ká ba nùpua wee beé o lò ho tonló mu sáró bìo yi (1.1-2.13).

O Poole pá bīnía bía non wo yi le o hè ba nùpua na wa hā bín-conconwà bíoró. Lé bìo á mu yí máa na à le Dónbeenì tonló va làa yahó, ò o bía non o Timotee yi le o wé làa bìo mínén wee wéráa, à lá ho tuiá poni, lè le waminì, lè ho ten liiníló dání. O mún bía non wo yi le o yí nònsà ho kàránlò tente na ó o yú bìo yi (2.14-4.5).

Ho vūahú véení ó o zéeníà bìo ó orén mí bæere lò bonnáa, làa bìo le Dónbeenì séeníánaa wo o lònbee yi (4.6-18).

Le tēení

¹ Mu lé ìnén Poole, yia le Dónbeenì lè mí sīi bìo á wó á ì lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mi wee túa ho vūahú na kà. Le tonkaa mi le ì bue le mukāni binbirì na máa vé bìo, ò le Dónbeenì dó mí jui le mí ì na wen wa páaníló là a Yeesu Krista bìo yi. ² Ì wee túa ho á à na ùnén Timotee na lé ì za na ì wa làa sòobéé yi. Le o Maá Dónbeenì lè wa Núhúso Yeesu Krista wé mu sáamu làa fo, à zūn ù màkárì, à na ho hээрà foh.

O Poole wee hení a Timotee sīi

³ Ì wee dé le Dónbeenì bārákà, dén na á ì wee sá na yi lè le yi na wee ce làa bìo á wán maáwà fù wee sá nanáa le yi bìo sīi. Le wisonì lè ho tīnàahú ká ì wee fio, à ì mún wé fio na foh. ⁴ Hēn ká ì wee leéka le wée na fo wá bìo pàahú na á ì wà día fo yi, à ì sīi vā làa sòobéé à ì bīnì mi ù wán à zàmaka mu bìo yi. ⁵ Ì mún wee leéka bìo á fo dóráa ù sīi lè ù sòobéé o Yeesu *Krista yi bìo. Dén

sīidéro so na kera mìn bùaa Loyiisi lè mìn nu Eniisi yi, á ì láa le lé dén òn sīi mún wi ùnén yi. ⁶ Lé bún non á mu bìo wéró pànká na le Dónbeenì non foh pàahú na á ì bò ì níni ù wán yi, á ù wíoka dé sòobéé yi. ⁷ Mu bon, le Dónbeenì Hácírì na le non wen yínòí záníi Hácírì, ká le màhá wee na ho pànká wen, á wee wé à wa wañ ba nùpua, à mún òn waten bua yi.

⁸ Àwa, á ù yí nìyi o Núhúso bìo bíoró yi, à ù mún yí nìyi bìo á ìnén wi ho kàsó yi bìo yi. Ká ù tà à wa páani le lònbee yi le Dónbeenì bín-tente bìo yi, à wé mu lè ho pànká na le Dónbeenì non foh. ⁹ Le Dónbeenì mu lé òn kàniá wen á hueekaa wen à wa bìo sī le yi. Mu yínòí wa wén-tentewà bìo yi á le wóráa mu. Mu lé lerén lè mí sáamu kàniá wen làa bìo le lon le mí ì wéráa mu. Bún le fèra wíokaa wa bìo yi o Yeesu Krista pànká yi ká ho òmíjíná òn yi léra. ¹⁰ Bìo ká wán á mu sáamu mu bìo wáa wee mi wéréwéré, lé bìo á wa kànílo Yeesu Krista buara buée fá mu húmú fūuhú. O zéeníà le ká wa tà le Dónbeenì bín-tente bìo, á wa à yi le mukāni binbirì na máa vé.

¹¹ Ìnén le Dónbeenì léra á wó lè mí tonkaro, á le ì bue mí bín-tente na ba nùpua yi à mún kàrán ba làa de. ¹² Lé bún bìo yi á ì wiráa le lònbee na kà yi, á mu nìyio mún yí dú mi, lé bìo á ì zū yia á ì dó ì sīi yi, á ì láa mu yi le dà à pa le bín-tente na le kàrafáa mi bìo. Mu bon, le è pa le bìo fúaa le wizonle na ó o khíi bīnì ì buen yi.

¹³ Ho tuiá poni bíonì na á fo jà ì cōn á ù bua, à bè le yi. Wé mu lè le sīidéro o Yeesu Krista yi à wañ ba nùpua ù páaníló làa wo bìo yi. ¹⁴ Mu bè-tentewà na le Dónbeenì kàrafáa foh mí Hácírì na wi làa wen pànká yi, á ù pa bìo.

¹⁵ Fo zū le ho Azii kōhú nùpua na dó mí sīa le Dónbeenì yi cèrèè pá mí día. O Fizeele là a Ηεμερωεεε mún wi ba tīahú. ¹⁶ Le o Núhúso wé mí sáamu là a Onézifoore zī-núhú nùpua, lé bìo ó o wee hī ì sīi túntún. Bìo á ì wi ho kàsó yi ó o yí máa nìyi bìo yi ba nùpua yahó. ¹⁷ Pàahú na ó o buara ho Oroomu yi hen ó o bánbáa ò o cànkaa mi fúaa bìo ó o yú mi. ¹⁸ Le o Núhúso zūn o màkárì nònzon na ó o khíi buée cífi ba nùpua yi. Fo zū le pàahú na á ì hía wi ho Efezee lóhó yi ó o séeníà mi làa sòobéé.

2

O ton-sá ko lè mí sáání

¹ Ká únén na lé í za, wé yí ù pánká mu sáamu na ó o Yeesu *Krista wó làa fo yi. ² Bìo á í kàránna lè ba nùpua ba seéràsa cèrèe yahó na fo já í cón, ù bíní kàrán lè ba nùpua na láayi wí, bìa dà à bíní ì kàrán mu lè ba búí. ³ Le lònbee na wee yí o Yeesu Krista ton-sáwá á ù tà yí làa bìo ó o dásí tente wee tàráa le lònbee yi bìo síí. ⁴ O dásí na wí ò o bìo wé sí mí nùhúso yi wón yí máa wé día mítén à bè-vio búí bùmaka. ⁵ O nùpue na wí hā penkaa lùwíi yí á mún yí dà máa yí bìo ko làa wo ká a yí bò ba lùwilowà làndá yi. ⁶ O vāro na wee tà beé mí lò ho vāro yi lé yìà ko ò o wé o yahón nùpue na á à yí mí lònbee cùnú. ⁷ Wé và ù yi bìo á í wee bío na foñ wán, ó o Nùhúso ò wé á fo ò zūn mu búenbúen kúará. ⁸ Bíní leéka a Yeesu Krista na vèera bìo, wón na lé o *Daviide mòmānfi. Bún lé le bín-tente na á í wee bue. ⁹ Lé lerén bín-tente mu bìo yi á ba cannáa mi dó ho kāsó yi á wee beé lò lòn nùpue na wó khon. Èe ká le Dónbeení bióní dén á nùpue yí can. ¹⁰ Lé bún non á í wee tà le lònbee lè mí síwà yi bìa le Dónbeení hueekaa bìo yi, bèra a na à bán mún kàní ba páanílò là a Yeesu Krista bìo yi à ba dàñ zo a cùkú na máa vé yi. ¹¹ Le bióní na kà láayi wí:

Ká wa ká lòn nùpua na páania húrún làa wo, á wa mún ñ yí le mukānì làa wo.

¹² Ká wa wee dàñ hì wa sīa, á wa à dí le béenì làa wo.

Ká wa pá a,

ó orén mún ñ pí wēn.

¹³ Ká wa yí máa wé bìo ó o le wa wé, ó orén yí máa yèrémá mí jii.

Mu bon, bìo ó o karáa ó o yí dà máa lé wán.

Le Dónbeení bióní bueró na jii tun

¹⁴ Bío na ba kèrétíewa yi le ba bíní leéka mu biowa na kà bìo, à hení mu na ba yi le Dónbeení yahó le ba wé yí dé mítén le wāaníi na jùhú mía yi. Le yí máa séení bìa wee jí le ká mu yínón ba yáaró. ¹⁵ Sòobá ütén à wé o nùpue na láayi wí le Dónbeení yahó. Bua ütén là a ton-sá na yí máa niyi mí ton-sáníi bìo yi bìo síí, à wé bue ho tuiá poni bióní. ¹⁶ Hā bín-conconwà làa hĩa bìo búí yí cèera le Dónbeení yi à ù yí dé ütén yi, lé bìo á bìa wee dé mítén hñn bióní so síí yi á wee

wíoka khèn lè le Dónbeení ká ba wà. ¹⁷ Bán nùpua so bióní ka lòn cāká na wee beeni. O Himenee là a Filæte wi ba nùpua mu tíahú. ¹⁸ Ba khèra lè ho tuiá poni lé bìo ba wee bío le ba ni-hía vèera khiina, à vīnínáa ba nùpua à ba bíní a Yeesu món. ¹⁹ Èe ká le Dónbeení nìpomu bán yí máa dèké yi lòn zīi na jùhú fàrá tīna bìo síí. Mu túara le zīi mu jùhú na fàrá tīna wán kà síí: «O Nùhúso zū bìa bìo sà a yi». Mu mún túara le: «Bia le mí bìo sà a Nùhúso yi lè mí nì-kéní kéní wáa wé yí wé bè-kohó».

²⁰ O nàfòrò bānsò zīi yi á ho dínlò sīa lè mí síwà wi yi. Hā búí wó lè ho sánú, hā búí wó lè ho tōjòn, hā búí má lè ho córó, hā búí lé hā bueení á ba tan. Hā búí ba wee sárāa hā wizon-beera yi, ká hā búí ba wee sárāa hā wizon-kāamāawa yi. ²¹ Hen ká yìà wee ceé mítén ho kàránlò mu dání yi, wón á à keñ lòn dínlò dèe na ba wee sárāa le wizon-beeni yi bìo síí. O bìo á à sī mí Nùhúso yi, á bìo jùhú ù keñ o cón. O wíokaa hā wén-tentewà wéró bìo yi.

²² Àwa, á mu bìo na yí se na wee vā ba yārówá dé mu bè-kohó yi á ù khènnáa. Bánbá á ù wé o nùpue na téréna, à siidéro le Dónbeení yi fàrá tīn, à wañ ba nùpua, à wé à ho hécera keñ únén làa ba pāahú. À bìa sīa wee ce á wee fio wa Nùhúso yi à mún wé làa bún bìo síí. ²³ Hā bín-conconwà bíoró á ù yí dé ütén yi, fo zū le mu wee buen lè hā warà. ²⁴ Ò o Nùhúso ton-sá jònñ yi ko ò o wé tá warà. O ko ò o wé wé mu tentemu lè ba nùpua búenbúen, à wé dàñ kàrán ba nùpua. O ko ò o wé o nùpue na mu bìo búenbúen wee kúu yi. ²⁵ Hāri bìa yí tà a bìo ó o pá ko ò o wé wayirāa à kàrán ba, jún-sī á le Dónbeení ì wé á ba sīa á à yèrémá á à tà ho tuiá poni bìo. ²⁶ Le è wé á ba à zūn bìo se, á à fee mítén o *Satāni níi yi, wón na ka lòn dáadá na lá vūn ba á ba wee wé o sīi bìo.

3

Mu biowa na khii wé á ho dímjíná à véráa

¹ Zūn mu, le ká mu bìo búenbúen véró khíi wà buéé dā, á le lònbee á à keñ làa sòobée. ² Lé bìo mu pāahú ká ba nùpua wé è cà mí kùrú bìo mí dòn. Bā à wañ le wári á à porí mu bìo búenbúen. Bā wé è khòoní mítén, á à yòoní mítén. Bā wé è bío hā bín-kora á à leé le Dónbeení yi. Bā zāwa máa

wé è jí mín nùwā bíoní. ¹Ba nùpua á à wé ba bè-yízúnlòwà. Bìo lé le Dónbeenì bio á ba máa wé è dé kònbii yi. ²Ba máa wań mín nùpua. Ba máa wé è zúń nùpue màkàrí. ³Ba wé è yáa ba nùpua yènnáa. ⁴Ba máa wé è dàń míten máa búa yi, ba à wé ba ñi-sùmáa, bìo se á ba máa wań. ⁵Bia làa ba lé le jii á ba wé è lé món. ⁶Ba máa wé è le mí yiwa máa wéráa mu bìo. ⁷Ba à wé ba khònlòwà, ba à wań mí sía bìo á à poń le Dónbeenì. ⁸Ba wé è búa míten le ba wee wé bìo sí le Dónbeenì yi, à le pànká ba òn yí tà bìo. Bán nùpua so á ù khènnáa. ⁹Ba nùpua mu tíahú ba búí wé è lé yi á à zo hà zíní, á zoó khà ba háawa búí na sīadéro yí fàrá yí tīna, á sú lè mu bè-kora, à ba yèrémá bè ba bíoní yi. ¹⁰Ba háawa mu sīa wee vá mu bìo na yí se lè mí síwà wéro yi. ¹¹Ba wee kení míten féeé ká ba màhá yí dàńna yí zūna ho tūiá poni. ¹²Bán nùpua so yí tà ho tūiá poni bìo làa bìo ó o Zaneesi là a Zānberesi* hía yí tàráa o *Moyiize bìo bìo síi. ¹³Ba yilera yí se, ba yí dó mí sía sese le Dónbeenì yi. ¹⁴Èe ká ba bìo màhá máa va làa yahó lé bìo ba nùpua búenbúen zū le ba vúnun làa bìo ó o Zaneesi là a Zānberesi vílò bìo hía zūnanáa bìo síi.

Bìo ba kenía làa fo, á ù búa sese ¹⁵Èe ká únén wón zū bìo á ù wee kàrán lè ba nùpua, á zū bìo á ù wee búa lè iten. Fo zū ù tonlò jùhú, á zū bìo á ù dóráa ù síi le Dónbeenì yi. Fo múń zū bìo á ù wee hínáa ù síi làa bìo á ù waráa ba nùpua. Fo zū bìo á ù wee jínáa ù yi. ¹⁶Bìo ba nùpua jínánáa ù sánáa, á beera ù lò ho Antiosi lè ho Ikoniyumu, lè ho Lisitere lóra yi, á fo zū. Mu bon, ba òntín beera ù lò làa sòobée. Èe ká wa Núhúso màhá kánia mi mu búenbúen yi. ¹⁷Bia búenbúen na wi ba búa míten à héha làa bìo le Dónbeenì síi vá yi wa páanlò là a Yeesu *Krista bìo yi, bán ba à beé lò. ¹⁸Ká ba ñi-sùmáa lè ba sabín-fūaalowa, bán sūnsūmámu lè ba sabíoní wé è dé wán ká mu wà. ¹⁹Ba à víiní ba nùpua, á ba nùpua múń ù víiní barén. ²⁰Ká únén, bánbá à ù wé bè bìo á fo kenía yi, à tà mu yi lè ù síi búenbúen. Únén ù beere zū bia kenía mu làa fo. ²¹Le Dónbeenì bíoní vūahú á fo zū bìo hàrí ù háyónmu yi. Lè lerén dà à na mu bè-zūmíní binbirí foń, bìo á fo dà à bè yi á à déráa ù síi o Yeesu Krista yi á à

kánínáa. ²²Le Dónbeenì bíoní vūahú á túara lè lerén mí beere Hácírí pànká. Le bíoní mu bìo jùhú wi làa sòobée. Lè lerén wee kàrán o nùpue, á wee wé ò o pí bìo yí bon, lé lerén wee bé o nùpue, le múń wee wé ò o wé wé bìo téréna. ²³Lé bún ù na ká le Dónbeenì nùpue á à dàń wé è wé hà wára na se.

4

O Poole mónđén bìo na ó o henía ¹Bìo ká lè bìo á ù wee hení ù na foń lè le sòobée le Dónbeenì yahó, là a Yeesu *Krista yahó, wón na khíi buen bueé cítí ba yènvèeniasa lè ba ñi-hía á múń bueé dí mí bēeni. ²Hàrí ho pàahú wé se loo, à ho yí wé se loo, à ù wé bue le Dónbeenì bíoní. Bia wé wó khon à ù zéení ba wékheró bìo na ba yi, à hení mu na ba yi le ba día mu bè-kora wéro. Wé hení ba sía. Bún búenbúen á ù wé jì ù yi à wé kàrán ba. ³Lé bìo á pàahú búí khíi dá ká ba nùpua máa wé è jí bia wee kàrán ba lè ho tūiá poni cón, ká ba wé è wé bìo sí ba yi, á wé è jí ba ñi-kàránlòwà cèrèe na bìo yí bon cón. ⁴Ba à pí ho tūiá poni bìo ká ba à bè hà sabíoní món. ⁵Èe ká únén wón zūń úten buaró mu búenbúen yi, tà le lònbee yi. Wé bue le Dónbeenì bín-tente na ba nùpua yi. Sá ho tonlò mu sese làa bìo mu koráa.

⁶Ká ínén wón húmú sùaráa, ù ká lòn yia na ba yan lè le muini vó. ⁷Í sá a Yeesu Krista tonlò lè ù síi búenbúen lòn nùpue na san ho saró lè mí sòobée. Bìo le Dónbeenì le ù wé á ù wó á mu jii sú lòn nùpue na lùwa vaá òn hen na ó o ko ó o vaa dá yi. Í síidéro o Yeesu Krista yi á ù yí día. ⁸Bìo ká wán á ho cúnú na ko làa mi bìo á ù wó bìo téréna bìo yi, á bará pan mi ho wáayi. O Núhúso na lé o cítí fí na téréna á à na ho cúnú mu mi pàahú na ó o khíi cítí ba nùpua yi. Mu máa wé ínén ù òn ó ò na ho cúnú yi, ká bia búenbúen na wee lòní a bíní buenlò ó o múń ù na ho yi.

O Poole wí ò o Timotee buen o cón ¹Bánbá à ù buen ù cón fūafūa. ²Lé bìo ó o Demaasi wà ò o día mi á van ho Tesaloniki lóhó ho díimíj ná biowa na ó o wa bìo yi. O Keresán wón wà van ho Kalasii kóhú, ò o Tiite bèn van ho Dalamatii kóhú. ³O Luki mí òn lè yia wi hen làa mi. Hen ká fo bò o buen à ù fé o Maaki buennáa, lé bìo ó o dà wee séení mi ho tonlò yi. ⁴O Tisiiki

* 3:8 Mi loí Léro vūahú (Exode) 7.11-12

wón á ĩ tonkaa ó o van ho Efεεze. ¹³ Fo bò o buen à ù buee lé ho Torowaasi yi à ù lá ĩ báká beenì na á ĩ díá o Kaapuusi cǒn ɓua buennáa, Fo bò o buen à ù mún khuii ĩ vǒnna, sǒnkú ĩ sǒnna na ho túaró wi wán. ¹⁴ O Alekisǎndere na lé o kháa-likì ɓèntín wó khon làa mi dàkhíina. Le Dónbeenì á à sàání a yi á à héha làa bio ó o wó. ¹⁵ Ünén mún pa ũten bio lé bio á bio wa wee kàrán lè ɓa nùpua ó o yí tà bio húuu. ¹⁶ Bio ɓa nín-yání ɓuan mi vannáa le cítí fíiní, á hàrí nùpue yí buee tà ĩ jii, ɓa búenbúen pá mi díá. Le le Dónbeenì sén mu díá na ɓa yi. ¹⁷ Èε ká a Núhúso wón pan ĩ bio á non ho pánká mi á ĩ bueraráa o ɓíoní á ɓia yí zū le Dónbeenì cèrèε jíá le. Lé orén kǎnía mi ɓa kúdenwà yi. ¹⁸ O Núhúso á à kǎní mi mu bè-sūmáa búenbúen yi. O ò kǎní mi á ĩ keń ho wáyí o bá-zàmu yi. Le ho cùkú à ɓio sǐ a yi fεεε hǎ lúlúio na jii mia yi. *Amiina!

Le móndén tɛení

¹⁹ ĩ wee tɛení a Piriisiye là a Akilaasi yi. ĩ mún wee tɛení a Onezifoore zĩ-júhú nùpua yi. ²⁰ O Erasiite wón kará ho Korente yi, ká a Torofiimu wón á ĩ díá ho Milee yi lé bio ó o lò yí here. ²¹ Bánbá à ù buen ká le tɛení dǐn yí hínon.

O Ebuluusi, là a Pudɛnsi là a Linuusi là a Kolodia lè wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa na wi hen búenbúen wee tɛení foñ.

²² Le wa Núhúso keń làa fo, le o wé mí sáamu làa mia.

Ho vūahú na ó o Poole túara non

Tiite
yi

Vūahú túaró jūhú

O Tiite hía lé o Poole nì-kenínii. O yínón zúifú (Kalasiisa 2.1-3). O hía wee bè là a Poole à 6a sá le Dónbeeni bín-tente bueró tonló.

Pāahú na ó o Poole wee túa ho vūahú na ká á à na a yi, ká a wi ho Kerete yi á wee loní 6a kèrètíewa kuio na wi hā lórà na bín yi bìo, à hā wé va lè mí yahó (1.5).

Mu nín-yání ó o Poole zéénia bìo á 6a kèrètíewa kuure ya-díwá ko 6a bua lè mítén (1.5-16).

Bún món ó o Poole zéénia o Tijte làa bìo ó o ko ò o wé kàrán lè 6a kèrètíewa kuio. Hōn kuio so lé 6a nì-kía kuure, lè 6a hā-kía kuure, lè 6a yàrówá kuure, lè 6a wobáani kuure (2).

O mún zéénia bìo 6a kèrètíewa ko 6a bua lè mítén à dàni kèenínáa mín wán lè ho héerá, ká hā zía lè hā bín-zàwa lè ho sankaró mía 6a pāahú. Bún món ó o tēénia 6a yi (3).

Le tēení

¹ Mu lé ínén Poole á túara ho vūahú na ká. Í lé le Dónbeeni ton-sá là a Yeesu *Krista tonkaró, bèra a na à bia le hueekaa à 6a siadéro wíoka fàrá tìn à 6a zūn ho tūiá poni na à wé á 6a à bua mítén á à héha làa bìo sí le Dónbeeni yi. ² Lé bún n na á 6a dà à dé mí sia wé è lōnì le mukāni binbirì na máa vé, diò le Dónbeeni dó mí jii le mí ì na bìa bìo sà le yi yi ká bìo búí diñ yi léra. Wa láa mu yi lé bìo wa zū le le Dónbeeni máa wé fí sabéré. ³ Ká bìo le le mí ì wé pāahú dōn, á le zéénia bìo le dó mí jii le mí ì wé wéréwéré lè 6a nùpua làa bia le tonkaa le 6a bue mí bín-tente jini. Lé hón tonló so á wa kànfo Dónbeeni kàràfáa mi.

⁴ Mu lé ínén Poole á túara ho vūahú mu non ùnén Tiite yi. Fo lé ì za binbirì wa siadéro le Dónbeeni yi bìo yi. Le wān Maá Dónbeeni lè wa kànfo Yeesu *Krista à wé mí sáamu làa fo à na ho héerá foñ.

Ho tonló na ó o Tiite ko ò o sá ho Kerete yi

⁵ Í wà à ì día fo ho Kerete kōhú yi, à ù wíoka bìo á ínén làa fo búá jūhú à véení, à mún hueeka 6a nùpua bàráka hā lórà lè mí dà-kéní kéní na 6a kèrètíewa wi yi à 6a dí 6a yahó. Liini ù hácíri bìo á ì henía non foñ wán. ⁶ O ya-dí ko ò o wé nùpue na á bè-kohó yèni yí máa ve léé yi. O ya-dí ko ò o háa yà-kéní na ó o yan lé wón mí dōn ò o kájna yi à yí lé món. O zàwa ko à 6a dé mí sīa o Yeesu *Krista yi, 6a mún ko à 6a zūn mítén buaró, bèra a na à bè-kohó bìo yí mí léé 6a yi, à 6a mún yí wé 6a zà-káania. ⁷ Lé bìo 6a kèrètíewa kuure ya-dí lé le Dónbeeni ton-sá, lé bún bìo yi ó o yí ko à bè-kohó yèni ve léé wo yi. O yí ko ò o wé nùpue na yí máa tà jí bia ká cōn, á sīi sūwa. O yí ko ò o wé o nùpue na wee ju ho *divén dākhiina, á wa hā bioní. O yí ko ò o wé o nùpue na sòobáa dó mí sīi le wárí yi, á wee cà le làa bìo yínón mu. ⁸ Èe ká a màhá ko ò o wé o nùpue na wee hén mí yahó sí 6a nùpua. O ko ò o wáni mu bè-tente wéró. O ko ò o wé o bè-zūmimi bānsó, á téréenna, á wee wé bìo sí le Dónbeeni yi, á dà wee 6a mítén sese. ⁹ Le Dónbeeni bín-tente, diò lé ho tūiá poni na kàrána làa wo ó o ko ò o wíoka bua sese. Ká a wee wé ká síi, o ò dàni wé è hení bia ká sīa á 6a à bè ho kàránló na bìo bon yi, á mún n dàni n zéení wéréwéré làa bia le ho kàránló mu bìo yí bon le 6a wee víini mítén.

¹⁰ Mu bon, 6a kèrètíewa cèrèe, sōnkú bia wee bè ho *kúiriò làndá yi fíahú, á yí máa jí dèe, á wee bío hā bín-conconwà à khàráa 6a nùpua víini. ¹¹ Yí día le bānsowa so wé kàrán 6a nùpua lé bìo 6a kàránló mu yí bon, ho wee yáa hā zī-jún-kúio. Mu yáa yínón bún mí dōn, 6a wee wé mu à càráa le wárí. ¹² Ho Kerete kōhúsa nì-kéní búii na barén wee là làa jii-cúa fero á bia bìo kà: «Ho Keretesá lé 6a sabín-fūalowa, 6a sūnsūmána lòn zín-búaa, 6a lé 6a paríwà, bìo 6a wa lé ho dará 6a dí.» ¹³ À mu bēn bon, o nii mu tūiá sí. Lé bún non, á ù zá làa ba à mí le sòobé na 6a yi à 6a yèremá dé mí sia bìo bon yi ¹⁴ à yí tà 6a *zúifúwa hácín-bioní, làa bia pá ho tūiá poni làndáwá yi. ¹⁵ Yia wee ce le Dónbeeni yahó, á làndá yí máa hè làa bìo búí díró. Ká yia yí máa ce le Dónbeeni yahó, á yí dó mí sīi o Yeesu yi, wón wárá búenbúen yí máa ce. Hārì o yilera yáa yi

máa ce. O wó bio yí se à mu n̄yio máa dí o.
¹⁶O wee bío wéréwéré le mí zū le Dónbeenì è ká a wárá h̄n̄n wee zéení le mu yí bon. O bio s̄iini ló, o yí máa bè le Dónbeenì bíoni yí, o yí dà bio na se máa wé.

2

Bio 6a kèrètíewa ko à 6a 6ua lè mítén
¹È ká ünén wón wé kàrán 6a n̄pua lè ho kàránlò na bio bon. ²Bío na 6a n̄-kía yi le 6a wé 6ua mítén yi mu bio búenbúen yi. Le bio 6a à 6ua lè mítén à wé à 6a n̄pua k̄n̄bi 6a. ³Ba ko à 6a wé mu bè-zūm̄ini 6ansowà, à wé 6a n̄pua na fàrá t̄ina mí siadéro le Dónbeenì yi, à wé wañ 6a n̄pua làa sòobée, à wé j̄i mí yiwa. ⁴À ù mún bío na 6a h̄a-kía yi le bio 6a wee 6ua lè mítén à héha làa bio le Dónbeenì s̄iini wá yi. ⁵Ba yí ko 6a wé yáa bia ká yènnáa, à yí sòobá yí dé mítén ho *div̄én puló yi. ⁶Ba ko à 6a wé zéení 6a n̄pua làa bio se. ⁷Ká 6a wee wé ká síí á 6a à dàñ wé è kàrán 6a h̄a-f̄ia làa bio 6a ko 6a wañnáa mí b̄arání lè mí z̄awa, ⁸á à wé mu bè-zūm̄ini 6ansowà, á wé è k̄āna mí b̄arání mí dòn yi, á wé è loñ mí z̄in̄i tonni yi sese, á à wé 6a h̄a-tentewà, á wé è liini mítén á à na mí b̄arání yi. ⁹Ká 6a wee 6ua mítén ká síí, á 6a n̄pua máa wé è bío h̄a b̄in̄-kora máa lé le Dónbeenì bíoni yi.

⁶Mún hení na 6a ȳarówa yi le 6a wé mu bè-zūm̄ini 6ansowà ⁷mu bio búenbúen yi. Ünén ù bæere ko à ù wé wé h̄a wárá na se à bia ká mí, à bè yi. Dé sòobée ù kàránlò yi á wé wé ho lè le yi na p̄uara día. ⁸Wé mì ho t̄uía poni, h̄ia á n̄pue yí dà máa kán, bèra a na à h̄a n̄yio dí bia yí tà ù bio lè bio 6a máa dàñ máa bío b̄in̄-kohó wa d̄ání yi.

⁹Ba wobáaní bán á ù bío na yi le 6a wé liini mítén na mí júnása yi mu bio búenbúen yi, à wé wé bio s̄iini 6a yi, à wé yí kán 6a, ¹⁰à wé yí k̄n̄b̄un̄i 6a níi bio. ¹¹Ba yáa ko à 6a wé zéení le mí láayi wi binbiri mu bio búenbúen yi. ¹²Ká 6a wee wé ká síí, á 6a wárá búenbúen á à wé á 6a n̄pua wé è k̄n̄bi ho kàránlò wa k̄n̄flo Dónbeenì d̄ání yi.

¹¹Mu bon, le wó mí s̄aamu á h̄eraráa ho k̄n̄fló w̄oh̄ú non 6a n̄pua búenbúen yi.

¹²Mu s̄aamu mu bio yi, á le Dónbeenì wee kàrán wen á wa pí bio yí s̄iini le yi lè ho d̄im̄iná bio na wa sia wee vá yi, bèra a na à wa wé

mu bè-zūm̄ini 6ansowà, lè 6a n̄-térénnia, lè 6a n̄pua na wee wé bio s̄iini le Dónbeenì yi h̄a làa na ká wán. ¹³Bún lé bio wa ko wa wé à déráa wa s̄ia l̄oni le wizon-tente na ó o Yeesu *Krista na lé wa Dónbe-beeni á lé wa k̄n̄flo k̄h̄i 6ueé zéení mítén mí c̄uk̄ú yi. ¹⁴O tà húrun wa bio yi, bèra a na ò o k̄n̄i wen ho p̄anká na wee j̄aa wen dé mu bè-kora lè mí s̄iíwà búenbúen níi yi, à wa wé 6a n̄pua na wee ce o yahó, à bio s̄iini a yi, à h̄a wárá na se wéro bio k̄n̄i yi f̄éé.

¹⁵Bio á ì bia non foñ á ù wé kàrán lè 6a kèrètíewa lè ho p̄anká búenbúen na fo yú. Wé hení 6a s̄ia le 6a bè mu yi. ¹⁶Ká bia yí máa bè mu yi bán à ù wé záráa. Yí tà le n̄pue z̄uañ foñ.

3

¹B̄in̄i leéka 6a kèrètíewa le 6a ko à 6a wé liini mítén 6a b̄a-z̄awa lè ho p̄anká ya-díwá yahó à wé bè 6a bíoni yi, à h̄a wárá na se wéro bio k̄n̄i 6a yi. ²Bío na 6a yi le 6a wé yí bío yí khe na n̄pue yi, à wé yí fi lè 6a n̄pua, à wé 6a n̄pua na wayika, à wé yí z̄uañ 6a n̄pua yi. ³Mu bon, warén mún lá yí máa j̄i d̄èé, á lé 6a n̄-k̄ania, á dó wa s̄ia mu bio na yí bon yi. Bio wa sia wee vá yi búenbúen lé b̄un̄ á wa h̄ia wee wé á yí dà máa día. Wa lá lé 6a yi-kora 6ansowà á wee dí le yandee. Wa lá wee wé à 6a n̄pua j̄in̄ wen, à warén mún j̄in̄ 6a. ⁴È ká wa k̄n̄flo Dónbeenì á zéenia mí tentemu, làa bio le wa lè 6a n̄pua. ⁵Le k̄n̄fia wen lé bio á le z̄una wa mak̄arí, ká mu ȳinoñ wa wárá na téréna na wa d̄āna wó bio yi. Le k̄n̄fia wen á ceéra wen lé mí Hácírí p̄anká, á wa yú le muk̄ōn-finle. ⁶Le Hácírí mu á le Dónbeenì non wen á le wi wen wa k̄n̄flo Yeesu *Krista p̄anká yi. ⁷Lé b̄un̄ bio yi á wa dà à yí le muk̄n̄i binbiri na máa ve, dío wa dó wa s̄ia wee l̄oni. Mu búenbúen dà à wé lé bio le Dónbeenì wó wen lè 6a n̄-térénnia le s̄aamu p̄anká yi. ⁸H̄a bíoni na á ì bia non foñ ká á láayi wi.

Ì wi à ù hení h̄a bio làa sòobée à na 6a n̄pua yi bèra a na à bia dó mí s̄ia le Dónbeenì yi w̄oka ca mí kuio mu bio na se wéro yi. Ho kàránlò mu se á j̄uh̄ú wi 6a búenbúen c̄ōn. ⁹Ká 6a n̄pua na wa le w̄aaní na j̄uh̄ú mía, làa bia wa le nonk̄ani w̄aaní, làa bia wa h̄a z̄ia, làa bia wa a *Moyiize l̄andá bio w̄aaní, bán búenbúen à ù kh̄ennáa. Bún búenbúen j̄uh̄ú mía, mu

yí máa séení nùpue. ¹⁰ Yia wee kheé ba kèrètíewa à ù ve o bíoráa. Ká a yí tà à ù wíoka ve o hã cúa-ɲun níí bíoráa. Ká a pá yí já mu, à ù wé ɲàa wo bání. ¹¹ Mún zūrí mu kénkén le wón nùpue so sí á díá ho wā-tente. Mụ bē-kora na ó o wee wé wee zéení le o ɲúhú sú.

Le mónđen tēení

¹² Ī ì tonka a Aatemaasi tàà o Tisiiki mi cón. Ká barén á yia buée dōn mia, á ùnén bēn bánbá à ù buee yí mi ho Nikopolisi lóhó yi. Ī wi à ĩ buee keení bín le tēení pàahú. ¹³ O Zenaasi na lé ho *lándá zūńlo là a Apoloosi, à ù bánbá à ù séení mí veeni yi. Yí le dēe búí fòo ba yi. ¹⁴ Bìà dó mí sīa le Dónbeenì yi lè wa bìo sí mún ko ba ca mí kuio mu bìo na se wéro yi, à wé séení ba nùpua làa bìo ba màkóo wí yi, bèra a na à ba bìo ɲúhú keń.

¹⁵ Bìà wí hen làa mi búenbúen wee tēení foñ. Bìà wa wen mí siadéro le Dónbeenì yi bìo yi á ùnén mún tēení yi. Le le Dónbeenì wé mí sáamu lè mí búenbúen.

Ho vūahú na ó o Poole túara nɔn o Filemɔn yi

Vūahú túaró jùhú

Ho vūahú na kà lé o Poole túara ho á nɔn o Filemɔn yi. O Filemɔn lé o Poole òn bɔ́nlo. O fù lé o nùpue na bìo jùhú wi ɓa nùpua cɔ́n làa sòobé, á lé ho Koloosi kèrètíewa kuure nì-kéní. O Filemɔn wobá-nì búí fù wi á lùwa ò o día a. O yèni ɓa le Oneziimu.

Ho vūahú mu yi ó o Poole tɛ̀nía o Filemɔn làa bia làa wo páanía wi yi (1-3). O Poole dó le Dónbeeni b́arákà o Filemɔn síidéro o Yeesu *Krista yi bio yi, làa bio ó o wa lè mín zàwa lè mín hínni kèrètíewa bio yi (4-7).

Bio ó o Oneziimu wà día mí jùhúso, ó o fò mín là a Poole ká wón wi ho kàsó yi, ó o Poole mu wó ó o tà a Yeesu bio, á lé o kèrètíe. Bìo mu wó kà, ó o Poole le o b́íní yèrémá va mí jùhúso Filemɔn cɔ́n. Lé búnn te bìo ó o túara ho vūahú nɔn o Filemɔn mu yi, á fìora a le ká a Oneziimu b́ínía buara a cɔ́n, ò o tà sɛ́n bìo ó o wó búenb́úen día à na a yi, à bua a sese bìo ó o wáa lé òn za mu kèrètíemu d́ání yi bio yi (8-22).

Le tɛ̀nía

¹ Mu lé ínén Poole, yia wi ho kàsó yi o Yeesu *Krista tonló sáró bio yi, lé mi wee túa ho vūahú na kà á na únén Filemɔn yi. O Timotee na lé wàn za, wón làa mi páanía wee tɛ̀nía fòh, únén na làa wen páanía wee sá, na wa wa làa sòobé. ² Wa mún wee tɛ̀nía wàn hínló Apia yi, là a Aasiipu, wón mún làa wen páanía wee lá le lònbee lè mí sífwa. Ba kèrètíewa kuure na wee kúee mín wán ù zii á wa mún wee tɛ̀nía yi. ³ Le wàn Maá Dónbeeni là a Nùhúso Yeesu *Krista à wé mí sáamu làa mia, à na ho héerá mia.

O Poole síi wan o Filemɔn bio yi

⁴ Hen ká í sansan wee fìo le Dónbeeni yi, à í dè le b́arákà ù bio yi. ⁵ Lé bìo á ù síidéro o Yeesu *Krista yi á í wee jí bìo, á mún wee jí bìo fo wa làa bia búenb́úen na bìo sà le

Dónbeeni yi. ⁶ Í wee fìo le bìo dó mi sía o Krista yi làa fo páaní à pánká wíoka keń á wíoka zúnn mu bè-tentewa búenb́úen, bìo le Dónbeeni wee wé làa wen wa páaníló là a Krista bio yi. ⁷ Lé bìo á bìo fo wa lè wàn zàwa lè wàn hínni á í j́á, á í síi òntín wan, á síi hà làa sòobé mu bio yi. Mu bon, bìo bìo sà le Dónbeeni yi á fo híina sía.

O Poole wee fìo o Filemɔn o Oneziimu d́ání yi

⁸⁻⁹ Lé búnn te bìo á í wee fìoráa fo le ù wé bìo fo ko à ù wé. Wa páaníló là a *Krista bio yi, á í lá dà à na le jii á à bìo le ù wé mu. Èe ká í màhá pá à fìo fo bio wa wa làa mín bio yi. Àwa, á ínén nì-kínle Poole, yia wi ho kàsó yi o Yeesu Krista tonló sáró bio yi á pá wee fìo fo bio wa wa làa mín bio yi, ¹⁰ le ù sáberé à ù wé bìo á í bìo ò na fòh o Oneziimu d́ání yi, wón na á í wó ó o lé í za mu kèrètíemu d́ání yi ho kàsó yi. ¹¹ O bìo jùhú láa mí ù cɔ́n búnn bon, èe ká hà làa na ká wán á ínén làa fo ó o bìo jùhú wáa wí cɔ́n.*

¹² Àwa, á í wáa à bìo le o Oneziimu mu b́íní buen ù cɔ́n, o bìo òntín here mi làa sòobé. ¹³ Bìo á í wi ho kàsó yi le b́ín-tente bio yi, á í yáa lá wi à í día wo í nisání, ò o wé séení mi ù laho yi. ¹⁴ Èe ká í màhá yí wi à í wé bìo búí o d́ání yi ká í làa fo yí j́á mín yi. Lé bìo á í yí wi à mu tentemu na fo ò wé á à na mi à wé lè í wee kíká fòh lè mu wéro, ká mu lé únén ù beere yi.

¹⁵ Nún-sí á le Dónbeeni yáa wó ó o Oneziimu khèra làa fo ho pònn-za dèe yi, bèra a na ká a b́ínía buara ù cɔ́n, à mi wáa páaní keení f́éee. ¹⁶ Há làa na ká wán ó o yínón wobá-nii mí dòn, o bìo jùhú wi po búnn. O wáa lé mìn za kèrètíe, á fo ko à ù wíoka wań wo làa sòobé. O lé wàn za kèrètíe na á í òntín wa làa sòobé. Á í mún láa mu yi le fo ò wíoka à wań wo á yáa a poń ínén, bìo ó o bìo sà fòh bio yi, làa bìo mi páanía là a Nùhúso bio yi.

¹⁷ Àwa, ká fo zú le warén lé ɓa b́nnlowà binbirí, ká a b́ínía buara ù cɔ́n, à ù bua a sese, à keń lè lé ínén í beere. ¹⁸ Ká a wó khon làa fo bìo búí yi, tàa ká a ko ò o wí bìo búí fòh síi, à ù jii mu ínén jùhú yi. ¹⁹ Há jii-cúa na á í wee túa lè í nín-bia lé hína kà: «Ínén

* 1:11 oneziimu: Le yèni mu kúará le <mu jùhú wi>.

Poole á à wí ũ kení na wi o yi». Ī yí máa bío le fo ko à ũ wí bìo búí miì, ká fo màhá ko à ũ zūú lé ínén lé yia zéenia o Yeesu bìo làa fo á fo yúráa le mukānì binbiri. ²⁰Àwa, wàn za Filemɔn, á ĩ wee fio fo o Nùhúso yèni yi le ũ wé bìo á ĩ wee fio fo le ũ wé. Wa páaníló là a *Krista bìo yi, ũ yí díá le ĩ yilera lúnka mu bìo yi.

²¹Ī láa mu yi le bìo á ĩ túara ho vūahú yi le ũ wé á fo ò wé kénkén. Ī yáá zū le fo ò wé yòó puuní bìo á ĩ le ũ wé yi. ²²Mún cà le zīi búí ká làa mi. Ho fioró na mi wee wé ĩ bìo yi, á ĩ láa mu yi le hen làa cīnú ká ĩ yí iten búeé búeekí mia.

Le mónđen tēni

²³O Epafaraasi na làa mi páanía wi ho kàsó yi o Yeesu *Krista tonló sáró bìo yi wee tēni fòh. ²⁴O Maaki, là a Arisitaaki, là a Demaasi, là a Luki, bán búenbúen na làa wen páanía wee sá ho tonló dà-kéní á mún wee tēni fòh.

²⁵Le wa Nùhúso Yeesu *Krista à wé mí sáamu làa mia.

Hebere vūahú

Vūahú túaró júhú

Yia túara ho vūahú mu á wa yí zū. Bānso túara ho non bia tà a Yeesu yi na le lònbee lè mí síwà yú. O túara ho non ba yi bèra a na à ba yí pí le Dónbeeni bìo, ká ba hení mí sīa à fàrá òrén, à zūn le bìo ó o Yeesu wó á po mu bìo búenbúen.

Ho vūahú mu wee zéení le le Dónbeeni òrén mí Za Yeesu wán zéenanáa miten lè ba nùpua á mu vóráa. Le *Dónbeeni jì-cúa fεerowà ó orén bìo júhú wi po. O po ho wáyì tonkarowà, á po a *Moyiize là a Zozue (1-3).

O Yeesu mu bìo júhú wi po le *Dónbeeni yankarowà na yánkaa wi. Orén lé yia lé le Dónbeeni yankaro binbirì. Lé bún te bìo le Dónbeeni mu wee sɛn ba nùpua bè-kora díá à kànnínaa ba mu húmú yi o pànká yi. Bìo ó o *Isirayeele nìpomu fù wee ya hā muini lè ba bà-kùio na le Dónbeeni yi, lé bún fù wee zéení a Yeesu *Krista na buée hí bìo (4-10).

Ho vūahú lii véení wee hení ba kèrètíewa sīa à ba wíoka ca mí kuio le Dónbeeni bìo yi. Bìo le Dónbeeni nìpomu fù fàrá òrén mí siadéro le Dónbeeni yi á ho vūahú mu bíá bìo. Ho mún wee kàrán ba nùpua à ba kàràfá miten o Yeesu mí dòn yi. Le ba fá mí yìo wo yi, à hí mí sīa le lònbee lè mí síwà yi, á fàrá òrén fúaa mu véení (11-13).

Le Dónbeeni òrén mí Za wán wee bíoráa

¹ Le Dónbeeni yánkaa òrén ba jì-cúa fεerowà wán á bíaráa lè wán bùaawa. Le wó mu pōnna cèrɛɛ yi, á le bíoró làa ba mún síwà boo. ² Èe ká hā làa na kà wán hā pōnna vaa véení, á le òrén mí Za wán wee bíoráa làa wen. Lé le Za mu le òrén wán á léraráa mu bìo búenbúen. Lé orén le wáa dó mu bìo búenbúen ní yi. ³ Orén lé yia le Dónbeeni cùkú beeni wee mi yi. Bìo á le Dónbeeni karáa lé bún ó orén mún karáa. O buan mu biowa búenbúen òrén lè mí bíoni na pànká

wi. Lé orén le Dónbeeni òrén wán á séraráa ba nùpua bè-kora díá, á ba wee ce le yahó. Bún món ó o yòó kará ho wáyì le Dónbeeni nín-tíáni, òrén na po mu bìo búenbúen.

Le Dónbeeni Za po ho wáyì tonkarowà

⁴ Làa bìo le Dónbeeni Za po poráa ho wáyì tonkarowà, lé kà síí á le yèni na le wee ve làa wo mún po poráa ba yèni. ⁵ Le Dónbeeni òrén yí bíá làa wáyì tonkarowà bíi le:

«Fo lé í Za.

Ho zuia jii wán á í le mìn Maá.»*

Le mún òrén yí bíá bìo kà là a búí:

«Ínén á à wé bàn Maá,

ó orén á à wé í Za.»†

⁶ Ká pàahú na le Dónbeeni tonkaa mí Za kíleso ho òrén yí, á le bíá bìo kà:

«Ho wáyì tonkarowà búenbúen ko ba wé bùaani a.»‡

⁷ À le òrén bíá ho wáyì tonkarowà òrén yí le:

«Le Dónbeeni wee wé à le tonkarowà keñ lòn pinpiró,

le wee wé à le ton-sáwá mu keñ lòn òrén òrén.»§

⁸ Ká le mahá bíá bìo kà mí Za òrén yí:

«Órén Dónbeeni, ù béeni òrén jii máa fí máa mí.

Fo ò pa ù nìpomu bìo lè ho òrén.

⁹ Fo wa bìo òrén, fo jina mu bè-kora.

Lé bún non á òrén na lé ù Dónbeeni á kúaa ho jiló ù júhú wán

à zéení le í tà ù bìo.

Lé bún wéera ù síi.

Í dó ho cùkú foñ á po mi nínzàwa na ká.»*

¹⁰ Le pá bíni bíá bìo kà mí Za mu òrén yí:

«Mu júhú búakáni ká bìo búí òrén yí lera, á òrén Nùhúso lé fo lera ho tá,

á lé fo mún lera ho wáyì.

¹¹ Bún bè-lénna so búenbúen kúí vé, ká òrén á à keñ bíí fεεε.

Ho wáyì lè ho tá wé è khè lòn sí-zínia.

¹² Fo ò bì mu lòn báká beeni á à bàrà,

mu ù yèrémá lòn sí-zínia,

ká òrén á à òrén làa bìo fo karáa, fo ò keñ bíí fεεε.»†

¹³ Le Dónbeeni òrén yí bíá làa wáyì tonkarowà bíi le:

«Buee keñí í nín-tíáni,

* 1:5 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 2.7 † 1:5 Mi loñ Samuwεεle cúa-jun ní vūahú 7.14 ‡ 1:6 Mi loñ Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 32.43 § 1:7 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 104.4 * 1:9 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 45.7-8 † 1:12 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 102.26-28 ‡ 1:13 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 110.1

fúaa ká ì búrá ù zúkúsa ù tá á ù bò ù zení wán.»[‡]

¹⁴Á ba tonkarowà na wee lé ho wáayi bèn lé ba yén? 'Ba lé le Dónbeeni ton-sáwá. Le wee tonka ba à ba buée séení bia á à yí ho kànfló le Dónbeeni cón.

2

Mi wa dé ho kànfló bio le sòobée yi

¹Lé bún non á bio wa ná á wa ko wa bua lé na sòobée, bèra a na wa yí ví. ²Le Dónbeeni ji-cúa na ho wáayi tonkarowà mà á bio lé ho tũíá, á núpue léee núpue na òn yí bò hã yi, wón yú mu bàn lònbee na ko làa wo.*

³Àwa, ká warén mún yí dó ho kànfló na ká bàn síi bìo le sòobée yi, á wa so dà à kàní waten le lònbee na ko làa wen yi le? Ho kànfló mu bìo lé o Núhúso mítén á nín-yání buera mu. Á bia ná mu á zéenia lé warén le ho bio bon. ⁴Á le Dónbeeni zéenia le bìo ba bíá bon. Le zéenia mu lè mu yéréké biowa lè mí síiwà na wee zéení le pànká, lè mu biowa wéro pànká na lerén mí beere Hácírí wee na ba núpua yi làa bìo le síi vá yi.

Le Dónbeeni òn o Yeesu wán wee kànínáa ba núpua

⁵Le Dónbeeni yí dó ho yìròn díímíjána na wee bío bìo ho wáayi tonkarowà níi yi. ⁶Le Dónbeeni bíoní vūahú yi, ó o búí yàà túara bio kà:

«Èee Dónbeeni! O núpue léee wée á fo ò leékaráa o bio?

O núpue léee wée á fo ò paráa o bio?

⁷Fo wó á ho wáayi tonkarowà bio júhú wi á po a ho pòn-za dèe yi.

Bún món á fo bínía wó ó o yú ho cùkú lè le yèni,

*fo bàrà a mu bìo búenbúen júhú wán.»[†]

Bún wee zéení le le Dónbeeni wó ó o wi mu bìo búenbúen júhú wán, á dèe búí yí ká. Èe ká hã làa na ká wán á wa òn yí máa mí mu.

⁹Èe ká bìo ká lé bio wa zú: Le Dónbeeni wó á ho wáayi tonkarowà bìo júhú wi á po a Yeesu ho pòn-za dèe yi. Á hã làa na ká wán á le bínía wó ó o yú ho cùkú lè le yèni le lònbee na ó o lá á húrunnáa bio yi. Le wó

mu ká síi bèra a na à le sãamu pànká yi, ò o húmú bio séení ba núpua búenbúen. ¹⁰Mu bon, mu se à le Dónbeeni na léra mu bìo búenbúen, òn buan mu búenbúen ònía à wé ò o Yeesu káa le lònbee yi bèra a na ò o bio jii síi làa bio mu lá ko mu wéráa. Le wó ká síi bèra a na à ba núpua cèrèe páaní le cùkú yi làa de. Lé o Yeesu wó á ba núpua cèrèe wé è yíráa ho kànfló. ¹¹O Yeesu lé yia wee wé à ba núpua ce le Dónbeeni yahó. Á bia ó o wee wé à ba ce bán búenbúen làa wo wáa léee Maá nì-kení zàwa. Lé bún te bio ó o Yeesu wee veráa ba lè mín zàwa lè mín hínni ká mu niyio mía wo yi. ¹²Bio ká lé bio ó o bíá:

«Dónbeeni, ì ì zéení ù bìo lè wán zàwa lè wán hínni.

Ì ì khòoní fo ù nìpomu búenbúen tíahú.»[‡]

¹³O mún bíá le:

«Ìnén á à dé ì síi le Dónbeeni yi.»

O pá bínía bíá le:

«Lé wen na páanía wi, ìnén lè ba zàwa na fo non mi.»[§]

¹⁴Àwa, á bio á bán zàwa so lé ba núpua binbirí, ó o Yeesu mí beere mún lá ba síi, bèra a na ò orén mí beere húmú pànká yi ò o yí ho pànká o *Satāni wán, yia wee wé à ba núpua hí, ¹⁵ò o mún kàní bia búenbúen na mu húmú zónló lá can lòn wobáani ba síi wízoní búenbúen yi. ¹⁶O Yeesu mu cén yí buara wáayi tonkarowà séenílò bìo yi. Lé o *Abaraahaamu mòmniánia ó o wà buée séení. ¹⁷Lé bún non ó o ko ò o láráa mín zàwa lè mín hínni síi binbirí, bèra a na ò o òn wé mín zàwa lè mín hínni mu yankarowà júhúso, á zū ba núpua makári, á láayi wi le Dónbeeni cón, à le Dónbeeni wé sén ba núpua bè-kora díá. ¹⁸Á bìo ó o Yeesu mí beere káa le lònbee yi á kúará khéra, lé bún non ó o dà wee séenínáa bia búenbúen na ho kúará khénlò wee yi.

3

O Yeesu bio júhú wi po a Møyiize

¹Lé bún non á minén wán zàwa lè wán hínni na bio sã le Dónbeeni yi, minén na le mún hueekaa à mi níni keñ le bìo yi, mi le mi yilera keñ o Yeesu bio wán. Lé orén le Dónbeeni tonkaa ó o buée wó bìo wa dó wa

* ^{2:2} Le Dónbeeni ji-cúa na le tonkarowà mà: Mu wee bío o Møyiize làndá bìo òn yí yi. 'Ba zúífúwa cón á le Dónbeeni òn ho wáayi tonkarowà wán á bíaráa là a Møyiize. † ^{2:8} Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 8.5-7 ‡ ^{2:12} Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 22.23 § ^{2:13} Mi loñ Ezayii vūahú 8.18

sĩa yi wee bíó wéréwéré yankarowà jùhúiso.
² Le Dónbeenì léra a ò o sá ho tonló mu, ó o mún bò bìo búenbúen na le le o wé yi, làa bìo ó o *Moyiize yánkaa wóráa mu lè le Dónbeenì nìpomu. ³ Èe ká a Yeesu màhá ko lè ho cùkú á po a Moyiize, làa bìo á yia son le zii koráa lè ho cùkú á po le zii mí bæere bìo síi. ⁴ Mu bon, zii na wi à nùpua yí son le dén mía. Ká le Dónbeenì lé òo fèen wó á mu bìo búenbúen wi làa bìo mu karáa. ⁵ O Moyiize yánkaa bò bìo le Dónbeenì le o wé yi le zii nìpomu búenbúen tíahú. Wón lé le Dónbeenì ton-sá, á bìo ó o wee wé ko mu zéeni le Dónbeenì jii-cúaa na le è fæe. ⁶ O *Krista mún bò bìo le Dónbeenì le o wé yi ká wón fèen lé le Za, á le bàrà mí zii nìpomu jùhú wán. Bún nìpomu so lé warén, ká wa wíokaa henía wa sĩa wee lòní bìo wa dó wa sĩa yi.

Bia dó mí sĩa le Dónbeenì yi khii kéú le vùnnà yi

⁷ Lé bún non le Dónbeenì Hácírí bío bìo kà: «Ho zuia, ká le Dónbeenì wee bío làa mia, ⁸ à mi yí wé lòn nùpua na yí wi ía jí dèe làa bìo á mi wóráa mu ho pàahú na mi káa á khúaaana le Dónbeenì jii yi ho tá hení yi bìo síi.

⁹ Á le bíaa le mìn òaaawa yánkaa khúaaana mí jii yi ho tá hení yi á khéraráa mí kúará à ba non non bío mí wó há lúliúo búará-jnun yi.

¹⁰ Lé bún te bìo á le síi cànáa ba yi, á bíaa bìo kà:

Ba nùpua na kà wee pí í bìo fæe, le dání na á í wi à ba lá á ba díaa.

¹¹ Bìo le síi cà ba yi, á le báa le ho lahó na á le wíokaa à ba vùn yi á ba wáa máa zo yi hùúu.»*

¹² Wán zàwa lè wán hínni, mi pa miten bìo, ò o búii híaa yí wé sí-kohó òanso mi tíahú à káa pí le Dónbeenì díaa, òo wi fæe. ¹³ Mí wé hení mìn sĩa làa wizooní búenbúen, pàahú na wa wi «ho zuia» na le Dónbeenì bíaa bìo. Ká mí wé wé mu bèra a na à mí nì-kéní woon yí díaa míten le mu bè-kohó khà vùnní, à wé lòn nùpua na yí wi ía jí dèe bìo síi. ¹⁴ Ká wa fàrá òon bìo wa dó wa sĩa yi wán mu jùhú búeení fúaa wa mukàni véro, se wa màhá

páania sá là a Krista. ¹⁵ Làa bìo mu bíaràa kà síi:

«Ho zuia, ká le Dónbeenì wee bío làa mia, à mi yí wé lòn nùpua na yí wi à ba jí dèe làa bìo á mi wóráa mu ho pàahú na mi káa á khúaaana le Dónbeenì jii yi bìo síi.»†

¹⁶ Bìaa jíaa le Dónbeenì bíoni à ba «káa á khúaaana le jii yi» lé ba yén? Mu so yínón bíaa búenbúen na ó o Moyiize fò lóràa ho *Ezipite kòhú yi le? ¹⁷ Bìaa «le Dónbeenì síi cà yi há lúliúo búará-jnun yi» lé ba yén? Mu so yínón bíaa wó mu bè-kora ho tá hení yi á húrún bún le? ¹⁸ Á bíaa le «báa le ho lahó na á le wíokaa à ba vùn yi á ba wáa máa zo hùúu» lé ba yén? Mu so yínón bíaa pá á yí bò bìo le bíaa yi le? ¹⁹ Wa fèen non le ba yí dànnáa yí zon há vùnnà lahó mu yi, lé bìo ba yí tà yí dó mí sĩa le Dónbeenì yi.

4

¹ Áwa, á bìo le Dónbeenì jii na le dó le wa à zo há vùnnà lahó na le wíokaa ká làa wen pá wi bún wa bìo yi, á mí cén wa pa waten bìo à wa yí khe ho lahó mu yi. ² Mu bon, dén bún-tente so á wa jíaa làa bìo á wán òaaawa yánkaa pánáa le bìo síi. Ká le bíoni mu màhá yí séeniá ba, lé bìo ba dó mí sĩa le bíoni mu yi. ³ Ká warén bán ò zo há vùnnà lahó mu yi, lé bìo wa dó wa sĩa le bíoni mu yi. Ho lahó mu na le bíaa bìo kà dání yi:

«Bìo á í síi cà ba yi, á í báa le ho lahó na á í wíokaa à ba vùn yi á ba wáa máa yí hùúu.»*

Pàahú na le Dónbeenì bíaa mu yi, à bún le léra mu bìo búenbúen vó. ⁴ Le Dónbeenì bíoni vùahú búii yi á bìo kà lé bìo bíaa há wizooní bìo hènun níi dání yi: «Bìo le Dónbeenì sá mí tonló búenbúen vó, á le vùnná há wizooní bìo hènun níi zon.»† ⁵ Á bìo kà pá bíniá bíaa: «Ho lahó na á í wíokaa à ba vùn yi á ba wáa máa yí hùúu.»

⁶ Bìaa le Dónbeenì nín-yání bíaa le bún-tente mu non yi bán yí zon há vùnnà lahó mu yi, lé bìo ba yí tà yí dó mí sĩa le yi. Lé bún te bìo á ba búii dà à zoráa ho lahó mu yi. ⁷ Lé bún te bìo le Dónbeenì bíniá dó le wizoonle búii, á wee ve làa «zuia». Le wizoonle mu ó o

* 3:11 Mí loí Lení vùahú (Psaumes) 95.7-11 † 3:15 Mí loí Lení vùahú (Psaumes) 95.7-8 * 4:3 Mí loí Lení vùahú (Psaumes) 95.11 † 4:4 Mí loí Bìo jùhú búeení vùahú (Genèse) 2.2

*Daviide bía dání yí lúlúio cèrèè bún món lè hà bióní na kà, hĩa wa ló wán:

«Ho zuia, ká le Dónbeeni wee bío làa mia, à mi yí wé lòn nùpua na yí wi ɓa jí dèe.»[‡]

⁸ Ká a Zozue lá dú mu nìpomu yahó á ɓa zon hà vūínà mu lahó yi, se le Dónbeeni wáa lá máa bīnī máa bío wizonle búio. ⁹ Lé bún non á hà vūínà na ka lè hà wizooní bio hējun nī vūínà bio á le Dónbeeni wíokaa bio ká lè mí nìpomu. ¹⁰ Mu bon, yia zon le Dónbeeni vūínà yi, wón mún sá wó wee vūín làa bio le Dónbeeni sá à le vūínanàa bio síi. ¹¹ Àwa, á mi cén wa dé sòobée à wa dàí zo hà vūínà mu yi. Mi wa pa waten bio à wa hĩa yí pí le Dónbeeni bio, làa bio á wàn òaawa pánàa le bio bio síi. ¹² Le Dónbeeni bióni wee na le mukāni binbirī, le pānká wi làa sòobée po ho khà-tóní na yara lé hà bio jun. Le wee zo ɓa nùpua khíí zoo búe ɓa sīa yi. Le ka lòn khà-tóní, á wee fūaa hā hūn-júná khíí zoo búe ho sánbājiló yi. Bio ó o nùpue síi wee vá yi, là a yilera á le bióni mu wee zūn wéréwéré. ¹³ Mu bè-lénia yi á dèe woon yí sà le Dónbeeni yi. Mu búenbúen ðin ðenkhēen á le wee mi. Dén Dónbeeni so lé ðio wa búenbúen lè wa nì-kéní kéní ko wa khíí zéení bio wa wó à na yi.

O Yeesu lé ɓa yankarowà jùhúso beeni

¹⁴ Wa yú le *Dónbeeni yankarowà jùhúso beeni. Wón khíina zoó ɓó le Dónbeeni mí beere yi yàá. ɓa yankarowà jùhúso beeni mu lé o Yeesu, le Dónbeeni Za. Àwa, á bio wa dó wa sīa yi á mi cén wáa le wa wíoka pa bio làa sòobée. ¹⁵ ɓa yankarowà jùhúso beeni na wa yú yínōn nùpue na yí dà máa séení wen wa yídām yi. Orén mí beere á ho kúará khénlò lè mí síiwá yàá yú làa bio warén kúará wee khénnàa, ká arén màhá yí wó bè-kohó yí mon. ¹⁶ Á mi wáa wa vá vaa búe le Dónbeeni na wee wé mu sāamu yi ká záníí mīa wen. Ká wa wó bún, á le è zūn wa màkárí, á à sén wa bè-kora à día. Le è wé mu ho pāahú na mu ko yi.

5

¹ ɓa yankarowà jùhúso á le Dónbeeni léra ɓa nùpua tíahú, ò o wé sá le tonló ɓa bio yi. Orén lé yia wee na ɓa nùpua mu hāmu le Dónbeeni yi, á wee ya ɓa bè-kora séndíaró

muiní. ² ɓa nùpua na yí zū mu bio yara, na wee va ví, bán ó o yankaro mu zū bio, lé bio ó orén mí beere mún lé o yídá. ³ Lé bún bio yi ó o ko ò o wé ya orén lè ɓa zāamāa bè-kora séndíaró muiní. ⁴ Nùpue yí dà máa dé mítén làa yankarowà jùhúso mítén. Le Dónbeeni lé ðio wee ve o nùpue à dé ho tonló mu yi, làa bio le vonnāa o *Aaron á dó ho yi bio síi. ⁵ O *Krista bio mún ka kà síi. O yí wó mítén làa yankarowà jùhúso. Lé le Dónbeeni dó a ho tonló mu yi, á bía bio kà non wo yi: «Fo lé í Za.

Ho zuia jii wán á í lé mìn Maá.»*

⁶ Le Dónbeeni pá bīnīa bía bio kà:

«Fo lé o yankaro fēēē

là a Melekisedeeki bio síi.»[†]

⁷ Pāahú na ó o *Krista hĩa wi ho tá wán, ó o flora á ɓónɓónía le Dónbeeni lè mí pānká, lè hà yēn-caa, ðio lá dà wee kání a mu hūmú yi. Á bio ó o liinía mítén, á tà mu búenbúen yi, á le Dónbeeni jí a fióró. ⁸ Bio ó o lé le Dónbeeni Za mí cúee, ò o pá tà le lònbee búenbúen na yú a yí á keníanāa mítén làa bio ó ò bérāa le Dónbeeni bióni yi. ⁹ Lé bún tíira a bio búenbúen jii, á non á bía wee bè o bióní yi búenbúen wé è yírāa ho kánlóló na lé le mukāni na máa vé. ¹⁰ Le Dónbeeni dó a wó lè ɓa yankarowà jùhúso là a Melekisedeeki bio síi.

Héyiii! Mi yí pí le Dónbeeni bio

¹¹ Bio cèrèè wi wa cōn wa dà à bío o Melekisedeeki mu bio dání yi, ká mu yara zéenílò lònbee màhá wi, lé bio mi yí máa wé jí mu bio à zūn yara fūafūa. ¹² Mi wáa lá ko mi wé ɓa nì-kàranlòwà, à hàrī lòn zuia mi màkóo pá wi ɓa wíoka kàrán mia lè le Dónbeeni bio na nín-yání kàránna làa mia. Mi màkóo pá wi mu yoomu yi, mi yí dà máa dí ðínlò na lì. ¹³ Yia màkóo wi mu yoomu yi wón ka lòn kúnkúza. O yí zū bio se làa bio yi se hueekaró mín yi. ¹⁴ Èe ká ho ðínlò na lì hón lé bía ðōn wó te mí ðínlò. Bán fá, á zū bio se làa bio yi se hueekaró mín yi.

6

¹ Lé bún non ó o *Krista nín-yání bio na ɓa kàránna làa wen á mi wa dà wán, ká wa va làa yahó o bio zūnló yi lòn nùpua na ðōn wó. Bio wa zū wó á mi yí wa bīnī búaa kàránlò

‡ 4:7 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 95.7-8

* 5:5 Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 2.7

† 5:6 Mi loñ Lení vūahú

(Psaumes) 110.4

juhú: Mu lé à pí hã wára na yí se, à dé ũ sīi le Dónbeeni yi, ² làa bio ba wee wé à ceéráa mítén le Dónbeeni yahó,* le le ní bèró ba nùpua wán, làa bio ba nì-hía á à vèeráa, le le mónđen cítí bio. ³ Bún lé bio wa à wé, ká le Dónbeeni tà. ⁴ Mi loí. Ba nùpua búí wi bín á yú mu khoomu, le Dónbeeni hñn ba le mu bè-tentewà cèrèe, ba mún yú le Dónbeeni Hácírí, ⁵ á zū le le Dónbeeni bíoní se làa sòobé. Ho dímjá na ho yiró á ba zū pánká bio. ⁶ Bún búenbúen món, à ba pá binía wee wé mí bè-kía, á bio wáa bíní ì wé á ba à yèrèmanáa mí yilera le mí wára bún mía. Bán nùpua so sīi ka le ba binía wee búe le Dónbeeni Za ho *kürüwá wán, á wee zuañ wo yi ba nùpua yio yi.

⁷ Hen ká ho viohó wee tè wé se ho tá wán ò o váro dínlo be wé se, à le Dónbeeni dúbua ho tá mu yi. ⁸ Ká lé hã kíkara le le jí-kora wee sà ho wán, se ho tá mu cùnú mía. Le Dónbeeni hña dánkání ho, á mu véení ká ho ò cíí.

⁹ Wán zàwa le wán hínni na wa wa làa sòobé, hárí ká wa wee bío kà síí, á wa pá láa mu yi le mí bò ho wá-tente, hia wee va ho kánfílo laho yi. ¹⁰ Le Dónbeeni térénná, le yi máa sà mí bè-wénia yi, làa bio mi zééníanaa le mi wa làa de. Le séení na mi wó, làa ò mi pá lan wee wé ba kèrètíewa dání yi á le zū. ¹¹ Ká wa màhá wi à mi nì-kéní kéní ca mi kuio fúaa mu véení, bèra a na à bio mi dó mi sía wee òoní à wé à jii sí. ¹² Mi cén wáa yí dí parí, ká mi wé le ba nùpua na wee dé mí sía le Dónbeeni yi féee bio síí, à yíráa bio le dó mí jii le mí ì na.

Le Dónbeeni dó mí jii à le máa yèrèma le

¹³ Bio le Dónbeeni hña dó mí jii non o *Abarahaamu yi, á le báa le mí yèni, lé bio á nùpue na po le á le è báaráa yèni á mía. ¹⁴ Bio ká lé bio le báa: «Ūuu, ì ì wé mu bè-tentewà cèrèe làa fo, ì ì wé á ũ mòmmanía á à wé boo làa sòobé.»[†] ¹⁵ Ó o Abarahaamu bèn hã mí sīi pannáa bio le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé, á le wó mu non wo yi. ¹⁶ Ká ba nùpua le mí ì báa, à ba báa là a búí na po ba yèni, á nùpue mún máa wé bíní kán bio ba báa jii wán. ¹⁷ Làa bún síí á le Dónbeeni

mún wi à bìa le dó mí jii le mí ì wé le mu bè-tentewà à zūn kénkén le le è wé mu. Lé bún te bio le báa á bò bio le dó mí jii le mí ì wé wán. ¹⁸ Mu bon, mu biowa bio jun mu na yí máa yèrèma á le Dónbeeni yí máa fí sabéré yi. Àwa, á warén na pá mu bio búenbúen á sía hà làa sòobée wíokaa wee dé wa sía òoní bio le Dónbeeni dó mí jii le mí ì wé. ¹⁹ Bio wa dó wa sía wee òoní lé bún guan wen díná vñvñ le Dónbeeni yahó, á wó á wa dàina cúaa ho pñsò-beeni na sankaa hã pñsòni búkú le hã cúa-jun, á yòò zon le *sòobá-lùe bàn binbiriso yi. ²⁰ Dén sòobá-lùe bàn binbiriso so ó o Yeesu zon yi dú wa yahó warén wa beere bio yi. Mu bon, lé orén lé ba yankarowá juhúso féee là a nni na ba le Melekisedeeki bio síí.

7

O Melekisedeeki lé o béé, á lé le Dónbeeni yankaro

¹ O Melekisedeeki mu lé ho lóhó na ba le Saleemu béé, á mún lé le Dónbeeni na wi mu bio búenbúen juhú wán yankaro. Páahú na ó o *Abarahaamu hñá tá há hñá le ba bá-zàwa á dáina ba, á bio ó o bínía wee buen, ó o Melekisedeeki léé sá a yahó, á dúbuua wo yi. ² Á bio ó o *Abarahaamu yú há hñá téení bàn cúa-pírú níí ó o non o Melekisedeeki yi. Le yèni mu kúará le «térénlo béé». Á bio ó o lé ho Saleemu béé, bún kúará le o lé ho «héerá béé». ³ Bàn máa le bàn nu á nùpue yí zū. Nùpue yí zū a nonkání cèení. O teró bio yí bíá yí non, ó o húmú bio mún yí bíá yí non. O bio òonmín le le Dónbeeni Za bio: O lé o yankaro féee.

⁴ Mi loí bio ó o Melekisedeeki mu bio juhú wiráa. Hári wán búaa Abarahaamu bio na ó o yú há hñá téení bàn cúa-pírú níí á wón non wo yi. ⁵ O nni na ba le *Levii mòmmanía na le ba yankarowá ó o Məyiziè lándá non le níí yi le ba wé fé o *Isiraye le nìpomu bio na ba wee yí bàn cúa-pírú níí. Ó o Isiraye le nìpomu mu non le bàn zàwa, lé bio á bán nonkání mún can o Abarahaamu yi. ⁶ Ká a Melekisedeeki wón nonkání yí can Levii yi, ò o Abarahaamu màhá pá non bio ó o yú bàn cúa-pírú níí wo yi. O Melekisedeeki mu dúbuua o Abarahaamu

* 6:2 Le Dónbeeni bíoní vñnna búí yi á mu bíá le: Lè hã bátèèmuwa. † 6:14 Mi loí Bio juhú búeení vñahú (Genèse) 22.16-17 * 7:1 Mi loí Bio juhú búeení vñahú (Genèse) 14.18-20

na le Dónbeenì dó mi jii non yi. ⁷ À wa zū kénkén le yia wee dúbua wón bìo jùhú wi po yia ba wee dúbua yi. ⁸ O Levii nùwā, bia ó o Isirayeele nìpomu wee na bìo ba wee yí bàn cúa-pírú nù yi, bán léee nùpua, ba wee hí. Ká a Melekisedeeki na ó o Abarahaamu non mí bìo bàn cúa-pírú nù yi, wón yò wi lua làa bìo le Dónbeenì bióni vūahú biaráa mu. ⁹ O Levii nùwā lé bia á mu bìo bàn cúa-pírú nù wee na yi. Èe ká bìo ó o Abarahaamu na lé bàn búaá á léra mu, bún wee zéni le orén Levii mún wáa léra mu. ¹⁰ Mu bon, pàahú na ó o Melekisedeeki sá a Abarahaamu yahó yi, ká a Levii òn yi ton. Èe ká mu pàahú ká a wi mún búaá mu yi.

¹¹ O Isirayeele nìpomu *làndá yi, ó o Levii zī-júhú lé hia ho yankaró tonló bìo sà yi. Ba lé ba yankarowà là a *Aaron bìo síi. Èe ká ba yankaró tonló jii màhá yí sú. Lé bún non á yankaro veere búu ló na ka là a Melekisedeeki bìo, wón yí ló Aaron nonkani yi. ¹² Ká ho yankaro tonló há yèrèmaa, se ho làndá mún ko ho yèrèma. ¹³ Yia hā bióni mu bía dání yi bàn zī-júhú nùpua yí wó yankarowà yí mon. ¹⁴ Wa zū le wón na lé wa Núhúso á ton o *Zudaa zī-júhú yi. Á bìo ó o Mòyiizee wee bío ba yankarowà bìo, ó o bèn mún yí bía bìo búu ho zī-júhú mu dání yi.

O Yeesu lé o yankaro là a Melekisedeeki bìo síi

¹⁵ Á bìo wáa wíokaa non ó o yankaro mu bìo wee ceráa lé bìo kà: O yankaro búu ló á ka là a Melekisedeeki bìo síi. ¹⁶ O yí wó yankaro làa bìo ba nùpua bòráa mu bìo síi. O wó a yankaro le mukani na wi o yi na máa vé máa mi bìo yi. ¹⁷ Bìo ká lé bìo le Dónbeenì bióni vūahú bía:

«Fo lé o yankaro fée»

là a Melekisedeeki bìo síi.»[†]

¹⁸ Le Dónbeenì khínia ho nín-yání làndá yi, lé bìo ho pànká mía, ho bìo jùhú mía. ¹⁹ Ho làndá mu lá yí dà máa wé á nùpue máa téréen le Dónbeenì yahó. Ká hā làa na ká wán á bìo wa dó wa sía yi wee lòní bún bèn wíokaa súaani. Lé bún pànká yí á wa wee òn vā vaa búeraa le Dónbeenì yi.

²⁰ Mu yínón bún mí dòn. Le Dónbeenì báa mu jii wán. Bia ká bán wó ba yankarowà à

le yí báa bìo. ²¹ Ká a Yeesu wón le Dónbeenì wó là a yankaro, á báa bò mu wán làa bìo kà: «O Núhúso á báa mu jii wán, á máa bini máa yèrèma mi jii.

Fo lé o yankaro fée.»[‡]

²² Lé bún non á le páanii na ó o Yeesu wó á le wi warén le Dónbeenì pàahú á súaani dion le ho yahó.

²³ Bìo pá bini wee sanku mu mún yi lé bìo kà: Ba yankaro cèrèe khínia, lé bìo mu húmú yí máa díá à ba sá lén. ²⁴ Èe ká bìo ó o Yeesu ù kèni bún fée, á nì-veere máa lá a lahó o yankaró tonló yi. ²⁵ Lé bún non ó o dà wee kánínia bia wee vá buee búe le Dónbeenì yi orén pànká yi. Mu bon, o Yeesu mu wi fée, á wee fio le Dónbeenì yi ba bìo yi.

²⁶ Á wón yankarowà jùhúso so na lé o Yeesu lé yia á ko làa wen. O wee ce le Dónbeenì yahó, o bè-yáanii mía, fiani mía wo yi, o yí máa páani làa bè-kora wérowa. Le Dónbeenì bàrà a mu bìo búenbúen jùhú wán. ²⁷ O màkoo mía ò o ya muini làa wizooni mí bè-kora bìo yi le ba zàamáa bè-kora bìo yi làa bìo ba yankarowà júnása na ká wee wéráa mu bìo síi. Le muini ó o yan ciekúee mí dòn á mu vóráa, á lé orén mifen mún wó le muini mu yia. ²⁸ Ba yankarowà júnása na ba wee òn o *Mòyiizee làndá wán à kúeeráa, bán dà à va à ví. Ká ho *làndá bèrò món á le Dónbeenì báa á bàrà mí za wó là a yankaro, wón na bìo búenbúen jii sú fée.

8

O Yeesu lé ba yankarowà jùhúso

¹ Bìo wa le wa à bìo búenbúen á bìo jùhú wi po bìo ká lé bìo kà: Ba yankarowà jùhúso na bìo bía ká lé yia á warén yú. O yòó kará ho wáayi le Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen nín-tiáni. ² O wee sá mí yankaró tonló mu le *sòobá-lùe yi hā pònsóni bùkú binbiri yi, hia á nùpue yí tá, lé o Núhúso Dónbeenì mifen tá ho. Nùpue yí tá hón.

³ Yankarowà jùhúso léee yankarowà jùhúso á léra, bèra a na ò o wé wé mu hāmu, à ya hā muini na le Dónbeenì yi. Àwa, á warén yankarowà jùhúso bèn mún ko ò o yí bìo búu à hā le le Dónbeenì. ⁴ O lá wi ho tá

[†] 7:17 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 110.4 [‡] 7:21 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 110.4

wán, se o yáá lá máa wé yankaro. Lé bìo 6a búú wí wó á wee há le Dónbeenì làa bìo ó o *Moyiize làndá bòráa mu. ³Bán yankarowà júnáa so tonló na 6a wee sá lé ho binbirì so na wí ho wáayi bàn khànkhánaamu. Mu bon, pàahú na ó o Moyiize háa ko ò o búaká tá há pónsoni bùkú yi, á le Dónbeenì bíá non wo yi: «Loñ, wé mu búenbúen làa bìo á ì zéenanáa mu non foñ le búee wán.»^{*} ⁶Ká há làa na kà wán ó o Yeesu wón le Dónbeenì karáfáa ho tonló yi. Ho bìo jùhú wí làa sòobé, lé bìo le páanii na ó o bò le Dónbeenì là 6a nùpua pàahú á súaani súaani diò lá wí le ho yahó, lé bìo á bìo le Dónbeenì dó mí jii le mí ì wé è na wen le páanii mu yi bún súaani bìo là ho yahó.

Le Dónbeenì dó mí jii le mí ì bè le páanii finle

⁷Ká le *páanii na le Dónbeenì bò là ho yahó á fiani lá mía yi se le lá máa bini máa bè páanii búú. ⁸Ée ká lé bìo le Dónbeenì nìpomu wó khon làa de á non le bíráa bìo kà:

«Mí loñ, lé ìnén Núhúso Dónbeenì bíá bìo kà:

Pàahú búú khíi dā, ká ì bè le páanii finle là a *Isirayeele nìpomu, là a *Zudaa zì-jùhú nìpomu.

⁹Dén páanii so á á wé mí dòn làa diò á ì bò là è bàn gúawa

pàahú na á ì tò 6a ní wán lóráa ho *Ezipite kshú yi.

Bán yí bò bìo wa bíá tò wán yi.

Lé bún te bìo á ì bèn mún pá 6a díá, lé ìnén Núhúso bíá mu.

¹⁰Bìo kà món le páanii na á ìnén Núhúso á à bè là a *Isirayeele nìpomu lé diò kà:

Ì ì wé á 6a wé è leéka ì làndáwá bìo,

ì ì dé há 6a sía yi. Lé ìnén Núhúso bíá mu.

Ì ì wé bàn Dónbeenì,

á barén ì wé ì nìpomu.

¹¹Nùpue máa bini máa kàrán mín za táá mí nínza le 6a tà ìnén Núhúso bìo,

lé bìo 6a búenbúen á à tà ì bìo,

à lá 6a nì-kía yi líi búee 6a háyúwá yi.

¹²Ì ì sén 6a bè-kora á à díá,

á máa bini máa leéka 6a wékherò bìo hùú.»[†]

¹³Bìo le Dónbeenì wee bío le páanii finle bìo, bún wee zéeni le le càtiò le páanii na bò là

ho yahó làa dà-kínle. À bìo léee bìo 6èn híá kína, se mu ká ho víló.

9

Le nín-yání páanii bèrò

¹Le páanii na bò là ho yahó á làndáwá wí wee kàrán 6a nùpua làa bìo le Dónbeenì wee gúaanináa. Á 6a nùpua là le Dónbeenì mu fémínló lahó mún wí ho tá wán. ²Mu bon, há pónsoni bùkú á tá mu bìo yi, á káana là há cúa-jun. Á ho nín-yání lahó na 6a wee ve làa sòobá-lùe lé bín á le fíntá-cúaa, là le tàbári na ho búuru na bìo sà le Dónbeenì yi wí wán, á zoó wí yi. ³Á ho jun níi lahó lé há 6a le *sòobá-lùe bàn binbiriso. ⁴Lé hón lahó so á mu bìo na sámu sí cíníi dèe na wó là ho sánú bìo cèéa yi, á le páanii bonkonì na mání là le yahó wó là ho sánú zoó wí yi. Dén bonkonì so á le dèe búú wí yi á mu bìo na 6a le *maane wí yi. Ó o *Aaron búinza na sà há vónna mún wí le bonkonì mu yi, à séeni há hue-penlenwà, há le páanii làndáwá na le Dónbeenì non o *Moyiize yi á túara wán. ⁵Le bonkonì mu bàn jùhú á ho wáayi tonkarowà na 6a le Serubēnwa wí yi, á wee zéeni le Dónbeenì cùkú. ⁶Ba mía tàró pon le bonkonì mu jì-pee yi, bín na 6a nùpua bè-kora wee sén díá yi. Ée ká bún bíoró pàahú yínoñ háa kà.

⁶Lé làa bún á há sía mu bàràkaráa. Á le *sòobá-lùe lé bín le *Dónbeenì yankarowà wee zoo sá mí tonló yi làa wizooní. ⁷Ká le sòobá-lùe bàn binbiriso dén lé 6a yankarowà jùhúso mí dòn wee zo le yi. O wee zo bín le cúekúee le lúlúure yi là 6a búaa na ó o fúana cāni, à zoo na le Dónbeenì yi orén mí beere bè-kora séndíaró bìo yi, là le Dónbeenì nìpomu na ká bè-kora séndíaró bìo yi. ⁸Le Dónbeenì Hácíri wee zéeni mu le ká le sòobá-lùe wí bín wà, á se le sòobá-lùe bàn binbiriso jii yí dà máa hén. ⁹Bún bìowa so wee zéeni bìo wee wé há làa na ká wán bìo. Mu wee zéeni le mu hámu na 6a nùpua wee wé, là há muini na 6a wee ya yí dà máa wé á 6a máa téréen le Dónbeenì yahó. ¹⁰Mu lé 6a nùpua mí dòn *làndáwá na 6a bò ho dínló, là mu bè-junii, làa bìo 6a wee sèeka là miten dání yi. Há làndáwá

* 8:5 Mí loñ Lérò vūahú (Exode) 25.40 † 8:12 Mí loñ Zeremii vūahú 31.31-34

mu kera bín fúaa pàahú na le Dónbeenì yèrèmaa mu biowa yi.

O Krista lé mu bè-kora séndíaró muini yia

¹¹ O *Krista buara buée wó ba yankarowà jùhúso bèra a na wa yí mu bè-tentewà. Le lùe na ó o sá mí yankaró tonló yi dén jii mún sú po hã pñsonì bùkú na yáania tá ho tá henì yi. Le yínón dèe na á nùpua tá. Le bio yí sã ho òmíjíná yi. ¹² O Krista zon le Dónbeenì *sòobá-lùe bàn binbiriso yi le cùekúee mí dòn á mu vóràa. Mu yínón bà-kùio cāni ó o zonnáa, lé o kùrú cāni lé dìo ó o zonnáa, á wee kánínáa ba nùpua fèee. ¹³ O nòn-zúnle na ba wee cǐ sāni na ba wee kúee mu jumu yi à wãa lè ba nùpua na yí máa ce à héha là a *Moyiize làndá, lè ba kókówá lè ba dāanì cāni, lé bún wee ceé ba à héha lè ho làndá mu. ¹⁴ Ká bún wee wé kà sí, se o Krista cāni dén bìo òn wíokaa yòo po bún. Le Dónbeenì Hácírí pánká yí ó o Krista mu tà non míten á wó a muini yia na á fñani máa yi. O cāni lé dén á à ceé wa yiwa hã wára na wee bua wen varáa mu húmú laho yi yi, bèra a na à wa dàñ sá na le Dónbeenì na wí fèee yi.

Le cāni lé le páanii na bò fìimini

¹⁵ Lé bún non o *Krista bòráa le *páanii fñle le Dónbeenì lè ba nùpua pàahú. O húrun á feníanáa ba nùpua mu bè-kora na ba wó le nín-yání páanii pàahú, à bia na le Dónbeenì von dàñ yí hã kía na máa vé, hã bio fèra bía día.

¹⁶ Nùpue mónđen jì-cúa bìo hía wee bío, se bànsò húrun. ¹⁷ Mu bon, hen ká yia mà hã jì-cúa mu húrun, à hã bìo màhá wé le sòobé. Lé bìo ká a yìo wi lua, à hã jì-cúa mu bìo máa wé here. ¹⁸ Lé bún yàa non le cāni kúaará á bòráa le nín-yání páanii. ¹⁹ Bio ó o *Moyiize káranna hã làndáwá á non o *Isirayeele nìpomu búenbúen yi wó, ó o lá ba nòn-zàwa lè ba kókówá cāni ña ó o cān, á bò mu jumu wán. Ò o lá le vëndèza na ba le *izopu lakahó, lè ho yènsé muhú, ò o wee wãa hã làndáwá vūahú, lè ba nùpua búenbúen ²⁰ ká a bío bìo kà: «Dìo kà lé le páanii na le Dónbeenì bò non mia bàn cāni.»* ²¹ Làa bún sí, ó o mún wàana hã pñsonì bùkú lè hã sĩa na wi ho yi

búenbúen. ²² Ho làndá vūahú yi á mu yàa bía le mu bio búenbúen wee ceé lè le cāni, le ká cāni yí kúaará á bè-kora yí dà máa sèn máa día.

O Krista non miten le cùekúee mu vóràa
²³ Àwa, Ká bìo wi ho wáayi bàn khànkhà-náamu wee ceé là a *Moyiize làndáwá, á mu bàn binbiriso ko mu ceé làa bio súaani súaani bún. ²⁴ O *Krista yí zon hã pñsonì bùkú na ba nùpua tá yi. Hón bùkú so lè hen na le Dónbeenì wi yi bàn khànkhànaamu, ká ho yínón horén mí beere. Lé ho wáayi ó o Krista yòora á yòo òn le Dónbeenì yahó wee yanka le wa bio yi. ²⁵ Làa lúlúio á le *Dónbeenì yankarowà jùhúso beenì wé zo le sòobá-lùe bàn binbiriso yi lè ba bùaa na ba fúana cāni. Ká a Krista wón yí máa wé zoo ya míten làa muini fèee. ²⁶ Ká a lá wee wé bún fèee, se o lò lá wé è be fèee à lá ho òmíjíná lénlò pàahú buee búe ho zuia yi. Èe ká hã pñna vaa véenì, ó o Krista buara le cùekúee mí dòn á buée wó míten lè le muini yia á bòráa mu bè-kohó jùhú. ²⁷ Nùpue lée nùpue á à hí le cùekúee mí dòn. Bún món á le Dónbeenì ò cítí o. ²⁸ Lé làa bún ó o Krista wóràa míten lè le muini yia le cùekúee mí dòn á bòráa ba minka nùpua bè-kora jùhú. O khí bñi ò buen, ká bún màhá máa wé bè-kora ó o buée búe jùhú. O buée kǎnì bia pan o buenlò.

10

O Krista buée ó hã muini yaró jùhú

¹ Bìo ó o *Moyiize làndá wee zéeni yínón bìo wi bàn binbiriso mí beere. Mu lé mu bàn khànkhànaamu. Hón làndá so wee zéeni le hã muini dà-kénì kénì mu ko hã wé ya làa lúlúio fèee. Lé bún non á bia ba wee ya hã bìo yi á hã yí dà máa wé á ba máa téréen le Dónbeenì yahó. ² Ká bún mía se bìo ba wee ya hã muini mu bìo yi á bè-kora wáa lá à sèn á à día làa cùekúee, á lá máa bñi máa leéka mí bè-kora mu bìo, á máa ya muini mu bìo yi. ³ Èe ká buée. Làa lúlúio ká hã muini mu wee wé à ba bñi leéka mí bè-kora bio. ⁴ Mu bon, ba nòn-zàwa lè ba kókówá cāni yí dà máa búe mu bè-kora jùhú.

⁵ Lé bún non á bìo ó o *Krista buara ho òmíjíná yi, ó o bía non le Dónbeenì yi:

* 9:20 Mí loñ Léró vūahú (Exode) 24.3-8

«Fo yí tà hā muiní lè mu bè-hānii bìo, à ù wó á ï sǎnía wí.

⁶ Ba bùaa na ba fūaana á cǐna le muini yeeníi ðe wán

lè hā muiní mu búu na ba wee ya mu bè-kora séndíaró bìo yi búenbúen bìo yí wó sǎna foh.

⁷ Á ï wáa bíá: Lé mi na wà à buen buée wé ù sǐi bìo.

Bún lè bìo túara ï dǎnǐ yi le Dónbeeni bíoni vūahú yi.»*

⁸ Bìo kà lé bìo ó o Krista bíá lè ho yahó: «Fo yí tà hā muiní lè mu bè-hānii bìo. Fo mún yí tà ba bùaa na ba wee fūaa à cǐ le muini yeeníi ðe wán, lè le muini na ba wee ya mu bè-kora séndíaró bìo yi bìo. Bún búenbúen yí máa wa ù sǐi.» Á hā muiní mu òn wee ya à héha làa bìo ho *lǎndá bòráa mu. ⁹ O Krista tǐn bínía bíá: «Lé mi na wà à buen buée wé ù sǐi bìo.» O Krista bó ho háani muiní níhú ò orén mí beere wó mítén là a muini yia dó hā lahó yi. ¹⁰ O Yeesu Krista wó le Dónbeeni sǐi bìo. Bìo ó o Krista non mítén á húrún le cúekúee á mu vóráa, lé bún wó á wa bìo sǎ le Dónbeeni yi. ¹¹ Ba yankarowà búenbúen wee ðin ya hā muini dà-kéní kéní mu làa wizooní, à hā òn yí dà máa sén bè-kora máa día hùúu. ¹² Èe ká a Krista yan mu bè-kora séndíaró muini le cúekúee, ò o yóo kará le Dónbeeni nín-tíani fée. ¹³ Á pan bìo le Dónbeeni á à dé o zúkúsa o tá ó ò bè mí zení wán. ¹⁴ Le muini dà-kéní mí ðon na ó o Yeesu mu yan lé dén wó á bia bìo sǎ le Dónbeeni yi téréna le yahó. ¹⁵ Lé bún le Dónbeeni Hácírí mún bíá. Le bíá bìo kà lè ho yahó:

¹⁶ «Bìo kà lé bìo ó o Nùhúso bíá:

Hā wizooní mu khíló mǎndén á dío kà lé le páaní na á ï bè làa ba.

Ï ï dé ï lǎndáwá ba sǐa yi,

Ï ï wé á ba wé è leéka hā bìo,

¹⁷ Ï máa bíni máa leéka ba bè-kora lè ba wékheró bìo hùúu.»†

¹⁸ Hen ká mu bè-kora hía séra día, se muini yaró wáa mía bún bè-kora so séndíaró bìo yi.

O Krista héra ho wǒhú non wen

¹⁹ Áwa, wán zàwa lè wán hínni, lé o Yeesu cǎni pǎnká yi á wa láa mu yi le wa à zo le

*sòobá-lùe bàn binbiriso yi. ²⁰ O có ho wǎ-finle na lé ho wǎ-binbirí á non wen. O héra ho pǎnsò-beeni na ka lè ho lé o sǎnía á wa wee ðán yòo zo le sòobá-lùe bàn binbiriso yi. ²¹ Á wa yú ba yankarowà níhúso na wi le *Dónbeeni zǐ-beeni níhú yi. ²² Mi wáa wa vá vaa búe le Dónbeeni yi lè le yi na púaara día, lè le síidéro binbirí. Mu bìo na wa wó à mu yí se á mi wa lén wa sǐa yi à hā ce, à mún see wa sǎnía lè mu jummu na wee ce. ²³ Bìo wa dó wa sǐa yi wee lòoní á mi le wa wé zéení bìo wéréwéré, à yí tée wa bàra. Mu bon, le Dónbeeni dó mí níi le mí ì wé bìo na, à le wé mu. ²⁴ Mi wa pa mín bìo, à wé hení mín sǐa le wamini lè hā wárá na se dǎnǐ yi. ²⁵ Mi yí wa khí à wé yí buen wa kuure fémínló làa bìo ba nì-dòndáa búu khú yí máa buennáa bìo síi, ká mi màhá wa wé hení mín sǐa, sǎnkú bìo wa zú le o Nùhúso wizoonle jàana lua.

²⁶ Bìo wa zú ho túiá wó ká wa wó bè-kora làa cǎnii, se muini wáa kún mía máa ya bún bè-kora so séndíaró bìo yi. ²⁷ Bìo ká, lé ho lòoní le cítí lè ho dà-súmú na à cǐ le Dónbeeni zúkúsa. ²⁸ Hen ká a búu yáara a *Moyiize lǎndá, ká mu bàn seéràsa nùwá jun táa nùwá tǐn wi, á ònsò ko ò o búe, màkárí zúnló mía mu yi. ²⁹ Sǎnkú yia zùána le Dónbeeni Za yi, á wó le páaní cǎni na ceera ònsò lè mu kǎakó-bìo, à là le Dónbeeni Hácírí sǎamuso, wón lònbee so máa poí bún le. ³⁰ Yia bíá bìo kà á wa zú: «Hā yúaa ðiró bìo sǎ mi. Yia ko làa bìo na, á ï wé mu lè ònsò». O mún pá bíá bìo kà: «O Nùhúso á à fí le cítí mí nípomu wán.»‡

³¹ Le Dónbeeni na wi fée á nùpue hía zon ní, bún zǎnǐ wi làa sòobée. ³² Mi bíni leéka bìo wó khíina, le pǎhú na le Dónbeeni dó mí khoomu mi wán, á le lònbee yú mia làa sòobée. ³³ Ba là mia, á beera mi lò ba nùpua búenbúen yio yi, táa bia ba beera lò làa bún síi á mi tà níi. ³⁴ Mu bon, mi lò páanía bon làa bia wi ho kàsó yi. Hàrì mi ní bìo ba fó á mi yáa pá tà mu lè le sǐ-wée, lé bìo mi zú le bìo sǎ mia á súaaní súaaní mu, bún á à keñí bún fée. ³⁵ Áwa, á mi wáa yí titika bìo mi láa yi. Lé lerén síidéro mu bìo yi á mi ì yíráa le sǎaní na bìo níhú wi làa sòobée. ³⁶ Mi ko mi hí mi sǐa bèra a na à mi ðán wé bìo le

* 10:7 Mi loí Lení vūahú (Psaumes) 40.7-9 † 10:17 Mi loí Zeremii vūahú 31.33-34 ‡ 10:30 Mi loí Lǎndá zéenlò vūahú (Deutéronome) 32.35-36

Dónbeenì le mi wé. Lé búnn ò na ká mi ò yí bio le dó mí jii le mí ò na mia. ³⁷Le Dónbeenì bioní vūahú yí á bio kà bía:

«Hen làa cínú tente ká yia lua á buée dà.

O máa mía.

³⁸O nùpue na téréna wón ò kenì le mukāni binbirì na máa vé yí o sīdéro le Dónbeenì yí pànká yí.

Èε ká òanso bīnía ló lè mí mōn, á ï sīi máa wa a bio yí.»[§]

³⁹Èε ká bán na wee lè mí mōn à ví lén á warén mīa fīahú. Warén bán ò wā sīa le Dónbeenì yí, á wi ho kānló wōhú wán.

11

Wàn bùaawa sīadéro le Dónbeenì yí bio

¹O nùpue sīdéro le Dónbeenì yí wee zéeni le mu bio na á òanso dó mí sīi wee lōoní yíró ó o láa yí. Mu wee zéeni le bio á òanso yio yí máa mi ó o láa yí le mu bio bon binbirì. ²Lé wàn maawà sīadéro le Dónbeenì yí non á le tārāa òa bio.

³Lé bio wa dó wa sīa le Dónbeenì yí á non wa zūnāa le le léra ho dímiǵá lè mí bioní. Lé ká sīi wa zūnāa le bio yí máa mi lé búnn le òinn wán lérarāa bio wa wee mi. ⁴O *Abeele dó mí sīi le Dónbeenì yí, lé búnn non le muini na ó o yan á sūaaní a *Kαηεε muini. Lé o sīdéro mu non le Dónbeenì tà fóraa o hāmu, á bía le o téréna. O Abeele húrun, Èε ká a sīdéro le Dónbeenì yí bio yí, á bio ó o wó á òa nùpua pá wee bío bio.*

⁵Lé o Enōaki sīdéro le Dónbeenì yí bio yí ó o buan yōorarāa ho wāayi lé mí yèn-vèni «á nùpue yí bīnía yí mōn, lé bio le Dónbeenì buan wo yōorarāa ho wāayi.» Sāni ó o bua yōo ho wāayi, á le Dónbeenì bioní vūahú zéeni mu le «o bio wó sīna le Dónbeenì yí.»[†] ⁶Á búnn òon buée wé ká mu yínōn le sīdéro le Dónbeenì yí bio yí, á nùpue bio yí dà máa wé sī Dónbeenì yí húuu. Yia wee vá vaá buée le Dónbeenì yí ko ó o láa mu yí le le wi binbirì, á bía wee cà òa zūn le á le mún wee sāání yí.

⁷Lé o Nowee sīdéro le Dónbeenì yí bio yí á le zéeniānāa bio wà buée wé làa wo. Ó o Nowee dó mu le sòobéε yí, ó o wíokaa ho won-beeni ó orén là a zīi nùpua kānianāa.

Lé o sīdéro mu le Dónbeenì yí á sīnía ho dímiǵá jūhú. Á lé o sīdéro mu bio yí á le Dónbeenì le o térénnanāa.

⁸Lé o *Abarahaamu sīdéro le Dónbeenì yí bio yí ó o tārāa le veró á wà van ho kōhú na le Dónbeenì le mí ò na a yí, á ho bio sī a yí. O yāá hīnon wà ká a yí zū hen na ó o wee va yí. ⁹O dó mí sīi le Dónbeenì yí, ó o wà vaá kàyāa ho kōhú na le Dónbeenì dó mí jii le mí ò na a yí yí, á kera hā pōnsōni bùkúwá yí bīn là a *Izaaki là a *Zakoobu, bán na á hā kīa dà-kéni kéní mu bio mún sā yí.

¹⁰O Abarahaamu mu lá wee lōoní ho lóhó na jūhú fārā tīna. Hón lóhó so lé le Dónbeenì zéeniā bio ho fārārāa, á lé lerén mún fārā ho.

¹¹Lé o Sara sīdéro le Dónbeenì yí á non le wó ó o yúráa o za ká a òon hīana yí máa te, ò o mún kīna. Èε ká a mǵhá láa le ká le Dónbeenì dó mí jii le mí ò wé bio na, á le wé mu. ¹²Lé búnn non á wàn bùaawa nì-kéni mí òon, o Abarahaamu, á wó òa zāamāa òan maá, ká a húmú yāá lá sūarāa. Mu nìpomu na sà a mōn á boo lè hā mǵnǵayio bio sīi, tǵá lè le hōnlè na mu yámú numu jii bía bio sīi. Nùpue yāá yí dà máa mī òa máa zūn jii.

¹³Bán búenbúen dó mí sīa le Dónbeenì yí á húrun à bio le dó mí jii le mí ò wé yí kúaa òa wán. Èε ká òa mǵhá pá khèra mōn mu, á òa sīa wan mu bio yí, á òa bía wérwéré le mí lé òa kàyáwá ho tǵá wán. ¹⁴Bio òa bía búnn ká sīi wee zéeni le òa mǵkóo wi maá zīi yí ho wāayi. ¹⁵Hen ká òa lá leékaa ho kōhú na òa ló día bīnì varó bio binbirì, se òa lá à dànn ò bīnì ò va ho. ¹⁶Èε ká lé bio le maá zīi na òo sūaaní, òo wi ho wāayi, lé òen òa mǵkóo wi yí. Lé búnn non le Dónbeenì yí máa nīyi bio òa wee ve le le mín Dónbeenì bio yí, òen na son ho lóhó ká làa ba.

¹⁷Lé o Abarahaamu sīdéro le Dónbeenì yí bio yí ó o tà le mí ò ya mí za Izaaki lè le muini á à na le yí pǵahú na le le mí ò khén o kúarā yí, ká a òon zū kénkén le le Dónbeenì mu dó mí jii non wo yí. ¹⁸Mu bon, le Dónbeenì hía bía non wo yí: «Ba zāwa na á ò dó ò jii le ò na fōn, lé o Izaaki á ò ò òinn wán á fo ò yírāa òa.»[‡] ¹⁹Èε ká a Abarahaamu lon mí yí, ó o le

§ 10:38 Mi loñ Habakuuki vūahú 2.3-4 * 11:4 Mi loñ Bio jūhú búeení vūahú (Genèse) 4.3-10 † 11:5 Mi loñ Bio jūhú búeení vūahú (Genèse) 5.21.24 ‡ 11:18 Mi loñ Bio jūhú búeení vūahú (Genèse) 21.12

le Dónbeeni dà ɓa nì-híá wee vèení. Lé búnn non á le Dónbeeni mu dífaraá o za non wo yí, ó o ka lòn yia na vèera.

²⁰Lé o Izaaki sīdéro le Dónbeeni yi bìo yi ó o dúɓuaarāa o Zakoobu là a Ezayuu yi bìo wà ɓueé wé dānī yi.

²¹Lé o Zakoobu sīdéro le Dónbeeni yi non á bìo ó o húmú dōn, ó o dúɓuaarāa o Zozeɓu zàwa lè mí nì-kéní kéní yi, ò o ɓuan mí búini yi á líf ɓurá ò o ɓuaanía le Dónbeeni.

²²Lé o Zozeɓu sīdéro le Dónbeeni yi non ó o húmú pàahú ó o bíarāa o *Isirayeele nìpomu léro ho *Ezipe yi bìo, á zéenia bìo ɓa à wé là a nì-hímmu.

²³Lé o *Moyiize ɓān nūwā siadéro le Dónbeeni yi bìo yi á ɓa sankaarāa wo hā piina tīn. Bìo ɓa mōn o za semu, ó o béé ɓóni ɓa yí zāna.

²⁴Lé o Moyiize sīdéro le Dónbeeni yi non á bìo ó o híá dōn, ó o pá le ɓa wé yí ve mí làa Ezipe béé hínló za. ²⁵O tà lá le lònbee lè le Dónbeeni nìpomu, à bìo lá dà à wéé o sīi ho pōn-za yi, búnn na lé mu bè-kora ó o pá día.

²⁶Ho Ezipe kōhú nāfōrō wi búnn bon. Èe ká a Moyiize cōn, á hā lantāa na à là làa wo làa bìo ɓa wee là làa yia le Dónbeeni mōn léra bìo sí á bìo jūhú wi o cōn làa sòobée, lé bìo ó o khèra mōn ho cūnn na pan wo ho yirō.

²⁷Lé o Moyiize sīdéro le Dónbeeni yi non ó o lórāa ho Ezipe kōhú yi wà ò o yí zāna bìo ho kōhú mu béé sīi á à cī a yi. O ka lè o yio wi le Dónbeeni na yí máa mi wán, lé búnn te bìo ó o fārā tīnanāa. ²⁸Lé o sīdéro le Dónbeeni yi non ó o dúrāa ɓa *zúifūwa sánú na ɓa le Paaki, á non le jii le ɓa khii o Isirayeele nìpomu zīnī zūajinī lè le cāni bèra a na à ho wāayi tonkaro na wee búe ɓa nùpua à yí búe ɓa hínbii zàwa.

²⁹Lé o Isirayeele nìpomu siadéro le Dónbeeni yi non ɓa dānna kāanāa mu yámú numu bè-muhú yi lè mí làa lòn tá henì bìo síi. Èe ká ho Ezipitesa non ɓa mōn ɓueé zon, á mu numu bó ɓa búenbúen.

³⁰Lé o *Isirayeele nìpomu siadéro le Dónbeeni yi non ɓa ɓānbāa ho Zerikoo lóhó hā wizooní bìo hēnun, á ho dāndá beeni na son kíniá ho lóhó mu yi á tò. ³¹Lé o háa na lá wee yéé mítén, yia ɓa le Arahaabu sīdéro le Dónbeeni yi non ó o kánianāa, ò o yí páania

yí húrun lè le Dónbeeni zúkúsa. Lé bìo ɓa cūiilowā na ló ɓa Isirayeelesa cōn ó o ɓuan se.

³²Bìo á ī yàá wāa à bīnī ì bío lé mu yén. O Zedion, là a Baraaki, là a Samusōn, là a Zefitee, là a *Daviide, là a Samuweele lè ɓa jii-cúa feerowā bìo na ɓa wó á ī yí dà máa tè yi búenbúen máa véení. ³³Lé ɓa siadéro le Dónbeeni yi bìo yi non ɓa dānna ɓa ɓa-zàwa, á wó bìo téréenna, á yú bìo le Dónbeeni dó mí jii le mí ì na ɓa yi, á mún dānna tunnáa ɓa kúdenwā jinií. ³⁴Lé le sīdéro mu le Dónbeeni yi bìo yi non ɓa dānna ɓórāa hā dā-sūmāa, á kánfa mítén ho khà-tóní ɓúeró yi. ʼBa bueeka a lò bīniá fá. ʼBa heníá mí sīa tārāa hā hīa, á dānna non mí zúkúsa hīn-táwá. ³⁵Lé ɓa háawa ɓúí siadéro le Dónbeeni yi non ɓa bīniá mōnnāa mín nùpua na lá húrun lé bìo ɓa vèera.

ʼBa nùpua ɓúí ɓa jiniíni sāniá ɓa siadéro le Dónbeeni yi bìo yi, á ɓa pá le mí máa kání mítén á ɓa húrun, bèra a na à ɓa bīnī vèe à keí le mukāni binbirí yi. ³⁶ʼBa ɓúí jà mí yiwa á hā lantāa kúio ɓa yi. ʼBa han ɓa, á can lè hā zúakuaríwā kúaa ho kāsó yi. ³⁷ʼBa ɓúí ɓa lèekaa lè hā huuaa bó, ɓa ɓúí ɓa kúiora lè hā kārakárāwā, ká ɓa ɓúí ɓān ɓa bó lè ho khà-tóní. ʼBa ɓúí ɓān yí zū hen na ɓa à zo, á wee zí ɓa pia lè ɓa via sōnna. Mu bìo búenbúen fōora ɓa yi. ʼBa beéra ɓa lè làa sòobée. ³⁸Ho dīmíjā yí ko làa ɓa, lé bìo ɓa sūaaní ho. ʼBa wee hée yíná ho tá henì lè hā búaa yi, á wee hée zo hā hue-beera pōnna lè hā kána yi.

³⁹Le Dónbeeni tà ɓān búenbúen bìo ɓa siadéro le yi bìo yi. Èe ká bìo le Dónbeeni mu dó mí jii non le mí ì na ɓa yi á ɓa màhá pá yí yú, ⁴⁰lé bìo Le Dónbeeni lá wíokaa bìo sūaaní búnn á ká lè wa búenbúen. Lé búnn non ɓarén mí dōn yí ko ɓa bìo jii sí ká warén na ká níí ló.

12

Mi wa hɛ wa sɛa le lònbee lè mí sɛiwà yi

¹Àwa, bìo á ɓān seɛrà-kúii so kíniá wen, á minén mún wa pí bìo búenbúen na wee hē wen wa máa va lè ho yahó, à mu bè-kora na wee ɓūmaka wen à wa pí día, ká mi wa lūwí lè wa sòobée vaa dà hen na wa ko wa vaa dā. ²Mi wa fá wa yio o Yeesu yi. Wón lé yia wee wé à wa dān dé wa sīa le Dónbeeni yi. Lé orén wee tíí wa siadéro mu jii. O tà

á ba búaa wo ho *kùrùwá wán ó o húrun, á tà mu bàn niyio yi, lé bio ó o fèra m̀on le sī-wee na wi mu m̀on. Á hā làa na kà wán, ó o bèn kará le Dónbeeni nín-tiáni.

³ Mi léka a Yeesu bio. ⁴ Ba bè-kora wérowà hínon o wán, ká a màhá nà mí yi mu búenbúen yi. Á mi wáa yí le mi bàra t̀eró à yí p̀anká mi wán. ⁵ Mi wee fi lè mu bè-kora, èe ká mi òn yí fun làa bún yí vaá bó mu húmú yi. ⁶ Mi so yiwa sà le zéeni na le Dónbeeni non mia yi lè le zàwa bio sí le?

«Í za, hen ká a Núhúso wee bé fo, à ù yí pí. Hen ká a wee zá làa fo, à ù yí t̀èè ù bàra.

⁶ Mu bon, o Núhúso wee wé bé bìà ó o wa. Bìà ó o zū le ba bìo sà a yi bán búenbúen lé bìà ó o wee wé ha.»*

⁷ Á lé mi béró bìo yi non mi lò wee beráa. Le Dónbeeni buan mia lè mí kùrú zàwa bio sí. Lé o za yén á bàn maá máa wé bé? ⁸ Ká le Dónbeeni yí máa bé mia lè mí zàwa na ká búenbúen bio, se mi lè le zī zàwa, ká mi yínón le zàwa binbirí. ⁹ Wa maáwà fù wee bé wen á wa mún fù wee k̀onbi ba. Á mu so yí s̀aani à wa wé k̀onbi o Maá Dónbeeni poí bún bèra a na wa yí le mukāni le? ¹⁰ Wa maáwà wee bé wen ho p̀n-za yi héha lè ba kùrú yilera. Ká le Dónbeeni dén wee bé wen bèra a na wa bio wé se. Le wi à wa ce làa bio lerén wee ceráa. ¹¹ Wa béró p̀ahú á mu máa wé wé sī wen, mu wee wé beé wa lò. Èe ká mu véeníí á bìà bó bán lé bìà wee wé ba nùpua na t̀erenna, bán wee wé keí ho héerá yi mu bio yi.

¹² Á mi cén hení mi bàra na tò, mi zení na wee t̀umaka à mi f́ará òn. ¹³ Mi bè ho ẁohú na muina, bèra a na à yia lé o lóni bio yi dé wán, ká a veeni òn t̀erén.

¹⁴ Mi wé à ho héerá keí minén lè ba nùpua búenbúen p̀ahú, à ceé miten le Dónbeeni yahó, ká bún mia á nùpue woon máa mi a Núhúso Dónbeeni. ¹⁵ O búí yí ví ví à pí le Dónbeeni s̀aamu na le wee wé na a yi. Mi pa miten bio, mí yí día le bio búí na yí se à lé mi tíahú lòn v̀indè-heere à déé bìà ká. ¹⁶ Mi pa miten bio mu koomu lè mí síwà wéroró yi. Mi wé yí z̀uaní bio sà le Dónbeeni yí làa bìo á yia ba le Ezayuu wóráa mu bio sí. Wón m̀on ho òn yí á p̀anáa mí nì-kínmu non mín f̀èe yi. ¹⁷ Á mu vaa véeníí ó o wi à bàn maá dúbua

a yi, ká wón màhá yí wó mu. Ó o wá hā yèn-ca-poa san à mu yí òn yí yèrémáa.

¹⁸ Bìo ho fù làa yahó nùpua vá vaá bóráa le búee na ba le Sinayii yi, bún na ó o nùpue dà wee t̀úii yi, na lé ho òn yí, lè le t̀íbi-cúaa, lè ho pinpi-beeni, á minén yí vá yí vaá bóráa lahó búí yi làa bún bàn síi. ¹⁹ Ba ná le búaa ni wíló, lè mu t̀on-beeni sá, á ba yí òn yí. Á ba le le Dónbeeni yí biní yí bío làa mí miten. ²⁰ Lé bio á bio mà non ba yi po ba. Bio ká lé bio mu t̀amu bíà: «Nùpue léee nùpue t̀úaa le búee mu yi, h́ari ò o wé z̀an-yia, á wón òn lèka lè h́a h́uaa á à búe.»[†] ²¹ Bìo á bán m̀on á z̀anía ba làa s̀obéé, f́uaa o *Moyiize bìà bìo kà: Í z̀ána z̀ána á wee zà.

²² Èe ká minén bán vá vaá bó le búee na ba le Sion yi, lè le Dónbeeni na wi f̀èe ba lóhó yi, h́on na lé ho Zeruzalemu na wi ho wáayi. Mi vá vaá bó ba nùpua c̀erèe na wee dí ho s̀ánú yi, bán na lé ho wáayi tonkarowà, lè le Dónbeeni h́inbíi zàwa na yènnáa túara le c̀on ho wáayi. ²³ Mi vá vaá bó le Dónbeeni h́inbíi zàwa na yènnáa túara le c̀on ho wáayi yi. Le Dónbeeni na wee f̀i le cítii ba nùpua búenbúen wán lé òn mi vá vaá bó yi, á vá vaá bó ba nùpua na t̀erenna á bio jii sú yi. ²⁴ O Yeesu, yia kúaará mí cāni ceérarāa wen lé wón mi vá vaá bó yi. Lé orén le Dónbeeni òn wán bòráa le p̀aníi finle làa wen. Ó o cāni mún bio júhú wi po a *Abeele bio.

²⁵ Á mi cén wé jí yia wee bío làa mia c̀on sese. O *Isirayeele nìpomu yáania yí ná yia jà ba zeñ wán c̀on, á le lònbee òn yí ba. Ká warén bán lé le Dónbeeni wee bío làa wen ho wáayi. Ká wa tun wa jik̀onna le wa máa jí le c̀on, á le lònbee mún òn yí wen léee k̀énk̀én. ²⁶ Le Dónbeeni yánkaa wee bío à ho tá búenbúen òkè. Á ho zuia á bio kà lé bio le òn mi jii non wen le mí òn wé: «Í pá à biní òn wíoka à òkè ho tá, á mún òn òkè ho wáayi.»[‡] ²⁷ Bún kúarà le bio léra na dà wee òkè á k̀hí vé. Ká bio yí dà máa òkè bún òn k̀én bíi.

²⁸ Lé bún non á warén bá-zàmu na wa yú á yí dà máa òkè. Bún bio yi à mi wa z̀un le Dónbeeni s̀aamu na le wó làa wen bio, à sá na le yi à héha làa bìo le sī vá yi, lè le k̀onbi,

* 12:6 Mi loñ Wàhio vūahú (Proverbs) 3.11-12 † 12:20 Mi loñ Léroró vūahú (Exode) 19.12-13 ‡ 12:26 Mi loñ Aazee vūahú 2.6

Ho vūahú na ó o Zaaki túara

Vūahú túaró jùhú

O Zaaki na lé o Yeesu bân za, lé yia túara ho vūahú na kà. O Yeesu hùmú là a vèerò mòn lé bio ó o tāràa o bio, á wó a nì-kenínii. Ó o bio zéeniá le o wó ho Zeruzalæemu kèrètíewa kuure ya-dí (Bè-wénia 15). O bióni yahó sá ba *zúifúwa na lé ba kèrètíewa, na saawaa wi hā kā-vio yi (1.1).

Bio ba kèrètíewa ko ba bua lè miten lé bún ó o Zaaki bía bìo mí vūahú yi. O bía le mu bè-zūnmìni wee lé le Dónbeeni cón. O mún bía ho nàfòró, lè mu khemu, lè ho kúará khénlò bio (1.2-2.13).

O Zaaki bía le le siidéro le Dónbeeni yi lè hā wárá á leéra (2.14-26). O bía le wa jini paa ko hā kení (3.1-13). O mún bía mu bè-zūnmìni binbirì bio (3.13-18). Bia wee kúee ba nùpua mín yi, làa bìa wee jìuu mín, lè ho nàfòró bànsowá bán búenbúen ó o jà zeñ wán (4.1-5.6). O Zaaki vūahú lii véení, ó o jà ba kèrètíewa zeñ wán le ba wé hì mí sīa, à wé fio le Dónbeeni yi na mín yi.

Le tēení

¹ Mu lé inén Zaaki na lé le Dónbeeni là a Yeesu *Krista ton-sá á túara ho vūahú na kà. Í wee tēení a *Isirayeele zī-júná píru jun nìpomu yi, bia tà a Krista bio, na saawaa wi ho dímjí ná yi.

Mì hì mi sīa le lònbee pàahú

² Wàn zàwa lè wàn hínni kèrètíewa, ká le lònbee lè mí síwá wé yú mia, à mí zūn le mí júná sī làa sòobé. ³ Hen ká mí siadéro le Dónbeeni yi fàrá tīna le lònbee pàahú, lé bún ñ na ká mí ì wíoka à dàñ le lònbee mu. ⁴ Mí ko mí wíoka ca mí kuio à sánsá le lònbee fúaa mu vaa véení. Lé bún ñ na ká mí ì wé ba nùpua na bìo búenbúen se, á bè-kohó bio yá máa mí léé yi, á dèe búí yí fòora yi.

Mì wé dé mi sīa le Dónbeeni yi à fioráa

⁵ Ká a búí wi mí tíahú á mu bè-zūnmìni fòora yi, à bànsio fio mu le Dónbeeni cón, á le è na mu wo yi. Le Dónbeeni hii wi, le wee hā ba nùpua búenbúen, le yí máa wé héhéeka bio búí yi. ⁶ Èe ká bànsio màhá ko

ò o dé mí sīi binbirì le Dónbeeni yi à fioráa, à yí titika. Yia wee fio ká a titika bio bonmún lòn dèe búí na ho pinpiró wee yèrè máa làa bio ho sīi vá yi. ⁷ Bànsio yí ko ò o leéka le mí ì yí bìo le Dónbeeni cón. ⁸ O yí zū bio ó o ò dé mí sīi yi. O yí dà máa bè bio dà-kéní mòn.

O kèrètíe na khon làa yia nàfòró wi bìo

⁹ O kèrètíe na khon á bio jùhú mía ò o le mí sīi wa, lé bio le Dónbeeni cón ó o bio jùhú wi. ¹⁰ Ó o kèrètíe na lé o nàfòró bànsio sīi mún dà á wa, lé bio le Dónbeeni zéeniá làa wo le ká mínén bio níi mía, se o bio jùhú mía. O bio búenbúen á à vé lè le pùiflè búí sīi na máa wé mía ká le di bìo sīi. ¹¹ Ká le wii hà á yóo wee jí lè mí sòobé, à le jini he, à pùiflè di, à semu búenbúen dèení ví. Lé ká sīi ó o nàfòró bànsio bio khíi wéera. O bio búenbúen khíi òo òo á à vé làa cúekúee.

Mu bè-kora wéro yilera wee lé o nùpue yi

¹² Yia káa le lònbee lè mí síwá yi, ò o siidéro le Dónbeeni yi pá fàrá òo wón bànsio jùhú sī. Mu bon. Yia hà mí sīi fúaa mu vaa véení, á le Dónbeeni ñ na le mukáni binbirì na máa vé bànsio yi. Dén lé le sáníi na le dó mí jii le mí ì na bìa wa le yi. ¹³ Yia sīi wé vá mu bè-kora wéro yi, à bànsio yí bó le lé le Dónbeeni mu ló yi. Mu bon. Le Dónbeeni sīi yí dà máa vá bè-kora wéro yi, á lerén mí bæere mún yí máa dé mu wéro yilera o nùpue yi. ¹⁴ Èe ká mu lé wa sīa váró mu bè-kora wéro yi, lé bún wee khà wen víini. ¹⁵ Ká yia màhá sīi vá mu bio na yí se yi á tà wó mu, à bún lé bio wé mu bè-kohó. Ká mu bè-kohó híia fàrá mí naní bànsio yi á vivio tīna, à mu wé mu hùmú.

¹⁶ Wàn zàwa lè wàn hínni na á ñ wa làa sòobé, mí yí khà miten. ¹⁷ Mu bè-tentewá búenbúen wee lé le Dónbeeni cón, dén mí dòn na léra mu khoomu. Le Dónbeeni òo òo mí òo òo, le yí máa yèrè máa lòn tārò. ¹⁸ Le Dónbeeni lè mí sīi bio á yàa non mí mukáni wen lè mí bióni na lé ho tuiá poni, á wa wáa dú mu bè-lénia búenbúen yahó lè mu bè-yáa bio sīi.

Mì wé wé bio le Dónbeeni bióni bía

¹⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni na á ñ wa làa sòobé, mí zūn bìo kà: Mì ñ-kéní kéní ko à mí wé tá mí jikónna sese. Mì wé yí cí bióni wán. Mì mún wé yí le mí sīa cí fúafú. ²⁰ Mu

bon, o nùpue na sīi wee cì á yí dà máa wé bio térénna le Dónbeenì cǎn. ²¹Lé búnn non á bio wee tíí o nùpue yi búenbúen, lè mu sūnsūmámu à mi díá. Mi liiní miten à tà le Dónbeenì bíonì bio, dìo le dù mi yiwa. Dén dà à kǎní mia.

²²Ká mi màhá wé yí jí le bíonì mu mí dòn. Mi wé wé bìo le bíonì mu le mi wé. Ká mi yí máa wé búnn, se mi wee khà miten. ²³Mu bon. Yia wee jí le bíonì mí dòn ò o yí máa wé bio le bíonì mu le o wé, wón bǎnso ka lòn nùpue na lá ho zùbálén ò o lora mí yahó. ²⁴Bio ó o lora mítén vó ò o wà, ó o yi dèenía sà bio ó o karáa yi. ²⁵Ká yia bèn wee cūii le Dónbeenì làndá, ho làndá tente na wee wé ò o nùpue wé mítén, á wee tà bè ho yi, wón bǎnso jíhú á à wé sí mu bio yi. Bǎnso yí máa jí ho làndá mu à bīnī nǎnsā yi. O wee bè ho yi.

²⁶Hen ká a búii wee leéka le bio mí wee wé lé bio sí le Dónbeenì yi, à bǎnso màhá jii peè mia, se o wee khà miten, se bio ó o le mí wee wé bio sí le Dónbeenì yi jíhú mia. ²⁷Wàn Maá Dónbeenì yahó á bio sí le yi binbirì lé à wa séení ba híminí lè ba maháawa na lò wee be, à múnyí díá le ho dímjná bio vá wen dé mu bè-kohó yi.

2

Mi wé yí hueeka ba nùpua mín yi

¹Wàn zàwa lè wàn hínni, bio mi dó mi sīa wa Nùhúiso Yeesu *Krista na lé o cùkúso yi, á mi wáa wé yí hueeka ba nùpua mín yi. ²Hen ká a búii lá buara mi kúeemínwánlò lùe yi síi, á zǎ mí nín-kíza fíbeere na wó lè ho sánú lè mí sī-sení. Mu pàahú à nì-khenii búii múnn vaá ló buara ho kúeemínwánlò dà-kéní kéní mu yi lè mí sī-lènnā. ³Á mi kǎnbio hǎ sī-sení bǎnso á bía non wo yi: «Ūnén, buee keení le kanmúnn wán.» Á mi bèn bía non o sī-lènnā bǎnso yi: «Ūnén ñnn ho wáayi», búnn mia à «ū buee keení ho tá yi ī nisání.» ⁴Ká mi wee wé búnn, se mi so yí máa hueeka mín le? Ká mi wee wé kà, se lé hǎ yile-kora lé hǎ mi buan á wee cítiráa mín.

⁵Wàn zàwa lè wàn hínni na á ī wa làa sòobée, mi jí bio kà: Mu so yínǎn le Dónbeenì hueekaa bía lé ba nì-khenia ho dímjnása cǎn, à ba dé mí sīa le yi le? Dén

sīidéro so lé dìo lé ba nǎfòró binbirì. 'Ba níní ì keñ le Dónbeenì béenì na le dó mí jii le mí na bía wa le yi. ⁶Èe ká minén bán màhá wee zuañ ba nì-khenia yi. Á bía wee beé mi lò, á wee bua mia varáa le cítí fínní lara yi so yínǎn ho nǎfòró bǎnsowà le? ⁷Ho nǎfòró bǎnsowà mu mí beere lé bán múnn wee yáa o Yeesu na mi bio sà yi yèni. ⁸Le Dónbeenì bá-zàmu làndá na túara le Dónbeenì bíonì vūahú yi lé hǎa kà: «Wañ mi ninza làa bio ūnén ū beere waráa ūten bìo síi.»* Ká mi wee bè ho làndá mu yi binbirì, se mu se. ⁹Èe ká mi wee hueeka ba nùpua mín yi, se mi wee wé mu bè-kora. Mi jínná á à sí, lé bio mi yí bò ho làndá mu yi. ¹⁰Mu bon, ká a búii vúnun bio le Dónbeenì bò henía dà-kéní búii wán, hàrì ká a bò bio ká búenbúen yi, se lé mu búenbúen ó o pá vúnun wán. ¹¹Mu bon. Le Dónbeenì na bía le ū yi fé baa tàá hǎa,† lé dén múnn bía le ū yi fé bue nùpue.‡ Áwa! Á ka lè fo yí fó hǎa tàá fo yí fó baa, à fo màhá bó a nùpue, se fo pá vúnun le Dónbeenì làndá wán. ¹²Mi zūnn le le Dónbeenì á à cítí mia lè ho làndá tente na wee wé ò o nùpue wé mítén. Lé búnn non á mi ko mi bè ho làndá mu yi mi bíonì lè mí wára yi. ¹³Mu bon, pàahú na le Dónbeenì khíi cítí ba nùpua yi, á bía yí zūna mí ninzawa màkárí á yí wó le hii làa ba, á le Dónbeenì múnn khíi màa zūnn ba màkárí á máa wé le hii làa ba. Ká yia wee zūnn mí ninzawa màkárí à wé le hii làa ba, wón poní á à sèn le cítí fí nǎnzònn.

Le sīidéro le Dónbeenì yi ko mu wé mi hǎ wára yi

¹⁴Wàn zàwa lè wàn hínni, ká a búii bía le mí tà a *Krista bìo ò o wára á mu màhá yí máa mi yi, se mu jíhú so wi le? Búnn so dà a kǎní a le? ¹⁵Ka lè min za tàá min hínló na lé o kèrètíe á sī-zínnia tà mia, á bè-dínni wee fòo wo yi síi, ¹⁶ó o búii ló mi tíahú bía non wo yi: «Lén làa héerà, vaa lá ū tēnni dēe zí, à vaa yí ho dínló dí sí.» À bǎnso màhá yí hǎn wo làa bio ó o màkóo wi yi, se mu jíhú so wi le? ¹⁷Lé búnn á yia le mí tà a Krista bìo à mu yí máa mi a wára yi, se mu jíhú mia.

¹⁸Mu dà a wé le o búii bía bìo kà: «Ba búii tà a Krista bio mí dòn, à ba búii bèn wee wé hǎ wára na se mí dòn.» Áwa! Á ū wáa zéenn

* 2:8 Mi loñ Levii vāhú (Lévitique) 19.18 † 2:11 Mi loñ Léro vāhú (Exode) 20.13 ‡ 2:11 Mi loñ Léro vāhú (Exode) 20.14

ũ Krista bìo tàrò binbirì na hã wárá mía yi làa mi, á ìnén òn ò zéénì làa foñ lè ì wárá na se le ì tã a Krista bìo binbirì. ¹⁹Fo tà le le Dónbeenì lée dà-kéní mí dòn le? Á búñ se lon. Á ɓa cínáwa mún tà mu yi á wee zà le yahó lè le záníi. ²⁰Fo lée bónbú le? Fo wi à ì zéénì làa fo le o Krista bìo tàrò na yí máa mi hã wárá yi jùhú mía le?

²¹Mi loí wàn òuaa *Abarahaamu. Lée webio non á le Dónbeenì le o lé o nùpue na téréenna? Mu so yínón bìo ó o wó bìo yi le? O tà hõn mí za *Izaaki lè le Dónbeenì le muini yeení dèe wán. ²²Fo yí mɔn le? O sīdéró le Dónbeenì yi á lɛ́ra là a wárá. Lè búñ ó o sīdéró mu jii sūrāa hã wárá na ó o wó bìo yi. ²³Búñ lé bìo non á bìo túara le Dónbeenì bíoní vūahú yi o dání yi á jii sūrāa: «O *Abarahaamu dó mí sī le Dónbeenì yi, lé búñ non le càtío wo là a nùpue na téréenna le yahó.»^S á le dú mu bónmu làa wo. ²⁴Mi yi mɔn le? O nùpue wárá lé hĩa wee wé ò o wé o nùpue na téréenna, ká mu yínón o Krista bìo tàrò mí dòn. ²⁵Lé búñ ó o hĩa búí na hĩa wee yéé mítén bìo hĩa wórāa. O yèni ɓa le Arahaabu.† O hĩa téréenna le Dónbeenì yahó bìo ó o wó bìo yi. O hĩa tà ó o *Isirayeele nìpomu tonkarowà làara a wán, á séenía ɓa á ɓa ló ho lóhó yi à nùpue yí mɔn ɓa.

²⁶Mu bon, nùpue mànakà hĩa ló a yi ò o hí. Lé búñ ó o Krista bìo tàrò na yí máa mi hã wárá yi á mún ka lòn bìo na húrún.

3

O nùpue ko ò o jii pèè wé

¹Wàn zàwa lè wàn hínni, mi búenbúen yi cà à mi wé nì-kàránlowà. Mí zū le warén nì-kàránlowà á le cítíi kھی́ wé here wán á à pón ɓa nùpua na ká. ²Mu bon, wa búenbúen wee wé khe bìo cèrɛɛ yi. Nùpue búí lá yí máa bío khe síi, se wón ɓànsò lée nùpue na jii tun á dà mí sánia wee ɓua yi.

³Hen ká wa wi ò o cúa wé bè bìo wa le o wé yi, à wa dé ho kàràfí o jii yi. Lé búñ wa wee wé à dànnáa o bìo. ⁴Mí mún loí ho won-beeni na ɓa wee ca ho pònsò-beeni yi à ho pinpi-beeni wé jàa. Lée dà-za dèe búí pénpéréké na cɛ́ra ho mɔn yi, lé dɛ́n á yia wee pà ho won-beeni mu wee wé ki làa ho, à ho va làa hen na ó o le ho va yi. ⁵O

nùpue jii mún ka kà síi. Le ka cínú, ká le màhá wee khòoní mítén mu bè-beera na le dà wee wé bìo yi. Mi loí, yínón ho dà-za wee cīi le dùu-beeni le? ⁶O nùpue jii mún ka lòn dōhú. Wa sánia bíowa búenbúen tíahú á le jii le dío sú lè mu bè-kora á wee dèé wa sánia búenbúen. Lé lerén wee yáa wa bío búenbúen lè ho dōhú bìo síi. Bún bè-yáanii so búenbúen wee lé o *Satāni yi.

⁷O nùpue dà wee mání ɓa najuwà lè mí síiwà, lè mu jumu òuaa, lè ɓa jínzàwa, ó o mún mánia ɓa. ⁸Ká le jii dɛ́n á nùpue yí dà máa hè yi. Le yí se. Le yí dà máa wé tété. Le ka lòn sūrò na wi le yi, á wee wé ɓa nùpua. ⁹Lé le jii mu á wa wee khòonínáa o Núhúso Dónbeenì na lé wa Maá. Á lé lerén jii dà-kéní kéní mu á wa mún wee dánkání lè ɓa nùpua, ɓán na le Dónbeenì léra à ɓa bonmín làa de. ¹⁰Le khòoníi lè hã dánkáa wee lé le jii dà-kéní mu yi. Wàn zàwa lè wàn hínni, mu lá yí ko mu wé wé kà síi. ¹¹Mi so dīn mɔn à jumu na síi làa bìo yí sí á páania wee lé buii dà-kéní yi le? ¹²Wàn zàwa lè wàn hínni, mónkòrò vīndɛɛ so dà a ha jia le? Á jinna so dà a ha mónkòrò le? Làa búñ síi, á mu jumu na síi yí dà máa lé le buii na jumu yí síi yi.

Mu bè-zūmīni wee lé le Dónbeenì cōn

¹³Wàn zàwa lè wàn hínni, nùpue na bè-zūmīni binbirì wi á wi mi tíahú le? À ɓànsò wāa zéení mu làa bìo ó o wee ɓuarāa mítén sese, lè hã wárá na ó o wee liiní mítén wé. Lé búñ á à zéení le o bè-zūmīni binbirì wi. ¹⁴Ɛɛ ká lé le yandee-sūmúu wi mia, á wee penka làa mún, à mi yí yòoní mítén bìo mi le mí lé mu bè-zūmīni ɓànsowà bìo yi. Ká búñ wi mia, se mi pá ho tūiá poni. ¹⁵Mu bè-zūmīni mu lé ho dímiɓnáa bè-zūmīni. Mu yí ló le Dónbeenì Hácírí cōn. Mu yáa ló a Satāni cōn. ¹⁶Hen ká le yandee lè hã penkaa wi lùe na yi, à dɛ́n lùe so bìo lúnka. Hã wén-kora lè mí síiwà wee wé keñ bín. ¹⁷Ɛɛ ká yia le Dónbeenì bè-zūmīni wi yi, wón yi wee ce. O mún wee wé à ho héerá keñ ɓa nùpua pàahú, o wayi, o bíoní mía. Ɔànsò zū mí ninzàwa màkárí. O hii wi á wárá búenbúen se. O yí máa hueeka nùpua mún yi, o lé o húaarà. ¹⁸ɓán wee wé à ho héerá keñ ɓa

§ 2:23 Mi loí Bìo Núhú Búeēnii vūahú (Genèse) 15.6 * 2:23 Mi loí Ezayii vūahú 41.8 † 2:25 Arahaabu: Mi loí Zozue vūahú 2.1-21; 6.22-25

nùpua pàahú, 6a wára ka lòn bè-dìni, bio wee lé mu mǎn lée bio na sī le Dónbeenì yi.

4

Bio á mi sīa wee vá wéro yi na yí se á mi khí yi

¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mu wó kaka á mi wee firáa làa mín? Mu so yínóú mi sīa bio na yí se càró fàn poni na wee búe mia fée bio yi á mu wee wéráa le? ² Mi sīa wee vá mu bio búí yi ká mi màhá yí dà máa yí mu à mi wáa wé búe mín. Le yandee wi mia á bio mi yí máa yí bio mi sīa vá yi, à mi wáa wé fi làa mín. Mí yí máa yí bio mi sīa vá yi, lé bio mi yí máa fio mu le Dónbeenì cǎn. ³ Tàá ká mi flora le Dónbeenì cǎn á mi máa yí mu, lé bio á bio mi leékaa wee floráa yí se. Mi fioró júhú lé à mi yí mu bio à weéráa mi sīa cùeé. ⁴ Mi ka lòn háa na bàn báa wi ò o wee fé 6a bá-vio. Mí so yí zū le yia wa ho dímjá bio se wón jina le Dónbeenì le? Yia wi ò o wañ ho dímjá bio, á bànsò bèn ò wé le Dónbeenì zúkúso. ⁵ Mí so wee leéka le le Dónbeenì bíonì vūahú yi á hā bíoní na ká bía kāmáa le? «Le Dónbeenì Hácírí na le dó wen á le yí wi à le léé yi là a búí húú.» ⁶ Ée ká le sāmua na le màhá wee wé làa wen á po bún. Bio ká lé bio bía le Dónbeenì bíonì vūahú yi: «Bia wee yòoní mítén á le Dónbeenì pá bio, ká le màhá wee wé mí sāmua làa bia wee liiní mítén.» ⁷ Á mi cén wé liiní mitén le Dónbeenì yahó. Mí dín sánsá a Satāni, ó o ò lùwí ká à día mia. ⁸ Mí lén va lè le Dónbeenì cǎn á lerén bèn ò sí mí yahó. Minén bè-kora wérowà, mi khí mu bè-kora wéro yi. Minén na yí máa bè mu bio dà-kéní mǎn, mi día mitén búenbúen na le Dónbeenì yi. ⁹ Mí sè mi yara, à mi wá. Mí día hā konsíní à mi wá. Mí día le sī-wee à mi sè mi yara. ¹⁰ Mí liiní mitén o Núhúso yahó ò o ò yòoní mia.

Mí wé yí cítí mín

¹¹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé yí jùu mín. Yia jùuna mìn za tàá mìn hínló, tàá á cítí wo, se bànsò bía khon le Dónbeenì làndá dǎnì yi, o wee cítí ho. Ká fo hía wee fí le cítí ho làndá wán, se fo wáa yí máa bè ho yi. Fo wee wé ütén lè le Dónbeenì làndá cítí-fí. ¹² Le Dónbeenì mí dòn lé dìo bàrá ho

làndá á lé lerén mún lé o cítí-fí. Lé lerén dà à kǎnì a nùpue, á mún dà à wé ó o bio á à yáa. Á únén bèn lé o yén á wee cítíráa mín za?

Minén nàfòró bànsowà, héyil!

¹³ Àwa, mi le í bio bío dà-kéní na mia. Mí wee wé bío le ho zuia tàá ho yìró ká mi ò va ho lóhó na ká, á vaá duan le lúlú-kùure, á à yí ho cùnú. ¹⁴ Mí wee wé bío bún ká mi jòn yí zū bio pan mia ho yìró. Mí ka lòn bókūumu na wé fà à dèenì bíní khíí fūafūa. ¹⁵ Mí lá ko mi wé bío bio kà: «Ká le Dónbeenì tà, á wa yò wi lua ho yìró á séenía wen á wa à wé bio ká làa bio kà.» ¹⁶ Ée á bún mi yí máa wé à mi wee yòoní mitén lè mi khòn-bíoní. Bún síí yí se. ¹⁷ Lé bún non, ká yia zū bio ó o ko ò o wé ká mu se ò o yí wó mu, se bànsò wó khon.

5

¹ Àwa, bio ká wán lé minén nàfòró bànsowà á í wiráa. Mí wá, à wāmaka mu bè-sūmáa na khíí yí mia bio yi. ² Mí nàfòró wee yáa. Mí sī-zínía á ho bénlò wee là. ³ Mí sánú lè mi tǎndon semu wee yáa. Lé bún wee zéení le mí wó khon. Lé bún non le Dónbeenì cítíí fí nònzoñ, ká mi bio á à yáa búenbúen làa bio ho dǎhú wé cǎnía mu bio bio síí. Cǎnínú ká, ká ho dímjá á à vé, à minén pá pan mi nàfòró bio á bóbókoo ho yi lée webio? ⁴ Mí loñ, 6a nùpua na wee sá mi manawá yi á mí máa wé dèenì sáání yi. Lé bún lé mi wékheró, á non 6a wee záráa làa mia. Á 6a zía mu á le Dónbeenì na dà mu bio búenbúen já. ⁵ Ho tá wán, á bio búí yí fòora mia. Mí wee wé bio mi sīa vá yi. Mí wee wéé mi sīa. Mí wee díiní mitén lòn búaa na 6a wee hā ho búero bio yi ká le cítíí fíló wizonle dén bèn jàana lua. ⁶ Bia yí wó yí khon, á mi síinía júná á bó, à 6a yáa yí tāmáa hārì cǎnínú.

Mí wé hì mi sīa à pa a Núhúso

⁷ Wàn zàwa lè wàn hínni, lé bún non, á mí hì mi sīa fúaa ká a Núhúso bínía buara. Mí loñ o vāro. O wee wé hì mí síí pa hā vi-yáa na ó o ò dí mí bio, à mún hì mí síí pa hā viora na à dǎé o bè-díni, à bè yi láráa mí dínló. ⁸ Minén mún wé hì mí sīa, mi hení mí sīa, lé bio ó o Núhúso ò buen hen làa cǎnínú.

* 4:6 Mí loñ Wáhio vūahú (Proverbs) 3.34

⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, mi wé yí le mi sīa cì mín yi à jùu mín, ó o Nùhúso máa cítí mia. Hen làa cínú ká a Nùhúso na lé o cítí-fí á à buen. ¹⁰ Wàn zàwa lè wàn hínni, le Dónbeenì jì-cúa færowà na bía a Nùhúso Dónbeenì yèni yi, á lò bon ká 6a pá hà mí sīa. Minén mún hì mi sīa le lònbee yi lè 6a bìo síi. ¹¹ Mi loń, wa wee bío le bán na tà le lònbee yi, á júná sī. Á mu bèn bon, mi jná a Zoobu bìo. O hía hà mí sīi á mu bìo búenbúen kúio wo yi, á mi bèn mən bìo ó o Nùhúso wó nən wo yi mu va à véení. Tùia poni, o Nùhúso zū le makári làa sòobéε.

Mi wé le jì-kénì 6ànsowà

¹² Wàn zàwa lè wàn hínni, bio yàá pá wi bín á ĩ hení ì na mia lé bìo kà: Mi yí ví ví yí dé dèε. Mi yí dé ho tá, tàà ho wáayi, tàá bè-vio búii. Mi wé le ũuu, à mi òn bín wán. Ká mi le bùeé, à mi òn bín wán. Bín lé bìo ò na ká le Dónbeenì máa sīnì mí júná.

Mi wé séení mìn ho fioró yi

¹³ Hen ká minén ó o búii lò wee be ò o fio le Dónbeenì yi. Ká a búii sīi wan, ò o sío à khòní a Nùhúso. ¹⁴ Hen ká minén ó o búii lò yí here, ò o ve 6a kèrètíewa kuure ya-díwá à bán buée khii ho jiló làa wo o Nùhúso yèni yi, ká 6a fio na a yi. ¹⁵ Ká 6a dó mí sīi binbirì á fioraráa, á yia lò yí here á à wa. O Nùhúso á à weé wo. Ká 6ànsò wó bè-kora búii, ó o Nùhúso ò sèn mu ù día. ¹⁶ Àwa! Á mi wáa wé bío mi wékheró làa mín. Mi wé fio na mín yi, bèra a na à mi wa. O nùpue na téréna wón fioró pánká wi. ¹⁷ Mi loń, le *Dónbeenì jì-cúa færo *Elii hía lé o nùpue lè warén bìo síi. Á bìo ó o fiora lè mí sòobéε bèra a na à ho viohó yí tè, á ho bèn yí tò á dōn hā lúlúio bìo tīn lè mí sanká.* ¹⁸ Bín món ó o bīnía fiora á ho viohó tò á ho tá bio na dà wee ha á han mí bia.

Yia vúnun bīnì buenlò

¹⁹ Wàn zàwa lè wàn hínni, hen ká a búii vúnun día le Dónbeenì tùia poni mi tíahú, ó o búii buan buée bàrá ho wā-tente wán, ²⁰ à mi zún le yia fó a bè-kora wéro ho wā-kohó na ó o lá wi wán, wón kánía wo mu hímú yi. Lé bín ñ na ká le Dónbeenì máa bīnì máa leéka 6ànsò bè-kora na ó o wó búenbúen bìo.

* 5:17 Mi loń Bá-zàwa nín-yání vūahú (1 Rois) 17-18

Ho nín-yání vūahú na ó o

Piere túara

Vūahú túaró jùhú

O Piere nín-yání vūahú ó o túara non ba kèrètíewa na saawaa wi ho Azii Minɛere kána búy yi. Nún-sí lé o Poole, tàà bia làa wo pàanía sá á zéenia le Dónbeeni bio làa ba, á ba tàráa mu yi. 'Ba núpua fù wee bàká ba yi, á wee beé ba lò bìo ba dó mí sīa o Yeesu yi bìo yi. Lé bún te bìo ó o Piere túararàa ho vūahú na kà non ba yi, á henía ba sīa, à ba yara sí a Yeesu *Krista, à wé fàrá tìn le lònbee pàahú, làa bìo ó o Yeesu na bìo non ba kànfánàa á wóràa mu. O Piere leékaa ba làa bìo le Dónbeeni kànfánàa ba, làa bìo le wó á ba yúráa le siidéro o Yeesu Krista húmú là a vèeró pànká yi, á dó mí sīa wee lòní binbirì. O henía ba sīa bèra a na, à ba wíoka fání mí yìo, à bua miten sese ba pàaníló là a Krista bio yi. Bìo ó o Yeesu buannáa miten le lònbee là mí síwà na yú a yi, lé bún bàn síí á barén mún ko ba bè yi. O Piere non le zéení là mí síwà ba yi, bèra a na à ba zūn mìn buaró mu bìo búenbúen yi, à bia yí zū le Dónbeeni wé mi mu, à bán mún tà le Dónbeeni bìo, à wé búaaní le.

Le tɛɛní

¹ Inén Piere na lé o Yeesu *Krista tonkaro lé mí wee túa ho vūahú na kà. Í wee túa ho á à na bia le Dónbeeni hueekaa wó là mí nìpomu yi, na saawaa wi mu nì-hāmu yi ho Pōn, là ho Kalasii, là ho Kapadoosi, là ho *Azii, là ho Bitinii kána yi. ² O Maá Dónbeeni hueekaa mia á héhaa làa bìo le fèra le mí ì wé làa bī, á wó mia là mu nìpomu na bìo sà le yi mí Hácírí pànká yi. Le wó mu bèra a na ò o húmú ho *kùrùwá wán pànká yi, à mí wé ba núpua na wee ce le Dónbeeni yahó, à wé wé bìo ó o Yeesu Krista le mí wé. Le le Dónbeeni wíoka wé wé mí sāmú làa mia, à wíoka wé na mí héerà mia.

Wa siadéro à lòní ho kànló bìo

³ Mí wa búaaní le Dónbeeni, dén lé wa Núhúso Yeesu *Krista bàn Maá. Le minka tentemu bìo yi, á le wó á wa yú le mukōn-fínle o Yeesu Krista na lá húrun na á le

vèenia pànká yi. Lé bún bìo yi á wa dó wa sīa wee lòní làa sòobéé, ⁴ á pannáa bìo bìo sà le nìpomu yi na le bàrá ho wáyí ká làa mia. Bún bio so yí máa yáa, timu mía mu yi, mu yí máa yèrémá. ⁵ Bìo mí dó mí sīa le Dónbeeni yi, á le dànló pan mia, bèra a na à mí yí ho kànló, hia bìo wíokaa wó día pan mí zéenlò ho dímjíá vé nònzoñ. ⁶ Lé bún bìo yi, á mí wee zàmakaràa làa sòobéé, hàrì ká le lònbee là mí síwà wee yí mia hā làa na kà wán ho pòn-za yi. ⁷ Ho sánú yáá lé mu bìo na wee yáa. Èé ká ho màhá pá wee wé pà ho dōhú yi, à zūnàa le ho lé ho sánú binbirì. Lé kà síí á minén siadéro le Dónbeeni yi na bìo jùhú wi làa sòobéé po ho sánú bàn kúarà mún ko là ho khénlò, à zūnàa le mí dó mí sīa binbirì le yi. Ká mí siadéro le Dónbeeni yi fàrá tina, á pàahú na ó o Yeesu Krista khíi buéé zéení miten yi, á mí ì yí le khòoní, là ho cùkú, là le kònbii. ⁸ O Yeesu mu á mí yí mōn, à mí jòn pá wa a. Hàrì bìo mí pá òn yí máa mí a mí cúee, à mí dó mí sīa wo yi. Lé bún non á mí wiráa le sī-wee yi làa sòobéé. Dén sī-wee so bìo á yí dà máa bío. ⁹ Mí wi le sī-wee yi, lé bìo mí dó mí sīa o Yeesu yi ó o kània mia.

¹⁰ Le Dónbeeni jì-cúa fɛerowà yánkaa cinciíra ho kànló mu bìo làa sòobéé, á fɛera hā jì-cúa na bìo ciran mu sāmú na le Dónbeeni le mí ì wé làa mia. ¹¹ O Krista Hácírí *kera là ba jì-cúa fɛerowà mu, á le lònbee na ó o ò káa yi, là ho cùkú na ó o ò yí mu bàn mōn, á le Hácírí mu fèra zéenia bìo làa ba. Á ba cà là mí sòobéé à zūn mu wéró pàahú, làa bìo mu ù wéráa síí. ¹² Á mu zéenia làa ba le mu biowa mu bàn jì-cúa na ba wee fɛé á bìo yí ciran barén mí beere, ká mu lé minén á mu ciran. Á lé bún á bìa wee bue le bìn-tente hā làa na kà wán á zéenia làa mia là le Dónbeeni Hácírí na ló ho wáyí pànká. Ho wáyí tonkarowà yáá mún sīa vá à ba zūn mu bìo mu.

Bìo le Dónbeeni nìpomu ko ba bua là miten

¹³ Lé bún non, à mí wáa fání mí yìo le Dónbeeni tonlò sáró bìo yi, à zūn miten buaró. Mí dé mí sīa làa sòobéé à lòní mu sāmú na le è wé làa mia o Yeesu *Krista bíní buen nònzoñ. ¹⁴ Bìo mí lá òn yí zū le

* 1:11 Krista Hácírí: O Krista Hácírí na bìo bía hen là le Dónbeeni Hácírí lée dà-kèní

Dónbeenì bìo yara á bìo mi sīa lá wé vá wéró yi na yí se á mi wáa día, ká mi wé wé bìo le Dónbeenì le mí wé. ¹⁵ Le Dónbeenì na von mia á wee ce, á minén mún wé ba nùpua na wee ce le yahó mò bìo búenbúen yi. ¹⁶ Mu bon, mu túara le Dónbeenì bióni vūahú yi kà síi: «Mí keí mu cemú yi, lé bìo á ìnén wee ce.»†

¹⁷ Bìo ká mi wee fio, à mi ve le Dónbeenì le mìn Maá, dén na yí máa hueeka ba nùpua mìn yi, le wee cítí ba búenbúen à héha làa bìo ba ñi-kéní kéní wó. Le yí máa hueeka ba mìn yi. Áwa, á mi bua miten à zéení le mi wee kòñbi le Dónbeenì ho pàahú na mi ì wé ho tá wán yi. ¹⁸ Le Dónbeenì léra mi júná bìo mi lá wee bua le miten yi, bún na mi kenía mìn maawá cón na jùhú mía. Mi zū le mu yínóñ le wáí tàà ho sánú na wee yáa á le wó làa bú. ¹⁹ Bùéé, o Yeesu Krista, yia ka lòn muini pioza na á fíani woon mia yi, lé wón cāni na bìo jùhú wi binbirì pánká yi á le léraráa mi júná. ²⁰ Le Dónbeenì fèra léra a mu bìo yi, ká bìo búí òñ yí léra, á hā pòñna véení na kà yi, ó o *Krista mu wáa zéénia mifen minén bìo yi. ²¹ Lé o Krista bìo yi á mi dóráa mi sīa le Dónbeenì yi, dén na véénia wo á dó ho cùkú yi. Lé bún wó á mi dóráa mi sīa le Dónbeenì yi wee lòoní bìo le le mí ì wé.

²² Ho tuiá poni bióni na mi bò yi lé dén non á mi wee ceráa le Dónbeenì yahó, bèra a na à le wamini binbirì keí mia. Áwa, á mi cén wañ mìn làa sòobéé le hā yiwa na wee ce. ²³ Mu bon, mi wáa bīnía ton, ká mi màhá yínóñ nùpua na ton à bìo sí mu húmú yi. Lé le Dónbeenì bióni na wi bīn fēēē pánká yi á mi tonnáa, dén na wee na le mukāni binbirì. ²⁴ Mu bon, mu túara le Dónbeenì bióni vūahú yi kà síi:

«Ba nùpua búenbúen ka le le jíní bìo síi,
á ho cùkú na ba wee yí ka le le pùiflè bìo síi.
Le jíní wé he, à le pùiflè di,

²⁵ ká a Nùhúso bióni dén wi bīn fēēē hā lúlúio na jii mia yi.»‡

Dén bióni so lé le bín-tente na buera non mia.

2

¹ Áwa, á mi khí mu sūnsūmámu le mí síwá yi. Mi wé yí fūaa sabíoní hūúu, mi yí wé ñi-khàwa, mi wé yí dí yandee hūúu, mi wé yí jùu nùpua à yáa ba yènnáa. ² Mí wañ le Dónbeenì bióni mí dòn làa bìo ba kúnkúzawa waráa mi nuwà yoomu bìo síi, bèra a na à mi dā le Dónbeenì bìo dání yi mi kǎñlò bìo yi. ³ Mu bon, mi zūna bìo ó o Nùhúso seráa.

Bia dó mí sīa le Dónbeenì yi lé le ñipomu

⁴ Mí vá buee búe o Yeesu yi, wón na lé le mukāni òanso, na ka lòn huee na ba nùpua pá día, ká lé lerén á le Dónbeenì màhá léra, le bìo jùhú wi le cón làa sòobéé. ⁵ Minén mún le mukāni wi yi, á mi mún ka lòn huua. Áwa, á mi día le le Dónbeenì khuii mia soráa le zii na le Dónbeenì Hácírí wi yi, à wé le *Dónbeenì yankarowà na wé è ya hā muini làa bìo le Dónbeenì Hácírí mu le mu koráa, hā le wé è tà bìo o Yeesu *Krista bìo yi. ⁶ Mu bon, bìo ká lé bìo túara le Dónbeenì bióni vūahú yi: «Mí loí, ì léra le huee na wee bua ho soró òñ, òio bìo jùhú wi làa sòobéé, á à bàrà ho lóhó na ba le *Sion yi. Yia á à dé mí síi le yi á ònyio máa dí hūúu.»*

⁷ Áwa, á minén na wáa dó mi sīa o Yeesu yi, minén á à yí le kòñbii. Ká bìa yí dó mi sīa wo yi, á mu túara: «Le huee na ba so-sowa lá pá día lé òio hía bīnía buéé buan ho soró òñia.»† ⁸ Á mu mún túara: «Le lé le huee na wee kòkòñ wán, ho búaa hó na wee lùwá a nùpue.»‡ Bán wee kòkòñ le wán lé bìo ba pá le Dónbeenì bióni bìo. Á bún lé bìo mún sà ba yi. ⁹ Èé ká minén bán lé mu ñipomu na léra, á lé ba yankarowà na bìo sà a bēé yi. Mí lé ho síi na wee ce le Dónbeenì yahó. Le Dónbeenì wó mia le mí ñipomu, bèra a na à mi bue le bè-beera na le wó bìo, dén na léra mia le tífírí yi á dó mí khoomu na òan síi mia yi. ¹⁰ Mí yánkaa lá yínóñ Dónbeenì ñipomu, ká hā làa na kà wán á mi wáa lé le ñipomu. Le Dónbeenì lá yí máa wé le hii làa mia, ká hā làa na kà wán á le wee wé le làa mia.

Mí bua miten sese bìa yí zū le Dónbeenì tiahú

† 1:16 Mí loí Levii nùwā vūahú (Lévitique) 19.2 ‡ 1:25 Mí loí Ezayii vūahú 24.25 * 2:6 Mí loí Ezayii vūahú 28.16 † 2:7 Mí loí Lení vūahú (Psaumes) 118.22 ‡ 2:8 Mí loí Ezayii vūahú 8.14

¹¹Minén na á ĩ wa làa sòobée, mi lé ɓa nì-hānī ho tá wán na khíí lé á à lén. Á ĩ wee hení mu ù na mia, à bio ɓa nùpua sīa wee vá yí na yí se, bio wee yáa o nùpue mukāni binbirì bio à mi khènnáa. ¹²Mi ɓua miten sese bia yí zū le Dónbeenì tīahú. Mi ɓua miten làa búnn, bèra a na ká ɓa wee yáa mi yèni le mi lé ɓa bè-kora wérowà, à ɓa mi mi wén-tentewà, à dé ho cùkú le Dónbeenì yì pàahú na á dén ò zéení miten làa ba yì.

Le kǎnbi na ko lè ho pànká ya-díwá

¹³Mi wé liiní miten na ho pànká ya-díwá búenbúeni yì mi páaníló là a Núhúso bio yì. Mi wé liiní miten na a bée yì, wón á wí ɓa búenbúen jùhú wán, ¹⁴à mún wé liiní miten na ɓa júnása yì, bán na ó o wee tonka à ɓa beé bia wee wé mu bè-kora lò, ká ɓa wíoka bia wee wé mu bio na se yènnáa. ¹⁵Mu bon, bio sī le Dónbeenì yì lé à mi wén-tentewà bio yì, à bia wee bío hā bín-conconwà na yì zū le dèe à yì dàñ bío bio búí mi dàñ yì. ¹⁶Mi ɓua miten lè ɓa nùpua na wí miten bio sī. Ká mi màhá yì bè búnn yì à wé wéráa mu bè-kora. Mi wé le Dónbeenì ton-sáwá binbirì. ¹⁷Mi wé kǎnbi ɓa nùpua búenbúen, à wañ mìn zàwa lè mìn hīnni kèrètíewa. Mi wé hézón le Dónbeenì, à wé kǎnbi o bée.

Mi ko mi wé tà le lònbee yì là a Krista bio sī

¹⁸Minén ton-sáwá, mi wé bè mi júnása bioní yì lè le kǎnbii binbirì. Mi wé yí wé mu làa bia sīa se á wayika mí dòn, ká mi mún wé wé mu làa bia lònbee wí. ¹⁹Mu bon, ká a nùpue wee hī mí sīi le lònbee na lá yí ko le yí o yì le Dónbeenì kǎnbii bio yì, se mu lée bio na se. ²⁰Ká ɓa wee ha mia mu bè-kora na mi wó bio yì á mi hā mi sīa, se búnn so cùkú wí le? Èe ká ɓa wee beé mí lò mu bè-tentewà na mi wee wé bio yì à mi hā mi sīa, se búnn lée bio na se le Dónbeenì yahó. ²¹Lé búnn wéro bio yì le Dónbeenì vonnáa mia, lé bio ó o *Krista mí beere mún lò bon mi bio yì. O wó mu zéenia làa mia, bèra a na à mi bè mu yì. ²²O yí wó bè-kohó yí mɔn, o yí fā sabéré yí mɔn. ²³Ba nùpua là a, ká arén yí là nùpue. Bia beéra a lò ó o yí là làa heere, ká a màhá dó mí bio le Dónbeenì ní yì, dén wee cítí ɓa nùpua làa bio téréna. ²⁴Orén mí beere lò bon wa bè-kora bio yì ho *kùrùwá wán, bèra a na à mu bè-kora dàñ yì à wa wé lòn nùpua na húrun, ká wa keñ le mukāni yì

bio téréna wéro bio yì. Le lònbee na ó o lá lé dén weéra mia. ²⁵Mu bon, mi lá ka lòn pia na wúnun, èe ká hā làa na ká wán á mi wáa yèrémáa ɓuara mi paro cón, yia wee pa mi mukāni bio.

3

Bio ɓa háawa lè mí bārání ko ɓa wé ɓua làa mín

¹Làa búnn sīi á minén háawa mún wé liiní miten na mi bārání yì, bèra a na, ká mi bārání búni na pá yí dó mí sīa le Dónbeenì bioní yì á mɔn bio mi wee ɓua lè miten, à bán dé mí sīa le yì ká bioní yì bíá yí nɔn ɓa yì, ²lé bio ɓa wee mi bio mi wee ɓua lè miten sese, làa bio mi wee kǎnbiáa ɓa. ³Mi yí le miten wíokaró à wé mi sánía wíokaró, lòn júná páro, lè mu bè-zínia na wó lè ho sánú, lè hā sī-sení zíló. ⁴Ká mi le miten wíokaró à wé mi yiwa wíokaró, búnn na lé le sīi na máa yáa, na wayi, na wí ho héeerá yì. Búnn lé bio bio jùhú wí le Dónbeenì cón làa sòobée. ⁵Lé làa búnn á ɓa háawa na dó mí sīa le Dónbeenì yì, na bio sá le yì yánkaa wee wíokaráa mítén, ɓa yánkaa wee liiní mítén na mí bārání yì, ⁶là a háa na ɓa le Sara bio sīi. Wón yánkaa wee bè bio á fān báa *Abarahaamu le o wé yì, á wee ve o le mí jùhúso. Minén á à wé wón Sara so mòmñánia mu tentemu na mi wé è wé bio yì, ká zānii woon yí lúnka mi yilera. ⁷Minén báawa fēn mún zūn le mi hānání na mi wiráa á pànkáwá tà mia. Mi wé ɓua ɓa sese, à wé kǎnbi ɓa, lé bio barén làa mia á à páanì ò yí mu hāmu na lé le mukāni binbirì. Mi wé wé ká sīi bèra a na à bio búí yì būmaka mi fioró.

Mi ko mi wé wé bio téréna

⁸Áwa, á mi búenbúen le mi yilera wé dà-kéní, à zūn mín màkárí, à wañ mín. Mi wé ɓa nùpua na sīa se, à wé liiní miten na mín yì. ⁹Yia wé wó khon làa mia à mi yí wí mu kee. Yia wé làa mia à mí yí là bānsó. Mu bè-tentewà lé bio á mi wé fan na mín yì. Mu bon, le Dónbeenì von mia búnn bio yì, bèra à na à mi yí mu bè-tentewà na le dó mí jii le mí ò na mia.

¹⁰«Mu bon, yia wa ò o keñ le mukāni yì, à sīi wízonni wé se, à bānsó khíi hā bín-kora bíoró yì, à wé yí fūaa hā sabíoní.

¹¹ B'anso pí mu bè-kora wéró, à wé wé bìo téréna, à wé cà ho h'éèrà f'éeè.

¹² Mu bon, o Nùhúso wee pa bia wee wé bìo téréna bio, o wee jí 6a fioró.

Ká bia wee wé mu bè-kora bán ó o pá bìo.»*

¹³ Ká mi can mi kuio mu bè-tentewà wéró yi, á nùpue so ò wé bè-kora làa mia le?

¹⁴ Hàrí ká le lònbee á à yí mia bìo mi wee wé bìo téréna bio yi, se mi júná sī. Mi yí zón bia dà à beé mi lò, à mi mún yí lúnka mi yilera. ¹⁵ Ká mi ùaaaní a *Krista mi sīa yi, à zūn le o lé o Nùhúso. Mi wé wíoka miten, bèra a na ká nùpue wé tùara mia làa bìo mi dó mi sīa wee lóoní bìo, à mi dàñ zéení mu yara. ¹⁶ Ká mi màhá wé wayí miten à wéráa mu, lè le k'ònbii, lè le yi na yí máa dè, bèra a na à bia wee bàkà mia, na wee là mia lé bìo mi wee bua miten làa bìo mu koráa mi p'áaníló là a Krista bio yi, à hà niyio dí. ¹⁷ Mu bon, ká mu lé le Dónbeenì sīi bìo ò o nùpue lò be bìo ó o wee wé mu bìo na se bìo yi, búñ sūaaaní bìo le lònbee á à yí o mu bè-kora na ó o wee wé bio yi.

¹⁸ Mu bon, o Krista mí beere lò bon 6a nùpua búenbúen bè-kora bio yi. Wón na yí wó bè-kohó yí m'òn á húrun le cúekúee 6a bè-kora wérowà bìo yi, bèra a na ò o dàñ bua mia varáa le Dónbeenì c'ón. 'Ba bó a, ká a màhá v'èera le Dónbeenì Hácírí p'ánká yi. ¹⁹ Lé dén Hácírí so p'ánká yi ó o mún vaá bueraráa le bín-tente n'òn bia wí 6a nì-hía l'ue yi lòn k'ásósa. ²⁰ Ba lé bia hía pá le Dónbeenì bìo, á dén hà mí sīi 6a bìo yi o N'òwee won-beenì wíokaró p'áahú. O won-beenì mu á nì-kúii hía yí zon, lée nùpua n'uwà h'ètin mí d'òn, bán lé bia le Dónbeenì k'ánia mu jun-beenì yi. ²¹ Mu hía wee zéení ho *bátéemù na wee k'ání mia hà làa na ká wán bìo. Ho bátéemù yín'ón wa s'ánia timu á ho wee s'ee lén. Ho wee zéení le wa lé 6a nùpua na tà bò le Dónbeenì yi lè hà yiwa na wee ce. Bún wó o Yeesu Krista v'èeró p'ánká yi. ²² O Yeesu mu y'òora ho w'áayi, á y'òó wí le Dónbeenì nín-t'íani. Le Dónbeenì w'áayi tonkarowà lè hà p'ánk'áwá búenbúen lè mí síiwà ó o wí j'uhú wán.

4

Le muk'ón-finle bìo

* 3:12 Mi loí Lení v'úahú (Psaumes) 34.13-17

¹ B'io ó o *Krista lò bon mí s'ánia yi ká síi, á minén mún le hà yilera mu síi k'èñ mia. Mu bon, yia s'ánia lò bon, wón w'áa b'ínia mia bè-kora w'éení. ² Á mi síi w'izooni na mi ì wé ho tá wán á mi w'áa yí ko à mi wé wé bìo mí s'ia wee vá yi na yí se, ká mi wé wé bìo s'í le Dónbeenì yi. ³ Mu bon, ho p'áahú na k'hiina yi, á mi s'òob'áa wó bia yí zū le Dónbeenì s'ia bio. Mi lá wee wé mu koomu lè mí síiwà, á wee wé bìo mí s'ia wee vá yi na yí se. Mi lá lé 6a ja-juwà lè 6a d'andíwá, á lá wee hà hà w'ónna, búñ na le Dónbeenì j'ina. ⁴ Ká hà làa na ká wán á 6a wó coon bio mi yí l'éra mu koomu lè mí síiwà na 6a wee wé yi làa ba, á 6a w'áa wee là mia. ⁵ Èè ká 6a màhá k'hií f'ee bio 6a wó t'úia làa yia w'okaa miten vó 6a yèn-v'eeniasa lè 6a nì-hía c'ítíró bìo yi. ⁶ Lé búñ bìo yí á le bín-tente mu buera n'onn'aa bia húrun yi. Mu lé bia húrun mu húmú na 6a nùpua búenbúen ko 6a yí mu bè-kora bio yi. Le buera n'òn bèra a na à 6a yí le muk'áni binbirì le Dónbeenì Hácírí p'ánká yi.

Mi ko mi wé zūn mún buaró

⁷ Hen làa c'ínú ká mu bìo búenbúen á à v'é. Á mi cén f'ání mi y'io à zūn miten buaró, à mi wé dàñ fio. ⁸ B'io j'uhú wí làa s'òob'ée lé à mi wañ mún lè mi s'ia búenbúen. Mu bon, mi wé s'èñ mu bè-kora c'èr'èe día.* ⁹ Yia wé van yia c'ón, ò o bua a sese, ká a yí k'hií mí kíy yi à wéráa mu. ¹⁰ Mu bìo w'éro p'ánká na le Dónbeenì n'òn mi nì-k'éní k'éní yi á mi wé s'éení làa mún. Ká mi wee wé ká síi, á mu tentemu lè mí síiwà na le Dónbeenì wó làa mia á mi ì dàñ ò pa bìo sese. ¹¹ Yia le b'ioní b'íoró p'ánká n'òn yi à wón wé bío le Dónbeenì b'ioní na 6a nùpua yi. Yia lée ton-sá, à wón wé sá lè ho p'ánká na le Dónbeenì n'òn wo yi, bèra a na à mu bìo búenbúen yi à ho cùkú bio s'í le Dónbeenì yi o Yeesu *Krista p'ánká yi, wón na ho cùkú lè ho p'ánká á bìo s'á yi hà l'ulúio na j'ii mia yi. *Amiina!

Bia lò wee be o Krista bio yi jún-s'ini bìo

¹² Minén na á i wa làa s'òob'ée, mi yí le le lònbe-s'umúii na wee yí mia à bio wé mia coon, à k'èñ lè le lá yí ko à le yí mia. ¹³ Mí y'áa w'èé mi s'ia bìo mi lò wee be bio yi làa bìo ó o *Krista lò bonn'aa bìo, bèra a na ká a k'hií zéénia miten mí cùkú yi, á mi s'ia mún

* 4:8 Mi loí W'ahio v'úahú (Proverbes) 10.12

hà wa, á à zàmaka làa sòobée. ¹⁴Hen ká ba nùpua wee là mia o Krista bio yi, se mi núná sí, lé bio le Dónbeenì Hácírí cùkúso á wi làa mia. ¹⁵O búí mi tíahú lònbee júhú á yí ko à mu wé bio á ònso lé o nì-búe, tàà kònlo, tàà bè-kora wéro, tàà bio á ònso wee hée dé mí jii há tũíawà na yí ciran wo yi bio yi. ¹⁶È ká a búí màhá lò wee be bio ó o lé o kèrètíe bio yi, à ònso yí niyi mu bio yi. Ònso yáá dé le Dónbeenì bārākà bio ba wee ve o là a kèrètíe bio yi. ¹⁷Mu bon, le cítii filó pàahú dòn, á le jòn h búáká lè le Dónbeenì nìpomu. Ká le wee búáká lè warén na lé le nìpomu, á bìa pá yí dó mí sīa le Dónbeenì bín-tente yi bán bio bèn h wé kaka coon? ¹⁸«Ká bìa wee wé bio téréna wee káa le lònbee lè mí siíwà yi à fennáa, á bìa yí bò le Dónbeenì yi lè ba bè-kora wérowà bán bio bèn h wé kaka coon?»† ¹⁹Àwa, á bìa lò wee be à héha lè le Dónbeenì sīi bio wíoka wé wé bio se. Ba wáa día mí bio le ní yi, dén na léra mu bio búenbúen. Hen ká le dó mí jii le mí í wé bio na, à le wé mu.

5

Ba ya-díwá zéení na non ba yi bio

¹Hā làa na kà wán á í bioní yahó bèn h sí ba ya-díwá na wi mi kuure yi. Inén mún lé o ya-dí lè ba bio síi. Í lé o scéráso le lònbee na yú a *Krista dání yi, ó o cùkú na le Dónbeenì khíí zéení á ba nùpua á à mí á í kèñ yi. ²Le Dónbeenì nìpomu na le kàràfáa mia na ka lòn pi-òohú á mi wé pa bio sese. Mi wé yí wé mu lòn bio na ba kikáa mia le mi wé, ká mi wé wé mu lé bio mu ló mi sīa yi, à wé wé mu làa bio le Dónbeenì le mu koráa. Mi mún wé yí wé mu le wárí càró bio yi, ká mi wé wé mu lè mi sīa búenbúen. ³Bìa le Dónbeenì kàràfáa mia á mi wé yí wé pànká wán lòn bá-zàwa, ká mi wé wé bio se, à ba wé mi à bè yi. ⁴Ká mi wee wé kà síi, ká yia ka lòn pi-pa na wee pa wa búenbúen bio khíí buara, á mi ì yí le sàání na cùkú wi, dío máa yáa.

Le zéení na yahó sá ba kèrètíewa kuure bio

⁵Minén yàrówá mún wé bè ba ya-díwá bioní yi, mi búenbúen wé liiní miten na mín yi. Mu bon. «Bìa wee yòoní miten á le Dónbeenì pá bio, ká le màhá wee wé mí sáamu làa bìa wee liiní miten.»* ⁶Á mi

cén liiní miten le Dónbeenì na dà mu bio búenbúen yahó, bèra a na à le yòoní mia ho pàahú na mu ko yi. ⁷Mu bio búenbúen na mi yilera wee lúnka bio yi á mi dé bio le Dónbeenì ní yi, lé bio le wee pa mi bio. ⁸Mi zún miten, à fání mi yio, mi zúkúso na lé o *Satáni na ka lòn kúden na wé hée wunwún ká a muù, á wee cà yia ó o ò yí á à là. ⁹Mi wíoka fàrá mi siadéro le Dónbeenì yi tīnì, à sánsá a. Mi zū le mìn zàwa lè mìn hínni kèrètíewa na wi ho dímjíyá yi mún lò wee be lè mi bio síi. ¹⁰Mi lò á à be ho pòn-za dèe yi. È ká le Dónbeenì ì wé á mi bio búenbúen bīnì ì wé se, á mi siadéro á à wíoka à fàrá à tīn, le è dé ho pànká mia, le è wé á bio búí máa dèké mia máa yí. Lé lerén wee wé mu bè-tentewà lè mí siíwà. Le von mia bèra a na à mi níni kèñ le cùkú na jii máa yi mi páaníló là a *Krista bio yi. ¹¹Ho pànká á bio sá le yi fée. *Amiina!

Le mónđen tēení

¹²O Silivēn, yia lé wán za kèrètíe na á í láa yi, lé wón séení mi túararàa ho vōn-za na kà. Í túara ho à henínáa mi sīa, à zéení làa mia le le Dónbeenì sáamu binbirì búñ lé bio mi wi yi. ¹³Ba kèrètíewa kuure na wi ho *Babiloona yi hen, bìa le Dónbeenì hueekaa lè mi bio síi á wee tēení mia. Í za Maaki mún wee tēení mia. ¹⁴Mi tēení mín yi sese. Le ho hēerà à kèñ lè mi búenbúen na páanía là a Krista!

† 4:18 Mi loí Wàhio vūahú (Proverbs) 11.31

* 5:5 Mi loí Wàhio vūahú (Proverbs) 3.34

HO jun ní vūahú na ó o
Piere
túara

Vūahú túaró júhú

Ho vūahú na kà lé o Piere túara ho non bia búenbúen na dó mí sīa o Yeesu *Krista yi. Ba núpua búí zon ba kèrètíewa kuio yi, á wee vīnī ba lè ho kàránlò na wi mí dòn lè le Dónbeenì bín-tente. Á ba kèrètíewa mu dó miten hā wárá lè mí síwà na yí se yi. Lé bán núpua so bio yi non ó o Piere túararāa ho vūahú mu.

O Piere le ba ko ba wé bua miten làa bìo le Dónbeenì le mu korāa, à fàrá òn ho tūiá poni wán, hia ó o Yeesu tonkarowà kàrána làa ba (1).

O bía le ba pa miten ba nì-kàránlowà kàránlò na bio yí bon yi (2).

O Piere le bia le o Yeesu máa bīnī máa buen á lé ba sabín-fūaalowa. O le o Yeesu mu hā mí sīi ò o máa buen fūa, lé ba núpua bio yi, á wi à hàrí nì-kéní kà à yí ví, ká ba búenbúen dàn yí ho pàahú à yèrè má mí yilera lè mí wárá, à le Dónbeenì kàní ba (3).

Le tēēnī

¹ Mu lé ínēn Simōn Piere na lé o Yeesu *Krista ton-sá là a tonkaro á wee túa ho vūahú na kà. Í wee túa ho á à na minēn na siadéro o Yeesu yi léē dà-kéní lè warēn siadéro wo yi. Bún dàinna wó o Yeesu Krista na lé wàn Dónbeenì lè wa kànflò térénlò pánká yi. ² Le le Dónbeenì lè wa Núhúso Yeesu zūnló bìo yi, à le Dónbeenì wé mu sāamu cèrēe làa mia, à na ho hēerà cèrēe mia.

Bio ba kèrètíewa ko ba buarāa miten

³ Le Dónbeenì pánká wó á wa yú bìo ko làa wen búenbúen na à séenī wen á wa à keñ le mukāni yi, á à wérāa bio sí le yi. Mu bon, le wó á wa zūna yia von wen à wa níní keñ o cùkú là a tentemu yi. ⁴ Lé làa bún á le Dónbeenì dó mí jii wó mu bè-beera na bio júhú wi làa sòobéé á non wen, bèra a na à mi kàní ho ðímjíná bìo na ba núpua sīa wee vá yi na yí se yi, à páaní wé le dà-kéní lè le Dónbeenì. ⁵ Lé bún bio yi à mi dé sòobéé miten yi, à wé bua miten sese, à bè bio mi

dó mi sīa le Dónbeenì yi wán. Mi wíoka zūn le Dónbeenì, à bè bìo mi wee bua miten sese wán, ⁶ à wé ðān miten bua mu bio búenbúen yi à bè bio mi zū le Dónbeenì wán. Mi yí tēē mi bàra à bè bio mi dà miten wee bua mu bio búenbúen yi wán, à wíoka ca tīn le Dónbeenì yi à bè bio mi yí máa tēē mi bàra wán. ⁷ Mi le mi bìo wé sī mín yi à bè bio mi wee ca tīn le Dónbeenì yi wán, à wañ mín bè bio mi bìo sī mín yi wán. ⁸ Mu bon, ká bún búenbúen wi mia làa sòobéé, á wa Núhúso Yeesu *Krista zūnló mi cōn cùnú á à keñ, á mi wé è wé mu bio na se. ⁹ Ká bía á bún biowa so mia yi, bán yí máa mi bio sese, ba ka lòn muiiwà. Bìo le Dónbeenì séra ba bè-kora na ba wó kñīna ðía á ba yiwa sà yi.

¹⁰ Àwa, á minēn wàn zàwa lè wàn hīnni, mi wíoka ca mi kuio, bèra a na à bio le Dónbeenì von mia á hueekaa bìo yi à mi ðīn wán. Ká mi buan miten làa bún, á mi máa ví ho wōhú yi máa mi hūú. ¹¹ Lé bún ñ na ká a Yeesu Krista, wa Núhúso na lé wa kànflò bēēni na wi fēēe ðíró á mi níní á à keñ yi binbirí.

¹² Lé bún bio yi á ī pá wé è leéka mia fēēe lè mu biowa mu bìo, hàrí bìo á ī zū le mu biowa mu á mi zū vó, á mi mún dó mi sia làa sòobéé ho tūiá poni bíonì na kàrána làa mia yi. ¹³ Í wee leéka le ká ī yio wi lua, á mu se à ī wé bīnī leéka mia lè mu biowa mu à mi hácírí keñ mu wán. ¹⁴ Mu bon, ī zū le hen làa cīnū ká ī hí làa bìo wa Núhúso Yeesu Krista zēēnianāa mu làa mi. ¹⁵ Èē ká ī màhá à bánbá, bèra a na à ī hūmú mónðén, à mi pá wé leéka mu biowa mu bio fēēe.

O Yeesu Krista cùkú beēni na wa mōn bìo

¹⁶ Mu bon, bio wa Núhúso Yeesu *Krista buara lè mí pánká, á wa yí bía bìo làa mia lè ba núpua hácín-bíoní, bùéé. Warēn wa bēere mōn wo lè mí cùkú beēni. ¹⁷ Mu bon, o Yeesu Krista yú a Maá Dónbeenì cùkú beēni. O cùkú beēni ðānsō Dónbeenì bía làa wo ká síí: «Yia kà lé ī Za na á ī bō ī tàká wán, o bio sí mīi làa sòobéé».* ¹⁸ Warēn wa bēere já mu tāmū mu sā ho wáayi ká wa là a Yeesu mu páanía wi le búee na bìo sà le Dónbeenì yi wán.† ¹⁹ Lé bún te bio le Dónbeenì jii-cúa fēerowà bíoní láayi wíokaa wirāa wa cōn, à mi cén we pa hā bio sese. Mu bon, hā jii-cúa mu ka lòn fīntání na dó hen na mu

* 1:17 Mi loñ Matiyē vūahú 3.17 † 1:18 Mi loñ Matiyē vūahú 17.1-5; Maaki vūahú 9.2-7; Luki vūahú 9.28-35

yuumu wi yi, á pan ò o Yeesu na ka lòn tá-tiá mànaayiire à zéeni míten mi sīa yi. ²⁰Mi yáá ko mi zūn le le Dónbeeni jì-cúa na wi le Dónbeeni bíoni vūahú yi á núpue yí dà máa zéeni bío yara wéréwéré miten. ²¹Mu bon, le Dónbeeni jì-cúa fεerowà jì-cúa na ba fεera á yí ló barén mí beere yi. Lé le Dónbeeni Hácírí dó hā bíoni mu ba jini yi á ba bíe le yèni yi.

2

Ba ni-kàránlowà na bio yí bon bío

¹Bia le mí lé le Dónbeeni jì-cúa fεerowà à mu yí bon á hía wi o *Isirayεele nìpomu tñahú. Làa bún síi á ba ni-kàránlowà na bio yí bon á mún ò keñ mi tñahú. Ba wé è kàrán ba núpua làa bio yí bon á à yáaráa ba. Hàrí o Núhúso na séra ba bè-kora díá á kánia ba á ba à pí ì díá. Lé bún te bio á ba à dindìn ò yáa. ²Núpua cèrεe á à tà ba bio á wé è wé mu koomu lè mí síwà na ba wee wé. Lé barén bio yi á ba núpua wé è yáaráa le Dónbeeni tuiiá poni wōhú yèni. ³Le wárí càrò làa ponii bio yi á ba ni-kàránlowà mu wé è khà mia lè hā bín-sīa. Èε ká ba júná símíló bio màhá wókaa vó díá míana, le Dónbeeni á à yáa ba máa khí.

⁴Hàrí ho wáayi tonkarowà na yánkaa wó mu bè-kora á le Dónbeeni yáá pá yí díá coon, ká le màhá dó ba le lònbee laho yi, á can ba lè hā zúkàrìwà le tífí-cūaa yi pannáa le cítíi filó wizonle. ⁵Hàrí ho hàáni núpua na yí bò bio le Dónbeeni bío yi á le yí díá coon, le dúee be-beeni bó ba jùhú. Yia le kánia lé o nìi na ba le Nowee, wón na fù wee bío lè ba núpua le ba wé wé bio téréna, lé wón lè ba núpua nùwā hẹjun á le Dónbeeni kánia. ⁶Ho *Sodoomu lè ho *Komōore lórása á le Dónbeeni mún síini júná, á hā lórà mu lè mí núpua cā búkúbúkúbú. Lé ká síi á le wóràa, à zéeni le bìa yí máa bè bio le wee bío yi á le mún khíi síini júná làa bún bio. ⁷Èε ká a nìi na ba le Looote, yia téréna, wón á le kánia. O nìi mu pāahú núpua bè-wénia na fù yi se á véenia o yi. ⁸Mu bon, o nì-térénnii mu yi fù wee vá làa sòobée, lé bio ó o fù wi làa ba, á wee mi bio ba wee wé, á wee jí bio ba wee bío na yí se làa wizooni búenbúen. ⁹Lé làa bún ó o Núhúso wee kánináa bíe can tina a yi le lònbee yi, ká a bèn wee

bua bia wee wé mu bè-kora, á pannáa le cítíi fí nònzoñ á à beeráa bán lò. ¹⁰Bia ó o Núhúso mànáa á à beé lò lé bia wee zuañ le Dónbeeni jùhúsomu yi á ba wee wé mí sīa bio na yí se.

Ba ni-kàránlowà mu láa míten yi làa sòobée, ba wee yòoni míten, á yí máa kòñbi ho wáayi bùaa na cùkú wi. Ba yáa wee là ba. ¹¹Hàrí ho wáayi tonkarowà na pánkáwá yáa wi po barén pá yí máa bío bín-kora léé ho wáayi bùaa mu yi o Núhúso yahó. ¹²Ba núpua mu ka lòn najuwà á hácíira mía, na bio sà ho wii búeró yi. Ba wee là bio ba yi zū, á ba bèn ò búe ba làa bio ba wee búeráa ba najuwà bio síi. ¹³Lé hón yéréké so ò sá ba yi hā wén-kora na ba wee wé bio yi. Bio ba wee wé mí sīa yi lé hā nìyi-wára na ba wee wé, hàrí le wisoni yi yáa. Hen ká ba páania wee dí làa mia, à mi yèni wé yáa, à hā nìyio dí mia, lé bio ba wa mí wára mu. ¹⁴Ho há-fénló á ba dó mí sīa yi làa sòobée. Ba yí máa sa bè-kora wéró tá, á bia pánkáwá mía lé bán ba wee khà dé miten yi. Ba yio yí máa sì làa bio hùúu, á hā dánkáa bèn wi ba wán. ¹⁵Ba vúnun díá ho wōhú á ba bò a nìi na ba le Bozoore za *Balaamu wára yi, wón na ba yà jii lè le wárí le o wé mu bè-kora, ó o mún tà fò le. ¹⁶Èε ká a wékheró mu màhá bio mà non wo yi. O sùnpèni na yí máa bío, á bíe làa wo lòn núpue, á hòráa o jì-cúa fεero Balaamu mu o saá-wára na ó o lá le mí ì wé yi.

¹⁷Ba ni-kàránlowà mu ka lòn jun-dáa na á jumu mía yi, á mún ka lòn viohó na wee kán lè mí pánká ká ho máa tè. Le Dónbeeni á à kúee ba le tífí-cūaa laho yi. ¹⁸Hā bín-hebúaa na júná mía lè hā nìyi-wára na ba wee wé lé bún ba wee hée khà lè ba núpua na còonia díá bio na lá vúnun wee wé, à bán mún bini wé wé lè barén bio síi. ¹⁹Ba wee bío na ba yi le ká ba tà á ba à keñ miten, à barén mí beere jòn lè ba wobáani ba sīa bio na wee yáa ba nii yi. Mu bon, bio léee bio hía yú pánká núpue wán, à bāno wee wé mu bio mu wobá-nii. ²⁰Ba búu zū a Yeesu Krista, yia lé wa Núhúso á lé wa kànfo, lé bún bio yi á bán wáa díá ho dímíjné bio na wee víini ba núpua. Èε ká ba màhá bini díá míten á ho dímíjné bio mu yú pánká ba wán, à ba bio wioka yáa à poñ bio mu fù karáa. ²¹Mu bon,

ba yàá lá yí zúna bio le Dónbeeni le ba bua lè míten súaaní bìo ba zū mu à ba yí máa bè le Dónbeeni mu lándáwá na kàrána làa ba yi.
²² Mu bè-zúfmini bíoní na kà lé hja bio sá ba yi: Bìo ó o buenza lá támaa lé bún ó o bínía vaá wee dí, ó o ònòbùeèni na ba lá seera á bínía wee zo ho fàncínló yi.

3

O Núhúso bīnī buenlò bìo

¹ Minén na á ī wa làa sòobéé, bìo kà wáa lé mu cúa-jun ní ká ī wee túa mia. Hā vōnna mu mí bìo jun yí á ī wee leéka mia, á wee dé pànká hā hácín-tentewà na wi mia yi. ² Mí le mí hácírí keí le *Dónbeeni jì-cúa fεerowà jì-cúa na ba fεra mà wán. Mí mún bīnī leéka a Yeesu tonkarowà bìo ña ba kàrána làa mia bio, bún na lé wa Núhúso lè wa kànflò bìo na ó o bò henía. ³ Bìo mi ko mi zún ho yahó lé bìo kà: Ho pàahú vaa véení ká ba nùpua búí á à híní wé è wé bìo ba sia vá yi na yí se. 'Ba wé è yáa mí jīnī yí á à na mia, 'á wé è bío bìo kà: «Bìo ó o Yeesu wáa dó mí jīi le mí ì buen, ó o wen? Wàn òuaawa húmú jīi wán, á mu bìo búenbúen pá ðín làa bìo mu lá karáa hàrì ho ðímíjná jùhú búeèní.» ⁵ 'Ba wé è bío bún lé bìo ba wee wé le cānī à keí lè ba yí zū bìo wó khíina, le le Dónbeeni yánkaa léra ho wáayi lè ho tá, ká mu jumu fù wi hā lùà búenbúen yi, á le bía á ho tá ló mu jumu yi. ⁶ Lé mu jumu á le Dónbeeni mún pá bīnía véenía lè ho ðímíjná bìo mu na le fù léra. ⁷ Làa bún síi, á le Dónbeeni mún bía le ho wáayi lè ho tá na ho zuia à keí bún à pa bìo le khíi cítí ba nùpua yi, á à sínī bia pá le Dónbeeni júná. Mu zoñ ká ho wáayi lè ho tá á à cì búkúbúkúbúkú.

⁸ Minén na á ī wa làa sòobéé, bìo dà-kéní na mi yàá yí ko à mi nōnsā yí lé bìo kà: O Núhúso cōn á le wizonle dà-kéní ka lòn lúlúio khíá-pírú, á hā lúlúio khíá-pírú ka lòn wizonle dà-kéní. ⁹ 'Ba nùpua búí wee leéka le o Núhúso wee mía á à wéráa bìo ó o dó mí jīi le mí ì wé. Èe ká òueé. O hā mí síi mi bìo yi, á yí wi à hàrì nì-kéní vī, ká mi búenbúen yèrémá mi yilera lè mi wárá.

¹⁰ Èe ká a Núhúso bīnī buenlò wizonle dén pá khíi cí ba nùpua wán là a kōnlo bìo síi. Mu zoñ ká ho wáayi biowa á à yáa, ho juuvíló sá á à jí pōnpōn. Ho tá làa bìo wi

ho yi búenbúen á à vī. ¹¹ Bìo á bún biowa so búenbúen khíi wé, á mi cén zún bìo mi ì bua lè miten. Mí bua miten làa bìo sí le Dónbeeni yi, à ca tīn le yi. ¹² Mí lòní le wizonle na le Dónbeeni ì wé ó o *Krista á à bīnī ì buen yi, à bua miten sese bèra a na à le wizonle mu dā fūafūa. Mu zoñ le Dónbeeni á à búe ho wáayi jùhú lè ho dōhú. Á mu biowa na wi ho yi búenbúen á à juu. ¹³ Le Dónbeeni dó mí jīi le mí ì wé ho tá lè ho wáayi bè-fia, á bìo téréna wé è wé yi. Bún lé bìo wa wee lòní.

Mí ko mi zún miten buaró

¹⁴ Áwa, minén na á ī wa làa sòobéé, á bìo mi wee lòní le wizonle mu, á mi bánbá téréni miten, à wékeho bìo yí mí léé mia, à mí keí ho hээрà yi. ¹⁵ Mí zún le bìo ó o Núhúso jànáa mí yi ò o máa buen jùhú léé bèra a na à ba nùpua fen, làa bìo á wàn za Poole na wa wa làa sòobéé túararáa mu ñon mia. O túara mu á héhaa lè mu bè-zúfmini na le Dónbeeni ñon wo yi. ¹⁶ Lé bún ó o Poole wee túa mí vōnna búenbúen yi ká a wee bío mu bìo. Hā bíoní búí wi hā vōnna mu yi á jíló do. Lé bún te bìo ba nùpua búí na yí zū mu bìo yara, na siadéro le Dónbeeni yi yí fárá yí tīna, á wee yèrémá hā bíoní mu kúará. 'Ba wee yèrémá hā kúará làa bìo ba wee yèrémánáa le Dónbeeni bíoní vūahú bíoní búí bàn kúará. Lé ká síi ba wee wé à yáaráa míten.

¹⁷ Èe ká minén na á ī wa làa sòobéé, ī jà mi zeñ wán vó. Mí yí día le bìa yí téréna à vīnī mia, mí fárá tīn mí siadéro le Dónbeeni yi. ¹⁸ Mí wa wé à wa wíoka keí wa Núhúso Yeesu *Krista na lé wa kànflò sāamu yi, à wa zúnló làa wo à wíoka wé dé wán. Le ho cùkú à bìo sí a yi hā làa na ká wán lè hā lúlúio na jīi mía yi. *Amiina!

Ho nín-yání vūahú na ó o Zān túara

Vūahú túaró jùhú

O Zān, yia lé o Yeesu nì-kenínia nì-kéní, lé wón túara ho vūahú na kà. O túara ho à jìnáa 6a kèrètíewa zeñ wán 6a nì-khàwa bio yi. O bíá mí vūahú mu yi le o Yeesu lé le Dónbeeni Za bio bon á 6ueé wó a nùpue binbirì. O mún zéenia le 6a kèrètíewa lé le Dónbeeni zàwa, á 6a ko 6a wé 6ua miten làa bia wi mu khoomu yi bio, à mún wañ mìn. Lé bio le Dónbeeni lé le waminì 6anso, á mún ka wéréwéré lòn khoomu.

Le Dónbeeni bíonì wee na le mukāni binbirì

¹Bio á ì wee túa á à na mia lé bio bio ciran yia lé le Bíonì na wee na le mukāni binbirì. Mu jùhú búeení ká bio búí òn yí léra ká arén wi fée. Ká bio ká wán wa já a tāmú, á mōn wo, á fá wa yio wo yi, á 6uan wo yi. ²Yia wee na le mukāni binbirì á zéenia miten làa wen. Wa mōn wo á wee mì ho túiá o jii. Wa wee bue le orén na wee na le mukāni binbirì á wi fée. O páania wi là a Maá Dónbeeni. Ká hā làa na ká wán á le Dónbeeni wó á wa mōn wo. ³Mu bon. Bio wa mōn làa bio wa já lé bún wa wee bue bio á mún ñ na mia, bèra a na à minén làa wen mún páani. Warén páania là a Maá Dónbeeni lé mí Za Yeesu *Krista. ⁴Ì wee túa mu á à na mia bèra a na à wa sí-wee jii à sí bio wa páania bio yi.

Mí 6ua miten làa bia wi mu khoomu yi bio sí

⁵Dio ká lé le bíonì na wa já o Yeesu *Krista cōn, dio wa à bue á a na mia: Le Dónbeeni ka wéréwéré lòn khoomu. Hāri bio búí yúifí lòn tífirí á mia le yi. ⁶Ká wa le wa páania làa de à wa pá wee 6ua waten làa bia wi le tífirí yi bio sí, se wa lé 6a sabín-fūaalowa, á yí máa bè le Dónbeeni túiá yi. ⁷Èe ká wa wee 6ua waten làa bia wi mu khoomu yi bio, làa bio le Dónbeeni mí beere karáa wéréwéré lòn khoomu, se wa wāa páania, á le Dónbeeni Za Yeesu cāni á wé è ceé wen wa bè-kora búenbúen yi. ⁸Ká wa le wa yí máa wé bè-kora, se wa wee víini waten, á yí tà le Dónbeeni túiá poni bio. ⁹Èe ká wa wee tà bío wéréwéré le wa wó khon, á

le Dónbeeni na térénna á yí máa yèrémá mí jii, dén á à sén wa bè-kora á à díá, á à ceé wen bio wa wó khon yi búenbúen. ¹⁰Ká wa le wa yínón bè-kora wérowà, se wa wee lá le Dónbeeni lòn sabín-fūaalo, se wa yí tà bio le bíá yi.

2

Wa séenilo lé o Yeesu Krista

¹Ì zàwa, ì túara bio kà, bèra a na à mi yí wé mu bè-kora. Ká a búí pá khíí vā vā wó bè-kohó, á wa séenilo wi o Maá Dónbeeni nisání. Wón lé o Yeesu Krista, wón na térénna. ²Mu bon, o Yeesu *Krista wó wa bè-kora séndíaró muini ye. O yí wó mu warén wa dòn bio yi. O mún wó mu ho díimjása búenbúen bè-kora bio yi.

³Hen ká wa wee bè bio le Dónbeeni bò henía yi, se wa wāa zū le wa zū le Dónbeeni binbirì. ⁴Ká a búí le mí zū le, ò o yí máa bè bio á le bò henía yi, se wón lé sabín-fūaalo á yí tà le Dónbeeni túiá poni bio. ⁵Ká yia mahá wee bè le bíoní yi, wón wee zéeni le mí wa le Dónbeeni bio bon. Lé ká síí á wa à zúnnáa le wa páania làa de. ⁶Yia le minén le le Dónbeeni páania, á 6anso 6en mún ko ò o 6ua miten làa bio ó o Yeesu 6uannáa miten bio síí.

Mu bè-finle na le Dónbeeni bò henía

⁷Minén na á ì wa làa sòobée, bio ká yínón bè-finle na le Dónbeeni bò henía á ì wee túa á à na mia, 6ueé. Mu léee bè-kínle na mi já pāahú na 6a 6ueé buera le Dónbeeni bín-tente nōn mia yi. Bún bè-kínle so lé le bíonì na mi já mu pāahú. ⁸Èe ká mu mún léee bè-finle á ì wee túa á à na mia. Mu bè-finle mu bio bon binbirì. Mu wee mi a Yeesu *Krista le minén mí beere yi. Lé bio á bio yúifí lòn tífirí búakáa wee víí, á le Dónbeeni túiá poni na ka lòn khoomu á 6a nùpua dēenia wee mí. ⁹Yia le mí wi bún khoomu so yí ò o jina mìn za táa mìn hínló kèrètíe, se 6anso pá wi le tífirí yi. ¹⁰Yia wa mìn zàwa le mìn hínni kèrètíewa, wón wi mu khoomu yi. Wón 6anso á bio na dà wee víini mia yi. ¹¹Ká yia jina mìn za táa mìn hínló kèrètíe, wón wi le tífirí yi. O wee varáka le yi, ó o yí zū hen na ó o wee va. Lé bio le tífirí wó a là a muui. ¹²Ì zàwa, ì túara mia lé bio mi bè-kora séra díá o Yeesu Krista pánká yi.

¹³Minén nì-kíá, ĩ túara mia lé bìo á yia wi bín ká bìo búí òhí yí léra á mi zū.

Minén yàrówá, ĩ túara mia lé bìo ó o Satāni fūuhú á mi fá.

¹⁴Ī zàwa, ĩ túara mia lé bìo ó o Maá Dónbeenì á mi zū.

Minén nì-kíá, ĩ túara mia lé bìo á yia wi bín ká mu bìo búí òhí yí léra á mi zū.

Minén yàrówá, ĩ túara mia lé bìo mi siádéró o Yeesu yí pànká wi, á pan le Dónbeenì bíonì bìo, ó o *Satāni fūuhú á mi fá.

¹⁵Àwa, lé mi búenbúen á ĩ wee bío bìo ká á à na yi: Mi yí wań mu biowa na bìo sà ho dímíjńá yi. Ká a búí wa ho dímíjńá bìo, se òanso yí wa a Maá. ¹⁶Lé bìo le sīi na wé vá mu bìo na yí se yi, làa bìo hā yìo wé lé bān yíró poni, lè ho nàfòró yíró na wee wé ò o nùpue yòoní míten, búń búenbúen yí ló a Maá yi, mu bìo sà ho dímíjńá yi. ¹⁷À hón dímíjńá so lè ho biowa na yí se na ba nùpua sīa wee vá yi á òhí wee khií. Ká yia wee wé bìo le Dónbeenì sīi vá yi, wón á à keń bín fée.

O Krista zúkúsa á wi

¹⁸Ī zàwa, hen làa cínú ká hón dímíjńá so á à vé. Mi jńá le o *Krista zúkúso á à zéení míten. Èe ká hā làa na ká wán yàá, ó o Krista zúkúsa á wi. Lé búń òhí á wa zūnáa le hen làa cínú ká hón dímíjńá so á à vé. ¹⁹O Krista zúkúsa mu lá wi wa tíahú ká ba bèntín lá yí tà a bìo, lé búń òhí ba lóráa wa tíahú. Mu bon, ká ba bèntín lá tà a bìo, se ba yí ló wa tíahú á yí wà. Èe ká bìo ba ló wa tíahú wà, búń wee zéení le ba bèntín lá yí tà a Krista bìo. ²⁰Èe ká minén bán ó o Yeesu Krista wó á mi yú le Dónbeenì Hácírí, á mi búenbúen mún zū ho túiá poni bìo. ²¹Ī wee túa mia yínoń bìo mi yí zū ho túiá poni, bùeé. Ho túiá poni á mi zū, á zū le ho túiá poni á sabéré mia yi.

²²Àwa, á yia wáa lé o sabín-fùaaló lé o yén? Mu so yínoń yia le o Yeesu yínoń *Yia le Dónbeenì mon léra le? Mu bon, yia wee bío búń wón lé yia lé o Krista zúkúso. Wón pá a Maá Dónbeenì lè mí Za Yeesu bìo. ²³Nùpue léee nùpue na pá le Dónbeenì Za Yeesu bìo, se òanso yí pánia là a Maá Dónbeenì. Nùpue léee nùpue na tà le Dónbeenì Za Yeesu bìo, se òanso pánia

là a Maá Dónbeenì. ²⁴Lé búń òhí á bìo mi jńá pàahú na ba bùeé buera le Dónbeenì bín-tente òhí mia yí á mi pan bìo lè mi sòobée. Ká mi pan bìo mi jńá bìo pàahú na ba bùeé buera le Dónbeenì bín-tente òhí mia yi, á minén mún ò pánia lè le Dónbeenì Za Yeesu là a Maá Dónbeenì. ²⁵Ká wa pánia ká síí, á wa à yí le mukāni binbirì na máa vé, òio ó o Yeesu dó mí jni le mí ò na wen.

²⁶Bìo òhí á ĩ túararāa búń biowa so òhí mia, lé ba nùpua na wi ba wé khií mia yíni bìo yi. ²⁷Èe ká minén bán ó o Yeesu wó á mi yú le Dónbeenì Hácírí á le wi làa mia. Á mi màkóo yàá wáa bínia mia ò-kàranlo veere yi. Mu bon, le Dónbeenì Hácírí wé è kàran mia lè mu búenbúen. Bìo le Hácírí mu wé è kàran làa mia lé ho túiá poni, le yí máa fí sabéré. Á mi cén pánia là a Yeesu Krista làa bìo le Hácírí mu kàrananāa mu làa mia.

Yia pánia là a Yeesu yí ko ò o wé bè-kora

²⁸Àwa, ĩ zàwa, mi cén pánia là a Yeesu Krista bèra a na ká a khií lua, à wa sí a yahó ká wa yiwa yí máa dè, à nìyio yí dí wen.

²⁹Mi zū le o Yeesu *Krista á téréna. Búń bìo yi á mi mún zūn le nùpue léee nùpue na wee wé bìo téréna le Dónbeenì yahó, se wón òanso mún lé le Dónbeenì Za.

3

¹Èee! Mi loń bìo ó o Maá Dónbeenì warāa wen! O Maá Dónbeenì wa wen làa sòobée, ó o wee ve wen le mí zàwa, á wa bèn lé le zàwa bìo bon. Èe ká ho dímíjńasa bán yí zū le wa lé le Dónbeenì zàwa lé bìo á ba yí zū le. ²Àwa, minén na á ĩ wa làa sòobée, wa wáa lé le Dónbeenì zàwa vó. Ká bìo wa khií keńnáa búń á le Dónbeenì òhí yí zéenia làa wen. Bìo á wa zū lé bìo ká: Hen ká a Yeesu *Krista khií lua, á wa à mi a làa bìo ó o karāa, á warén mún ò yèremá à keń là a bìo. ³Bia búenbúen na dó mí sīa wee òoní búń ko ba wé ceé míten làa bìo ó orén mí beere wee cerāa bìo síí.

⁴Nùpue léee nùpue na wee wé mu bè-kora, se òanso pá le Dónbeenì lándá. Mu bè-kora wéró lé le Dónbeenì lándá píló. ⁵À mi òhí zū le o Yeesu Krista buera à sén ba nùpua bè-kora díá. Á mi mún zū le o yí máa wé bè-kohó hùúu. ⁶Lé búń òhí á yia pánia làa wo á mún yí ko ò o wé bè-kora. Á yia wee wé mu bè-kora wón yí mon wo á mún yí zū a.

⁷ Ī zàwa, mi yí díá miten le nùpue khà vīnī. O nùpue na wee wé mu bìo na téréna le Dónbeeni yahó, wón téréna làa bìo o Yeesu Krista térénnanáa. ⁸ Ká yia wee wé mu bè-kora, wón bìo sà a *Satāni yi. Lé bìo ó o Satāni wee wé mu bè-kora hàri ho dímjíá nùhú búeení. Lé bún non le Dónbeeni Za Yeesu Krista buara bèra a na ò o buee yáa o Satāni bè-wénia. ⁹ Yia wó le Dónbeeni za wón ò wé yí ko ò o wé bè-kora. Mu bon, le mukāni binbirì na wee lé le Dónbeeni cōn á wi òanso yi. O yí dà máa wé è wé bè-kora, lé bìo ó o lé le Dónbeeni za. ¹⁰ Lé kà síi á le Dónbeeni zàwa lè le Satāni zàwa wee hueekarāa mín yi: Yia yí máa wé bìo téréna le Dónbeeni yahó á yí wa mín za tàá mín hínló kèrètíe, wón bìo yí sà le Dónbeeni yi.

Bìo bíá ba kèrètíewa mín yi waminì dání yi

¹¹ Dìo kà lé le bíonì na mi jí páahú na ba buée buera le Dónbeeni bín-tenpe non mia yi: Mi wa wañ mín. ¹² Minén tíahú ò o búii yí bè bìo ó o *Kapee wó òan síi yi, wón bìo sà a Satāni yi, á non ó o bórāa mín fēe. Á léee webio non ó o bórāa wo? Lé bìo ó orén lé o nì-sūmúí à òan fēe wó bìo téréna le Dónbeeni yahó.

¹³ Wān zàwa lè wān hínni, lé bún non ká ho dímjíása jina mia, à mi yí le mu wé mia coon. ¹⁴ Warén zū le wa bìo wáa yí sà mu húmú yi, le wa yú le mukāni binbirì. Wa zū mu lé bìo wa wa wān zàwa lè wān hínni kèrètíewa. Yia yí wa mín za tàá mín hínló, wón bìo sà mu húmú yi. ¹⁵ Mu bon. Yia jina mín za tàá mín hínló kèrètíe wón ka lòn nì-búe. Á mi zū le o nì-búe nì-kéní kà á máa yí le mukāni binbirì na máa vé.

¹⁶ Bìo kà lé bìo wa zūnáa le waminì: O Yeesu *Krista wa wen, á dó mí mukāni non wa bìo yi. Lé làa bún síi á warén mún ko wa dérāa wa mukāni na wān zàwa lè wān hínni kèrètíewa bìo yi. ¹⁷ Hen ká a búii á bìo wi cōn síi, à òan za tàá òan hínló kèrètíe búii òan khon, ó o yí zūna a makári, á yí seenía wo, se bìo le Dónbeeni le o wañ lè ba nùpua ó o so wa làa ba le? ¹⁸ Ī zàwa, mi yí lè wa wān mín lè hā bíonì na wa wee bío na mín yi mí òn. Mi lè wa waminì à wé mi wa wárá yi. Bún lé bìo á à zéení le wa wa mín binbirì.

¹⁹ Lé kà síi wa à zūnáa le wa bìo sà ho tūiá poni yi. Á wa sía á à kēn ho héerá yi le Dónbeeni yahó. ²⁰ Hàri ká wa sía le wa wó khon kaka, á le Dónbeeni dén pá dà po wa sía. Le zū mu bìo búenbúen.

²¹ Minén na á ĩ wa làa sòobée, hen ká wa sía yí le wa wó khon, se wa poní séra kúaará le Dónbeeni yahó. ²² Bún ká wa fiara bìo léee bìo le cōn á le è na mu búenbúen wen, lé bìo wa bò le bíonì yí, á wee wé bìo sí le yi. ²³ Bìo kà lé bìo á le bò henía: Le wa dé wa sía mí Za Yeesu *Krista yi, à mún wañ mín làa bìo ó orén mí beere bórāa mu henía. ²⁴ Yia bò le Dónbeeni bíonì yi wón páanía làa de, á le mún páanía lè òanso. Le Dónbeeni non mí Hácírí wen. Lé bún non á wa zūnáa le le páanía làa wen.

4

Yia le Dónbeeni Hácírí wi yi á wee zūn kaka

¹ Minén na á ĩ wa làa sòobée, mi pa miten bìo. Bia búenbúen na le le Dónbeeni Hácírí wi làa mí á mí wé yí òeení dé mi sía yi. O búii le mí wee bío lè le Dónbeeni Hácírí pánká, à mi cūii òanso bíonì à khénnáa o kúará loñ le mu so bon le. Lé bìo á bia le mí lé le Dónbeeni jii-cúa fēerowá à mu yí bon á wi ho dímjíá làa búenbúen yi. ² Mí dà a zūn bia le le Dónbeeni Hácírí wi làa mí làa bò kà: Yia bíá wéréwéré le o Yeesu *Krista buée wó a nùpue bìo bon, se wón le Dónbeeni Hácírí wiráa. ³ Ká yia yí tà le mí ì bío wéréwéré le o Yeesu Krista buée wó a nùpue, se Dónbeeni Hácírí mía làa wón òanso. Lé o Krista zúkúso hácírí wi làa wo, dío búenlò bìo á mí jí. Áwa, á lé dén hácírí so wáa wi ho dímjíá yi hā làa na kà wán. ⁴ Èe ká minén na lé ĩ zàwa, minén bìo sà le Dónbeeni yi á bán na le mí lé le *Dónbeeni jii-cúa fēerowá à mu yí bon á mi dàña a fáara fūna. Mí dàña ba lé bìo á le Hácírí na wi lè minén pánká wí po dío wi ho dímjíá yi. ⁵ Ba jii-cúa fēerowá mu bìo sà ho dímjíá yi, lé bún non ba wee bíorāa ho dímjíása bíonì, á bán mún wee jí ba cōn. ⁶ Ká warén òen bìo sà le Dónbeeni yi, á bia zū le wee jí wa cōn. Ká yia bìo yí sà le Dónbeeni yi wón yí máa jí wa cōn. Lé làa bún á wa dà a hueekarāa yia le Dónbeeni Hácírí na lé ho tūiá poni wi yi á à lén mín yi làa yia ó o Satāni na lé o sabín-fūaalo hácírí wi yi.

Le waminì ló le Dónbeeni yi

⁷ Minén na á ĩ wa làa sòobéé, mi le wa wań mín, lé bio le waminí ló le Dónbeeni yi. Ká mi wa mín se mu wee zéeni le mi lé le Dónbeeni zàwa, á zū le Dónbeeni. ⁸ Bia yí wa mín, bán yí zū le Dónbeeni, lé bio le Dónbeeni lé le waminí òanso. ⁹ Bio kà lé bio le Dónbeeni zéenia le mí wa làa wen: Le tonkaa mí Za kéní ó o òuara ho òmíjńá yi, à wa òań yí le mukāni binbirí o pānká yi. ¹⁰ Bio kà lé bio wee na à wa zūńńáa le waminí bio: Mu yínoń bio warén wa lè le Dónbeeni. Ká lé bio lerén wa làa wen, á tonkaa mí Za ó o bueé wó wa bè-kora sēndíaró muini yia. ¹¹ Minén na ĩ wa làa sòobéé, á bio á le Dónbeeni wara wen lè mí sòobéé kà síí, á warén mún ko à wa wań mín. ¹² Nùpue na òn le Dónbeeni wón mía. Èé ká wa wa mín, á le è keń làa wen, á bio le Dónbeeni wa lè òa nùpua á à mi wéréwéré wa tíahú.

¹³ Bio non wa zū le warén páania làa de á lerén mún páania làa wen, lé bio le non mí Hácírí wen. ¹⁴ O Maá Dónbeeni tonkaa mí Za ò o buee kāni ho òmíjńása. Warén non mu á lé mu scérāsa. ¹⁵ Nùpue na bía wéréwéré le o Yeesu lé le Dónbeeni Za, wón òanso le Dónbeeni páanianáa, ó o mún páania lè le Dónbeeni. ¹⁶ Warén bán zū bio le Dónbeeni wa làa wen, á mún dó wa sía mu yi. Le Dónbeeni lé le waminí òanso. O nùpue na wa le Dónbeeni á wa òa nùpua, wón páania lè le Dónbeeni, á le Dónbeeni mún páania làa wo. ¹⁷ Bio non wa poní á à sénnáa le cítíí fí nònzoń lé bio wa zū le bio le Dónbeeni wa làa wen á wee mi wéréwéré wa tíahú. Wa poní á à sēn le Dónbeeni yahó lé bio wa páania làa de ho òmíjńá yi làa bio ó o Yeesu *Krista páanianáa làa de ho yi. ¹⁸ Yia zū le le Dónbeeni wa mí, wón á zāńí mía yi. Mu bon, yia zū le le Dónbeeni wa mí binbirí, wón á zāńí yí òa máa keń yi húuú. O nùpue na zāna lé yia wee leeka le le Dónbeeni á à síńí mí púhú. Lé búń non á yia le zāńí wí yí yí máa mi bio le Dónbeeni wa làa wo wéréwéré.

¹⁹ Warén wa mún lé bio le Dónbeeni nín-yání wara wen. ²⁰ O búí lá le minén wa le Dónbeeni ò o jina mún za tàá mún híńló kèrètíé, se òanso lé o sabín-fúaaalo. Mu bon, òan za tàá òan híńló na ó o wee mi ó o yí wa, ó o òen ñ wé kaka à wańńáa le Dónbeeni, òio ó o yí máa mí? ²¹ Le Dónbeeni mún òo mu henía le yia wa minén Dónbeeni, á òanso mún ko ò o wań mún za tàá mún híńló

kèrètíé.

5

Le Dónbeeni zàwa yú le sée ho òmíjńá wán

¹ Nùpue léee nùpue na tà le o Yeesu lé *Yia le Dónbeeni òan léra bio bon, se wón òanso á le Dónbeeni wó lè mí za. Á nùpue léee nùpue na wa yia lé o maá, ó o mún ñ wań o maá mu zàwa. ² Ká warén wa beere wa le Dónbeeni á wee bè bio le òo henía yi, lé búń wa à zūńńáa le wa wa le Dónbeeni zàwa. ³ Mu bon, ká wa wa le Dónbeeni, á wa wé è bè bio le òo henía yi. Á bio le Dónbeeni òo henía á máa wé sèró na jà wen, ⁴ lé bio á bía lé le Dónbeeni zàwa búenbúen á yú le sée ho òmíjńá wán. Á bio non wa yúráa le sée ho òmíjńá wán lé wa siadéro o Yeesu yi bio yi. ⁵ Yia yú le sée ho òmíjńá wán léee wée? Mu lé yia tà le o Yeesu *Krista lé le Dónbeeni Za bio bon.

Ho tũia na mà o Yeesu Krista òání yi

⁶ O Yeesu *Krista mu lé yia bueé káa ho *bátéemù jumu yi, á kúaará mí cāni húrunnāa. O yí káa ho bátéemù jumu yi mí òon, o káa ho bátéemù jumu yi ó o mún kúaará mí cāni húrunnāa. Á yia wee mi mu tũia lé le Dónbeeni Hácírí, lé bio le Hácírí mu lé ho tũia òni òanso. ⁷ Bio wee zéeni le mu bon léee biowa bio tĩn: ⁸ Le Dónbeeni Hácírí, lè mu jumu, lè le cāni. Á mu mí bio tĩn wee zéeni mu bio òa-kéní mu. ⁹ Hen ká wa wee tà ho tũia na òa nùpua wee mi yi, á le Dónbeeni tũia na le wee mi òo òa nùpua tũia, hón wa mún ko wa tà yi. Ho tũia na le wee mi lé hia bio ciran le Za. ¹⁰ Yia tà le o Yeesu lé le Dónbeeni Za, wón láa ho tũia mu yi. Yia yí tà ho tũia mu bio, wón wee wé le Dónbeeni làa sabín-fúaaalo. Lé bio ó o yí tà le ho tũia na le Dónbeeni wee mi mí Za òání yi á bon. ¹¹ Ho tũia mu lé hia kà: Le Dónbeeni non le mukāni binbirí na máa vé wen. Lé le Za á le òin wán á nonnāa le. ¹² Yia páania lè le Dónbeeni Za, se wón yú le mukāni binbirí na máa vé. Yia yí páania lè le Dónbeeni Za, se wón yí yú òen mukāni so.

Le mukāni binbirí na máa vé bio

¹³ Bio kà búenbúen Á ĩ túara non minén na tà le Dónbeeni Za Yeesu yēni pānká bio, bèra a na à mi zūń le mi yú le mukāni binbirí na máa vé. ¹⁴ Bio non wa poní sérarāa le Dónbeeni yahó lé bio kà: Hen ká wa fíora

le Dónbeenì yi bìo búí dǎní yi ká mu lé le sīi bìo, à le jí wa cǎn. ¹⁵ Á bìo wa zū le le wee jí wa cǎn, á wa mún zū le bìo wa fìora bìo yi á le wó wó.

¹⁶ Hēn ká a búí mōn mìn za tàá mìn hínló kèrètíe búí ò o wee wé mu bè-kohó na yí máa wé ò o hí mu húmú binbirì, á fànso ko ò o fio le Dónbeenì yi na a yi, á le è na le mukāni binbirì wo yi. Le bíoni mu bìo cìran bìa wee wé mu bè-kohó na yí máa wé à ba hí mu húmú binbirì. Èe ká mu bè-kohó búí wee wé ò o nùpue hí mu húmú binbirì. Yínóń bún á ī le mi fio bìo yi. ¹⁷ Wékheró léee wékheró búenbúen léee bè-kohó bún bon. Èe ká bè-kora búenbúen màhá yí máa wé ò o nùpue hí mu húmú binbirì.

¹⁸ Wa zū le yia wó le Dónbeenì za á máa wé è wé mu bè-kora, lé bio le Dónbeenì Za Yeesu wee kǎní a mu wéró yi. Ó o *Satāni mún yí dà máa wé o làa dèe woon.

¹⁹ Warén bán zū le wa bìo sǎ le Dónbeenì yi. Ká ho dímíjásá na yí zū le Dónbeenì bán búenbúen ó o Satāni pànká wi wán. ²⁰ Wa mún zū le le Dónbeenì Za Yeesu lé yia gueé wó á wa zūnáa le Dónbeenì binbirì. Á wa páanía lè le Dónbeenì binbirì wa páaníló lè le Za Yeesu *Krista bìo yi. Lerén lé le Dónbeenì binbirì, á lerén mí dòn lé dìo mún wee na le mukāni binbirì na máa vé. ²¹ Ī zàwa, mi pa miten bìo à mi yí òuaaní hā dofiina na yínóń le Dónbeenì binbirì.

HO jun ní vūahú na ó o
Zān
túara

Vūahú túaró júhú

O Zān, yia lé o Yeesu nì-kenínia nì-kéní, lé wón túara ho vūahú na kà. Ho vūahú mu yi, ó o von mítén làa nì-kínle. O túara ho non ba kèrètíewa kuure búí yi.

Ba kèrètíewa kuure mu ó o wee ve làa háa lé mí zàwa. O wókaa bíá ba nì-khàwa lè le waminì bio, á mún bíá le ba sòobá mítén á wé bè le Dónbeenì tùíá poni yi.

Vūahú nín-yání bíoní

¹⁻² Ìnén na lé o nì-kínle, lé mi wee túa ho vūahú na kà. Ì wee túa ho á à na a háa na le Dónbeenì léra yi, orén lè mí zàwa. Ì wa mi búenbúen làa sòobéé, lé bìo le Dónbeenì tùíá poni na le zééní làa wen á wa tà yi á ho wi wa yiwa yi féé. Mu yínón ìnén ì dòn wa mia. Bia búenbúen na tà ho tùíá mu bìo á mún wa mia. ³ Le o Maá Dónbeenì lè mí Za Yeesu *Krista à wé mu sàamu lè le hii làa wen, à ba na ho héerà warén na tà ho tùíá poni bìo á wa mún yi.

Mí wa waí mín à pí ho kàránló na yí bon bio

⁴ Û zàwa búí á ì jà bìo le ba tà bò le Dónbeenì tùíá poni yi làa bìo ó o Maá Dónbeenì heníanaa mu non wen, á ì sī bènín wan mu bìo yi làa sòobéé. ⁵ Háa mu, há làa na kà wán, á bìo á ì hení ì na fòn lé bìo kà: Mí wa waí mín. Le bíonì mu yínón bín-finle na bò heníá á ì túara non mia, bùéé. Le bìo mà non wen ho pàahú na wa búakáa á jà le Dónbeenì bíonì yi. ⁶ Hen ká wa wee bè bìo le Dónbeenì bò heníá yi, lé bún á à zééní le wa wa le Dónbeenì. Bìo le Dónbeenì bò heníá pàahú na wa búakáa jà le Dónbeenì bíonì yi lé bìo kà: Mí waí mín.

⁷ Ì wee bío kà sí lé bìo ba nì-khàwa wáa bera fò há làa búenbúen. Ba wee bío le bìo ó o Yeesu *Krista bùéé wó a núpue á yí bon. Ba lé ba nì-khàwa, ba lé o Krista zúkúsa. ⁸ Á mí cén pa mítén bio, à bìo mí wó búenbúen le Dónbeenì bìo yi á mí yí tètè yi, ká mí yí mu cùnù à ho jii sí.

⁹ Yia yí máa tà bè ho kàránló na bìo ciran o Krista yi, ká a báará díá ho, se wón yí zū

le Dónbeenì. Ká yia wee tà bè ho yi, wón páanía là a Maá Dónbeenì lè mí Za. ¹⁰ Ká núpue búí na yí máa tà bè ho kàránló na bìo ciran o Krista yi wé buara mi cón, á wi ò o kàrán mia, à mí yí tà le o làa mi wán. Mí yí hén mi yara sí bānso. ¹¹ Yia héra mí yahó sá a núpue mu sí, se bānso làa wo leéra hā wén-kora na ó o wee wé yi.

Vūahú mōndén bíoní

¹² Bìo cèrèé á ì wi à ì bío làa mia, ká ì màhá yí wi à ì túa mu vūahú yi. Ì wi à ì buen mi cón ìten á wa bùéé páaní ì tà há láakáwá. Ká bún wó, á wa sí-wee jii màhá à sí.

¹³ Mún hínló na le Dónbeenì mún léra, wón lè mí zàwa wee tēéní mia.

Ho tīn ní vūahú na ó o Zān túara

Vūahú túaró nùhú

O Zān, yia lé o Yeesu nì-kenínia nì-kéní, lé wón túara ho vūahú na kà. Ho vūahú mu yi, ó o von míten làa nì-kínle. O túara ho non ba kèrètíewa kuure ya-dí búí na ba le Kayuusi yi. O wíokaa o Kayuusi là a Demetiriyuusi yènnáa bio ba wó bio yi.

Ká a Dioterēfu wára hǎn ó o yí wa, ó o le ba kèrètíewa yi bè hǎ yi.

Le tēení

¹ Kayuusi, mu lé ínén na lé o nì-kínle á wee túa ho vūahú na kà á a na foñ. Ī wa fo làa sòobé. ² Ūnén na á ĩ wa làa sòobé, ĩ wee fan á ũ bìo búenbúen wé se. Bìo á ūnén lè le Dónbeenì buannáa mín sese, lé bún bán síi à ũ sǎnía lò mún wé hereráa. ³ Wàn zàwa kèrètíewa buéé bíá non mù le le Dónbeenì tǔiáa poni bìo á fo heníá, á fo mún wee bè ho yi. Bìo á ĩ ná mu, á ĩ síi wan làa sòobé. ⁴ Bìo á ĩ síi á à bīnì ì wa yi á à porí bìo á ĩ ná à ba le ĩ zàwa mu kèrètíemu dání yi bò le Dónbeenì tǔiáa yi, bún mía.

O Kayuusi bò le Dónbeenì yi sese

⁵ Ūnén na á ĩ wa làa sòobé, wàn zàwa kèrètíewa á fo wee bua sese, hàrì bìá lé ba nì-hǎnì á fo pá wee bua sese. Bún lé bìo wee zéení le fo òntín bò le Dónbeenì yi. ⁶ Bìo fo wa làa ba á ba mà tǔiáa non ba kèrètíewa kuure yi. Ká bán nùpua so síi fo wee séení ba varáa yi làa bìo le Dónbeenì le mu koráa, se mu se. ⁷ Mu bon, mu lé o *Krista tonló bìo yi á ba lóráa, à ba yí fó hàrì dèe bìá yí zū le Dónbeenì cǎn. ⁸ Áwa, á mu sà warén yi à wa wé séení bán nùpua so síi. Ká wa wee séení ba, bún ká wa mún páanía làa ba á wee zéení le Dónbeenì tǔiáa poni bìo.

O Dioterēfu là a Demetiriyuusi bìo

⁹ Ī túara ho vǎn-za non mi kèrètíewa kuure yi. Èe ká a Dioterēfu na wa ò o wé dí mu bìo búenbúen yahó á yí máa càtí ĩ bióní.

¹⁰ Ká ĩ buara, á hǎ wén-kora na ó o wó, lè hǎ sabíoní na ó o fūaana ĩ jii á ĩ buéé bío bìo làa mia. Bìo ó o bīnía wee wé yàá po bún. O yí máa tà à wàn zàwa kèrètíewa làa o wán. Á

bìá mún tà le ba wé làa mí wán ó o hò. Á bìá ba wee làa wán ó o wee ja lén ba kèrètíewa kuure yi.

¹¹ Ūnén na á ĩ wa làa sòobé, fo wé mǎn ba nùpua na wee wé bìo yí se à ũ yí bè ba wára yi. Èe ká fo wé mǎn ba nùpua na wee wé bìo se à ũ bè bán wára yi. Yia wee wé bìo se wón bìo sà le Dónbeenì yi. Yia wee wé bìo yí se wón yí zū Dónbeenì.

¹² O Demetiriyuusi wón ba nùpua búenbúen bèn wee wíoka yèni. Bìo ó o wee bua míten héha lè le Dónbeenì tǔiáa poni lé bún wee zéení le o lé o nì-tente. Īnén mún wee wíoka a yèni, á ũ zū le bìo á ĩ wee mì búenbúen lé ho tǔiáa.

Le mónǎn tēení

¹³ Bìo cèrèe á ĩ wi à ĩ bìo làa fo, ká ĩ màhá máa túa mu vūahú yi. ¹⁴ Ī wi à ĩ buen ũ cǎn hen làa cǎnú, á wa buéé páaní ì tà hǎ láakáwá. ¹⁵ Le ho hээрà à kení làa fo. Mìn bǎnlowà na làa wǎn páanía wi á wee tēení foñ. Mún tēení wàn bǎnlowà na làa fo páanía wi yi lè mí nì-kéní kéní.

Ho vūahú na ó o Zude túara

Vūahú túaró jùhú

O Zude lé yà túara ho vūahú na kà á n̄on le Dónbeeni n̄ipomu búenbúen yi. Ho vūahú mu bióní ló mín là a Piere jun ní vūahú na á wón túara. Hā vōnna mu mí bio jun wee j̄i ba k̄er̄et̄f̄ewa zeñ wán le ba pa mít̄en bio ba n̄i-k̄ar̄ánlowà na bio yí bon bio yi, bán na wee wé hā wárá na ba s̄ia wee vá na yí se.

O Zude mu bía le ba n̄i-k̄ar̄ánlowà mu wee wé mu bio na yí se làa s̄ob̄é̄e. O bía le le Dónbeeni á à s̄íní ba j̄úná. O mún bía le ba k̄er̄et̄f̄ewa wíoka wé bánbá à wé le dà-kéní là a Yeesu, à dé mí s̄ob̄é̄e le Dónbeeni bio yi le Dónbeeni mu Hácírí p̄ánká yi, à wañ mín, bèra a na ò o Yeesu *Krista p̄ánká yi à ba yí le muk̄ani binbir̄i na máa vé.

Le t̄ēen̄i

¹ Mu lé ín̄én Zude, o Yeesu *Krista ton-sá, ín̄én na lé o Zaaki bàn za, lé mi wee túa ho vūahú na kà. Ī wee túa ho á à na b̄ia ó o Maá Dónbeeni hueeka yi, á wa, b̄ia ó o Yeesu Krista wee pa bio. ² Le o N̄uhúso wé mu tentemu c̄er̄ēe làa mia, à na mí h̄ēer̄á mia, á wíoka wañ mia.

Ba n̄i-k̄ar̄ánlowà na wee v̄íní ba n̄upua bio

³ Min̄én na á ĩ wa làa s̄ob̄é̄e, ĩ s̄i b̄ent̄ín lá vá làa s̄ob̄é̄e à ĩ túa mia ho k̄an̄l̄ó na bio ciran wa búenbúen dán̄i yi. Hā làa na kà wán á mu wáa léee konloon à ĩ wé mu, bèra a na à ĩ hení mí s̄ia à mí f̄ar̄á t̄in mu bio na mi tà yi, bio le Dónbeeni n̄on b̄ia bio s̄à le yi le cúekúee á mu vóráa. ⁴ Ī wee túa mia lé bio ba n̄upua búí na pá le Dónbeeni, á tun mít̄en yi zonnáa mi t̄íahú. 'Ba wee ȳer̄emá wán Dónbeeni s̄aamu b̄ióní kúará à dàñ wéráa mí s̄ia wárá na yí se. Lé b̄ún ba wee wé à p̄ínáa o Yeesu Krista, wón mí dòn na lé wa ya-dí le wa j̄uhúso. Mu f̄era túara le le Dónbeeni á à s̄íní ba j̄úná.

⁵ Ī zū le bio á ĩ b̄jo ò na mia kà búenbúen á mi zū, ká ĩ mahá pá b̄ínía wee leéka mia làa b̄ū. Mi zū bio ó o N̄uhúso k̄an̄ianáa o *Isirayeele n̄ipomu ho *Ezipite k̄sh̄ú yi. Ká

b̄ia pá yí dó mí s̄ia le yi bán le wó á ba húrun. ⁶ Mi b̄íní leéka ho wáayi tonkarowà búí bio, bán na yio yí s̄ù ho p̄ánká na le Dónbeeni n̄on ba yi á ba ló hen na ba lá wi yi. Lé b̄ún te bio le Dónbeeni can ba kúaaráa le t̄íbí-cúaa yi á pannáa le wizonle na le k̄h̄í f̄i le cítí yi. ⁷ Mi mún b̄íní leéka ho *Sod̄oomu le ho *Kom̄ore lórása bio, le hā lórá na s̄uarákaa yi làa ba bio. Hā lórá mu n̄upua dó mít̄en mu koomu wárá le mí siíwà yi, á wi ba wé da le ba zàn-b̄úaa. Á bio kà wán ba wi ho d̄sh̄ú na wee c̄i f̄ēe yi. Mu wó kà à j̄ináa ba n̄upua zeñ wán.

⁸ Lé h̄ón wárá so síi lé h̄ia á ba n̄upua mu na wi mi t̄íahú á mún wee wé. 'Ba hácíira b̄ò mu biowa na yí bon wán, á mu bio na s̄i ba yi na yí se lé b̄ún ba wee wé. Le Dónbeeni j̄uhúsomu ba wee z̄uañ yi, á wee là ho wáayi b̄úaa na c̄úkú wi. ⁹ H̄arí ho wáayi tonkarowà j̄uhúso na ȳeni ba le Mis̄ēe le yáa pá yí hení mí s̄i yi wó b̄ún. Wón j̄oñ là a *Sat̄ani khon mín yi o *M̄oyiize n̄i-h̄inmu wán, ká a mahá yí là a. Bio kà lé bio ó o b̄ia: «Le o N̄uhúso beé ũ lò». ¹⁰ È̄e ká bar̄én n̄upua mu bán wee là bio ba yí zū, ba yí máa le mí yiwa wéráa mu bio lòn n̄ajuwà, lé b̄ún yáa wee yáa ba. ¹¹ Ho ȳer̄é̄k á à sá ba yi. 'Ba wee wé là a n̄i na ba le *K̄ar̄ee bio síi. Le wárí c̄ar̄ò bio yi á ba wó khon làa bio ó o n̄i na ba le *Balaam̄u wóráa mu bio síi. 'Ba bio yáara, lé bio ba káa là a n̄i na ba le Koree bio síi. ¹² Hen ká mi bun̄b̄ua-d̄ínl̄ó á ba p̄aníaa wee dí làa mia, à mi d̄ínl̄ó díró yiráa k̄eñ. 'Ba wee dí b̄ub̄aa ká mu niyio máa dí ba, ba wee leéka mít̄en bio mí dòn. 'Ba ka lòn viohó na wee kán le mí p̄ánká ká ho máa t̄e. 'Ba ka lòn v̄ins̄ia na yí máa ha mí haró p̄aahú, na ba deera kúará á hā húrun. ¹³ Ba niyi-wárá wee mi làa bio ho mu-beeni jumu ȳanb̄ónl̄ó kh̄uankh̄ua wee léee kúia mináa bio síi. 'Ba ka lòn mànaayio na la-kéní mía, á le Dónbeeni b̄en ká ho lahó làa ba le t̄íbí-cúaa yi, á ba k̄h̄í k̄eñ yi f̄ēe.

¹⁴ O En̄oki, yia lé wán maáwà n̄uwà h̄ejun níi à lá a Adáma j̄ii wán, á yánkaa f̄eera le Dónbeeni j̄i-cúa bar̄én dán̄i yi mún ká síi: «Mi loñ, lé o N̄uhúso na b̄ò ò buen le ho wáayi tonkarowà c̄er̄ec̄er̄ec̄e, ¹⁵ á buee cítí ba n̄upua búenbúen. 'Ba bè-kora wéròwà búenbúen na káa á pá le Dónbeeni ò ò s̄íní j̄úná ba bè-kora na ba wó le hā b̄in-

kora na ɓa bía le Dónbeenì dání yi bìo yi».

¹⁶ Ɓa nùpua mu sīa yí máa wa mi. Ɓa wee wírí mítén bìo yi làa wízooní búenbúen. Ɓa sīa bìo na yí se lé búñ ɓa wee wé. Ɓa wee khòn lè mí bíoní, á wee wíoka ɓa nùpua yèni à càraa mu bìo.

Le zéenú na non ɓa kèrètíewa bìo yi

¹⁷ Ɔ́e ká minén na á í wa làa sòobéε, mi bīnī leéka wa Núhúso Yeesu *Krista tonkarowá jī-cúá bìo. ¹⁸ Ɓa bía le: «Hā pòñna vaa véení, ká ɓa nùpua wé è yáa mí jīnī yí á à na mia. Ɓa wé è wé mí sīa bìo na yí se, á à pí le Dónbeenì bìo». ¹⁹ Lé ɓarén wee khéé ɓa nùpua. Ɓa leékaa bìo na, à ɓa wé. Dónbeenì Hácírí mía ɓa yi. ²⁰ Ɔ́e ká minén na á í wa làa sòobéε, mi ðīn mi sīadéro le Dónbeenì yi wán à séenínáa mín, à mi wíoka va làa yahó. Mí wé fio lè le Dónbeenì Hácírí pànká. ²¹ Mí ɓua mín làa bìo le Dónbeenì wa làa mia, à dé mí sīa lòní le mukāni na máa vé, ðio wa Núhúso Yeesu *Krista á à na mia o tentemu bìo yi. ²² Bīa sīadéro yí fārā yí tīna sese le Dónbeenì yi á mí zūnī màkárí. ²³ Mí kǎnī ɓa hā júná sīnfló yi. Mí mún zūnī bīa ká màkárí, ká mí màhá pa miten bìo. Mí jīn ɓa wárá, hàrī ɓa sī-zīnīa á mí yàá pá yí túii yi ɓa wén-kora bìo yi.

Móndén jī-cúá

²⁴⁻²⁵ Le Dónbeenì dà, le è pa mia á mí máa día ho wòhú, le è wé á mí ò ðīn le yahó ká bè-kohó bìo máa mí máa leé mia. Le è wé á mí ò zāmaka le yahó le cùkú beenì yi. Mí wa khòoní le Dónbeenì na lé le dà-kéní, le lé wa kǎnfló wa páanfló là a Yeesu *Krista bìo yi, wón na lé wa Núhúso. Le ho cùkú, lè mu beemu, lè ho pànká búenbúen na bìo sà a yi f́éε à bìo pá sī a yi hā laà na kà wán à lén f́éε. *Amiina!

Le Dónbeeni Bè-sànkani na le zéenià là a Zān

Vūahú túaró jùhú

Yia túara mu bè-sànkani vūahú lé o Zān na lé o *Krista tonkaro. Pàahú na ó o wee túa ho yi ká bia tà a Krista bio á ho Oroomu béε wee beé lò làa sòobéε. O túara ho pàahú na ba hía wira a buan zoó díá ho kòhú na wi mu jummu tíahú, hia ba le Patimòosi yi. O túara ho á heníanáa bia tà a Krista bio sía. O le ba wíoka dé mí sía o Yeesu yi lé bio ó o dàina mu bio búenbúen. O vūahú mu yi á le Dónbeeni páanú kínle vūahú bio cèrèε wee mi yi.

O Zān bía mí vūahú yi le o Yeesu zéenià míten làa mí. Á lé o Yeesu mu mún bía le o túa bio ó o mɔn búenbúen (1). Ó o Zān bɛn túara hā wɔnna bio hɛjun á nɔnka ba kɛrɛtɛwa kuio bio hɛjun na wi ho Azii kòhú yi (2-3). O zéenià bio ó o mɔn ho wáayi, lè ho sò-mánu firó, lè hā búaaní bio hɛjun, lè mu biowa bio hɛjun, lè hā lánporá bio hɛjun bio (4-16). Ho ló-beeni *Babiloona cíló là a Satáni lè mí ton-sáwá yáaró bio (17-20). Bún mɔn ó o mɔn ho dímiǵá finle na le Dónbeeni léra. O bía le hen làa cínú ká a Yeesu á à bíní ì buen (21-22).

Bio ho vūahú wee zéeni

¹Bio wi ho vūahú na kà yi lé le Dónbeeni bè-sànkani na le zéenià là a Yeesu *Krista à wón zéeni na mí ton-sáwá yi, à ba zúú bio ò wé hen làa cínú. Ó o Yeesu tonkaa mí tonkaro na ló ho wáayi ni-kéní, ò o buee lii zéeni mu lè mí ton-sá na ba le Zān. ²Bio ó o Zān mu mɔn búenbúen ó o mà tuiá. O zū le mu lé le Dónbeeni jii-cúa, á zū le lé o Yeesu Krista zéenià mu. ³Bia wee kàrán le Dónbeeni jii-cúa na túara ho vūahú na kà yi, làa bia wee jí hā à pa hā bio bán júná bɛntín sí, lé bio mu biowa mu wéroró a sùaráa.

O Zān tɛenià ba kɛrɛtɛwa kuio bio hɛjun yi

⁴Ho vūahú mu lé ìnén Zān wee túa ho á à na ho Azii kòhú lórá bio hɛjun kɛrɛtɛwa kuio bio hɛjun yi. Le le Dónbeeni, dio wi fɛεε, na wi ká bio búii ò diñ yí léra na bò ò buen, à wé mu sáamu làa mia, à na ho hɛérà mia. Le hā hácíra mí bio hɛjun,* hia ò diñ le Dónbeeni bá-zámu kanmúini yahó à mún wé mu sáamu làa mia, à na ho hɛérà mia. ⁵Le o Yeesu Krista, yia wee mi ho tuiá le Dónbeeni jii, yia láayi wi, yia nín-yání vɛera ló ba ni-hía tíahú, yia wi ba bá-zàwa búenbúen jùhú wán à mún wé mu sáamu làa mia, à na ho hɛérà mia.

Lé orén wa wen, á húrún cāni kúaará kǎníanáa wen wa bè-kora yi, ⁶á wó á wa lé le *Dónbeeni yankarowá nípomu na wee sá bān Maá Dónbeeni tonló. Le ho cùkú lè ho pánká à bio sí a yi fɛεε hā lúlúio na jii mía yi. *Amiinal

⁷Mi loñ! Nín-yia hā dùndúio yi bò ò buen. Ba núpua búenbúen á à mi a, hārí bia cú a. Ho dímiǵá kāna síwá búenbúen á à tà le wéε o bio yi. Lé bún mu ù wéráa. *Amiinal ⁸O Nùhúso Dónbeeni, dio wi fɛεε, na wi ká bio búii ò diñ yí léra, na bò ò buen, dio dà mu bio búenbúen á weε bío: «Lé ìnén á búa mu bio búenbúen jùhú, á lé ìnén mún ñ vɛeni mu bio búenbúen.»

O Zān mɔn o Krista lè mí cùkú beeni

⁹Ìnén lé o Zān na lé mìn za wa páaníló là a Yeesu bio yi. Ì làa mia páanía le Dónbeeni bá-zámu yi, á léra mi lò beéroró làa bio mi wee hínáa mi sía yi làa mia. Lé ìnén ba hía wira á buan zoó díá ho kòhú na wi mu jummu tíahú, hia ba le Patimòosi yi. Ba zoó díá mi bín lé bio á ì buera le Dónbeeni bíoni á zéenià ho tuiá na ó o Yeesu mà. ¹⁰O Nùhúso wizonle zoñ,[†] á le Dónbeeni Hácírí pánká kera ì wán, á ì jná tǎmu búii sǎ pǔnpǔn lòn búaaní tǎmu ì mɔn. ¹¹Á mu tǎmu mu bíá làa mi: «Bio fo wee mi à ù túa ho vūahú yi na hā lórá bio hɛjun na kà kɛrɛtɛwa kuio bio hɛjun yi: Ho Efɛεze, ho Simiina, ho Pɛkaamu, ho Tiatire, ho Saade, ho Filadelifii, lè ho Lawodisee.» ¹²Bio á ì jná mu tǎmu mu sǎ, á ì yèrèmaa le ì khú loñ yia bía làa mi, á ì khú mɔn fíntá-cúaaawa bio hɛjun na wó lè ho sánú. ¹³Ò o búii lòn

* 1:4 Hā hácíra mí bio hɛjun: Mu bio hɛjun wee zéeni mu bio na jii sú bio. Hen kà á hā hácíra bio hɛjun lé le Dónbeeni Hácírí á mu wee zéeni bio. † 1:10 O Nùhúso wizonle: Le wizonle mu lé o Yeesu vèeró wizonle. Le lé ho dimaasi.

nùpue[‡] á zoó wi hã tíahú. Bãnsò zã ho báká tóní, á can mítén lè le nín-kéní na tá lè ho sánú. ¹⁴O jún-vãní ka púiapúia lòn yènsé. O yio ka lòn dõhú denle, ¹⁵á zení wee juifka kúiakúia lòn tònòn na ba pà á wíokaa. O tãmu sã wee jí lòn jun-beeni vãnáló. ¹⁶Hã mànàayio bìo hẹ̀jun ó o buan lè mí nín-tiáni. Ho khà-tóní yara junso na jia wi á wee lé o jii yi. O yahó ka cécén lòn wiso-hádõhú.

¹⁷Bìo á ì m̀n wo kà, á ì lùwá a tá díá, á yí máa kánkán lòn nùpue na húrun. Ó o líf bò mí nín-tiáni ì wán ò o bíá: «Yí zón wá. Lé ìnén á búá mu bìo búenbúen júhú, á lé ìnén mún khíí véení mu bìo búenbúen. ¹⁸Ìnén lé yia le mukàni binbirì wi cón. Ì lá húrun, á lé mi na wáa wi le mukàni yi f́ee hã lúlúio na jii mia yi. Mu húmú á ì pánká wi wán, á ho nì-hónbó-lóhó á ì pánká mún wi wán. ¹⁹Àwa, á bìo fo wee mi, bìo wi làa bìo bueé wé mu món, búnn búenbúen à ù túa. ²⁰Ká mu lé hã mànàayio bìo hẹ̀jun na á ì buan lè ì nín-tiáni, lè hã fíntá-cúawa bìo hẹ̀jun na wó lè ho sánú, búnn bàn kúará á ì zéení làa fo: Hã mànàayio bìo hẹ̀jun hõn bìo wee zéení le Dónbeeni tonkarowà na wee pa ba kèrètíewa kuio bìo hẹ̀jun yi bìo. Ká hã fíntá-cúawa bìo hẹ̀jun, hõn bìo bèn wee zéení ba kèrètíewa kuio bìo hẹ̀jun bìo.»

2

Bíò mà nòn ho Efeze kèrètíewa kuure yi

¹«Hã jii-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeeni tonkaro yi, yia wee pa ho Efeze lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia buan hã mànàayio bìo hẹ̀jun lè mí nín-tiáni, na wee varáká hã fíntá-cúawa bìo hẹ̀jun na wó lè ho sánú tíahú, lé wón wee bío bìo kà: ²Ì zū bìo mi wee wé, mi tà le lònbee yi mu bìo yi, á mún wee hì mi sã mu yi. Ì zū le bìa lé ba nì-sũmáa á mi pá bìo. Ba búí na le mí lé o *Krista tonkarowà à mu yí bon, á mi khéra kúará, á zū le ba lé ba sabín-fúaalowa. ³Mi wee tà hì mi sã, à tà le lònbee yi ì bìo yi, mí yí máa tée mi bàra.

⁴Èe ká ì màhá à zá làa mia bìo búí na á ì m̀n mia à mu yí se bìo yi. Bìo mi wa làa mi pàahú na mi búakáa dó mi sia mi á mí díá. ⁵Àwa! Á mí cén và mi yiwa bìo mi fú karáa wán, à zūn le mí ló lè ho món. Mí cén yèrè má mi yilera lè mí wára à wé làa bìo mi fú karáa bìo. Ká mí yí yèrè máa, á ì bueé lá mí fíntá-cúaa á à lén bín. ⁶Ká ì màhá mún wee búá mia. Lé bìo á bìo ba Nikolayitewa wee wé á mí jina, làa bìo á ìnén mún jinanáa mu.

⁷«Yia wee jí bìo, à bãnsò jí bìo le Dónbeeni Hácírí wee bío na ba kèrètíewa kuio yi. Yia dàina ho fúuhú fá, á le Dónbeeni v̀nsà buahó v̀ndèe na wee na le mukàni ba nùpua yi, á bãnsò á ì na dén bàn beere díró ní yi.»

Bíò mà nòn ho Simiina kèrètíewa kuure yi

⁸«Hã jii-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeeni tonkaro yi, yia wee pa ho Simiina lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia búá mu bìo búenbúen júhú, á mún khíí véení mu bìo búenbúen, yia lá húrun á vèera, lé wón wee bío bìo kà: ⁹Ì zū mi lò beéro bìo, á zū mi khemu bìo, à ho nãfòró binbirì jòn wi mí cón. Á bìo le mí lé ba *zúifúwa à ba yínóí ba zúifúwa binbirì bìo ba wee yáa lè mi yèni á ì mún zū. Ba nùpua mu kuure bìo sã a *Satáni yi. ¹⁰Le lònbee na à yí mia á mí yí zón. Mí loí, o Satáni á à wé á mí búí ba à kúee ho kàsó yí á à khénnaa mi kúará. Le lònbee á à yí mia hã wizooní bìo píru yi. ^{*}Mi fàrá dín mi s̀adéro mì wán, hàrí ba búe mia, á ì ì na le mukàni binbirì mia.

¹¹«Yia wee jí bìo, à bãnsò jí bìo le Dónbeeni Hácírí wee bío na ba kèrètíewa kuio yi. Yia dàina ho fúuhú fá, wón bãnsò á mu húmú cúa-jun ní máa yi.»

Bíòni mà nòn ho Pekaamu kèrètíewa kuure yi

¹²«Hã jii-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeeni tonkaro yi, yia wee pa ho Pekaamu kèrètíewa kuure yi:

«Yia ho khà-tóní yara junso na jia wi á wee lé jii yi, lé wón wee bío bìo kà: ¹³Ì

[‡] 1:13 Mu kerékimu yi á mu bíá: «Lòn nùpue za». Mu bìo wee zéení yia ó o Daniyele m̀n (Daniyele vúahú 7.13-14; 10.5-6). Ba zúifúwa cón ó o nùpue za mu lé Yia le Dónbeeni m̀n léra. ^{*} 2:10 Hã wizooní bìo píru: Bún wee zéení le le lònbee mu máa mia.

zū le ho lóhó na fo wi yi lé o *Satāni béeni dínií. Mi yí bīnía ī món à mi fàrá òn mi siáderó mi wán. Hàrì pàahú na ba bó a nìi na ba le Āntipaasi yi mi cón hen na ó o Satāni mu wi yi, á mi pá wókkaa dó mi sīa mi. O Āntipaasi mu lé wón mà ho tūiá ī jii binbirì. ¹⁴Èé ká ī màhá à zá làa mia cīnú bìo á ī mōn mia à mu yí se bìo yi. Ba búii wi làa mia na bò a nìi na ba le *Balaamu kàránlò yi. Wón na zéenia o *Isirayeele nìpomu khà vīnīlò là a nìi na lé o béé, yia ba le Balaaki† á bán là hā wōnna taa, á wó ho há-fénlò lè ho bá-fénlò lè mí síwà. ¹⁵Lé ká síi ba búii mún wi làa mia á bòráa ba Nikolayitewa kàránlò yi. ¹⁶Á mi cén yèrémá mi yilera lè mi wára. Ká mi yí yèrémá, á hen làa cīnú ká ī buen, á buéé fi làa bán nùpua so lè ho khà-tóni na wee lé ī jii yi.

¹⁷«Yia wee jí bìo, à ònsò jí bìo le Dónbeeni Hácírí wee bío na ba kèrètíewa kuio yi. Yia dàina ho fūuhú fá, á ho *maane na ba sànkaa á ī na a yi ó o ò là. Ī mún ò na le hue-poni ònsò yi. Le huee mu á ī wónci le yèn-finle wán á à na ònsò yi. Nì-veere yí dà máa zūn le yèni mu ká yínoñ yia le hue-poni mu òn yi.»

Bío mà òn ho Tiatiiere kèrètíewa kuure yi

¹⁸«Hā jii-cúa na ká á ū túa à na le Dónbeeni tonkaro yi, yia wee pa ho Tiatiiere lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia lé le Dónbeeni Za, na yio ka lòn dshú denle, á zení wee juiika lòn tōn, lé wón wee bío bìo ká: ¹⁹Bio mi wee wé á ī zū. Á le wamini na wee mi mia, làa bìo mi yí máa bīnī ī mōn, làa bìo mi wee wé na ba nùpua yi, làa bìo mi wee hīnāa mi sīa, mu búenbúen á ī zū. Ī mún zū le hā làa na ká wán, á bìo mi wee wé á po bìo mi wó pàahú na mi búakáa dó mi sīa o Yeesu yi. ²⁰Èé ká ī màhá à zá làa mia bìo búii na ī mōn mia à mu yí se bìo yi. O háa Zezabeele‡, yia le mí lé le *Dónbeeni jii-cúa fεero à mu yí bon á mi wee día ò o

khà ī ton-sáwá vīni. O wee jia ba dé ho bá-fénlò lè ho há-fénlò lè mí síwà wéró yi, lè hā wōnna taa làrò yi. ²¹Á ī òn ho pàahú wo yi, ò o yèrémá mí yilera lè mí wára, ká a màhá yí tà le mí ò día mí koomu wára. ²²Àwa! Ī ī wé ó o ò tèt mu vāmú á bia làa wo wee páani búenbúen á ī beé lò làa sòobéé, se ba bèn yèrémáa, á día a koomu wára. ²³Bia bò a yi búenbúen á ī ò búe. Ká mu wó ká, á ba kèrètíewa kuio búenbúen á à zūn le òn le yia á zū a nùpue yilera, làa bìo ó o sīi vá yi. Ī ī sàáni mi nì-kéní kéní yi á à héha làa bìo mi wee wé.

²⁴«Ká minén Tiatiiere kèrètíewa kuure nùpua na ká, na yí tà yí bò ho kàránlò mu yi, á mún yí wi mi zūn bìo ba wee ve là a *Satāni bio na sà yi, bán á ī ò bío bìo ká á à na yi: Ī máa bīnī máa hení bìo búii wéró máa na mia, ²⁵ká bìo mi dó mi sīa mi lé búni mi fàrá òn wán làa bìo mi wee wéráa mu fúaa ī bīnī buenlò.

²⁶⁻²⁸«Yia dàina fá ho fūuhú, á bò bìo á ī wee zéeni yi fúaa mu véeni, wón á ī na ho pánká yi ó o ò wé hā síwá búenbúen jūhú wán làa bìo á ònén mún yúráa ho pánká ī Maá cón bìo síi. Ò o ò súwani mí pánká ba wán làa sòobéé, á wé è fi ba lòn sīa na má làa cōró. Bānsò á ī na hā tá-tia mànàayiire yi.‡

²⁹«Yia wee jí bìo, à ònsò jí bìo le Dónbeeni Hácírí wee bío na ba kèrètíewa kuio yi.»

3

Bío mà òn ho Saade kèrètíewa kuure yi

¹«Hā jii-cúa na ká á ū túa à na le Dónbeeni tonkaro, yia wee pa ho Saade lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yia hā hácíira bìo hējun na bìo sà le Dónbeeni yi wiráa, na hā mànàayio bìo hējun wi níi yi, lé wón wee bío bìo ká: Bìo mi wee wé á ī zū. Ba nùpua wee leéka le mi yú le mukāni binbirì, à mi jūhú hūrun le Dónbeeni yahó. ²Àwa, á mi cén fání mi yio, à dé pánká miten yi, á bìo ká mia jūhú hía yí búe. Mu bon. Ī zū le bìo mi wee wé á jii yí sú ī Maá Dónbeeni

† 2:14 Balaamu làa Balaaki: Mi loñ Miló vūahú (Nombres) 22-24; 25.1-3; 31.16 ‡ 2:20 Zezabeele: Mi loñ Bá-zāwa nín-yání vūahú (1 Rois) 16.31; 19.1-2 § 2:26-28 Tá-tia mànàayiire: Le mànàayiire mu wee zéeni le sée yiró bio. Le mún wee zéeni a Krista bá-zāmu búakáro bìo. Mi loñ Lení vūahú (Psaumes) 2.8-9; Miló vūahú (Nombres) 24.17; Bè-sànkani vūahú 22.16

yahó. ³Àwa, á mi bīnī leéka mi yiwa bìo mi já lè le Dónbeenì biónì á tà le yi bìo. Mí yèrémá mi yilera lè mi wárá, à wé bè le biónì mu yi. Ká mi yí fánía mi yìo, á ì bueé yòoka mi wán là a kònlò bìo. Mí máa dàń máa zūń ì buenlò mi cǒn pàahú. ⁴Èé ká ǵa búí màhá wi mi cǒn ho Saade mu lóhó kèrètíewa kuure tǵahú á buan mīten sese le Dónbeenì yahó lòn nùpua na sǐ-zǐnia wée ce wéréwéré. Bán á à bè làa mi ká ǵa zǵa hǵa sǐ-poa, lé bìo ǵa kò làa bú.

⁵«Làa bún sǐí á yía dàńna ho fūuhú fá, á wón ñ zǐíní lè hǵa sǐ-poa. O yèni á ì máa lén bia yú le mukānì binbirì yènnáa vūahú yi hùúu. Ì ì dǐn ì Maá lè mí tonkarowá yahó á à bío le ǵanso bìo sǵa mìl.

⁶«Yía wee jí bìo, à ǵanso jí bìo le Dónbeenì Hácírí wee bío na ǵa kèrètíewa kuio yi sese.»

Bío mà nǒn ho Filadelifii kèrètíewa kuure yi

⁷«Hǵa jí-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenì tonkaro na wee pa ho Filadelifii lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yía na ǵan sǐí mía, na lé ho tǐúá poni ǵanso, yía ó o *Daviide béenì díró níí naló pánká wi níí yi lòn woohú won-za, yía héra mu bío jíí à nùpe máa dàń pe mu jíí, na mún pon mu bío jíí à nùpe máa dàń hén mu jíí, lé wón wee bío bìo kà: ⁸Bío mi wee wé á ì zū. Ì zū le ǵa nùpua yí máa kǒnbi mia sese, èé ká mi màhá pá wee bè ì bióní yi, mi yí pá ì bìo ǵa nùpua yahó. Àwa, ì héra ho zǐajni nǒn mia. Á nùpe na mún dà à bǐnǐ ì pe ho á mía. ⁹Mí loń, bío kà lé bìo á ì ì wé làa bia bìo sǵa a Satāni yi, bán na wee fūaa hǵa sabioní le mí lé ǵa *zǐífúwa à mu jǒn yí bon. Ì ì wé á ǵa bueé fǵará mí nǒnkǒjúná wán mi yahó, á ǵa à zūń le ì wa mia. ¹⁰Bío á ì henía nǒn mia le mí hǐ mi sǐa á mi tà bò yi. Lé bún nǒn á le lǒnbee na bueé khén ho dímjǵa nùpua búenbúen kúará á ìnén ǵèn mún ñ kǵnǐ mia yi. ¹¹Hen làa cǐínú ká ì buen. Bío mi dó mí sǐa mìl lé bún mi fǵará dǐn wán làa bìo mi wee wéráa mu, bèra a na ò o búí hǐa yí fé mi bìo na wee zéení le mí fá ho fūuhú.

¹²«Yía dàńna ho fūuhú fá, wón ñ kǵn lòn bǒrǒbǒrǒ ì Maá *Dónbeenì zǐ-beeni yi fǵéé. Bǵanso ò kǵn le zǐí mu yi fǵéé. Ì Maá Dónbeenì yèni, lè le lóhó yèni á ì túa ǵanso wán. Hón lóhó so lé ho Zeruzaleemu finle na à lé ho wáayi le Dónbeenì cǒn á à lii. Ìnén yèn-finle á ì mún ñ túa ǵanso wán.

¹³«Yía wee jí bìo, à ǵanso jí bìo le Dónbeenì Hácírí wee bío na ǵa kèrètíewa kuio yi sese.»

Bío mà nǒn ho Lawodisee kèrètíewa kuure yi

¹⁴«Hǵa jí-cúa na kà á ù túa à na le Dónbeenì tonkaro yi, yía wee pa ho Lawodisee lóhó kèrètíewa kuure yi:

«Yía yèni ǵa le *Amiina, yía wee mì ho tǐúá poni le Dónbeenì jíí, yía láayi wi, yía lé ho tǐúá poni ǵanso, na le Dónbeenì dǐn wán léraráa mu bìo búenbúen, lé wón wee bío bìo kà: ¹⁵Bío mi wee wé á ì zū. Le Dónbeenì bìo yi, á mi yí sùwa, á mi mún yí wan. Mí lá kà lè mí sùwa tǵa mí lá wan, se bún pá wǵa sǐaani. ¹⁶Ká bìo mi yí sùwa á mi mún yí wan, à mi kà tǒn, á ì ì kún mia á à kúia. ¹⁷Mí wee bío le mí níí bìo wí, le mí bò mīten mí nǵfǒró wán, bío búí yí fǒora mia, tǵa. À mí yí zū ká mí lé ǵa yinyio ǵansowá á bío màkárí wi. Mí lé ǵa nǐ-khenia. Mí lé ǵa muiwá á wee vará mí bío. ¹⁸Àwa, á mí día le ì zéení mia: Ho sǵánú binbirì na ceéra ho dǒhú yí á mí wǵa buee yá ì cǒn. Lé bún ñ na ká mí ì wé mu bìo ǵansowá binbirí. Mí buee yá hǵa sǐ-poa ì cǒn à zǐ sǵaráa mí nyìo. Mí mún buee yá hǵa yìo tǐnì ì cǒn à váani lè mí yìo à mí wé mí. ¹⁹Bia á ìnén wa ká ǵa wó khon, à ì zǵa làa ba, à bé ǵa. Mí cén biní dé sǒobéé mīten yi, à yèrémá mí yilera lè mí wárá. ²⁰Mí loń, ì dǐn ho zǐajni á wee tǵení. Ká yía já ì sǵa á tà le ì buee zo, á ì ì zo ǵanso cǒn á wa à páani ì dí.

²¹«Yía dàńna ho fūuhú fá, á ì wé á ǵanso ò kǵení mu bá-zǵa mu kanmúini wán ì nisǵnǐ, làa bìo á ìnén mún fá ho fūuhú á kǵarǵaá ì bá-zǵa mu kanmúini wán ì Maá nisǵnǐ.

²²«Yía wee jí bìo, à ǵanso jí bìo le Dónbeenì Hácírí wee bío na ǵa kèrètíewa kuio yi sese.»

4

Le khòoní na le Dónbeení wee yí ho wáyí

¹ Bún món, á ì bíníá mɔn à ho wáyí jii héra. Á mu tãmu na lá bía làa mi lè ho yahó, na sã wee jí lòn bũaani, lé bún tín wee bío làa mi: «Buee yòo hen, á ì zéeni bío buée wé làa fo.» ² Mí lahó yi, á le Dónbeení Hácírí pànká kera ì wán, á ì mɔn mu bá-zàmu kanmúini bíi ho wáyí ò o búí kará le wán. ³ Bãno semu ka lè hã *hũe-seni búí na ba le zasipu làa saaduana cĩaciakaró bío sí, á wee juiíka kùákúúá. Le bon-khònlè mún ló kíniá mu bá-zàmu kanmúini mu yi á wee juiíka lòn *hũe-seni na ba le emeroode. ⁴ Mu bá-zàmu kanmúini mu b̃an síi bóni làa bìo náa kíniá le yi, á ba ñi-kíá bóni làa ñuwá náa kará wán. Ba búenbúen zã hã sí-poa, á búra mu bá-zàmu khònlúaa na wó lè ho sánú. ⁵ Mu bá-zàmu kanmúini mu á ho viohó juiíkaró wee lé yi, á ho ñamakaró sã mún wee jí le yi. Hã fĩntá-cúawa bìo hẽjun zãniá yẽen b̃arà le yahó. H̃n lé hã háciira bio hẽjun na bio sã le Dónbeení yi. ⁶ Bìo búí lòn saahó na jumu wee ce wéréwéré lòn mákã dúuhú á mún wi mu bá-zàmu kanmúini mu yahó.

Búaa búaa náa búí mún ãn kíniá le kanmúini mu yi. Ba yara lè ba máa búenbúen léé yio. ⁷ O ñin-yáni yia ka lòn kúden. O jun ní yia ka lòn ãa-za. O ãn ní yia yahó ka lòn ñupue yahó. O náa ní yia wón ka lòn ãio na ãeera wã. ⁸ Ba mí búaa náa búenbúen á mía bío hẽz̃in hẽz̃in wi. Hã búenbúen vó lè hã yio. Bìo kà lé bío ba wee bío le wisoni lè ho tĩnãhú f̃eεε: «O Nuhúso Dónbeení b̃an síi mía. O ãa mu bío búenbúen. O wi ká bío búí ãn yí léra. O wi f̃eεε, o b̃ò ò buen.»

⁹ Hen ká ba búaa mu sansan wee bío yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán beemu bío á wee khòni a, á wee ãé o b̃arãkã, wón na wi f̃eεε hã lúluúo na jii mía yi, ¹⁰ à ba ñi-kíá bóni làa ñuwá náa líi búrá yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán na wi f̃eεε hã lúluúo na jii mía yahó à búani a. Ba wee wé hén mí sánú khònlúaa líi kúia mu bá-zàmu kanmúini yahó ká ba à bío bío kà:

¹¹ «Nuhúso, wa Dónbeení,

* ^{5:3} Zudaa zĩ-júhú ñupua kúden là a b̃eε Daviide m̃onm̃ani: Mí loñ Bìo Nuhú Búeñí ṽuahú (Genèse) 49.9; Ezayii ṽuahú 11.1, 10

fo ko lè ho cùkú.
Fo ko lè le khòoní.
Ho pànká búenbúen bìo sã fòh.
Lé bío ünén lé yia léra mu bío búenbúen.
Ünén lé yia le mu keñí,
á mu b̃en wi.»

5

O Pioza mí ãon lé yia ko lè ho ṽuahú benló

¹ Ì bíníá le ì loñ, á ì mɔn à yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán buan ṽuahú búí lè mí ñin-tĩani. Ho ṽuahú mu yahó lè ho máni búenbúen á ho túaró wi wán, á bun. Ho jii lan lè ho sò-mánu hã zen cúa-hẽjun. ² Ì mún mɔn wáyí tonkaro búí na pànká wi, ò o wee bío bío kà p̃np̃n: «Yia ko lè ho sò-mánu na lan lè ho ṽuahú mu jii firó à ben ho lé o yén?» ³ Ká yia mahá ko lè ho benló à kàrán ho á yí ló. Bãno mía ho wáyí, o mún mía ho tá wán, á ho tá f̃ik̃hú ó o mún mía yi. ⁴ Á ì b̃entín wá mu bío yí làa sòob̃eε, lé bío á yia ko lè ho benló à kàrán ho á yí ló. ⁵ Á ba ñi-kíá bóni làa ñuwá náa ñi-kéni búí á wee bío làa mi: «Yí wá bío. Loñ, yia ba wee ve làa Zudaa zĩ-júhú ñupua kúden, o b̃eε *Daviide m̃onm̃ani, á fá ho f̃uhú.* Wón lé yia ko lè ho sò-mánu na lan lè ho ṽuahú mu jii firó, à ben ho.»

⁶ Ì bíníá le ì loñ, á ì mɔn Pioza búí na ka lòn yia na ba f̃ã yan làa muini, ká a ãn le b̃eεni kanmúini síi yi, ba búaa búaa náa, lè ba ñi-kíá bóni làa ñuwá náa tíahú. O Pioza mu wáa là a yio lé mu bío hẽjun hẽjun. H̃n yio so lé hã háciira bio hẽjun na le Dónbeení tonkaa ho ãim̃jã kùarãa búenbúen yi. ⁷ O Pioza mu vá vaá bó yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán, ò o fó ho ṽuahú na á wón buan lè mí ñin-tĩani. ⁸ Bìo ó o fó ho buan, á ba búaa búaa náa lè ba ñi-kíá bóni làa ñuwá náa á buée búrá a Pioza mu yahó. Ba búenbúen buan hã kòncówá, á mún buan hã lánpórã na wó lè ho sánú, na mu bío búí na sãmu sí sú á wee c̃i yi. Bún bìo so wee zéeni bío bío sã le Dónbeení yi fioró bío. ⁹ Á ba búaa búaa náa lè ba ñi-kíá bóni làa ñuwá náa wee sío le len-finle na kà: «Ünén lé fo ko lè ho ṽuahú mu féró. Fo ko lè ho ṽuahú mu féró à fi ho sò-mánu na lan ho jii.

Lé bio ùnén lé fo ba yan le le muini.

Ū cāni lé diò yà ba nùpua á ba bio sà le Dónbeenì yi.

Ba ló ho dímjná kána nùpua le mí síwà búenbúen yi,
hàri ba wé lùe lé lùe,
hàri ba bío bióni lé bióni.

¹⁰ Fo wó á ba lé wàn *Dónbeenì yankarowà nìpomu,
à ba wé sá na le yi.

Ba à dí le béni ho tá wán.»

¹¹ Ī bñía le ĩ loń, á ĩ jná ho wáayi tonkarowà sã. 'Ba ka cèrècèrècèrè, á kńńía mu bá-zàmu kanmúini, le ba búaa búaa náa, le ba nì-kía bóni làa nùwá náa yi.† ¹² Bio kà le bio ba wee bío pńpń: »

«O Pioza na ba lá fá
á ho dàńlò, le ho nàfòró, le mu bè-zúminì,
le ho pánká á bio sà yi.

O ko le le kńnbii.

O ko le ho cùkú.

O ko le le khòoní.»

¹³ Á mu bè-lénnia búenbúen, bio wi ho wáayi làa bio wi ho tá yi, bio wi ho tá fikǎhú, làa bio wi mu jummu yi, mu búenbúen na wi há kùaràa búenbúen yi, á ĩ jná sã à mu wee bío bio kà:

«Le khòoní, le le kńnbii, le ho cùkú, le ho pánká

á bio sã yia kará mu bá-zàmu kanmúini wán,

là a Pioza yi féee há lúlúio na jii mía yi.»

¹⁴ Á ba búaa búaa náa le: Amiina! Á ba nì-kía bóni làa nùwá náa bèn líí búrá à ba búaaní ba.

6

O Pioza fù ho sò-mánu bio hèzìn

¹ Ī bñía le ĩ loń, á ĩ mən ò o Pioza fù ho nín-yání sò-mánu na lá lan ho vūahú jii. Á ĩ jná ba búaa búaa náa yà-kéní sã ò o béra lòn viohò na nà: «Buee khíí lén!» ² Á ĩ le ĩ loń, à lée cón-poni na. Yia yòora á a buan le tée. O búii nən mu bá-zàmu khònlúee wo yi ó o búra á wàráa lòn san-bée á tńn wà vaá fá ho fūhú.

³ Ó o Pioza fù ho jun ní sò-mánu na lá lan ho vūahú jii. Á ĩ jná ba búaa búaa náa jun níso sã ò o béra: «Buee khíí lén!» ⁴ Ó o cúa búii zoó ló hùeen lòn dǎhú. Yia kará a wán ó o búii nən ho pánká yi, ò o wé à ho hээрà

yí keńi ho tá wán, à ba nùpua wé búe mín. O búii nən ho khà-tó-tóni wo yi ó o buan.

⁵ Ó o Pioza fù ho tńn ní sò-mánu na lá lan ho vūahú jii. Á ĩ jná ba búaa búaa náa tńn níso sã ó o béra: «Buee khíí lén!» Á ĩ le ĩ loń, à lée cón-bíri na lua. Yia kará a wán á buan le dèe na ba wee mǎnzá le mu bio línlimu. ⁶ Á ĩ jná bio búii sã lòn nùpue támu ba búaa búaa náa síi yi à mu wee bío: «O nùpue wizon-kùure sámú lé há daa lánpámúarè dà-kéní yáwá. Ká mu lé há sio, se lée lánpámúarè bio tńn ho yáwá dà-kéní mu yi. Ká ho jiló le ho *divén búii à ũ día mí yáwá yi.»

⁷ Ó o Pioza fù ho náa ní sò-mánu na lá lan ho vūahú jii. Á ĩ jná ba búaa búaa náa níso sã ó o béra: «Buee khíí lén!» ⁸ Á ĩ le ĩ loń à lée cón-khūuni na lua. Yia kará a wán yèni ba le Húmú. Ho nì-hǎnbó-lóhó bò a mǎn. Ho dímjná nùpua búenbúen sankanən cúa-náa ní bio dó ba níi yi, à ba búe ba le ho khà-tóni, le le híni, le mu vǎmú, le ba zín-búaa.

⁹ Ó o Pioza fù ho hònú ní sò-mánu na lá lan ho vūahú jii, á ĩ mən há mǎnákàwa búii le muini yeení tá. Bìa bò le Dónbeenì bióni yi, á mà ho tūiá le jii á ba bó, lé bán te mí mǎnákàwa. ¹⁰ Bio kà le bio há mǎnákàwa mu wee bío pńpń: «Núhúso Dónbeenì na bàn síi mía, yia lé ho tūiá poni bànso, le ho pǎhú yén fo ò pa á à síinínáa ho dímjná nùpua júná á à díráa há yúaa wa búero bio yi coon?» ¹¹ Á le Dónbeenì nən há sí-poa ba nì-kéní kéní yi, à le bía nən ba yi le ba hí mí sã cńnú à paráa ba ninzàwa ton-sáwá, bàn zàwa le bàn hínni na ba à búe le barén bio síi jii síró.

¹² Ī bñía le ĩ loń, á ĩ mən ò o Pioza fù ho hèzìn ní sò-mánu na lá lan ho vūahú jii, á ho tá dèkíio le mí pánká. Á le wii yèrèmaa ka kúirikúirikúiri, à ho piíhú hón múia hobobo lòn cāni. ¹³ Há mǎnáyio wee tē líi lòn hánbío na ho pinpi-beeni wee díí. ¹⁴ Ho wáayi bun zon mín yi lòn pǎhú á vúnun, á há búaa le há táwa na mu jummu kńnia yi, búen búenbúen lóka mí lara yi á vúnun. ¹⁵ Ho dímjná búenbúen bá-zàwa le ba júnása, ba dásíwá júnása, ho nǎfòró bǎnsowá, bìa pánkáwá wi, ba wobáani làa bìa wi míten, ba búenbúen hээрà sà míten

† 5:11 Mí loń Daniyeele vūahú 7.10

hā kǎnǐ yi lè hā búaa hue-beera pǒnna. ¹⁶ À ɓa wee bío lè hā búaa lè mí hue-beera: «Mí jǐ wɛn, à yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán à yí mí wɛn, ò o Pioza síiní wa júná. ¹⁷ Lè bio á yia kará mu bá-zàmu kanmúiní wán là a Pioza wizon-beeni na ɓa à fí le cítí yi wáa dǒn. Á yia dà à kǎnǐ mítɛn le wizonle mu yi wón mia.»

7

Le Dónbeeni bò le fíimíní mí ton-sáwá ɓuráa wán

¹ Bún mǒn, á í mǒn le Dónbeeni tonkarowà nùwā náa à ɓa ðin ho ðímíjǎ sǎa mí bìo náa yi á hò ho pinpiró hen na ɓa ðinka yi, à ho yí và ho tá, lè mu jun-beera, lè hā vǐnsǎ wán. ² Á í bíní le í loú, á í mǒn le Dónbeeni tonkarowà veere ò o ló lè le wii hēnǐ. Le dēe na le Dónbeeni, ðio lè le mukāni ɓanso, á wee bè lè mí fíimíní ó o ɓuan. Ò o bía bìo kà pǒnpǒn lè le Dónbeeni tonkarowà nùwā náa mu, bia le non ho pánká yi à ɓa yáaraa ho tá lè mu jun-beera: ³ «Ho tá lè mu jun-beera lè hā vǐnsǎ á mi ðin yí yáa ká wa yí bò le fíimíní wán Dónbeeni ton-sáwá ɓuráa wán yí wó.» ⁴ Á bía le fíimíní mu bò wán á ɓa zééní jii làa mi. ʼBa búenbúen wó nùpua muaaseé ɓuráa-hèjun làa muaaseé náa. ʼBa ló a *Isirayeele nípomu zǐ-júná búenbúen yi. ⁵⁻⁸ *Zudaa zǐ-juhú nùpua na le fíimíní mu bò wán lée muaaseé píru jun. Ó o Urubēn, là a Kaade, là a Azere, là a Nefutalii, là a Manasee, là a Simion, là a Levii, là a Izakaare, là a Zabulon, là a Zozeefu, là a Bēnzamee, bán búenbúen zǐ-júná nùpua muaaseé píru jun jun á le fíimíní mu bò wán.

Ba zàamá-kúii ðin o Pioza yahó

⁹ Bún mǒn, á í le í loú, à lée minka zàamá-kúii na. ʼBa jii yí dà máa zúú. ʼBa ló ho ðímíjǎ kǎna nùpua lè mí síwá búenbúen yi, hǎri ɓa wé lùe lée lùe, hǎri ɓa bío bíoni lée bíoni. Í mǒn ɓa à ɓa ðin mu bá-zàmu kanmúiní yahó, là a Pioza yahó. ʼBa zǎ hā sípoa, á ɓuanka hā yúkúio vǒnna à zééní le mí sǎa wan. ¹⁰ Bìo kà lè bìo ɓa wee bío pǒnpǒn: «Wán Dónbeeni na kará mu bá-zàmu kanmúiní wán là a Pioza, lè bán kǎnǎ wɛn.»

*

7:14 Le lònbe-be-beeni: Mí Loú Matiyè vūahú 24.21; Maaki vūahú 13.19

¹¹ Á ho wáyí tonkarowà búenbúen ðin kǐnǎ ɓa nì-kǎa ɓóní làa nùwā náa, lè ɓa búaa búaa náa na ðin kǐnǎ mu bá-zàmu kanmúiní yi á líí ɓurá le yahó, á wee búaaan le Dónbeeni ¹² ká ɓa a bío:

«*Amiina!

Mu bè-zúrminí lè ho dànló lè ho pánká á bìo sǎ wán Dónbeeni yi.

Le ko lè le kǒnbii lè ho cùkú.

Wa ko wa khòoní le à dé le bǎrákà fēēē hā lúlúio na jii máa yi.

*Amiina!»

¹³ Á ɓa nì-kǎa nì-kéní wáa tūara mi: «Ba sípoa ɓansowá mu á fo zū le? ʼBa wee lé wɛn?»

¹⁴ Á í bía non wo yi: «Wán maá, ūnén lé fo zū ɓa.» Ó o nì-kínle mu bíní bía: «Bia kà lé bia kǎa le lònbe-be-beeni* yi. ʼBa seera mí sí-zǐnǎ o Pioza cǎni yi á hā wee ce píiapúia.

¹⁵ Lè bǐn te bìo ɓa ðinnáa le Dónbeeni bá-zàmu kanmúiní yahó. ʼBa wee sá na le Dónbeeni yi le wisoni lè mí tǐnǎahú fēēē le zǐ-beeni na bio sǎ le yi yi. Á le Dónbeeni, ðio kará mu bá-zàmu kanmúiní wán á à keñ làa ɓa, á à pa ɓa bìo.

¹⁶ Hǐni làa ju-hǎnǐ máa bǐnǐ máa dàñ ɓa.

Wii máa bǐnǐ máa jí ɓa,

á wunwuro mún máa bǐnǐ máa beé ɓa lò.

¹⁷ Lè bìo ó o Pioza na wi mu bá-zàmu kanmúiní sǐi yi á à pa ɓa bìo làa bìo ó o pípa wee wé paráa mí pia bìo. O wé è dí ɓa yahó á à varáa le jun-dǎnǐ yi, ðio wee na le mukāni binbirí, á le Dónbeeni á à súuka ɓa yèn-caa búenbúen.»

8

O Pioza fù ho hējun ní sò-mánu

¹ Bìo ó o Pioza màhá fù ho hējun ní sò-mánu na lá lan ho vūahú jii, á bìo ho wáyí búenbúen wó tétété á dó mí yi. ² Á í le í loú, á í mǒn le Dónbeeni tonkarowà nùwā hējun na ðin le Dónbeeni yahó. Á ɓa non hā búaaan dà-kéní kéní ɓa yi. ³ Á le Dónbeeni tonkarowà veere búu ló á buée ðin le *ǎnsǎn cǐiní dēe nisǎn. O ɓuan ho lǎnpóhó na ɓa wee wé cǐi mu bìo na sǎmu sǐ yi. Ho wó lè ho sǎnú. Á ɓa non mu bìo na sǎmu sǐ cēēē wo yi ò o cǐi mu ho yi ho *ǎnsǎn cǐiní dēe na wó lè ho sǎnú wán, ðio wi mu bá-zàmu kanmúiní yahó. Á mu bìo mu làa bía

bio sà le Dónbeenì yi fióró ò o páaní na le Dónbeenì yi. ⁴ Á mu bio na sãmu sī na wee cī ho lánpóhó na ó o buan yi yīnī làa bia bio sà le Dónbeenì yi fióró á páanía yòò dōn le Dónbeenì. ⁵ Bún mōn ó o wáyì tonkarò mu khá hã donfúaa ho *ánsán cīnī á kúaa ho lánpóhó mu yi á kónkúaa kúaa ho tá wán lè mí pánká. Bio ó o kónkúaa hã kúaa kà sí, á ho viohó juíkaa á nãmakaa, á ho tá dèkíó lè mí pánká.

Hã bũaaní bio náa na nín-yání wá

⁶ Á ho wáyì tonkarowà nùwã hējun na buan hã bũaaní wáa wíokaa mítēn hã wíló bio yi.

⁷ Ó o nín-yání tonkarò wáa wá mí bũaaní. Bio ó o wá le, á ho viohó mànàayio, lè ho dōhú, lè le cāni lunkaa mín yi á dīndīn tò ho tá yi. Á ho tá lè mí vīnsīa lè mí jíní bio na cāka búenbúen á à yí mu bàn sankanōn cúa-tīn.

⁸ Ó o jun ní tonkarò á wá mí bũaaní. Á bio búí lòn búe-beenì búí zà wó ho dōhú kùera lion hã vūna lè hã jun-dáa bàn sankanōn cúa-tīn tīn wán. ⁹ Á ba bùaa na wí le cāni mu yi á húrun. Á hã wonna na wí le yi mún fù.

¹⁰ Ó o cúa-tīn ní tonkarò wá mí bũaaní, Á le mànàayi-be-beenì búí zà wó ho dōhú kùera lion hã vūna lè hã jun-dáa bàn sankanōn cúa-tīn tīn wán. ¹¹ Le mànàayiire mu yèni ba le Henheró. Á hã vūna lè hã jun-dáa jumu, á bio yèrēmáa wó mu jun-hia á à yí mu sankanōn cúa-tīn. Á ba nùpua cèrè húrun lé bio ba jun mu jun-hia mu.

¹² Ó o cúa-náa ní tonkarò wá mí bũaaní. Á le wii, lè ho pīhú, lè hã mànàayio sankanōn cúa-tīn tīn ní á bōonía yi, á mu bàn khoomu sankanōn cúa-tīn tīn ní á vó. Á le wisoni lè ho tīnàahú sankanōn cúa-tīn tīn ní wó le tībírí ckoon.

¹³ Á ĩ le ĩ loñ, á ĩ mōn duio búí ò o yòò wee dēe ho wáyì firicírri á wee bío bio kà pōnpōn: «Yéréké loo! Yéréké! Ho yéréké á à sá ho dímjí ná nùpua yi lé bio le Dónbeenì tonkarowà nùwã tīn na ká á à wí mí bũaaní.»

9

Bio wó hã bũaaní bio hònú ní wíló món

¹ Ó o cúa-hònú ní tonkarò wá mí bũaaní. Á ĩ mōn mànàayiire búí na kùera lion ho tá yi. Ho kōhú na nàyiló jii mía jii won-za á ba nōn le yi. ² Á le buéé héra ho kōhú na nàyiló jii mía jii, á le minka yīnī ló ho yi kúntūun, á pon ho tá búenbúen yi á mu wó le tībírí á le wii yí máa mi. ³ Á ba kòoyówá ló le yīnī mu yi á bera fò ho tá. Ba nōn ho pánká ba yi á ba wé táa ba nùpua lè ba naawà bio sí.

⁴ Á ba bía nōn ba yi le le jíní, lè hã vīnsīa, làa bio léé bio na wee sà hã vōnna à ba yí túii yi. Ká ba nùpua na le Dónbeenì fīimīnī mía wán lè bán mí dōn à ba wé táa. ⁵ Ba yí nōn le ní ba yi le ba búe ba nùpua mu, ká ba màhá à beé ba lò làa sòobéé á à dā hã pīina bio hònú. Bio ba wee beé là a nùpue ló á ka lòn naa táró vía bio sí. ⁶ Pàahú na á bún ò wé yi ká ba nùpua wé è bío le mí lá húrun se mu sũaaní. È ká ba màhá máa hí. Ba sía wé è va mu húmú yi. È ká ba máa yí mu.

⁷ Ba kòoyówá mu ka lòn cúa na ba wíokaa hã hīa táró bio yi. Ba búenbúen júná á mu bio búí ponka yi lòn bá-zàmu khōnlúaa na wó lè ho sánú. Ba yara ka lòn nùpua yara, á jún-vānī túeeka lòn háawa jún-vānī. Ba jia ka lòn kúdenwá jia. ⁸ Ba kosīa ka lè hã ponka yi làa hōnló biowa búí. Ba mía sã wee jí wurúwári wurúwári lòn wòtórówa lè mí cúa na lúwa bò ò va hã hīa. ⁹ Ba zúaa wí á ka lòn naawà zúaa. Lé hōn zúaa so á ba à beé lè ba nùpua lò hã pīina bio hònú yi. ¹¹ Ba kòoyówá mu béé le ó tonkarò na pan ho kōhú na nàyiló jii mía yi. O yèni lè mu heberemu ba le Abadon, ká mu kerεkimu á ba wee ve o làa Apolijon, mu kúará le «Bè-yáaro.» ¹² Bún lé ho nín-yání yéréké na wó khīna. Yérékéwá bio jun á pá à bīnī ò wé á à sī bún yi.

Bio wó hã bũaaní bio hēzīn ní wíló món

¹³ Bún mōn ó o cúa-hēzīn ní tonkarò á wá mí bũaaní. Á ho *ánsán cīnī dēe na wó lè ho sánú, dio wí le Dónbeenì yahó á tãmu búí ló kónbúaa mí bio náa yi á ĩ já sã. ¹⁴ Mu tãmu mu bia nōn o tonkarò cúa-hēzīn ní na buan mí bũaaní yi: «Ba tonkarowà na ló ho wáyì nùwã náa na ba can ho muhú na ba le Efaraate jii à ù fee kúia.» ¹⁵ Ó o feera ba kúará à ba búe ho dímjí ná nùpua sankanōn cúa-tīn ní jūhú. Ba lá wíokaa ba día á pannáa dén lúlúure so, hón pīhú so, dén

wizonle so, hón pòn-kéní kéní so. ¹⁶Barén hín-táwá na yòora ɓa cúawa á ɓa zééníá jii làa mi. 'Ba le ɓa lé ho muasee khiá-pírú pírú júná khiá-jun. ¹⁷Bio á ĩ mən lè ɓa sî lè bio kà: 'Ba búenbúen mu biowa ponka kosíá yi. Mu búí ka hùeen lòn dǎhú. Mu búí lé mu bè-búrán. Mu búí lé mu bè-dondó. 'Ba cúawa júná ka lòn kúdenwá júná. Ho dǎhú lè le yìiní lè ho kírìbì wee lé lè ɓa jini. ¹⁸Mu bè-sūmáa bio tīn mu, ho dǎhú lè le yìiní lè ho kírìbì na wee lé lè ɓa jini lè bio bóka ho dímjíá nùpua. Bía mu bó búenbúen á à yí ɓa sankanɔn cúa-tīn. ¹⁹'Ba cúawa mu pànkáwá wi ɓa jini lè ɓa zúaa yi. Mu bon, ɓa zúaa júná wi á ka lòn háwá, lé hǎn ɓa wee bóonínáa ɓa nùpua yi.

²⁰Ká ɓa nùpua na mu bè-sūmáa á yí yú yí bó, bán pá yí yèrémáa yí díá mí wǎnna hǎló. 'Ba pá wee búaaní ɓa cínáwa. Hǎ wǎnna na wó lè ho sǎnú, làa hǎa wó lè le wén-hǎnló, làa hǎa wó lè ho tǎjɔn, làa hǎa wó lè hǎ huua lè hǎ búeení, bún na yí máa mi mu bio, á yí máa jí mu bio, á yí dà máa wé dɛɛ, lé bún á bán pá wee búaaní. ²¹'Ba nùpua búero, lè mu nín-símú wéro, lè ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí síwà, lè ho kǎnló, bún búenbúen á ɓa pá yí yèrémáa á yí díá wéro.

10

Ho wǎn-za na á ho wáayi tonkaro buan

¹Á ĩ bíníá le ĩ loń, á ĩ mən le Dónbeení tonkaro búí na pànká wi, ò o ló ho wáayi wee lii. Le dùndúure pon wo yi lòn dà-zínii. Á le bon-khǎnle bánbáa o júhú. O yahó wee juiíka lòn wii, á zení ka lòn dǎhú bòròbòròwa. ²Wǎn-za búí na héra ó o buan. O nín-tiánin zeń ó o bò mu yámú jumu wán, ká a nín-káahón zeń ó o bò ho tá wán, ³ò o béra pǎnpǎn lòn kúden. Bio ó o béra ká síí, á ho viohó nàmakaró bía há zen cúa-hèjrun. 'Bìo á hǎn viohó so nàmakaa khiína, á ĩ wi á ĩ túa bio ho nàmakaró mu bía, á ĩ jná tǎmu búí sǎ ho wáayi á mu bía: «Ho viohó mu nàmakaró bán jì-cúa á ũ bua ũ don. Yí túa há.» ⁴Ó o tonkaro na á ĩ mən ò o ñin mu yámú jumu lè ho tá wán, á hoonía mí nín-tiánin ní dá ho wáayi, ⁵ò o báa lè le Dónbeení yèni, ñio wi bín fɛɛ hǎ lúlúio na jii mía yi, na léra ho wáayi làa bio wi

ho yi búenbúen, lè ho tá làa bio wi ho yi búenbúen, lè mu yámú jumu, làa bio wi mu yi búenbúen. O bía: «Mu wáa máa bíní máa mía. ⁷Nǎnzòn na ó o hèjrun níi tonkaro á à wí mí búaaní yi, bún zoń ká le Dónbeení bio na le lá le mí ì wé na sà yí á à wé á jii ì sí, làa bio le mánáa mu nɔn mí ton-sáwá na lé le jì-cúa fɛɛrowá yi.» ⁸Á mu tǎmu na á ĩ lá jná sǎ ho wáayi á tīn bíníá bía bio kà nɔn mi: «Vaa fé ho vǎhú na ó o tonkaro na ñin mu yámú jumu lè ho tá wán buan.» ⁹Á ĩ ñen vaá bó a yi, á fióra a le o na ho wǎn-za mu mi. Ó o bía nɔn mi: «Nín-hia, wǎa fé ho là. Ho líí wé hɛɛ ũ píohó yi hǎri ká ho lá ka lòn sòró ũ jii yi.» ¹⁰Á ĩ fó ho wǎn-za mu á là. Ho yoo bòbò lòn sòró. Bio á ĩ là ho wó, á ho wó mu bè-hia ĩ píohó yi. ¹¹Á ɓa bía bio kà nɔn mi: «Fo ko á ũ pá bíní bue bio le Dónbeení le mí ì wé le ho dímjíá kǎna nùpua lè mí síwà cèrɛɛ, hǎri ɓa bio bíoni léé bíoni, lè ɓa bá-zàwa cèrɛɛ.»

11

'Ba nùwǎ jun na wee mì ho túiá le Dónbeení jii

¹Ó o búí nɔn le kǎani na ɓa wee mǎnzǎ lè mu bio mi, ò o bía làa mi: «Vaa mǎnzǎ le *Dónbeení zī-beeni, à mǎnzǎ ho *ǎnsǎn cǐnii dɛɛ. 'Ba nùpua na wi le Dónbeení zī-beeni mu yi á wee búaaní le, á ũ mi á zúu jii. ²Ká le zī-beeni mu bán lún á ũ yi mǎnzǎ. Hón díá nɔn bía yí zū le Dónbeení yi. 'Ba á yonka ho lóhó na bio sǎ le Dónbeení yi há píina búará-jun làa bio jun yi. ³'Ba nùwǎ jun na wee mì ho túiá ĩ jii á ĩ tonka à ɓa buéé fɛɛ ĩ jì-cúa. 'Ba à zí há sǎa na wee zéeni le mu yúmú wó ɓa wán á à fɛɛráa ĩ jì-cúa mu há wizooni khiá-pírú jun làa búará-tīn yi.» ⁴Bán nùwǎ jun so lé hǎ Oliivewa vǎnsǎ bio jun lè hǎ fíntǎ-cúawa bio jun, hǎa bio bía háani. * 'Ba ñin o Núhúso na wi ho dímjíá búenbúen júhú wán yahó. ⁵Ká a búí le mí ì wé ɓa làa bè-kohó, á ho dǎhú ù lé lè ɓa jini léé cǐ ɓa zúkúsa á à búe. Lé ká síí á yia le mí ì wé ɓa làa bè-kohó á à hiraá. ⁶'Ba yú ho pànká á à hèráa ho viohó á ho máa tɛ, pǎahú na ɓa wee fɛɛ le Dónbeení jì-cúa yi. 'Ba dà à yèrémá mu jumu á mu ù wé le cǎni.

* 11:4 Mí loń Zakari vǎhú 4.3, 11-14

Ba dà à wé á mu bè-sūmáa lè mí síwà wé è sá ho dímjáa yi túntún ho pàahú na sī ba yi.

⁷Ká hā jī-cúa na ba ko ba fεε á fεera vó, ó o yia búí á à lé ho kōhú na nàyló jii mía yi á léé fi làa ba. O ò dàñ ba, á à búé ba. ⁸Á ba ni-hínmu ba à kúia ba nùpua fémínló lahó yi, ho ló-beeni na ba úúaa ba Núhúso yi ho *kùrùwá wán á bó. Ho ló-beeni mu yèn-waahú ba le *Sodōomu tàá *Ezipite. ⁹Ba nùpua na ló ho dímjáa kána nùpua lè mí síwà búenbúen yi, hārī ba wé lúe léé lúe, hārī ba bío bíoní léé bíoní, tíahú á buéé dīn á à loñ ba nùwā jun mu ni-hínmu hā wízoní bío tīn lè mí canko yi, á à pí le ba máa nūu. ¹⁰Ba nùpua na ho dímjáa yi sīa á à wa bío ba húrūn bío yi. Ba à dí mu sánú á à hā mín lè mu bío, lé bío ba jī-cúa fεerowá nùwā jun mu á beérarāa ba lò làa sòobéε.

¹¹Ká hā wízoní bío tīn lè mí canko mu khíina, á le Dónbeeni kúaa mí sōnsāmu na wee na le mukāni ba yi á ba vèera hínōn. Á ba mu wó yò yi búenbúen zāna làa sòobéε.

¹²Á ba nùwā jun mu jí tāmū búí sá pōnpōn ho wáayi à mu wee bío làa ba: «Mí buee yòo hen.» Á ba hínōn yòo wà hā dūndúio wán ká ba zúkúsa dīn wee loñ. ¹³Ho pōn-kéní mu yi à bún ho tá dèkíó lè mí pánká, á fù ho lóhó sankanōn cúa-pírú ní. Nùpua na húrūn mu yi léé muaaseé hējun. Bia fera yí húrūn bán zōnkaa, á ba bùaanía le Dónbeeni na wi ho wáayi.

¹⁴Ho cúa-jun ní yéréké khíina, á hen làa cínú ká ho cúa-tīn ní i buen.

Bio wó hā bāaani bio hējun ní wíló mōn

¹⁵Ó o hējun ní tonkaró wá mí bāaani, á tāmū cērēε bío pōnpōn ho wáayi:

«Wa Núhúso Dónbeeni làa *Yia ó o mōn léra á ho dímjáa béeni bio mahá wáa sá yi binbirí,

á le Dónbeeni á à dí le béeni fεεε hā lúlúio na jii mía yi.»

¹⁶Á ba ni-kíá bóní làa nùwā náa na kará mí bá-zāmu kanmúini wán le Dónbeeni yahó á líí búrá á ba wee bùaaní le Dónbeeni ¹⁷ká ba à bío:

«Núhúso Dónbeeni,
ūnén na dà mu bío búenbúen,
na wi fεεε á wi ká bío búí dīn yí léra,
wa wee dé ū bārākà,

lé bío á ū pánká na jii mía lé hón fo lá lè ū béeni.

¹⁸Ho dímjáa kána nùpua sīa cà foñ, εε ká ūnén lé yia sīi wáa wee cī ba yi.

Ho pàahú dōn à ū fī le cítí bío húrūn búenbúen wán.

Ho pàahú dōn à ū sáani ū ton-sáwá na lé ū jī-cúa fεerowá,

làa bío bío sà foñ yi, bán na wee kōnbi fo,

bío bío júhú wi làa bío bío júhú mía.

Ho pàahú dōn à ū yáa bío wee yáa ho dímjáa nùpua.»

¹⁹Bio bá bío vó, á le *Dónbeeni zī-beeni na wi ho wáayi jii héra. Á le páaní bonkoní día wee mí. Á ho víohó juúikaa á namakaa. Ho tá dèkíó lè mí pánká á ho víohó mànàayio tò cērēε.

12

Bio ó o háa là a yia wó làa mín

¹Bún mōn á yéréké bè-beeni búí zéenia míten ho wáayi. O léé háa, á le wii pon yi lòn dà-zíni á bò mí zení ho píhú wán.

O búra mu bá-zāmu khōnlúee na wó lè hā mànàayio píru jun. ²O sání dōn á wee búé,

ó o wee wá pōnpōn. ³Á yéréké bè-veere búí bíni zéenia míten ho wáayi. Mí loñ,

o léé jia be-beeni búí sí á ka hūεεn lòn dōhú. O júná léé bío hējun, ká a wáa léé bío píru. O júná mí bío hējun á mu bá-

zāmu khōnlúe-zāwa búra yi. ⁴O sàara hā mànàayio sankanōn cúa-tīn ní lè mí zíní á kúaa ho tá yi. O jia be-beeni mu dīn o háa

na sání wee búé yahó. O wí ká a ton ò o lá a za ví.

⁵Ó o háa mu ton mí za báa. O za mu khíi sūwaní mí pánká ho dímjáa kána nùpua búenbúen wán. Bio ó o ton, ó o za

dēenia fó bún wán á buan yòora le Dónbeeni lè mí bá-zāmu kanmúini cōn. ⁶Ká a háa wón lūwa van ho lahó na le Dónbeeni wíokaa ká làa wo yi le dùure yi. Lé bín ba à pa a bío

yi hā wízoní khíá-pírú jun làa búará-tīn pàahú.

⁷Á hā fio wáa cúaana ho wáayi. Le Dónbeeni tonkarowá lè mí púhúso Míεεle á fun là a jia be-beeni mu lè mí tonkarowá,

⁸á dàina ba á ba lahó wáa mía ho wáayi. ⁹Ba

* 12:9 Mí Loñ Bio Núhú Búεεníí vūahú (Genèse) 3.1-15

ɲɔn wo lè mí tonkarowà léra bín. O ɲia be-beeni mu lé o háa na wi bín hàáni.* Ba wee ve o làa Nì-bàkáló tàá Satāni. Lé orén wee khà ho dímíjǎ nùpua búenbúen víini. Ba ɲon orén lè mí tonkarowà búenbúen kúaa ho tá yi.

¹⁰ Á ĩ ɲá tǎmu búí sǎ ho wáayi à mu wee bío bío kà pǎnpǎn:

«Le Dónbeeni wáa kǎnía wen hǎ làa na kà wán.

Le zéenia le mí dà mu bío búenbúen,
le mí lé o bée.

Le zéenia le yia le mɔn léra á ho pànká búenbúen non yi.

Lé bío á yia lá wee dǐn wán Dónbeeni yahó à bàká wán zàwa lè wán hínni yi

le wisoni lè ho tǐnàhú le ba wó khon á ba ɲon léra ho wáayi.

¹¹ Wán zàwa lè wán hínni á dàǎna a o Pioza cǎni pànká yi,

làa bío ba mà le le Dónbeeni bíoni lé ho tǐiá poni pànká yi.

Ba mukāni bio yi here ba yi, á ba yí zǎna mu hǐmú.

¹² Lé búnn non á minén na wi ho wáayi búenbúen wáa zǎmaka.

Èe ká minén na wi ho tá wán làa bia wi mu ɲumu yi á ho yéréké bèn ñ sá yi.

Lé bío ó o Satāni lion mi cǎn. O sǐi cǎ lè mí sòobée lé bío ó o zǐ le ho pǎhú na ká a yi ka cǐnú.»

¹³ Bío ó o ɲia be-beeni zǐna le ba ɲon wo dó ho tá yi wó, ó o bò a háa na ton o za báa yi wee ɲa. ¹⁴ Á ba non hǎ mía búí o háa mu yi lòn duio be-beeni mía, ó o dǐera vannáa le dùure yi, ho lahó na le Dónbeeni wíokaa ká làa wo yi. Lé bín ba à pa a bío yi hǎ lúlúio bío tǐn lè mí sanká pǎhú. Ó o ɲia be-beeni na mún lé o háa mu na wi bín hàáni máa yí o máa wé làa dǐe. ¹⁵ Ó o háa mu kúna mu ɲumu á mu vǎná lòn muhú ɲumu á bò a háa mɔn wà vaá lá a. ¹⁶ Ká ho tá màhá séenia o háa á héra mí ɲii à ho dǐenia vǎ mu ɲumu mu búenbúen véenia. ¹⁷ Bío mu wó kà, ó o ɲia be-beeni mu sǐi cǎ a háa yi, ó o bǐnía wà vaá wee fi là a zàwa na ká. Bán zàwa so lé ba nùpua na wee bè bío le Dónbeeni bò hénia yi, á bò ho tǐiá poni na ó o Yeesu zéenia làa ba yi. ¹⁸ O ɲia be-beeni mu wà vaá dǐn mu yámú ɲumu ɲii.

13

O yia na ló mu yámú ɲumu yi bío

¹ Á ĩ bǐnía le ĩ loń á ĩ mɔn yia búí ò o ló mu yámú ɲumu yi. O ɲúná léé bío hɛɲun, á wáa léé bío pírú. Hǎ wáa mu mí bío pírú zǐnía lè mu bá-zàmu khǎnlúe-zàwa. Hǎ ɲúná mu á ba túara hǎ yènnáa wán á là lè le Dónbeeni. ² O yia mu ka lòn manɔn mùindaa. O nín-khonna ka lòn búe-khá nín-khonna, á ɲii ka lòn kúden ɲii. Ó o ɲia be-beeni á non mí pànká bǎn sǐi wo yi, á non mí bá-zàmu bǎn sǐi wo yi. ³ O yia mu ɲúhú dà-kéní ka lè ba hà ho ó o lá á hí. Èe ká ho màhá bǐnía wan. Bío mu wó ká á ho dímíjǎ nìpomu búenbúen wó coon mu bío yi, á ba tà a yia mu bío. ⁴ Á ba wee búaaní a ɲia be-beeni lé bío ó o non mí pànká bǎn sǐi wo yi. Ba mún wee búaaní a yia mu ká ba à bío: «Yia á à tèè là a yia mu wón mía. Yia dà a mía.»

⁵ O yú le níí ò o wé yáa mí ɲii yi ká a là le Dónbeeni. Bún bǎn wéró níí non wo yi hǎ pǐina búará-ɲun làa bío ɲun yi. ⁶ Ó o wee bío hǎ bín-kora léé le Dónbeeni yi ká a là le yèni, làa hén na le wi yi, làa bia wi ho wáayi.

⁷ O yú le níí ò o ò fi làa bia bío sǎ le Dónbeeni yi à dàń ba. O yú ho pànká ho dímíjǎ kǎna nùpua lè mí síwà búenbúen wán, hàrí ba kǎn lùe léé lùe, hàrí ba bío bíoni léé bíoni.

⁸ Ho dímíjǎ nùpua búenbúen á à búaaní a. Bán na yènnáa yí túara hàrí ho dímíjǎ ɲúhú búeení bia yú le mukāni binbirí yènnáa vǎhú yi, hǐa ó o Pioza na ba bó te, lé bán á à búaaní a.

⁹ Yia wee ɲí bío, à bǎnso ɲí bío á à bío:

¹⁰ Yia ho kàsó zoró sǎ yi, wón ñ zo ho. Á yia ho khà-tóní hǐmú sǎ yi, wón ba à búe làa ho. Lé búnn á bia bío sǎ le Dónbeeni yi ko ba hí mí sǐa yi, à wíoka dé mí sǐa le Dónbeeni yi.

O yia na ló ho tá yi bío

¹¹ Á ĩ bǐnía le ĩ loń á ĩ tǐn mɔn yia búí ò o líí ló ho tá yi. O wáa lé mu bío ɲun á ka lòn Pioza wáa. Ká a màhá wee bío là a ɲia be-beeni bío sǐi. ¹² O nín-yání yia pànká bǎn sǐi ó o yú bèra a na ò o wé sá a yahó. O wee kǐká ho dímíjǎ nùpua búenbúen yi à ba búaaní a nín-yání yia na ba hà ó o lá á hí ká a màhá bǐnía wan. ¹³ O wee wé mu yéréké bè-beera. O yáa wee wé à ho dǐhú lé ho

wáayi lii à ɓa nùpua búenbúen mi. ¹⁴O wee víiní ho dímjá nùpua lé bio ó o yú le ní à wéráa bún yéréké biowa so o yia na ló mu yámú jumu yi yahó. O wee bío le o yia na ɓa hà là ho khà-tóní ó o yí húrún, à ɓa mí bàn kansí à déráa ho cùkú wo yi. ¹⁵O yú ho pànká ò o dé le mukàni o kansí mu yi ò o wé dàni bío, ò o mún dàni búe bia búenbúen na le mí máa bùaani a kansí mu. ¹⁶Bia bio júhú wi làa bia bio júhú mí, ho nàfóro òansowà là ɓa ni-khenia, ɓa nùpua na wi mften là ɓa wobàani, bán búenbúen ó o yia mu wee kíká yi à ɓa bè le fíimíni mí nín-tiàni níni wán tàá mí ñuráa wán. ¹⁷Ká le fíimíni mu mí nùpue wán, á òanso yí dà bio máa yà, ó o mún yí dà bio máa yéé. Le fíimíni mu lé o nín-yání yia yèni, tàá ho mìló jii na màa là le yèni mu.

¹⁸Ba nùpua ko ɓa le mí yiwa hen sese: Yia zú mu bio, á òanso dà à zúni o yia mu yèni mìló jii bàn kúará. Mu wee zéeni a nùpue bio. Hã jii léé 666.

14

O Pioza làa bia le Dónbeeni yà bio

¹Á ĩ bíní le ĩ loń à léé Pioza na le búee na ɓa le Sion búee wán. Ba nùpua muaaseé búará-hèjún, làa muaaseé náa páanía wi le wán làa wo. Ba nùpua mu ó o Pioza là mún maá yènnáa túara ñuráa wán. ²Á ĩ já tãmu búí sã ho wáayi lòn jún-beeni vãnáló. Mu sã mún wee jí lòn vlohó na wee nàmaka là mí pànká. Mu sã wee jí lòn kòncówá na ɓa wee búá. ³Ba nùpua mu búenbúen ñin mu bá-zàmú kanmúini, là ɓa bùaa bùaa náa, là ɓa ni-kíá yahó à ɓa wee sío le len-ftinle. Nùpue na dà le leni mu á à sío míá ká mu yínón ɓa nùpua muaaseé búará-hèjún làa muaaseé náa mu na le Dónbeeni yà ho dímjá nùpua tíahú. ⁴Bán á yí páanía làa háawa yí mɔn hùúu á ɓa wee ce le Dónbeeni yahó. Ba wee bè o Pioza yi à varáa hã lùu búenbúen na á wón wee va yi. Ho dímjá nùpua tíahú á ñarén lé bia le Dónbeeni yà á ɓa bio sã lerén là a Pioza yi lòn bè-yáa bio síi. ⁵Ba yí fã sabéré yí mɔn hãrí lòn wizoñ-kéni. Wékheró bio yí dà máa mi máa léé ɓa yi.

Ho wáayi tonkaro búí wee bío le Dón-beeni cítíi bio

⁶Á ĩ bíní le ĩ loń á ĩ mɔn wáayi tonkaro búí ò o yòò wee dée ho wáayi fíricírri. O wà buée bue le bín-tente na wi bín féee á jii míá á à na ho dímjá kãna nùpua là mí síwà búenbúen yi, hãrí ɓa keń lùe léee lùe, hãrí ɓa bío bíoni léee bíoni.

⁷O wee bío kà pònpón: «Mí wé kãmbi le Dónbeeni à lén le yèni. Lé bio le Dónbeeni cítíi fíló pàahú ñon. Mí wé bùaani le Dón-beeni na lera ho wáayi, là ho tá, là mu jumu búenbúen.»

⁸Ó o jún ní wáayi tonkaro na bò a nín-yání tonkaro mɔn, á wee bío bio kà: «Ho *Babiloona beeni bio yára loo! Ho bio yára! Ho déera ho dímjá nùpua búenbúen là ho bá-fénló là ho há-fénló là mí síwà làa sòobée lòn *divén na ho juiina làa ba.» ⁹Bún mɔn ó o tìn ní wáayi tonkaro na bò a jún ní mɔn, á bío bio kà pònpón: «Yia wé è bùaani a yia na ló mu yámú jumu yi là mí kansí, ká òanso ó o yia mu fíimíni wi ñuure tàá o ní wán, ¹⁰á wón le Dónbeeni síi á à cĩ yi làa sòobée. Mu ù wé lòn ñivén na here á le Dónbeeni juiina là òanso. O lò á à be làa sòobée ho kiribi na wee cĩ yi ɓa tonkarowà na bio sã le Dónbeeni yi là a Pioza yahó. ¹¹Á ho ñohú na wee beé o lò á máa hí máa mi. Ho yiini wé è lé féee hã lúlúio na jii míá yi. Mu bon, bán na wé è bùaani a yia lé mí kansí, na ɓa à bè o yia mu fíimíni wán, bán lò khí wé è be le wisoni là ho tĩnaahú féee.»

¹²Lé bún á bia bio sã le Dónbeeni yi, bia wee bè bio le bò henía yi á yí bíní o Yeesu mɔn, á ko ɓa hí mí sía yi. ¹³Ĭ já tãmu búí sã ho wáayi, à mu bíá: «Túa bio kà: Bia wee hí ká ɓa páanía là a Nuhúso bán júná sí bio ká wán.» Á le Dónbeeni Hácíri le úuu le bán júná sí. Le ɓa à wúñ le lònbee na ɓa lá bio yi. Ba bè-wénia wee zéeni le ɓa tonló sá se.

Lé mu bio khèro pàahú wáa ñon

¹⁴Á ĩ bíní le ĩ loń à léé ñundúure dà-poni na, ò o búí lòn nùpue kará le wán. O búra mu bá-zàmú khònlúee na wó là ho sánú, á ñuan le khòñle na jia wi. ¹⁵Ó o tonkaro búí zoó ló le *Dónbeeni zĩ-beeni na ho wáayi yi á wee bío pònpón làa yia kará le ñundúure wán: «Lá ũ khòñle à ũ khè mu bio ho tá wán, mu khèro pàahú ñon.» ¹⁶Á yia kará le

dùndúure wán wáa khò mu bìo ho tá wán búenbúen véenia. ¹⁷ Ó o tonkaro búí bíníá zoó ló le Dónbeenì zì-beenì yi ho wáyí, á mún buan le khónle na jia wi. ¹⁸ Ó o tonkaro búí na wee loí le muini yeení dshú bio á zoó ló ho *ánsán cíníí lùe yi. O wee bío bìo kà pónpón làa yia buan le khónle na jia wi: «Lá ù khónle à ù lii khé ho èrèzén na ho tá wán búenbúen, ho wáa bon.» ¹⁹⁻²⁰ Ó o wáyí tonkaro mu líf khó ho èrèzén búenbúen á léé kúaa le dà-beenì na ba wee jaa ho yi ho donkíahú. Le dà-beenì na ho èrèzén wee jaa yi á wee zéeni le Dónbeenì sī-cíflè bìo. Ba léé jaana ho èrèzén mu, á mu wó le cāni vānaa yú hā kilomēterewa khíá-tīn síi, ká le booró wee dé o cúa á ká a júlú.

15

Le Dónbeenì tonkarowà lè mu bè-sūmáa bìo

¹ Á ĩ bíníá le ĩ loí á ĩ mōn yéréké bè-beenì búí ho wáyí na wó mi coon. ĩ mōn Dónbeenì tonkarowà nūwā hējun, á buanka mu bè-sūmáa bìo hējun. Bún bè-sūmáa so lé bìo á à tíí le Dónbeenì sī-cíflè jii. ² Á ĩ bíníá le ĩ loí á ĩ mōn bio búí lòn saahó na jumu wee ce wéréwéré lòn máká dúuhú á ho dshú mún wi yi. Bìà dàina a yia lè mí kansì lè ho mìlò jii na màa là a yèni, lé bán òn ho saahó mu wán. Ba buan hā kòncówá na le Dónbeenì nōn ba yi, ³ á wee sío le Dónbeenì ton-sá *Moyiize là a Pioza leni:

«Núhúso Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen, bìo fo wee wé búenbúen lé mu bè-beera, mu wee wé ba nùpua coon.

Dímíjā kāna búenbúen béc, bìo fo wee wé búenbúen á téréna, mu òn ho tūiá poni wán.

⁴ Yia máa kònbì fo wón míá.

Yia á à pí máa bùaaní fo wón míá.

Fo lé le Dónbeenì ù dòn, ù síí míá.

Ho dímíjā kāna nùpua búenbúen á buéé bùaaní fo

lé bìo á ù wee wé bìo téréna à ba mí.»

⁵ Bún mōn á ĩ mōn à le zì-beenì na ho wáyí jii héra. Á hā pōnsōni bùkú na wee zéeni le le Dónbeenì wi lè mí nìpomu á zoó díá wee mí. ⁶ Á le Dónbeenì tonkarowà nūwā hējun mu na buan mu bè-sūmáa bìo

hējun á zoó ló le zì-beenì mu yi. Ba zá hā báká túa bè-poa púiapúia, á canka mítén lè hā nín-kéníwà na tá lè ho sánú. ⁷ Á ba bùaa bùaa náa na kínia mu bá-zamu kanmúini yi yà-kéní á nōn hā lánpóra bìo hējun na wó lè ho sánú ho wáyí tonkarowà nūwā hējun mu yi. Hā lánpóra mu sú lè le Dónbeenì na wi fēēē hā lúlúio na jii míá yi sī-cíflè. ⁸ Á le *Dónbeenì zì-beenì wáa sú lè le yìini. Le yìini mu wee zéeni le Dónbeenì cùkú lè le dànló bìo. Á nùpue yí dà máa bíní máa zo le, ká mu bè-sūmáa bìo hējun na ba tonkarowà mu buan á yí khíina.

16

Mu bè-sūmáa bìo hējun bìo

¹ Á ĩ jā tāmu búí sá pónpón zoó le *Dón-beenì zì-beenì yi à mu bíá bìo kà nōn ba tonkarowà nūwā hējun mu yi: «Le Dón-beenì sī-cíflè na wi hā lánpóra mu yi á mí kónkó kúia ho tá wán.»

² Ó o nín-yání tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bìo kúaa. Á mu hínon wó hā cāká-sūmáa bìo búenbúen na ó o yia fīmīni wi wán, bìà wee bùaaní a yia mu kansì.

³ Ó o jūn ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bìo kúaa mu yámú jumu yi, á mu yèrè-máa ka lòn ní-hío cāni. Á ba bùaa na wi mu yi búenbúen hūrun.

⁴ Ó o tīn ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bìo kúaa hā vūna lè hā jūn-dáa yi, á hā jumu yèrè-máa wó le cāni. ⁵ Á ĩ jā ò o tonkaro na mu jumu bìo wi ní yi á bíá:

«Ūnén na wi fēēē á wi ká bìo búí òn yí léra, ù síí míá.

Bìo fo fā lè ù cítíí á téréna.

⁶ Ba nùpua kúaa á ĩ jū-cúa fēerowá cāni làa bìo sà foñ na ká cāni, á fo bēn nōn le cāni ba yi le ba jū. Mu yú ba.»

⁷ Á tāmu búí ló ho *ánsán cíníí, á ĩ jā. Mu bíá: «Mu bon, Núhúso Dónbeenì na dà mu bìo búenbúen, bìo fo wee fī lè ù cítíí á téréna, mu òn ho tūiá kónkó wán.»

⁸ Ó o náa ní tonkaro kónkúaa mí lánpóhó yi bìo kúaa le wii wán. Á le wii yú le ní wee cīkaraa ba nùpua lè mí dshú, ⁹ á le cīkaraa ba làa sòobé. Á ba wee là le Dónbeenì, déna na pánká wi mu bè-sūmáa bìo

mu wán. Ba yí tà à yèrémá mí yilera lè mí wárá à dérää ho cùkú le Dónbeenì yi.

¹⁰ Ó o hònú ní tonkaro kónkúaa mí lán-póhó yi bio kúaa a yia bá-zàmu kanmúiní wán. Á hã kãna na ó o wi júhú wán á le tǔbǐ-cúaa dó wán. Á ba nùpua wee cùaaka mí denní lé bìo ba lò wee beráa. ¹¹ Á ba wee là le Dónbeenì lé bìo hã cákáwá wee beéráa ba lò à ba pá yí tà yí yèrémáa yí díá mí wén-kora wéró.

¹² Ó o hènín ní tonkaro kónkúaa mí lán-póhó yi bio kúaa ho muhú na ba le Efaaate yi, á ho numu và bèra a na à ba bá-zàwa na ló lè le wii hènǐ buee dàñ khǐí. ¹³ Á ì bíníá le ì loń á ì mǎn cínáwa bùaa tǐn búí à ba wee lé ba bùaa bùaa tǐn jini yi. Ba ka lòn béèwa. O yà-kéní wee lé o jia be-beeni jii yi, ká a búí wee lé o yia na ló mu numu yi jii yi, ká a yà-kéní wee lé yia na wee fɛɛ hã jǐ-cúaa na yí bon jii yi. ¹⁴ Ba lé o *Satāni tonkarowà na wee wé mu yéréké biowa. Ba à híńí ì tẹ ho dímíjǎ búenbúen bá-zàwa yi á à ve, à ba buee tá hã hĩa le le Dónbeenì, dén na dà mu bio búenbúen, le Dónbeenì mu wizon-beeni zoñ.

¹⁵ Ó o Núhúso bía: «Mí loń! Ì buée yòoka mi wán là a kǎnlo bìo. Yia fáníá mí yìo, á wee zǐ mí sǐa fɛɛɛ bèra a na ò o yí vará mí bírí ì buenlò pàahú à hã nìyio dí, wón bǎnso júhú sǐ.»

¹⁶ Ba cínáwa mu von ho dímíjǎ bá-zàwa búenbúen kúaa mín wán ho lahó na ba le Haamakedon lè mu heberemu yi.

¹⁷ Ó o hènjun ní tonkaro kónkúaa mí lán-póhó yi bìo kúaa ho pinpiró yi. Á tǎmu búí ló mu bá-zàmu kanmúiní yi zoó le *Dónbeenì zǐ-beeni yi, á bía pǎnpǎn: «Mu wáa vó.» ¹⁸ Ho viohó juuikaa á nàmakaa, á ho tá dèkíó lè mí pánká. Á lá ba nùpua lénlò jii wán buee búe ho pàahú mu yi á ho tá dèkéro mu bǎn sǐi dǐn yí wó yí mǎn. ¹⁹ Á ho ló-beeni bènkaa lè hã cúaa-tǐn, á ho dímíjǎ kãna lórá búenbúen fú. Le Dónbeenì yí céra ho ló-beeni *Babiloona yí díá. Á ho divɛn na wee zéeni le le Dónbeenì sǐi cá lè mí sòobɛe bio á le kíkãa ho yi á ho jun. ²⁰ Hã kãna na mu numu kíníá yi lè hã búaa búenbúen vúnun, á nùpue yí máa mi. ²¹ Ho viohó mànáayi-beera tò lion ba nùpua wán. Le mànáayiire dà-kéní líró dà

à yí kiloowa búarǎ-jun làa píru sǐi. Á ba nùpua là le Dónbeenì le minka lònbee na yú ba hã mànáayio mu bio yi. Le lònbee mu bǎn sǐi mía.

17

O hãa na sòobáa wee yèè miten bìo

¹ Bún món á ba tonkarowà nùwà hènjun na buan hã lánpórǎ nì-kéní vá buée bó mi ò o bía: «Buen le ì zéeni bio á ì ì súníáa o hãa na sòobáa wee yèè miten dàkhíina júhú làa fo, yia kará mu jun-beera jii. ² Ho dímíjǎ kãna bá-zàwa wee fé o. Ho dímíjǎ nùpua mún wee fé o làa sòobɛe, ó o bio wee khéeni ba lòn *divɛn na ba jun.» ³ Á le Dónbeenì Hácírǐ pánká kera ì wán, ó o tonkaro mu buan mi vannáa le dùure yi. Á ì mǎn hãa búí le dùure mu yi ká a kará a yia yà-muhú búí wán. O yia mu júná lé hã bìo hènjun á wáa lé hã bìo píru. O sǎnía búenbúen vó lè hã yènnáa na wee là le Dónbeenì. ⁴ O hãa mu na kará a wán zǎ lè dà-muhú cúnécúen. O bè-zíníá á wó lè ho sǎnú, lè hã *hue-senǐ lè mí sǐiwà na yáwá here. O buan le puuní dèè na wó lè ho sǎnú. Le sú lè mu bìo na wee zéeni a yírǎ-wárǎ là a bá-fénlò na ó o wee wé. ⁵ Le yèni búí na kúarǎ sà yí á túara a buure wán, le

«BABILOONA BEENÌ,

HÁAWA NA WEE YÈÈ MITEN LÈ HO DÍMÍJǎ YÍRǎ-WÁRǎ BǎN NU.»

⁶ Ì mǎn o hãa mu ò o jun le cǎni á sù wee khée. Bía bìo sǎ le Dónbeenì yi, bía mà ho túiá o Yeesu jii lé bǎn te mí cǎni.

Bìo á ì mǎn wo kà, ó o bio wó mi coon làa sòobɛe. ⁷ Ó o tonkaro mu bía le léee webio nǎn ó o hãa mu bìo wórǎa mi coon. O bía: «Bìo ó o hãa mu, là a yia na ó o kará wán bìo karáa á ì ì benka à na foñ. O yia mu lé o yia na júná lé hã bìo hènjun, á wáa lé hã bìo píru. ⁸ O yia mu na fo mǎn á yio lá wi lua, ká bìo kà wán ó o húrun. O ko ò o vèe lé ho kǎhú na nàyilò jii míá yi, à bìo léee yáa búenbúenbúen. Ba nùpua na yènnáa yí túara hàrǐ ho dímíjǎ júhú búeení bía na yú le mukāni binbirì yènnáa vūahú yi á à mí a ká ba à wé coon. Ba à wé coon lé bìo ó o yio lá wi lua, á húrun, á bíníá mǎn wán.

⁹ «Ba nùpua ko ba le mí yiwa hen sese à zúníáa mu biowa mu bǎn kúarǎ. Hã júná bìo hènjun wee zéeni hã búaa bio hènjun na

ó o háa na bio bía á kará wán. Hã mún lé ba bá-zàwa nùwā hẹjun. ¹⁰Ba bá-zàwa mu tíahú á ba nùwā hõnú bẹeni wó. Ká a nì-kení wee dí mí bẹeni, ká yia so bẹeni díró wi làa món. O khíi lá le, ó o máa dí le máa mía. ¹¹Ká a yia na yio lá wi lua ká bìo kà wán ó o húrun, wón mí beere lé ba bá-zàwa nùwā hẹtìn ní. O mún ló ba nùwā hẹjun tíahú. Wón bìo á à yáa búenbúenbúen.

¹²«Hã wáa bìo píru na fo mɔn hõn bèn lé ba bá-zàwa nùwā píru na ðiñ yí lá mí bẹeni. Ba à yí ho pànká á à dí le bẹeni là a yia ho pòn-za dẹe cínú mí ðòn yi. ¹³Ba à wé le jii dà-kení á à sá à nanáa o yia mu yi lè mí pànká búenbúen. ¹⁴Ba à fi là a Pioza, ká wón màhá à ðań ba, lé bìo ó o wi ba júnáa búenbúen jùhú wán, á wi ba bá-zàwa búenbúen jùhú wán. Bìo ó o von á hueekaa, bìa siadéro wo yi fàrá ðiñ, lé bán là a Pioza mu á à pání ì fá ho fúuhú.»

¹⁵O tonkaro mu pá bíníá bía bìo kà làa mi: «Mu jun-beera mu na fo mɔn, bìo ó o háa na wee yéé mítén kará jii, bún lé ho dímjá kána minka nùpua, hàrì ba wé lùe lée lùe, hàrì ba bío bíonì lée bíonì. ¹⁶Ká hã wáa bìo píru na fo mɔn là a yia mí beere bán á à jin o háa mu. Bìo wi o cón búenbúen ba à búe jùhú ká ba à día wo mí káamáa. Ba à là a taa ká bìo ká ba à cìí. ¹⁷Mu bon. Le Dónbeeni dó bìo le le mí ì wé wéro ba sia yí á ba à wé le jii dà-kení á à sá à nanáa o yia mu yi lè mí pànká búenbúen fúaa bìo le bía à jii sí. ¹⁸Ká a háa na fo mɔn, wón lé ho ló-beeni, hia yú ho pànká ho dímjá kána bá-zàwa búenbúen wán.»

18

Ho Babiloona lóhó cìlò bìo

¹Bún mɔn á ì bíníá mɔn le Dónbeeni tonkaro búí ò o yòò ló wee lii. O yú ho pànká beeni á cùkú khon-beeni líí kúaará ho dímjá kúaráa búenbúen yi. ²O tonkaro mu bía bìo ká pónpón: «Ho *Babiloona beeni bìo yáara loo! Ho bìo yáara! Ho wáa lé ba cínáwa lóhó. Ba cínáwa lè mí síwà kará ho yi. Ba júnzáwa na yí máa là* na ba nùpua jina, bán búenbúen wi ho yi. ³Ho dẹéra ho dímjá nùpua búenbúen lè ho bá-fénló lè

ho há-fénló lè mí síwà làa sòobée lòn ðivén na ho juiína làa ba. Ho ka lòn háa na wee yéé mítén á ho dímjá bá-zàwa wee fé. Ba duanlowá wó ho nàfòrò bànsowá mu minka bìo na á ho lóhó mu sa sia wee vá yi bìo yi.»

⁴Á ì bíníá já tãmu búí sã ho wáayi à mu bía: «Minén na lé ì nìpomu, mi lé ho lóhó mu yi, bèra a na à mi níni yí keí mu bè-kora na ho wee wé yi, à mu bè-súmáa na à yí ho à yí yí mia. ⁵Mu bè-súmáa á à yí ho lé bìo mu minka bè-kora na ho wee wé á jà mìn wán yòò bó le Dónbeeni yi, á le yí céra ho yí día. ⁶Hã wén-kora na ho wó lè ba nùpua lé hõn bẹn síi à mi mún wé làa ho. Bìo á ho wó lé bún bèn síi cúa-jun à mi wé làa ho.

Ho wén-kora na ka lòn *ðivén á ho juiína lè ba nùpua lé hõn hereló bèn síi cúa-jun à mi mún juií làa ho. ⁷Hen na ho búaanía mítén vaá bó yi, lè mu minka bè-sení na ho weéra lè mí síi, lé ká síi à mí mún beé lè ho lò à véení ho yi. Ho wee bío mí yi le mí lé o béé, le mí yínorí maháá á mí yi máa vá máa mi hùúu. ⁸Lé bún non á wizon-kení búí ká mu bè-súmáa á à yí ho. Bún lé mu húmú, lè le yi véé, lè le hìn-súmúí. Horén mí beere á à cì ho ðõhú yi dúkúðúkúðúkú. Lé bìo ó o Núhúso Dónbeeni na síiníá ho jùhú á pànká wi.»

⁹Mu nònzon á ho dímjá kána bá-zàwa na lè ho lóhó mu leéra ho bá-fénló lè ho há-fénló lè mí síwà lè ho minka bè-sení na weera ho síi yi á à mi ho cìlò yiini. Ká ba mɔn le á ba à wá à kúaará ho bìo yi. ¹⁰Mu zòn ká ba à khèn á à ðiñ lé le zání bìo wee wé ho yi bìo yi, ká ba à bío bìo kà: «Yéréké loo, yéréké!

Ho *Babiloona beeni na lá yí máa sí yí, nín-hia jùhú dẹeníá sú ho pòn-za dẹe yi.»

¹¹Ba duanlowá búenbúen mún ò tà le wéé lòn yúmú wó ba wán lé bìo á yia wé è yà ba bìo á wáa mía. ¹²Bún bìowa so lé ho sánú, lè ho tòn, lè hã *hue-sení lè mí síwà na yáwá here, lè hã pñsò-sení bè-poa, lè hã pñsò-muna na yáwá here lè hã síiina, lè hã búeení búí síwà na yáwá here. Ba mún wee yéé hã donkhue-sĩa lè mí síwà. Hã búí wó lè ba sãmáwá jia, hã búí lé hã búeení búí síwà na yáwá here, hã búí lé ho hõnló, hã búí lé ho tòn, hã búí lé hã *hue-sení búí

* 18:2 Ba júnzáwa na yí máa là: Mi loń ho Lándá zéenílò vūahú (Deutéronome) 14.12-18

sí. ¹³ Ba mún wee yéé mu biowa na sãmu sī á yàwá here. Bún lé le vɛ̀ndɛ̀e búí donkuua, lè hã vɔ̀n-zàwa búí, lè ho jilóló na sãmu sī, lè ho mífirè. Ba mún wee yéé ho divén lè ho jilóló, lè mu dũmu lè ho dínló lè mí síwà. Ba mún wee yéé ba nàwa, ba pia, ba cúawa lè mí wòtórówa. Ba mún wee yéé ba nùpua. ¹⁴ Ba wé è wá ká ba à bío bío kà: «Mu minka bè-sení na ù yìo lá wee lé á yáara vó búenbúen. Û nãfòró lè ù semu búenbúen vó. Fo máa bīnī máa yí mu hùúu.»

¹⁵ Ba duanlowà na duara ho yi wóràa ho nãfòró bànsowà á à khèn á à òn lé le zãní bío wee wé ho yi bío yi. Ba à tà le wéé lòn yúmú wó ba wán ¹⁶ ká ba à bío bío kà:

«Yéréké loo, yéréké!

Ho ló-beeni yáara vó!

Ho lá ka lòn háa na wee ni hã pɔ̀nsò-senī bē-poa,
lè hã pɔ̀nsò-muna na yàwá here,
á wee zī mu biowa na wó lè ho sánú,
lè hã *hue-senī lè mí síwà na yàwá here.

¹⁷⁻¹⁸ Ho ló-beeni mu nãfòró búenbúen dèenía yáara vó ho pɔ̀n-za dèe yi.»

Hã won-beera júnása, làa bìa wee pà hã, làa bìa wee zo hã, làa bìa wee yí mí jii dínló mu yámú jumú wán, bán búenbúen ká ba mɔ̀n ho ló-beeni mu cìlò yìiní á ba à khèn á à òn, á à bío bío kà pɔ̀npɔ̀n: «Ho ló-beeni mu bàn sí lá mía.» ¹⁹ Ba à tà le wéé á wé è khuii le tɛ̀ní á à kúee mí wán lòn yúmú wó ba wán, ká ba à bío bío kà pɔ̀npɔ̀n:
«Yéréké loo, yéréké!

Lé ho ló-beeni mu minka nãfòró bío yi á hã wɔ̀n-beera bànsowà á nãfòró wiráa. Lé bún búenbúen dèenía yáara vó ho pɔ̀n-za dèe yi.»

²⁰ Minén na wi ho wáyí, mi zãmaka ho yáaró bío yi.

Minén na bío sà le Dónbeeni yi,
là a Yeesu tonkarowà lè le Dónbeeni jii-cúa fɛerowá, minén mún zãmaka.

Lé bío le Dónbeeni síinía ho jùhú bío ho wó làa mia bío yi.

²¹ Á ho wáyí tonkaro búí na pànká wi wáa lá le hue-be-beeni búí á lèeráa dó mu yámú jumú yi ò o bía: «Lé ká síí á ba khíí lèeráa ho ló-beeni *Babiloona lè mí pànká cúekúee wán, á nùpue yère máa bīnī máa dá ho wán. ²² Û kòncó búawá, lè ù len-béwá,

lè ù pòròpí-wíwa, lè ù búaa-wíwa á sã máa bīnī máa jí hùúu. Û ní ton-sáwá á nùpue yère máa bīnī máa dá wán. Û bío niló sã máa bīnī máa jí. ²³ Khoomu máa bīnī máa dé foñ. Yaamu máa bīnī máa ca foñ. Bún búenbúen á à wé foñ, lé bío á ù duanlowà bío wi po ho díimíná duanlowà búenbúen. Fo mún khà ho díimíná nùpua búenbúen víinía lè ù nín-símú wárá. ²⁴ Le Dónbeeni jii-cúa fɛerowá, làa bìa ká na bío sà le yi na ba bó, lè ba nùpua na ba bó búenbúen, bún búenbúen pà ho ló-beeni mu jùhú yi. Lé bún te bío le Dónbeeni á à síinínáa ho jùhú.»

19

¹ Bún món, á ĩ jǎ tãmu búí sã ho wáyí lòn zãmá-kúii na wee bío:

«Mi khòoní le Dónbeeni.

Lerén lé dìo wee fení ba nùpua.

Ho cùkú lè ho pànká á bío sà wán Dónbeeni yi.

² Bío le wee fí lè le cítí á téréenna, mu òn ho tuiá poni wán.

Mu bon, lerén lé dìo síinía a háa mu na sòobáa wee yéé mítén jùhú,

yia wó á ho díimíná nùpua páanía làa wó á yáararàa ba.

Le Dónbeeni ton-sáwá na húmú bío ló a ní yi á le dù yúaa.»

³ Mu tãmu pá bīnía bía:

«Mi khòoní le Dónbeeni!

Ho ló-beeni mu cìlò dõhú máa hí máa mi.

Ho yìiní á à lé fɛ́ee hã lúluúo na jii mía yi!»

⁴ Á ba nì-kía bóoní làa nùwá náa, lè ba búaa búaa náa á líí búrá le Dónbeeni na kará mí bá-zàmú kanmúiní wán yahó, à ba wee bío:
«*Amiina! Mí khòoní le Dónbeeni!»

O Pioza yaamu sánú díró bío

⁵ Á ĩ jǎ tãmu búí sã lè mu bá-zàmú kanmúiní cǔn á mu bía:

«Minén ña lé le Dónbeeni ton-sáwá na wee kǔnbi le,

bía bío jùhú wi làa bío bío jùhú mía, mí khòoní wán Dónbeeni.»

⁶ Á ĩ bīnía jǎ tãmu búí sã ho wáyí lòn zãmá-kúii tãmu. Mu sã jǎ lòn jun-beeni vǎnáló, mu sã jǎ lòn vlohó na nà lè mí pànká bío síí, á bía bío kà:

«Mi khòoní le Dónbeeni

lé bío á wa Nùhúso Dónbeeni na dà mu bío búenbúen á wi mí béeni yi.

⁷ Mi le wa sīa wa, mi wa zàmbaka, mi wa dé ho cùkú le yi,

lé bìo ó o Pioza yaamu sánú díró á dñn.

⁸ Bàn fúaalè wón wíokaa mítén wó.

⁸ Le Dónbeeni non hā sī-zīnia bè-seni bè-poa púiapúia wo yi.»

Hón sī-poa so bìo wee zéeni bìo téréna na á bia bìo sà le Dónbeeni yi wó.

⁹ Á le Dónbeeni tonkaro wáa bía non mi; «Túa bìo kà: Bia ba von o Pioza yaamu sánú dínií bènín júná sī.» Ò o bīnía bía: «Bìo bía lé le Dónbeeni tūiá na á le mà.» ¹⁰ Á tī wáa líf búrá a tá le tī búaaaní, ká a màhā bía non mi: «Ébé! Yí wé bún. Ínén wee sá le Dónbeeni tonló le únén le mìn zàwa le mìn hínni bìo sīí, minén na bò ho tūiá poni na ó o Yeesu zéena yi. Le Dónbeeni lé dio á ù búaaaní.

Mu bon, ho tūiá poni na ó o Yeesu zéeniá, lé hón á le Dónbeeni jī-cúa fεerowá jī-cúa fára wán.»

Bìo á yia yòra a cón-poni á à wé

¹¹ Á tī bīnía le tī loí, á tī mōn á ho wáayi jii héra. Á tī le tī loí à léé cón-poni na. Yia yòra a yèni ba le «Yia láayi wi á lé ho tūiá poni bànso.» O wee sīnía ba nùpua júná, à tá hā hīa làa bìo téréna. ¹² O yio ka lòn dōhú denle. Mu bá-zàmu khònlúe-zàwa cèrèe á búra a púhú yi. Yèni búí á túara a wán. Nùpue yí zū le ká mu yínón orén mí dòn. ¹³ O kánbun na ó o zá á zúra le cāni yi. O yèni búí ba le «Dónbeeni bíoni.»

¹⁴ Ba hīn-táwá na ló ho wáayi á yòra ba cón-poa bò a yi. Ba zā hā sī-poa bè-seni púiapúia. ¹⁵ Khà-tóní yara junso na jia wí á wee lé o jii yi. Hón khà-tóní so lé hia ó o ò firáa le ho dímjíná kána nùpua, á à dàí ba. Ò o ò sùwaní mí pánká ba wán làa sòobé. O ò fi ba làa bìo ba wee firáa ho Érézén bia à jaa bìo sīí, à zéeniáa le Dónbeeni na dà mu bìo búenbúen sī-cíflè. ¹⁶ Bìo ká le bìo túara a kánbun là a buzòhú wán:

«BÁ-ZÀWA BÚENBÚEN BÉE, NÚNÁSA

BÚENBÚEN NÚHÚSO.»

¹⁷ Á tī bīnía le tī loí, á tī mōn le Dónbeeni tonkaro búí ò o zoó òn le wii yi, á wee bío bìo kà pónpón le ba jínzàwa na wee khíí yòo déé fíríríi ho wáayi: «Mi búee kúee mìn wán à mi dí ho sánú, hia le Dónbeeni wíokaa bìo. ¹⁸ Bìo búenbúen na húrun á mi búee dí sánía: Ba bá-zàwa, ba dásíwá júnása, ba

cúawa làa bìo wee yòo ba, ba nùpua na wí mítén le ba wobáani, bìo bìo júhú mía làa bìo bìo júhú wi.»

¹⁹ Á tī bīnía le tī loí á tī mōn o yia, le ho dímjíná bá-zàwa le mí hīn-táwá, à ba kúaa mìn wán à firáa làa yia yòra a cón-poni le mí hīn-táwá. ²⁰ Á ba wíira a yia mu, á wíira yia fεera hā jī-cúa na yí bon na wó mu yéréké biowa o yia mu yahó. O wó ká sīí á khàráa ba nùpua vínía, bán na ó o yia mu fīimínì bò wán, bán na búaaaní o kansi. O yia mu là a jī-cúa fεero mu á ba kúaa ho kirbí dā-be-beeni yi le mí yèn-vèeni. ²¹ Ó o yia mu hīn-táwá na ká bán á yia yòra a cón-poni bó le ho khà-tóní na wee lé o jii yi, á ba jínzàwa búenbúen búee dú ba sánía, á sù.

20

Bìo wó hā lúlúio khíá-pírú pàahú

¹ Á tī bīnía le tī loí á tī mōn le Dónbeeni tonkaro ò o ló ho wáayi wee lii. O buan ho kòhú na nàylílo jii mía bàn zūajii won-za, á buan ho zúakúarí na búaa. ² O tonkaro mu wíira a jia be-beeni. O jia mu lé o háa na wí bún hàani. Ba wee ve o làa Nì-bàkáló táá Satáni. O wíira a can le ho zúakúarí ò o mía dā hā lúlúio khíá-pírú. ³ O can wo lío dó ho kòhú na nàylílo jii mía yi, á dó jii, á bò le Dónbeeni fīimínì wán. O wó bún bèra a na, ò o wáa yí bīnì yí dàí khà ba nùpua vínì ká hā lúlúio khíá-pírú mu yí khíina. Ká hñn khíí khíina, ó o ko ò o lén léee fee díá o ò wé ho pòn-za dèe.

⁴ Á tī bīnía le tī loí á tī mōn bá-zàmu kan-múini. Bìo kará hā wán á le béeni díró pánká non yi. Tī mún mōn bìo ba kúiora júná mànákàwa. Ba kúiora ba júná lé bìo ba zéeniá ho tūiá na ó o Yeesu mà, á buera le Dónbeeni bíoni. Bán yí búaaaní o yia, á yí búaaaní o kansi. O fīimínì mún mía ba búráa le ba níni wán. Ba véera á à páani í dí le béeni làa yia le Dónbeeni mōn léra á à dā hā lúlúio khíá-pírú. ⁵ Bún lé ho nín-yání véeró. Ba nì-hía na ká bán máa vèe ká hā lúlúio khíá-pírú jii á yí sù. ⁶ Bìo nín-yání véera bán júná sī, ba bìo sà le Dónbeeni yi. Mu cúa-jun ní húmú máa yí pánká bán wán. Ba à wé le Dónbeeni làa yia le mōn léra yankarowá. Ba à dí le béeni làa wo á à dā hā lúlúio khíá-pírú.

O Satāni bîo yáara

⁷Ká hā lúlúio khíá-pírú mu khíina, á ɓa à lén o Satāni á lée fee á à díá ⁸ó o tɪn ì híní wé è khà ho dímjína kána búenbúen nùpua á à víini. Hón kána so ɓa wee ve làa Kooki làa Makooki* Ò o ò ve ɓa à kúee mín wán hā hīa táró bîo yi. ʼBa à wé boo lòn yámú jumu jii hònlè bia bîo síi. ⁹Ī mɔn ɓa à ɓa ló ho dímjína kàarāa búenbúen yi jàana lua á buée dó kíniá ho lóhó na le Dónbeenì wà làa sòobéé yi, hīa le nìpomu wi yi. Ká dshú búii màhá ló ho wáayi á líí ɓó ɓa jùhú. ¹⁰O Satāni na lá wee khà ɓa víini wón ɓa wìira dó ho kírbì dā-be-beeni yi, hen na á ɓa kúaa o yia làa yia fēera hā jii-cúaa na yí bon yi. ʼBa lò á à be bín fēee le wisoni lè ho tìnàhú hā lúlúio na jii mīa yi.

Le Dónbeenì cítio ho dímjína nùpua búenbúen

¹¹Á ĩ bīniá le ĩ loń á ĩ mɔn bá-zàmú kanmúí-beeni dā-poni làa yia kará le wán. Ho tá lè ho wáayi juuna vúnun o yahó, á máa bīni máa mi. ¹²Á ĩ bīniá le ĩ loń á ĩ mɔn ɓa nì-hía, bia bîo jùhú wí làa bia bîo jùhú mīa, á ɓa dīn mu bá-zàmú kanmúini mu yahó. Ó o búii hénkaa hā vōnna na ɓa nùpua bè-wénia túara yi. Ó o búii mún lá ho vūahú búii héra. Hón á bia yú le mukāni binbirì yènnāa túara yi. Á le Dónbeenì fā le cítii ɓa nì-hía wán á héhaa lè ɓa bè-wénia na túara hā vōnna mu yi. ¹³Bia húrun mu jumu yi céra á mu jumu díá á ɓa ló. Hàrì mu húmú lè ho nì-hónbó-lóhó á díá mí nì-hía á ɓa ló. Á le Dónbeenì cítio ɓa nì-hía búenbúen á héhaa làa bîo ɓa nì-kéní kéní wó. ¹⁴Á mu húmú lè ho nì-hónbó-lóhó á ɓa dóra kúaa ho dā-be-beeni yi. Hón dā-be-beeni so lè mu húmú cúaa-jun níi. ¹⁵Nùpue lée nùpue na yèni mīa ho vūahú na á bia yú le mukāni binbirì yènnāa túara yi, bán búenbúen ɓa mún dóra kúaa ho dā-be-beeni mu yi.

21

Ho wáayi finle lè ho tá finle

¹Á ĩ bīniá le ĩ loń á ĩ mɔn ho wáayi finle lè ho tá finle. Ho wáayi lè ho tá na lá wi lè ho yahó á juuna vúnun. Mu yámú jumu wáa mīa. ²Á ĩ mɔn ho Zeruzaleemu lóhó

dà-finle, hīa bîo sà le Dónbeenì yi. Ho ló ho wáayi le Dónbeenì cón wee lii. Ho se làa sòobéé lòn há-fia na wíokaa mítén mí yaamu bîo yi. ³Á mu tɔn-beeni búii sá jná lè mu bá-zàmú kanmúini cón á bia: «Mí loń, bîo ká wán á le Dónbeenì páania kará lè ɓa nùpua. Le páania kará làa ɓa, á ɓa lé le nìpomu. Le Dónbeenì mí beere wi làa ɓa. ⁴Le sùukaa ɓa yèn-caa búenbúen. Mu húmú lè le yi véé lè le wéé, lè le lònbee á wáa wó, lè bîo á mu bè-kíá búenbúen wó.»

⁵Á yia kará mu bá-zàmú kanmúini wán wáa bia: «Mí loń, ĩ wó mu bîo búenbúen lè mu bè-fia.» O bia: «Túaa bîo á ĩ bía, lè bîo hā bíoní mu lè ho túiá poni á láayi wi.»

⁶Ò o bīniá bía: «Mu jii wáa sú. Lé ĩnén á búaa mu bîo búenbúen jùhú, á lé ĩnén mún ñ véeni mu bîo búenbúen. ĩ lé mu bîo búenbúen jùhú búeenii, á mún lé mu véenii. Yia le ju-hānì dà, á mu jumu na wee lé le mukāni binbirì jun-dání yi á ĩnén ñ na bànso yi làa káamāa ó o ò ju. ⁷Bún búenbúen lé hā kía na bîo á à sī yia fá ho fūuhú yi. Á ĩ wáa à wé bànso bàn Dónbeenì, á bànso wáa à wé ĩ za. ⁸Ká ɓa zónlowà, làa bia pá le Dónbeenì bîo, lè hā yirá-wará wérowà, lè ɓa nì-búewá, làa bia wee wé ho há-fénló lè ho bá-fénló lè mí siiwá, lè ɓa nì-cīwa, lè ɓa wōn-hāwà, lè ɓa sabín-fūaalowa, bán búenbúen á à kúee ho kírbì dā-be-beeni yi á bún bēn ñ wé bán bio na sà ɓa yi. Bún lé mu húmú cúaa-jun níi.»

Ho Zeruzaleemu lóhó dà-finle

⁹Á le Dónbeenì tonkarowà nūwā hējun na buan hā lánpóra bîo hējun na mu bè-sūmāa wi yi nì-kéní á buée bía non mi: «Buen le ĩ zéeni a Pioza bán há-fia làa fo.»

¹⁰Á le Dónbeenì Hácirí pánká kera ĩ wán ó o tonkaró mu lá mi yòorarāa le búee búii na búaa á dōn làa sòobéé wán. O zéeniá ho Zeruzaleemu lóhó na bîo sà le Dónbeenì yi làa mi ká ho ló ho wáayi le Dónbeenì cón wee lii. ¹¹Ho lóhó mu wee juuíka kúiakúiiá lè le hue-seni na yáwá here na ɓa le zasipu bîo síi. Ho wee ce wéréwéré lòn máká dúuhú. Bîo ho wee juuíkarāa wee zéeni le Dónbeenì cùkú. ¹²Ho lóhó mu dándá na bánbáa ho á búaa, á mún dōn. Hā zūajini na wi ho

* 20:8 Kooki làa Makooki: Hā bîo wee zéeni bia lé le Dónbeenì zúkúsa bîo ho pāahú vaa véeni. Loń Ezekiyee le vūahú 38-39

dándá mu yí á léé pírú jun. Á hā là mǐ dà-kéní kéní á le Dónbeeni tonkarowà nì-kéní kéní pan yi. Ó o *Isirayeele zì-júná pírú jun yènnáa túara hā zūajiní mu mǐ dà-kéní kéní wán. ¹³Hā zūajiní bio tǐn wi là le wii hēení, bio tǐn wi là le wii hēení bān nín-tiáni, bio tǐn wi là le wii hēení bān nín-káahó, ká hā bio tǐn wi là le wii tēení. ¹⁴Ho dándá mu jǐhú bàrà hā hue-be-beera pírú jun wán. O Pioza tonkarowà pírú jun yènnáa túara hā hue-be-beera mu dà-kéní kéní wán.

¹⁵Ó o tonkaro mu na wēe bío làa mǐ á buan le dēe búí na wee mǎnzá là mu bio. Le wó là ho sánú. Dén lé dió ó o ò mǎnzá là ho lóhó, là ho zūajiní, là ho dándá. ¹⁶Ho lóhó mu sáa léé bio náa, á màa mín. Ó o tonkaro mu wáa mǎnzáa ho lóhó mu á ho yú mu bio mǎnzáníi cúa-muaaseé pírú jun na à yí hā kilomēterewa muaaseé jun làa khíá-náa síi. Ho dāamu á mún màa mín là ho sání dà-kéní tǎntómú. ¹⁷O mún mǎnzáa ho lóhó mu dándá làa bio ba nùpua wee mǎnzá là mu bio á ho yú nín-kókóníi cúa-búará-hèjun làa bio náa. ¹⁸Ho dándá mu son là hā *hue-sení búí na ba le zasipu. Ho lóhó mǐ beere hón son là ho sánú binbirí, á wee ce wéréwéré lòn mǎká dǐuhú. ¹⁹Hā hue-be-beera pírú jun na ho dándá jǐhú bàrà wán á donkhueékaa là hā hue-sení pírú jun.

Le nín-yání hue-be-beeni á donkhueéra là le hue-sení na ba le zasipu.

Le jun ní donkhueéra là le hue-sení na ba le safiire.

Le tǐn ní donkhueéra làa dió ba le kalise-duana.

Le náa ní donkhueéra làa dió ba le emeroodé.

²⁰Le hònú ní donkhueéra làa dió ba le saaduana.

Le hēzì ní donkhueéra làa dió ba le koronaliina.

Le hējun ní donkhueéra làa dió ba le korisoliite.

Le hētǐn ní donkhueéra làa dió ba le beeriile.

Le dēnú ní donkhueéra làa dió ba le topaaze.

Le pírú ní donkhueéra làa dió ba le korizoparaze.

Le pírú dòn ní donkhueéra làa dió ba le turikuaze.

Le pírú jun ní donkhueéra làa dió ba le amitisiite.

²¹Hā zūajiní pírú jun na lénkaa ho lóhó mu dándá yi wanna là mǐ dà-kéní kéní á wó là hā hue-poa búí síi bè-sení dà-kéní kéní na yáwá here. Ho lóhó mu wā-beeni hón wó là ho sánú, á wee ce wéréwéré lòn mǎká dǐuhú.

²²Ho lóhó mu á ī yí mǎn *Dónbeeni zī-beeni yi. Ho màkóo mǐa le yi, lé bio ó o Nǐhúso Dónbeeni na dà mu bio búenbúen là a Pioza lé bán mǐ beere á wi bǐn. ²³Ho lóhó mu màkóo mǐa le wii là ho pǐhú khoomu yi. Le Dónbeeni cùkú ka lòn khon-be-beeni á dó ho wán. Ó o Pioza mún dó mǐ khomu ho wán. ²⁴Lé bǐn khoomu so á ho dǐmǐjǎ kǎna nùpua á à keñ yi. Á ho dǐmǐjǎ bá-zàwa á à bua mǐ ní bio ò buennáa ho yi. ²⁵Ho lóhó mu dándá zūajiní á máa bǐnǐ máa pe le wisoni yi. Mu bon. Hā máa bǐnǐ máa pe, lé bio á tá máa bǐnǐ máa hǐ. ²⁶Ho dǐmǐjǎ cùkú là ho bè-sení búenbúen á ba wé è bua à buennáa ho lóhó mu yi. ²⁷Bio na yí máa ce le Dónbeeni yahó máa zo ho lóhó mu hùúu. Hā yǐrà-wará wérowá là ba sabín-fúaalowa mún máa zo ho lóhó mu hùúu. Bia yènnáa túara bia yú le mukāni binbirí yènnáa vūahú yi, hia ó o Pioza te, lé bán mǐ dòn zoó keeni ho lóhó mu yi.

22

¹Ó o tonkaro mu zéenia ho muhú búí làa mi. Ho jumu wee na le mukāni binbirí ba nùpua yi. Mu wee juifka lòn mǎká dǐuhú. Mu wee lé le Dónbeeni là a Pioza bá-zàmu kanmúini cǎn, ²à vǎná ho lóhó mu wā-beeni síi yi. Á le vǐndēe na wee na le mukāni binbirí á wi ho muhú mu sáa mǐ bio jun yi. Le wee ha hā cúa-pírú jun le lúlúure yi. Pǐhú léé pǐhú à le ha. Le bǎn vǎnna lé le tǐni á ho dǐmǐjǎ kǎna nùpua wee vǎni là mǐten. ³Bio búí na le Dónbeeni dǎnkánia á máa bǐnǐ máa keñ ho lóhó mu yi. Le Dónbeeni là a Pioza bá-zàmu kanmúini wi ho yi, á le Dónbeeni ton-sáwá wé è buaaní le Dónbeeni. ⁴Ba à mi le Dónbeeni yahó, le yèni á à túa ba buráa wán. ⁵Ho tá máa bǐnǐ máa hǐ. Nùpua màkóo máa bǐnǐ máa keñ fǐntǎni làa wii khoomu yi, lé bio ó o Nǐhúso Dónbeeni á à dé mǐ khoomu ba wán. ⁶Ba à dí le béeni fēee hā lúlúio na jii mǐa.

O Yeesu le hen làa cǐnú ká mǐ ò bǐnǐ ò buen

⁶ Bún món, ó o tonkaro mu bíníá bía non mi: «Hā bióní na fo já lé ho túúá poni á láayi wi. O Núhúso Dónbeeni lé yia wee dé mí Hácírí mí jì-cúa fεerowà yi. Orén lé yia tonkaa mí tonkaro ò o buee zéeni bìo á à wé hen làa cínú lé mí ton-sáwá.»

⁷ O Yeesu bía: «Loń, ĩ ì bīnĭ ĩ buen hen làa cínú. Yia wee tà bè le Dónbeeni jì-cúa na fεera ho vūahú na kà yi bēntfĭn jūhú sĭ.»

⁸ Lé ĩnén Zān á mōn mu biowa mu, á já bìo bía búenbúen. Bìo á ĩ mōn mu á já mu wó, á ĩ líí búrá o wáayi tonkaro mu tá le ĩ búaaní a. ⁹ Ká a màhā bía non mi: «Ébé! Yí wé bún. ĩnén wee sá le Dónbeeni tonló le ünén le mìn zàwa le mìn hínni bìo sí, minén na lé le *Dónbeeni jì-cúa fεerowà làa bìa wee tà bè ho vūahú na kà bióní yi. Le Dónbeeni lé dìo à ũ búaaní.» ¹⁰ Ò o pá bíníá bía: «Hā jì-cúa na fεera ho vūahú na kà yi á ũ yí bua ũ dòn. Mu bon, bìo hā zéeniá wéró á sùarāa. ¹¹ Yia yí téréna, à wón wé wé bìo yí téréna. Yia yí máa ce le Dónbeeni yahó, à wón wé wé bìo yí máa ce le Dónbeeni yahó. Yia téréna, à wón wé wé bìo téréna. Yia bìo sà le Dónbeeni yi, à wón wé wé bìo sĭ le Dónbeeni yi.»

¹² O Yeesu bíníá bía: «Loń, ĩ ì bīnĭ ĩ buen hen làa cínú. Bìo wó se làa bìa yí wó yí se le mí nì-kéní kéní á ĩ buan bìo na ko làa ba wà buée na yi. ¹³ Lé ĩnén á búu mu bìo búenbúen jūhú, á lé ĩnén mún ñ véení mu bìo búenbúen. ĩ lé mu bìo búenbúen jūhú búeení, á mún lé mu véení.»

¹⁴ «Bìo sεera mí sĭ-zĭnia á hā wee ce wéréwéré bán júná sí. *Ba à dàń ñ zo ho

lóhó mu yi á zoó dí le vĭndĕe na wee na le mukānĭ binbirĭ bia. ¹⁵ Ká bía lé ba boonĭ* le ba nĭ-cĭwa, làa bìa wee wé ho há-fénló le ho bá-fénló le mí síwà, le ba nĭ-búewá, le ba wōn-hāwà, làa bìa wa hā sabóní, bán búenbúen á à kēń ho khūuhū.

¹⁶ «ĩnén Yeesu lé mi tonkaa ĩ tonkaro na ló ho wáayi ò o buee zéeni mu biowa mu bìo le minén kèrétĕewa mi kuio yi. ĩ lé o béε *Daviide mōnmānĭ, ĩ ka lòn tá-tĭa mǎnāayĭre† na wee juiika.»

¹⁷ Le Dónbeeni Hácírí là a há-fĭa páania wee bío le: «Buen.» Bìo búenbúen já bìo bía à bán mún bío le: «Buen.» Bìo le ju-hāń dá, à bán buen. Bìo wi à ba ju mu jumu na wee na le mukānĭ binbirĭ à ba buee ju mu làa káamaa.

¹⁸ Minén búenbúen na wee jí le Dónbeeni jì-cúa na fεera ho vūahú na kà yi á ĩnén Zān wee mì bìo kà làa sòobĕe á à na yi: Hen ká nùpue bò bìo ho vūahú mu jì-cúa na fεera wán, á le Dónbeeni ì wé á mu bè-sūmāa na bìo bía ho vūahú mu yi á à yí òanso. ¹⁹ Ká yia bēn mún léra bìo búu ho vūahú mu jì-cúa na fεera yi, á le Dónbeeni á à lén òanso ní le vĭndĕe na wee na le mukānĭ binbirĭ bia dínnĭ, le ho lóhó mu zoró yi, làa bìo mu zéeniánaa ho vūahú mu yi.

²⁰ Á yia na zéeniá bìo bía ho vūahú na kà yi bìo wee bíq bíq kà: «Hen làa cínú ká ĩ bīnĭ ĩ buen léε kĕnkĕn.»

«*Amiina! Núhúso Yeesu, buen!»

²¹ Le o Núhúso Yeesu wé mí sāamu le ba búenbúen.

* 22:15 Ba boonĭ: *Ba zúífūwa cĭn á ba boonĭ bìo wee zéeni ba nùpua na yí máa ce le Dónbeeni yahó. † 22:16 Tá-tĭa mǎnāayĭre: Mĭ loń 2.26-28